ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ՄԱՅԻՍ
JEUDI 2 MAI 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11201

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

44e ANNÉE — No 11.201

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԷՆ ԱՌԱՋ

Ե.

ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

Էջմիածնայ Կաթողիկոսէն ետք, Պոլսոյ Զաւէն Պատրիարքն ալ ձեռք առած էր Բարենորոգումներու հարցը, Ազգ. Երեսփ. ժողովին միաձայն հաւանութեամբ :

Քաղաքական ժողովին կողմէ Գրիգոր Զօհրապ եւ իրաւաբանական վարժարանի դասախօս Տիրան Երկանեան կապ կը պահէին Պոլսոյ դեսպաններուն հետ : Երրեակ Համաձայնութեան (Ռուսիա, Անգլիա եւ Ֆրանսա) կողմէ ռուսական դեսպան Տը Կիրս, Երրեակ Զինակցութեան (Գերմանիա, Աւստրեւհունգարիա եւ Իտալիա) կողմէ գերման դեսպան Ֆոն Վանկէնհայմ կը վարէին բանակցութիւնները թուրք կառավարութեան հետ, որուն գլխաւոր պատուիրակն էր ներքին նախարար Թալէաթ :

Մթնոլորտը ելեկտրականացած էր :

Հայերուն դէմ ներքուստ ակռայ կը կճրտէին ոճրագործ Իթթիհատի խորամանկ վարիչները, որոնք սակայն արտաքուստ կը ներկայանային իբրեւ մեր լաւագոյն բարեկամները ...:

Փանկալթիի Հայոց գերեզմանատան յաւիտենական խնդիր մը կար անլոյծ : Կառավարութիւնը կ'ուզէր գրաւել հողին մէկ մասը, առանց հատուցումի : Քաղաքապետական ժողովը, որուն ներկայ էինք, որոշեց ո'չ մէկ դահեկան տալ : Ժողովը գրեթէ վերջացած էր, երբ իթթիհատական երեսփոխան եւ նախկին նախարար Պետրոս Հալաճեանի առաջնորդութեամբ ներս մտաւ Թալէաթ : Կարճ ճառ մը խօսեցաւ Հայերուն ի նպաստ եւ 25 հազար ոսկիի (ոսկեդրամ) հատուցում քուէարկել տուաւ անմիջապէս, առանց վիճաբանութեան :

1913ի ամառը նոյն շանսատակը Հայկ. զոյգ յոբելեաններուն տօնակատարութեան օրը Գում Գափուի պատրիարքարանը երթալով շնորհաւորեց Զաւէն Պատրիարքը, Վարդգէսի ներկայութեան :

Նոյն օրերուն ճէմալ փաշա Բերայի յոբելենական հանդէսին մէջ ճառ խօսեցաւ եւ Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ անձամբ ներկայ եղաւ Սիմոն Զաւարեանի յուղարկաւորութեան :

Այսպէս երկերեսանի, խորամանկ քաղաքականութիւն կը վարէին Թուրքերը, քնացնելու համար Հայերը եւ կասկած չներշնչելու՝ իրենց դիւային ծրագիրներու մասին :

1914 Յունուար 26 – 8 Փետրուարին վերջապէ՛ս Պոլսոյ մէջ թուրք կառավարութեան եւ ռուս դեսպանատան գործակատարին միջեւ ստորագրուեցաւ Բարենորոգումներու նոր ծրագիրը, որով երկու շրջանակներու կը բաժնուէին հայկական նահանգները, կեդրոն ունենալով Էրզրումն ու Վանը, եւրոպացի երկու մարզպաններու՝ հոլանտացի Վէսթէնէնկի եւ նորվեկիացի Հոֆի իշխանութեան տակ :

Պատմութիւնը ծանօթ է : Հարկ չկայ մանրամասնութիւններ յիշելու :

Թուրքերը ակամայ, ստիպման տակ ըստորագրեր էին ծրագիրը, առաջին առթիւ իբրեւ քուրջի կտոր պատռելու համար զայն :

Այդ առիթը ներկայացաւ քանի մը ամիս ետք, երբ պայթեցաւ մեծ պատերազմը : Հոֆ պարտաւորուեցաւ հեռանալ Վանէն իր ամբողջ պաշտօնէութեամբ : Իսկ Վէսթէնէնկ տակաւին ճամբայ չէր ելած դէպի Էրզրում :

Թուրքերը բարենորոգումներու ծրագիրը կը նկատէին առաջին քայլը դէպի Թրքահայաստանի անկախութիւնը :

Բարենորոգումներու չարաշուք հարցը ի վերջոյ դարձուցին Հայութեան գերեզմանափորը :

Անկախ Հայաստան միակ խոչընդոտն էր դէպի Թուրան տանող ճամբուն վրայ :

— Հայութիւնը զոհ գնաց թուրանական երազին :

Ճակատագրական պահուն ո'չ մէկ պաշտպան ունեցաւ իր կողքին :

Արիւնարբու թուրք կառավարութիւնը — գերման զինակցին լուռ համակերպութեամբ, չըսելու համար մեղսակցութեամբ —, գործադրութեան դրաւ իր դիւային ծրագիրը : Արմատախիլ ըրաւ Հայութիւնը իր դարաւոր հայրենի բոյներէն : Ցեղասպանութեան առաջին օրինակը տուաւ ու մնաց բոլորովին անպատիժ :

Ո՞ւր ես, արդարութի՛ւն :

Գերման ցեղասպանները Նիւրէնպէրկ ունեցան : Իսկ թուրք դահիճները փառքի ու պատիւներու արժանացան իրենց երէկի թշնամիներուն կողմէ :

Իսնչպէ՞ս մոռնալ այսքան չարիք, Ա. հարոնեա՛ն :

Եթէ մոռնանք, ողջ աշխարհ Հայուն պիտի կարդայ նախատինք :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

(Վերջ)

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան խմբագրականին Ա. սիւնակին, վարէն վեր չորրորդ պարբերութեան մէջ սխալ տող նետուած ըլլալով անհասկնալի դարձած էր իմաստը : Պէտք է ըլայ.— « Այսպիսի բիւզանդական սին վէճերով կը զբաղէր Հայութիւնը Օսմանեան մայրաքաղաքին մէջ այն պահուն, երբ նոր խմորումներ սկսեր էին ծայր տալ տիրող տարրին մէջ » :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻ Է

Կ'ԸՍԷ ՆԱՍՐ

Եգիպտացի սպաներու առջեւ, Նասր բուռն ճառ մը խօսեցաւ, շեշտելով գլխաւորաբար թէ Իսրայէլի հետ պատերազմը անխուսափելի կը նկատէ :

Նասր կը ծանրանայ նաեւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ձախողութեան վրայ : Արդարեւ, ինչպէս գրած էինք Ապահովութեան Խորհուրդը բանաձեւեր կը քուէարկէ, որոնք չեն գործադրուիր եւ կը թուի թէ գործադրել տալու որեւէ միջոց չունի :

« Ցստակ է, կ'ըսէ Նասր, որ Իսրայէլ երբեք չգործադրեց Միացեալ Ազգերու 1948ի բանաձեւերը : Այս քաղաքականութեան վերջին օրինակն է Թէլ Ավիվի մերժումը՝ գործադրելու Ապահովութեան Խորհուրդի բանաձեւը, որ կ'արգիլէր Երուսաղէմի Մայիս 2ի տողանցքը : Այսպէս վարուելով, Իսրայէլ ասպարէզ կը կարդայ համաշխարհային խղճին : Աւելին, կը յարձակի Միացեալ Ազգերուն եւ անոր ընդհ. քարտուղար՝ Ու Թանի վրայ : Ցստակ է, կ'աւելցնէ Նասր, որ ինչ կը վերաբերի Երուսաղէմի, Իսրայէլ նկատի չառներ միջազգային հանրային կարծիքը եւ զինուորական տողանցքը տեղի պիտի ունենայ : Բայց, մենք Արաբներս, կը յայտարարենք թէ Իսրայէլ սուղ պիտի վճարէ ատոր գինը » :

ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԸ

22 Ապրիլ, Թեհրանի մէջ կատարուեցաւ պաշտօնական բացումը Մարդկային Իրաւանց Միջազգային Համաժողովին :

Երկու օր ետք Ապրիլ 24ն էր :

Զուգադիպութիւն՝ անշուշտ : Բայց անպայմանօրէն թելադրական երեւոյթ, յատկապէս մեր ժողովուրդին համար, որ Ցիսնամեակի անկիւնադարձէն ետք, Մեծ Եղեռնի տարեդարձները սկսած է նշել իբրեւ առիթ՝ մեր անժխտելի եւ անժամանցելի իրաւունքներուն վերահաստատման համար :

Թեհրանի համաժողովը կը գումարուի՝ հանդիսաւոր եւ համաշխարհային շեշտ մը տալու համար Մարդկային Իրաւունքներու Տիեզերական Յայտարարութեան, որ ըստ ՄԱԿի Ուխտագրին, 1948ին հրատարակուեցաւ Միջազգային Կազմակերպութեան անդամներուն մեծամասնութեան կողմէ : Այդ յայտարարութեան հիմքը կը կազմէ բոլոր ազգերու ազատութեան, անկախութեան եւ ինքնորոշման իրաւունքը, զոր պէտք է յարգել՝ կարենալ արժեւորելու համար մարդկային իրաւունքները :

Նոյնն է նաեւ պահանջը հայ ժողովուրդին, որ լուծումի սպասող դատ մը ունի, անվճար մնացած արիւնագիր մուրհակ մը, որուն պահանջատէրը կը հանդիսանան զաւակները անոնց, որոնք յիսուն եւ երեք տարի առաջ, ենթարկուեցան քըսաներորդ դարու առաջին ցեղասպանութեան :

Երկրորդ աշխարհամարտի վախճանէն ասդին, հակառակ բախումներու եւ վէճերու, ազգերու անկախութեան, ազատութեան եւ ինքնորոշման խնդիրները անդիմադրելի ընթացք մը առին : Քսան ու աւելի երկիրներ տիրացան իրենց անկախութեան եւ միջազգային ճանաչում ստացան : Խաղաղութիւնը սակայն մնաց թերաւարտ, որովհետեւ՝ մասնակի : Այդպէս ալ կրնայ մնալ, այնքան ատեն որ խաղաղութեան հիմքը չի կազմեր արդարութիւնը .արդարութիւն՝ բոլոր ժողովուրդներուն, իբրեւ անանջատելի երեւոյթ, ամբողջական իրականութիւն :

Պիտի ուզէինք որ Հայութեան ձայնը լսելի դառնար Թեհրանի համաժողովին, իբրեւ ձայնը ժողովուրդի մը, որ տակաւին կը մնայ իրաւազուրկ, դեռ կը սպասէ հատուցման ժամուն, որ կ'ուշանայ քաղաքական զանազան հաշիւներու հետեւանքով : Երախտապարտ պիտի ըլլայինք, եթէ կարգ մը պատուիրակութիւններ, որոնց երկրին մէջ Հայութիւնը թիւ ու որակ է, ճանչցուած է իբրեւ շինարար տարր, արծարծէին մեր հարցը, իբրեւ միջազգային խնդիր, մարդկային իրաւունքներու հարց, անկախ՝ անոր քաղաքական հանգամանքէն եւ գործնական անդրադարձներէն :

Մարդկային իրաւունքներու ոտնակոխման առաւելագոյն աստիճանը ցեղասպանութիւնն է, ազգ մը իր ֆիզիքական, հոգեկան եւ մշակութային գոյութեամբ բընաջնջելու արարքը, որ յիսունեւերեք տարի առաջ գործուեցաւ Թուրքիոյ կողմէ :

Այդ ոճիրը տակաւին կը մնայ անհատոյց : Կը մնայ մարդկութեան սեղանին վրայ՝ կարօտ արդար լուծումի : Այդ լուծումը՝ Հայութիւնը կը սպասէ միջազգային ատեաններէն, որոնք իրենց օրակարգին վրայ դրած են ցեղային խտրականութեան եւ անիրաւութիւններու հարցերը, ի խնդիր լաւագոյն մարդկութեան մը, բարօր եւ երջանիկ ապագայի մը :

Թուրքիան պէտք է վճարէ իր ոճիրներուն համար : Ցեղասպանութեան յանցանքը ժամանցում չի ճանչնար, այնքան ատեն որ ցեղասպանութեան հետեւանքները կը շարունակէ կրել զոհը՝ հեռու իր բնական միջավայրէն, իր հայրենական հողերէն, ենթակայ ձուլումի, ազգային դիմագիծի կորստեան եւ մշակութային արժէքներու խաթարումին :

Թեհրանի համաժողովը միջազգային մեծակշիռ ժողով է : Կրնայ անկիւնադարձ հանդիսանալ եւ ուղղութիւն տալ Միացեալ Ազգերու զանազան յանձնախումբերու աշխատանքներուն, եթէ յըստակ եւ գործնական բանաձեւեր հանէ, լուծումի կարօտ մարդկային խնդիրներու համար :

Հայութեան դատը, ցեղասպանութեան ենթակայ ժողովուրդի մը դատը մարդկային այդ խնդիրներէն մէկն է, ամէնէն արդարը, որովհետեւ կը վերաբերի ազգի մը, որ իր քաղաքակրթական եւ մշակութային վաստակով կը գտնուի առաջաւոր դիրքերու վրայ, կը հաւատայ իր առաքելութեան եւ ունի պատրաստակամութիւնը նոր նուաճումներու :

« ԱԶԴԱԿ »

(Ապրիլ 23)

ՆՈՐ ՍԻՐՏՈՎ ՀԻՒԱՆԴԸ

ԿՐՆԱՅ ՉԱՊՐԻԼ

Երեքշաբթի առտու, Փրոֆ. Մերքատիէ մամուլի ասուլիս մը կուտար, մանրամասնօրէն բացատրելով սրտի փոխարկման գործողութեան պարագաները : Իր եզրակացութեան մէջ կը յայտնէր, սակայն թէ նախատեսումը ոչ թէ «վերապահ է», ինչպէս յայտարարած էր նախորդ օրը, այլ՝ մտահոգիչ : Արդարեւ Քլովիս Ռոպլէնի ոչ մէկ օրգանը կանոնաւոր կ'աշխատի եւ ողջ կը պահուի, զանազան արուեստական միջոցներով :

Քլովիս Ռոպլէն առաջին մտահոգիչ երեւոյթներ կը յայտնաբերէր Երկուշաբթի օր իսկ, ուղեղէն եւ կ'ըսուէր թէ մինչ սիրտը կը բանի, ուղեղին վիճակը լաւ չէ :

Երեքշաբթի օրուան վերջին լուրերը կը հաստատէին թէ հիւանդը կրնայ չապրիլ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԻԹՕ չորս ժամ խօսակցութիւն ունեցած է Բրեժնեւի, Կոսիգինի եւ Պոդկորնիի հետ : Խօսած են Վիէթնամի, Միջին Արեւելքի եւ հիւլէական զէնքերու ոչ բազմացման մասին :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեանց վեհաժողովը պիտի բացուի Մոսկուայի մէջ Նոյեմբեր 25ին : Կը հրաւիրուին նաեւ Չինացիք եւ Ալպանացիք :

ՉԵԽ ոստիկանութեան պետերէն մէկը անձնասպան եղած է : Այս անձնասպանութիւնը չորրորդն է որ կը պատահի չեխ բարձաստիճան պաշտօնեաներուն մօտ :

ԿՐԵՏԷԻ մէջ, դիմադրական ցանց մը երեւան ելած է եւ շարք մը ձերբակալութիւններ կատարած են : Ցոյն ապահովութեան սպասարկութիւնները լուռ կը մնան սակայն, բայց կը կարծուի թէ այս ձերբակալութիւններով, իշխանութիւնները պիտի կարենան մինչեւ աղբիւրը երթալ եւ բուն պատասխանատու ղեկավարները երեւան հանել :

ՀԱՍԱՆ եւ Պուրկիպա իրենց օժանդակութիւնը կը բերեն դիմադրութեան պաղեստինեան շարժումին : Միացեալ զեկոյցով մը, հրապարակուած իրենց հանդիպման առթիւ, կը շեշտեն «կացութեան վատթարացումը շատ կը մտահոգէ զիրենք » :

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿի աշխատանքի տօնին առթիւ, «Յառաջ» ինչպէս իր բոլոր պաշտօնակիցները լոյս չի տեսներ : Մեր յաջորդ թիւը՝ Ուրբաթ Մայիս 3 :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ
ՄՈՒՇԻ ՄԷՋ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Բ.

Մուշէն տարագիր Խէյպանցի հայ կին մը, իր ծծկեր երախային հետ, Եփրատի եզերքը (Ճապաղջուրի շրջան) սուինի տակէն հրաշքով ազատած եւ վերադարձած Ս. Կարապետի անտառը, վկայած է հետեւեալ իրողութիւնները.— (Պրայս, էջ 92):

«Մուշէն դէպի Կենճ կիներու եւ մանուկներու կարաւան մը հսկողութեան տակ բերուեցան Ճապաղջուրի ուղղութեամբ: Երբ Եփրատի երկու գետերու միացման մօտեցանք, պաշարման տակ առին մեզ եւ հրամայեցին գետը մտնել եւ միւս կողմը անցնիլ: Քիւրտ խուժան մը յարձակեցաւ մեր վրայ: Բոլորը սպաննուեցան: Մշեցի (Խէյպան գիւղէն) կին մը միակ գրկիս մանուկով լողալով անցայ գետը եւ երբ գիշերը եղաւ լեռնային ճամբաներով հասայ Ս. Կարապետի անտառները ուր հինգ հազարի մօտ հայ ուրուականներ կը դեգերէին»:

Փախստական կինը վկայեց, որ սպաննուած կարաւանին Հայերը հետեւեալ գիւղերէն էին.— Սօրտար, Պազու, Հասանօվա, Սաէքան – Կըվարս: Կարաւանին միացուած էին նաեւ խլեակներ՝ Տոմ, Հերկերտ, Նորակ, Պլատէն, Գոմս, Խաշխալտախ, Սուլուխ, Խորոնք, Քարձոր, Գըզըլ Աղաճ, Գոմես, Զէյխլան, Աւաղաղբիւր, Բլէլ, Քիւրտ Մէյտան: Տարագիր կանանց եւ մանկանց թիւը մօտ էր տասը հազարի: Նախ քան սպաննութիւնը՝ աղջիկ եւ երիտասարդ հարսեր առեւանգուեցան. 8 – 10 տարեկաններ, որոնք անկարող էին քալելու, սպաննուեցան նախապէս: Բազմաթիւ կիներ, խելագարած, ճամբան լքեցին իրենց փոքրիկները: Ոմանք կորսուեցան արտերու մէջ: Զէթէապետ Բէշիտի հրամանով՝ Քիւրտմէյտան եւ Շէյխլանէն աւելի քան հինգ հարիւր կիներ ողջ – ողջ այրուեցան: Փախչող կնոջ մանուկը սնունդի պակասէն մեռաւ, Ս. Կարապետի անտառին մէջ, եւ երկու օր վերջն ալ մայրը:

×

Պիթլիսէն «Ամերիկացի Տոքթոր մը» զրկուած էր դէպի Տիարպէքիր, եւ Թուրքերը անոր մասին ըսեր էին որ «շատակերութեան» պատճառով մեռած է Տիգրանակերտի մօտերը: «Ստուդուեցաւ որ ենթասպայ Խալիլ Զավուշի հրամանով Քիւրտ Մստօ եւ իր երեք ընկերները ընկերացած էին Ամերիկացիին: «Տոքթոր» կոչուած միսիոնարը՝ Տոքթ. Նէփն էր: Տիգրանակերտէն վեց ժամ հեռու խժդժօրէն սպաննուած եւ դիակը նետած են քարայրի մը մէջ: Քիւրտ Մստօ սպաննութեան մանրամասնութիւնը պատմած է Հալէպցի Հայու մը, որ խլամական անուն կը կրէր եւ Հալէպէն Նիզիպին երկաթուղիին վրայ՝ Արատա կայարանին կայարանապետն էր:

ՀԱԶԱՐԱՊԵՏ ՏԸ ՆՈԿԱԼԷՍԻ ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Թրքական զինուորական ծառայութեան մէջ եղող վենեզուելացի հազարապետ Տը Նօկալէս, որ Գերմանիա կրթուած էր, Էրզրումէն Վան գնացած ատեն, Ապրիլ 3, 1915ին Մուշ հանդիպած էր, կը վկայէ որ Մուշի Միւթէսարըֆ Սէրվէթ պէյը Պիթլիս կանչուած էր Վալի Ապտիւլ Խալիդէն բերանացի հրահանգներ ստանալու համար: Տը Նօկալէս Ապրիլ վեցին դէպի Ախլաթ գացած միջոցին տեսած էր ճամբուն վրայ եւ եզերքները՝ Հայերու դիակներ: Ապրիլ ութին հասած էր Ատիլճէվազ՝ Վանայ լճին հիւսիսը: Ան ականատես էր որ Քաղաքապետը ղեկավարած էր տեղւոյն Հայերուն ջարդը, «մարդ – գազան»ներու խուժանի մը ընկերակցութեամբ:

Տը Նօկալէս Ախլաթի մէջ իր բնակարանին սենեակէն դիտած էր որ բակին մէջ զինուորական հրամանատարը ծառի տակ նստած՝ իր ստորադաս սպաներով ծածկագիր հեռագիրներ կը լուծէր, Պիթլիսի վալիէն եկած, որոնք ջարդերու հրահանգներ էին: (Էջ 59, «Զորս տարի Մակի տակ»): Տը Նօկալէս երբ Վանէն վերադարձած էր Պիթլիս եւ Սղերդ 6 Յունիս, 1915ին, ականատես եղած էր Սղերդի ջարդին եւ Պիթլիսի եւ շրջականերուն շուրջի լեռներուն մէջ 15 հազար Հայերու սպանդին, մէկ օրուան մէջ: (Էջ՝ 133): Իսկ «Մուշի մէջ՝ Ճէվտէթ, Խալիլ, Խալիդ եւ գնդապետ Քեազիմ կոտորեցին՝ յիսուն հազար (էջ 135) 15 օրուան մէջ»:

Քաղաքային իշխանութիւնը ենթակայ էր զինուորական իշխանութեան եւ Յրդ Զօրաբանակի հրամանատար՝ Մահմուտ Քեամիլի զինուորները եւ սպաները ցեղասպանական գործի վրայ էին: Տը Նօկալէս Մուշի մարդակեր գազաններու կարգին կը յիշէ նաեւ Պաշգալէի կառավարիչ Զէթէապետ Շէֆիքը՝ որ Մուշ եկած էր եւ կը մասնակցէր ջարդին:

Թուրք բարձրաստիճան զինուորականներ, քանի մը անգամ փորձեցին ջարդերու ականատես եղող Տը Նօկալէսը մաքրագործել, բայց ան կրցաւ իր ճարպիկութեամբ խուսափիլ եւ հասաւ Հալէպ, ուր գերման բարձր զինուորականներ կային, եւ կրցաւ ողջ մնալ, հակառակ այլ ճակատներու վրայ կռուելով թուրք ուժերու հետ:

ՋԱՐԴԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ ՌՈՒԲԷՆ ՏԷՐ – ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ ԱՌԱՋ՝ ՄՈՒՇԻ ՄԷՋ ՅՈՒՆԻՍ 8, 1914ԻՆ

Պատերազմէն առաջ, Էրզրումի մէջ գերման փոխ –հիւպատոս մը կար Անտէրս անունով, որ պաշտօնի վրայ եղած էր 4 Սեպտեմբեր, 1913էն մինչեւ Փետրուար 17, 1915: Ան իր պաշտօնավարութեան ընթացքին այցելած էր հայաբնակ գիւղեր, քաղաքներ եւ անգամ մըն ալ նոյնիսկ այցելած էր Էջմիածին եւ Հայերու մասին տեղեկութիւններ հաղորդած էր Կ. Պոլսոյ գերման դեսպանին, տեսակ մը խուզարկու, եթէ չըսենք լրտես էր:

Ան տեղեկագիրներ զրկած էր Փետրուար 3, 1914ին Էրզրումէն, Յունիս 8, 1914ին Մուշէն, եւ Յունիս 12, 1914ին Պիթլիսէն: Մուշի մէջ Անտէրս այցելած էր Ներսէս Եպս. Ղարախանեանին եւ Ռուբէն Տէր – Մինասեանին: «Երկուքն ալ յայտնեցին որ բարենորոգումներու մասին իրենք յոռետես են: Ներկայիս որ կարգ մը ապստամբ Քիւրտեր պատերազմական ատեանի յանձնուեցան, ժամանակաւոր խաբուսիկ խաղաղութիւն մըն է: Կեանքի եւ ինչքի ապահովութիւն չկայ: Բողոքները նկատի չեն առնուիր: Ռուբէն վախ յայտնեց, թէ Բարենորոգումներու Ծրագրի պատրուակով՝ Թուրքերը շուտով խռովութիւն պիտի հանեն եւ ջարդեր պիտի կատարեն, երբ բարենորոգումներու գործադրութեան փորձ ըլլայ: « Տէր Դաշնակիսթէն ֆիւհրէր Ռուբէն պէֆիւրխթեթ պալտիկի ունրուհէն, վէն տի կրօսմէհթէ այն բէֆորմ փրօկրամ առուֆշթէլթըն, մասաքըս էրֆօլկթ գալէն»: Իհսան փաշայի հրամանին տակ գտնուող թրքական զօրաբաժինը կը գտնուի հետեւեալ վայրերուն մէջ՝ Սիմէք, Խիզան, Կիւզէլ – տէրէ եւ Շատախ: Վաղը Պիթլիս կը մեկնիմ »:

Ռուբէնի խօսքերը մարդարէական եղած են: Պիթլիսի ջարդը տեղի ունեցած է Կիւզէլ տէրէի Տուխան խան շրջանին մէջ, այդ կը տեսնենք մենք յետոյ, թրքական փաստաթուղթին մէջ:

Պիթլիսի Նահանգը ըլլալով հայկական վեց նահանգներէն մին, մասնաւոր կատաղութեան ենթակայ էր թուրք կառավարութեան եւ անոր ջարդարար գործիքներուն: Նոյնիսկ անոնք որ հրաշքով ազատած էին եւ ողջ հասած էին Հալէպի շրջակաները, պէտք է որ սպաննուէին: (Տես Ծածկագիր Թալէաթի Նոյեմբեր 28, 1915 թուակիր):

Խնուսը ջարդեր էին Մայիս 6ին, 1915 (Հ. Տ.) Սղերդը՝ Յունիս 5, 1915ին, եւ Պիթլիսը՝ Յունիս 10, 1915ին եւ Մուշը՝ Յունիս 29ին (Հ. Տ.):

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ ՄԵԾ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐԸ

Ա.

Գրագէտի ստեղծագործութեան ամէնէն կարեւոր աշխատանքը կը կազմէ գրելը: Կան գրագէտներ, որոնց համար նախապատրաստական աշխատանքը աւելի կարեւոր եւ դժուար է: Կան ուրիշներ, որոնք կը տառապին գրելու ժամանակ, նոյնիսկ կը հիւանդանան:

Բայց կան նաեւ այնպիսիներ, որոնք կ՛աշխատին արտաքնապէս հանդիստ, առանց ճիգի, կարծես առանց աւիւնի: Օրինակ Զեխով անգամ մը նոյնիսկ խորհուրդ կուտար գրել անտարբեր, սառոյցի մը նման պաղ տրամադրութեամբ: Բայց նման գրագէտները կրնան բանաստեղծին պէս ըսել. «Օ՛, յատակն են փլրփուրներս»: Արտաքնապէս անտարբեր եւ հանդարտ գրագէտին հոգին կը փոթորկի թերեւս աւելի, զգացումները անոր սիրտէն կ՛երթան դէպի գրիչն ու թուղթը, եւ միայն ինք գիտէ, թէ ինչ կը կատարուի իր հոգիին մէջ: Այդ պահերուն գրագէտը կը ներդաշնակէ իր երեւակայութիւնը և մտածումը, զգացումը և միտքը: Ան միաժամանակ, անտարբեր նստած ոգեւորութեան եւ տրամադրութեան հասնելուն չի սպասեր, այլ կ՛աշխատի յամառ կերպով եւ այդ ձեւով կը ստեղծէ ստեղծագործական իր տրամադրութիւնը: Գրել կարելի է ոչ միայն տենդի պահուն, այլեւ այն ժամանակ, երբ մարդուն զգացումը կը գտնուի միտքին եւ կամքին հսկողութեան ներքեւ: Ոգեւորութիւնը աշխատանքի արդիւնք է: Գոգոլ եւ Սթենտալ կը վկայեն, որ երբեմն գրելու տրամադրութիւն չեն ունեցած, սակայն պարտադրաբար նստած եւ աշխատած են, որուն պատճառով ստեղծած են գրելու տրամադրութիւն, որ այնուհետեւ դարձած է ցանկութիւն, կիրք, ոգեւորութիւն:

Շատ կարեւոր է գրագէտին աշխատանքի կերպը: Գրագէտը չի կրնար աշխատիլ անկանոն եւ մեծ ընդմիջումներով: Մեծ գրողները ստեղծած էին իրենց աշխատանքի կայուն ռեժիմը եւ սովորութիւնները: Լեւ Թոլսթոյ կ՛աշխատէր ամէն օր: Ժ. Սանտ կ՛աշխատէր որոշեալ ժամերու: Կանոնաւոր կ՛աշխատէին Կէօթէ, Շիլլէր, Ֆլոպէր, Զօլա, Հայնէ, Լ. Թոլսթոյ, Թուրկենեւ, Զայքովսկի, Դ. Դեմիրճեան եւ ուրիշներ: «Կ՛աշխատիմ քաղքենի ձեւով — կը գրէ Է. Զօլա, — ունիմ որոշուած ժամեր, առտուն կը նըստիմ սեղանին առջեւ, ինչպէս վաճառականը դրասենեակին մէջ»: Պուշկինի աշխատանքը առանձնապէս արդիւնաւէտ էր աշնան ամիսներուն: « Աշունը սիրած եղանակս է, — կը գրէ գրագէտը, — առողջութիւնս սովորաբար կ՛ամրանայ,

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Ոչ, վախնալուս համար չէ որ այդ դիտողութիւնը կ՛ընեմ, թոթովեց խեղճ թարգմանը, որուն ձայնը կը դողար պարզապէս խոհեմութեան եւ գործը չվտանգելու համար... եթէ ոչ բնաւ հոգս չէ... եթէ վտանգ մը պիտի պատահի, թո՛ղ պատահի. Աստուծոյ կամքը ինչ որ է ան կ՛ըլլայ...:

Եւ երիտասարդը ինքզինքին սիրտ տալու համար այս խօսքերը ընելով դողդոջուն քայլերով մօտեցաւ Անգլիացիին որ կարծես հաճոյք կը զգար ընկերոջ վեհերոտութիւնը դիտելով:

— Լաւ մտիկ ըրէ, ըսաւ Անգլիացին, միթէ խօսակցութեան ձայներ չե՞ն լըսուիր:

Միւսը ականջ դրաւ ուշադրութեամբ ու շունչը բռնած:

— Չէ՛, ես բան մը չեմ լսեր, գուցէ հիմա լռեցին, պատասխանեց:

Քանի մը քայլ ալ առնելով հասան ճեղքուածքին մօտ:

Մաք Լայն կամաց մը իր ընկերոջ ականջին փսփսաց.

— Մեզմէ ո՞վ առաջ ներս պիտի մտնէ ծակէն:

Թարգմանը ահաբեկ, անոր երեսը նայեցաւ:

— Բայց կարծեմ ներս մտնելու պէտք չկայ, կրնանք հոս սպասել եւ նախ ջանալ հասկնալու թէ քանի՞ հոգի կայ ներսը, պատասխանեց:

Մաք Լայն առանց պատասխանելու առաջ անցաւ ու ծակէն ներս մտնելով աներեւոյթ եղաւ:

Թարգմանը այնքան յուզուած էր, որ ձեռքին մէջ ռեվոլվէրը կը դողդղար եւ ակռաները իրարու կը զարնուէին:

— Եթէ հիմա զինքը մեռցնեն, ես ի՞նչ պիտի ընեմ հոս, մտածեց սոսկումով:

Եւ սակայն որեւէ աղմուկ կամ հրազէնի պայթիւն չլսուեցաւ ներսէն, միայն կնոջական ձայն մը բարձրացաւ յանկարծ:

— Պարոն Մաք Լայն բարի եկաք, ըսաւ այս ձայնը՝ ֆրանսերէն լեզուով, կը տեսնէք որ մեր ժամադրութիւնը յարգեցինք ու ձեզ պարապ չհանեցինք:

— Այս մասին արդէն վստահ էի, պատասխանեց Անգլիացիին ձայնը, միայն թէ, տիկին, արդեօք պատրա՞ստ էք մեզի ընկերանալու:

— Անշուշտ:

Այս հանդարտ խօսակցութիւնը, մանաւանդ կնոջական ձայնը հանդարտեցուց երիտասարդ թարգմանը եւ քաջութիւն տուաւ իրեն. կորովի քայլերով մօտեցաւ ճեղքուածքին եւ գլուխը ներս երկարեց:

— Ո՞վ է այս մարդը, գոչեց կինը երիտասարդին գլուխը նշմարելով յանկարծ:

— Իմ հետեւորդներէս մէկն է, պատասխանեց Մաք Լայն թեթեւ մը ժըպտելով:

— Այս կնոջմէն զատ ուրիշ մարդ չկա՞յ, հարցուց թարգմանը, բոլորովին ներս մտնելով ու շուրջը դիտելով:

— Ապահով եղէք, ինձմէ զատ մարդ չկայ, պատասխանեց կինը, որ նշմարած էր անոր ահաբեկ դէմքը:

— Եթէ կը հաճիք, կրնաք ճամբայ ելլել, ըսաւ Անգլիացին դէպի կինը դառնալով

Սակայն երիտասարդ թարգմանը, որուն ամբողջ քաջութիւնը վրան եկեր էր, առարկեց.

— Կարծեմ մեկնելէ առաջ կարեւոր գործ մը ունիք կատարելիք:

— Ի՞նչ գործ...:

— Խուզարկել այս թաքստոցին ամէն կողմը:

— Կարծեմ անօգուտ աշխատութիւն մը պիտի ըլլայ ատիկա, միջամտեց կինը, որովհետեւ բան մը պիտի չգտնէք: Այստեղ ինչ որ կար ձեզի համար կարեւոր՝ արդէն ձեռք անցուցիք:

— Բայց մեր պարտականութիւնն է այս խուզարկութիւնը կատարել, գոչեց թարգմանը խրոխտ կերպով, ամենափոքր թուղթի կտոր մը կրնայ մեծ լոյս սփռել հոս սարքուած դաւադրութիւններուն վրայ:

Կինը արհամարհոտ կերպով մը ժպտեցաւ եւ պատասխանեց.

— Ըրէք ինչ որ հաճելի կը թուի ձեզի կամ ձեր պարտականութիւնը կը համարիք, բայց ես կը կրկնեմ որ անօգուտ աշխատութիւն մըն է այդ խուզարկութիւնը:

— Այս խուզարկութեան գնահատումը կարծեմ ձեզի չի պատկանիր, ըսաւ չոր կերպով մը երիտասարդը:

— Ընկերս իրաւունք ունի, խօսք առաւ Մաք Լայն, թող իր պարտականութիւնը կատարէ խղճի մտօք... մանաւանդ որ կարծեմ այդ խուզարկութիւնը երկար չի կրնար տեւել:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(112 – Շար.)

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴՐԱՆՔՈՎ

ԹԻՔԻԷԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱՇԷՆ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ
ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

1967ի տարեշրջանի մրցանակատրութիւնները

Մրցման մասնակցութեան համար ո – րոշուած ժամակաշրջանին մինչեւ վախ – ճանը՝ 31 Յունուար 1968, ստացուեցան 34 *անուն դիրք, Հայ Սփիւռքի զրեթէ բո – լոր չրջաններէն : Այս թիւին մաս չեն կազմեր այն հրատարակութիւնները, որ չեն լրացներ հրատարակութեան թուա – կանի պայմանը կամ հասած են մրցման մասնակցութեան պայմանաժամէն աւելի ուշ :*

Գնահատիչ յանձնախումբս ուրախու – թեամբ կը նշէ թէ այս տարի բացառաբար

1967ի տարեշրջանի մրցանակատրութիւնները

Մրցման մասնակցութեան համար ո – րոշուած ժամակաշրջանին մինչեւ վախ – ճանը՝ 31 Յունուար 1968, ստացուեցան 34 *անուն դիրք, Հայ Սփիւռքի զրեթէ բո – լոր չրջաններէն : Այս թիւին մաս չեն կազմեր այն հրատարակութիւնները, որ չեն լրացներ հրատարակութեան թուա – կանի պայմանը կամ հասած են մրցման մասնակցութեան պայմանաժամէն աւելի ուշ :*

Գնահատիչ յանձնախումբս ուրախու – թեամբ կը նշէ թէ այս տարի բացառաբար

Գնահատիչ յանձնախումբս ուրախու – թեամբ կը նշէ թէ այս տարի բացառաբար

նաւատ եւ որակաւոր էին ներկայացուած երկերը եւ ուրմէն նոյն համեմատու – թեամբ դժուար եղաւ գնահատութեան աշխատանքը :

Ցանձնախումբս տեղւոյն վրայ ներկայ անդամները, փրենց տեսակէտներուն մի – ացնելով նաեւ զրաւոր տեղեկագիրը բա – ցակայ անդամներուն, եկան այն եզրա – կացութեան, թէ ներկայացուած գործե – րը, զրական տարբեր մարզերու յատուկ իրենց արժանիքներով կրկին անհրաժեշտ կը զարձնէին չեզուած մը նախապէս յայ – տարարուած պայմաններէն :

Մեկնելով այդ տեսակէտէն, որոշուե – ցաւ մրցանակի դումարը այս տարի եւս բարձրացնել հազար երկու հարիւր (1200) *տոլարի եւ բաժնել չորս հաւասար մաս – րու, հետեւեալ բաշխումով .—*

Ա.—Ստեղծագործական բնոյթով եր – կու երկերու՝

1.— Տարագիր երկինքի տակ՝ *Անդրա – նիկ Անդրէասեան :*

2.— Պանդոկ՝ *Արամ Հայկազ :*

Բ.— Պատմաբանասիրական բնոյթով երկու երկերու՝

1.— Անկում Արտաշէսեան հարստու – թեան՝ *Հրանդ Ք. Արմէն ,*

2.— Յուշամատեան պոնտական Աման – սիոյ՝ *Գաբրիէլ Յ. Սիմոնեան :*

Գնահատիչ յանձնախումբս , ջերմօրէն ընդհաւորելով մրցանակի արժանացած գիրքերուն հեղինակները, մասնաւոր յի – շատակութեան արժանի կը համարէ նաեւ հետեւեալ երկերը .—

1.— «Թեկնածուն»՝ *Զարեհ Որբունի ,*

2.— «Բժիշկը կեանքին ու մահուան հետ»՝ *Տօքթ. Տիգրան Վարժապետեան ,*

3.—«Ոսկի Գեղօն»՝ *Մառի Աթմաճեան ,*

4.— «Պիտի չարչարեմ բառերը»՝ *Գէ – որգ Աճեմեան ,*

5.— «Տիգրիսի ափին»՝ *Լեւոն Շահոյ – եան ,*

6.— «Վերադարձ»՝ *Հրանդ Գույում – ճեան ,*

7.— « Ձիւներն ի վեր»՝ *Գրիգոր Շա – հինեան ,*

8.— «Դասակարգային կռիւներու գիծը ազգերու պատմութեան մէջ»՝ *Լեւոն Մարտիրոսեան ,*

9.— « Պատասխանատուները Տարօնի եղեռնին»՝ *Ազան Տարօնեցի :*

ՀԱՅԿԱՇԷՆ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ
ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ
ԳՆԱՀԱՏԻՉ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Պէյրութ, 11 Ապրիլ 1968

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

նալ Լոնտոնէն, երթալ Զուիցերիա , սա – կայն տեղափոխուելէ եաք՝ չուտով կը համոզուի , որ Լոնտոնէն դուրս չի կրնար դրել իր վէպը , որովհետեւ մայրաքաղա – քը , անոր փողոցները, հրապարակները , չէնքերը իր ուղեղին կուտան յատուկ ուժ մը, կը սնանեն իր հոդեկան աշխարհը :

Որոշ դրողներ վարժուած էին դրել մե – նութեան մէջ : Յ. Թումանեան դրելու համար յաճախ կը փոխէր բնակավայրը , կը մեկուսանար : Ան կը պանդատէր քա – ղաքի ժխորէն, ընտանեկան հոգերէն եւ կը գտնէր, որ իսկական ստեղծագործա – կան աշխատանքը հնարաւոր է առանձնու – թեան մէջ : «Դրանք այն բոպէներն են , երբ մարդու հոգին լայն, խաղաղ, ան – վրդով ծփում է եւ սիրտը քաղցր – քաղ – ցրը ճմլում , երբեմն՝ անո – րոշ կարօտներով : Եւ այդ բոպէների մէջ է, որ յայտնագործութիւններ են անում մարդիկ, ստեղծագործում են, ի հարկէ, եւս առաւել բանաստեղծ մարդիկ » : Կէօթէ վերջին տարիներուն կ'աշխատէր բացարձակ լռութեան մէջ :

Բոլորովին տարբեր նկարագիր ունէր Գոգոլը : Կը յաջողէր դրել ադմուկի մէջ, իսկ առանձնութիւնը յաճախ կը խանգա – րէր իր գործը : Բնորոշ է հետեւեալ փաս – տը : 1838ին Իտալիոյ մէջ Գոգոլ կը մա – նէ դինեւոյն մը, ուր մարդիկ կը կոն – ծէին եւ կ'ադմկէին : «Ձեմ դիտեր ինչու, — կը պատմէ դրադէտը ,— ճիշդ այդ վայրկեանին, երբ մտայ այդ դինեւոյ – նը, դրելու պահանջ զդացի » : Արդարեւ այդ դինեւոյնին մէջ է, որ ան դրեց « Մեռած հոգիներու» մէկ ամբողջ գլուխ – ը, որ համաձայն հեղինակին իր զրչին պատկանող « ամէնէն ոգեշունչ էջերն » են :

Ա. ԲԱԶԴԱՍԱՐԵԱՆ

(Շար.)

զրական աշխատանքներու ժամանակը վը – րայ կը հասնի» : Թուրգենեւ նոյնպէս ա – յսպէս կը նկատէր զրելու նպաստաւոր ե – ղանակը : « Աւելի լաւ է, ի մէջ այլոց, աշխատիլ աշնան , երբ բոլորովին քամի չկայ, երբ հողը առաձգական է, իսկ օ – դը պարզ ու զովացուցիչ է, քան ձմեռ – ները, երբ հողը առաձգական է, իսկ օ – դին կարծէք դինիի հոտ կուգայ » : Լ. Թոլսթոյ կ'աշխատէր առաւօտեան բոլոր ե – ղանակներուն, սակայն նուազ արդիւնա – կութեամբ՝ ամառը : Անոր աշխատանքի օրը սկսէր առաւօտուն եւ կը չարունակ – ուէր մինչեւ կէսօր : Բոլոր լաւ մխքե – րը, կ'ըսէ ան, մարզուն գլուխին մէջ կը պայծառանան ցերեկները, կէօթէ կը զր – էր ընդհանրապէս զարնան, պայծառ , արեւօտ օրերուն : Մեռաւ «լոյս , աւելի լոյս» ըսելով : Ցերեկները կը զրէ – ին Հիւկօ, Տիքենզ, Գորկին եւ ուրիշ – ներ : Օրուան ընթացքին Գորկի կ'աշխա – ւէր չորք 10 ժամ՝ առանց ընդմիջումի եւ կանոնաւոր կերպով : Գրողներէն ո – մանք հարկադրաբար կը զրէին դիչերնե – րը (Մոփասան, Նար – Դոս, Մուրցյան եւայլն) : Սակայն զրողներէն չատեր լ – րնց խթանը կը տառնային դիչերները (Պայրըն, Աբովեան, Հոֆման, Զարենց եւ ուրիշներ) : Կան զրողներ ալ, որոնց հա – մար ժամանակը որեւէ նշանակութիւն չունէր : Դոստոեւսկի դիչերները կը կռմկէր իր զրելիքին նախապիծը , իսկ ցերեկները՝ կը չարադրէր : Օրուան կամ դիչերուան ժամերու կ'աշխատէին Պալ – զակ, Ֆլոպեր, Շիլլէր, Հայնէ, Բաֆֆի եւ ուրիշներ :

Գրողները զրելու տարբեր ձեւեր եւ կերպեր ունին : Մէկը արագ կը զրէ , միւսը՝ դանդաղ , մէկը՝ դիւրութեամբ , միւսը՝ դժուար : Շատ արագ, բայց տա – ռապանքով կը զրէր Դոստոեւսկի : Շատ արագ՝ Պալզաք, որ չաճախ 15 – 20 օր – ուան ընթացքին կը վերջացնէր ամբողջ վէպ մը : «Հայր Կորիօն » զրուած է 40 օրէն, « Սեզար Պիրոթօ»ն՝ 17 օրէն , միւրմել Միրուէ»ն՝ քսան օրէն : Այս թափով աշխատելով կարողացաւ քսան տարուան մէջ իրագործել իր ծրագիրը զրելով « Մարդկային կատակերգութեան» 57 հատորները : Արագ կը զրէին նաեւ Ալայեան, Պոօչեան, Ուալթըր Սքոթ եւ ուրիշներ : Լոփ տը Վեկա, Կոլտոնի չա – րաթը մէկ թատերգութիւն կը զրէին : Մ. Պէչիկթաչլեան «Կռռնակ» թատերգու – թիւնը զրած է ընդամէնը չորս օրուան մէջ : Համեմատաբար կարճ ժամանակ – ուան մէջ (երեք ամիս) զրուած է անմահ «Պէպօ»ն : Արագ զրողներ էին նաեւ Զօ – լան, ու Պուչկինը :

Աւելի դանդաղ կ'աշխատին արձակա – դիրները , քանի որ աւելի երկար ժամա – նակ պէտք է ծաւալուն երկերու պատ – րաստութեան համար : Հայնէի կարծի – քով՝ ինչպէս «խելքը գլուխը» կինը չի ա – ճապարեր ժամանակէն առաջ երեսնան աշխարհ բերելու , այնպէս ալ զրողը պէտք չէ ճապարէ : Լ. Թոլսթոյ «Աննա Քարենինը » զրած է տասը տարուան ընթացքին : Տարիներու աշխատանքի ար – դասիք են «Յարութիւն», «Պատերազմ եւ խաղաղութիւն», «Հաճի Մուրատ» վէպե – րը : Դանդաղ եւ տառապանքով կը զրէր Ա. Շիրվանզատէ : Մէջազգային անուն ունեցող զրագէտներուն մէջ Ֆլոպէր ա – մէնէն աւելի տառապանքով զրող զրիչը եղած է . « Կը զինովնամ մելանով, ինչ – պէս ուրիչները զինիով » : Զարմանալին այն էր, որ Ֆլոպէր օրուան մէջ իր զրա – սեղանին առջեւ 10 – 12 ժամ, երբեմն նոյնիսկ աւելի ժամեր նստելով կը զրէր անհատաւալի կերպով քիչ : Ահա քանի մը քաղուածքներ անոր նամակներէն . « Եօթը չարթուան ընթացքին զրած եմ 15 էջ», «Երէկ ես տասը ժամ անցուցի երեք տողի վրայ » :

Գրելու այս տանջահար եւ հոդեմաչ ձե – ւը յետագային հետեւեալ ձեւով բացատ – րած է Ֆլոպէրի աշակերտը՝ Կ. տը Մո – փասան . « Հաստատապէս հաւատացած էլլալով , որ ամէն մէկ առարկայի հա – մար գոյութիւն ունի արտայայտութեան միայն մէկ եղանակ, մէկ ձեւ, անոր նը – չանակութեան համար միայն մէկ խօսք , անոր բնորոշման համար մէկ ածական, անոր գործողութեան արտայայտութեան համար՝ մէկ բայ, Ֆլոպէր անհատաւալի կերպով ջանք կը թափէ, որ գտնէ այդ խօսքը, այդ ածականը, այդ բայը : Ասկէ զատ, կը հաւատար նաեւ խօսքերու թա – քուն ներդաշնակութեան » :

Գրողներ կան, որոնց համար էական նչանակութիւն չունի աշխատանքի տեղը . բաւական է , որ կայ զրելու ցանկութիւն, կայ թուղթ եւ զրիչ : Այս զրողներէն են Գոգոլ, Պերանժէ, Պարոնեան, Շատուբ – եան : Յայտնի է , որ Կօէթէն իր «Մա – րիենպատեան ուանդավէպը » զրած է 1823ին Մարիենպատէն վայմար վե – րադառնալու ժամանակ՝ կառքի մէջ : Վէպը յղացած է դաշնակահարուհի Մարիա Շիմանովսկայայի համերգին ազդեցու – թեան տակ : Պ. Դուրեան «Թրքուհին» զրած է զերեզմանատան մէջ, Պարոնեան՝ սրճարանին մէջ զրած է իր կարդ մը եր – կիծական զործերը : «Մեռած հոգիներ»ու ամբողջ գլուխ մը Գոգոլ զրած է խտալ – կան ադմկարար պանդոկի մը մէջ : Գրե – լու տեղը կարեւորութիւն չէ ունեցած Շիլլանդզէդի համար : « Կը զրէր, որ – տեղ պատահի : Թանաքաման մը եւ զրիչ մը բաւական էին, կը նստէր եւ կը զրէր» : Հր. Աստուր Գր. Զօհրապի մասին կ'ը – սէ . « Իր յօդուածները եւ նորավէպերը կը զրէր հոն, ուր ժամանակ կը գտնէր , տունը, խմբագրատունը կամ զրասենեակ – կին մէջ » :

Շատ զրողներու համար աշխատանքի վայրը, տեղը, սենեակը վճռական դեր ունէին : Թուրգենեւ, օրինակ, որ երկար ժամանակ ապրած է արտասահման, խոս – տովանած է, որ իր զրիչը առաւել բեղնա – ւոր է ռուսական միւղին մէջ : Գրելու համար Պուչկին միչտ կընտրէր դիւ – ղը : Զարլզ Տիքընզի կենսագրութենէն ի յայտ կուգայ , որ իր « Տոմպին ու որ – դին» վէպը զրելու համար կ'որոչէ հեռա – նալ զբաղումներէ եւ ամիսներ շարունակ մնալ միայնակ տան մէջ : Ֆլոբեր ամբողջ տարի մը կը պատրաստուէր զրելու համար , ապա ամիսներ կը զրէր եւ ամիսներ կը վերանայէր : Ան կը նկատէր, որ մարդ չի կրնար ամբողջ տարի մը զրել առանց հոգեկան ապականութեան ենթարկուելու : Ուստի ամէն վէպ զրելէ եաք կ'երթար Եգիպտոս կամ Հնդկաստան՝ հոգեկան առողջութիւնը վերագտնելու համար :

Ամէնէն աշխատասէր զրողներէն մէկն ալ Էմիլ Զոլան էր : Ան ամէն առաւօտ ժամը 8ին կը նստէր սեղանին առջեւ եւ կը զրէր մինչեւ կէսօր : Ետքը կը զբօսնէր եւ կը ճաշէր : Ճաշէն ետք կը հանգչէր եւ կը կարդար : Ան կը զրէր ամէն օր առանց բացառութեան : Ամէն օր ունէր իր նուաճումը : Ամէն օր ունէր իր նուաճումը : Ամէն օր ունէր իր նուաճումը

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Փերուզ Եսայեան եւ զաւակը՝ Պ. Կարապետ Եսայեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԵՍԱՅԻ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Ինչպէս նաեւ իրենց հարսին եւ կնոջ՝

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

յիշատակին :

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը եւ բոլոր ընկեր – ընկերուհիները իրենց խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դատաւորեանի, եւ համայն Դատաւորեան ընտանիքներուն, իրենց սիրեցեալ հօր Արմենակ Դատաւորեանի մահուան առթիւ : Այս տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Քէպապճեան տասը Ֆրանք կը նուիրեն Սեւրանի Կ. Խաչին, Օդափ. կայանին համար :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Արմենակ Դատաւորեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Օգսէն Խարբութլեան եւ Տէր եւ Տիկին Եսայեան 50ական Ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչին, փոխան ծաղկեպսակի :

(Ստանալ (Յառաջ»էն) :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կապոյտ Խաչի քառասնամեակին առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են .—

Տէր եւ Տիկին Զատէեան հարիւր Ֆր. կը նուիրեն : Ոմն՝ քսան, Պ. Յով. Տէր – Յովհաննէսեան քսան : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն – Ժեռոմի Թաղ. Խորհուրդը ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Տիկին Տապանեանի մահուան առթիւ : Զարեհ Տապանեան քսան Ֆրանք, Գէորգ Մինասեան, Արամ Սամուրեան, Յովհ. Գլըճեան եւ Տիկին Թումայեան տասնական Ֆր., Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ (Թաղիս) Մարգրիտ Տապանեան քսան Ֆր., Ստեփան Սամուրեան, Ոսկիան Շէրպէթեան եւ Տիկին Թումայեան Թաղիս դպրոցին 10ական Ֆր :

Թաղականութիւնը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն եւ շնորհակալութիւններ նուիրատուներուն :

ՆՈՒԷՐ

Պրոնէն Պ. Պալիոզեան տասը Ֆր. կը նուիրէ « Հայաստան »ի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառպօնիէրի շքեղ սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

×

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25ին, Շաբաթ երեկոյ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէութեան կողմէ :

×

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէնի մէջ, Յունիս 2ին :

×

ԼԻՈՆ .— Ֆ. Կ. Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ. Տան սրահը :

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի 20 Յունիս, մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուագախումբին :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ
Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի
մասնաճիւղին :

Կիրակի,, Մայիս 5, ժամը 15էն 20
Centre Administratif et Social
de la Mairie d'Asnières
Place de l'Hôtel de Ville

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն .— ՍՕՍԻ պարախումբը ամբողջ կազմով ղեկավարութեամբ Տիկին Յ. Քիւթնէրեանի : Ինչպէս նաեւ Սայաթ – Նովա համոյթը :

Զաւեշտ մը ղեկավարութեամբ Պ Օսմաննեանի : Արտասանութիւն՝ Զ. Ղարիպեան : Երգ եւ զանազան անակնկալներ :

Մուտք 5 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
5 Մայիս, Կիրակի ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահը , 295 , Բիւ Պուալօ

Կը խօսի Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամեալ բաժին

Որուն կը մասնակցին Օրիորդներ Մանթարեան (արտասանութիւն), Ալթունեան (երգ), Տիկին Սարը–Կարապետեան (արտասանութիւն) :

Ինչպէս նաեւ «Նոր Սերունդ», «Սիամանթօ» պարախումբը :

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընտանեկան խնջոյքը :

Մուտքը ազատ է

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ
ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ
Առաջնորդ Հարաւային Ֆրանսայի Թեմին

Կը նախագահէ ՏԻԿ. Վ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ
Կը խօսի ՏԻԿ. ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
(Վալանսի թաղապետական խորհրդատու)

Գեղարուեստական ճոխ բաժնին կը մասնակցին .— Ալիս Շամիրեան (երգ, Նիսի օփերայէն) : Դաշնակահարուհի Օր. Ալեքսանեան (Մարսէյլի երաժշտանոցէն) :

« Հայ Լեզուն », տրամախօսութիւն Նոր Սերունդին կողմէ :

Հայ արիներուն կողմէ՝ զուգապար (Անի Զաքարեան եւ Մ. Սահակեան) :

Մենապար՝ ԼԻԼԻ ՊԱԼԵԱՆ

Կիրակի, Մայիս 5 ժամը ճիշդ 3ին : :
HOTEL SPLENDIDE
31, Bld. d'Athènes

Ս. ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ 1915ի մեր բիւրաւոր նահատակներու հոգիներուն համար :

Հանդիսաւոր պատարագը եւ հոգեհանգիստը կը մատուցանէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Պատարագէն ետք պիտի կատարուի օրհնութիւնը Ս. Էջմիածնէ յատկապէս բերուած Խաչքարին որ զետեղուած է եկեղեցւոյ մէջ :

Յաւարտ պատարագի , ժամը 11·30ին ծաղկեպսակ պիտի զետեղուի Խաչքարին առջեւ : Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներկայ գտնուեու եւ մատուցանելու իր յարգանքը մեր բիւրաւոր նահատակներուն :

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՔԱՐՈԶ

Կարտան – Պիվէրի Գեղունի սրահին մէջ, այս Կիրակի (5 Մայիս) առաւօտեան ժամը 10ին, Նահատակաց Յուշատօնին առիթով : Յաւարտ պատարագի՝ ընդհ. հոգեհանգիստ : Կարտանի եւ շրջանի Հայերը անխտիր կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալու :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆ .— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները 6 Մայիս, Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պօմոնի եկեղեցւոյ սրահը :

Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

"ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ"Ի ԿՈՂՄԷ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին
Շաբաթ, Մայիս 4, ժամը 20·45ին
Փարիզի մէջ վերջին անդամ ըլլալով կը ներկայացուի

– ՀՆԱՐՔԸ –

Կատակերգութիւն 3 արար

Հեղինակ Ժան տը Լեթրազ, Թարգմ. Թ. Սրապեան , Բեմադիր – դերուսոյց Միհրան Անտոնեան :

Դերակատարներ .— Զարուհի Անտոնեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան մարգարեան, Փիէռ Թէրզեան , Լիւսի Թօփալեան, Վիքի Մոստիչեան, Նազարէթ Պըշտիկեան, Սարգիս Մոստիչեան :

Տոմսերը կը ծախուին Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878–27–35
Տիկին Ուզունեան 254–17–74 — Տիկին Բալուեան 770–25–46
Նպարավաճառատուն Մասիս Ռիւ Սօլնիէ — Մ. Անտոնեան 738–21–18
SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 5 Մայիս 1968, ժամը 14ուկէսին
ՍՈՐՊՕՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
47, Rue des Ecoles, Paris (5e) — Métro : St. Michel ou Odéon

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Կը խօսին Ս. ՔԱՐԵԱՆ եւ WATINE ROUARD
(Ֆրանսական Կարմիր Խաչէն) : Կը մասնակցին ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (Փարիզի Օփերայէն) ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ (Արտասանութիւն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ), ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ (պար), ՄԻՔԱՅԷԼ ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ (եգիպտահայ երգիչ), ԺԱՔԼԻՆ ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ (երգ),

BALLET HONGROIS DE PARIS
Sous la direction de Madame KISS — chef d'orchestre Monsieur HERZOG

ՍԻՓԱՆ–ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
ԿՈՎԿԱՍ պարախումբը ղեկավարութեամբ ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ եւ ընկերակցութեամբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ նուագախումբին

Տոմսերու գինն է 4, 5 եւ 6 ֆրանք

Ապահովել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղիէն, 15 Բիւ Ժան Կուժոն, եւ Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզեան շրջանի անդամ ուհիներէն :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 16ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի, Միւթիւալիթէի սրահը : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Հ. Մ .Ը. Մ.ի յիսնամեակը մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Յունիս 1 , 2 , 3 օրերու ընթացքին (Հոգեգալուստի տօնին) :

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղին տարեկան հանդէսը Մայիս 5ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ : 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

եւ
ԱՊՐԻԼ 11 – 24, 1915
Հեղինակ
ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պահանջներու գոհացում տալու համար Բ. տպագրութիւն մը լոյս տեսած է որ ծախուի Հրանտ – Սամուէլի, Բալուեան (Փարիզ), Ծերիկեանի (Մարսէյլ), գրատունները եւ հեղինակին մօտ .—

77, Rue Robert Dupont
92 — ASNIERES
Tél. : 733-11-00

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը : Գրատունը Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակի) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը :

Բազմատեսակ գիրքեր .— Պատմական, բանասիրական, դրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու հաւաքածոյ (Ֆրանսա , Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած) :

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փրտրոնածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ 3 ՄԱՅԻՍ
VENDREDI 3 MAI 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

ԿՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11202 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.202

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ՀԵՌՈՒ ԵՆՔ ԱՐԱՐԱՏԷՆ

Մարսէյլէն Փարիզ, չորս շաբաթ է բազմաթիւ ճառեր լսեցինք : Դասեր առինք քաղաքականութեան, հայրենասիրութեան, մշակութային ու հրատարակչական աշխատանքի, հայերէնի դասաւանդութեան, ու նոյնիսկ Էջմիածին-Անթիլիաս յարաբերութեանց մասին :

Տիկին Կապուտիկեան, Հայ Ուսանողական Ոստանին մէջ, ճշդեց թէ իր տեսակէտով, հայ բանաստեղծը պէտք է ըլլայ քաղաքացի – բանաստեղծ : Այլ խօսքով նախ հասարակական գործիչ, ապա միայն արուեստագէտ, այսինքն՝ նըման տիկին Սիլվա Կապուտիկեանի :

Մեկնելով այս սկզբունքէն է, հաւանարար, որ բանաստեղծուհին խօսեցաւ ամէն բանի մասին բացի ... բանաստեղծութենէ :

Աւելի քան տասնեակ մը ելոյթներու ընթացքին, մենք երբեք չլսեցինք թէ ի՞նչ վիճակի մէջ է Հայրենիքի գրական շարժումը, ի՞նչ կ՚բնեն գրագէտները, մտաւորականները, բանաստեղծները, բայց լսեցինք թէ ինչ չեն ըներ Արտասահմանի Հայերը : Չենք կարծեր թէ Տիկին Կապուտիկեան հարկ եղած ձեռնհասութիւնը ունի այս մարզին մէջ, պատգամներ կարդալու համար մեզի :

Եթէ կը ծանրանաք մանաւանդ Եան՝ց ակումբի իր ճառին վրայ, պատճառն այն է, որ Տիկինը շեշտեց թէ Փարիզի համարեա իր վերջին հանդիպումը նկատելով այդ երեկոն .— « Ինչ որ ասելիք ունէի այստեղ ասացի » :

Ու թելադրեց որ բոլոր միութիւնները գործեն «մի անունին տակ, դա կը լինի Ֆր. Մշակութային Միութիւն թէ մի ուրիշ բան» : Հիմնական երկու իրողութիւններ նկատեց՝ Հայոց ճակատագիրը ընդմիշտ կապել նախ Ռուսաստանի, ապա սովետական վարչակարգին, զոր «յարմարագոյնը » նկատեց հայ ժողովուրդին համար : Շեշտեց թէ առանց կապի հայրենի հողին հետ, կարելի չէ հայ մնալ, աւելցնելով « Ես ի հարկէ քաղաքագէտ չեմ, բայց մարդ ենք, մտածում ենք» :

Եւ որովհետեւ մենք ալ քաղաքագէտ չենք, բայց մարդ ենք մտածում ենք, հարկ կը համարինք մէկ – երկու իրողութիւն ալ մենք ըսել, ի պաշտպանութիւն հայկ. արտասահմանի, որ հում նիւթ չէ, որոշ կաղապարի մը մէջ մտնելու համար :

Հայրենի հողին հետ կապ ունենալ, պահանջը եղած է, արտասահմանի Հայութեան եւ այս թերթին մօտ քառասուն տարի : Այդ կապը կարելի եղած է ստեղծել միայն վերջին 10–12 տարիներու ընթացքին, ինչ որ օգտակար է, թէ՛ արտասահմանի եւ թէ՛ Հայաստանի : Բայց այդ Արտասահմանը հայ պահուած էր այդ կապի ստեղծումէն առաջ, շնորհիւ իր բազմազան կազմակերպութեանց, քաղաքական, մշակութային, բարեսիրական, շնորհիւ իր դպրոցներուն, իր մամուլին, իր մտաւորականութեան, նաեւ իր եկեղեցիներուն, բայց մանաւանդ ոչ, ինչպէս Տիկինը յայտարարեց Մարսէյլի մէջ, շնորհիւ երկու նորելուկ կազմակերպութեանց որոնք Հայաստանը իբրեւ մեծաշնորհեալ դրամագլուխ գործածելով, մետասաներորդ ժամու « հայրենասիրութիւն» կը ծախեն մեզի :

Հայրենասիրութիւնը ապրանք մը չէ, զոր կարելի է կշռել, որպէսզի ըսուի մեզի «թող անհամեստութիւն չնկատուի երբ ասեմ թէ մենք ձեզանից մի քիչ աւելի ենք հայրենասէր » :

Վերջին անգամ մըն ալ այս հարցերուն պիտի անդրադառնանք, մենք, որ հեռու ենք Արարատէն :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ ՄԱՏՐԻՏ

Մոսկուայի Մայիս մէկի աւանդական տողանցքը մասնաւոր նորութիւն մը չբերաւ : Պաշտպանութեան նախարարը՝ մառեշալ Կրեչքօ ամբաստանեց Միացեալ Նահանգները որ «համաշխարհային նոր պատերազմի մը վտանգը կը ստեղծեն » : Բայց, բարեբախտաբար, աւելցուց նախարարը, ընկերվարական միւս երկիրները գործօն կերպով կ՚աշխատին դրական միջոցներ ստեղծելու, որոնք կ՚ամրապընդեն Վարշաւայի Ուխտը :

Միւս կողմէ, կը հաստատուի թէ Կ. Կոմիտէի վերջին լիակատար նիստին բաւական խիստ որոշումներ տրուած են խորհրդային մտաւորականներու նկատմամբ, ինչ որ ամէն օր զգալի կը դառնայ : Անծանօթ պատճառներով լոյս չէ տեսած Սոլիէնիցինի մէկ գործը Լը Փավիյօն տէ Քանսեռէօ, որմէ վեց հարիւր մեքենագրուած օրինակները ձեռքէ ձեռք կ՚անցընեն եւ ոմանք կ՚ըսեն թէ էջեր կան որ կը գերազանցեն Դոստոյեւսկին եւ Թոլսթոյը : Ուրիշ գրագէտ մը՝ Աքսիոնով չի յաջողիր տպել տալ իր մէկ գործը, շատ «թեթեւ» նկատուած :

× Վարշաւայի մէջ, Կոմուլքա խստօրէն ձաղկեց աշխարհակալներն ու սիոնականները :

Տարւոյն սկիզբէն ի վեր 9000 հոգի արտաքսուած են համայնավար շարքերէն :

Փարիզի մէջ աւանդական Միւկէէն զատ, զոր Հալի բեռնակիրները կուտան Հանրապետութեան նախագահին, աւանդական տողանցք մը տեղի ունեցաւ Ռեփիւպլիքէն Նասիոն, նախաձեռնութեամբ եւ գլխաւորութեամբ ՍԷ ԺԷ Թէի : Աւելի քան յիսուն հազար հոգի տողանցած են, որոնց մէջ կային նաեւ անիշխանական ներ, «չինասէրներ», թրոցքիստներ եւն., եւն. : Բախումներ ալ տեղի ունեցած են առանց մեծ հետեւանքի : Տասը հոգի թեթեւօրէն վիրաւորուած են :

Ամէնէն շատ Մատրիտի մէջ է որ խռովութիւններ եղած են, ինչպէս կը նախատեսուէր : Թէեւ սպանական հեռատեսիլը մասնաւոր ջանք թափած էր շատ փայլուն յայտագիր մը տալու, որպէսզի մարդիկ տունը մնան, բայց եւ այնպէս կարելի չէր բոլոր ցոյցերուն առաջքն առնել :

Զանգուածային կերպով ցոյցեր չեն եղած սակայն : Տեղ տեղ սկսած են պոռալ « ո՛չ Ֆրանքոյի, ազատութեան, այո՛ » բայց պէտք է ըսել թէ շատ դիւրին ալ չէր ցոյցեր ընել Մատրիտի մէջ, ուր ոստիկանութիւնը ամէն նախատեսութիւն ըրած էր որպէսզի զանգուածային տողանցքներ կարելի չըլլայ կազմակերպել :

Ցոյցերու ատեն ձերբակալուած են երկու օտար թղթակիցներ : Մէկը «Փարի – Մաչի» լուսանկարիչը՝ Ռիւպիոն, միւսը «Տէյլի Էքսփրէս»ի թղթակիցը՝ Քրիս Մոռիս :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԼՈՎԻՍ ՌՈՊԼԷՆ, ինչպէս կը նախատեսուէր, մեռաւ Երեքշաբթի առաւօտ, յիսուն ժամ ապրելէ ետք երիտասարդի մը սրտով : Փրոֆ. Մերքատիէ յայտնեց այս առթիւ թէ այս առաջին փորձը կատարուած էր արդէն քայքայուած մարդու մը վրայ եւ առաջին պահէն իսկ իրենց կարծիքը վերապահ էր : Ցաւելով հանդերձ որ հիւանդը չէր փրկուած, բժշկապետը յայտնեց թէ վիրաբուժական դետնի վրայ, ամէն ձախողութիւն դաս մըն է :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը՝ Քիզինկէր ճառ մը խօսելով, կոչ ըրաւ ժողովուրդին որ չքուէարկէ նոր նացի (ԷՆ ՓԷ ՏԷ) կուսակցութեան, որպէսզի Գերմանիա չկորսընցնէ ուրիշ երկիրներու վստահութիւնը : Նախարարապետը շեշտած է.— « Գերման դաշնակցային Հանրապետութիւնը նախայեղափոխական շրջանի մը մէջ չի գտնուիր, ինչպէս կը յուսան համայնավարները, ոչ ալ ինչպէս կը կարծէ արտասահմանը նացիական գէշ ոգիին վերածնունդի մը ընթացքին » :

ԻՆՏՈՆԵԶԻԱ առաջարկած է որ Ամերիկացիք եւ Հանոյի բանագնացները հանդիպին չէզոք նաւու մը վրայ, զոր Ինտոնեզիա պատրաստ է տրամադրելու, Թոնքինի ծոցը : Ուոշինկթըն համաձայն է :

ՌՈՔՖԷԼԼԷՐ որ Մարտին յայտարարած էր թէ թեկնածու չէ, Ապրիլ 30ին, յայտարարեց թէ իր թեկնածութիւնը պիտի դնէ, դառնալու համար հանրապետական թեկնածու : Առաջին առթիւ իսկ փայլուն յաղթանակ մը տարաւ նոյն կուսակցութեան իր մրցակիցին, Նիքսընի դէմ, Մասաշըսէթսի նախնական ընտրութեանց ընթացքին :

ՀԻՒՍԷՅՆ թագաւորը Լոնտոն կը գտնուի բուժարանի մը մէջ, բժշկական ընդհ. քննութեան համար : Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, թագաւորը իր չափազանց յոգնութեան, հետեւանքները կը քաշէ : Միւս կողմէ Ուրբաթ օր Լոնտոն կը հասնի Իսրայէլի Արտաքին նախարարը՝ Ապպա Էպան : Անկարելի չի նկատուիր Հիւսէյն – Էպան հանդիպում մը :

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ Փոմփիտու տասը օրուան պաշտօնական ճամբորդութիւն մը կը կատարէ Պարսկաստան եւ Աֆղանիստան :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ սրտի տագնապի մը հետեւանքով, հիւանդանոց փոխադրուած է : Նախկին նախագահին վիճակին մէջ բարելաւում մը կը նկատուի բայց 77 տարեկան է : Լաւագոյն պարագային, քանի մը շաբաթ հիւանդանոց պէտք է մնայ :

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ իսկական փլեպիսիթ մը եղած է Տիւպչէքի համար, որ իսկապէս իր շուրջը կրցած է համախմբել « չեխ հայրենիքը » : Աւելի քան չորս ժամի ժողովուրդը տողանցք ըրած է իր եւ իր կառավարութեան առջեւ : Խորհրդանշական ցուցատախտակ մը կ՚ըսէ «Սէր կ՚ուզենք եւ ոչ՝ պատերազմ » : Միւս կողմէ ազատական ոգին երթալով կը տարուի :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ծաղրանկարիչ՝ Ժան Էֆէլ Լենին մրցանակին արժանացաւ Մայիս 1-ին : Էֆէլ այդ մրցանակին արժանացող վեցերէն մէկն է : Կը ստանայ 138·980 Ֆրանք (25 հազար ռուբլի), վկայական մը եւ Լենինի ոսկեայ շքանշանը :

ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ ԵՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արիւնալի միթինկներ տեղի ունեցած են Անգարայի մէջ Երկուշաբթի օր : Ըստ դէտերու, վերջին տարիներու ամէնէն արիւնալիներէն մէկը կարելի է նկատել : Բախումները եղած են ծայրայեղ ձախ եւ ծայրայեղ աջ տարրերու միջեւ : Ձախերը հանրաժողով մը կազմակերպած էին նշելու համար Պոլսոյ եւ Անգարայի համալսարաններու ուսանողներու ըմբոստութեան ութերորդ տարեդարձը, Մենտերէսի վարչակարգին դէմ : Այս միջադէպերու հետեւանքով 45 հոգի (15ը ապահովութեան ուժերէն) վիրաւորուած են եւ 75 հոգի ալ ձերբակալուած :

Մոնտի Անգարայի թղթակիցը (Ալի Քազանսիճիլ) կը շեշտէ թէ կրօնապաշտ ծայրայեղ աջի ամրապնդումը միայն Տէմիրէլի վարչակարգին բարեացակամութեան արդիւնքը չէ : Այդ ուժերու զարգացումը աւելի հետեւանքն է Անատոլուի մէջ տիրող տնտեսական եւ ընկերային հնամենի դրութեանց :

Ասկէ զատ կարգ մը գրական եւ փիլիսոփայական գործեր արգիլուեցան Թուրքիոյ մէջ : Այսպէս արգիլուած է թրքերէնով նոր լոյս տեսած Անտրէ Մալրոյի «Ցոյսը», «հաստատուած ըլլալով որ վէպը համայնավար քարոզչութիւն կ՚ընէ» : Երկու տարի առաջ ալ արգիլուած էին Պապէօֆի գործերը նոյն պատճառաբանութեամբ : Այս արգելքները հիմնուած են թրքական պատժական գրքի 142 թիւ յօդուածին, որ յանցանք կը նկատէ Ֆաշիստ կամ համայնավար կարծիքներու տարածումը :

Անկախ Ճիւմհիւրրիէթ կը շեշտէ իր խմբագրականին մէջ թէ 142 թիւ յօդուածը հակաժողովրդավար բնոյթ ունի :

Լը Մոնտի խմբագրութիւնը կը յիշէ այս առթիւ թէ վերջին ամիսներուն սեւ ցանկի վրայ անցած են Սթէյնպէքի, Քազանձաքիի, Նազըմ Հիքմէթի, Մաօ Ցէ Թունկի, Լենինի, «Չէ» Կուեվեռայի կարգ մը գործերը, ինչպէս նաեւ Արամ Խաչատրեանի մէկ սալը, «վտանգաւոր» նկատուած :

ՉԵԽԵՐԸ ԵՒ ՄԻԿՈՅԵԱՆ

Կարոլ Բասիլէք, որ եղած է նախկին նախարար չեխ Ապահովութեան, կարեւոր յայտնութիւն մը ըրաւ Փրակայի մէջ, Ապրիլ 28ին : Համաձայն Ազգային Ապահովութեան նախկին նախարարին, Սթալին անձնապէս հրահանգած էր, որ մաքրագործումներ կատարուին Չեխոսլովաքիոյ համայնավար ղեկավարութեան շարքերուն մէջ 1952ին : Եւ այս նպատակով Չեխոսլովաքիա ղրկեց Անաստաս Միկոյեանը :

Պրաթիսլավա լոյս տեսնող «Սմենա » թացքին, Բասիլէք յայտարարեց, թէ նախագահ Կոթվալտի փոխանցելու համար Միկոյեան Փրակա ղրկուած էր 1951ին՝ նախագահ Կոթովալտի փոխանցելու համար Սթալինի հրամանները :

« Միկոյեան գանգատեցաւ, թէ մինչ Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ մէջ դատի կը քաշուէին թիթոյական տարրերը, Չեխոսլովաքիոյ մէջ նման դատավարութիւններ տեղի չեն ունեցած ցարդ ... հակառակ այն իրողութեան, որ թիթոյականութեան կեդրոնը կ՚ենթադրուի ըլլալ հոս», — կ՚ըսէ Բասիլէք :

Կոթվալտ կը մերժէ ընթացք տալ հրահանգին : Միկոյեան Փրակայի խորհրդային դեսպանատունէն անմիջապէս կը հեռաձայնէ Սթալինի, ապա վերադառնալով Չեխոսլովաք ղեկավարներու մօտ, կը յայտնէ, թէ «Սթալին կը պնդէ, որ տեղի ունենան դատավարութիւններ» :

« Կասկած չկայ, որ Միկոյեանի այցելութիւնը ճնշում մը դարձաւ ընկեր Կոթվալտի վրայ եւ այս վերջինը ակամայ համաձայնեցաւ դատավարութիւնները սկսելու » :

Բասիլէքի յայտնութիւններէն երեւան կուգայ, թէ Չեխոսլովաքիոյ նախկին նախագահը՝ Նովոթնի մեծ պատասխանատուութիւն ունի Սթալինի հրահանգներու անմիջական գործադրութեան մէջ :

Այս առթիւ «Փարի – Փրէս » կը գրէ նաեւ .—«Խնդրոյ առարկայ դարձնել Միկոյեանը, խորհրդային համայնավար կուսակցութեան ամէնէն հին ղեկավարներէն մին, հին բոլշեւիկ որ վերապրեցաւ բոլոր վարչակարգերու փոփոխութեանց եւ որ կուսակցութեան Պրեզիտիոմի անդամ կը մնայ, ամբաստանութիւն է նաեւ կառավարութեան եւ կուսակցութեան ղեկավարութեան դէմ, որոնք այսօր իշխանութեան գլուխ են Մոսկուայի մէջ» :

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԵՆ ՄԵԾ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գրողը կը ստեղծագործէ դրասեղանի մը առջեւ, գրիչը ձեռքին : «Գրել ու մը-տածել կարելի է միայն նստած », կ՛ըսէր Ֆլոպէր : Բայց կան նաեւ բացառութիւն-ներ, որոնք իրենք գրելու փոխարէն, ու-րիշին գրել կուտան իրենց ըսածները : Կէօթէ հասուն շրջանին տեսակ մը զըզ-ուանք կը զգար մելանին եւ գրիչին հան-դէպ եւ իր երկերը, նոյնիսկ նամակները, գրել կուտար իր քարտուղարին: Գոգոլի քարտուղարին ըսելով, գրագէտը շատ անգամ կը խորհրդակցէր իր հետ եւ յա-ճախ կը փոխէր իր նախադասութիւնները կամ բառերը ուրիշներու դիտողութեան հիման վրայ : Դոստոեւսկին, որուն թե-լադրութիւնը թատերական ներկայացու-մի կը նմանէր, բարձրաձայն կը շեշտէր, կ՛ընդգծէր այս կամ այն հերոսին խօսակ-ցութիւնը եւ կողմնակի լսողին կը թը-ւէր, որ իրարու հետ կը խօսին տարբեր մարդիկ: Իր թատերգութիւններուն մեծ մասը Սունդուկեան յուշած է կնոջը եւ ընկերներուն: Ժամանակակից շատ գրող-ներ (Ու. Սարոյեան, Ու. Իմպէր, Է. Կոլտուել) կը ստեղծագործեն գրամեքե-նայի վրայ : Ոմանք գրելէ առաջ կը գործածէին ջիղերը լարող խմիչքներ: Ո-գելից ըմպելի կը գործածէին գրելէ առաջ Շիլլէր , Վերլէն, Հոֆման, Եսենին , սուրճ կը խմէին Պալզակ եւ Դոստոեւսկի, զօրաւոր թէյ կը գործածէր Բաֆֆին: Ո-մանց համար խթան կը հանդիսանային ծխախոտը , այս կամ այն ուտելիքը, ծա-ղիկները, այլ առարկաներ : Բաֆֆի, ինչպէս դիտել կուտայ իր զրոյցներէն մէ-կուն մէջ, առանց ծխելու չէր կրնար գը-րել: Ժամանակակիցներէն մէկը Գր. Զօհրապի մասին կ՛ըսէ. « Ծխամորճը իր շրթունքին կպցուցած՝ անոր ծուխին նա-յելով կը սիրէր թռիչք տալ իր բոցաթեւ երեւակայութեան »: Զեխով սովորու-թիւն ունէր արգանակ խմել, Լիթրէն՝ շա-քարահաց կրծել: Կէօթէ Շիլլէրի մասին հետեւեալ տարօրինակ սովորութիւնը կը յիշատակէ. գրելու ժամանակ գրագէտը ոտքերը կը դնէր սառած ջուրի մէջ, իսկ գրասեղանին դարակներուն մէջ կը պա-հէր հոտած խնձորներ, որոնք իր կնոջ համաձայն՝ շատ լաւ ազդեցութիւն կը ձգէին ամուսինին տրամադրութեան վը-րայ: Տէրեան կը խթանուէր թարմ ծա-ղիկներով, որոնցմէ ան միշտ ունէր իր գրասեղանին եւ տան պատուհաններուն վրայ :

Իբսէն գրասեղանին վրայ կը դնէր կեն-դանիներու փայտէ խաղալիքներ եւ կը գտնէր, որ ասոնք կը նպաստեն իր աշ-խատանքին : ԺԹ. դարու Ֆրանսացի վի-պասան Փոնսոն տիւ Թերայլ իր վէքերուն անթիւ հերոսները իրարու հետ չշփոթե-լու նպատակով, անոնց թուղթէ մոտել-ները կը կախէր սենեակին մէջ: Երբ գոր-ծողութիւններու ընթացքին հերոսներէն մէկը կը մեռնէր, կը վերցնէր ատրճանա-կը եւ կը կրակէր համապատասխան մո-տելին վրայ : Էմփրեսիոնիստ Ժերմէն Պո-ման գրասեղանը կը ծածկէր տարօրի-նակ, անհեթեթ առարկաներով , գրելու համար կ՛ընտրէր բազմաթիւ արկղներով փոքր սեղան , կը հագնէր տօնական հա-գուստ: Ֆրանսիս Քարքօ գրելու ժամա-նակ մտիկ կ՛ընէր երաժշտութեան: Յատ-կապէս կը խթանուէր Ռավելի «Պոլերո-յով » :

Տարիներու ընթացքին գրագէտը ինք-զինք կը վարժեցնէ նաեւ գրենական պի-տոյքներէ օգտուելու այս կամ այն ձե-ւին: Որոշ գրողներու համար կարեւոր նշանակութիւն ունեցած է թուղթին գոյ-նը, որակը: Վ. Տէրեան գրելու համար կ՛ընտրէր ամէնէն ընտիր եւ լայնադիր թուղթը: Գր. Զօհրապ, որ միեւնոյն ա-տեն լրագրող էր, կը գրէր նեղ, ժապա-ւենաձեւ թուղթերու վրայ : Բաֆֆի կ՛օգտագործէր մէջտեղէն ծալուած թուղ-թին մէկ մասը միայն, իսկ միւսը կը ձը-գէր յետագայ լրացումներուն համար : Կէօթէ նախ կը գրէր երկնագոյն թուղթի վրայ, յետոյ՝ կ՛արտագրէր սպիտակ թուղթի վրայ :

Գրագէտներ կան, որոնք յաւելեալ տուեալներ եւ մանրամասնութիւններ կը սիրեն հաւաքել՝ իրենց գրածին կապակ-ցութեամբ: Այսպիսիներէն են Ֆլոպէր , Զօլա, Թոլսթոյ, Զեխով, Բաֆֆի, Մու-րացան, Շիրվանզադէ եւ ուրիշներ: Ֆլո-պէր շատ խորհրդակցած է «Տիկին Պովա-րի» վէպին զանազան մասերուն համար : Ընդամէնը քանի մը տող բռնող Օմէի բը-ժըշկական խորհուրդներուն համար եր-կար խօսած է բժիշկներու հետ , հաւա-քած մասնագիտական տեղեկութիւններ : « Նանա» վէպին համար Զօլա նամակա-դրութիւն հաստատած է ծանօթ կիներու հետ, պահանջած է զանազան տեղեկու-թիւններ բարձր խաւերու կենցաղին, սո-վորութիւններուն եւ յատկապէս անոնց ամուսնական համաձայնութիւններու մա-սին : «Հռոմ» վէպին համար այցելած է Իտալիոյ մայրաքաղաքը, ուսումնասիրած է վայրերը, փողոցները, ժողովուրդին տնտեսական պայմանները եւայլն: «Ժեր-մինալ», « Փարիզի կտուրներուն տակ » եւ «Գաղանացած մարդը» վէպերուն հա-մար այցելած է ածխահանքեր, գիշերած է Փարիզի շուկային մէջ, ճամբորդած է շոգեկառքով :

Լ. Թոլսթոյ «Պատերազմ եւ խաղաղու-թիւն » վէպին համար այցելած է Պորո-դինոյի դաշտը , «Յարութիւն» վէպին համար՝ այցելած ռուսական բանտ, խօ-սակցած բանտարկեալներու եւ ոստիկան-ներու հետ:«Իմ ընթերցողներին» յօդուա-ծէն կ՛երեւի, որ «Դաւիթբէկ», «Կայծեր», « Սալբի » վէպերը գրելու համար Բաֆ-ֆի նամակներ յղած է ծանօթներու եւ բարեկամներու եւ խնդրած իրեն ուղար-կել անհրաժեշտ փաստեր եւ տեղեկու-թիւններ Պարսկահայերու վերաբերեալ : « Քաոս » վէպը գրելու ժամանակամիջո-ցին, այն է՝ 1896 – 97ին, ես գնում էի Պաքու, վաղեմի տպաւորութիւններս նաւ-թային աշխարհից վերստուգելու եւ թար-մացնելու համար, — կը գրէր Շիրվան-զադէ :

Հետաքրքրական է Մուրացանի նամա-կը՝ ուղղուած Սեւանի նախկին վանա-հայր Սարգիս Փիլոյեանի «Առաքեալի» վերաբերեալ լրացուցիչ տեղեկութիւններ ստանալու նպատակով: «... «Առաքեալ»ի իմ հերոսին կը բերեմ Սեւան : Կղզու նը-կարագիրը կատարեալ անելու համար ինձ պակասում է մի փոքրիկ բան , որ չեմ կարող լրացնել երեւակայութեան ու-ժով : Այդ այն է , որ ես լաւ չեմ յիշում կղզու բլուրի վրայ բարձրանալուց եւ Ս. Յարութիւն տաճարի տեղում կանգնելուց հորիզոնն ինչ լեռներ են փակում , այ-սինքն՝ թէ որ սարեր կամ թմբեր են լիճը շրջապատում : Ուստի յատկապէս նամա-կըս ստանալուց հաճեցէք մի համառօտ տեղեկութիւն ուղարկել այդ մասին ...»:

Գրողներ կան, որոնք իրենց գործերը անտիպ վիճակի մէջ ցոյց կուտան բարե-կամներու, ծանօթներու՝ անոնց կարծիքը ունենալու համար : Պալզաք իր գրածնե-րը ցոյց կուտար քրոջը, կամ որեւէ մտե-րիմի մը եւ կ՛ըսէր .— « Երբեք մի ըսէք, թէ լաւ է » , այլ նշեցէք թերութիւնն-երը, քանի որ դիտեմ գործին լաւ կողմե-րը : Նոյնը կ՛ընէր Գոգոլ: Գ. Սունդուկ-եան կը հրաւիրէր դերասաններ, որպէսզի իր ներկայութեան խաղան իր նոր գործե-րէն մէկն ու մէկը : Ան ամբողջ ժամանակ հայեացքը կ՛ուղղէր դերասաններուն կող-մը, որոշելու , թէ ինչ տպաւորութիւն կը թողու թատերգութիւնը անոնց վրայ : Մեծ թատերագիրը չէր վիրաւորուեր , երբ դերակատարները կ՛առաջարկէին փոխել որեւէ տեսարան, առանձնապէս կը գնահատէր իր կնոջ կարծիքը :

Գրականութեան պատմութեան մէջ յի-շատակուած են համագործակցութեան շատ փաստեր : Ծանօթ է Կէօթէի եւ Շիլ-լէրի բարեկամութիւնն ու գործակցու-թիւնը : Երկու գրագէտները շատ անգամ ստեղծագործած են միասին եւ նոյնիսկ համատեղ գրած են շատ գործեր («Քսե-նիա» շարքը, ուրիշ բանաստեղծութիւն-ներ): Շիլլէրի մահով գրականութեան մէջ ծայր կուտայ վէճ մը այն մասին, թէ որու պէտք է վերագրել համատեղ գրը-ուած գործերուն հեղինակութիւնը՝ Շիլ-լէ՞րի , թէ Կէօթէի : Վէճը յետագային լուծուեցաւ հետեւեալ ձեւով. համատեղ գրուած գործերը զետեղուեցան թէ՛ Կէօ-թէի եւ թէ՛ Շիլլէրի երկերու հաւաքա-ծոներուն մէջ :

Ա. ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԲԻՒՐԱԿԱՆԻ ԱՍՏՂԱԴԻՏԱՐԱՆԸ

ԽՄԲ. — Աստրոնոմի ամսաթերթին Մարտի թիւին մէջ լոյս տեսած է ստուար յօդուած մը նուիրուած Բիւրականի՝ Վ. Համբարձումեանի եւ Ն. Իվանովայի ըստորագրութեամբ : Ստորեւ գլխաւոր մասերը .—

Բիւրականի աստղադիտարանը, որ Հայաստանի Գիտութեանց Կաճառի դիտական կեդրոնն է, կը գտնուի Երեւանէն 35 քիլմ. հիւսիս – արեւմուտք, Արագածի հարաւային երեսին :

Մասնագէտները յիշեալ վայրը ընտրեցին հետեւեալ պատճառներով. Ա) Ծովու մակերեսէն 1400 մ. բարձր էր: Բ) Անամպ եւ պայծառ գիշերները շատ են: Գ) Հարաւ նայող ընդարձակ հորիզոն մը կը բացուի : Այս բոլորը կենսական անհրաժեշտութիւններ են ապագայ հետազօտութիւններու համար :

Աստղադիտարանին շինութիւնը սկսաւ 1946ին: Մինչեւ 1950 Բիւրականի մէջ հաստատուեցան երեսուն հեռադիտակներ, որոնցմէ մեծագոյնը՝ 25 սմ. տրամագիծ ունեցող հայելիով ցոլացող հեռադիտակն է (թելեսքոփ), միացած լուսապատկերացոյցի մը (սփեքթրոսքոփ), որ կը ծառայէ ուսումնասիրելու զանազան բնոյթի աստղեր՝ անդրմանիշակագոյն լոյսով :

1950ին հաստատուեցաւ 40 սմ. տրամագիծով ցոլացման հեռադիտակ մը, իսկ 1954ին՝ 53 սմ. տրամագիծով Շմիտեան հեռադիտակ մը, որ այդ ժամանակաշրջանին մեծագոյնն էր իր տեսակին մէջ՝ ամբողջ Խորհ. Միութեան մէջ :

Քանի մը տարի առաջ աստղադիտարանը օժտուեցաւ հարիւր սմ. տրամագիծ ունեցողՇմիտեան նոր հեռադիտակով մը, որ ունի երեք պրիսմակ եւ կը ծառայէ աստղերու ուսումնասիրութեան եւ բաղդատութեան : Այս հեռադիտակը, որ շատ յստակ եւ լուսաւոր կերպով ցոյց կուտայ աստղերը , բոլորովին ինքնաշխատ է եւ իր տեսակին լաւագոյններէն է:

Մօտ ատենէն Բիւրականի մէջ պիտի հաստատուի աւելի մեծ Շմիտեան հեռադիտակ մը՝ 260 սմ. տրամագիծով եւ բոլորովին ինքնաշխատ : Սրահը, ուր զետեղուած պիտի ըլլայ այս հեռադիտակը, պիտի ունենայ մնայուն եւ անփոփոխ ջերմութիւն մը: Աւելցնենք , որ Շմիտեան հեռադիտակները իրենց տեսակին լաւագոյններէն են ,հակառակ այն բազմապիսի դժուարութիւններուն, որոնց կը հանդիպին հեռադիտակ պատրաստողները :

Տիեզերական ռատիօ – ճառագայթները ուսումնասիրելու համար, Բիւրականի մէջ հաստատուած են նաեւ տարբեր գործիքներ եւ ռատար – հեռադիտակներ:

Բազմաթիւ աշխատանքներու կարգին ,

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Իրաւ ալ երիտասարդ թարգմանը աչքը չորս կողմը պտըտցնելով՝ ուրիշ բան չտեսաւ, այլ պատին երկայնքը դրուած փայտէ ցած նստարան մը եւ մէջի կաղը գրեթէ սպառած լամբար մը:

— Լաւ մը խուզարկեցէք, ըսաւ կինը հեգնական շեշտով մը:

Երիտասարդը թէեւ առնուեցաւ կնոջ այդ հեգնութենէն, սակայն առանց յայտնի ընելու, սկսաւ ուշադրութեամբ զննել փայտէ նստարանին ներքեւը, ուր միայն սիկարէթի պարապ տուփ մը դտաւ զոր խնամքով գրպանը տեղաւորեց, յետոյ լամբարը, որ խոշոր քարի մը վրայ դրուած էր, տեղէն հանեց եւ ներքեւը նայեցաւ, յետոյ փորձեց քարն ալ վերցնել սակայն չյաջողեցաւ:

Բոլոր այս խուզարկութիւնը հազիւ քանի մը վայրկեան տեւած էր:

— Բարեկամ, արդեօք լմնցուցի՞ք ձեր փնտռտուքը, ըսաւ Անգլիացին իր ընկե-րոջ, որ շուարած ու ամօթահար կերպա-րանք մը առած էր:

— Այո՛, կմկմաց այս վերջինը. այո՛, բան մը չկայ մէջտեղ, կարծես թէ այս դաւադիրները մեր այցելութեան կը սպա-սէին եւ նախապէս ամէն զգուշութիւն ձեռք առեր են... վտանգաւոր հետքերը մէջտեղէն վերցնելով...:

— Այո՛, միայն թէ խելք չեն ըներ ա-մէնէն կարեւոր բաները, այն է իրենց անձերը փախցնել, պատասխանեց Անգ-լիացին. շիտակը զարմանալի անխոհե-մութիւն:

Երիտասարդ թարգմանը չպատասխա-նեց այս խօսքերուն, որոնք ուղղակի ծաղրանք մըն էին իր ըրած դիտողու-թեան եւ խօսքը փոխելու համար ըսաւ.

— Եթէ կը հաճիք, ճամբայ ելլենք եւ կարծեմ լաւ կ՛ըլլայ եթէ լամբարը միա-սին առնենք լուսաւորուելու համար, ո-րովհետեւ մութին մէջ բաւական դժուար է քալել ցած դետնափորին մէջէն... մա-նաւանդ որ տիկինը մեզի պիտի ընկերա-նայ:

— Ո՛հ, իմ մասիս մի մտածէք, ես վարժուած եմ այդ դետնափորին մութ տեղերէն երթալ դալու, պատասխանեց կինը անտարբեր ձեւով մը:

Այսուհանդերձ թարգմանին տուած խորհուրդը շատ բանաւոր թուեցաւ Մաք Լայնի, որ լամբարը ինք ձեռքը առնելով՝ ճեղքուածքէն անցաւ եւ ըսաւ.

— Ես ձեզ կ՛առաջնորդեմ, ինծի հետե-ւեցէք:

Քանի մը վայրկեան ետք բաց օդին ե-լած էին:

Թարգմանը իր սուլիչը հնչեցուց եւ պահնորդը, որ մօտերը կը սպասէր, ե-րեւցաւ:

— Հասան աղա, ըսաւ երիտասարդը, վերջապէս գործերնիս լմնցաւ ու կը մեկ-նինք:

— Վա՛յ, կի՞ն մըն ալ կայ եղեր մէ-ջերնին, գոչեց պահնորդը դիտելով եր-կայնահասակ նիհար կինը:

— Այո՛, ինչո՞ւ կը զարմանաս...

— Չէի կրնար հաւատալ, որ կիները այս տեսակ գործերու ալ կրնան մասնակ-ցիլ, պատասխանեց այն, որուն Հասան աղա անունը տուած էր թարգմանը:

Կինը որ այս խօսքերը լսած էր, գլուխը դէպի Հասան աղային դարձուց եւ պա-տասխանեց.

— Իցի՛ւ թէ կիներուն չափ դուք ալ սիրտ ու արիութիւն ունենայիք... այն ատեն պիտի չստորնանայիք այսպիսի դե-րեր կատարելու...:

— Ի՞նչպէս կը համարձակիք նախատել մարդիկ, որոնք վեհափառ սուլթանին հր-ամանները կը կատարեն, գոչեց թարգ-մանը այս խօսքերէն վիրաւորուած, մինչ Հասան աղան սպառնական կերպարանքով մը դէպի կնոջ վրան կը քալէր:

Սակայն Մաք Լայն իսկոյն միջամտեց եւ խրոխտ ձայնով մը գոչեց թարգմանին երեսին.

— Կը հրամայեմ ձեզի պատկառանքով վարուիլ մեր կալանաւորին հետ, հակա-ռակ պարագային գործ պիտի ունենաք ինծի հետ...:

Այս խօսքերը այնպիսի թափով մը ար-տասանած էր որ երկու մարդիկը չփոթած մնացին եւ ետ ետ քաշուեցան:

— Տիկին , հաճեցէք ինծի հետեւիլ, շարունակեց Անգլիացին քալել սկսելով:

Թարգմանը սակայն իր պաղարիւնու-թիւնը դտած ըլլալով, եւ ուզելով կեր-պով մը փոխարինութիւն մը ստանալ, ըսաւ.

— Մոռցանք տիկնոջ վրան գլուխը խու-զարկելու, ինչպէս որ ըրինք միւս ձեր բակալեալներուն:

— Ես պէտք չեմ տեսներ այդ խուզար-կութեան, պատասխանեց Մաք Լայն կը-րուկ կերպով:

— Բայց...:

— Բաւական է ալ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(113 – Շար.)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅԻՇԱՏԱԿԸ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 24ի առաւօտուն, աշակերտու-թիւնը արդէն պատրաստ էր այն հաւա-քոյթին, որ տեղի պիտի ունենար ի յիշա-տակ Մեծ Եղեռնի նահատակներուն :

Օրեր առաջ, ըստ սովորութեան, իւ-րաքանչիւր ուսուցիչ բացատրած ու խօ-սած էր դասարաններու մէջ, բայց այժմ հանդիսաւոր մասն էր որ պիտի կատար-ուէր :

Ժամը 10ին, բոլորը իրենց համազգես-տով անձայն, անշշուկ, երկիւղածու-թեամբ մտան սրահ, ուր՝ անկիւնը զե-տեղուած խնկամանէն քուլայ – քուլայ կը բարձրանար ծուխը :

Խորհրդաւոր լռութեան մէջ, բացումը կատարեց, վարժարանի տնօրէնուհին, Օրիորդ Գարագաշեանը : Շատ դեղեցիկ ու ցայտուն կերպով նկարագրելէ ետք օրուան հանդէսին իմաստը, իր խօսքը կեդրոնացուց գլխաւորաբար հետեւեալ կէտերու վրայ. «Թշնամին ուզեց ոչընչացնել մեզ ու ընդմիշտ ջնջել հայ անուն-ը, բայց այսօր մեր ազգը, ոչ միայն կը պահէ իր գոյութիւնը, այլեւ առաւել քան երբեք երիտասարդ՝ ալ աւելի մշակուած՝ առաւել առոյգ եւ կենսունակ ամէն մար-դի մէջ կը մրցի քաղաքակիրթ ժողո-վուրդներու հետ : Ապա կոչ ուղղելով ա-ջակցութեան ըսաւ. «Անոնք նահատակ-ուեցան որ դուք ապրիք : Եղէք անոնց արժանաւոր ժառանգորդները, հայ մը-նացէք ու գուրգուրանքով պահեցէք մեր քաղցրահնչիւն լեզուն, գիրն ու գրակա-նութիւնը, մեր դարաւոր աւանդութիւն-ները, պատմութիւնն ու մշակոյթը, փո-խանցելու համար զանոնք ձեր յաջորդնե-րուն : Դուք առանձնաշնորհեալներ էք, դտնուելով հայ վարժարանի մը մէջ ուր՝ առիթն ունիք մեծնալ ու զարգանալ հայ ոգիով ու տոգորուիլ մեր փառապանծ մը-շակոյթով :

Վարժարանի աշակերտուհիները, մա-քուր առոգանութեամբ յաջորդաբար ար-տասանեցին նահատակ գրողներու գործե-րէն . —

Աննա Կոստանեան Դանիէլ Վարուժանի « Առկայծ ճրագը » :

Մանուշակ Մանուկեան «Կարօտի նա-մակ»ը : Սիլվա Փուշուճեան յուզիչ կեր-պով կարդաց Սիամանթոյի «Ափ մը մո-խիր»ը : Էլիզապէթ Քէսէճեան «Կոմիտաս մանկավարժ» գրութենէն հատուած մը :

Արտասանեցին ու կարդացին նաեւ հե-տեւեալ փոքրերը . —

Տիգրիս Պէզիրճեան «Հայ տառեր » :

Ֆլօրանս Ժամեան «Ես իմ աշխարհը » :

Հռիփսիմէ Տէմիրճեան «Զօն Ապրիլեան Եղեռնի հայ նահատակներուն » :

Ամէնէն վերջը խօսք առաւ, Գիւտ Ծ. վարդապետ Նազգաշեան, որ նոյնպէս յոյժ պատկերալից կերպով նկարագրեց Եղեռնը, խօսելով անոր պատճառ հան-դիսացող դահիճներու մասին :

Տպաւորիչ էին դրուագներու մէջբե-րումները եւ տուած դեղեցիկ օրինակնե-րով բացատրութիւնները : Ծանրացաւ Հայու բարձր ոգիին, անընկճելի կամքին, իմացականութեան եւ ընդունակութեան բացառիկ կարողութիւններով օժտուած ցեղի մը, որուն պատկանած ըլլալու հը-պարտութիւնը պէտք է ունենաք : Ցեղ մը որ դիտցաւ իր դարաւոր անունը յաւեր-ժացնել :

Ապա պահպանիչով փակեց հանդիսու-թիւնը, որուն յաջորդող « Հայր մեր»ը մեղմ ու քաղցր տարածուեցաւ սրահին մէջ :

Աշակերտուհիներու աչքերուն մէջ կը նշմարուէր արցունքի կայլակներ :

Պահը յուզիչ էր ու տպաւորիչ :

Լ. Փ.

ԿՈՉ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ

Սիրելի ընկեր ռազմիկ,

1914–1918ի համաշխարհային պատե-րազմին, ցեղասպանութեան ամենամեծ եղեռնը գործուեցաւ, նպատակ ունենա-լով բնաջնջումը հայ ժողովուրդին :

Զարդարարը փոխադարձաբար հար-ուածելու նպատակաւ, Ֆրանսական բա-նակի կողքին կազմուեցաւ Հայկական Լե-գէոնը :

Վրէժի զգացումով մկրտուած հայ կա-մաւորներ փութացին աշխարհի չորս ծագերէն եւ կատարեցին իրենց պարտա-կանութիւնը՝ Արարայի բարձունքներուն վրայ թշնամի ուժերու դէմ կռուելով արիաբար, բարձրացնելով պատիւը Հա-յութեան՝ միջազգային գետնի վրայ :

Անոնցմէ տասնեակներ ինկան պատուոյ դաշտին վրայ զէն ի ձեռին :

Այդ պատերազմին մասնակցող կամա-ւոր ռազմիկներու կողմէ 1917 թուակա-նին կազմուեցաւ «Ֆրանսական Բանակի Հայ Նախ. Ռազմիկներու Միութիւնը», որ գոյութիւն ունի մինչեւ այսօր :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազ-մին, մօտ 8000 Ֆրանսահայ երիտասարդ-ներ մասնակցեցան կռիւներուն բոլոր ռազմադաշտերուն վրայ, տալով բազմա-թիւ զոհեր :

Հայ նահատակներու արիւնը այսպէսով խառնուեցաւ, երկու անգամ, Ֆրանսա-կան բանակի քաջարի զինուորներու ա-րիւնին :

Թափուած այս արիւնը պէտք չէ մոռա-ցութեան տրուի, այլ ընդհակառակն պէտք է արժէքաւորուի :

Ուրեմն, կոչ կ՚ընենք Ֆրանսական Բա-նակի բոլոր հայ նախկին ռազմիկներուն, որ դան բոլորուին մեր Միութեան շուր-ջը,

1) Յաւերժացնենք մեր զոհուող ընկեր-ներու յիշատակը,

2) Պաշտպանենք մեր ռազմիկ ընկերնե-րու արեան գնով ձեռք բերուած իրա-ւունքները :

Այս նպատակները իրագործելու հա-մար, յանուն Ֆրանսահայ գաղութի շա-հերուն, Միութեան անդամներու թիւը պէտք է աւելի ստուարանայ :

Ուստի, ո՛վ հայ ռազմիկներ, նուիրա-կան պարտականութիւն կը ծանրանայ ձեր վրայ, գալ անդամակցիլ «Ռազմիկ-ներու Միութեան», որու զօրացումը, ան-դնահատելի ուժ մը պիտի կազմէ, յա-ջողցնելու համար բազմաթիւ ձեռնարկ-ներ :

Եկէ՛ք միացէք մեզի : Գիտենք որ բազ-մաթիւ էք դուք :

Միութեան գրասենեակը բաց է, ցնոր տնօրինութիւն, ամէն Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները ժամը 18–20 :

Հայ Ռազմիկներու Միութեան
Վարչութեան կողմէ
Նախագահ Գ. ՊԱԳՐՃԵԱՆ
Ընդհ. Քարտուղար Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

Փարիզ, 25–4–68

ՏՈՔԹ. ՎԱՀՐԱՄ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Ուրբաթ ցերեկ Մոնմորանսիի Հան-դստեան տան մէջ ճաշ մը տեղի ունեցաւ, Տոքթ. Վահրամ Չիլինկիրեանի (Վակ-րամ), Ազգային արժանիքի կարգի մետա-լին արժանանալուն առթիւ :

Ճաշին ներկայ էին երեսփոխան Ռընէ Ռիպիէռ, նահանգապետ՝ Ժերառ, Ընկե-րային Հարցերու նախարարութեան ներ-կայացուցիչը, Տոքթ. Վակրամ, որ այս առթիւ Սէն – Ռաֆայէլէն Փարիզ եկած էր, ինչպէս նաեւ Աղքատախնամի վար-չութիւնը իր լրիւ կազմով :

Վարչութեան ներկայ նախագահ Պ. Նուպար Յովհաննէսեան, յայտնեց նախ թէ իրենց կազմակերպութիւնը եւ Հան-դըստեան Տուները չէին ըլլար ինչ որ են, առանց Ֆրանսական Իշխանութեանց օ-ժանդակութեան եւ անվերապահ աջակ-ցութեան : Աւելցուց թէ այսօր այն պա-տիւը, որ կ՚ընծայուի պատուոյ նախա-գահ Տոքթ. Վակրամի, իր արձագանգը կը գտնէ Աղքատախնամի ամբողջ կազմա-կերպութեան մէջ : Աւելորդ նկատեց ծան-րանալ Տոքթ. Վակրամի արժանիքներուն վրայ, տրուած ըլլալով որ եղած մեծա-րանքը շատ աւելի խօսուն է քան որեւէ բառ : Յամառ աշխատող եւ զոհաբերուող Տոքթ. Վակրամ ձեռնհասութեամբ վա-րեց իր աշխատանքը, զոր իր յաջորդները պիտի տանին նոյն ոգիով, իրենց կարելի-ութեանց սահմաններուն մէջ :

Ապա խօսք առաւ երեսփոխան Ռիպիէռ, որ ցաւ յայտնեց թէ միայն կապոյտ ժա-պաւէն մը կը ստանայ Տոքթ. Վակրամ, մինչ արժանի է կարմիրին (պատուոյ լե-գէոն) բայց կարեւորը անշուշտ գոյները չեն, այն ճանաչումը այն աշխատանքին, զոր տարած է Տոքթ. Վակրամ :

Նահանգապետ Ժերար, յանուն Հանրա-պետութեան նախագահին, շքանշանը դը-րաւ Տոքթ. Չիլինկիրեանի կուրծքին, որ յուզուած, երախտագիտական իր ըզ-գացումները արտայայտեց :

Ճաշը վերջացաւ շատ ջերմ մթնոլորտի մը մէջ :

Ա.

ՊՕՂՈՍ – ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Պօղոս Նուպար Փաշա հիմնարկութեան (11, Բիւ տ՚Էկմոն, Պրիւսէլ 5) քարտու-ղարութիւնը կը յիշեցնէ ուսանողներուն որ թոշակի կամ փոխառութեան դիմումի ֆորմիւլէոներու ստացման վերջին պայ-մանաժամն է՝

ՄԱՅԻՍ 15

որեւէ դիմում որ այդ թուականէն ետքը հասնի նկատի չառնուիր :

հոս կ՚ուսումնասիրուին աստղախումբերը (Կալաքսի) եւ, մասնաւորապէս, մեծ աստղախումբը՝ որու մաս կը կազմէ ա-րեւն իր մոլորակներով :

Տիեզերքի մէջ կը գտնուին բազմահազար աստղախումբեր՝ իւրաքանչիւրը բաղկա-ցած մեր արեգակին նմանող միլիոնաւոր աստղերէ : Բաւական հետաքրքրական աշխատանքներ կատարուած են 1947 – 1950ի միջեւ, եւ բազմաթիւ աստղախում-բերու ցոլքի փոփոխումները ուսումնա-սիրելով կարելի եղաւ որոշ գաղափար մը կազմել աստղերու ծնունդին եւ կազմու-թեան մասին :

Բազմաթիւ հետաքրքրական աշխա-տանքներ կը կատարուին Բիւրականի մէջ՝ տիեզերքի միւս աստղահոյլերուն եւ ա-նոնց կորիզային կազմուածքներու ու-սումնասիրութեան ուղղութեամբ : Այս ուսումնասիրութիւններու ընթացքին յը-զացուած զանազան ենթադրութիւններն ու գաղափարները ճանչցուած եւ նոյնիսկ ընդունուած են բազմաթիւ օտար աստղա-դէտներու կողմէ :

Յիշատակենք, որ Փրոֆ. Վ. Համ-բարձումեան Միջազգային Աստղաբաշ-խութեան Միութեան նախկին նախագահն էր, ինչպէս նաեւ այժմու տնօրէնն է Բիւ-րականի աստղադիտարանի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (180)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ֆրանսայի ճիւղը Մատրիտի ճիւղին ձեռնտուութիւն եւ պաշտպանութիւն ը-րաւ, այսինքն անդրանկութեան պարտք կատարեց :

Ֆրանսա վերստին ազգային աւանդու-թեանց դիմեց առ առերեւոյթս՝ առանց զադրելու հիւսիսային դահլիճներու դերի ըլլալէ եւ հրատարակելէ. ազատական թերթերէ «Դիւցաղն Անտիժարի» մակա-նունը առնող Անկուլնի դուքսը յաղթա-կան դիրքով մը, որուն փոքր ինչ կը հա-կասէր իր հանդարտ կերպարանքը, հա-ւատաքննութեան հին ու խիստ իրական ահաւորութիւնը ճնշեց որ ազատական-ներու քիմերական ահաւորութեան հետ կը կռուէր, Անվարտիները (*) «տեսքամի-զատոս» անունով նորէն երեւան ելան ու-նեւոր այրի կիները ահաբեկելով միապե-տականութիւնը խոչընդոտ կանգնեց այ-ռաջդիմութեան առջեւ որ անիշխանու-թիւն կ՚անուանուէր, 89ի տեսիլները հիմ-նովին ընդհատուեցան. Եւրոպա սպառ-նալով «կեցի՛ր» ըսաւ Ֆրանսական տե-սիլին, որ աշխարհի չորս կողմը կը շըր-ջէր :

Ֆրանսայի արքայազուն սպարապետին հետ Քարինեանի իշխանը, որ ետքէն Շարլ Ալպէր անունով Սարտէնիայի թագաւոր եղաւ՝ ժողովուրդներուն դէմ թագաւոր-ներուն հանած այս խաչակրութեան կա-մաւոր զինուոր գրուեցաւ՝ կրընատիէի ասուէ ուսադիրներ կրելով. կայսրու-թեան ժամանակի զինուորները նորէն պատերազմի գացին, այլ ութ տարիէն ետք, եւ ալ ծերացած ու տրտում էին եւ Պուրպոններու սպիտակ ծոպը կը կրէին. կայսրութեան եռագոյն դրօշը օտար երկ-րի մը մէջ ափ մը դիւցաղն Ֆրանսացիներ-է կը պարզուէր ինչպէս երեսուն տարի առաջ սպիտակ դրօշը Կոպլէնցի մէջ պար-զուած էր. վանականները մեր զինուոր-ներուն հետ խառնուեցան. ազատութեան եւ նկարագրութեան ոգին սուիններու զօ-րութեամբ զգաստացաւ. սկզբունքները թնդանօթներով նուաճուեցան. Ֆրանսա իր զէնքով աւրեց ինչ որ միտքով չինած էր. մանաւանդ թէ թշնամիին պարագը-լուխները ծախուեցան, զինուորները վա-րանեցան. քաղաքները միլիոնաւոր Ֆր-րանքի գումարներով պաշարուեցան : Ռազմական վտանգներ բնաւ չեղան. այլ սակայն պայթիւններ կրնային տեղի ու-նենալ այն ամէն հանքերու մէջ, որոնք յանկարծ կ՚առնուին եւ կը գրաւուին : Քիչ արիւն թափեցաւ, քիչ պատիւ վաս-տըկուեցաւ. ոմանք անպատիւ եղան, ոչ ոք փառք ունեցաւ. ահա այսպէս վերջա-ցաւ Սպանիայի պատերազմը, զոր Լուի ԺԴ.էն սերող իշխանները մղեցին եւ Նա-փոլէոնէն ծագում առնող զօրապետներ ա-ռաջնորդեցին :

Այս պատերազմը ոչ մեծ պատերազմը եւ ոչ մեծ քաղաքականութիւնը յիշեցնե-լու տխուր բախտը ունեցաւ :

Քանի մը զինուորական եղելութիւններ կարեւորութիւն ունեցան, ասոնց մին է մանաւանդ Թրոքատէրոյի առումը, որ դեղեցիկ կռիւ մը եղաւ, բայց վերջապէս կը կրկնենք թէ այս պատերազմին փո-ղահարները անախորժաբար կը հնչեն, պատերազմ մը որ ամբողջութեանը մէջ կասկածելի երեւցաւ. պատմութիւնը ի-րաւունք կուտայ Ֆրանսայի երբ Ֆրանսա կը վարանի ընդունելու այս կեղծ յաղթա-նակը :

Յայտնապէս նշմարուած է թէ դիմադ-րելու պաշտօն ունեցող սպանիացի պաշ-տօնակալներէ ոմանք շատ դիւրութեամբ կ՚ընկրկէին, յաղթութեան մէջէն կաշա-ռակերութեան հոտը առնուեցաւ, կար-ծուեցաւ թէ աւելի զօրապետները քան թէ պատերազմները վաստկուած էին, եւ յաղթող զինուորը նուաստութեամբ հայ-րենիք վերադարձաւ : Իրօք նուաստ պա-տերազմ, որուն դրօշակին ծալքերուն մէջ գրուած էր. — «Ֆրանսայի դրամատունը» :

1878ի պատերազմին զինուորները, ո-րոնց վրայ զարհուրելի կերպով մը փլած էր Սարակոս՝ յօնք կը պռստէին 1823ին՝ երբ կը տեսնէին բերդերու դիւրութեամբ բացուիլը, եւ կը սկսէին ցաւօք սրտի յի-շել Փալաֆոքսը (**) :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

(*) Սան-Քիւլոթ կամ Անվարտի կը նը-շանակէ. — 1. բացարձակ հանրապետա-կան, 2. ժողովուրդին ստորին դասի վե-րաբերող յեղափոխական, 3. «Անվարտի» նմանողը :

(**) Փալաֆոքսը Սարակոս քաղաքին կառավարիչն էր, որ 1803ին վաթսունեւ-մէկ պաշարումի դիմանալով, Ֆրանսացի-ները ստիպեց պաշարումը վերցնելու եւ հեռանալու :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Փերուզ Եսայեան եւ զա – ւակը՝ Պ. Կարապետ Եսայեան կը ծանու– ցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Ճովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ա – մուսնոյն եւ հօր՝

ԵՍԱՅԻ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Ինչպէս նաեւ իրենց հարսին եւ կնոջ՝

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

յիշատակին :

Ի դիտութիւն ողբացեալներուն յիշա – տակը յարգողներուն :

×

Այրի Տիկին Հայրենիք Մկրտիչեան եւ զաւակը Ցակոբ կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (5 Մայիս) Սէն Ժեռմի եկեղե – ցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի , իրենց սիրեցեալ զաւկին եւ եղբօր՝ Միշէլ Մկրտիչեանի մահուան քա– ռասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հ. Ց. Դ. Բաֆֆի խումբը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Ժի– րայր Դատաւորեանի, իր հօր Արմենակ Դատաւորեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Վալանսի Քրիստափոր կոմիտէն իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Դատաւորեանի իր հօր մահուան առթիւ :

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս Կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանդիսա 1915ի մեր բիւրաւոր նահատակներու հո– գիներուն համար :

Հանդիսաւոր պատարագը եւ հոգեհան – դիստը կը մատուցանէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Պատարագէն ետք պիտի կատարուի օրհնութիւնը Ս. Խմմիածնէ յատկապէս բերուած Խաչքարին որ զետեղուած է ե – կեղեցւոյ մէջ :

Ցաւարտ պատարագի , ժամը 11·30ին ծաղկեպսակ պիտի զետեղուի Խաչքարին առջեւ : Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներ – կայ գտնուելու եւ մատուցանելու իր յար– գանքը մեր բիւրաւոր նահատակներուն :

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Քրիստափոր խումբն ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ Քաֆէ Լիոնի վերի սրահը , ժամը 9ին : Պարտա– ւորիչ ներկայութիւն :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները 6 Մայիս , Ե– կուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին , Պօմոնի եկեղեցւոյ սրահը :

Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկե– րուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ

Կապոյտ Խաչի Անիէր – Պուա Բոլոմպի մասնաճիւղին :

Կիրակի , , Մայիս 5 , ժամը 15էն 20

Centre Administratif et Social
de la Mairie d'Asnières
Place de l'Hôtel de Ville

Կը նախագահէ՝ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ :

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն.— ՍՕՍԻ պարախումբը ամբողջ կազմով ղեկավարութեամբ Տիկին Յ. Քիւրքճէրեանի : Ինչպէս նաեւ Սայաթ – Նովա համոյթը :

Ջաւեշտ մը ղեկավարութեամբ Պ Օտ – մանճեանի : Արտասանութիւն՝ Զ. Ղա – րիպեան : Երգ եւ զանազան անակնկալներ :

Մուտք 5 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

5 Մայիս, Կիրակի ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահը , 295 , Բիւ Պուալօ

Կը խօսի Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամեալ բաժին

Որուն կը մասնակցին Օրխորդները Ման– թարեան (արտասանութիւն), Ալթունեան (երգ), Տիկին Սարը–Կարապետեան (ար– տասանութիւն) :

Ինչպէս նաեւ «Նոր Սերունդ», «Սիա – մանթօ» պարախումբը :

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընտա– նեկան խնջոյքը :

Մուտքը ազատ է

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ
ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

Առաջնորդ Հարաւային Ֆրանսայի Թեմին

Կը նախագահէ ՏԻԿ. Վ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ՏԻԿ. ՕՏԻԹ ՄԻՒՍՅԼԵԱՆ

(Վալանսի թաղապետական խորհրդատու)

Գեղարուեստական ճոխ բաժնին կը մասնակցին .— Ալիս Շամիրեան (երգ, Նիսի օփերայէն) : Դաշնակահարուհի Օր. Ալեքսանեան (Մարսէյլի երաժշտանոցէն) :

« Հայ Լեգուն », տրամախօսութիւն Նոր Սերունդին կողմէ :

Հայ արիւներուն կողմէ՝ զուգապար (Ա– նի Զաքարեան եւ Մ. Սահակեան) :

Մենապար՝ ԼԻԼԻ ՊԱԼԵԱՆ

Կիրակի, Մայիս 5 ժամը միշդ 3ին : :

HOTEL SPLENDIDE
31, Bld. d'Athènes

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՔԱՐՈԶ

Կարտան – Պլովէրի Գեղունի սրահին մէջ, այս Կիրակի (5 Մայիս) առաւօտեան ժամը 10ին, Նահատակաց Ցուշատօնին ա– ռիթով : Ցաւարտ պատարագի՝ ընդհ. հոգեհանդիստ : Կարտանի եւ շրջանի Հա– յերը անխտիր կը հրաւիրուին ներկայ ըլ– լալու :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

''ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ''Ի ԿՈՂՄԷ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին

Շաբաթ, Մայիս 4, ժամը 20·45ին

Փարիզի մէջ վերջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

— ՀՆԱՐՔԸ —

Կատակերգութիւն 3 արար

Հեղինակ Ժան տը Լէթրաղ, թարգմ. Թ. Սրապեան , Բեմադիր – դերասան Միհրան Աւտոնեան :

Դերակատարները.— Զարուհի Աւտոնեան, Միհրան Աւտոնեան, Նուրհան մար– գարեան, Փիէռ Թէրզեան , Լիւսի Թօփալեան, Վիճի Մոստիչեան, Նազարէթ Պէշ– տիկեան, Սարգիս Մոստիչեան :

Տոմսերը կը ծախուին Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878–27–35

Տիկին Ուզունեան 254–17–74 — Տիկին Բալուեան 770–25–46

Նպարավաճառատուն Մասիս Ռիւ Սօլնիէ — Մ. Աւտոնեան 738–21–18

SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 5 Մայիս 1968, ժամը 14ուկէսին
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
47, Rue des Ecoles, Paris (5e) — Métro : St. Michel ou Odéon

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Կը խօսին Ս. ՔԱՐԵԱՆ եւ WATINE ROUARD

(Ֆրանսական Կարմիր Խաչէն) : *Կը մասնակցին ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (Փարիզի Օփերայէն) ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ (Արտասանութիւն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ), ԱՒԻ ՊՕՑԱՃԵԱՆ (պար), ՄԻՒՍՅԼ ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ (Եգիպտահայ երգիչ), ԺԱՔԼԻՆ ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ (երգ),*

BALLET HONGROIS DE PARIS
Sous la direction de Madame KISS — chef d'orchestre Monsieur HERZOG

ՍԻՓԱՆ–ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ԿՈՎԿԱՍ պարախումբը ղեկավարութեամբ ԱԼԻՍ ՊՕՑԱՃԵԱՆԻ եւ ընկերակցու– թեամբ ՊԻԵՐՆԱՐ ՏԻՏԶԱՃԵԱՆԻ նուագախումբին

Տոմսերու գինն է 4, 5 եւ 6 ֆրանք

Ապահովել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղիէն, 15 Բիւ Ժան Կուժոն, եւ Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզեան շրջանի անդամուհիներէն :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ցունիս 16ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ Մէջ

Մանրամասնութիւնները յայտնուելով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ԼՈՑԸ ԳՈՑՆ Է ··· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑ ՏՈՒԷ՛ ····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղչ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնա– կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու– թիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոնոլէում եւ փլասթիֆ — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի ՆՊԱՍՏ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Հայ Ուսանողներ Բրու Օգն. Միութեան կողմէ
Զորեքշաբթի, Մայիս 29 , ժամը 20·40ին

THEATRE DE LA POTINIERE, 7, Rue Louis le Grand, Métro : OPERA

ԿԸ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒԻ

ԻՆՁՈ°Ի

Հոգեբանական ողբերգութիւն , 4 արար

Հեղինակ ՏԻԿԻՆ ԼԻԻՄԻ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ Տիկին Հ. Խըտրշեան –Վաշասաներ, Օր. Սօնա Վարդանեան ,

Օրխորդները՝ Եվա եւ Սիրանոյշ Զօնքրեան, Անի Քէշիշեան, Վերոնիք Բսմպուճ– եան, Պ. Պ. Աբգար Մարտիրոսեան , Գէորգ Թէրզեան, Վարուժան , Վահրամ Աւետեան, Թասլաճեան, Վանէսեան, Վահան Սեթեան, Մինաս Գոճաեան :

Prix des places : 15 et 10 franc (5 francs pour les Etudiants)
Les billets sont disponibles chez Madame Bakerdjian, 35 Rue de Trévise
Madame Markarian, 32 Rue de Trévise
et au Secrétariat de l'Union, 32 Rue de Trévise (1er étage)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ 4 ՄԱՅԻՍ
SAMEDI 4 MAI 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11203 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.203

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՄԻԱՅՆ ՀՈՂ ՉԷ

Երբ Տիկին Կապուտիկեան կը շեշտէ թէ.— «Մենք ձեզանից մի քիչ աւելի ենք հայրենասէր », իր գլխաւոր պատճառաբանութիւնն այն է թէ.— « Մենք երկիր ենք ստեղծել, ինչ որ աւելի դժուար է քան թերթի էջեր լցնել »:

Երկիր ստեղծել, հայրենիք կառուցանել, ոչ մէկուն մենաշնորհն է :

Հայրենիքը կառուցած է ամբողջ հայ ժողովուրդը, դարերու ընթացքին, կըռուելով, պայքարելով, ջարդուելով՝ վասն Կրօնի եւ Հայրենեաց : Հայրենիք կառուցած են անոնք, որ ինկան Աւարայրի դաշտին վրայ, կամ Տէր Զօրի անապատներու մէջ, կամ Պետութեան մը ծնունդ տուին Սարդարապատի յաղթանակով :

Հայրենիք կառուցած են անոնք, որոնք մոմի լոյսով հայ մշակոյթ կերտեցին, Մեծասքանչ ստեղծեցին ու վանքերու մէջ, ձեռագիրներու վրայ, իրենց աչքին լոյսը քամեցին :

Հայրենիք կառուցած են անոնք, որոնք իրենց կեանքին ամառը տուին Սիբերիոյ մահաբեր ձմրան, այն յանցանքին համար, որ սովէտ- սթալինեան վարչակարգը «յարմարագոյնը» չէին նկատած հայ ժողովուրդին համար : Ու նաեւ մենք, որ Արարատ չենք տեսած, բայց ակամայ նետուած ի Սփիւռս աշխարհի, դիմացանք, տոկացինք հաւատարիմ մնալու համար Մաշտոց ծնող մեծ ժողովուրդին:

Ծանօթ է Թէմիստոկլէսի պատասխանը, 480ին, երբ Աթէնք պարպուած էր ու ըսպարտացի զօրավար մը կ'ընդդիմախօսէր. — « Ամբողջ հայրենիքդ պարպեր ես, դուն իրաւունք չունիս խօսելու »: «Հայրենի՞ք, կը պատասխանէ Թեմիստոկլէս, հայրենիքս հողը չէ, զոր լքեցի, այլ այս բազմութիւնն է, մեր հայրերը, մեր մայրերը, մեր զաւակները, մեր աստուածները, այս ամբողջ ժողովուրդը, որ ազատ ապրելու համար, այժմ ապաստանած է նաւերուն մէջ »:

Ամբողջ ժողովուրդի մը կէսը նետեցին այս նաւերուն մէջ՝ որոնց անունն է Միջին Արեւելք, Եւրոպա կամ Ամերիկա:

Հարցը այն չէ, թէ ո՞վ է աւելի հայրենասէր: Բայց եթէ Տիկին Կապուտիկեան բաղդատական մը կ'ուզէ անպայման, պէտք է անդրադառնայ թէ ի՞նչ պայմաններու տակ Ապրիլեան սերունդը ըսփիւռք ստեղծած է : Բայց Տիկին Կապուտիկեան անբաւարար նկատելով տարուած աշխատանքը, քիչ կը գտնէ Դպրոցասէրի շաբաթական տասը ժամ հայերէնի դասընթացքը, առանց անդրադառնալու թէ այդ ժամերը յաւելեալ պահեր են դպրոցական պետական ծանրաբեռնուած ծրագրի մը վրայ : Կը պահանջէ, որ օտար լեզուներով ճոխ հրատարակութիւններ ընենք, «սոցիոլոկիական» աշխատանք տանող մարմին ստեղծենք եւն.եւն:

Մենք չենք հարցներ թէ հայերէնի բաւարա՞ր ժամեր կան հայրենիքի օրէ օր աւելցող մօտ եօթը տասնեակ ռուսական դպրոցներուն մէջ: Թէ ռուսերէնէ զատ, օտար լեզուներով հրատարակութիւններ — օրինակ ցեղասպանութեան մասին — ինչո՞ւ չըներ Երեւանը, որ Պետութիւն է եւ իր տրամադրութեան տակ ունի նման աշխատանքներու մասնաղէտներ, դիւաններ ու այլ կարելիութիւններ :

Եթէ մենք այս հարցումները չենք ըներ, պատճառն այն է թէ ծանօթ ենք Երեւանի դժուարութիւններուն, զորս կը պարզեւէ հայ ժողովուրդին համար «յարմարագոյն» վարչակարգը :

Եւ եթէ մենք «հող» չունինք մեր ոտքերուն տակ, բայց «հայրենիք»՝ մեր սրտերուն մէջ, այդ չի նշանակեր թէ պակաս հայրենասէր ենք, վասնզի հայրենիքը միայն հող չէ :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՏՈՂԱՆՑՔԸ

ԵՕԹԸ ՄԻԼԻՈՆ ԵԳԻՊՏԱՑԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ ՆԱՍՐԻ ՀԵՏ

Ինչպէս որոշած էր, անտեսելով Ապահովութեան Խորհուրդի միաձայնութեամբ քուէարկուած բանաձեւը, Իսրայէլ Հինգշաբթի օր, մեծ տողանցք մը կատարեց : Աւելի քան վեց հարիւր հազար հոգի ներկայ եղած են այս տողանցքին, որ կը նշէր Իսրայէլի պետութեան քսանամեակը :

Ոչ մէկ միջադէպ պատահած է եւ նոյնիսկ քանի մը Արաբներ իբրեւ հանդիսատես ներկայ եղած են տողանցքին :

Այդ տողանցքին ընթացքին ցուցադրուած են նաեւ խորհրդային այն հրասայլները, որոնք գրաւուած են Արաբներէն, վեց օրուան պատերազմի ատեն :

Այս քսանամեակին առթիւ վարչապետ Էշքոլ ճառ մը խօսած է ձայնասփիւռէն շեշտելով . — « Մեր նպատակակէտն է այն վճռականութիւնը զոր ունինք ընդունուած և ապահով սահմաններու որոնք Իսրայէլի պիտի տան ամբողջական ապահովութիւն մը »:

Աւելցուցած է թէ իր կառավարութիւնը որոշած է չվերադառնալ այն սահմանագլուխներուն որոնք վտանգներ կը ներկայացնեն երկրին համար : Ապա ծանրացած է այն ջանքերուն վրայ զորս պէտք է թափել Իսրայէլ բերելու համար խորհրդային Հրեաները :

Դամասկոսի եւ Պէյրութի մէջ բազմաթիւ ցոյցեր տեղի ունեցած են բողոքելու համար իսրայէլեան ուժերու տողանցքին դէմ Երուսաղէմի մէջ: Կարեւորագոյնը տեղի ունեցած է Պէյրութի մէջ, ու քանի մը հազար հոգի փողոց իջած են, ցուցատախտակներով, ուր կարելի էր կարդալ. — « Ձեր տողանցքը ձեր թաղումը պիտի ըլլայ » , « Նասր, քեզ կը սիրենք, մեր արիւնը, մեր սէրը, մեր կրօնքը, ո՞վ կամալ » :

×

Եգիպտոսի մէջ, եօթը միլիոն Եգիպտացիներ հանրաքուէով վաւերացուցած են Նասրի տարած քաղաքականութիւնը : Հանրաքուէի մասնակցողներու համեմատութիւնը մեծ եղած է :

Միւս կողմէ Նասր նամակ մը ղրկած է նախագահ Նասրի շնորհակալութիւն յայտնելու համար Ամերիկայի, որ Իսրայէլի դէմ քուէարկած է Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ: Այս նամակը առաջինն է Նասրէն Ճոնսընի, այն օրէն երբ Եգիպտոս խզեց իր յարաբերութիւնները Մ. Նահանգներուն հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՆԹԷՌԻ (Փարիզի արուարձան) համալսարանի տեսուչը փակեց համալսարանը վերջ տալու համար միջադէպերուն եւ խռովութիւններուն զորս ուսանողները կը շարունակեն : Իւրաքանչիւր լսարան (Ֆաքիւլթէ) պիտի բացուի հետզհետէ եւ ընդունի միայն կանոնաւորաբար արձանագրուած ուսանողները :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարարը՝ Ռըսք, Ներկայացուցչական ժողովի արտաքին յանձնախումբին առջեւ, պաշտպանած է արտասահմանի օժանդակութեան պիւտճէին ծրագիրը, որ կը հասնի 2900 միլիոն տոլարի (մօտ 15 միլիառ Ֆրանք) :

ՀԱՆՕՅ մերժեց Ինտոնեզիոյ առաջարկը նաւու մը վրայ հանդիպելու ամերիկացի բանագնացներուն: Հիւսիսային Վիէթնամի համար, եթէ Միացեալ Նահանգները իսկապէս հանդիպում կ'ուզեն, «պատիւ կորսնցնել չէ ընդունելով Փնոմ – Փէնհ կամ Վարշաւա տեսնուիլ »: Ինտոզեզիոյ առաջարկը մերժելով Հանօյ հետեւեալ պատճառաբանութիւնները կ'ընէ.— Ա) Սոքարնոյի հեռացումէն ի վեր, Ինտոնեզիա երթալով աւելի արեւմտասէր քաղաքականութիւն մը կը վարէ եւ հակահամայնավար : Բ) Փեքինի եւ Ճաքարթայի յարաբերութիւնները մէկ կողմէ եւ Մոսկուայի ու Ճաքարթայի յարաբերութիւնները միւս կողմէ երթալով վատթարացած են իբրեւ հետեւանք 1965ին համայնավար քանի մը հազար Ինտոնեզիացիներու ջարդին : Վերջապէս Հանօյ կը խորհի թէ Վիէթնամցիները, այդ նաւուն վրայ միայն զիրենք հիւրասիրողներէն կախում պիտի ունենան , իրենց հեռագիրներն ու զանազան հաղորդագրութիւնները ղրկելու համար դէպի Հանօյ :

ՍՈՐՊՈՆԻ մէջ հրդեհ մը ծագեցաւ Հինգշաբթի առաւօտ, գրականութեան ուսանողներու միութեան բաժնին մէջ , որ Մատենադարանին վրայ կը գտնուին : Կը կարծուի որ ծայրայեղ – աջ տարրերու գործն է :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ , երկու անձնաւորութիւններ եւս հսկողութեան տակ առնուած են: Ռալիս, որ Հանրային Կարգապահութեան նախկին նախարար էր եւ Աջի ղեկավարներէն մէկը ու Մավրոս , որ Ազգ. Դրամատան նախկին կառավարիչ էր :

ԹԷԼ ԱՎԻՎԷՆ հասած լուրերու համար, Իսրայելցիներու 78 առ հարիւրը կը խորհի թէ գրաւուած հողերուն մէկ մասը պէտք է վերադարձուին Արաբներուն , կարգադրութեան մը փոխարէն: Այս է կառավարական Տավառ թերթին ձեռք ձգած արդիւնքը հանրային կարծիքի քննութենէ մը ետք :

ԹՈՒՐՔԻԱ

— * —

ՅՈՅՑԵՐՈՒՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Ապրիլ 30) հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը քաղենք այն արիւնալի ցոյցերուն մասին, որոնց արձագանգ հանդիսացած էինք մեր նախորդ թիւով .—

ԱՆԳԱՐԱ.— Իզմիրէ ետք , Անգարայի մէջ ալ արիւնալի դէպքեր պատահեցան 29 Ապրիլի տարեդարձին առթիւ, ոստիկանութիւն եւ երիտասարդութիւն, զանազան խմբակներու բաժնուած, բուռն կռիւ մը մղեցին իրարու դէմ, քարերով կամ բիրերով իրարու վրայ յարձակեցան, տասը ոստիկան վիրաւորուեցան եւ յիսուն հոգի հսկողութեան տակ առնուեցան : Իրարու հակամարտ գաղափարներ ունեցող ուսանողներն ալ անխնայ զարկին իրարու, իրենցմէ ալ բազմաթիւ վիրաւորներ կան, աւելի քան 18 հոգի :

29 Ապրիլ, 1960ի դէպքերուն տարեդարձը տօնելու համար , Անգարայի մէջ զանազան կազմակերպութիւններ միթինկ գումարեցին երէկ, բայց ցուցարարները քանի մը խմբակցութեան բաժնուեցան , « յեղաշրջական » եւ «ազգայնական» անուններուն տակ, եւ բուռն կռիւ մը մղեցին իրարու դէմ, իրարու գլխուն քար , բիր եւ շիշեր նետեցին, Գըզըլ Այի հրապարակին վրայ : Ոստիկանութիւնը եւ ոստիկան զօրքը շղթայի տակ առին միթինկին վայրը եւ իրարմէ չէզոքացուցին կռուարար խմբակները, բայց անոնցմէ շատեր յաջողեցան խզել օղակը եւ նորէն իրարու հետ դէմ առ դէմ եկան : Միթինկի ընթացքին, յեղափոխութեան ի նը-

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կը ծանուցանենք , թէ Ս. Աթոռիս Վեհափառ Հայրապետը Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոս, իր 18 Ապրիլ, 1968 թուակիր եւ 154 – 68 թուահամար պաշտօնագրովը դրան եպիսկոպոսութեան պաշտօնին կոչեց Գերաշնորհ Տ. Գարեգին Ս. Եպիսկոպոս Սարգիսեանը :

Դրան Եպիսկոպոսին պաշտօնն է հսկել Ս. Աթոռիս վանական ներքին կեանքին, հետեւիլ վանական տեսչութեանց գործունէութեանց եւ տնօրինել պարտն ու պատշաճը Միաբանութեանս կեանքին եւ գործունէութեան բարւոք ընթացքին եւ ատոք արդիւնաւորման համար :

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
ԿՆԻՔ

29 Ապրիլ, 1968
Անթիլիաս – Լիբանան

պատ ճառեր խօսեցան Կիւնսէլի Կօզգայա, Փրոֆ. Պահրի Սավճը, Ազիզ Նէսին, Իլհան Սէլչուք, բնական ծերակուտականներ Քեամիլ Գարավէլիօղլու եւ Գատրի Գափլան , որոնք ըսին թէ «հակառակ են այսօրուան վարչակարգին » , եւ զանազան տեսանկիւններէ քննադատեցին զայն :

Ժամը 18ին, միթինկը վերջ գտաւ եւ ցուցարար երիտասարդները դրօշներ, վերտառութիւններ եւ նշանատախտակներ բռնած, սկսան քալել դէպի Գըզըլայ, ուր իրարու ընդդիմադիր երիտասարդական խմբակներ զիրար նախատեցին եւ իրարու պոռացին փոխադարձաբար .

— Անկցի Ամերիկա, անկցի Ֆաշականութիւնը :

— Անկցին քոմիւնիսթները , անկցին :

— Անկցին Ֆաշիսթները, անկցին :

Բազմութեան մէջ երկարահասակ երիտասարդ մը երեւան ելաւ եւ իր համախոհները տարաւ մօտակայ փարքը, հոն խմբուած հակառակորդներուն հետ կըռուելու համար : Բարեբախտաբար ոստիկանները ատենին միջամտեցին եւ մեծ դժուարութեամբ բաժնեցին կոկորդ կոկորդի եկած երիտասարդները, որոնք զիրար կը խոշտանգէին : Անոնք հեռացան թէեւ, պահ մը վերջ իրարու հանդիպեցան նորէն Օրտու Էվիի առջեւ, եւ բիրերով իրարու վրայ յարձակեցան դարձեալ:

Երբ Ազիզ Նէսին կը ճառախօսէր , «ազգայնականներու » խմբակը պոռաց — Քոմիւնիսթներ, Մոսկուա գացէք : Եւ յառաջանալով դէպի բեմ , բարձրախօսին թելը կտրեց, որպէսզի ճառախօսին ձայնը չլսուի : Ցուցարարներէն ոմանց ձեռքը երկաթէ ձողեր գտնուեցան եւ անոնք այդ ձողերով ոստիկաններուն վրայ յարձակեցան, ոմանց գլուխը պատռելով : Յետոյ շարունակեցին իրենց ճամբան , « Սոսիալիսթ Թուրքիա, անկախ Թուրքիա կ'ուզենք » աղաղակելով : Երկու հոգի գլխէն վիրաւորուեցան , ոստիկանութեան Բ. ճիւղի տնօրէնն ալ՝ ձեռքէն : Բնական ծերակուտական Մուճիպ Աթաքլը, որ կազմակերպիչն էր միթինկին, տեսակ մը վերջնագիր տուաւ Հաւաքական Ոստիկանութեան տնօրէն Էրտոգան Ալըվէրի որուն ըսաւ .— Մինչեւ ժամը հինգ պէտք է ցրուէք այս խռովարարները : Հակառակ պարագային, մենք պիտի ընենք այդ բանը: Բնական ծերակուտական Սուպհի Կիւրսօյթրաք ալ ոստիկանութեան տնօրէնութենէն պահանջեց որ իրենց կեանքը ապահովութեան տակ առնուի : Բոլոր Բնական Ծերակուտականները եւ Հալքեան «կէս ձախ» երեսփոխաններ հետեւեցան միթինկին : Ճշդուած է որ ցուցարար երիտասարդները մասնաւոր բիրեր պատրաստել տուած էին :

ԱՆԿԱԽ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐՈՒ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

1966 Յուլիսին էր որ հրատարակուեցաւ « ոչ – հողագործական արհեստներուն պատկանող ոչ – թոշակաւոր աշխատաւորներու », այսինքն անկախ աշխատողներու հիւանդութեան դէմ ապահովագրութեան օրէնքը, որուն գլխաւոր տրամադրութիւններուն մասին տեղեկութիւններ տուած էի «Յառաջ»ի մէջ, աւելի քան տարի մը առաջ (19 եւ 20 Յունուար 1967) :

Յոյս կար որ կարելի պիտի ըլլար օրէնքը գործադրել անցեալ տարուան ընթացքին, կամ ներկայ տարուան սկիզբը : Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն տակաւին տարի մը եւս պէտք է համբերել : Որովհետեւ նման օրէնքներու ընդհանուր տրամադրութիւններուն գործնական մանրամասնութիւնները մանրակըրկիտ ուսումնասիրութիւն կը պահանջեն եւ անոնց կիրարկումին օրինական, վարչական, տնտեսական, ընկերային եւ այլ անդրադարձումներու ճշդումները երկար խորհրդակցութիւններու, հետեւաբար ժամանակի կը կարօտին :

Օրէնքին գործնական կիրարկումին վերաբերեալ հրամանագիրներուն մեծ մասը հրատարակուեցաւ, ազգային կեդրոնական Սնտուկը, ինչպէս նաեւ շրջանային Սնտուկները տեղաւորուեցան եւ 1968 Մարտ 21ի հրամանագիրը ճշդեց ապահովագրական նորահաստատ դրութեան էական գիծերը : Այսինքն ապահովագրութեան ենթականերու արձանագրութեան ձեւակերպութիւնները, հատուցումներու սպասարկութիւնը, բժշկական հակակշիռը : Նաեւ անդամավճարներու գանձումը յանձն առնել ուզող փոխադարձական կազմակերպութիւններու (միւթիւէլ), եւ ապահովագրական մասնաւոր ընկերութիւններու թեկնածութեան եւ պաշտօնական որակման պայմանները : Արտօնեալ ընկերակցութիւնները միայն իրաւասու պիտի ըլլան ապահովագրեալները արձանագրելու եւ անոնց անդամավճարները գանձելու :

Այս առթիւ Ընկերային Ապահովութեան (Սէքիւրիթէ Սոսիալ) Փարիզի շրջանային տնօրէնութիւնը, Ապրիլ 16էն ի վեր սկըսած է պաշտօնական հարցարաններ ղրկել Փարիզի շրջանի այն աշխատողներուն որոնք նոր օրէնքին պիտի ենթարկուին, թելադրելով որ մերժեն պատասխանել իրենց դիմող բոլոր «այն կազմակերպութիւններուն կամ ընկերակցութիւններուն, որոնք կը յաւակնին իրաւասութիւն ունենալ տեղեկութիւն տալու եւ արձանագրելու» :

Անոնք որ մինչեւ 1968 Մայիս 10 ստացած չեն ըլլար վերոյիշեալ հարցարանը, կրնան դիմել իրենց շրջանային Սնտուկին, որուն հասցէն կարելի է ստանալ դիմելով՝ Քէս նասիոնալ տ'Ասիւրանս մալատի է մաթէրնիթէ տէ թրավայէօռ նօն սալառիէ տէ փրօֆէսիօն նօն ակրիքօլ, 82 : Ռիւ տը Ռիվօլի, Փարիզ (4) :

Կը յիշեցնեմ թէ անկախ աշխատողներու հիւանդութեան եւ մայրութեան ապահովագրութեան պարտադրաբար ենթակայ են անխտիր բոլոր անոնք՝ որոնք իրենց հաշւոյն կ'աշխատին (ճարտարագործ, վաճառական, արհեստաւոր, բժիշկ, ատամնաբոյժ, փաստաբան, եւայլն) եւ արձանագրուած չեն ընկերային ապահովութեան ընդհ. բէժիմին, եւ ոչ ալ հողագործական կամ արուեստագէտներու բէժիմներուն : Այս բէժիմները իրենց յատուկ կանոնագրութիւնը ունին եւ կ'ապահովեն ոչ միայն ամէն կարգի թեթեւ կամ ծանր հիւանդութիւնները, արկածները եւ վիրաբուժական գործողութիւնները, այլեւ օրավարձ՝ գործադադարի կամ անգործութեան պարագային եւ հանդստեան թոշակ :

Օրէնքին ենթակայ են նոյնիսկ այն անկախ աշխատողները որոնք հիւանդութեան դէմ անհատական ապահովագրութիւն ունին : Ընկերային Ապահովութեան տնօրէնութիւնը այսպիսիներուն կը թելադրէ ի զօրու պահել իրենց ապահովագրական պայմանագրութիւնը մինչեւ նոր օրէնքին գործադրութեան թուականը, այսինքն մինչեւ 1969 Ապրիլ 1, եւ այդ թուականէն յետոյ չեղեալ նկատել զայն (ռէզիլիէ) եւ կամ շարունակել, անդամավճարին վրայ զեղչ պահանջելով ապահովագրող ընկերութենէն :

Ոչ – թոշակաւոր աշխատողներու ապահովագրութեան պիւտճէն ամբողջովին պիտի ապահովուի միայն ենթարկեալներուն անդամավճարներով : Իւրաքանչիւր ընտանիքի պետ միայն մէկ անդամավճար պիտի տայ իրեն եւ իր ընտանիքին համար : Վճարումի ենթականերու թիւը կը հասնի 2·200·000ի, իրենց պարագաներով մօտ հինգ միլիոնի :

Անդամավճարները համեմատական պիտի ըլլան տուրքի ենթակայ տարեկան եկամուտին հետ : Այս հիման վրայ անդամավճարները վեց դասի պիտի բաժնուին, 350էն մինչեւ 1100 Ֆրանք տարեկան : Իսկ Ազգային Համախոհութեան Հիմնադրամէն հանդստաթոշակաւորները, մօտ 135·000 հոգի, միայն հարիւրէն երկու հարիւր Ֆրանք պիտի վճարեն : Այսուհանդերձ, շրջանային Սնտուկները ինքնավար ըլլալով, անոնց լաւ կամ դէշ յանձանցումէն կախում պիտի ունենայ անդամավճարներու նուազումը կամ յաւելումը :

Այս անդամավճարներուն փոխարէն ապահովագրեալները ի՞նչ պիտի ստանան :

Զափահասները, 15էն մինչեւ 65 տարեկան, հատուցումներ պիտի ստանան միայն ծանր, երկարատեւ եւ սղարժէք հիւանդութիւններու համար (կոօ ռիսք), որոնք տակաւին սահմանուած չեն : Առ այժմ նկատի առնուած են, ինչպէս ընկերային ապահովութեան մէջ, թոքախտը, խլիրդը, մտային հիւանդութիւնները եւ ողնածուծային անդամալուծութիւնը (փոլիոմիէլիթ) : Իսկ վիրաբուժական գործողութիւններու համար հատուցում պիտի ըլլայ եթէ Կ 50 կամ աւելի արժեն, ինչպէս կցաղիտապը (ափէնտիսիթ), եւ աղիթափութիւնը (էռնի) :

Բայց հատուցումը ամբողջական պիտի չըլլայ, այլ միայն 70 առ հարիւր, ինչպէս ներկայիս ընկերային ապահովութեան մէջ, առառաւելն 80 առ հարիւր երկարատեւ (30 օրէն աւելի), ծանր եւ սուղ դարմանումներ պահանջող հիւանդութիւններու համար :

Իսկ հանդստաթոշակաւորները եւ մինչեւ 14 տարեկան տղաք, թէ թեթեւ եւ թէ ծանր հիւանդութիւններու դէմ ապահովագրուած պիտի ըլլան : Բայց հատուցումը հաւանաբար 60 առ հարիւր միայն պիտի ըլլայ թեթեւ հիւանդութիւններու համար :

Ճիգ կը թափուի ներկայ տարուան վերջին լրացնելու բոլոր պաշտօնական ձեւակերպութիւնները : 1969 Յունուարին կարելի պիտի ըլլայ սկսիլ անդամավճարներուն գանձումը, եւ երեք ամիս յետոյ, այսինքն Ապրիլ 1ին, դրամական հատուցումները :

Թէեւ ազատ աշխատողներու յատուկ հիւանդութեան եւ մայրութեան ապահովութեան օրէնքին տրամադրութիւնները շատ նպաստաւոր չեն, բաղդատմամբ միւսներուն, բայց նոր օրէնքը էական պակաս մը կը լրացնէ :

Ներկայիս երբ շատ մը հիւանդութիւններ եւ վիրաբուժական գործողութիւններ մեծ ծախքերու դուռ կրնան բանալ եւ ընտանիք մը մոխիրի վրայ նստեցնել, հիւանդութեան դէմ ապահովագրութիւնը անհատական եւ ընկերային կենսական պահանջ մըն է, առնուազն նոյնքան որքան հրդեհի եւ ինքնաշարժի արկածներուն դէմ բարեբախտաբար պարտադիր ապահովագրութիւնը :

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ

ՄՈՒՇԻ ՄԷՋ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Գ.

Այդ ոճիրներուն գլխաւոր պատասխանատուներն էին Իթթիհատի Կեդրոնը, թրքական դահլիճը (Կ. Պոլիս), Գ. Զօրաբանակի հրամանատարութիւնը՝ իր ըսպաներով եւ զինուորներով մասնաւորապէս կազմուած «Թէշքիլաթը մախսուսէ» կազմակերպութեան պատկանող աւազակԹուրքերով ու Քիւրտերով, Էնվէրի հօրեղբայրը Գնդ. Խալիլ (յետոյ փաշա) Զէրքէզ Ահմէտ, Քեազմպուլաթ, զինուորականներ եւ չէթէապետներ, Պիթլիսի Վալի՝ Ապտիւլ Խալիտ, Մուշի միւթէսարըֆ Սէրվէթ, եւ ատոնց ենթակայ քաղաքային պաշտօնեաները, Իթթիհատի տեղական Կոմիտէներու եւ ակումբներու անդամները եւ տեղւոյն թուրք երեսփոխանները՝ Հաճի Իլիասը, Կինճի երեսփոխան Մէհմէտը եւայլն, պատասխանատու հայ զինուորներու սպանդին, կիներու առեւանգումին, մանուկներու եւ բանտարկուած այրերու սպանութեան եւ մարդոց եւ տուներու հրկիզումին :

Հայոց հետ զոհ գացին նաեւ իրենց կրօնական պետերը՝ Եպիսկոպոս, վարդապետ, քահանայ անլուր տանջանքներով, մէջն ըլլալով Պիթլիսի եպիսկոպոս Գալէմեանը, Մուշի եւ Ս. Կարապետի, Առաքելոց Վանքի եւ միւս բոլոր վանքերու վարդապետները եւ կրօնաւորները՝ որոնք կը գտնուէին Պիթլիսի կուսակալութեան մէջ : Լուսաւորչականի թէ Կաթոլիկի կամ բողոքականի խտիր չկար ըսպանդին մէջ : Թոփուզեան Գերապայծառ հաւասարապէս կը նահատակուէր Վարդան վարդապետներու նման : Թուրք չէթէներու հետ մասնակից էին նոյնքան վայրագ «Համիտիէ» կոչուած Քիւրտերը :

Այս բոլորով հանդերձ, անհնարին պայմաններու մէջ եղան բազմաթիւ հերոսական արարքներ, դիմադրութիւններ, կռիւներ՝ որոնք փառքը կազմեցին Մշեցիին եւ Սասունցիին :

Ստորեւ կուտանք քաղուածքներ Վէհիպ փաշայի տեղեկագրէն, ուր ակնարկներ եղած են նաեւ Պիթլիսի եւ Մուշի ջարդերուն :

Վէհիպ փաշայի տուած տեղեկագրի մասին տեղեկացանք, երբ պատերազմական Ատեանի ընդհանուր դատախազ Մուսթաֆա Նազըմ ներկայացուց Ատեանին իր Ապրիլ 12, 1919 թիւ 7 մեծադիր էջ ամբաստանագիրը, Հայերուն դէմ կատարուած ցեղասպանական ոճիրներու գլխաւոր պատասխանատուներու մասին, դատարանի Ապրիլ 27 1919ի նիստին :

Վէհիպ փաշա, երբ 1916 Փետրուար 20ին, Երզնկա հասած էր Կովկասեան ճակատի քայքայուած թրքական երրորդ զօրաբանակի վերակազմութեան համար իր հրամանատարութեան տակ, շատ բաներ

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Անգլիացին ու կալանաւոր կինը արդէն բաւական ճամբայ ըրած էին : Թարգմանը այս երկրորդ հարուածէն թէեւ ա'լ աւելի վիրաւորուած էր, սակայն պատշաճ չդատեց խնդիր յարուցանել եւ իր ընկերոջ՝ Հասանի դառնալով ըսաւ.

— Օն, մենք ալ երթանք : Այս մարդուն հետ վարուիլ անկարելի է... Բարեբախտաբար գործերնիս յաջողութեամբ աւարտեցաւ :

— Երբեք չէի տեսած որ այսքան յարգանքով կը վարուին տէրութեան դէմ դաւաճանող չարագործներու հետ, դիտեց միւսը :

— Կ'երեւայ թէ եւրոպական քաղաքավարութիւնը այսպէս կը պահանջէ, պատասխանեց երիտասարդը հեգնական շեշտով մը :

Երբ փոքրիկ խումբը Սկիւտարի նաւամատոյցը իջաւ, շոգեմակոյկը հոն իրենց կը սպասէր : Կէս դիշերը նոր հնչած էր եւ նաւամատոյցին շրջակայքը զրեթէ ամայութիւն կը տիրէր : Կատարուած գործողութիւնները զրեթէ աննշմարելի անցեր էին եւ հիմա շոգեմակոյկին քով միայն մէկ քանի ոստիկաններ կ'երեւային քոմիսէրի մը հսկողութեան տակ :

Պալատական թիկնապահ մը շոգենաւակին խելքին կողմը, թիկնաթոռի մը ընկողմանած, սիկարէթ կը ծխէր : Երբոր տեսաւ կնոջ եւ երեք անձերուն մօտենալը ոտքի ելաւ եւ եկաւ զանոնք դիմաւորելու :

— Բարի եկաք, ըսաւ Մաք Լայնի, բաւական ուշացաք եւ սկսեր էինք մտատանջ ըլլալ... մանաւանդ որ մեր վեհափառ սուլթանը քանի մը անդամ լուր ուղած էր ձեր մասին :

— Լուր ղրկեցի՞ք իրեն թէ ձերբակալութիւնները կատարուած էին :

— Բնականաբար... ամէն մէկ ձերբակալեալի հասնելուն, մասնաւոր բանբեր մը ղրկեցի, ինչպէս որ պատուէր տըրուած էր ինծի :

— Եւ կը յուսամ որ ձերբակալուածները մինչեւ հիմա չփախցուցիք, ըսաւ Անգլիացին ժպտելով :

— Այդ մասին ապահով եղէք, երեքն ալ շոգենաւին խցիկին մէջ բանտարկուած են... արդէն փախչելու տրամադրութիւն ցոյց չեն տար բնաւ :

— Աւելի աղէկ, պատասխանեց Անգլիացին դէպի շոգեմակոյկը յառաջանալով կալանաւոր կնոջ հետ որ ամենայն հանդարտութեամբ եւ հաստատ քայլերով կը հետեւէր իրեն :

Երբ առաջին անդամ պալատական պաշտօնեայ մը Սկիւտարէն Եըլտըզ գալով իմաց տուաւ թէ ձերբակալութիւնները սկսած են եւ թէ դաւադիրներէն մէկը շոգեմակոյկ փոխադրուած է եւ լուրը անմիջապէս հաղորդուեցաւ սուլթանին, բռնաւորը տարօրինակ յուզում մը զգաց :

Օրերէ ի վեր մտատանջութեան մէջ կը տագնապէր : Իրաւ է որ Մաք Լայն հաստատ կերպով երաշխաւորած էր այդ ձերբակալումը, սակայն Ապտիւլ Համիտ իր բնական կասկածոտութեամբը բոլորովին վստահ չէր Անգլիացիին տուած հաւաստումներուն եւ մինչեւ վերջին վայրկեանը կը վախնար որ իրեն խաղ մը պիտի խաղային ու կրկին այդ դաւադիրները պիտի ճողոպրէին իր ձեռքէն : Ասոր համար ձերբակալման լուրը, ինչպէս ըսինք, մեծ յուզում պատճառեց իրեն : Անմիջապէս հրամայեց որ լրաբեր պալատականը իր ներկայութեան կանչեն եւ ինք անձամբ մանրամասն հարցուփորձի մը ենթարկեց զայն : Հիմա ալ կասկածը փարատած էր : Մաք Լայն զինքը չէր խաբած ու իր խոստումը պահած էր եւ յուզումին յաջորդեց ծայրայեղ ուրախութիւն մը : Միայն թէ տակաւին մտատանջութեան կէտ մը կը մնար : Արդեօք ուրիշներ ալ նոյնքան դիւրութեամբ պիտի ձերբակալուէ՞ն թէ պիտի յաջողէին փախչիլ ու միայն մէկ անձ մը ձեռք պիտի իյնար...

Այս մտատանջութիւնն ալ սակայն շատ երկար չտեւեց : Հետզհետէ հասան ուրիշ երկու պալատականներ ալ որոնք աւետեցին երկրորդ եւ երրորդ անձերու ձերբակալումը :

Ապտիւլ Համիտ այնքան զոհ էր իր առած լուրերէն որ հրամայեց իսկոյն մեծամեծ դրամական նուէրներ տալ աւետաբերներուն, որոնք սակայն ձերբակալման գործին մէջ որեւէ դեր չէին կատարած : Իր այս ուրախ տրամադրութենէն մեծապէս օգտուեցաւ նաեւ իր սիրական քարտուղարը Իզզէթ փաշան, որ մասնաւոր շնորհներու արժանացաւ :

Ապտիւլ Համիտ երբ վստահ եղաւ, որ իր թշնամիները ձեռք ձգած էր, անմիջապէս Եըլտըզի մէջ անոնց ըլլալիք ընդունելութեան մասին սկսաւ խորհուրդներ յղանալ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(114 – Շար.)

լսեց Հայերու տարագրութեան եւ կա-
տարուած ոճիրներու մասին, որոնք տե-
ղի ունեցած էին 1915ին: Երբ Երզնկայի
եւ Քէմախի մէջ կատարուած ոճիրները
լսեց, ուզեց դատի ենթարկել Երզնկայի
կառավարիչ Մէմտուհը: Թալէաթ այդ
ոճրագործին կատարած ոճիրներուն ի
վարձատրութիւն, նշանակած էր զայն
Պիթլիսի փոխ-կառավարիչ, ապա՝
Մուսուլի Վալի: Վէհիպ փաշա կազմեր
էր Պատերազմական ատեան, որուն քն-
նութեան եւ դատական արձանագրու-
թիւնները յանձներ էր զնդապետ Ալաէտ-
տին պէյին, ան ալ յետոյ՝ պատերազմա-
կան նախարարութեան:

Վէհիպ փաշա տեսակցեր էր Սեբաս-
տիոյ Վալի Մուամմէր պէյին հետ, եւ
երբ լսեր էր, որ (հինգ հազարէ աւելի)
հայ զինուորները (գործաւոր վաշտեր)
սպաննուեր էին 1916ի ամառը Շարգըշլա-
յի եւ Կէմէրէկի միջեւ(*) եւ անոնց իբր
միակ պատասխանատու Ճիզմէճի զատէ
հարիւրապետ Քէօր Նուրին կախել տուեր
էր Սու Շէհիրի (Էնտիրէս) մէջ: Նենգա-
միտ աղուէս Մուամմէր խաբեր էր Վէհիպ
փաշան եւ անկէ զաղտնի պահեր էր իր
(Մուամմէրի) մասնակցութիւնը Ամէլէ
Թապուրներու ջարդին: Իր վրայէն նե-
տեր եւ բոլոր պատասխանատուութիւնը
բեռցուցեր էր ոչինչ մէկ հարիւրապետի
վրայ: Մինչ, ճշմարտութիւնը այն է,
որ Կէմէրէկ – Շարգըշլայի միջեւ սպան-
նուած հինգ հազար հայ զինուորներու
սպանդը՝ Յունիս 20–28, 1916 Բայա Տի-
պի եւ Խանլրի միջեւ (**) պատասխանա-
տու էին ոչ միայն մէկ ոչինչ հարիւրա-
պետ, այլ եւ Սեբաստիոյ Նահանդին կա-
ռավարիչ Մուամմէրը, կառավարական
գլխաւոր պաշտօնեաները, Ժանտարմայի
պաշտօնատունը, հազարապետներ, զին-
ուորներ եւ չէթէներ:

Վէհիպ փաշա, իբրեւ բանակի հրա-
մանատար, անշուշտ ժամանակ իսկ ունե-
ցած չէ խորացնելու քննութիւնները եւ
իր ստացած տեղեկութիւնները:

Վէհիպ փաշա կը յայտարարէ իր Դեկ-
տեմբեր 5, 1918 տեղեկագրին մէջ՝ թէ Գ.
Զօրաբանակին զինուորական իրաւասու-
թեանը տակ էին հետեւեալ շրջանները,
Նահանդները.— Տիգրանակերտ, Պիթ-
լիս, Էրզրում, Մամուրէթ իւլ Ազիզ, Սի-
վաս, Տրապիզոն, եւ Ճանիկի (Սամսոն,
Սանճագը: Գործադրուած վայրագու-
թիւններու մասին, Վէհիպ փաշա մասնա-
ւոր ուշադրութեան արժանի կը գտնէ ըս-
պանութեանց կերպերը կառավարու-
թեան, կառավարական պատասխանատու
պաշտօնեաներուն եւ պետերուն դիտակ-
ցութեամբը եւ անոնց աչքին առջեւ տե-
ղի ունեցած ոճիրներուն, հակառակ ա-
նոր որ բանաւոր պատճառներ եւ արգելիչ
միջոցներ կային, մինչդեռ այդ ոճիրները
արգիլելու համար ոչ պաշտօնեաները, ոչ
ալ սպաները, ոչ ալ դատական իշխանու-
թիւնը ոչ մէկը հետապնդում կատարած
են:

«Կառավարութեան պետերը եւ պաշ-
տօնեաները պարզապէս աչք գոցած են
կիներու եւ մանուկներու բնաջնջումին,
եւ այդ կերպով ոճրագործները աւելի քա-
ջալերուած, ոճիրները աւելի լայն ծա-
ւալի վրայ գործած են»: Վէհիպ փաշա
կը տեղեկագրէ.

«Մուշ քաղաքէն հինգ քիլոմեթր հիւ-
սիս՝ Չիրիք (Ջրիկ) գիւղին մէջ, հաւա-
քած եւ բանտարկած են հայ այրերը, կի-
ները եւ մանուկները եւ այրած են բոլո-
րը, ածխացած բնաջնջուած են: Իսլամա-
կան պատմութեան մէջ նման վայրագու-
թեան եւ սարսափի նմոյշ տեսնուած չէ:
Ես այդ ատենուան Միւթէսարըֆին ով ըլ-
լալը չեմ գիտեր, բայց դատական բարձր
Յանձնախումբդ դիւրութեամբ կրնայ
հասկնալ» (***):

Մշոյ դաշտին մէջ կային աւելի քան 100
հայկական գիւղեր: Վէհիպ փաշա միայն
մի քանի գիւղերու մասին լսեր է: Լուռ
է 90 առ հարիւրի մասին:

Այդ մասին տեղեկագրած եւ վկայած
էին գերման հիւպատոս Շոյպնըր – Բիհ-
թըր եւ Ալմա Եոհանսըն:

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Շար.)

(*) Կէմէրէկ (Կամարակ) քաղաքէն 15 քլմ. արեւելք Սարը Չիչէք լերան հարաւը, Մօտարասըն – Պօղազի մօտ եղող ձորերուն եւ Տօքուզ Գըշլա կոչուած վայրին շրջակայքը:

(**) Հայ գործաւոր վաշտերու սպանութեանց մասին Գայա Տիպիի շրջանին մէջ, Վէհիպ փաշա լուռ կը մնայ, ջարդի վայրըն է՝ Գայատիպի եւ Խանլը գիւղերէն 7 քլմ. հարաւ արեւելք Տիւտիւք Ըրմաքի մօտ, Գարա Պայիր եւ Սարը Թարլա Թէփէ կոչուած վայրերու ձորերուն մէջ:

(***) Մուշի Միւթէսարըֆը Սէրվէթ կոչեցեալն էր, որ յետոյ գերման եւ շուէտացի Շվեսթըրներուն հետ Օգոստ. 1915-ին Խարբերդ եկած, հիւանդացած եւ երկու օրէն սատկած էր:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԷՈՐԳ ՄԵԼԻՏԻՆԵՑԻ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ

Գէորգ Մելիտինեցի գրական մրցանակի դատական կազմը, ուրախութեամբ կը յայտնէ, թէ մրցանակի ներկայացուած գործերէն, հրատարակութեան արժանի համարուած են հետեւեալ հատորները.

1.— Մ. Իշխանի «Տառապանք» քերթուածներու հատորը.

2.— Հայկ Յովսէփեանի «Հարսի կոնդը» աւանդավէպը.

3.— Տիկին Սոնա Զէյթլեանի «Հայ կինը հայ յեղափոխական շարժման մէջ», արդէն իսկ լոյս տեսած են Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի տպարանէն:

Համաձայն գրական մրցանակի հիմնադիր Պ. Գէորգ Մելիտինեցիի փափաքին և Դատական կազմի ներքին կանոնագրութեան, կրօնական, կրթական եւ մշակութային բոլոր հաստատութիւնները եւ կազմակերպութիւնները ի մօտոյ պիտի ստանան այդ հատորներէն մէկական օրինակ:

Ներկայ տարեշրջանին համար, Գ. Մ. Գ. Մ.ի ներկայացուելիք գործերը պէտք է հասած ըլլան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարան, Անթիլիաս, մինչեւ 30 Սեպտեմբեր, 1968:

Այս առիթով, Գրական Մրցանակի Դատակազմը, կը յիշեցնէ Գէորգ Մելիտինեցի գրական մրցանակի հետեւեալ գլխաւոր տրամադրութիւնները.—

ՅՕԴՈՒԱԾ 10.— Մրցանակի համար կրնան ներկայացուիլ բոլոր այն հեղինակութիւնները, հայերէն կամ օտար լեզուներով, որոնք կը վերաբերին Հայկական Մշակոյթին՝ գրական, իմաստասիրական, պատմական, եկեղեցագիտական, բանասիրական, լեզուաբանական, հնաբանական եւ այլ յարակից կալուածներուն մէջ:

ՅՕԴ. 13.— Մրցանակի համար գրուած կամ պատրաստուած երկասիրութիւնները պէտք է ներկայացուին Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոսին մաքուր, դիւրընթեռնլի ձեռագրով, նախընտրաբար գրամեքենագրուած եւ երեք օրինակով, մինչեւ Սեպտեմբեր ամսուան վերջը:

ՅՕԴ. 14.— Մրցանակի արժանացած գործերը միշտ պիտի հրատարակուին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան տպարանին մէջ, Անթիլիաս: Տպագրական բոլոր ծախքերը պիտի հոգացուին մրցանակին յատկացուած գումարին տոկոսով:

ՅՕԴ. 15.— Մրցանակի տիրացած հեղինակը, անկախաբար իր գործի տպագրութենէն, պիտի ստանայ հազարէն երկու համար լիբ. ոսկիի պարգեւ մը մրցանակին յատկացուած գումարին տոկոսէն: Այս պարգեւին քանակը պիտի ճշգուի ժիւրիին կողմէ, նուազագոյն հազար լիբ. ոսկի ըլլալու պայմանով:

Գէորգ Մելիտինեցի Գրական մրցանակի դատակազմը, պարտք կը համարի նըկատողութեան յանձնել մօտեցումի հիմնական սկզբունքները.—

Ա) Գէորգ Մելիտինեցի գրական մրցանակը մրցում մը չէ ներկայացուած գործերուն մէջ լաւագոյնը ընտրելու եւ պարգեւատրելու համար:

Բ) Մրցանակը կը տրուի այն գործին, որ այս կամ այն կալուածին մէջ — գրական, ստեղծագործական, ուսումնասիրական, եւայլն, կը բերէ կարեւոր, եւ շօշափելի նպաստ մը Հայ Մշակոյթին, եւ յաւելեալ բարձր արժէքով մը կը հարըստացնէ զայն:

Գ) Կրնայ պատահիլ, որ տարուան մը ընթացքին մրցանակ չտրուի, երբ դատական կազմը ներկայացուած գործերուն մէջ չգտնէ Գէորգ Մելիտինեցի գրական մրցանակի համապատասխան հեղինակութիւն մը:

Դ) Կրնայ պատահիլ, որ մրցանակ տրուի մէկէ աւելի գործերու, երբ անոնք լրացնեն Գէորգ Մելիտինեցի գրական մրցանակի պայմանները:

Ե) Կրնայ պատահիլ, որ կարգ մը գործեր որոշ արժէքներ կը բերեն իրենց յատուկ կալուածներուն մէջ, գնահատուին հրատարակութեան համար: Այդ պարագային հրատարակութեան ծախքերը կը հոգացուին Գէորգ Մելիտինեցի գրական մրցանակի նիւթական միջոցներով:

Զ) Ներկայացուած գործերը կը նկատուին վերջնական իրենց ներկայացուած վիճակին մէջ, եւ մրցանակի կամ հրատարակութեան արժանանալու պարագային, կը տպագրուին Գրական Մրցանակի Դատական կազմի որդեգրած հրատարակչական ձեւերուն համաձայն:

Է) Մրցանակին կրնան ներկայացուիլ ոչ միայն անտիպ ձեռագիր գործեր, այլ նաեւ գրութիւններ, որոնք լոյս տեսած են պարբերական մամուլին մէջ, եւ ի մի հաւաքուելով կրնան կազմել մրցանակի ներկայացուելիք հատոր մը:

ԴԻՒԱՆ

Գէորգ Մելիտինեցի Գրական Մրցանակի Դատական կազմի

Ատենապետ՝ ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ, ատենադպիր՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ԵՂԻԱՅԵԱՆ

19 Մարտ, 1968

Անթիլիաս – Լիբանան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏՆԱԲԵՐՈՒՄ

ԺԸ. դարուն Աստրախանի մէջ գրուած հայկական «Օրինագիրք»ին պատմական եւ գիտական արժէքը առաջին անգամ ըլլալով նշած էր ռուս ծանօթ օրէնսգէտ Կոնստանդին Ալեքսիեւ, որ այս մասին դասախօսութիւն մը տուած էր Մոսկուայի համալսարանի կայսերական հիմնարկութեան սրահին մէջ:

«Օրինագիրք»ը, զոր կազմած էին Ե. Գրիգորեան, Գ. Կամպանեան եւ Օ. Սարգիս, վերջնապէս կորսուած կը նկատուէր:

Պօղոսեան վերջերս Մամենադարանի դիւաններուն մէջ յայտնաբերած է «Օրինագիրք»ին ձեռագիր բնագիրը եւ երկու օրինակներ:

«Օրինագիրք»ին յօդուածներուն կարեւոր մասը նուիրուած է ընտանեկան իրաւունքներու, կրթական հարցերու, ամուսնութեան, ամուսնալուծման, ինչքերու բաժանումին, առեւտրական օրէնքներու, ժառանգութեան, պարտքերու եւ փոխատուութիւններու եւայլն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (181)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ֆրանսայի բնաւորութիւնն է նախապատիւ սեպել առջեւը Բոսթոփշին (*) մը ունենալ քան թէ Պալեսթերոս(**) մը:

Աւելի ծանրակշիռ տեսութեամբ մըն ալ նկատուելով, տեսութիւն մը որուն վրայ հարկ կը համարինք հաստատապէս կըռթնելով խօսիլ, այս պատերազմը՝ Ֆրանսայի մէջ ինչպէս ռազմական ոգին կը վիրաւորէր, նոյնպէս ալ հանրիշխանականներու զայրոյթը կը գրգռէր:

Գերութեան շղթաներ կազմելու ձեռնարկութիւն մըն էր ան: Ֆրանսական զինուորը, որ հանրիշխանութեան զաւակ է, այս պատերազմին մէջ նպատակ ունէր ուրիշի համար լուծ մը գրաւել: Սոսկալի հակասութիւն: Ֆրանսան ժողովուրդներուն հոգին ոչ թէ մարելու, այլ արթնցնելու պաշտօն ունի:

1792էն ի վեր Եւրոպայի ամէն յեղափոխութիւնները Ֆրանսական յեղափոխութիւնն են: Ազատութիւնը Ֆրանսայէն կը ճառագայթի: Արեգակնային եղելութիւն մըն է այս: Կո՛յր է այն որ չի տեսներ այս եղելութիւնը: Ըսողը նոյնիսկ Պոնափարթն է:

Ուրեմն 1823ի պատերազմը, որ սպանական վեհանձն ազգին դէմ եղեռնական ձեռնարկութիւն մըն էր, Ֆրանսական յեղափոխութեան դէմ նոյնպէս եղեռնական ձեռնարկութիւն մըն էր:

Այս բռնութիւնը գործողն էր Ֆրանսա. բռնութիւնը կ՝ըսենք, վասնզի մէկդի թողելով ազատարար պատերազմները, կը հաստատենք թէ բանակները ինչ որ կ՝ընեն պատերազմի մէջ, բռնութեամբ կ՝ընեն: Ասոր ապացոյցն է «կրաւոր հնազանդութիւն» խօսքը:

Բանակ մը տարօրինակ համագործութեան հրաշակերտ մըն է, ուր զօրութիւնը տկարութեանց ահագին ամբողջութենէն կ՝արտադրուի:

Այսպէս կը մեկնուի պատերազմը զոր մարդկութիւնը՝ մարդկութեան կամքին հակառակ՝ մարդկութեան դէմ կը մղէ:

Իսկ Պուրպոններու նկատմամբ 1823ի պատերազմն է որ աղետալի հետեւութիւն ունեցաւ:

Կարծեցին թէ յաջողութիւն մըն է ան:

Չնշմարեցին բնաւ թէ որքան վտանգաւոր է հրամանով մը տեսիլ մը մեռցնելը: Իրենց միամտութեամբը այն աստիճան սխալեցան, որ մինչեւ անդամ ոճիրի մը անբաւ տկարութիւնը՝ իբր զօրութեան տարր մը՝ իրենց չէնքին մէջ ընդունուեցան: Դաւաճանութեան ոգին իրենց քաղաքականութեան մէջ մտաւ:

1830ը(***) 1823ին մէջ մեծցաւ: Սպանիոյ պատերազմը իրենց ժողովներուն մէջ առարկութիւն մը եղաւ բռնագործութիւններն ու երկնային իրաւունքի արկածները արդարացնելու համար:

Ֆրանսա, Սպանիոյ մէջ բուն թագաւորութիւնը վերահաստատելով՝ իր մէջն ալ շատ աղէկ կրնար վերահաստատել բացարձակ թագաւորութիւնը: Պուրպոնները ահարկու կերպով սխալեցան՝ կարծելով թէ զինուորին հնազանդութիւնը ազգին հաւանութիւնն է: Այս վստահութիւնը գահերը կը տապալէ:

Պէտք չէ քնանալ ոչ «մանսընիյէ» ըսուած թունալի ծառին, եւ ոչ ալ բանակի մը շուքին ներքեւ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

(*) Բոսթոփշին 1812ին Մոսկուայի կառավարիչն էր, որ Ֆրանսացիները անպատսպար եւ անպաշար ձգելու համար ամբողջ քաղաքը հրդեհեց:

(**) Ֆրանչիսքօ Պալեսթերոս Սպանացի զօրապետ 1770ին Սարակոսի մէջ ծնած է: Երբ Ֆրանսացիները Սպանիա արշաւեցին, Պալեսթերոս ֆրանսական զօրքերուն դէմ քաջութեամբ կռուելով պաշտպանեց Անտալուզիան: 1812ին երբ սպանական բանակի ընդհանուր հրամանատարութիւնը Ուէլինկթըն դուքսին յանձնուեցաւ, անիկա չուզեց օտարականի մը հնազանդիլ եւ աքսորուեցաւ: 1812ին Ֆրանսացիք Սպանիա մտնելէն ետք Պալեսթերոս նաւավարը եւ Տրակոնը պաշտպանող սահմանադրական զօրքերու բանակին հրամանատարը եղաւ. բայց շուտ մը այս երկու նահանգները յանձնելու դաշինք ըրաւ Անկուլէմի դուքսին հետ: Կուսակցութիւններէ ամբաստանուելով Ֆրանսա քաշուեցաւ ուր 1832ին մեռաւ:

(***) Շարլ Ժ. Յուլիսին վճիռներ հրատարակելով երբ Ֆրանսայի ազատութիւնները բռնաբարել ուզեց, ժողովուրդը ապըստամբեցաւ, քանի մը արիւնահեղ կռիւներէ ետք արքայական իշխանութիւնը տապալեց, թագաւորը ստիպեց փախչելու, եւ արքայական իշխանութիւնը Լուի Ֆիլիփին յանձնեց: Ահա այս յեղափոխութեան պատճառաւ նշանաւոր է 1830ը ժամանակակից պատմութեան մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ
ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

Առաջնորդ Հարաւային Ֆրանսայի Թեմին
կը նախագահէ ՏԻԿ. Վ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ
կը խօսի ՏԻԿ. ՕՏԵՔ ՄԻՔԱՑԷԼԵԱՆ
(Վալանսի քաղաքապետական խորհրդատու)

Գեղարուեստական ճոխ բաժինին կը մասնակցին — Ալիս Շամիրեան (երգ, Նիսի օփերայէն) : Դաշնակահարուհի Օր. Ալեքսանեան (*Մարսէյլի երաժշտանոցէն*) :

« *Հայ Լեզուն* », *տրամախօսութիւն Նոր Սերունդին կողմէ* :

Հայ արիներուն կողմէ՝ զուգապար (Ա–նի Զաքարեան եւ Մ. Սահակեան) :

Մենապար՝ Լիլի ՊԱԼԵԱՆ

Կիրակի, Մայիս 5 ժամը ճիշդ 3ին : :

HOTEL SPLENDIDE
31, Bld. d'Athènes

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պ. Մերկեր Առաքելեան 30 ֆր. կը նը–ւիրէ Հայ Մշակոյթի Տան եւ տասը ֆր. «Ցառաջ»ի բարգաւաճման՝ նորոգ հան – դուցեալ Պօղոս Մարգարեանի յիշատա – կին :

ՆՈՒԷՐ

Եթովպահայ բարեկամները, իրբեւ հա – մակրանք հետեւեալ նուէրները կ'ընեն. — Շ. Նարդունի՝ 500 ֆրանք, «Ցառաջ»ի հարիւր, կապոյտ Խաչի քառասնամեայ – կին՝ հարիւր, Նոր Սերունդին (իր Հայկ. Շաբթեան առթիւ) հարիւր : (Ստանալ «Ցառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր ե – կեղեցին ընդունած է չնորհակալութեամբ հետեւեալ նուիրատուութիւնները :

Թօրիկեանի հոգեհանգստին՝ Տիկին Ա–խէն Հազարապետեան եկեղեցիին 10 ֆր., Տօքթ. Մ. Քէչեանի թաղման առթիւ, Թուլուզէն Տէր եւ Տիկին Ն. Քէչեան վո–խան ծաղկեպսակի եկեղեցիին հարիւր : Մարիար Զաքարեանի թաղման առթիւ՝ Խազինէճեան ընտանիք քսան : Տիկին Զիֆթէճեանի քառասունքին առիթով, Յ. Փափազեան քսան դոլարին : Մեռելոյի յիշատակութեան համար՝ Այրի տիկ. Ա–բունարեան հարիւր եկեղեցիին : Տիկին Զ. Արզումանեան եկեղեցիին 30, դպրո – ցին տասը, Աղքատախնամին տասը : Տէր եւ Տիկին Ժ. Գասպարեան, Պ. Տէօքմէ – ճեան, Տիկին Ս. Արթինեան, Պ. Թօրլիկ–եան քսանական, Տիկիններ Աւետիքեան, Զուլֆայեան, Վ. Աճէմեան, Գազանճեան, Զ. Մանուէլեան, Մ. Յակոբեան, Օր. Մ. Սիմոնեան եւ Ս. Պէրպէրեարդիսեան 10ա–կան : Տէր եւ Տիկին Ս. Պօղոսեան՝ Աղ–քատախնամին քսան, Մէյմարեան ըն – տանիք Մօնփէլիէէն՝ 30, Աղքատախնա – մին, քսան եկեղեցիին :

(Շար.)

×

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները աթոռներու նորո – գութեան համար :

Նախկին դումար՝ 275,613,50 :

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պապըճեան 1000 : *Տիկին Եսթեր Իշխալացեան եւ օրիորդները Լօրա եւ Լիտիա Իշխալացեաններ իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր յիշատակին 500* : *Տիկին Սրբուհի Զաուիկեան* **300** : *Պ. Միրան Յարութիւնեան իր եղբօր աղ–ջկան Անիի ամուսնութեան առթիւ 200* : *Պ. Գէորգ Մարտիկեան 100, Տէր եւ Տիկ. Գարն. Մոսոիչեան փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Է. Գասապեանի մահուան առթիւ 100, Տէր եւ Տիկին Հայկ Թօփաքեան փո–խան ծաղկեպսակի Տիկին Է. Գասապեանի մահուան առթիւ 100, Տէր եւ Տիկին Ուն–ճեան փոխան ծաղկեպսակի Է. Գասապ – եանի մահուան առթիւ 50, Տէր եւ Տիկին Ա. Օհանեան Ե. Պապեանի հոգեհանգստ – եան առթիւ 50, Տէր եւ Տիկին Ա. Օհան–եան իրենց ծնողաց հոգեհանգստեան առ–թիւ 50, Տէր եւ Տիկին Նալպանտեան 30, Տէր եւ Տիկին Մոսոիչեան փոխան ծաղ–կեպսակի Տիկին Էջմէնի Գասապեանի մահուան առթիւ 30, Տիկին Ազնիւ Մա – նուկեան 10* : *Ընդհ. դումար 278,133,50* :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Խոչէն Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Թորոսեան, Պ. Սարգիս Թորոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց հօր եւ մեծ հօր
ԳՐԻԳՈՐ ԿԻՒԼԻՒՄԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին, ինչպէս նաեւ իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝
ԽՈՐԷՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ
մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ
կապոյտ Խաչի Անիէր – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին :

Կիրակի,, Մայիս 5, ժամը 15էն 20
Centre Administratif et Social
de la Mairie d'Asnières
Place de l'Hôtel de Ville

Կը նախագահէ՝ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ :

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն.— ՍՕՍԻ պարախումբը ամբողջ կազմով ղեկավարութեամբ Տիկին Յ. Քիւրքճէրեանի : Ինչպէս նաեւ Սայաթ – Նովա համոյթը :

Ձայնեչա մը ղեկավարութեամբ Պ. Օս – մանճեանի : Արտասանութիւն՝ Զ. Ղա – րիպեան : Երգ եւ դանազան անակնկալներ :

Մուտք 5 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպութեամբ
ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

5 Մայիս, Կիրակի ժամը 15ին Ազգ. Տան սրահը, 295, Րիւ Պուալօ

Կը խօսի Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամեալ բաժին
Որուն կը մասնակցին Օրիորդներ Մաք–թարեան (արտասանութիւն), Ալթունեան (երգ), Տիկին Սարը–կարապետեան (ար–տասանութիւն) :

Ինչպէս նաեւ «Նոր Սերունդ», «Սիա – մանթօ» պարախումբը :

Հանդէսէն ետք տեղի կ'ունենայ ընտա–նեկան խնջոյքը :

Մուտքը ազատ է

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ 1915ի մեր բիւրաւոր նահատակներու հո–գիներուն համար :

Հանդիսաւոր պատարագը եւ հոգեհան – գիստը կը մատուցանէ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Պատարագէն ետք պիտի կատարուի օրհնութիւնը Ս. Էջմիածնէ յատկապէս բերուած Խաչքարին որ դետեղուած է ե – կեղեցւոյ մէջ :

Ցաւերտ պատարագի, ժամը 11.30ին ծաղկեպսակ պիտի դետեղուի Խաչքարին առջեւ : Կը հրաւիրուի ժողովուրդը ներ – կայ գտնուելու եւ մատուցանելու իր յար–գանքը մեր բիւրաւոր նահատակներուն :

Հ.Մ.Ը.Մ.

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

Ճաշ Լիլ. ճաշարանին մէջ, Շաբաթ 11 Մայիս, երեկոյեան ժամը 20ին, 24 *Րիւ Սէն Լազար* :

Կը խնդրուի հետեւիլ՝
Ճաշարան Լիլլա 874–31–62 :
Ս. Սարաֆեան 878–08–96 :
Տ. Կէտիմեան 878 – 81 – 67 :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները 6 Մայիս, ե–կուչարթի կէսօրէ հաք ժամը 3ին, Պօմոնի եկեղեցւոյ սրահը :

Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկե–րուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

''ԲԵՄԱՍԻՐԱՑԻ''Ի ԿՈՂՄԷ

Նախաձեռնութեամբ կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին

Շաբաթ, Մայիս 4, ժամը 20.45ին

Փարիզի մէջ վերջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի

— ՀՆԱՐՔԸ —

Կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Տիկին Թադէոսեանի մօտ 878–27–35
Տիկին Ուզունեան 254–17–74 — Տիկին Բալուեան 770–25–46
Նպարավաճառատուն Մասիս Ռիւ Սօլնիէ — Մ. Անտոնեան 738–21–18
SALLE PAUL FARALICQ, 21 Rue Yves Toudic — Métro République

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կիրակի, 5 Մայիս 1968, ժամը 14ուկէսին
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ
47, Rue des Ecoles, Paris (5e) — Métro : St. Michel ou Odéon

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ եւ ՓԱՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Կը խօսին Ս. ՔԱՐԵԱՆ եւ WATINE ROUARD
(Ֆրանսական կարմիր Խաչէն) : Կը մասնակցին ԼԻՆ ՏՈՒՐԵԱՆ (Փարիզի Օփերայէն) ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻՏԵԱՆ (Արտասանութիւն), ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ), ԱԼԻՍ ՊՕՑԱՃԵԱՆ (պար), ՄԻՔԱՑԷԼ ԴԱՐԱՆՓԻԼԵԱՆ (Եգիպտահայ երգիչ), ԺԱՔԻՆ ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ (երգ),

BALLET HONGROIS DE PARIS
Sous la direction de Madame KISS — chef d'orchestre Monsieur HERZOG

ՍԻՓԱՆ–ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ԿՈՎԿԱՍ պարախումբը ղեկավարութեամբ ԱԼԻՍ ՊՕՑԱՃԵԱՆԻ եւ ընկերակցութեամբ ՊԻՐՆԱՐ ՏԻՏԻՃԵԱՆԻ նուագախումբին

Տոմսերու գինն է 4, 5 եւ 6 ֆրանք

Ապահովել Հայ կարմիր Խաչի կեդրոնատեղիէն, 15 Րիւ Ժան Կուժոն, եւ Հայ կարմիր Խաչի Փարիզեան չրջանի անդամուհիներէն :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 16ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յայտնուելով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախոբը. Հայր. Մխիթեան Մար – սէյլի եւ Սէնթ Անթուան, կարտանի մաս–նաճիւղերուն տարեկան մեծ ղաչտահան – դէսը Յուլիս 7ին, Կիրակի օր : Ցապրը կուլի ծառաստանին մէջ :

×

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ հաք :

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ :

×

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25ին, Շա – բաթ երեկոյ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Քրիս – տափոր կոմիտէութեան կողմէ :

×

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէննի մէջ, Յունիս 2ին :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ. Տան սրահը :

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

եւ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24, 1915

Հեղինակ
ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պահանջներու դոհացում տալու համար, Բ. տպագրութիւն մը լոյս տեսած է որ կը ծախուի Հրանտ – Սամուէլի, Բալուեանի (Փարիզ), Ծերիկեանի (Մարսէյլ), գրա–տուններէն եւ հեղինակին մօտ.—

77, Rue Robert Dupont
92 — ASNIERES
Tél. : 733-11-00

Հ. Յ. Դ.

ՎԱՂԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր *խումբի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ Կիրա–կի Լիոնի վերի սրահը, ժամը 9ին : Պար–տուորիչ ներկայութիւն* :

ՎԻԵՆ.— Հ. Յ. Դ. Ազնի կոմիտէն ընդ. *ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերնե – րը, այսօր Շաբաթ, ժամը 20.30ին : Շա – կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներ – կայութիւն* :

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը չարունակէ իր գործունէութիւնը : Գրատունը բաց է ամէն օր (բացի կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14.30էն 19ը:

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմա–կան, բանասիրական, գրական ու–սումնասիրութիւններ, վէպ, բա – նաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակու – թիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու մեծ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած):

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փըն–տրածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ ար – տասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍՀՄԱՆ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ
5
ՄԱՅԻՍ
DIMANCHE
5 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11204 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.204

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Երկու թուականներ, մէկը սեւ, միւսը ոսկետառ, անջնջելի կնիքով դրոշմուած են Հայոց ժամանակակից պատմութեան էջերուն մէջ ,—

24 Ապրիլ 1915
28 Մայիս 1918

Առաջինը Հայութեան խաչելութիւնն էր ու թաղումը :

Երկրորդը՝ անոր հրաշափառ յարութիւնը :

Հայ ազգի դարաւոր տառապանքը 1915-ին կը յանգէր ճակատագրական տխուր վախճանի մը :

Սեւ քօղ մը կը ծածկէր Հայաստան աշխարհը :

Արիւն ու աւեր ամէն կողմ :

Մէկուկէս միլիոն նահատակ :

Հարիւր հազարաւորներ արմատախիլ իրենց հայրենի բոյներէն :

Կը ցամքէր արցունքը աչքերէն Մայր Հայաստանի, որ դարերով նստած կուլար Անիի աւերակներուն վրայ :

Աւերակ էր դարձած Թրքահայաստանը ամբողջ, մէկ ծայրէն միւսը : Ո՞ր մէկը լար, ո՞ր մէկը ողբար :

Երեք տարի ետք, հայ ազգի ազատագրական պայքարները , յանուն հայրենիքի իր հերոս զաւակներուն մարտնչումները 1918ին կը յանգէին փառաւոր յաղթանակի մը՝ Արարատեան դաշտին վրայ :

Խաչելութեան սեւ օրուան կը յաջորդէր յաղթական յարութիւնը :

Զարաշուք Աւագ Ուրբաթէն ետք կը ծագէր Զատկի հրաշագեղ արշալոյսը :

Երեք տարի առաջ ազգովին ոգեկոչեցինք Սեւ թուականը : Խոնարհեցանք մեր անմահ նահատակներու խնկելի յիշատակին առջեւ :

Վերանորոգեցինք մեր ուխտը եւ պողպատեցինք մեր կամքը :

Գօտեպնդուեցանք նոր յոյսերով եւ անխախտ հաւատքով :

Լծուեցանք մեր արդար դատի հետապնդման հայրենասիրական աշխատանքին :

Մեր աչքերը ուղղեցինք դէպի այն հայրենի հողերը, որոնք ցարդ բռնագրաւուած կը մնան հայ ազգի դարաւոր դահիճին կողմէ :

Մեծ Եղեռնի յիսնամեակը անկիւնադարձ մը կազմեց մեր տարագրի ներկայ տժգոյն կեանքին մէջ :

Մոռցած ներքին վէճ ու անհամաձայնութիւն, քաղաքակիրթ ազգի վայել ընթացք ունեցանք :

Զեռք ձեռքի , սիրտ սրտի տուած՝ սրտառուչ ջերմեռանդութեամբ ոգեկոչեցինք Ապրիլեան Սպանդի յիսնամեակը՝ սփիւռքէն մինչեւ հայրենիք :

Այսօր նոր յիսնամեակ մը ունինք ոգեկոչելիք :

Ցեղին յարութեան, անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծման յիսնամեակն է այս տարի :

Համայն Հայութիւնը պատրաստուած է արժանի վայելչութեամբ եւ հանդիսաւորութեամբ տօնելու 1918 Մայիս 28ի յիսուներորդ տարեդարձը :

Առաջին ազդանշանը տուաւ հայրենիքը, ուր հոյակապ կոթող մը պիտի յաւերժացնէ Սարդարապատի անմոռանալի ու յաղթապանծ դիւցազնամարտը , անոր յիսնամեակին առթիւ :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը Ֆրանսայի մէջ ամբողջ ամիս մը Անկախութեան Յիսնամեակին ի յիշատակ է, որ զանազան գրական – գեղարուեստական – քաղաքական ու հայրենասիրական ձեռնարկներ կատարեց :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՆԴԻՊՄԱՆ ՎԱՅՐԸ ԳՏՆՈՒԵՑԱՒ ՓԱՐԻԶ

ՈՒՐԲԱԹ ԿԸ ՍԿՍԻՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շաբաթներու փնտռտուքներէ ետք , Ուոշինկթըն եւ Հանօյ վերջապէս գտան քաղաք մը, խաղաղութեան մասին խօսելու համար :

Պարզ է որ դեռ խաղաղութիւնը անմիջական չէ եւ այս առաջին խօսակցութիւններու նիւթը պիտի ըլլայ գլխաւորաբար ստեղծել այն պայմանները , որ թոյլ տան բանակցութիւններ կատարել յետագային :

Տակաւին որոշ չէ թէ ո՞ւր պիտի կատարուին այս առաջին խօսակցութիւնները, զանազան վայրեր կան՝ Ֆոնթէնպլօ, Ռամպույէ, Շան, Վերսայլ եւն. : Դէմ դիմաց պիտի ըլլան յանուն Հանոյի Քսուան Թուի, նախկին Արտաքին նախարար, 56 տարեկան , որ ըստ դէտերու մաս կը կազմէ Խորհրդային Միութեան կողմնակիցներու խմբակին : Դիւանագէտի եւ բանակցողի մեծ համբաւ կը վայելէ : Իր դիմացն է, Ամերիկացի հին քաղաքագէտ մը՝ Աւըրիլ Հառիմըն, 76 տարեկան , Մոսկուայի դեսպան եղած է Բ. աշխարհամարտին :

Ամերիկայի մէջ ընդհանուր գոհունակութիւն կը տիրէ այս լուրին առթիւ : Ճոնսըն հաղորդելով իր կառավարութեան համաձայնութիւնը Հանոյի նոր առաջարկին (հիւսիսային Վիէթնամն է որ Փարիզը առաջարկած էր), յայտարարած է .— « Ֆրանսա երկիր մըն է ուր բոլոր կողմերը կրնան անկողմնակալ վարմունք մը վայլել » :

Աշխարհի մէջ ալ արդէն ընդհանուր գոհունակութեան հոսանք մը կայ : Ու Թան ըսած է թէ լաւագոյն լուրն է զոր իմացած է երկար ժամանակէ ի վեր :

ՍՈՐՊՈՆՆ ԱԼ ՓԱԿՈՒԱԾ

Ուրբաթ օր շատ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցած են Սորպոնի առջեւ եւ շրջակայ փողոցները : Ուսանողներ որ կ՚ուզէին հաւաքուիլ Սոռպոնի մէջ, բողոքի հանրաժողով մը ընելու համար Նանթեռի փակման առթիւ, դուրս քշուած են, ոստիկանական արգելքով : Այդ պատճառաւ ծայրայեղ ուսանողներու միացած են նաեւ միւս ուսանողները եւ շատ բուռն բախումներ տեղի ունեցած են : Մօտ 500 ուսանողներ ձերբակալուած են, որոնց մէկ մասը պահուած է տրուած ըլլալով որ իրենց վրայ գտնուած են երկաթեայ ձողեր, արգիլուած դանակներ եւ զանազան տեսակի դաշոյններ : Ձերբակալուածներու մէջ են գլխաւորաբար անոնք որոնք ղեկավարած են այս շարժումը, ինչպէս Նանթեռի մէջ Դանիէլ Քոհն – Պենտիթ :

Սորպոնի փակման որոշման դէմ կը բողոքեն այս անգամ ոչ միայն ուսանողները այլեւ փրոֆէսէօրները, եւ միասնաբար գործադուլի որոշում տուած են :

Ուրբաթ օրուան բախումներու ընթացքին քսան ուսանող վիրաւորուած են եւ 4 ոստիկան, որոնցմէ մէկը գլուխէն, շատ ծանր վիճակի մէջ է :

Պատրաստութիւններ կը տեսնուին պատշաճ հանդիսաւորութեամբ տօնելու համար Անկախութեան Յիսնամեակը Փարիզի եւ գաւառի մէջ :

Ինչպէս երեք տարի առաջ, այս անգամ եւս վստահ ենք, որ հայ ժողովուրդը անխըտիր իր մասնակցութիւնը պիտի բերէ « Մայիս 28»ի տօնակատարութեանց , երախտագիտական տուրք մը տալու համար բոլոր անոնց, որոնք իրենց արիւնով ստեղծեցին անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

ՕԾՈՒՄ Ս. ՎԱՐԴԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ԵՒ ԱՅԼ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Նիւ Եորք հասաւ Հինգշաբթի Ապրիլ 25ին : Զինքը դիմաւորած են Ամերիկայի Էջմիածնական Թեմի Առաջնորդ Թորգոմ Եպիսկ., ինչպէս նաեւ Նիւ Եորքի քաղաքապետի ներկայացուցիչը : «Քենըտի» օդակայանի հիւրասրահին մէջ, մամուլի ասուլիս մը տալէ ետք, պաշտօնական թափօրով առաջնորդուած է Նիւ Եորքի Հայոց նորակառոյց եկեղեցին , ապա հաստատուած Ուալտորֆ – Ասթորիա պանդոկը, որ այս առթիւ ամերիկեան դրօշին կողքին բարձրացուցած էր նաեւ Էջմիածնի խորհրդանշական մէկ դրօշը :

Պանդոկին մէջ, Ապրիլ 26ին, աւելի լայն մամուլի ասուլիս մը տեղի ունեցած է եւ Կաթողիկոսը պատասխանած է հայ եւ օտար մամուլի թղթակիցներուն :

Ամենայն Հայոց Հայրապետը նոյն օրը Ուրբաթ, ժամը 17ին Ուալտորֆ Ասթորիա պանդոկի իր յարկաբաժնին մէջ ընդունեցաւ եւ կէս ժամ տեսակցեցաւ Նիւ Եորքի քաղաքապետ Ճոն Լինսին հետ, որուն կ՚ընկերանար դիւանագիտական յարաբերութիւններու վարիչ Պէքըթ : Հայոց Հայրապետը կէսօրին Նիւ Եորքի առաջնորդարանի դահլիճին մէջ ընդունեցաւ Ամերիկայի Յունաց Առաջնորդ Եաքովոս Արքեպիսկոպոսը, երկար տեսակցութիւն ունեցաւ անոր հետ : Իսկ երեկոյեան ժամը 17·30ին փոխ այցելութիւն տուաւ Յունաց Առաջնորդարանին՝ Եաքովոս Սրբազանին : Ներկաներուն մէջ կը գտնուէին նաեւ Տոքթ. Էօժէն Քարսընը եւ բազմաթիւ ամերիկացի կարեւոր անձնաւորութիւններ որոնց կարգին նաեւ համբաւաւոր յոյն գործատէր Սփիրոս Սքուրաս : Ուրբաթ երեկոյ Վազգէն Հայրապետը Ուալտորֆ Ասթորիա պանդոկին մէջ նախագահեց մասնաւոր ճաշին, որուն մասնակցեցան հայ ծանօթ անձնաւորութիւններ :

Կիրակի առաւօտ (Ապրիլ 28) կը կատարուէր նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումը : Եկեղեցի կարենալ մտնելու համար կազմակերպիչ յանձնախումբը նուազագոյն 500 տոլարի նուէր մը սահմանած էր եւ կարճ ժամանակի մէջ բոլոր տոմսերը ըսպառած են :

Նիւ Եորքի նորակառոյց Մայր Տաճարի օծումը կատարուեցաւ Կիրակի առաւօտ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿ-Ի Ապահովութեան Խորհուրդին մօտ Խորհրդային Միութեան փոխ – ներկայացուցիչ նշանակուած է Վիքթոր Իսրայէլեան :

ՍՐՏԻ ՓՈԽԱՐԿՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին : 48 ժամուան ընթացքին նման նոր գործողութիւններ կատարուած են Սթանֆորտի (Շըմուէյ) եւ Հուսթընի մէջ :

ՆԿԱՐԻՉ ՎԱՆ ՏՈՆԿԷՆ, 91 տարեկան ստիպողաբար հիւանդանոց փոխադրուեցաւ :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Սոռպոնի փակման հետեւանքով, Կարմիր Խաչի հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար այսօր Կիրակի, յետաձգուած է : Սորպոնի տնօրէնութիւնը վերջին պահուն հաղորդած ըլլալով այս նոր պարագան , կարելի չեղաւ աւելի կանուխ տեղեկացնել հասարակութեան :

Կանուխ ժամերէն հրաւիրեալ ժողովուրդի բազմութիւնը կուգար իր տեղը գրաւելու Մայր Տաճարին մէջ : Հեռատեսիլի եւ շարժանկարի հսկայական գործիքներ տեղաւորուած էին տաճարի ետեւի մասին մէջ, ուր քառասունէ աւելի թղթակիցներ տեղ գրաւած էին :

Եկեղեցիի մուտքին եւ այլ տեղեր Նիւ Եորքի ոստիկանապետին հսկողութեան տակ իրենց տեղերը գրաւած են ոստիկաններ որոնք իրենց գնդապետերով միասին 21 հոգի են եւ բոլորը հայ ոստիկաններ : Եկեղեցիի մուտքի դին ըլլալով ճշդուած էր հինգ հարիւր տոլարի նուիրատուութիւն. իսկ անոնք որ յիսուն տոլար նուիրած էին անոնք հետեւեցան եկեղեցիի ներքնամասի Գավուքճեան սրահէն :

Ժամը 9·55ին քահանայ մը կը կատարէ լուացումը վէմքարին եւ Ս. Սեղանին , նախ ջուրով եւ յետոյ գինիով :

Ժամը ճիշդ տասնին չքախումբով եւ զգեստաւորուած եկեղեցի մուտք կը գործէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը : Նախ Կոմիտաս երգչախումբի երգած Հրաշափառով կը սկսի յառաջանալ արտաքին դռնէն դէպի տաճարի կեդրոնը , Հայրապետին կը հետեւի հայ վեղարաւորներու թափօրը մօտ 25 բարձրաստիճան եկեղեցականներով : Անոնց կը հետեւին օտար կղերականները, Ասորի, Յոյն, Ռուս , Օրթոտոքս, Նիւ Եորքի Կաթոլիկներու կրօնապետը Քուքի գլխաւորութեամբ եւ Բողոքական զանազան եկեղեցիներու բազմաթիւ պատուլիներ :

Այս թափօրին կը հետեւին երկու եպիսկոպոսներ՝ Էջմիածնական Թեմի Առաջնորդ Թորգոմ Եպիսկոպոս Մանուկեանը եւ Վրաստանի Առաջնորդ Տ. Կոմիտաս Եպիսկ. Տէր – Ստեփանեանը, որոնք Զաթալթագերով լրիւ զգեստաւորուած :

Հայրապետը կը սկսի օծման արարողութիւնը միւռոնթափ աղաւնին ի ձեռին կ՚երգուի Առաքելոց Աղաւնոյ շարականը եւ հետզհետէ կը սկսին օծուիլ եկեղեցիի սիւներուն վրայ զետեղուած Խաչքարերը որոնք կը կոչուին առաքեալներու անուններով : Կը կատարուի օծումը Ս. Սեղանին յառաջաբանին եւ երկու քովերը նոյն սեղանին : Ու այսպէս Վազգէն Հայրապետի նախագահած հոյակապ թափօրը հետզհետէ օծելով եկեղեցիի բոլոր սիւներուն խաչքարերը, կը շրջի եւ կը հասնի դարձեալ Ս. Խորանին առջեւ : Եկեղեցին կը կոչուի Ս. ՎԱՐԴԱՆԻ անունով :

Նոյն երեկոն 1750 հոգիի ներկայութեան տեղի ունեցած է մեծ ճաշ մը Ուալտորֆ – Ասթորիայ մէջ, ուր 15 մեծահարուստ Հայեր իրենց մէջ մէկ միլիոն տոլար հաւաքած են փակելու համար եկեղեցւոյ պարտքին մէկ մասը, որ հասած էր երեքուկէս միլիոն տոլարի : Մնացեալը մէկ միլիոն տոլարն ալ պիտի հանգանակուի դաղութին մէջ :

× Երկուշաբթի օր Վազգէն Կաթողիկոս այցելած է Կաթոլիկներու Սէյնթ – Փաթրիկ եկեղեցին եւ ընդունուած Քուք Արք.ի կողմէ :

Առաջին անգամ ըլլալով Հայ Առաքելական եւ Կաթոլիկ եկեղեցիները միացեալ արարողութիւն մը կատարած են Կաթողիկէ Մայր – Եկեղեցւոյ մէջ :

ԹԱՓԱՌԱՇՐՋԻԿԸ

Հաւատացէք ինծի, եթէ ըսեմ որ, եթէ չըլլայի ինչ որ եմ, պիտի փափաքէի կամ նախընտրէի հոպօ մը, թափառաշրջիկ մը ըլլալ... Հոպօները դասակարգ մըն են : Ընչազուրկներու — թերեւս պէտք էր ըսէի կամաւոր ընչազուրկներու — դասակարգ մը: Մեծ տարբերութիւն կայ հասարակ ընչազուրկին ու հոպօ ընչազուրկին միջեւ : Առաջինը օր մը հարստանալու տենչ ունի , թերեւս ալ՝ յոյս. հոպօն զուրկ է այդ տենչէն: Իր պարտքերն ու պահանջները զեղչած է նուազագոյնի . գոհ է կեանքէն , անկախ է, անհոգ: Կը յիշեմ, օր մը, երբ ուսանող էի, ուսուցիչներէս մէկը ըսաւ, թէ «քաղաքակրթութիւն պէտքերու բազմացում ըսել է». թափառաշրջիկը քաղաքակրթութեան մէջ ապրելով հանդերձ, իր պէտքերը նուազագոյնի է իջեցուցած: Մաքուր ածիլուած հոպօ չեմ տեսած ես: Վրան գլուխը փերիշան է, կարկտնուած . քիչ մըն ալ՝ աղտոտ : Ուսին ունի գաւազան մը, որ իր ճամբու ընկերն է ու զէնքը՝ շուներու անակնկալ յարձակման դէմ : Չես գիտեր ինչու՝ շուները չեն սիրեր զանոնք: Ըսի թէ գաւազանը միշտ ուսին է. վերի ծայրէն կախուած է, աղտոտ թաշկինակի մը մէջ ծրարուած , հոպոյին ամբողջ հարստութիւնը : Կը հաւատամ որ, եթէ Քրիստոս նորէն աշխարհ դար մարդկութիւնը երկրորդ անգամ փրկելու, ու եթէ ձկնորս չգտնէր, այս անգամ իր աշակերտները հոպօներէն պիտի ընտրէր ...

Հոպօն փիլիսոփայ է, նման հին դարերու այն յոյն փիլիսոփային որ իր միակ հագուստին, տոկային մէջքի կապէն կախած ըմպանակը, առուէ մը իր ափով ջուր խմող տղայ մը տեսնելէ ետք, իբրեւ աւելորդ բեռ, նետեց մէկ կողմ :

Հոպօն կ՚ապրի ընկերութեան հաշւոյն, բայց կը վարանիմ զայն մակաբոյծ որակելէ: Եթէ ստիպուած չէ՝ չաշխատիր: Չի գողնար: Կ՚առնէ՝ տիրոջ հոն չեղած՝ կամ չնայած ատեն, որ ապրի: Մեծ ընկերասէր մը ու մարդասէր մըն է: Ունի սքանչելի հոտառութիւն , մղոն մը հեռուէն կրնայ ըսել, թէ մօտակայ դիւղին կամ ագարակին մէջ ի՞նչ կայ օճախին վրայ եռացող , կամ մաղ – մաղ կրակի մը վրայ ճենճերող : Կը ճամբորդէ արեւուն ու թռչուններուն հետ ալ, կը գաղթէ դէպի հարաւի տաքերը : Ընկերային զգացումը զօրեղ է իր մէջ. վտանգի պահուն չի լքեր իր ընկերը . եթէ նկանակ մը ունի, զայն կը բաժնէ իր ընկերոջ հետ : Ճամբաներու խաչմերուկին, խճուղիներու ու ծառերու բուներուն վրայ միայն իր արուեստակիցներուն հասկնալի նշաններով հրահանգներ ու տեղեկութիւններ կը դնէ իր յաջորդներուն համար : Այդ նշանները երբեմն տեղեկութիւն կուտան խիստ ոստիկանի մը, կատաղի շան մը՝ կամ բարեսիրտ տիկնոջ մը մասին. ու նաեւ այն ագարակներուն մասին, ուր աշխատանք կ՚առաջարկուի ... Ըսելու հարկ կա՞յ թէ այդ վերջին տեղերէն գոլերա կեցած տեղերու պէս կը զգուշանան ...

Ասկէ մօտ 35 տարի առաջ, մեր տունը վայրի կեռասենիներով կէտադրուած դաշտագետնի մը մէջ մինակ էր, Մեր տունէն մօտ 150 ոտք հեռուէն կ՚անցնէր երկաթուղագիծը , որուն երկու կողմերը վայրի մարգարտածաղիկներ, կաթնուկներ ու դափնեվարդեր կ՚աճէին: Օր մը ծուխ բարձրացաւ անոնց մէջէն ու շունը՝ Բէքսը հետս առած, գացի քննութեան :

— Գնացքի պատուհանէն մէկը վառուած սիկար մը նետած ըլլալու է ու դաշտի չորցած խոտը կրակ առած, խորհեցայ ես ինծի գացած պահուս : Աս բաները ըսի ես ինծի, որովհետեւ Բէքսը քովըս չէր այդ պահուն, առաջ էր անցած, երբ հասայ իր ետեւէն, ան արդէն բարեկամացեր էր ծառի մը շուքին տակ պառկած մարդու մը հետ ու խօսքի բռնուած անոր հետ :

— Բարեւ, ըսի մարդուն :

— Բարեւ, լաւ շուն ունիս, ըսաւ մարդը, մէջքին վրայ շտկուելով :

— Վախցայ թէ խոտերուն մէջ կրակ է ինկած :

— Չէ, փաթաթէս կը խաշեմ, ըսաւ մարդը օճախին վրայ պահածոյի թիթեղէ տուփի մը մէջ սեւցող ջուրը ցոյց տալով :

— Այ սի՛ի ...

— Նստէ , ըսաւ, տափարակ քար մը ցոյց տալով :

Տարիքը յիսունի մօտ մարդ մըն էր: Մօրուքը կէս առ կէս ճերմկած: Բանաստեղծ էր, աղտոտ, փիլիսոփայ , բնութիւնն ու շրջապատի դեղեցկութիւնը գընահատող : Այս բոլորը տեղեկացայ իրեն հետ հազիւ տասը բոպէ խօսելէ ետք : Իր հաշուով՝ հարուստ ալ էր.

— Աշխարհը , իր բոլոր անհամար ու անկրկնելի դեղեցկութիւններով, իմս է , ըսաւ, թեւի դանդաղ շարժումով հեռաւոր հորիզոնները ցոյց տալով: Իմս է այն բազէն, որ կը սաւառնի երկնակամարին վրայ, իմս է այն ծիծեռնակը, որ թեւերը մկրատի պէս կը շարժէ ու հեռագրալուրերուն վրայ ժողովի կը նստի իր ընկերներուն հետ, իմս է արեւը՝ որ առաւօտ կանուխ ծովու ջուրերուն մէջէն կը բարձրանայ , իմս են արեւմուտքի գոյները , դաշտի ծաղիկները , ցորենի արտերուն ծփանքը ու ամպերու նաշխը՝ երկնքին վրայ : Միւղէներու ունեցածին վրայ իմ ունեցածիս առաւելութիւնը այն է որ , անոնցը միօրինակ է, իմս՝ ամէն օր տարբեր է, փոփոխական ու նոր ... Երբ յոգնած ես, ամառ դիշերներու ճպուռներու երգէն աւելի քաղցր երգ չկայ աշխարհի վրայ, չկայ որորներու թռիչքէն աւելի շնորհալի շարժում՝ մայրաքաղաքի բեմերուն վրայ ... Լեցուն ծիծերով կովեր կը տեսնեմ մարը մտնող արեւուն դէմ որոճացող, ու թուքս կուլ կուտամ արագ արագ. բայց երբ անոր տէրը բաժակ մը կաթ կուտայ ինծի օրհնութեան մը փոխարէն, հանդարտօրէն որոճացող կովը կը դառնայ իմս ... Անոր տէրը ի՞նչ ունի ինձմէ աւելի ... Երբ մեռնի՝ ի՞նչ պիտի տանի իր հետ, որ ես չունենամ ... Երբեմն , լճի մը ափին բուսած ծառի մը շուքին տակ պառկած, հոն լողացող երախաներու աղմուկին կ՚ունկնդրեմ ու կ՚ենթադրեմ , թէ անոնք իմս են : Իմս են երախաներու աղմուկը ու զուարթ կանչերը, իմս են լեռներու հովերը ու ծաղիկներու բուրումը, իմս են առուներու երգը ու լճի մակերեսին վրայ ճուլումփ , ճուլումփ թափող անձրեւի կաթիլները : Դուն այդ տեսարանը տեսած ես, անորմէ աւելի դեղեցիկ բան կա՞յ աշխարհի վրայ ...

Քու մեծահարուստ Մորկընդ, ի՞նչ ունի ինձմէ աւելի. երբ մեռնի ու դրուի հողը, այդ հողն իսկ իրը չէ ... Իրմէ առաջ թերեւս հոն ուրիշներ են թաղուած, հնդիկ մը, նախամարդ մը կամ նոյնիսկ շնագայլ մը: Իրը կարծած հարստութիւնն ու կալուածները վաղը կրնան իր թոռները հովին տալ, կրնայ կրակը փճացնել... Աշխարհի մէջ, մենք մեր օրերէն դատ բան մը չունինք, անոնց ալ՝ համրանքը չենք գիտեր... Արարիչը օր մը մեր կեանքի մոմին վրայ կը փչէ ու մենք կը դրուինք հողը : Այդ հողը մէ՞կ ոտք է , հի՞նդ ոտք է, տա՞սը ոտք է մեր վրայ՝ տարբերութիւն չըներ: Ամէն բանի վախճանը ոչնչութիւն է ու ահա ես, ըստ ոմանց, այդ ոչնչութիւնն եմ ...

Իր փաթաթէսը խաշած էր: Վար առաւ կրակէն, թափեց ջուրը ու մատները այրելով կեղուեց : Աղ հանեց իր նշանաւոր ծրարին մէջէն ու զայն աղելէ ետք, կէսը առաջարկեց ինծի :

Ճաշի հրաւիրեցի զինք ու համոզելու համար ալ, ըսի թէ, հեռու չէ սա սպիտակ որմերով տունն է մերինը :

Չեկաւ ճաշի:

Յաջորդ օրը ոչ ինք կար ,ոչ ալ՝ մեր Բէքսը: Ա՞ն համոզեց ու իր հետ տարաւ մեր շունը , թէ ոչ՝ ուրիշ մը, չեմ գիտեր. բայց ամէն անգամ որ իր մասին կը խորհիմ ու մեր հանդիպումն ու խօսակցութիւնը կը յիշեմ, հորիզոնին վրայ տեսնել կը կարծեմ մարդ մը, որ ուսը նետած դաւազանին ծայրէն ծրար մըն է կախած, ու իր քովէն , դետինները հոտուըտալով , պոչը կռնակը նետած շուն մը կը քալէ սեւ ու ճերմակ մորթով :

Բէքսին գոյներով :

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ԱԿԱԴԵՄԻԿՈՍ

Կ. ՄԵԼԻՔ-ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

Կարապետ Մելիք – Օհանջանեան ծնած է Մեղրիի շրջանի Կալեր գիւղ, 75 տարի առաջ: Նախ կ՚աւարտէ Գանձակի տղոց գիմնագիան, իսկ ապա 1903 – 1904ին կը մտնէ Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանը, աւարտելով նախ դասարանական բաժինը, ապա անցնելով մասնագիտական լսարանական բաժինը :

1914ին ճեմարանի տնօրէնութիւնը կ՚որոշէ Կ. Մելիք – Օհանջանեանը, իբրեւ խոստմնալից ուսանող, զրկել Գերմանիա:

Պերլինի մէջ ան կը ծանօթանայ Աւ. Իսահակեանի :Պատերազմի տարիներուն կը յաջողի մնալ Գերմանիա՝ Փրոֆ.Մարքուարտի միջամտութեամբ : 1920ին կը վերադառնայ Հայաստան, ուր 15 տարի շարունակ կը դասախօսէ բարձրագոյն կրթարաններու եւ հիմնարկութիւններու մէջ: 1935ին կը ստանայ փրոֆէսէօրի տիտղոս, իսկ 1965ին կ՚ընտրուի անդամ Հայաստանի գիտութիւններու ակադեմիայի :

Գիտական աշխատանքներու կը սկսի ուսանողական տարիներուն : 1913ին, տակաւին քսան տարեկան, Լազարեան ճեմարանին մէջ կը խօսի հայ գիրերու մասին՝ Հայոց գիրերու 1500ամեակին եւ տպագրութեան 400ամեակին առթիւ: Տարի մը ետք՝ 1914ին, Փրոֆ. Կ. Կոստանեանի առաջարկով , կը գրէ ուսումնասիրութիւն մը՝ «Մամիկոնեանների նախարարական տոհմը ըստ Փաւստոս Բուզանդի պատմութեան», որ կ՚արժանանայ մրցանակի, իսկ այդ ուսումնասիրութեան մէկ հատուածը իբրեւ զեկուցում կը կարդացուի կայսերական հնագիտական ընկերութեան Մոսկուայի բաժանումի գիտական նիստին ընթացքին :

Փրոֆէսէօրին անունին հետ անխզելի կերպով կապուած են «Սասնայ ծռեր» հայ ժողովրդական հերոսավէպին հաւաքման, գիտական ամբողջական հրատարակութեան եւ ժողովրդականացման աշխատանքները : Արդարեւ, բազմաթիւ գրժուարութիւններու դէմ դնելով, եռանդուն գիտնականը կարճ ժամանակուան մէջ կը հաւաքէ եւ գրի կ՚առնէ հերոսավէպին ութ պատումները, որոնցմէ երկուքը ժողովրդական վէպին բուն հայրենիքին՝ Սասունի առաջին գրի առնուած պատումներն են :

Ակադ. Մ. Աբեղեանի հետ գործակցաբար, Կ. Մելիք – Օհանջանեան 1936ին, իսկ 1944էն, Մ. Աբեղեանի մահէն ետք, միայնակ իրականացուց ժողովրդավէպին գիտական, ակադեմական հրատարակութիւնը : Ակադեմական այդ գործը՝ բազկացած երեք մեծադիր հատորներէ, կ՚ընդգրկէ « Սառնայ ծռեր»ու շուրջ 50 պատում: Ժողովրդական վէպին հետ ունեցած դիցաբանութեան, առասպելներու

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Իր որոշումն էր զանոնք նոյն գիշերն իսկ հարցաքննութեան ենթարկել կարելի եղածին չափ փութով անոնց արժանի պատիժը տալ: Այդ պատիժը բնականաբար ուրիշ բան չէր կրնար ըլլալ, այլ եթէ որեւէ կերպով գիրենք մէջտեղէն վերցնել, բնաջինջ ընել...:

Ապտիւլ Համիտ հակառակ իր զգացած բուռն ուրախութեան, հակասական խորհուրդներու մատնուած, կը տարուբերէր, առանց կարենալ վճռական որոշում մը տալու:

Նախ կ՚ուզէր որ ձերբակալուածներուն քննութիւնը մանրամասն կերպով տեղի ունենայ եւ գաղտնի կազմակերպութեան ամբողջ գործունէութիւնն ու նպատակը պարզուի եւ երեւան ելլէ: Կ՚ուզէր որ կատարուելիք քննութեան մէջ որեւէ թերացում չըլլայ, ամենափոքր զանցառութիւն մը տեղի չունենայ եւ ձերբակալուածները չկարենան բան մը ծածկել: Միւս կողմէ կը փափաքէր սակայն որ խնդիրը նեղ շրջանակի մը մէջ յայտնուէր եւ ուրիշներէ ծածուկ մնար, օրերով չտեւէր ու անմիջապէս մէջտեղէն վերնար: Երբեք չէր ուզեր որ լուրը տարածուէր, ժողովուրդը իմանար թէ գաղտնի եւ հզօր մարմին մը կար որ իրեն դէմ կը պայքարէր, թէ յեղափոխութեան եւ ըմբոստութեան գաղափարը մուտք գտած էր իր հպատակներուն մէջ: Այսպէս ուրեմն Ապտիւլ Համիտ թէ գործը լաւ մը լուսաբանել եւ թէ կարելի եղածին չափ շուտով խեղդել կ՚ուզէր:

Մինչ ձերբակալուածները տակաւին Եըլտըզ չէին բերուած, արդէն Սուլթանը իր մօտ հաւաքած էր բոլոր իր հաւատարիմ խորհրդականները, որպէսզի իր բոլոր փափաքներուն համեմատ որոշում մը տան:

Այդ արտասովոր խորհուրդը, Ապտիւլ Համիտի նախագահութեան տակ, հետեւեալ որոշումները տուաւ.

Ա) Անմիջապէս, նոյն գիշերն իսկ, հարցաքննութեան ձեռնարկել:

Բ) Ձերբակալուածներու հարցաքննութիւնը կատարել ի ներկայութեան Իզզէթ փաշայի, Շաքիր փաշայի, Մէհմէտ փաշայի, Հաճի Ալի փաշայի, Ապտիւլ Ղանի աղայի, Թահսին փաշայի, Բաղըպ փաշայի եւ Գատրի պէյի:

Գ) Տրուելիք պատիժին վճիռը թողուլ վեհափառ սուլթանին:

Դ) Ամէն միջոց ձեռք առնել որպէսզի այս ձերբակալումներուն եւ հարցաքննութեանց լուրը կարելի եղածին չափ գաղտնի մնայ եւ Եըլտըզի պալատին շրջանակէն դուրս չտարածուի:

Արտասովոր խորհուրդը տակաւին կը շարունակուէր, երբ լուր բերին թէ ձերբակալուածները, երեք այր եւ մէկ կին, ամենայն ապահովութեամբ փոխադրած էին Եըլտըզ եւ զատ զատ սենեակներու մէջ բանտարկուած:

— Փա՛ռք քեզ Աստուած, գոչեց Իզզէթ փաշա, երկու թեւերը վեր բարձրացնելով կեղծաւորութեամբ:

— Վերջապէս պետութեան թշնամիները Արդարութեան ձեռքը ինկան, աւելցուց Թահսին փաշա:

— Աստուած երկար կեանք տայ մեր վեհափառ սուլթանին, աղօթեց ուրիշ շողոքորթ մը:

Ապտիւլ Համիտ թոյլ տուաւ որ իր պալատականներուն այս խնդութեան արտայայտութիւնները վերջ գտնեն, ու ետքը խօսքը լուրը բերող պալատականին ուղղելով ըսաւ.

— Պարոն Մաք Լայն միասի՞ն եկաւ ձերբակալուածներուն հետ:

— Այո՛, վեհափառ տէր, հոս է եւ ձեր վեհափառութեան հրամաններուն կը սպասէ:

— Ըսէ իրեն որ հոս գայ:

Քանի մը վայրկեան ետքը Անգլիացին երեւցաւ սրահին մէջ:

— Ձեր մատուցած ծառայութենէն մեծապէս գոհ մնացի, ըսաւ Ապտիւլ Համիտ եւ իմ գոհունակութեանս իբրեւ ապացոյց երկու հազար ոսկի կը նուիրեմ ձեզ:

— Շնորհակալ եմ, վեհափառ տէր, պատասխանեց Մաք Լայն խոնարհելով եւ իր աչքերը ուրախութենէն շողացին:

Անգլիական ոստիկանութեան նախկին գաղտնի պաշտօնեան դրամը կը սիրէր եւ ճիշդ դրամի սիրոյն համար էր որ իր հանգիստը զոհելով եկած էր Պոլիս սուլթանի ծառայութեան մէջ մտնելու: Երկու հազար ոսկիի գումարը իրեն համար հարստութիւն մըն էր որ յանկարծ կ՚ինար երկինքէն: Իր պաշտօնէութեան միջոցին արդարեւ յաճախ յաջողութիւններ ունեցած եւ դրամական պարգեւներ ընդունած էր, սակայն այդ պարգեւները շատ աննշան բան մըն էին եւ այս արքայական նուէրը կարելի չէր անոնց հետ բաղդատել:

Ապտիւլ Համիտ իր սուր ակնարկովը իսկոյն նշմարեց իր խօսքերուն յառաջ բերած բարերար ազդեցութիւնը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(115 – Շար.)

ԱՐԱՐԱՏԻ ԳԱԳԱԹԻՆ

Հաւանաբար Մարքօ Փօլօն եղաւ առաջին անձը, որ Եւրոպացիներուն ծանօթացուց Արարատի հէքեաթային գեղեցկութիւնը : Անշուշտ, առասպելական լեռը Աստուածաշունչի ստեղծման օրէն իսկ ծանօթ էր ամբողջ քրիստոնեայ աշխարհին, սակայն կը հանդիսանար անհասելի առեղծուած մը: Նշանաւոր վենետիկցին նկարագրեց Արարատը շլացուցիչ գոյներով: Մարքօ Փօլօ հիացած էր Արարատի վեհատեսիլ գեղեցկութեան վրայ :

Այդ թուականէն ասդին , Եւրոպա համակուեցաւ նոր տենչով մը՝ գտնուիլ «Արարատեան թագաւորութեան մէջ», ուր ջրհեղեղի ժամանակ իր կայքը հաստատած էր Նոյ նահապետը :

Առաջին եւրոպացին, որ որոշեց բարձրանալ Արարատի գագաթը, Ֆրանսացի Փիթօն տը Թուռնըֆորն էր: Նոյան Տապանէն աւելի հետաքրքրուած էր առասպելական լերան բուսական աշխարհով :

Իր ուղեւորութիւնը Հայաստան եւ Արարատ բարձրանալը՝ խիզախ ուղեւորը նկարագրեց մանրամասն դիծերով : Արեւմտեան գիտական շրջանակներուն մէջ այդ նկարագրութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց :

Ֆրանսացի ուղեւորը Արարատի ստորոտը հասաւ 1701 Օգոստոս 23ին: Անոր աչքին առջեւ փռուած էր Ս. Յակոբի հովիտը : Հոս, հայկական Ակոռի դիւղին մէջ, որոշեց ուղեկիցներ գտնել եւ անոնց օգնութեամբ յաղթահարել վերելքը: Սակայն չյաջողեցաւ, որովհետեւ ուղեկիցներ չգտաւ եւ ընտրեց դժուար ուղի մը: Հազիւ կարողացաւ հասնիլ լերան կողը, եւ հիւծած ու յոգնած , վերադարձաւ Էջմիածին: Արարատի վրայ հարուստ բուսական աշխարհ գտնելու անոր յոյսերը ի դերեւ ելան :

Տարիներ ետք Ֆրանսացի ուղեւորը գրեց. «Արարատի ամբողջ մակերեսը ծածկուած է ձիւնով կամ ալ սորուն աւազով: Կը թուի, թէ այդ լեռը օր – օրի կ՝աւերէ ինքզինք »:

Երկրորդ անձը, որ փորձած է բարձրանալ Արարատի գագաթը, Դորպատի համալսարանի փրոֆէսէօր Ֆրիտրիխ Պարոտը եղած է : 1829 Սեպտեմբեր 11ի առաւօտուն Պարոտ իր երկու ուսանողներուն՝ Քառլ Շիմանի, Պեխեկելի եւ Էջմիածինի դեռ անծանօթ վանական Խաչատուր Աբովեանի ընկերակցութեամբ կը հասնի Ակոռի դիւղը, որ այդ օրերուն կը տառապէր ժանտախտէ: Պարոտ եւ ուղեկիցները կը հասնին Ս. Յակոբի վանքը: Յաջորդ օրը, առաւօտ կանուխ, Պարոտ, ուսանող Շիման եւ ակոռցի որսորդ Սահակ կը փորձեն բարձրանալ լեռն ի վեր : Կ՝ընտրեն Թուռնըֆորնի ուղին եւ շուտով ուժասպառ կ՝ըլլան: Կը հանգստանան Ս. Յակոբի ժամատան կողքին գտնուող աղբիւրին քով : Գիշերելէ ետք, խումբը կը շարունակէ ճամբան, սակայն չի յաջողիր իր նպատակը իրագործել :

Գիտնականը չի վհատիր: Սեպտեմբեր 18ի առաւօտեան Պարոտ, Շիման, Բեխեդել, Խ. Աբովեան եւ չորս դիւղացի՝ Քէօխվա Ստեփան ազայի առաջնորդութեամբ, կը սկսին երկրորդ վերելքը : Ստեփան ազա կ՝առաջարկէ բարձրանալ լերան արեւմտեան լանջէն : Կը դիշերէն յաւերժական ձիւներու մէջ : Առաւօտուն կը սկսի վերելքին դժուար մասը՝ խոր ձիւնի եւ սառոյցներու մէջէն : Երբեմն կը ստիպուին սառոյցին վրայ աստիճաններ փորել : Բայց անսպասելի կերպով եղանակը կը փոխուի , ձիւնաբուքը կը ըսկըսի : Լեռնագնացները կը ստիպուին կրկին ետ դառնալ : Եւ միայն շաբաթ մը ետք, Սեպտեմբեր 27ին, երկար ու դժուար ճամբայ կտրելէ ետք, խումբը կը հասնի լերան գագաթը :

Քիչ մը ուռուցիկ , շրջանաձեւ մակերես մըն էր գագաթը՝ 200 քայլ ստորագիծով : Հոն Աբովեան փոքր փայտէ խաչ մը կը տնկէ :

Սակայն յաղթանակին ուրախութիւնը կարճատեւ եղաւ : 1831ին Ի. Շոփէն « Տիֆլիսսկիէ Վեդոմոստի» թերթին մէջ կը յայտարարէ , թէ Պարոտ եւ անոր ուղեկիցները երբեք չեն հասած Արարատի գագաթը : Այդ զրպարտութիւնը օտար մամուլի միջոցով լայն տարածում գտաւ: Պաշտպանելու համար իր եւ ընկերներուն պատիւը, Պարոտ ցարական կառավարութենէն պահանջեց յատուկ քննութիւն մը: Գործը հասաւ Նիքոլա Ա.ին: Ժողովրդական կրթութեան նախարարը՝ իշխան Լիվէն նամակով մը կը դիմէ կովկասեան իշխանութիւններուն, ուր, մասնաւորապէս, կը գրէ. «Պատիւը նուիրական է իւրաքանչիւր մարդու համար, առաւել եւս՝ նշանաւոր գիտնականի ... Հիմա կը փորձեն ստուեր ձգել անոր վրայ այնպիսի գործի մը մէջ, որ կարեւոր է ամբողջ Եւրոպայի համար ... Որով, յուսով եմ, որ դուք չէք մերժեր Պարոտի արդարացի խնդրանքը »: Դորպատի փրոֆէսէօրին խնդրանքը յարգուեցաւ : Հարցաքննուեցան արշաւախումբին մասնակիցները :

Սակայն այս բոլորը աւելորդ էր:

1834ին, ռուս ուղեւոր Սպասկի – Աւտոնոմով բարձրացաւ Արարատի գագաթը՝ ոչ միայն գիտական հետաքրքրութենէ մղուած , այլեւ Պարոտի եւ անոր ընկերներու հեղինակութիւնը վերջնապէս վերահաստատելու համար :

Իր « Արարատն ի վեր» գրքին մէջ ըՍպասկի – Աւտոնոմով հաստատեց փրոֆ. Պարոտի ճշմարտութիւնը :

1840 Յունիս 20ին Արարատը ցնցուեցաւ զօրաւոր երկրաշարժի մը հետեւանքով : Բազմաթիւ շինութիւններ ոչնչացան Նախիջեւանի , Մակուի, Օրդուբադի, Բայազետի մէջ: Աւերուեցաւ գեղատեսիլ Ակոռի դիւղը, զոհուեցան դիւղին բոլոր բնակիչները : Քարակոյտերու վերածուեցան Ժ. դարուն կառուցուած Ս. Առաքելի եկեղեցին եւ վանքը :

Երկրաշարժին պատճառները ուսումնասիրելու համար դէպքին վայրը ժամանեց Ակադ. Հերման Աբիխ: Գիտարշաւը Ս. Յակոբի հովիտը հասաւ 1845 Յուլիս 28ին եւ անմիջապէս ձեռնարկեց վերելքի գործին: Աբիխէն զատ , արշաւին կը մասնակցէին տեղագրող Բաչուգին , թարգմանիչ Պետրոս Շարոյեան , ակադեմականին ծառան՝ Քառլ Յենկ եւ երկու ուղեցոյց՝ Յունան Մարտիրոսեան եւ Սիմոն Սարդիսեան :

Աբիխ յաջողեցաւ գտնել վերելքի դիւրին եւ համեմատաբար անվտանգ ուղի մը: Այսուհանդերձ դժուարութեամբ հասան գագաթ :

Այնուհետեւ ակադեմականը ուսումնասիրեց լերան երկրաբանական կառուցուածքը: Եղաւ առաջինը, որ հաստատեց, թէ Արարատը չափազանց աղքատ է ջուրով եւ որեւէ դետ սկիզբ չառներ Արարատէն : Լերան հրաբխային ապարները դիւրութեամբ կը կլանեն հալած ձիւնին ջուրը :

1850 Օգոստոսին, զինուորականներու ստուար խումբ մը, գնդապետ – քարտէսագիր Խոձկոյի գլխաւորութեամբ , բարձրացաւ Արարատի գագաթը : Այս վերջինին կ՝ուղեկցէին Կովկասի նշանաւոր հետազօտող Պառոն Պ. Ուսլար, Թիֆլիսի բնագիտութեան փորձակայանի տնօրէն Առնոլտ Մորից : Արշաւախումբին թարգմանը դարձեալ Պետրոս Շարոյեանն էր : Վերելքը շատ դուար եղաւ, ձիւնախառն հովը մեծ արգելք էր յառաջընթացին համար: Եւ միայն 6րդ օրը յաջողեցան հասնիլ իրենց նպատակին : Ուշագրաւ են գնդապետ Խոձկոյի դիտումներն ու տպաւորութիւնները: Ան ամբողջ շաբաթ մը մնաց լերան գագաթը: Պայծառ օր մը հիւսիսային կողմը նկատեց Էլպրուսի հեռաւոր գագաթը եւ Կազպէք լեռը: Մէկ շաբթուան ընթացքին Խոձկօ թռչունի չհանդիպեցաւ, սակայն լերան գագաթին երկու քարայծ տեսաւ:

Հետաքրքրական է նշել նաեւ Արարատի յաղթահարումը խումբ մը Անգլիացիներու կողմէ : Անոնք լերան մօտեցան հարաւէն, 1856 Յունիսին :

12 տարի ետք, ուրիշ Անգլիացիներ փորձեցին Արարատի գագաթը բարձրանալ : Ասոնք երկու նշանաւոր լեռնագնացներ էին՝ Ֆրէշֆիլտ եւ Տուկերն: Ասոնց կը պատկանի առաջնութեան պատիւը Էլպրուսի եւ Կազպէքի գագաթը բարձրանալու, սակայն, չյաջողեցան հասնիլ: Անյաջողութեան պատճառը եղանակն էր:

Անգլիացիներու՝ Արարատը յաղթահարելու երրորդ փորձը կատարուեցաւ 1876ին, որ իրականացուց Ճէյմս Պրայս : Հետաքրքրական է, որ այդ զօրաւոր մարդը Սարդար Բուլաղէն մինչեւ գագաթ բարձրացաւ առանց ուղեկիցներու , առանց նախնական հետախուզութեան:

1882ի ամառը քանի մը ուղեկիցներով Արարատի կատարը կը բարձրանայ ռուս արքունի խորհրդական Դանիէլ Մարդովցեւ, որ Հայաստանի, մասնաւորապէս Դիլիջանի եւ Ծաղկաձորի հովիտներու, Արարատի եւ Երեւանի մասին իր հարուստ տպաւորութիւնները ամփոփեց « Ուղեւորութիւն դէպի Արարատ» գիրքին մէջ : Հ.Քերովբէ Վ. Քուշներեանի թարգմանութեամբ լոյս տեսաւ 1895ին, Վենետիկ :

1890էն մինչեւ 1910 Արարատի բարձրութիւնը յաղթահարուած է քանի մը անգամ : Նախ՝ Սիվոլոբովի արշաւախումբը (այս վերջինը պնդեց, թէ լերան գագաթէն կ՝երեւան Կասպից եւ Սեւ Ծովերը) : Ապա՝ Մարկովի ուսանողական խումբը, Պաստուխովի գիտարշաւը : Այս վերջինը բարձրացաւ նաեւ փոքր Մասիսի գագաթը :

Մեծ Արարատի գագաթը բարձրացած է նաեւ Հայաստանի մասին երկու հետաքրքրական հատորներու հեղինակ Լինչը : Արարատի վրայ գիտական կարեւոր հետազօտութիւններ կատարած է Ա. Եւանգուլեանի եւ Ա. Սարդիսեանի արշաւախումբը :

1903ին յաջողեցաւ նաեւ Դկ. Շտրէյհէրի եւ լրագրող Մխիթարեանի գիտարշաւը: Քանի մը ուրիշ արշաւախումբեր իրենց մասին գրաւոր տեղեկութիւններ չեն թողած : Գաղտնի մնացած է նաեւ վերջերս Արարատ բարձրացած ամերիկացի խումբ մը զինուորականներէ կազմուած արշաւախումբին նպատակը :

Այս է հայկական լեռնաշխարհի առասպելական հսկայի յաղթահարման համառօտ պատմութիւնը :

Բ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

եւ հաւատալիքներու առընչութեան ու փոխյարաբերութեան հարցերուն նուիրուած է անոր «Մխիթար Միհրը Սասնայ ծռերի մէջ» ուսումնասիրութիւնը :

Գիտական մեծ արժէք կը ներկայացնէ Կ. Մելիք – Օհանջանեանի «Սասնայ ծռերի» ռուսերէն թարգմանութիւնը՝ կատարուած բուն սկզբնաղբիւրը եղող տասը հիմնական տարբերակներէ :

« Սասնայ ծռեր»էն զատ հետազօտած է նաեւ հայ բանահիւսութեան տարբեր ժամանակաշրջաններու, տարբեր սեռերու եւ տեսակներու կարգ մը կարեւոր հարցեր : Ասոնցմէ են՝ « Տիրան – Տրդատի վէպը ըստ Փաւստոս Բուզանդի», «Լուսաւորչի վէպը» եւայլն :

Մեծ վաստակ ունի փրոֆէսէօրը նաեւ գրականագիտութեան ասպարէզին մէջ : Տարիներու ընթացքին ան հետազօտած է միջնադարեան հայ գրականութեան կարգ մը սեռերու օրինաչափութիւնները, հայ եւ հարեւան այլ ժողովուրդներու գրական – բանահիւսական մշակոյթի կապերն ու փոխյարաբերութիւնները եւ բազմաթիւ ուրիշ հարցեր :

Կ. Մելիք Օհանջանեան ականաւոր բանասէր – աղբիւրագէտ է: Անոր հրատարակած ԺԳ. դարու պատմագիր Կիրակոս Գանձակեցիի «Հայոց պատմութիւն» քննական բնագիրը (երեք տպագիր ու երեսուն ձեռագիր աղբիւրներու բաղդատութեան հիման վրայ, ընդարձակ ուսումնասիրութեամբ, ծանօթագրութիւններով եւ մեկնաբանութեամբ), ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ դրացի կարգ մը երկիրներու տուեալ ժամանակաշրջանի պատմութեան արժանահաւատ աղբիւրներէն է :

Ա. ՆԱԶԻՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (182)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Դառնանք դէպի «Օրիոն» նաւը :

Բանակը՝ իշխան – սպարապետի հրամանատարութեան ներքեւ մինչդեռ կը պատերազմէր, Միջերկրական ծովուն մէջ նաւատորմիղ մը կը շրջէր թշնամիին նաւերը դիտելու համար :

Ըսինք քիչ մը առաջ թէ «Օրիոն» Ֆրանսական նաւերէն մին էր եւ թէ ծովային պատահարներէ ստիպուելով Թուլոնի նաւահանդիստը մտած էր :

Պատերազմական նաւ մը երբ նաւահանդիստի մը մէջ կ՝երեւի, բազմութիւնը կը զբաղեցնէ, վասնզի մեծ բան մըն է այսպիսի նաւ մը, եւ բազմութիւնը կը սիրէ ինչ որ մեծ է :

Պատերազմական մեծ նաւ մը մարդկային հանճարին եւ բնական զօրութեան ամէնէն սքանչելի հանդիպումներէն մին է :

Պատերազմական մեծ նաւ մը ամէնէն ծանր եւ ամէնէն թեթեւ բաներէ կը բաղկանայ, վասնզի նիւթին երեք ձեւին, այսինքն հաստատուն, հեղուկ եւ տարածական նիւթերու հետ է իր գործը եւ կը պարտաւորէ երեքին դէմ ալ կռուիլ: Երկաթէ տասնեւմէկ ճիրաններ ունի ծովին յատակը գտնուող կրանիթը բռնելու համար, եւ թեւաւոր զեռուններէն աւելի թեւեր եւ առագաստի ձողեր ունի ամպերուն մէջէն հով առնելու համար: Իր շունչը ահագին փողերէ ելլելուն պէս իր հարիւր քսան թնդանօթներէն կ՝ելլէ եւ խրոխտաբար պատասխան կուտայ շանթին :

Ովկիանոսը իր կոհակներուն ահարկու նոյնութեանը մէջ զայն մոլորելու կ՝աշխատի, բայց նաւը հոգի մը ունի, այսինքն կողմնացոյցը որ կը խրատէ զայն եւ միշտ հիւսիսը կը ցուցնէ անոր: Երբ դիշերները խաւարին մէջ են, իր կանթեղները աստղերուն պաշտօնը կը կատարեն:

Այսպէս ուրեմն հովին դէմ չուան եւ լաթ, ջուրին դէմ տախտակ, ժայռին դէմ երկաթ, պղինձը եւ կապարը, մութին դէմ լոյս, անյուսութեան մէջ ալ ասեղ մը ունի:

Եթէ մէկը ուզէ գաղափար մը ունենալ այն հսկայական համեմատութեանց նըկատմամբ որոնց ամբողջութեամբը կը բաղկանայ պատերազմական նաւ մը, թող Պրեսթի կամ Թուլոնի նաւահանդիստները երթայ եւ վեց յարկ զոց նաւարանի մը տակը մտնէ: Շինուող նաւերը հոն են, եւ կարծես զանգակաձեւ ծածկոյթ ունին իրենց վրայ: Ահա ահագին գերան մը որ առագաստակալ մըն է. ահա փայտէ հաստ սիւն մը որ տեսութեան չերեւալու չափ հեռաւորութեամբ գետինը երկնցած է, եւ որ մեծ կայմն է: Եթէ չափելու ըլլաս արմատէն, որ նաւին յատակն է, մինչեւ կատարը որ ամպին մէջն է, իննիսուն կանգուն երկայնութիւն ունի, իսկ տրամագիծն է երեք ոտք: Անգլիական մեծ կայմը ջուրին մակերեւոյթէն երկու հարիւր տասնեւեօթը ոտք վեր կը բարձրանայ:

Մեր նախահարց ժամանակի նաւերուն մէջ պարան կը գործածուէր, իսկ հիմակուան նաւերուն մէջ շղթայ կը գործածուի: Հարիւր թնդանօթ կրող նաւու մը շղթաներուն միայն դէզը ոտք մը խորութիւն ունի: Հապա որքա՞ն ատաղձ պէտք է այս նաւը շինելու համար: Երեք հազար մեթր: Ամբողջ անտառ մըն է ան, որ ջուրին վրայ կը տատանի:

Մանաւանդ դիտելու է թէ մեր խօսքը քառասուն տարի առաջ շինուած ռազմական նաւուն, այսինքն առասդատաւոր պարզ նաւուն վրայ է, շոգին որ այն ատեն իր մանկութեան մէջ էր, հիմա նորանոր հրաշքներ աւելցուցած է այն ըսքանչելիքին վրայ, որ կ՝անուանուի պատերազմական նաւ:

Օրինակի համար, այս օրուան օրս պըտուտակաւոր խառն նաւը զարմանալի մեքենայ մըն է, որ կը մղուի երեք հազար քառակուսի մեթր մակերեւոյթ ունեցող առագաստներէ եւ կաթսայի մը որ երկու հազար հինգ հարիւր ձիու ուժ ունի:

Առանց խօսելու այս նոր հրաշալիքներու վրայ մենք կը կարծենք թէ Քրիստափոր Քոլոմպոսի եւ տը Բիւլթէրի հին նաւը մարդու մեծ հրաշակերտներէն մին է: Ինչպէս անհունութեան շունչը, նոյնպէս եւ այդ նաւուն ուժը անսպառելի է. իր առագաստին մէջ կ՝առնէ հովը, կոհակներուն անբաւ տարածութեան մէջ ճշգութենէ չի շեղիր, կը ծփայ, եւ կ՝իշխէ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻ

Ոմն իր ծնողաց եւ Արտաւազդ Սրբազան Սիւրմէեանի, նաեւ Տէր Սահակ քահանայ Պապիկեանի յիշատակին քսան Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարդաւաճման :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուսանողական խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի (Մայիս 7) : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ, ԼԻՈՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբը ծախու հանած է Փորթ – Ֆլէներ : Դիմել անդամներուն :

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ ԿԱՀԱՒՈՐՈՒԱԾ

Պուշ տիւ Ռոնի նահանգէն, Օպայնեի շրջանը, առաջին յարկի վրայ եւ ներկայանալի կահաւորուած սենեակներ ամէն յարմարութեամբ, մէկ կամ երկու անձի համար եւ մատչելի գիներով : Դիմել՝

M. H. BICHAKJIAN
Route Nationale — 13 - La Bouilladisse.

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Ի գիտութիւն Ֆրանսահայութեան Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունեցող իր բոլոր քոյր մասնաճիւղերուն :

Մեծ պատրաստութեամբ կ'ոգեկոչեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան յիսնամեակը, Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին, Հոգեգալստեան օր, Վալիէրի մէջ, իսկ բուն տօնակատարութիւնը Յունիս մէկ, Շաբաթ ժամը 21ին, Ժիմնազ թատրոնին մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՓԱՐԻԶ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՅԵԿՈՅ
Նուիրուած

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

Ունկնդրութիւն «ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ» Ռատիոֆոնիք քերթուածին, հայերէն եւ Ֆրանսերէն :

Այս Հինգշաբթի, Մայիս 9, ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, մեթրօ Քատէ :

Մուտքը ազատ է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25ին, Շաբաթ երեկոյ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէութեան կողմէ :

POUR

LOUER
VENDRE
ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE AIF

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին ընդունած է շնորհակալութեամբ հետեւեալ նուիրատուութիւնները :

ԴՌՆԲԱՑԷՔԻ կնքահայրութեան նուիրատուութիւններ .— Խաղինէճեան ընտանիք՝ յիսուն Ֆրանք, Այրի Տիկին Զ. Մանուէլեան քսան, Օսկի Անսուրեան, Փերուէզ Տէր – Մարգարեան, Մարի Հաճի Աւետիսեան, Կ. Պարագեան, Ա. Տէր – Մարտիրոսեան եւ ոմն 10ական Ֆր. եկեղեցիին :

Թաղման Սրբազան Արարողութեան առիթով փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Անդրէասեան, Ա. Զիմէնեան, Տէր եւ Տիկին Քէսթէքեան, Հ. Ահարոնեան 20ական Ֆր., Տիկին Ճընտիկեան 15 Ֆր., Տիկիններ՝ Խորիկեան, Զ. Մանուէլեան 10ական Ֆրանք :

Զատկական տօներու առիթով իւղադին նուիրատուութիւններ .— Այրի Տիկին Հ. Ջըրբաշեան 250 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Մ. Ափրիկեան եւ ոմն 50ական : Պ. Տէօքմէճեան 30, Տէր եւ Տիկին Մ. Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Սիսակեան, Տէր եւ Տիկին Զիւրիւքտիշեան, Մ. Հացագործեան, Տ. Սիմոնեան, Տիկին Սողոմոնեան, Տիկին Անդրէասեան քսանական : Երիցուհի Հայրապետեան եւ Այրի Տիկին Թարգմանեան 15ական : Տիկիններ՝ Արապաճեան, Սիմոնեան, Գալայճեան, Ոմն, Փ. Տէր – Մարգարեան, Ա. Գայմաքեան, Վ. Աճէմեան, Ա. Թաքթաքճեան, Ս. Կորկիս, Ոմն, Ա. Թէրզեան, Ոմն, Ա. Սիմոնեան, Զ. Մանուէլեան, Շ. Նազարէթեան, Օ. Անսուրեան, Ճընտիկեան, Կարապետեան, Ոմն, Զաքմաքլեան, Ոմն, Տէօքմէճեան, Խրիմեան, Հանոյեան, Ոմն, Պ. Պ. Թ. Պապանեան, Գ. Փափազեան, Ե. Տէրտէրեան, Ղ. Ազնաւուրեան, Յ. Պապայիտեան, Ս. Պէրպէրսարգիսեան, Ա. Մէնծիկեան, Խ. Նալպանտեան, Մէհլէմճեան, Մ. Տէմիրճեան, Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկին Խաղինէճեան, Տէր եւ Տիկ. Նիկոդեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Սարգսեան, Տէր եւ Տիկին Պահատուրեան 10ական : Տիկիններ՝ Թ. Պատուականեան, Մ. Հաճիաւետիսեան, Լ. Գարեան, Զ. Մարկոսեան եւ Պ. Պ. Յ. Կիւրճեան, Նաճարեան, Օն. Տիւզճեան հինգական Ֆրանք :

(Շար.)

Հ.Մ.Ը.Մ.

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Ճաշ ԼԻԼԱ ճաշարանին մէջ, Շաբաթ 11 Մայիս, երեկոյեան ժամը 20ին, 24 Ռիւ Սէն Լազառ :

Կը խնդրուի հեռախօսել՝
Ճաշարան Լիլա 874–31–62 :
Ս. Սարաֆեան 878–08–96 :
Տ. Կէտիմեան 878 – 81 – 67 :

Colonie de Vacances

«LA FONTANELLE»

Du 28 Juin au 28 Juillet,

dans le cadre magnifique
des Cévennes, à 650 m. d'altitude
(près de St-Jean-du-Gard
à 70 kms. de Nîmes)

Ouvert aux enfants de 8 à 14 ans.

VACANCES IDÉALES, TOUT CONFORT,
DANS UNE SAINE AMBIANCE
ARMÉNIENNE

PRIX : 290 F.
+ 10 F. à l'inscription

Voyages collectifs organisés
à partir de
PARIS, LYON et VALENCE

Pour tous renseignements
s'adresser à

Mr. le Pasteur D. SAHAGIAN
13, Rue Jonchère
26 - VALENCE (Tél. : 43-62-59)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի ՆՊԱՍՏ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ
Չորեքշաբթի, Մայիս 29, ժամը 20·40ին

THEATRE DE LA POTINIERE, 7, Rue Louis le Grand, Métro : OPERA

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ

ԻՆՉՈՒ

Հոգեբանական ողբերգութիւն, 4 արար

Հեղինակ ՏԻԿԻՆ ԼԻՒՍԻ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ Տիկին Հ. Խըտըշեան –Լաշասաներ, Օր. Սօնա Վարդանեան, Օրիորդներ՝ Էվա եւ Սիրանոյշ Չօնթրեան, Անի Քէշիշեան, Վերոնիք Բամպուքեան, Պ. Պ. Աբգար Մարտիրոսեան, Գէորգ Թէրզեան, Վարուժան, Վահրամ Անտոնեան, Թասլաքեան, Վանէսեան, Վահան Սեթեան, Միհաս Գոճաեան :

Prix des places : 15 et 10 franc (5 francs pour les Etudiants)
Les billets sont disponibles chez Madame Bakerdjian, 35 Rue de Trévise
Madame Markarian, 32 Rue de Trévise
et au Secrétariat de l'Union, 32 Rue de Trévise (1er étage)

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Նախագահութեամբ Միութեան նախագահ Ալեք Մանուկեանի, մասնակցութեամբ Ամերիկայէն, Եւրոպայէն, Միջին Արեւելքէն պատգամաւորներու եւ ունկնդիր հիւրերու, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ՝ 30 եւ 31 Մայիս 1968ին,

ՓԱՐԻԶ

Օթէլ Քօնթինանթալի շքեղ սրահներուն մէջ, Թիւիլըրիի պատմական պարտէզներուն դիմաց :

×

Օրը երեք նիստ՝ առաւօտեան ժամը 9·30էն ժամը 1 կէսօրէ ետք, ժամը 15էն 19, դիշերուան ժամը 21էն 24 :

Պատգամաւորներ եւ հիւրեր Փարիզ պէտք է ժամանեն գոնէ Չորեքշաբթի օր, 29 Մայիս մինչեւ ցերեկ :

Համագումարին մուտքը բոլորին համար այ անձնական տոմսով է, ունկնդիր հիւրերու տոմսերու թիւը սահմանափակ է, սրահին կարելիութեան համաձայն :

×

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՓԱԿՈՒՄԻՆ՝
ԱՂՕԹՔ, ԽՈՒՆԿ, ԾԱՂԻԿ

Ա.— ՇԱԲԱԹ, ՕՐ, 1 ՅՈՒՆԻՍ

Գոհաբանական հանդիսաւոր պատարագ, առաւօտեան ժամը 9·30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, երգեցողութեամբ բազմաձայն երկսեռ երգչախումբի մը զոր պիտի ղեկավարէ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ : Մեներգող՝ Տիկին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ – ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

Յետ աւարտման պատարագի՝ հանդիսաւոր հոգեհանդիստ՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ, ՆՈՒՊԱՐ հարազատներու՝ ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐ, ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐ, ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐ, Միութեան նախագահներ՝ Գալուստ Կիւլպէնկեանի եւ Արշակ Գարակէօզեանի, մեծ բարերարներ՝ Մելգոնեան եղբայրներու, Գայսերլեան ամոլին եւ Ռաֆայէլ Մարկոսեանի, վարիչ – պատուիրակ Վահան Մալէզեանի, Միութեան համայն ողբացեալ ժողովականներու, նուիրատուներու, կըտակարարներու, գործիչներու եւ անդամներու :

Ներկայ պիտի ըլլան Նուպար գերդաստանի անդամներ, ի մասնաւորի Տիկին Առաքել Փաշա Նուպար եւ Տիկին Վահրամ Պէյ Նուպար :

Բ.— ԿԻՐԱԿԻ, 2 ՅՈՒՆԻՍ

Խմբական ուխտագնացութիւն ժամը 14·30ին, Օթէլ Քօնթինանթալէն, Փէռ Լաչէզի գերեզմանատունը՝ Պօղոս Փաշա Նուպարի, Զօրավար Անդրանիկի եւ Փարիզի սրբազան Առաջնորդներ՝ Վռամշապուհ Ս. Արք. Քիպարեանի եւ Տ. Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի շիրիմներուն :

« ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ »

Փաստաբան Տիգրան Պօյաճեանի կողմէ (Պոսթոնէն, Միացեալ Նահանգներ) :

Յետոյ դարձեալ խմբովին, ուխտագնացութիւն դէպի Հայոց վերջին թագաւորին դամբարանը՝ Սէն Տընի :

«ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ »

Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Տնօրէն Տ. Գ. Կիրակոսեանի կողմէ :

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Ընդունելութիւն ի պատիւ պատգամաւորներու եւ հիւրերու :

Համագումարին իբր նախատօնակ, Չորեքշաբթի երեկոյ, 29 Մայիս 1968, ժամը .... էն սկսեալ, ընդունելութիւն ... տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Շան ... զէի թաղամասին մէջ, Ռիւ Ժան Կուժօն, Մէզոն տէ Սանթրօ, կազմակերպուած Միութեան Փարիզի Երիտասարդաց Ակումբին կողմէ, ի պատիւ օտար երկիրներէ Փարիզ ժամանող պատգամաւորներու եւ հիւրերու ու իբր առաջին հանդիպում եւ փոխադարձ ծանօթութիւն :

Մասնաւոր յայտագիր :

Մուտքը հրաւիրատոմսով : Պատգամաւորներու եւ հիւրերու անձնական տոմսերը մուտքի իրաւունք կուտան :

Բ. Հանդիսաւոր մեծ նաշ, Շաբաթ, 1 Յունիս 1968, Փարիզի Հիլթըն պանդոկի շքեղ սրահներուն մէջ, 18 Ավընիւ տը Սիւֆրէն, ժամը 13ին, յաւարտ առաւօտեան պատարագին : Հովանաւորութեամբ Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, Տիկիններ Առաքել փաշա Նուպարի եւ Վահրամ Պէյ Նուպարի, Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահ Ալեք Մանուկեանի եւ փոխ նախագահ Երուանդ Հիւսիսեանի, նախագահ Եւրոպայի Շրջանային Կեդր. Յանձնաժողովի :

Ողջոյնի խօսք՝ Երուանդ Հիւսիսեանէ

Պատգամ՝ Ալեք Մանուկեանէ

Ուղերձներ եւ գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

Մասնակցութեան գին՝ 60 Ֆրանք, որ իրաւունք կուտայ նաեւ դիշերուան պարահանդէսին ազատ մուտքի :

Գ. Աննախընթաց մեծ պարահանդէս, Շաբաթ, 1 Յունիս 1968, Փարիզի Հիլթըն պանդոկի շքեղ սրահներուն մէջ : 18 Ավընիւ տը Սիւֆրէն, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ
(Յաջորդիւ մանրամասնութիւններ)

Մուտք՝ ընթրիքով՝ 70 Ֆրանք .— Առանց ընթրիքի՝ 20 Ֆրանք :

Արտասահմանի հիւրերու ի դիւրութիւն, սեւ զգեստը պարտաւորիչ պիտի չըլլայ այրերու համար, բայց կը թելադրուի գոնէ գոց գոյն զգեստ, նախընտրաբար կապոյտ :

Պարահանդէսին ընթացքին պիտի քաշուի մեծ վիճակահանութիւն՝ ի ներկայութեան Փռէֆէքթիւրի ներկայացուցիչին ու անոր հակակշիռին տակ, վիճակահանութիւն՝ կազմակերպուած Միութեան Փարիզի Երիտասարդաց Ակումբին կողմէ, միակ մեծ պարգեւը ըլլալով Միութեան նախագահ՝ Պ. Ալեք Մանուկեանի նուիրած «ինքնաշարժը՝ ՌԸՆՕ, ... ՄԱԺՕՐ : Վիճակահանութեան տոմսի գիտասը Ֆրանք :

Դ. ՇՐՋԱՊՏՈՅՏՆԵՐ

Փարիզի Համալսարանական Ոստանին մէջ Միութեան ՄԱՌԻ – ՆՈՒՊԱՐ Հայկական Տունը, — Ուսանողական տուն — Փարիզի Հայկական Թանգարանը, Փարիզի տեսարժան վայրերը, փափաքողներու համար Վէրսայլ եւ կամ՝ Սէնի վրայ շոգենաւային պտոյտ, եւն. :

Տեղեկութիւններու եւ տոմսերու համար դիմել Միութեան Փարիզի գրասենեակը, հետեւեալ հասցէով :—

COMITE DU CONGRES U.G.A.B.
11, Square Alboni — Paris 16e
FRANCE

Հեռաձայն՝ Փարիզ, 870–03–18 :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՄԱՅԻՍ
MARDI 7 MAI 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11205 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.205

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՐԴԸ ԿԸ ԲԱՆԻ

Երկու ամսուան յարաբերաբար խաղաղ շրջանէ մը ետք, Թուրքիոյ համալսարանական ուսանողները կրկին փողոց են ի-ջած :

Երկու ծայրայեղ հոսանքներ, թունդ աջակողմեան եւ մոլեռանդ ձախակողմեան, իրարու դէմ կը ճակատին տարիներէ ի վեր, գաղափարակա՛ն դեմի վրայ :

Առաջինները կը վայելէին դեմոկրատ կուսակցութեան աջակցութիւնը : Մէնտէրէսի կառավարութիւնը 1950էն 1960, ամբողջ տասը տարի իբրեւ մանրանկար մենատէր իր ձեռքին մէջ պահեց իշխանութիւնը :

Իր դիրքն ամրապնդելու համար մէկ կողմէ ուզեց սիրաշահիլ գիւղացիները, որոնք Թուրքիոյ բնակչութեան մեծամասնութիւնը կը կազմեն : Փայփայեց անոնց կրօնական զգացումները եւ հարիւրաւոր մզկիթներ շինել տուաւ : Միւս կողմէ դրգռեց ժողովուրդին ազգայնամոլ ձըգտումներն ու արիւնռուշտ բնազդը՝ Կիպրոսի արուեստական տագնապը ստեղծելով եւ 1955 Սեպտեմբեր 6–7ի գիշերուան չարաշուք նախճիրը սարքելով :

Հալքի բռնատիրական վարչաձեւին տակ խօսքի եւ մամուլի ազատութիւն գըրեթէ չկար : Բանտերը լեցուած էին լրագրողներով :

Դեմոկրատները՝ արդարացնելու համար իրենց անունը՝ ստիպուեցան որոշ ազատութիւններ տալ :

Հետեւանքն ա՛յն եղաւ, որ ձախակողմեան տարրերը զօրացան :

1960 Մայիս 27ին խումբ մը երիտասարդ զինուորականներ, որոնք կ՚երդուընային Աթաթիւրքի անունով, տապալեցին դեմոկրատներու կառավարութիւնը : Սակայն ցարդ խաղաղութիւնը չվերահաստատուեցաւ երկրին մէջ :

Հալքը, որ պահ մը կրկին իշխանութեան գլուխ էր եկած, հրապարակէն քշուեցաւ վերջին ընտրութիւններէն ի վեր : Ատալէթը՝ Խորհրդարանի աթոռներուն մեծամասնութիւնը ապահոված, դէշ – աղէկ կը փորձէ կառավարել երկիրը, թոյլ տալով որ աջն ու ձախը իրարու հետ կռուին : Իսկ ինք իրաւարարի դեր պիտի կատարէ ի հարկին :

Բաժանեա՛ զի տիրեսցես :

Շէրիաթճիներն ու համայնավարները մրցումի ելած են եւ պարբերաբար փողոց կ՚իջնեն իրենց ուժերը փորձելու համար :

Փետրուարի վերջերը Պոլսոյ եւ Անգարայի համալսարանական ուսանողները հրապարակային մեծ ցոյցերով ու թափօրներով իրարու դէմ ճակատած էին :

Յետադիմականները — մեծամասնութիւն — յաջողեր էին խանգարել ձախակողմեաններու հաւաքոյթը եւ խոշտանգած անոնց ճառախօսները, որոնք ծակամուտ էին եղած :

Այս անգամ «յառաջդիմական»ները Անգարայի մէջ ցոյց են սարքեր՝ ոգեկոչելու համար Մէնտէրէսի կառավարութեան դէմ Պոլսոյ եւ Անգարայի ուսանողական ապստամբութեան ութերորդ տարեդարձը (28 – 29 Ապրիլ 1960) :

Ուսանողներուն միացեր են ձախակողմեան ուսուցիչներու եւ բանուորներու խմբակցութիւններ :

Այս անգամ ալ քօղածածուկ «համայնավարական» այս ցոյցը խանգարելու համար իրարու միացեր են աջակողմեան տարրերը, շէրիաթճիներէն սկսեալ մինչեւ Ատալէթի երիտասարդական կազմակերպութիւնները, ինչպէս նաեւ Թիւրքէշի գիւղացի – ազգայնական կուսակցութիւնը :

Իսկական ալա թուրքա ճակատամարտ մը մղուեր է Անգարայի փողոցներուն մէջ : Ռազմադաշտին վրայ վիրաւոր փըռուեր են 45 «Ֆէտայի»ներ, մէկ երրորդը ոստիկան : Ձերբակալուեր են 75 «հերոս»ներ :

Առ ի չգոյէ կեավուրներու, սկսեր են իրարու միս ուտել :

Ատալէթի կառավարութեան վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ հետզհետէ կը հետեւի Մէնտէրէսի օրինակին, իբրեւ անոր հոգեւոր ժառանգորդը :

Զանազան սեղմումներու կարգին գրաքննութիւն հաստատեր է՝ համայնավարական հրատարակութիւնները արգիլելու համար :

Սակայն կը թուի թէ «յառաջդիմական» որդը պարարտ հող գտեր է մտաւորական եւ աշխատաւորական որոշ շրջանակներու մէջ եւ կը սպառնայ օր ըստ օրէ աւելի ծաւալիլ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՊԱՏԺԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ, ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ

Ուրբաթ օրուան ցոյցերէն ետք, մրթնոլորտը ալ աւելի լարուած է Փարիզի մէջ : Ընդհանրապէս մամուլն ալ կը դատապարտէ ոստիկանութեան եղած կոչը, Համալսարանի տեսչութեան կողմէ Սորպոնը պարպելու համար, առանց արդարացնելու անշուշտ կարգ մը «կատղած» ուսանողներ, որոնք Նանթեռէն Փարիզ խռովութիւն կը ստեղծեն :

Ոստիկանութեան Սոռպոն մտնելը շատ մելան թափել տուաւ Ուրբաթէն ի վեր եւ գուցէ նաեւ պատճառ դարձաւ որ չնախատեսուած համախոհութիւն մը ըստեղծուի եւ ուսանողներու կողքին կենան ոչ միայն ուսուցչական մարմինը այլեւ զանազան շարժումներ, որոնք սակայն համաձայն չեն ուսանողներու խմբակի մը անիշխանութեան :

Ոստիկանութիւնը կ՚արգիլէր Երկուշաբթի առաւօտուան 9ին համար նախատեսուած նոր ցոյցը, բայց Ֆրանսայի Ուսանողներու Ազգային Միութիւնը չէր ջնջեր ցոյցի իր հրահանգը, մինչ ուսանող եւ փրոֆէսէօր միասնաբար գործադուլի որոշում կուտային : Ուսումնական դասը առանձին զեկոյցով մը կը պահանջէ ձերբակալուած ուսանողներու անմիջական ազատ արձակումը եւ Համալսարանի տեսուչ՝ Ժան Ռոշի հրաժարումը :

Արդարեւ շատեր վրդոված են նաեւ այն դատապարտութեանց համար, որ որոշուեցան կարգ մը ուսանողներու դէմ : Բացառիկ դատավարութիւններ տեղի ունեցան Շաբաթ գիշեր եւ Կիրակի, ձերբակալուած ուսանողները դատելու համար : Ուրբաթ օր ձերբակալուած էին 596 ուսանողներ, որոնցմէ 27ը կը պահուէին : Եօթը ուսանող կը դատուէին պատժական 10րդ դատարանին կողմէ, իրենց վրայ բրիչներու կոթեր եւ զանազան տեսակի զէնքեր գտնուած էին :

Չորս ուսանողներ դատապարտուած են երկու ամիս բանտի (առանց յետաձգումի) եւ տուգանքի :

Այս ամբողջը պատճառ դարձած է որ ամէն ոք ուսանողներուն հետ ըլլայի, զանազան զեկոյցներ հրապարակուին այդ իմաստով, տարբեր շարժումներու կողմէ :

Կրթական նախարարութիւնը ապահովութիւն կուտայ որ քննութիւններու ազատութիւնը պիտի ապահովուի, բայց ամէն պարագայի մէջ յայտնի չէ այդ մթնոլորտին մէջ ինչպէս տղաք պիտի անցընեն ակրեկասիոնի մրցումները, որոնք տեղի կ՚ունենային Երկուշաբթի առաւօտ, մինչ ուսանողներ Պուլ. Միշ կը փութային հակառակ ոստիկանութեան արգելքին :

Երկուշաբթի առտու Նանթեռի խռովութեանց պարագլուխը՝ Քոհն Պենտի եւ քանի մը ընկերները Սորպոն կը հասնէին ուր պիտի ներկայանային «Կարգապահութեան Խորհուրդին» առջեւ :

Ուսանողներու Միութիւնը նոր ցոյցի մը լուրը կը հաղորդէր Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 18·30ին համար :

Ֆրանսայի զանազան համալսարանական քաղաքներու ուսանողներն ալ համախոհութեան յայտարարութիւններ ըրած են, Փարիզի ուսանողներուն հետ : Նոյնը կ՚ընեն նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ ուսանողական միութիւններ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԿԱՐԾՐԱՑՈՒՄԸ

ՍՈՒՍԼՈՎԻ ՃԱՌԸ

Խորհ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան գաղափարախօսը՝ Միշէլ Սուսլով երկար ճառ մը խօսած է, վեց հազար հոգիի առջեւ Կարլ Մարքսի ծընընդեան հարիւրյիսունամեակին առթիւ : Վստահեցուցած է թէ ուշ կամ կանուխ ընկերվարութիւնը պիտի յաղթէ աշխարհի մէջ եւ թէ Չինաստանի «անջատողական» գործունէութիւնը պիտի չըկասեցնէ համայնավար պլոքին համերաշխութիւնը : «Խորհ. Միութիւնը, շեշտած է Սուսլով, համեմատաբար կարճ ժամանակի պէտք ունի կենդանի երկրի մը վերածուելու համար համայնավարութեան ներքեւ » :

Սուսլով շատ ծանրօրէն յարձակած է Մաոյի Չինաստանին վրայ : «Մաոյականները չհասկցան մարքսիզմ–լենինիզմի դասերը եւ փոքր – քաղքենի ազգայնամոլութեան եւ ազգայնականութեան դիրքերու մէջ ինկան, հռչակելով թէ Մաօ Յէ Թունկի մտածումը գերագոյն ճշմարտութիւնը կը ներկայացնէ » :

Սուսլով անշուշտ յարձակած է նաեւ դրամատիրութեան եւ աշխարհակալութեան վրայ — « Աշխարհակալ պետութիւնները, կ՚ըսէ Սուսլով, չեն կրնար իրենց քաղաքական գործունէութիւնը շարունակել աշխարհի որեւէ կողմը : Միացեալ Նահանգները այդ ճշմարտութեան փորձը տեսան Վիէթնամի մէջ, ուր զինուորական պտոյտի մը տեղ, պարտաւորուած են արիւնալի եւ անյոյս պատերազմ մը մղել : Մարքսեան դիրքորոշումը, որ կը պնդէ թէ քաղքենիութիւնը երբեք տեղի պիտի չտայ կամովին, այսօր ալ ի զօրու է » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻԷՆ սկսեալ գործադուլի շարժումներ տեղի պիտի ունենան փոսթի զանազան սպասարկութեանց մէջ, որու հետեւանքով, աւելի քան ութ օր անկանոնութիւններ պիտի ըլլան ցրումի եւ առաքումի մէջ, ինչպէս նաեւ զգալի յապաղումներ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ձերբակալուած են երկու քահանաներ եւ մէկ մետրոպոլիտ որոնք հակակառավարական թռուցիկներ բաժնած էին : Միւս կողմէ Լարիսայի մետրոպոլիտը Գերպ. Եակովոս յանկարծ հանդստեան կոչուած է : Սելանիկի մէջ ալ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարած են :

ԿԱՐԼ ՄԱՐՔՍԻ ծննդեան 150ամեակին առթիւ, Գերմանիոյ Արտաքին նախարարը Վիլլի Պրանտ գովքը հիւսած է մեծ փիլիսոփային, շեշտելով — «Մարքս ըստեղծած է ուժականութեամբ մը որ գըրեթէ կը հաւասարի Հին Կտակարանին, առանց դասակարգի ընկերութեան մը տեսիլքը » :

ԻՍՐԱՅԷԼ ազգարարութիւն մը ըրած է Լիբանանի, արաբերէն իր ձայնասփռումներու ընթացքին, զգուշացնելով Պէյրութի կառավարութիւնը այն ծանրակշիռ հետեւանքներուն մասին, որոնց կ՚ենթարկուի Լիբանան եթէ ձգէ որ իր հողամասը օգտագործուի էլ Ֆաթահի ծայրայեղներուն կողմէ : Ասկէ քանի մը օր առաջ, Լիբանանի վարչապետը՝ Ապտալլահ էլ Եաֆի յայտարարած էր թէ Լիբանան պիտի օգնէ էլ Ֆաթահի :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ շնորհաւորութեան հեռագիր քաշած է Իսրայէլի նախագահ Շազարի, Իսրայէլի քսանամեակին առթիւ :

ՂՊՏԻ պատրիարք մը՝ Գերպ. Աթանասիոս, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, յայտարարեց Շաբաթ առաւօտ թէ Աստուածամայրը քանիցս երեւցած է անցեալ ամիս, Գահիրէի արուարձանին մէջ, Զիթունի եկեղեցւոյ առջեւ «նշելով այդ ձեւով թէ Աստուած Եգիպտացիներուն հետ է Իսրայելցիներու դէմ իրենց պայքարին մէջ» : «Կոյսին երեւումը կը նշանակէ որ Աստուած մեզի հետ է մեր ճիգերուն մէջ, դէմ դնելու համար աղէտին որ մեր վրայ փլաւ երբ Հրեաները գրաւեցին Ս. Հողը, Յունիսի պատերազմին ատեն» կը շեշտէ պատրիարքը, յայտարարելով նաեւ թէ Ղպտիներու կրօնապետը Կիրոլլոս Զ.ի նշանակած քննական յանձնախումբերը վաւերացուցած են երեւումները եւ թէ յետագային պաշտօնական փաստաթուղթ մը պիտի հրապարակուի այդ մասին :

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ կռիւները սաստկացած են : Վիէթքոնկ վերջին յարձակումներուն զոհ գացած են չորս լրագրողներ, երեք աւստրալիացի եւ մէկ անգլիացի, որոնք հակառակ իրենց հանդամանքին տեղը ու տեղը սպաննուած են : Դէպքը պատմած է հինգերորդ լրագրողը, որ ձգուած էր իբրեւ մեռած : Վիէթքոնկը նաեւ գերման դեսպանատան առաջին քարտուղարը սպաննած է :

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՏԵՍՆՈՒԵՑԱՒ ՈՒ ԹԱՆԻ ՀԵՏ

Նիւ Եորքէն կը հաղորդեն :—

Ամենայն Հայոց Հայրապետը Հինգշաբթի, այցելեց Նիւ Եորքի Միացեալ Ազգերու կեդրոնը ուր դիմաւորուեցաւ մեծ պատիւներով : Հայրապետը հանդիպում ունեցաւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղար Ու Թանի հետ : Տեսակցութիւնը տեւեց մօտ կէս ժամ զանազան շահեկան հարցերու շուրջ :

Կէսօրին Կիպրոսի պատուիրակութեան նախագահ Զենոն Ռոսիտէս ճաշ մը սարքեց ի պատիւ Հայոց Հայրապետին : Ներկայ էին բազմաթիւ երկիրներու դեսպանները որոնց կարգին նաեւ թուրք դեսպանը Օրհան Էրալփ :

Կաթողիկոսը ՄԱԿի քարտուղարութեան գրասենեակի մէջ հանդիպում ունեցաւ նաեւ կազմակերպութեան կարգ մը հայ անձնաւորութիւններու հետ եւ շրջեցաւ ՄԱԿի շէնքին զանազան մասերը :

Վազգէն կաթողիկոս այցելեց նաեւ ՄԱԿի կրօնական կեդրոնը ուր աղօթեց :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՎԱՂՈՒԱՆ ԵՒՐՈՊԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԼԵԿՈԾՈՒԽՈՒԹԵԱՆՑ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզմէ հեռու կամ մեզի մօտ՝ կը պա–ռան թնդանօթները: Կարելի է ըսել թէ համաչխարհային երկրորդ պատերազմը չդադրեցաւ երբեք ու կը շարունակուի Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ կամ Մերձաւոր Արեւելքի սահմաններուն վրայ :

Այդ պատերազմն է պատճառը, եթէ օ–րաթերթերու ընթերցողները նուազ հե–տաքրքրութիւն ցոյց կուտան մեր օրերու մեծագոյն պայքարին մասին , աննախընթաց չարժումի մը մասին, անակնկալ հե–տեւանքով հարուստ երեւոյթի մը մա–սին, — ըսենք՝ համաերոպական երիտա–սարդական ընդվզումի մը մասին :

Երիտասարդութեան խմորն է որ կը հասունցնայ, կ'ուճի, կը յորդի Եւրոպայի արեւելքը եւ Եւրոպայի արեւմուտքը: Ե–րիտասարդութիւնն է որ կ'ըմբոստանայ, դլուխ կը ցցէ, բազուկ կը չարժէ սպառ–նացնայ :

Ու կարելի է ըսել թէ սերունդներու յա–ւիտենական կռիւն է, որ, պատմութեան մէջ, անդամ մը եւս կը սարսէ աշխոյն –րը, կը ցնցէ թաւչպատ թիկնաթոռնե –րը: Պարզ է կռիւին նպատակը :

— Ելիր աթոռին վրայէն, կորսուէ՛, ես պիտի նստիմ այսուհետեւ :

Ուրիշ բացատրութեամբ մը :

— Նաւին ղեկը տո՛ւր ինծի :

Եւ այս ձայները, այս կորովի, թերեւս յաւակնոտ ցանկութիւնները իրարու կը խառնուին, կը ներդաշնակեն, մխանուած երգի մը կը վերածուին կոմունիստ արե–ւելքի եւ քաղաքակիրթ արեւմուտքի մէջ, իրենց այդ ստորոդելիներով երկուքի բաժնուած Եւրոպայի մէջ :

Արդարեւ, հակառակ երիտասարդներու յաւակնութեանց կամ ցանկութեանց տարբերութեան՝ արեւելքէն արեւմուտք, նոյն ձգտումները, նոյն հակազդեցու –թիւնները, նոյն կատաղութիւնը (վիռ –լաւնս) կը դանէք՝ երանդ փոխած ըստ երկրին :

Երիտասարդութեան այս ջահաղնացու –թեան, եթէ կ'ուզէք՝ բոցավառութեան դիմաց դողի մտանուած , ծնողքները , դպրոցներու ղեկավարները, քաղաքական ու կրօնական առաջնորդները, արդէն , ցոյց կուտան խռովք մը, չփոթութիւն մը, վերջապէս այնպիսի տրամադրութիւն մը, որ կ'արտայայտուի սա հարցումով.

— Ինչ ընել :

Զսպել բռնութեամբ՝ խելացութիւն չէ, պատմութիւնը կը հսկէ դատապարտելու համար որեւէ սխալ :

Լսել, ընդունիլ երիտասարդութեան ցանկութիւնները՝ կարելի չէ, վասնզի բիւրեղացած չեն երիտասարդներուն պա–հանջները, հանդչած չեն ալիքները , յու–սաւորութիւն մը չեն ստացած սերունդնե –րու փոխանցման փափաքները, դեռ չատ փրփուր կայ, աւազ կայ ալեկածութեան մէջ :

Հետեւիլ ուսանող երիտասարդութեան ձայնին, նկատելով որ օրուան ընդվզու –մին մէջ մեծ դեր կը խաղան համալսա –րանները , պէտի նշանակէր խորտակել մանկավարժութեան հին տախտակները , կործանել ակադեմական թանձր աւան –դութիւնները : Ընդդիմանալ, պահպանե–լով սկզբունքները , որոնք մաշած են , դուռնաթափ են այլեւս՝ ընդհանուրին վը–կայութեամբ , տխմարութիւն մը պիտի ըլլար, եթէ ոչ ապիկարութիւն մը, որու հանդէպ պատմութիւնը չի կրնար ներող դտնուիլ :

Եւ դինին, նոր դինին ահա կը հասուն –նայ, կը բարձրանայ, հեղհեղէ կրակի տաքութիւն մը կը ստանայ, քանի կ'ան –ձրկի հին սերունդը եւ չի կրնար որոշել թէ ի՛նչ ընթացք պէտք է տալ ժամանա–կին, որու կ'ուզեն տէր դառնալ երիտա –սարդները իրերու բերումով :

Պէտք է խոստովանիլ թէ դիւրին բան չէ ընդդիմանալ երիտասարդութեան , — նախ թիւի ուժն ունին՝ եթէ ոչ մտածման թարմութիւն, աչխատելու եռանդ եւ տա–րիքի աչխուժութիւն, այլ եւ վաղուան քուէտուներն են, ուղեն թէ չուղեն հինե–րը՝ վաղուան ղեկավարներն են, — պէտք չէ բոլորովին թչնամանալ : Ահա թէ ին–չու կը փորձեն fոյմաթէ ընել երիտասար–դութեան բացած խրամատները, ըմբոս –տութեան տարածման անցքերը, իբրեւ թէ հանրային ապահովութեան, կարգապա –հութեան մտահոդութիւն միայն մտանե –լով , համալսարաններու դասընթացքնե–րը ընդհատելով, յիչեցնելով եւ սպառնա–լով որ ոստիկանութիւնը եւս իրաւունք –ներ ունի, միաժամանակ ղգացնելով որ ուսանողներու ապագան եւս կը վտան –դուի՝ երբ համալսարանները փակեն ի –րենց դուռները :

Արդարութիւնը կը պահանջէ յայտնել թէ չարժումը ինքնաբուխ չէ, անխտան չէ, — անոնց եռեւ՝ որոնք կ'ըմբոստա –նան արդարօրէն քննադատելով համալսա–րանական աւանդութեանց , դրութեանց եւ ընթացքներուն թերութիւնները, կը տեսնուի ստուերը անոնց , մութ պարա –դլուխներու, որոնք փոլիթիզէ կ'ընեն չարժումը , խորթ սոկաններ կը նետեն հրապարակ: Միւս կողմէ, փրոֆէսէօր –ներ կան, որոնք դիրք կը բռնեն՝ ուժ տալու համար ուսանողներուն, նեղացու–ցիչ վիճակի մը մատնելով իշխանութիւն–ները :

Երիտասարդութեան հանդիպակաց ճա–կատին վրայ՝ խոստումներու քաղաքակա–նութիւնը, որ Ֆենըլոնի ազնուէն ալ դործածած է երբեմն, ոչ մեկ ազդեցու –թիւն կ'ընէ այլեւս : Շատ է փորձուած , չատ է խոստացուած , չատ է ժամանակ կորսուած , կ'ըսեն անոնք որ քան տա –րեկան են եւ ատոր համար իսկ՝ անհամ –բեր : Արմատական յեղաշրջում կը պա –հանջուի , «չարիքը արմատէն կտրել եւ նետել» , բայց ինչպէս ընել :

Հարցը խոր է : Շարժումը խոր է :

Ոչ նորերը , սակայն, որոշ ծրագիր ու–նին, ոչ ալ հինները՝ զարման մը ցոյց տա–լու ուժը եւ ժամանակին հետ քայլ նետե–լու կարողութիւնը :

ՇԱՐԺՄԱՆ ԶՈՒԳԱՀԵՌ ԸՆԹԱՑՔԸ

Եւրոպայի մէջ, արեւելեան կողմն ըլ–լայ թէ արեւմտեան, կ'եփի երիտասար –դութիւնը, բարկութիւն մը ցոյց կուտայ, տենդի մը մատնուած է : Երեւոյթին հե–տաքրքրական կողմն այն է որ հասարա –կաց են իրենց ներկայացուցած պահանջ –ները, ներդաշնակ եւ միակամ : Ընդհա –կառակն, հակազդեցութիւնն է որ կը տարբերի երկրէ երկիր՝ ըստ իշխանու –թեան վարչաձեւին :

Ֆրանսայի , Գերմանիոյ , Իտալիոյ , Պելճիքայի մէջ՝ ուսանող երիտասարդու–թիւնն է որ ըմբոստութեան դրօշ պար –ղած է, պահանջելով որ բարձրադոյն ուս–մանց վարժարաններու մէջ վերջ դրուի խճողեալ դասարաններու , ուրեմն չինել արդիական վարժարաններ : Երկրորդ , դիւրութիւն ընծայել երիտասարդութեան՝ չարունակելու համար ուսումը մինչեւ մասնագիտական վերնադոյն աստիճաննե–րը , եւ վկայական ստանալէ ետք՝ ապա–հովութիւն աչխատանք դտնելու : Ար –դարեւ, ցաւալի է արձանագրել թէ բազ–մաթիւ երիտասարդներ մասնագիտական բարձրադոյն ուսում ստանալէ ետք՝ չեն կրնար դտնել պաշտօն կամ աչխատանք , որ համապատասխան ըլլայ իրենց կարո –ղութեան : Այս վիճակը ունի ուրիշ ցա –ւալի ընթացք մըն ալ ,— այն եւրոպայի ուսանող երիտասարդը, որ մասնագիտու–թեան մը կը տիրանայ, բարձրադոյն կըր–թութեան վկայական կը ստանայ, վեր –ջապէս մեծ կարողութիւն ցոյց կուտայ մտաւորական չափանիչով , երբ պաշտօն կամ դործ չի դտներ Եւրոպայի մէջ , կը դաղթէ կ'երթայ Ամերիկա : Այսպէս մը –տաւորական ծաղիկը կ'երթայ կ'ածի Ա –մերիկայի մէջ՝ հարստացնելով ամերիկ –եան մչակոյթը, մինչ ընդհակառակն Ե–րոպա կը կորնդնչ իր մտաւորական կա–րողութիւնը (մաթիէռ կոիզ) :

Այս պատկերին կողքին՝ հարկ ար –ձանագրել թէ արեւմտեան Եւրոպայի ե –րիտասարդական ըմբոստութիւնը յաճախ քաղաքական դոյն կը ստանայ ուսումնա–կան ծրագիրներու, համալսարանական դրութեանց քննադատութիւնը յանկարծ կապելով հակամերիկեան ցոյցերու , Վիէթնամի պատերազմին, չարժանկա–յին պատասխանները հետաքրքրական դր–ձքնող կունենալու :

Գալով կոմունիստ երկիրներուն, երի–տասարդութիւնը կը կարծէ թէ պէտք է այլեւս իր վախճանին հասցնել պատա –մոտութիւնը , սթալինեան մեթոտները տապալումէն ետք : Այսինքն ամբողջա –կին ընել : Ուստի կը պահանջէն աւելի լայն ինքնավարութիւն, տակիկ անուանելով ժողովրդավարութիւն (տեմոքրասի) Չե–խոսլովաքիոյ մէջ, ապղայնավարութիւն (ճասիոնալիզմ) Ռումանիոյ մէջ : Նոյն նպատակը կը հետապնդէ Լեհաստանի ե–րիտասարդութիւնը՝ նոյն ապղայնավա –րութեան հետանկարով , նոյնիսկ երբե –մըն հակասովետական ղգացում կամ ե –րանդ խառնելով արտայայտութեանց , այնպէս որ հարկ դարձած է, օրինակ , արդիլել թատերախաղի մը ներկայացու –մը, երբ տեսնուած է որ ժողովուրդը աչ –քընդալից կը ծափահարէ թատերախաղի –այն տեսարանները, ուր լեհ ժողովուրդը կը պայքարի ցարերու տիրապետութեան դէմ՝ վերջ դնելու համար Լեհաստանի դժբախտութեանց :

Իրրեւ եզրակացութիւն՝ կարելի է ըսել թէ, հակառակ երիտասարդական չար–ժումին պահանջներուն տարբերութեան , որ կը նչմարուի մէկ երկրէն միւսը , հա–սարակաց կամ ընդհանրական չէտ մը կայ նոր սերունդին ըմբոստութեան մէջ, միասնականութիւն մը ստեղծելու մտ –նիսկան ուժ մը , որ կարծես մէկ դան –դուածի կը վերածէ , արեւելքն ու արեւ –մուտքը իրարու կը զոդէ , նոյնիսկ «դան –ուորներ բոլոր երկիրներու , միացէք » նչանաբանը բարեփոխելով՝ «երիտա –սարդներ բոլոր երկիրներու , միացէք» ա –ղաղակի մը ձեւը կուտայ : Վերջապէս , Երիտասարդութեան մէջ, արեւելքին ա –րեւմուտք, դիտելի է նոյն անհամբերու –թիւնը դիրքերը դրաւելու , հինները տե –ղահան ընելու , նոյնիսկ հրապարակին վտարելու այն բոլոր առաջնորդները, որ չեն բարեչրջուած , ժամանակին ոդին չեն հակցած, ու կը խօսին լեզու մը որ երի –տասարդութեան լեզուն չէ : Մանաւա –րար կոմունիստ աչխարհին մէջ, երի –տասարդներու պահանջած ոգեկից նպատակ ունի ,— նեռել կոմունիստ կու –սակցութեան քարացած , սեկերոզէ դեկա –վարները :

ՊԱՏՆԷՇՆԵՐԸ ԿԸ ՏԱՊԱԼԻՆ

Սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ սերունդ –ներու պարզ պայքար մըն է ապրիլ երի –տասարդութեան ընդվզումը :

Ուսանողները կը պահանջեն որ այլեւս իրենք չնկատուին անպատասխանատու –ներ, հանր. կեանքով չհետաքրքրուող ա –հաններ, կեանքի վայելքով զոհացող եւ բիտասարդներ, հայրենիք կոչուած իրա –կանութեան մը տնտեսութիւնը տարեցնե –րուն յանձնելով՝ դրօսարաններու եւ փբ –լաժներու վրայ զուարճացողներ, վերջա –պէս ամբողջ կեանքը ուրիշներու ձեռքը թո –ղուլ որ անոնք ալ ապրին իրենց կեանքը :

Ուսանողները կը պահանջեն որ ուսման ծրագիրները ներկայ ժամանակներուն հա –մապատասխան ըլլան, ոչ թէ անցեալի մը ոդիին համապատասխան : Ուսման ծրագ –րերը ներկայ ժամանակներուն համար ան –հրաժեշտ գործնական ուղղութիւն մը ստա –նան, ոչ թէ ընդհանրապէս տեսական ու –սում մը ըլլան :

Ուսանողները կը պահանջեն որ ուսման ծրագիրները ներկայ ժամանակներուն հա –մապատասխան ըլլան, ոչ թէ անցեալի մը ոդիին համապատասխան : Ուսման ծրագ –րերը ներկայ ժամանակներուն համար ան –հրաժեշտ գործնական ուղղութիւն մը ստա –նան, ոչ թէ ընդհանրապէս տեսական ու –սում մը ըլլան :

Ուսանողները կը պահանջեն որ ուսման ծրագիրները ներկայ ժամանակներուն հա –մապատասխան ըլլան, ոչ թէ անցեալի մը ոդիին համապատասխան : Ուսման ծրագ –րերը ներկայ ժամանակներուն համար ան –հրաժեշտ գործնական ուղղութիւն մը ստա –նան, ոչ թէ ընդհանրապէս տեսական ու –սում մը ըլլան :

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՒՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Պարոն Մաք Լայն, ըսաւ, ես կը փափաքիմ որ ձեր Պոլիս գալուն համար դժգոհ չմնաք, այլ ընդհակառակն գոհ արամադրութեամբ մեկնիք մեր քովէն... թէեւ տակաւին չատ կանուխ է մեկնումի խօսք ընելու համար, քանի որ դեռ նոր սկսանք վայելել ձեր ծառայութիւնները :

— Շատ չնորհակալ եմ ձեր վեհափառութեան բարեացակամ խօսքերէն, պա –տասխանեց Անգլիացին, սակայն կը կար–ծեմ որ այսօր իսկ իմ պաշտօնս աւար –տած է եւ եթէ ձեր վեհափառութիւնը թոյլտուութիւն ընէ՝ վաղուընէ կ'ուզեմ ճամբու պատրաստութիւններ տեսնել :

— Բայց ես չեմ կարծեր որ պաշտօնը աւարտած է... մինչ մինչ չորս հո –դիի ձերբակալումով կը յուսա՞ք թէ ա–մէն բան վերջացած պիտի ըլլայ :

— Ո՛չ, այդ հաւատքը չունիմ, պա –տասխանեց Մաք Լայն հաստատ չեչտով մը :

— Կը տեսնէ՞ք ուրեմն որ իրաւունք ու–նիմ ձեզ թոյլ չտալու որ մեկնիք, ըսաւ Ապտիլ Համիտ :

— Բայց ես կը կարծեմ որ իմ պաշ –տօնս աւարտեցի... անշուշտ տակաւին չատ բան կը մնայ ընելիք, սակայն ասկէ ետքը կատարուելիք գործողութիւնները վստահ եմ որ առանց իմ օժանդակու –թեանս ալ կարելի է դլուխ հանել :

— Պարոն Մաք Լայն, ամէն պարագա–յին, քանի մը օր մեր հիւրն էք, հետեւա–բար դեռ ժամանակ ունիք այս մասին խօսակցելու, միայն թէ կ'ուզեմ որ այս մեկ քանի օրերը իմ պալատիս մէջ անցը–նէք իբր իմ անձնական հիւրս... :

— Շնորհակալ եմ ձեր վեհափառու –թեան ցոյց տուած այս բարձր հոգածու–թենէն, պատասխանեց Անգլիացին խո –նարհելով :

— Ուրեմն առ այժմ դացէք հանդստա–ցէք ձեզի յատկացուած յարկաբաժինը, որովհետեւ կ'ենթադրեմ որ չարաչար յոդնած ըլլալու էք եւ պէտք ունիք հան–դըստանալու :

— Արդարեւ, վեհափառ տէր, ամբողջ օրը ոտքի վրայ անցուցինք :

Մաք Լայն կտրհելով որ ունկնդրու –թիւնը վերջացած էր, կրկին խոնարհու –թիւն մը ըրաւ եւ սրահէն դուրս ելաւ :

Երիտասարդ պալատական թիկնապահ մը՝ Զիա փաչա, դուրսը իրեն կը սպա –սէր : Սուլթանը նախապէս որոշած էր որ այդ թիկնապահը Մաք Լայնի յատ –կացուի, իբրեւ եւրոպական լեզուներու հմուտ :

— Կը հաճի՞ք այս կողմէն դալ, որ –պէսզի ձեզ ձեր սենեակը առաջնորդեմ , ըսաւ Զիա փաչա Մաք Լայնի, ինքզինքը ներկայացնելէ ու իրեն տրուած պաշտօնը բացատրելէ ետք :

— Ամենայն հաճութեամբ, պատասխա –նեց Անգլիացին եւ իր հետեւորդին հետ սկսաւ պալատին ներքնադքներուն մէջ յա–ռաջանալ :

Բաւական քալելէ ետք դրան մը առջեւ կանդ առին :

Թիկնապահը դուռը բացաւ, մէկ կողմ քաշուեցաւ եւ Մաք Լայնի դառնալով ը–սաւ.

— Հաճեցէք ներս մտնել :

Թանկագին դորգերով ծածկուած , կար–միր թաւչպատ թիկնաթոռներով զար –դարուն ընդարձակ սրահ մըն էր եւեկ –տրական լոյսով ողողուած :

— Ասիկա ձեր աչխատութեան եւ ըն –դունելութեան սենեակն է, բացատրեց թիկնապահը, Անգլիացիին դառնալով , իսկ ձեր ննջասենեակը ահաւասիկ, ըսաւ աջ կողմը դուռ մը բանալով: Ննջասեն –եակին կից կը դտնուի նաեւ լոգարան մը իր բոլոր մանրամասնութիւններով... կը յուսամ որ այս բնակարանին մէջ ան –հանդիստ պիտի ընէք քան թէ բերդի պանդոկը, ուր կը դտնուէիք մինչեւ հի –մա :

— Կեանքիս մէջ առաջին անդամն է որ այսքան պերճաչուք եւ արքայավայել սե –նեակներու մէջ պիտի բնակիմ, պատաս –խանեց Մաք Լայն նուրբ ծիծաղով մը :

— Եւ արժանի էք ասոր, ձեր մատու –ցած ծառայութեամբը, ըսաւ Զիա փաչա նոյնպէս ժպտելով :

Այս քաղաքավարական խօսքերէն ետք Մաք Լայն թիկնաթոռի մը մէջ նստե –ցաւ եւ հրաւիրեց որ խօսակիցն ալ նոյնպէս նստի. յետոյ ղրպանէն ծխախոտը հան –լով դայն լաւ մը լեցուց անգլիական խո –հուաւէտ ծխախոտով մը եւ ըսաւ.

— Հաւատացէք, Զիա փաչա, որ հասնելէս ի վեր առաջին անդամն է որ բերնի համով ծխախոտ մը պիտի քա –շեմ... միայն թէ հաճոյքս կատարեալ ըլլալու համար, մէկ բան մը կը պակսի :

— Ի՞նչ է արդեօք, պատասխանեց փա –շան փութկոտութեամբ :

— Գաւաթ մը ուիսքի ճիշդ այն տե –սակէն, որմէ անդամ մը ճաշակեցի այս պա –լատին մէջ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(116 – Շար.)

ԱՇԽԱՐՀԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Երկու հազար թուականին երկրագունդը պիտի ունենայ 6·130·000·000 բնակիչ: Ըստ պիտի ունենայ մինչեւ 2000 թիւը մեկ կողմէ հաստատուած երեք թիւեր – մեկ կողմէ ամէնէն հաւանական մէջինը եւ ամէնէն ստորինը: Այսօր իրար ամէնէն մօտ երկու հազարին զարգացման փուլի մէջ գտնուող երկիրներուն մօտ, որոնց միջին թիւին է երկու զարգացած երկիրը – Ներու 1·3 թիւին: Ասոր իբր հետեւանք, երկու հազարին զարգացման փուլի մէջ եղող ցամաքամասերու կշիռը պիտի աճի բաղդատմամբ երկրագունդի ամբողջ բը – նակչութեան: Լատին Ամերիկան պիտի բարձրանայ 7 առ հարիւրէն տասը առ հարիւրը, Աֆրիկէն՝ 9էն 12 առ հարիւրի, մինչդեռ Եւրոպան պիտի նուազի 14էն 8 առ հարիւրի: 2000ին Ասիոյ բնակչութիւնը պիտի ըլլայ մօտաւորապէս չորս միլիառ, այսինքն՝ աւելի չատ քան աշխարհի այժմու բնակչութիւնը:

Բազմաթիւ խնդիրներ կը յարուցանէ այն իրողութիւնը, թէ ամէնէն բարձր աճը տեղի պիտի ունենայ ամէնէն նուազ զարգացած չրջաններուն մէջ: Անոնցմէ առաջինն է անտեսական զարգացման խնդիրը: Տարեկան մէկ առ հարիւր աճ մը կը պահանջէ աղքային եկամուտին 2–3 առ հարիւր համապատասխան աճ մը, որպէսզի չնուազի կեանքի մակարդակը: Ժողովուրդի թիւին երկու առ հարիւր աճը կը պահանջէ աղքային եկամուտի վեց առ հարիւր աճ, իսկ ժողովուրդին երեք առ հարիւր աճը (եւ երկրագունդի կարեւոր մը չրջաններ հասած են այս թափին) կ'ենթադրէ աղքային եկամուտի 9 առ հարիւրի բարձրացում:

Երկրորդ հարցն է սննդառութիւնը: Գոյութիւն պիտի ունենա՞ն վեց միլիառ բերաններ սնուցանելու միջոցները: Կան, անշուշտ, յոռետեսներ: Սակայն պէտք է լաւատես ըլլալ: Արդարեւ նոր աղբիւրներ են մշակութեան յատկացուելիք նոր հողերը, տաք եւ պաղ անապատներու օգտագործումը, սննդեղէններու տեսակներուն բազմացումը, հողի արտադրողականութեան բարձրացումը, բերքերու վնասարարներուն փճացումը, սինթետիք սնունդը – բազմաթիւ միջոցներ են, որոնք ներկայիս չհագործուած են անբաւարար կերպով:

Բնակչութեան աճը մեր օրերուն յարաճուն ծննդականութեան մը արդիւնք չէ, ինչպէս կը կարծուի չատերու կողմէ: Նոյնիսկ այն երկիրներուն մէջ, ուր ամման ցուցանիշերը ամէնէն բարձր են, ծննդականութիւնը թեթեւ կերպով նուազած է: Թիւի յաւելումը առաւելաբար արդիւնք է աշխարհի մէջ մահերու նուազումին, չնորհիւ բժշկութեան կատարած յառաջդիմութեան: Տարեկան աճումի թափը կը ներկայացնէ ծնունդներու թիւին եւ մահերու թիւին միջեւ եղած տարբերութիւնը՝ հազար բնակիչ ըլլալ: Ահա օրինակ մը ասիական երկրէ մը. բազդատմամբ նախապատերազմեան կացութեան, ծննդականութիւնը նուազած է հազարին 47էն 41ի. նոյն ժամանակամիջոցին մահացութիւնը իջած է հազարի 29էն 16ի, ինչ որ յառաջ բերած է ամման թափի բարձրացում՝ 1·8էն 2·5 առ հարիւր:

Կեանքի միջին տեւողութիւնը զարգացման փուլի մէջ եղող երկիրներուն համար քանէն բարձրացած է քառասունի, հասնելով Եւրոպայի մէջ անցեալ դարու առաջին կէսին ունեցող կեանքի տեւողութեան: Եւրոպայի մէջ կեանքի տեւողութիւնը յատկանշական է՝ հիւսիսային կարգ մը երկիրներու մէջ հասնելով 75 տարուան: 2000ին, երկրագունդի վրայ պիտի գտնուին վայրեր, ուր իղական սեռի երախայի մը համար (որու կեանքի միջին տեւողութիւնը բազդատմամբ այրերու աւելի բարձր է) այս միջինը պիտի բարձրանայ հարիւրի, իսկ ամբողջ աշխարհի մէջ նորածինի մը համար պիտի ըլլայ 60էն 70:

Նոյնիսկ վեց միլիառ բնակիչներով աշխարհի մը միջին խտութիւնը (46 բնակիչ մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ) 2000ին ըլլալու պիտի չհասնի ցանկին ղլուխը գտնուղ այսօրուան երկիրներու խտութեան: Այսօրուան խտութիւնն է մէկ քառ. քմ.ի վրայ աւելի քան 300 բնակիչ՝ Պելժիոյ մէջ, 900 Պերմուտներու մէջ եւ 3·200 Սինկափուրի մէջ:

Կայ նաեւ դաստիարակութեան խնդիրը, որ աւելի բարդ է: Դարավերջի, մարդկութեան մէկ հատուածը — 15 տարեկանէն վար եղողները — պիտի գտնուի համանունութեան տարիքին մէջ: Այդ հատուածը կը ներկայացնէ մեծ զանգուած մը, որ միայն զարգացման փուլի մէջ գտնուղ երկիրներու մէջ պիտի հասնի մէկ միլիառի: Զափահասութեան տարիքին հասած այս մարդիկը պիտի ունենան դի – տելիքներու պաշար մը, որ իրենց կը տրըուի այժմ:

Բացի այն իրողութենէն, որ աշխարհի չափահաս ժողովուրդին քառասուն առ հարիւրը անգրագէտ է, դպրոցականաց – ման տոկոսը ըստ Ունեսքոյի վիճակագրութիւններուն, այնքան պակաս է, որ անգրագէտ մարդոց բացարձակ թիւը (ենթադրելով որ կացութիւնը չի փոխուիր) կրնայ չնուազիլ մինչեւ դարավերջ:

Բ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅԵՂԱՍՊԱՆ ԹՈՒՐՔԸ, գրեց Հայկազն Գ. Ղազարեան: Հրատարակութիւն «Համազգայինի», Պէյրութ, 1968:

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԵԼԼՕ, կեանքն ու արուեստը, գրեց Տոքթ. Բ. Փափազեան, տպարան Ասլան, Պէյրութ, 1968:

ԿԱՐԴԱՑԵՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ապրիլ 28ին, կիրակի կէսօրէ ետք տեղի ունեցաւ գեղարուեստական ցերեկոյթ մը, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտներուն կողմէ, Սալ Շօփէնի մէջ:

Բացումը կատարուեցաւ Մարսէյէզով եւ Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք խմբերգներով, վարժարանի երգիչ խումբին կողմէ դեկավարութեամբ Պ. Գ. Եանպէկեանի:

Ներկայացուեցաւ Ֆրանսերէնով, «Փիլիսոյնի ճամբորդութիւն» կատակերգութիւնը, աշակերտուհիներ, Ս. Աբրահամեանի, Մ. Պալեանի, Ա. Ահարոնեան-ի, Ա. Սիմոնեանի, Ժ. Պարոնեանի, Ս. Սոփոկլեանի, Մ. Ազանեանի եւ Վ. Տէր-Բոյեանի կողմէ: Բոլորն ալ իրենց կատարեալ դերին մէջն էին, կարծես վարժ դերասանուհիներ ըլլային, հակառակ իրենց փոքր տարիքին ցոյց տուին ճարպիկ եւ յաջող խաղարկութիւն մը:

Ներկայացուեցաւ նաեւ հայերէն երաժշտական կատակերգութիւն մը՝ «Զարին վերջ»ը, աշակերտուհիներ Ս. Թորոսեանի, Ե. Քէօշկեանի, Ա. Քէշիշեանի եւ 8րդ դասարանի աշակերտուհիներու կողմէ:

Ապա, խմբական պատկերալից արտասանութիւն մը, Դ. Վարուժանի «Դէպի աղբիւրը լոյսին» մեծերու կողմէ յաջող կերպով:

Եղան նաեւ արտասանութիւններ, խմբերգներ ու անակնկալներ:

Ներկաները բուռն ծափահարութիւն – ներով, մեծապէս գնահատեցին աշակերտուհիները, իրենց Ֆրանսերէն եւ հայերէն մաքուր առոգանութեանց ու սահուն արտասանութեանց համար:

Այս բոլորը կը պարտինք անշուշտ «Դպրոցասէրի» ուսուցչական կազմին ու տնօրէնութեան, որոնք դժուարին պայմաններու մէջ չանք չեն խնայեր, հայ մանուկին սորվեցնելու իրենց մայրենի լեզուն եւ չամբելու հայեցի դաստիարակութիւն, ընդհանուր առմամբ:

Դպրոցասէրը Ովասիս մըն է փարիզի կրթական անապատին մէջ, ան արժանի է միմիայն գնահատանքի ու քաջալերանի:

Հանդէսը փակուեցաւ Մանուկեան Արք-ի մաղթանքներով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նիսէն Արման Սարգիս – Յովսէփեան «Հատ պատուաբեր» յիշատակութեամբ եւ դատական կազմի չնորհաւորութիւն – ներով ներկայացուցած է իր ատարտաճարը Փիլիք – Իւլքէկէն:

Option mécanique quantique

Կրընոզլի Գիտութեանց Համալսարան – նին մօտ:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Երկու հազար թուականին երկրագունդը պիտի ունենայ 6·130·000·000 բնակիչ: Ըստ մեկ կողմէ հաստատուած երեք թիւեր – մեկ կողմէ ամէնէն հաւանական միջինը եւ ամէնէն ստորինը: Այսօր իրար մօտ երկու հազարին զարգացման փուլի մէջ գտնուող երկիրներու մօտ, որոնց միջին թափին է երկու զարգացած երկիրը – Ներու 1·3 թափին: Ասոր իբր հետեւանք, երկու հազարին զարգացման փուլի մէջ եղող ցամաքամասերու կշիռը պիտի աճի բաղդատմամբ երկրագունդի ամբողջ բը – նակչութեան: Լատին Ամերիկան պիտի բարձրանայ 7 առ հարիւրէն տասը առ հարիւրի, Աֆրիկէն՝ 9էն 12 առ հարիւրի, մինչդեռ Եւրոպան պիտի նուազի 14էն 8 առ հարիւրի: 2000ին Ասիոյ բնակչութիւնը պիտի ըլլայ մօտաւորապէս չորս միլիառ, այսինքն՝ աւելի չատ քան աշխարհի այժմու բնակչութիւնը:

Բազմաթիւ խնդիրներ կը յարուցանէ այն իրողութիւնը, թէ ամէնէն բարձր աճը տեղի պիտի ունենայ ամէնէն նուազ զարգացած չրջաններուն մէջ: Անոնցմէ առաջինն է անտեսական զարգացման խնդիրը: Տարեկան մէկ առ հարիւր աճ մը կը պահանջէ աղքային եկամուտին 2–3 առ հարիւր համապատասխան աճ մը, որպէսզի չնուազի կեանքի մակարդակը: Ժողովուրդի թիւին երկու առ հարիւր աճը կը պահանջէ աղքային եկամուտի վեց առ հարիւր աճ, իսկ ժողովուրդին երեք առ հարիւր աճը (եւ երկրագունդի կարեւոր մը չրջաններ հասած են այս թափին) կ'ենթադրէ աղքային եկամուտի 9 առ հարիւրի բարձրացում:

Երկրորդ հարցն է սննդառութիւնը: Գոյութիւն պիտի ունենա՞ն վեց միլիառ բերաններ սնուցանելու միջոցները: Կան, անշուշտ, յոռետեսներ: Սակայն պէտք է լաւատես ըլլալ: Արդարեւ նոր աղբիւրներ են մշակութեան յատկացուելիք նոր հողերը, տաք եւ պաղ անապատներու օգտագործումը, սննդեղէններու տեսակներուն բազմացումը, հողի արտադրողականութեան բարձրացումը, բերքերու վնասարարներուն փճացումը, սինթետիք սնունդը – բազմաթիւ միջոցներ են, որոնք ներկայիս չհագործուած են անբաւարար կերպով:

Բնակչութեան աճը մեր օրերուն յարաճուն ծննդականութեան մը արդիւնք չէ, ինչպէս կը կարծուի չատերու կողմէ: Նոյնիսկ այն երկիրներուն մէջ, ուր ամման ցուցանիշերը ամէնէն բարձր են, ծննդականութիւնը թեթեւ կերպով նուազած է: Թիւի յաւելումը առաւելաբար արդիւնք է աշխարհի մէջ մահերու նուազումին, չնորհիւ բժշկութեան կատարած յառաջդիմութեան: Տարեկան աճումի թափը կը ներկայացնէ ծնունդներու թիւին եւ մահերու թիւին միջեւ եղած տարբերութիւնը՝ հազար բնակիչ ըլլալ: Ահա օրինակ մը ասիական երկրէ մը. բազդատմամբ նախապատերազմեան կացութեան, ծննդականութիւնը նուազած է հազարին 47էն 41ի. նոյն ժամանակամիջոցին մահացութիւնը իջած է հազարի 29էն 16ի, ինչ որ յառաջ բերած է ամման թափի բարձրացում՝ 1·8էն 2·5 առ հարիւր:

Կեանքի միջին տեւողութիւնը զարգացման փուլի մէջ եղող երկիրներուն համար քանէն բարձրացած է քառասունի, հասնելով Եւրոպայի մէջ անցեալ դարու առաջին կէսին ունեցող կեանքի տեւողութեան: Եւրոպայի մէջ կեանքի տեւողութիւնը յատկանշական է՝ հիւսիսային կարգ մը երկիրներու մէջ հասնելով 75 տարուան: 2000ին, երկրագունդի վրայ պիտի գտնուին վայրեր, ուր իղական սեռի երախայի մը համար (որու կեանքի միջին տեւողութիւնը բազդատմամբ այրերու աւելի բարձր է) այս միջինը պիտի բարձրանայ հարիւրի, իսկ ամբողջ աշխարհի մէջ նորածինի մը համար պիտի ըլլայ 60էն 70:

Նոյնիսկ վեց միլիառ բնակիչներով աշխարհի մը միջին խտութիւնը (46 բնակիչ մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ) 2000ին ըլլալու պիտի չհասնի ցանկին ղլուխը գտնուղ այսօրուան երկիրներու խտութեան: Այսօրուան խտութիւնն է մէկ քառ. քմ.ի վրայ աւելի քան 300 բնակիչ՝ Պելժիոյ մէջ, 900 Պերմուտներու մէջ եւ 3·200 Սինկափուրի մէջ:

Կայ նաեւ դաստիարակութեան խնդիրը, որ աւելի բարդ է: Դարավերջի, մարդկութեան մէկ հատուածը — 15 տարեկանէն վար եղողները — պիտի գտնուի համանունութեան տարիքին մէջ: Այդ հատուածը կը ներկայացնէ մեծ զանգուած մը, որ միայն զարգացման փուլի մէջ գտնուղ երկիրներու մէջ պիտի հասնի մէկ միլիառի: Զափահասութեան տարիքին հասած այս մարդիկը պիտի ունենան դիտելիքներու պաշար մը, որ իրենց կը տրըուի այժմ:

Բացի այն իրողութենէն, որ աշխարհի չափահաս ժողովուրդին քառասուն առ հարիւրը անգրագէտ է, դպրոցականաց – ման տոկոսը ըստ Ունեսքոյի վիճակագրութիւններուն, այնքան պակաս է, որ անգրագէտ մարդոց բացարձակ թիւը (ենթադրելով որ կացութիւնը չի փոխուիր) կրնայ չնուազիլ մինչեւ դարավերջ:

Բ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅԵՂԱՍՊԱՆ ԹՈՒՐՔԸ, գրեց Հայկազն Գ. Ղազարեան: Հրատարակութիւն «Համազգայինի», Պէյրութ, 1968:

ԼՈՒԻՃԻ ՓԻՐԱՆՏԵԼԼՕ, կեանքն ու արուեստը, գրեց Տոքթ. Բ. Փափազեան, տպարան Ասլան, Պէյրութ, 1968:

ԿԱՐԴԱՑԵՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ապրիլ 28ին, կիրակի կէսօրէ ետք տեղի ունեցաւ գեղարուեստական ցերեկոյթ մը, Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանի աշակերտներուն կողմէ, Սալ Շօփէնի մէջ:

Բացումը կատարուեցաւ Մարսէյէզով եւ Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք խմբերգներով, վարժարանի երգիչ խումբին կողմէ դեկավարութեամբ Պ. Գ. Եանպէկեանի:

Ներկայացուեցաւ Ֆրանսերէնով, «Փիլիսոյնի ճամբորդութիւն» կատակերգութիւնը, աշակերտուհիներ, Ս. Աբրահամեանի, Մ. Պալեանի, Ա. Ահարոնեան-ի, Ա. Սիմոնեանի, Ժ. Պարոնեանի, Ս. Սոփոկլեանի, Մ. Ազանեանի եւ Վ. Տէր-Բոյեանի կողմէ: Բոլորն ալ իրենց կատարեալ դերին մէջն էին, կարծես վարժ դերասանուհիներ ըլլային, հակառակ իրենց փոքր տարիքին ցոյց տուին ճարպիկ եւ յաջող խաղարկութիւն մը:

Ներկայացուեցաւ նաեւ հայերէն երաժշտական կատակերգութիւն մը՝ «Զարին վերջ»ը, աշակերտուհիներ Ս. Թորոսեանի, Ե. Քէօշկեանի, Ա. Քէշիշեանի եւ 8րդ դասարանի աշակերտուհիներու կողմէ:

Ապա, խմբական պատկերալից արտասանութիւն մը, Դ. Վարուժանի «Դէպի աղբիւրը լոյսին» մեծերու կողմէ յաջող կերպով:

Եղան նաեւ արտասանութիւններ, խմբերգներ ու անակնկալներ:

Ներկաները բուռն ծափահարութիւն – ներով, մեծապէս գնահատեցին աշակերտուհիները, իրենց Ֆրանսերէն եւ հայերէն մաքուր առոգանութեանց ու սահուն արտասանութեանց համար:

Այս բոլորը կը պարտինք անշուշտ «Դպրոցասէրի» ուսուցչական կազմին ու տնօրէնութեան, որոնք դժուարին պայմաններու մէջ չանք չեն խնայեր, հայ մանուկին սորվեցնելու իրենց մայրենի լեզուն եւ չամբելու հայեցի դաստիարակութիւն, ընդհանուր առմամբ:

Դպրոցասէրը Ովասիս մըն է փարիզի կրթական անապատին մէջ, ան արժանի է միմիայն գնահատանքի ու քաջալերանի:

Հանդէսը փակուեցաւ Մանուկեան Արք-ի մաղթանքներով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նիսէն Արման Սարգիս – Յովսէփեան «Հատ պատուաբեր» յիշատակութեամբ եւ դատական կազմի չնորհաւորութիւն – ներով ներկայացուցած է իր ատարտաճառը Փիլիք – Իւլքէկէն:

Option mécanique quantique

Կրընոզլի Գիտութեանց Համալսարան – նին մօտ:

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Կուգայ սակայն ժամ մը որ ոռնաչունչ հովը չիւղի մը պէս կը կարէ վաթսուն հոգի երկայնութիւն ունեցող այս առագաստակալ դերանը, ուր հովը եղէգի մը պէս կը ծռէ այն չորս հարիւր ոտք բարձրութիւն ունեցող կայմը, ուր տասը հազար լիտր կշռող այն երկաթէ խարիսխը կոհակին ամէնէն բերանին մէջ կ'ոլորի, ուր այդ ահաւոր թնդանօթները պղիղորմ եւ ահագին մռնչիւններ կը հաներ ոգր մրրիկը կ'առնէ եւ զառարկու – թեան ու մթութեան անդունդը կը տանի, ուր այս ամէն զօրութիւնը եւ վեհափառութիւնը վերջ կը գտնէ հնազանդութեան մը:

Ամէն անգամ որ անբաւ զօրութիւն մը երեւան կ'ելլէ, եւ յետոյ անբաւ սակարկութեան մը կը վտխուի, մարդը մտախոհ – կու կը սուիպէ: Ահա այս պատճառաւ է որ նաւահանգիստներուն մէջ պատերազմի եւ նաւարկութեան այն հրաչալի կազմութեանց բոլորտիքը հետաքրքիրները կը ժողովին՝ նոյնիսկ իրենք ալ ամենեւին չգիտնալով թէ ինչո՞ւ կը ժողովին:

Արդ, ամէն օր առաւօտէն մինչեւ իրիկուն Թուլոնի նաւահանգիստին եզերքուն, Թուսթերուն եւ ասոնց ծայրերուն վրայ պարապորդներու եւ, ինչպէս կ'ըսուի փարիզի մէջ, պանդոյրներու բազմութիւն մը կը ժողովուէր, որուն զորձն էր «Օրիոն»ին նայիլ:

«Օրիոն» չատ ժամանակէ ի վեր հիւանդ նաւ մըն էր: Առաջուան նաւարկութեանց ժամանակ ողնափայտին վրայ խեցիներու թանձր խաւեր կազմուելով, անոր արագընթացութեան կէսը կորսնցուցած էր. տարի մը առաջ ջուրէն դուրս հանուած էր, որպէսզի այդ խեցիները քերուին հանուին, յետոյ նորէն ծովը իջած էր: Բայց այս քերումին առթիւ ողնափայտին բեւեռները աւրուած էին:

Պալէարեան կղզիներուն վերի կողմերը նաւուն կցուած տախտակները յողնելով բացուեր էին, եւ որովհետեւ այդ ժամանակ նաւերուն ներքնակողմեան տախտակամածը կռածով չէր ծածկուեր, «Օրիոն» նաւուն մէջ ջուր մտած էր:

Գիշերահաւասարի բուռն փոթորիկ մը ձախակողմէն նաւուն կտուցն ու թնդանօթի պատուհաններէն մին խորտակած, եւ առջնակայմին պարանկիները աւրուած էր: «Օրիոն» այս վնասները կրելէն ետք Թուլոնի նաւահանգիստը վերադարձած էր:

Նաւարանին քով խարիսխ նետած էր. կը յարդարուէր եւ կը նորոգուէր: Աչքկողմը վնասուած չէր, բայց ըստ սովորութեան, կողին տախտակներէն մէկ քանին քակուած էր, որպէսզի նաւուն մէջ կարենար օդ մտնել:

Առաւօտ մը բազմութիւնը այս նաւուն նայելու առեն դէպքի մը ականատես եղաւ:

Նաւաստիները առագաստները պերան – ներուն վրայ կը կապէին: Կայմապահը աչքկողմեան մեծ առագաստին վերի ծայրը բռնելու առեն հաւասարակշռութիւնը կորսնցուց: Նաւարանին եղերին վրայ բազմութիւնը անոր երեսալը տես – նելով աղաղակ մը հանեց: Կայմապարը ինքզինքը չբռնելով ղլխիվայր իննա. – ռագաստակալ դերանին բոլորտիքը դարձաւ, ձեռքերը դէպի անդունդը տարած – ուած իյնալու առեն նախ մէկ եւ յետոյ միւս ձեռքովը դերանին քովէն իբր ելա – բան կախուած չուանը բռնեց, եւ կախուած մնաց:

Իր ներքեւ ծովը այնքան խորունկ կ'երեւար, որ նայողին ղլուխը կը զառնար վախէն: Կամայապահին անհումէն չուան – նը ելհարանը սասիկ չարժում մը ընդունելով օրօրանի մը պէս կ'օրօրուէր Մարդը այս չուանին ծայրէն կախուած, պարսասիկ մը քարին պէս կ'երթար ու կուդար:

Անոր օգնելու երթալը ահարկու վտանգի մը ենթարկուիլ էր: Նաւաստիներուն մէջէն, որոնց ամէնքն ալ ծովեզերեայ ճկնորսներ եւ ծառայութեան համար նոր ժողովուած էին, ոչ ոք կը համարձակէր այդ վտանգին ենթարկուիլ:

Սակայն անբախտ կայմապահը կը յողնէր, թէեւ կարելի չէր երեսին վրայ տեսնել անոր տառապանքը, բայց կը նշմարուէր թէ իր բոլոր անդամներուն վրայ ուժ չէր մնացած: Թեւերը սոսկալի ձգտումով մը կը զալարուէին: Ամէն ան – գամ որ ջանք մը կ'ընէր վեր ելլելու համար, ալ աւելի կ'աւելնային չուանին երերումները: Չէր աղաղակեր, վախնալով որ ուժը կը կորսնցնէ:

Ալ ամէն մարդ կը սպասէր այն վայրկեանին, ուր չուանը պիտի թողուր ան, եւ մերթ ընդ մերթ բազմութեան ղլուխները անդին կը դառնային՝ անոր անցնիլը չտեսնելու համար:

ՎԻՒԹՈՐ ՀՒԿՕ

(Շար.)

Այրի Տիկին Միքայէլ Շահինեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Թագւոր Շահինեան, թոռները՝ Տէր եւ Տիկին Սերժ Լիւլէճեան եւ Ֆիլիփ Շահինեան խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՄԻՔԱՅԷԼ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Շաբաթ, Մայիս 4ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Երեքշաբթի (Մայիս 7) ժամը 16ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը (ժամը 17·30ին):

Տան հասցէ.— 51 Բիւ տը լա Տէֆանս, Իսի:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը յիսուն ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, Զատկուան առթիւ:

×

Մէօտէօնէն Տէր եւ Տիկին Տաղլեան 25 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի:

« ՀԱՅ – ԲՈՅԺ »ԻՆ

Մարսէյլէն Առաքելեան – Սթամպուլեան ընտանիքները իրենց մօրաքրոջ Տիկ. Սիրանուշ Մանոյեանի յիշատակին (մեռած Ապրիլ 13ին) 200 ֆրանք կը նուիրեն « Հայ – Բոյժ»ին:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՓԱՐԻԶ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ
Նուիրուած

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

Ունկնդրութիւն «ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ» Ռատիոֆոնիք քերթուածին, հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Այս Հինգշաբթի, Մայիս 9, ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, մեթրօ Քատէ:

Մուտքը ազատ է

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շէնքի փոփոխութեան պատճառով Ալֆորվիլի հայերէնի ընդհատուած դասաւանդութիւնները կը վերսկսին այս Հինգշաբթի, Կռանտ – Անսամպլի մանչերու վարժարանը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք:

×

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25ին, Շաբաթ երեկոյ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէութեան կողմէ:

×

Մարսէյլի մէջ, Մայիս 26ին, Կիրակի առաւօտ:

×

Մայիս 28ի 50ամեակը Վիէնի մէջ, Յունիս 2ին:

Teinturerie - Pressing
Laverie

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՏՈՒՆ ՄԸ

Ձեր զգեստներու մաքրութեան համար դիմեցէք

Գ. ԵՒ Ս. ՏԻՒՏԻՒՔՃԵԱՆԻ

ՈՒ ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

47, Rue Emile Zola
(94, Rue Gilbert Roussel)
ASNIERES

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանը խոր շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Արամ Մուրատեանի թաղման փոխան ծաղկեպսակի՝ Վասպուրականի Հայր. Միութենէն 10 ֆր., Կ. Մարտիրոսեանէ հինգ: Քնարիկ Արզումանեանի թաղման փոխան ծաղկեպսակի Կապ. Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղէն քսան: Տիկին Տէր–Սահակեանի թաղման փ. ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Կ. Թիւթէլեանէ տասը, Գ. Թիւթէլեանէ տասը: Ս. Զատկուան առիթով Ա. Հրաչեանէն տասը, Տէր եւ Տիկին Կ. Յովակիմեանէ (Լիոն) 50, Վ. Գամպէրեանէ 20: Քէհիաեան Խաթունի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկին Ն. Քէհիաեանէն քսան: Ակնունիի հոգեհանգիստին Տիկին Հ. Շաքարեանէ քսան, Պ. Ալոյեանէ տասը: Արամ Թէրզիպաշեանի յիշատակին՝ Այրիէն Հ. Թէրզիպաշեանէ յիսուն: Տէրտէրեան Ֆնտուխի յիշատակին զաւկէն Ժիրայրէ տասը: Արմենուհի Ազատեանի թաղման փոխան ծաղկեպսակի Ղ. Տէրտէրեանէն քսան: Մարիամ Զաքարեանի հոգեհանգստին՝ Տիկին Սոֆի Ոսկեանէ քսան, Յ. Յակոբեանէ տասը Ֆրանք:

×

Մարսէյլի Ս. Սահակ Մեսրոպ մայր եկեղեցին ընդունած է շնորհակալութեամբ հետեւեալ նուիրատուութիւնները:

Փոխան ծաղկեպսակի, արկածամահ Սրբուհի եւ Գրիգոր Ալթունեաններու թաղման տխուր առիթով: Ողբացեալներու ծնողքը՝ Տէր եւ Տիկին Յ. Ալթունեան եկեղեցիին 200 ֆր., եւ Աղքատախնամին 200: Տէր եւ Տիկին Ասարլըքեան եկեղեցիին հարիւր եւ Աղքատախնամին հարիւր: Տէր եւ Տիկին Ա. Ջըրբաշեան, Մ. Զարզավաթճեան եւ որդիք, Տէր եւ Տիկին Յ. Աֆարեան 50ական եկեղեցիին: Տէր եւ Տիկին Ն. Հէլվաճեան եկեղեցիին քսան ֆր., Առաջ. քսան, Կ. Խաչին 10: Տէր եւ Տիկին Կիւլէսեան եկեղեցիին 20, եւ Աղքատախնամին 30: Պ. Վանանեան եկեղեցիին քսան, Աղքատախնամին 10 եւ դպրոցին տասը: Տէրէլեան ընտանիք եւ Պ. Յ. Մանուկեան քսանական եկեղեցիին, Պ. Ս. Պէրպէրսարգիսեան եւ Այրի Տիկին Սէֆէրեան տասնական եկեղեցիին: Տէր եւ Տիկին Մ. Ափրիկեան քսան, Տէր եւ Տիկին Պզտիկեան տասը Աղքատախնամին: Այրի Տիկին Պետրոսեան 50, Տէր եւ Տիկին Վ. Անտոնեան տասը, եւ Տէր եւ Տիկին Գ. Մարուգեան տասը Սէն Ժեռոմի Հայկ. դպրոցին:

×

Լիոնի Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ Ազգ. վարչութիւնը, Զատկական տօներու առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Ա. Պասմաճեան հազար ֆր. դպրոցին: Տէր եւ Տիկին Պահատուրեան 500 Աղքատախնամին: Պ. Կ. Ճնկլտրեան 100ական եկեղեցիին, դպրոցին, , Աղքատախնամին, Կարմիր եւ Կապոյս Խաչերուն:

100ական Պ. Տ. Կոստանեան, Մ. Մկրտիչեան եւ բարեպաշտ ընտանիք մը: 50ական Տէր եւ Տիկին Դ. Թովմասեան, Տէր եւ Տիկին Ք. Կարապետեան, Այրի Տիկին Ե. Օհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Խաչատուրեան եւ Տէր եւ Տիկին Գ. Թովմասեան: 30ական Կ. Թէրզեան, Տիկին Գըլճեան, Տիկին Վ. Ադամեան: Քսանական Տիկին Գ. Տիւմէճեան, Տիկին Աղապալեան, Կ. Շահինեան եւ Տիկին Ս. Քէհեաեան Աղքատախնամին: 15ական ֆրանք: Տիկ. Ա. Զավուշեան եւ Տիկ. Վ. Դերձակեան: Տասնական ֆրանք Տիկին Ա. Զաքարեան, Տիկին Ա. Խաչատուրեան, Տիկին Վ. Զաֆրաճեան, Հ. Կուրտիկեան, Տիկին Աբէլեան, Պ. Ֆըռնըզեան, Տիկին .– Տիգրանեան, Տիկին Զաղացպանեան, Տիկին Զալըգեան, Տիկ. Մ. Շահինեան, Տիկին Գրիգորեան եւ տինին Յակոբեան, հինգ ֆր– հաւատացեալ մը:

×

Փոն տը Շէրիւիի Ազգ. Միութիւնը հետեւեալ նուէրները ստացած է եկեղեցիին եւ սրահին համար.— Ողբ. Մեսիա Պօյանի մահուան առթիւ Երուանդ Շիրվանեան, Միրիճան Շիրվանեան, Մկրտիչ Սամուրգաշեան, Անդրանիկ Խորանեան, Լեւոն Շիրվանեան, Տիգրան Պօյան 50ական ֆրանք, Տիկին Ադապի Ասլանեան 30:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ.Մ.Ը.Մ.

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Ճաշ ԼԻԼԱ ճաշարանին մէջ, Շաբաթ 11 Մայիս, երեկոյեան ժամը 20ին, 24 Ռիւ Սէն Լազառ:

Կը խնդրուի հեռախօսել՝
Ճաշարան Լիլա 874–31–62:
Ս. Սարաֆեան 878–08–96:
Տ. Կէտիմեան 878 – 81 – 67:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ, ԼԻՈՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբը ծախու հանած է Փորթ – Քլէներ: Դիմել անդամներուն:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռուբէն Ուսանողական խումբի ժողովը այս Երեքշաբթի (Մայիս 7): Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ ԿԱՀԱՒՈՐՈՒՄ

Պուշ տիւ Ռոնի նահանգէն, Օպարիզ շրջանը, առաջին յարկի վրայ եւ ներկայանալի կահաւորուած սենեակներ ամիսի յարմարութեամբ, մէկ կամ երկու անձի համար եւ մատչելի գիներով: Դիմել՝

M. H. BICHAKJIAN
Route Nationale — 13 - La Bouilladisse

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան:

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է ··· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոնոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՄԱՅԻՍ
MERCREDI 8 MAI 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11206 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.206

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՈՒՍԱՆՈՂ

ՓՈՂՈՑ ԻՋԱՆ

ՄՕՏ 500 ՎԻՐԱՒՈՐ, ՆՈՅՆՔԱՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՄԷԿ ԿՈՂՄ ՏԵՂԻ ԿՈՒՏԱՅ

Երկուշաբթի ամբողջ օրը Լատինական թաղը «փակուած» էր ոստիկանական եւ ապահովութեան ուժերու կողմէ : Ցոյցերը կը սկսէին ժամը 9ին, բայց իրիկունն էր մանաւանդ որ պիտի սաստկանային : Ուսանողական Միութեան երկրորդ հրահանգը նոյն օրուան ժամը 18·30ին համար, շատ աւելի արդիւնք կուտար : Ժամադրավայրն էր՝ Տանֆէր – Ռոշըրօ հրապարակը, ուր Պելֆոռի առիւծը կը խորհրդանշէ տոկալու եւ դէմ դնելու կամքը :

Կռիւները տեւած են մինչեւ առաւօտեան 2 : Մօտ հինգ հարիւրի հասած է վիրաւորուածներու թիւը, որոնց մէջ 205 հոգի կարգապահութեան ուժերէն : 475 ուսանող ձերբակալուած են որոնցմէ 400ը դեռ կը պահուէին Երեքշաբթի առաւօտ :

Ամէն պարագայի մէջ, մթնոլորտը միշտ լարուած է եւ կը թուի թէ ոչ մէկ կողմ տրամադիր է տեղի տալու :

Լուսաւորութեան նախարարը տեսակցութիւն մը տուաւ հեռատեսիլէն Երկուշաբթի իրիկուն :

Նախարարը կը շեշտէ թէ պատրաստ է խօսելու ուսանողներու հետ, բայց «ո՛չ» կ՝ըսէ բռնի ուժին :

Նախարարը կը փորձէ բացատրել կացութիւնը : Ընդհանուր ձեւով, բոլորը կը դատապարտէին ոստիկանութեան միջամտութիւնը Սոռպոնէն ներս : Փէյրըֆիթ կը յիշէ թէ Համալսարանի տեսչութիւնը երկար ատեն համբերելէ, ազատական ոգի ցոյց տալէ ետք է, որ դիմեց ապահովութեան ուժերուն երբ սապոթաժի աբարքները բազմացան : Ճիշդ է որ աւանդութիւնը կ՝արգիլէ որ ոստիկանութիւնը համալսարան մտնէ, բայց այդ ազատութիւնն ալ պահելու համար հարկ է որ նախ ուսանողները յարգեն աւանդութիւնները : Պարզ է որ ուսանողական համախոհութիւն մը կայ, բայց յստակ է նաեւ թէ խռովարար տարրեր են որ կը շահագործեն ուսանողական դժգոհութիւններն ու դառնութիւնները, այլ նը պատակներու, որոնք ոչ մէկ կապ ունին ուսանողութեան հետ : Այս խռովարարները, արհեստաւոր իսկ են, ինչպէս կը բացատրէր նաեւ ոստիկանապետը : Ունին խռովութիւններ ստեղծելու պատրաստ ծրագիրներ, եւ հարկ եղած ձայնասփիւռի եւ այլ գործիքներ : Ասոնց մէկ մասը թրոցքիստ է, միւսն ալ՝ «չինացի» :

Նախարարը կը յիշէ թէ Նանթէռի համալսարանին մէջ, մինչեւ փակման որոշումը, շատ մը անկարգութիւններու հանդուրժած էր տեսուչը : Ոչ միայն քաղաքական ժողովներ իրարու կը յաջորդէին այլ դասընթացքներն իսկ կը խանգարուէին : Այսպէս գրականութեան դասաւանդութեան մը ընթացքին, «ուսանող» մը անդին հրած է փրոֆէսէօրը եւ անոր տեղն անցնելով սկսած է էջեր կարդալ Մաօ Յէ Թունկէն :

Նոյն ազատական ոգին ցոյց տուած է Սոռպոնի տեսչութիւնը : Ներկայիս, այս մթնոլորտին մէջ, «զրոյցը, անկարելի է կ՝ըսէ նախարարը : Ֆրանսայի Ուսանողներու Ազգ. Միութեան դիւանը շատ աւելի կտրուկ է : Երեք նախապայման կը դնէ.— Ա) Անմիջական արձակում ձերբակալուած ուսանողներու : Բ) Ապահովութեան եւ ոստիկանական ուժերը պէտք է քաշուին :

Գ) Համալսարանները պէտք է բացուին :

Պէտք է ըսել նաեւ թէ շատ մը կազմակերպութիւններ կը քաջալերեն կամ զօրավիգ կը կենան ուսանողներուն : Նաեւ ուսումնական դասը, փրոֆէսէօրներ, Նոպէլեան մրցանակաւոր եւն. : Այս պայմաններուն մէջ դժուար թէ կարելի ըլլայ միջին ճամբայ մը գտնել :

× Փարիզեան շրջանի համայնավար երեսփոխանները ցաւ կը յայտնեն այս անհանդուրժելի կացութեան համար, որուն պատասխանատու կը նկատեն կառավարութիւնը :

× Բարձրագոյն ուսման Ազգ. Սենտիքան տեսուչ Ժան Ռոշի հրաժարումը կը պահանջէ :

Ցոյցի նոր հրահանգ տուած էր Ֆրանսայի ուսանողական միութիւնը, Երեքշաբթի իրիկուան համար :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ՀԱՅԵՐՆ ՈՒ ՀՐԵԱՆԵՐԸ

Նիւ Եորքէն կը հաղորդեն թէ Յորդանանի ներկայացուցիչը՝ Մուհամմէտ Էլ Ֆառա, Ապրիլ 19 թուակիր նամակ մը ղրկած է Ու Թանի, ուր կը ծանրանայ Քրիստոնեայ եկեղեցիներու եւ գերեզմաններու պղծումին վրայ Սիոնի լերան վրայ, Հրեաներուն կողմէ : Նամակին կից նկարներ ցոյց կուտան «քանդումի եւ վանտալականութեան արարքները զորս գործած են Իսրայելցիք եւ ցոյց կուտան թէ ի՞նչ յարգանքով Հրեաները կը վարուին ուրիշ կրօնքներու Ս. վայրերուն հետ» նամակը կը շեշտէ .— « Իսրայելեան բանակը ամբողջովին աւերած է Հայոց Ս. Փրկիչ եկեղեցին եւ ծիսական ըզգեստներու թանկագին հաւաքածոն թալանի տրուած է Իսրայելցիներու կողմէ», ու նամակը կը շարունակէ .— « Հայ եկեղեցւոյ պատրիարքներու գերեզմաններէն նուազագոյն 14ը քանդուած են և պարունակեալն ալ՝ պղծուած : Երկու գերեզման քանդուած է եւ մինչեւ վեց ոտք խորութեամբ փորուած » եւն. եւն. :

Նամակին կցուած են 23 պատկերներ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԷԹՆԱՄԻ եւ Ամերիկայի պատուիրակները հաւանաբար նախկին Մաժեսթիկ պանդոկը ընտրեն իբրեւ ժամադրավայր, Ուրբաթ օրուան իրենց առաջին խօսակցութեանց համար :

ՄԱՏՐԻՏԻ համալսարանը որ փակուած էր Իշխանութեանց կողմէ Մարտ 26ին, վերաբացուեցաւ :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ մաքրագործումները կը շարունակուին : Շարժարուեստի շրջանակներէն ետք, այս անգամ մամուլին հասած է շարժումը : Զիչիէ Վարշաւի օրաթերթի երեք լրագրողներ պաշտօնանկ եղած են, երեք ուրիշներ իրենք հրաժարած են : Լոծի մէջ, տասը մամուլի աշխատակիցներ համայնավար շարքերէն արտաքսուած են :

ՁԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ վարչապետը՝ Տիւպչէք Մոսկուայէն Փրակա վերադարձած է եւ յայտնած թէ Ռուսերը հասկցած են իրենց ճիգերը ընկերվարական ժողովրդավարութիւնը ամրապնդելու համար : Կը թուի թէ Տիւպչէք նիւթական օժանդակութիւն ալ ուղած է, բայց յայտնի չէ թէ Ռուսերը տրամադիր ե՞ն վարկ բանալու :

ՍՈՒՐԻՈՅ նախագահը Աթասի Գահիրէ հասած է, կարեւոր պատուիրակութեան մը գլուխը եւ կարեւոր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ Նասրի հետ :

ՊԱՊԸ Վատիկանը պիտի առաջարկէ Ամերիկայի եւ Հանոյի յետագայ հանդիպումներուն համար :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ ձերբակալուած է Զօր. Թայմուր Պախթիար, նախկին ընդհանուր պետ պարսկական ապահովութեան : Եւրոպա կ՝ապրէր, առջի օր Լիբանան դացած էր : Ամբաստանած է զէնքի թրաֆիքի համար :

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ Վիէթքոնկը հինգերորդ լրագրող մը սպաննած է : 23 տարեկան, կ՝աշխատակցէր Եունայթըտ Փրէսի :

ՄՈՆԹԵՊԵԼԼՈՅԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Բազմահազար Հայեր կը յարգեն յիշատակը իրենց նահատակներուն, Ամերիկեան բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ կը դատապարտեն ցեղասպանութիւնը եւ 1915ի մեծ եղեռնը

Ամերիկացի բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու եւ բազմահազար Հայերու մասնակցութեամբ, Էջմիածնի, Կիլիկիոյ, Կաթողիկէ Կաթողիկոսներու եւ Ամերիկայի պետական հիմնարկներու ղեկավարներուն պատգամներուն ընթերցումով, 1968 Ապրիլ 21ի Կիրակի օրը, բացումը կատարուեցաւ Լոս Անճելըսի գլխաւոր արուարձան Մոնթեպելլոյի գեղեցիկ հանրային պարտէզին բարձրադիր բլուրներէն միոյն վրայ կոթողուած Եղեռնի Յուշարձանին : Իր 80 ոտք բարձրութեամբ հարիւրաւոր մղոններէն տեսանելի այս հոյակապ Կոթողը, կը կրէր հետեւեալ արձանագրութիւնը.—

« Հայ Նահատակաց Յուշարձան : Այս Յուշարձանը կոթողուած է ծագումով հայ Ամերիկացիներու կողմէ, ի յիշատակ մարդկութեան դէմ գործուած բոլոր ոճիրներու զոհերուն » :

Օրուան հանդիսութեան առիթով, « Յուշարձանին շուրջ մեծդի եւ գեղեցիկ ծաղկեպսակներ զետեղած էին Հ. Յ. Դ. Քալիֆորնիոյ Կ. Կոմիտէն, Հ. Օ. Մ.ի տեղական մասնաճիւղերը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը, Ռումանահայերու «Բաֆֆի», Իրանահայերու, Համավասպուրականի հայրենակցական միութիւնները, Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան ուխտերը, Սրբոց Նահատակաց Ֆերահեան վարժարանը, Առաքելական եւ Կաթողիկէ ու Բողոքական բոլոր հայ եկեղեցիները, բազմաթիւ մշակութային միութիւններ, համալսարանականներու հայ ուսանողական միութիւնը եւայլն, եւայլն : Բացի ոստիկանական ջոկատէ մը, կարգապահութեան կը հսկէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտները, համալսարանական հայ ուսանողներու կազմակերպութիւնը, Հ. Յ. Դ. Երիտասարդներ յատուկ առաքելութեամբ :

Պատգամ – Ուղերձներ կարդացուեցան յանուն Վազգէն Ա. Հայրապետի, Կիլիկեան Թեմի Ամերիկահայ Առաջնորդ Հրանդ Արք. Խաչատուրեան կարդաց Խորէն Ա. Հայրապետին Պատգամ – Ուղերձը : Հայ Կաթողիկէ համայնքին հովիւ Հայր Կղեմէս Վրդ. Մորեան կարդաց Հայ Կաթողիկէ համայնքին Պատրիարք–Կաթողիկոս Պաթանեան Հայրապետին օրհնութեան գիրը : Սթէյթ Սենադրը Պ. Ճորճ Տէօքմէճեան կարդաց Քալիֆորնիոյ նահանգապետ Պ. Բիկընի յայտարարութիւնը : Կարդացուեցան բազմաթիւ այլ յայտարարութիւններ, պատգամներ պետական եւ քաղաքապետական հիմնարկութեանց կողմէ՝ իրենց ներկայ պատգամաւորներուն կողմէ : Եղան բազմաթիւ ուղերձներ պետական ու քաղաքապետական բազմաթիւ անձնաւորութեանց կողմէ, որոնց անուանական յիշատակումը էջեր պիտի խլէր : Գլխաւոր խօսողներուն մէջ կային անուանի ծերակուտական Թամըս Քեքըլ, Լաուրէնս Ուալշ, եւ Յուշարձանի Յանձնախումբին նախագահ իրաւաբան Վազգէն Մինասեան, Միքայէլ Մինասեան, ճարտարապետ Հրանդ Աղպապեան եւ ուրիշներ :

Պատուոյ բեմին վրայ տեղ գրաւած էին, բացի պետական անձնաւորութիւններէն, Կիլիկեան Թեմի Ամերիկահայ Առաջնորդ Հրանդ Արք. Խաչատուրեան, նոյն թեմին Քալիֆորնիոյ առաջնորդական փոխանորդ Սմբատ Ծ. Վրդ. Լափաճեան, Կաթողիկէ Հայոց հովիւ Հայր Կղեմէս Վ. Մորեան, Հայ բողոքականներու հովիւներ Վեր. Այվազեան եւ Մականեան, Տ. Թորգոմ Քհնյ. Սարայտարեան, Յոյն Օրթոտոքս համայնքին հովուապետը եւ ուրիշներ : Դժբախտաբար կը բացակայէին էջմիածնական Թեմին Առաջնորդն ու կղերական ոեւէ ներկայացուցիչ ...

Յայտագրի գործադրման ընդհանուր ղեկավարն էր Փրոֆ. Տոքթ. Բիչըրտ Յովհաննէսեան : Մէջընդմէջ կը նուագէին ամերիկեան ծովայիններու նուագախումբը : Ամերիկեան դրօշին յարգանքը տուաւ Մոնթեպելլոյի Ամերիկեան Լեգէոնին թիւ 272 բոստը :

Յաւարտ յայտագրին, մեծ շքախումբոլ դէպի Յուշարձան բարձրացան բոլոր պատուոյ հիւրերը, ուր Կիլիկեան Թեմի Ամերիկահայ Առաջնորդ Հրանդ Արքեպս. Խաչատուրեան, հանդիսաւորապէս կտրեց Յուշարձանը եզերող ժապաւէնը :

Բոլոր խօսողները պախարակեցին մարդկութեան դէմ եղած բոլոր ցեղասպանական արարքները եւ առանձնապէս յիշատակեցին 1915ի թուրք ցեղասպանութեան պարագան :

Նոյն երեկոյեան, « Աղաճանեան» սրահին մէջ հոգեճաշ մը տրուեցաւ ի յիշատակ Մեծ Եղեռնի զոհերուն, ուր դարձեալ, օրուան նշանակութեան շուրջ եղան խօսողներ : Պետական բարձրաստիճան խօսողներէն զատ, խօսք առին նաեւ բրժիշկ Յակոբ Ապտուլեան եւ Միսաք Սեւաչերեան : Հիւրաբար քաղաքս գտնուող Հայաստանի աստղադիտարանի աշխատակիցներէն Տոքթ. Եդուարդ Խաչիկեան հրաւիրուեցաւ քանի մը խօսք ընել : Յարգելի հիւրը յայտնապէս ազդուած յայտնեց, որ Հայաստանի մեր եղբայրները պիտի նախանձին, որ հնարաւորութիւն չունեցան իրեն պէս ներկայ ըլլալու այսօրուան այս փառաշուք հանդիսութեան : Հայը, ըսաւ ան, ուր որ ալ ապրի, ի յայտ կը բերէ իր ազգային շնորհները :

Ճաշասեղանին առթիւ, սիրուած երգչուհի Տիկին Լուսի Աղպապեան Հուպըրտ, իր շնորհալի ձայնով հմայեց ներկաները, անգամ մը եւս ցոյց տալով նուրբ զգայնութեան մը շնորհները : Ռումանահայերու «Բաֆֆի» Միութեան երգչախումբը, խմբավարութեամբ Արա Մանաշի երգեց Ալթունեանի «Ծիրանը չալու է», Կ. Յարութիւնեանի՝ «Երեւանը» եւ երաժշտագէտ – խմբավար Արա Մանաշի դաշնաւորած Ա. Ահարոնեանի « Կոյր Աշուղը » :

Հոգեճաշի աւարտին, ծանօթ ազգային Պ. Արշակ Տիգրանեան վարեց հանդանակութեան բաժինը, ընկերակցութեամբ բժիշկ Յակոբ Ապտուլեանի եւ Քերովբէ Առաքելեանի :

Ուշ գիշերին վերջ գտաւ հոգեճաշի հանդիսութիւնը, Հայր Կղեմէս Վրդ.ի աղօթքով :

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

23 Ապրիլ 1968

ԹՐՔԱԿԱՆ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ

ՄՈՒՇԻ ՄԷՋ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Դ.

Պլեւլիսի ջարդերուն մասին ալ Վէհիպ փաշա, իր տեղեկագրին մէջ, միայն այսքանը կ'ըսէ.

« Պլեւլիս քաղաքէն 7 – 8 քիլոմեթը դէպի արեւելք, նաեւ Պլեւլիս քաղաքին մէջ, ինչպէս եւ Պլեւլիսէն 39 քիլոմեթը մօտ Տուխան եւ Խան չրջանին մէջ, (այսինքն վերոյիշեալ երեք վայրերուն մէջ), Պլեւլիսէն եւ չրջականերէն այդտեղը համախմբուած եւ տարագրութեան ենթարկուած հայեր՝ հողի – եզ – բայրներ, զանազան ձեւերով սպաննուած եւ բնաջնջուած են : Այդ խնդրով հոն մըներայուն զբաղած Պլեւլիսի ժանտարմայի հրամանատար Լազ Հաճի Օսման պէյը այդ արարքներուն մեղսակից ըլլալը տեղեկացուցած է :

« Մարդկային կատարելութիւնով (?), քաղաքակրթ. առաքինութիւններով (?) իրապէս օժտուած եւ իր նմաններուն մէջ նշանաւոր (?) (սէրփէրազ) յայտնի Պլեւլիսի նախորդ Վալին՝ Մուսթաֆա Ասփուլ Խալիդ պէյ այդ արարքներուն, դէպքերուն բնաւ համաձայն եւ օժանդակ չըլլալովը հանդերձ(?), այդ արարքները արգիլելու համար չանք չընելը, մտածելու եւ նկատի առնելու կէտ մըն է :

Վէհիպ փաշայի տեղեկագիրը եղած է տեսակ մը ուղեցոյց, Կ. Պոլսոյ պատերազմական ատեանի անդամ – զօրավար – ներուն, եւ, ոչ միայն մաս կազմած է ամբաստանագրերուն, այլ նաեւ մաս կազմած է վճռագրերուն, անկէ մէկըր – րումներով :

Երբ Վէհիպ փաշա 1916 – 17ին կը զննէր Կովկասի ճակատը, Թալէաթ իրեն նամակ մը ղրած էր, ըսելով որ զաղտնի կերպով պահէ նշանաւոր ոճրագործ՝ Մահաբերցի Պէհաէտտինը, որ Անգարայի մէջ ոստիկանապետ եղած էր եւ Հայերու տարագրութեան եւ սպանդի ժամանակ ամէն տեսակ ոճիրներ գործած եւ մասնաւորապէս կողոպտած էր Անգարայի Հարուստ հայ կաթոլիկները, զանոնք ըսպաննել տալէ առաջ : Եւ որովհետեւ տարագրութեան մէջոցին կատարուած կողոպուտները հաւասարապէս պիտի բաժնուէին՝ Իթթիհատի Կեդրոնին, կառավարութեան եւ աւազակներուն միջեւ, Պէհաէտտին առիւծի բաժինը ինք առած էր՝ միլիոններու հարստութիւն մը՝ ոսկի, զոհարեղէն եւ թանկարժէք իրեղէններ : Այդ պատճառով, Թալէաթ զայն Կ. Պոլիս կանչած էր եւ զողոնը համեմատական չափով կիսել եւթ, իր պաշտպանութեանը տակ առած էր Պէհաէտտին – ոստիկանապետը, ապա, Վէհիպ փաշային խնդրած էր պաշտպանել զայն : Ան Սամսոնի մէջ տեղական պատերազմական ատեանի քարտուղարը ըլլալէ եթէ, հետքը կորնչուցած էր վերջնապէս :

Վէհիպ փաշա իր տեղեկագրին մէջ չեշտած է հետեւեալը, իբր իր հաստատ համոզումը, (որ նոյնութեամբ մաս կազմած է զլխաւոր ոճրագործներու դատապարտութեան (վճռագրին). —

« Հայերու տարագրութիւնը կատարուած է մարզկայնութեան եւ քաղաքակրթութեան , ու պետութեան վարկին բացարձակապէս անվայել ձեւով : Հայերուն ջարդը, բնաջնջումը եւ անոնց սեփականութեանց կողոպտումը, յափշտակումը հետեւանք է Իթթիհատի Ընդհանուր կեդրոնի որոշումներուն : Երբորդ Օգոստոսի չրջանակին մէջ՝ (Հայկական – կան վեց նահանգները, Տրապիզոնը եւ Ճանիկի Սանճաղը) դռնուղներուն՝ մարդու մսագործներ հայթայթողը, վարիչը եւ զանոնք ծառայեցնողը Պէհաէտտին Շաքիր պէյն էր : Պետութեան վարիչները չարժած են անոր հրամանով , անոր ցուցմունքներով եւ ենթակայ եղած են անոր : Ան մասնաւոր ինքնաչարժով մը կեդրոնէ – կեդրոն հանդիպած է, եւ կեդրոնական քաղաքներու մէջ դռնուղ Իթթիհատ եւ Թէրաքզըլի կեդրոնական Մարմիններուն , կառավարական պետերուն , բերանացի հրահանգներ եւ որոշումներ հաղորդած է : Իսկ մարդասպան էթէհեմը՝ կախաղանի չուանէն կամ ցիցէն ա – զատած ոճրագործներ եւ տակաւին ուրիչներ՝ իրենց ձեռքերը եւ աչքերը արիւնով լեցուած ժանտարմաներ եւ փոլիսներ են(**), պատրաստուած՝ ծանօթ ոճիրներըը գործելու : Ամէն պաշտպանութենէ զուրկ տարագրեալներու վրայ յարձակած են բացորոշ կանխամտածութեամբ, որոշ ծրագրով, գործադրած են այդ գործում – ները : (Տես Դատավարութեան Արձ. էջ 7, Ընդհ. Դատախազի ամբաստանագիր Ապրիլ 12, 1919) :

Վէհիպ փաշա ծագումով ալպանացի է : Եղբայրը՝ Զօրավար Խաստ փաշայի , որ նախանպէս քալ զօրավարներէն էր՝ Թրքական բանակին մէջ : Տարտանէլի կռիւներուն ընթացքին, Մուսթաֆա Քէմալ՝ Խաստ փաշայի ենթակայ դնդապետ մըն էր :

Վէհիպ նոյնպէս յանդուգն գինուորական կան մըն էր, Գերմանիա կրթուած, եղած էր գինուորական սպայից վարժարանը (Հարպիյէ) տնօրէն , եղած էր գնդապետ Եանեայի մէջ, 1908ին, Թրքական Սահմանադրութենէն քիչ առաջ, Ա. Ընդհանուր պատերազմին 1914 – 15 եղած էր Էրզրումի Բ. Զօրաբանակի հրամանատար : Երբ Էրզրումը գրաւուած էր Ռուսերու կողմէ եւ Թրքական Գ. Զօրաբանակի հրամանատար գլխաւոր ոճրագործ Մահմուտ Քեամիլ, Էնվէրին մտերիմը, Կ. Պոլիս վերադարձած եւ Էնվէրի խորհրդականը եղած էր, Վէհիպ նչանակուած էր Կովկասի ճակատի՝ Գ. Զօրաբանակի հրամանատար, վերակազմելու համար թրքական բանակը : Այդ օրերուն է, որ Վէհիպ տեղեկացած է մասամբ, Հայոց դէմ դործադրուած ցեղասպանական ոճիրնե – րուն, եւ երբ Զինադադարէն անմիջապէս եթէ Պատերազմական Ատեանի նախագահութիւնը դիմած էր իրեն, տեղեկագիրը ներկայացնելու, Վէհիպ քաջութեամբ իր դիտողութիւնները տեղեկագրած էր, որ մնայուն ամբաստանագիր մըն է՝ Թուրք կառավարութեան արարքներուն, եւ չատչուն ապացոյց մը՝ ցեղասպանութիւնը ուրացող Թուրք դրողներուն :

Քեմալական վարչութիւնը որ Նէօ – Իթթիհատիզմն է (նոր կամ վերակազմ – եալ Իթթիհատականութիւնը) չմարսեց Վէհիպի ճշմարտախօսութիւնը եւ զայն « 151 վատթեալ»ներու ցանկին մէջ դրաւ, երկրէն միշտ դուրս մնալու պայմանով :

Վէհիպ ժամանակ մը Ռումանիա մնալէ եթէ, 1936ին կանչուեցաւ Եթովպիա, իբրեւ ապայակոյտի պետ ընդդէմ Իտալիոյ հիներու :

Քանի մը տարիներ առաջ ան մեռաւ , Թուրքիայէն դուրս :

×

Մինչդեռ չքեղացում է Թալէաթի հրատարակած « Հայ յեղափոխականներու չարժում » գրքին մէջ, Պլեւլիսի հանգնդի մասին իբր պատրուակ յիշուած կէտերը.

— Թրքական գրաքննութիւնը Կ. Պոլսոյ մէջ բռներ է Ամերիկայէն գրուած նամակ մը, ՆՈՒԱՐԴ ատորպրութեամբ, Նոյեմբեր 17, 1914 Թուակիր, որուն մէջ գրուած է եղեր, թէ «մէկ չաթթ առաջ Ռուսերը Պայազիտ եւ Ալաշկերտ մտած են եւ Թուրքին դործը պիտի լրացնեն» :

Ուրիշ նամակ մը, Նոյեմբեր 29, 1914 Թուակիրը, Պետրոս Ցարուխիւնեան գրած է իր հօրը՝ Վարդեր Ցարուխիւնեանին Պլեւլիս թէ այս նամակս վերջինն է, հայ կամաւորներուն պիտի միանամ Թուրքին դէմ : Անգլիա, Ֆրանսա, Ռուսիա որոշած են վրէժ լուծել Թուրքէն եւ զերմանիէն : Նման իմաստով ուրիշ նամակ մը՝ Սէֆէրեան Պօղոս գրեր է Պլեւլիս Նեկտար Սէֆէրեանին եւայլն :

Թրքական չքմեղացումի այդ գիրքը կ'աւելցնէ տակէ զատ, թէ 195 Թուրքեր սպաննուած են Պլեւլիսի մէջ եւ փաստը ստորագրած են ոստիկան տնօրէնն ու օգնականները : Այդ Թրքական Թուղթը կը կրէ եղեր Յունուար 28, 1916 Թուականը (էջ 309 – 312 եւ 318) :

Նոյնիսկ վայրկեան մը ընդունուի , թէ Հայեր ,ոչ թէ 195, այլեւ այդ թիւին 10 պատիկը կամ քսան պատիկը կատարած ըլլան 1916ին, Թրքական ցեղասպանութեամբ կատարուած բիւրաւոր եւ հարիւր հազարաւոր ոճիրներէն հետ. Թուրք պետութիւնը ամենափոքր ինքնարդարացում չի կրնար ունենալ, իր կողմէ՝ 1915ի եւ յաջորդող տարիներուն «մարդկութեան եւ քաղաքակրթութեան դէմ գործած ոճիրներուն համար», Հայերու ջարդերով :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

(Վերջը յաջորդով)

(*) Մուսթաֆա Ասփուլ Խալիզը Վանի Վիլայէթի վալի ձեվտէթը ունէր հաւասար բռնեցիներն էին : Խալիզ անձնական էր Թալէաթի : Թալէաթի կինը Խայրիյէ հանգիստ , Խոյրն էր Խալիզին : Յետոյ եղաւ Հալէպի վալի եւ Հայոց կոտորել տուաւ Տէր Զօրի մէջ : Վանի ձեվտէթը, որ Պիթլիսի ջարդին գլխաւոր պատասխանատուներէն էր, փեսան էր Էնվէրին , (Էնվէրին Խոյրը՝ ձեվտէթին կինն էր) Պիթլիսի ահռելի ջարդերը կրնայ չէր կատարել մէկ Լազ Հաճի Օսմանով : Գլխաւոր պատասխանատուները մատնանշուած էին ականատես Տը Նօթլէսի կողմէ, բարձրաստիճան զինուորականներ եւ Խաղաքային պաշտօնատարներ, որոնց օժանդակած են թուրք եւ քիւրտ խուժանը :

(**) Դատարանի վճռագրին մէջ «փոլիսներ»ը (ապահովութեան ոստիկանութիւնը) ջնջած են : Ոճիրին մասնակցող գլխաւոր ոստիկան եւ ոստիկանական պաշտօնէաները պատասխանատուութեան գերծ պահելու եւ ոճիրը սահմանափակելու համար միմիայն աւազակները մատնանշելով :

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՍՈՒԻՉ

ԽՄԲ.— Նիւ Եորք Հերըլտի մէջ Սպարի հետեւեալ յօդուածը հրատարակած է.—

Ծովուժի մարզին մէջ, ներկայիս, աշխարհի երկրորդ հզօր պետութիւնը Միութիւնն է : Դասական ռազմանաւերու կողքին, այժմ, կը պատրաստէ պատերազմներու առակ մարտանաւեր : Միջերկրականի մէջ կայք հաստատած խորհրդային պատկառելի ուժմիաւ մը, որ իր տրամադրութեան ներքեւ ունի եղերական եւ սուրիական հաւահանգիստները :

Այս պարագան քաղաքական կարեւոր արժէք կը ներկայացնէ : Յամաքանման ծառայող ռազմանաւերու միջոցաւ կրնայ պաշտպանել իրեն բարեկամ պետութիւնները՝ պետական հարուածներու դէմ եւ, եթէ յանձն առնէ սահմանափակ պատերազմի մը վտանգը , պաշտպանել զանոնք նաեւ յարձակումներու դէմ :

Թեամբ կատարուած բիւրաւոր եւ հարիւր հազարաւոր ոճիրներէն հետ. Թուրք պետութիւնը ամենափոքր ինքնարդարացում չի կրնար ունենալ, իր կողմէ՝ 1915ի եւ յաջորդող տարիներուն «մարդկութեան եւ քաղաքակրթութեան դէմ գործած ոճիրներուն համար», Հայերու ջարդերով :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

(Վերջը յաջորդով)

(*) Մուսթաֆա Ասփուլ Խալիզը Վանի Վիլայէթի վալի ձեվտէթը ունէր հաւասար բռնեցիներն էին : Խալիզ անձնական էր Թալէաթի : Թալէաթի կինը Խայրիյէ հանգիստ , Խոյրն էր Խալիզին : Յետոյ եղաւ Հալէպի վալի եւ Հայոց կոտորել տուաւ Տէր Զօրի մէջ : Վանի ձեվտէթը, որ Պիթլիսի ջարդին գլխաւոր պատասխանատուներէն էր, փեսան էր Էնվէրին , (Էնվէրին Խոյրը՝ ձեվտէթին կինն էր) Պիթլիսի ահռելի ջարդերը կրնայ չէր կատարել մէկ Լազ Հաճի Օսմանով : Գլխաւոր պատասխանատուները մատնանշուած էին ականատես Տը Նօթլէսի կողմէ, բարձրաստիճան զինուորականներ եւ Խաղաքային պաշտօնատարներ, որոնց օժանդակած են թուրք եւ քիւրտ խուժանը :

(**) Դատարանի վճռագրին մէջ «փոլիսներ»ը (ապահովութեան ոստիկանութիւնը) ջնջած են : Ոճիրին մասնակցող գլխաւոր ոստիկան եւ ոստիկանական պաշտօնէաները պատասխանատուութեան գերծ պահելու եւ ոճիրը սահմանափակելու համար միմիայն աւազակները մատնանշելով :

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Խօսքը տակաւին աւարտած չէր, երբ Թիկնապահը մատը կոխեց էլեկտրական կոճակին վրայ եւ զանգակը հնչեցուց :

Սեւազգեստ ծառայ մը երեւցաւ խոնարհ :

— Լաւագոյն ուիսքիէն չիչ մը եւ եղուր զաւաթ եւ սառ բերէք, հրամայեց Թիկնապահը :

Քառորդ մը եաք Մաք Լայն եւ Զիա փաշա, երկուքը դէմ դիմաց, իրենց առաջին զաւաթը կը պարպէին :

— Գուցէ պահելու եւ հանդստանալու պէտք ունիք, ըսաւ Թիկնապահը սիկառէթ մը վառելով, բայց պիտի խնդրէի որ նախապէս շնորհ ընէիք, մէկ քանի վայրկեան ինծի մտիկ ընելու :

— Ամենայն հաճութեամբ, մանաւանդ որ տակաւին քուն չունիմ :

— Դեղեցիկ յաղողութիւն մը ունեցաք երեւան հանելով զաղտնի կազմակերպութեան թաքստոցը, չարունակեց Զիա փաշա, թէեւ այդ յաղողութեան մէջ, ան – կեզծօրէն խոստովանեցիք թէ դիպուածը աւելի օգնեց ձեզ, քան թէ ձեր ճարպիկութիւնը :

— Դիպուածէն օգտուիլն ալ միթէ ճարպիկութիւն մը չէ՞, պատասխանեց Մաք Լայն հանդարտութեամբ ծխափողը քաշելով ու մխիսը դէպի ձեղուն արձակելով : Դիպուածը ամէն վայրկեան դէմները նիս կ'ելլէ, խնդիրը զայն ձեռքէ չփախցնելուն վրայ է :

— Այո, զուցէ այդ մասին իրաւունք ունիք, ըսաւ Թիկնապահը թեթեւ վարանումով մը, բայց խնդիրը արդէն ատոր վրայ չէ··· չարիքը գործուած է արդէն եւ չորս հոգի այս միջոցիս ձերբակալուած են··· :

— Զարի՞քը ըսիք, գոչեց Մաք Լայն զարմանքով իր խօսակցին երեսը նայելով, արդեօք Ասփուլ Համիտի հաւատարիմ Թիկնապահներէ՞ն մէկն է, որ այդպէս կը խօսի··· :

— Չէ՛, պատասխանեց Զիա փաշա խոր ժպիտ մը, հաւատարիմ Թիկնապահը չէ որ այդպէս կը խօսի, այլ զաղտնի կազմակերպութեան անդամներէն մէկը :

— Մ՛, ուրեմն ձերբակալուածները ձե՞ր ընկերներն են :

— Բայց այդ պարագային պէտք է որ դիտնալիք թէ ի՛նչ պարագաներու մէջ այս ձերբակալումը տեղի ունեցաւ :

— Ամէն բան դիտեմ :

— Լաւ ուրեմն , դոչեց Մաք Լայն իր զաւաթը վերատին լեցնելով··· ծածկամտութենէ չեմ խորթիր եւ կը նախընտրեմ որ բացէ ի բաց տեսնուիմ դիմացինիս հետ··· ես ալ դիտէի որ դուք զաղտնի կազմակերպութեան անդամներէն մէկն էք եւ ամէնէն գործօն եւ օգտակար անդամներէն : Հիմա որ այս անհրաժեշտ յայտարարութիւնները բրինք իրարու, զանք բուն խնդրին : Ձեր խօսքերէն կը զուշակեմ թէ ինձմէ ծառայութիւն մը կը սպասէք, այնպէս չէ՞··· :

— Ճիշդ զուշակեցիք :

— Եւ ի՞նչ է այդ ծառայութիւնը :

— Այս ձերբակալուած չորս անձերը, ինչ որ ալ ըլլայ իրենց հարցաքննութեան արդիւնքը, ապահովաբար մահուան պատիժը պիտի կրեն, այդ պատիժը պիտի կրնայ օրինաւոր կամ ապօրէն ձեւով տեղի ունենալ եւ հաւանօրէն ապօրէն ձեւով մը պիտի կատարուի, ապմուկ չյարուցանելու եւ ուշադրութիւն չգրաւելու համար :

— Ներեցէ՛ք, ընդմիջեց Անգլիացին, ապօրէն մահուան պատիժը չեմ կրնար ըմբռնել :

— Բացատրեմ ձեզի : Այս չորս անձերը կը հարցաքննուին, յետոյ ալ մէկ մըն ալ մէկ մըն ալ խօսքերնին չի լսուիր եւ ահա քանի մը օր եաքը, մին իր խցիկին մէջ կախուած կը գտնուի, միւսը փորհարութեամբ քանի մը ժամէն կը մեռնի, երրորդը դիպուածով ջուրին մէջ կը խեղդուի, չորրդը···

— Հասկցայ, հասկցայ, գոչեց Մաք Լայն դէմքը ծամածռելով եւ ափսոսանք մը զգալով :

— Լաւ ուրեմն, չարունակեց Զիա փաշա, մենք չենք ուզեր որ այդպիսի պատկառելի կածներու գոհ երթան մեր ընկերները :

— Բայց ես ի՞նչ կրնամ ընել ատոր համար :

— Ձեզմէ մէկ ծառայութիւն մը կը սպասենք, այն է՝ ասկէ ոտքը պատրաստի դնել եւ դէպքերուն հետեւիլ զգուշութեամբ կամ զանոնք արգիլելու չափաւոր :

Անգլիացին մէկ քանի ուամպ իր պիպէն ծխեց մտածկոտ, ապա ժպիտ մը քաշելէ եաքը, կը պատասխանէր պատասխանելու երբ դուռը զարնուեցաւ :

— Մտէ՛ք, գոչեց Մաք Լայն :

Պալատական մը ներս մտաւ, յարգանքով բարեւեց եւ մինչեւ Անգլիացին կը դառնայ եւ արձաթէ փոքրիկ ափսէի մէջ թաւշապատ տուփ մը ներկայացնելով ըսաւ.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵՄ

(117 – Շար.)

Ամերիկեան 6րդ նաւատորմիղը դեռ կը տիրապետէ Միջերկրականի, սակայն այս ծովը այլեւս մենաշնորհը չէ դաշնակից-ներու : Հարաւային ծովափը՝ բացառութեամբ Մարոքի եւ Թունուզի, թշնամական վերաբերում ունի իր դէմ : Նոյնը նաեւ արեւելեան ծովափը՝ բացառութեամբ Թուրքիոյ եւ Իսրայէլի :

Այսպէս զօրաւոր խարիսխ մը հաստատելէ ետք Արաբիոյ արեւմուտքը, Խորհրդային Միութիւնը անպայման պիտի փորձէ ամուր պատուանդան մըն ալ հաստատել Արաբիոյ արեւելքը՝ զօդելով Միջերկրականի խորհրդային ռազմական դիրքը Հնդկաստանի նկատմամբ իր ունեցած շահերուն հետ, որոնք օր աւուր աւելի կ'աճին : Մոսկուա Սթալինի մահէն ետք եւ սկսելով Խրուշչեւի եւ Պուլկանինի Հնդկաստան այցելութեան օրերէն, մեծ շահագրգռութիւն ցոյց կուտայ հնդկական ցամաքամասին նկատմամբ : Թաշքենտի հարցին կապակցութեամբ Կոսիգինի իրաւարարութիւնը եւ դեռ վերջերս Փաքիստան ու Հնդկաստան կատարած անոր այցելութիւնները այս ծաղկող քաղաքականութեան փուլերն են :

Ռուսիոյ հետապնդած նպատակը Հնդկաստանի կապակցութեամբ զարմանալի կերպով յար եւ նման է Մ. Նահանգներու այս երկրին նկատմամբ հետապնդած քաղաքական նպատակներուն — ձգտիլ ըստեղծել աշխարհի երկրորդ մեծագոյն ուժը իբրեւ հակազդեցութիւն Չինաստանի : Թէեւ ամերիկեան օժանդակութեան տարողութեան չի հասնիր, այսուհանդերձ, խորհրդային տնտեսական օժանդակութիւնը եւս տպաւորիչ է Հնդկաստանի մէջ : Մոսկուա իր յատկացուցած ամէն մէկ ռուբլիով աւելի եւս շօշափելի ներկայութիւն մը կը դառնայ այս ցամաքամասին մէջ :

Միւս կողմէ, այն ինչ որ մնացած է Սենթոյէն — դաշնակցութիւն մը, որու նպատակն է պատուար հանդիսանալ ռուսական տարածումին դէպի հարաւ, ցայտուն կերպով կը կազմալուծուի : Խորհրդային ազդեցութիւնը տարածուած է այս շրջանին մէջ եւ Մոսկուայի անուշ ձայնը բարձր կը լսուի ներկայիս Թուրքիոյ եւ Իրանի մէջ :

Այս կէտերը նկատի առնելով յստակ կը դառնայ այն իրողութիւնը, թէ Խորհրդային Միութեան շահը կը պահանջէ, որ վերաբացուի Սուէզի ջրանցքը, որպէսզի կարենայ իրագործել իր նպատակները Արեւելեան Միջերկրականի եւ Հնդկաստանի մէջ : Խորհրդային նաւերուն համար պարզապէս գործնական չէ ամբողջ Ափրիկէի շրջանը ընել, անցնիլ Բարեյուսոյ հրուանդանէն՝ հնդկական նաւահանդիստները կարենալ փոխադրելու համար առաքուած ապրանքներն ու հումնիւթերը : Առեւտրական, ռազմավարական եւ քաղաքական տրամաբանութիւնը ուրեմն կը խօսի ի նպաստ այն միտքին, թէ Ռուսիա պիտի դառնայ Սուէզի գլխաւոր պաշտպանը ճիշդ այն պատճառով, զոր ունէր Անգլիա — ապահովել Հնդկաստանի ճամբան :

Ջրանցքը մեծ մասով կորսնցուցած է իր արժէքը Անգլիոյ եւ Արեւմտեան երկիրներուն համար, որոնք պէտք ունէին անոր առաւելաբար Արաբիոյ եւ Իրանի քարիւղը դէպի Արեւմուտք փոխադրելու համար : Այժմ, շնորհիւ քարիւղատար գեր-նաւերու, որոնք ի դէպ ի վիճակի չեն անցնելու Սուէզէն, շատ աւելի նը-պաստաւոր պայմաններով, այսինքն խնայողութեամբ, քարիւղ կը փոխադրեն Բարեյուսոյ հրուանդանի ճամբով :

Թսիւշիմայի 1905ի նաւամարտէն ետք, երբ Ճափոնցիները ընկզմեցին ցարին զըրեթէ ամբողջ նաւատորմը, Ռուսիա առաւել կամ նուազ չափով քաշուեցաւ բաց ծովերէն : Համաշխարհ. երկրորդ պատերազմին անգլիական «Ռոյըլ Սովըրէյն» եւ ամերիկեան «Միլուաքի» ռազմանաւերը յանձնուեցան Սթալինի եւ դարձան կարմիր նաւատորմիղին միակ կարեւոր մարտանաւերը :

Այսուհանդերձ, պատերազմի աւարտին յստակ դարձաւ, թէ Ռուսիա ծրագրած է հիմնել նաւատորմիղ մը : Զօր. Հայտա գրեց. « Մեր հայրենիքը իրաւունք ունի ծովուժի հզօրագոյն երկիրներէն մէկը դառնալու աշխարհի մէջ » :

Խորհրդային քաղաքականութիւնը յաճախ նշմարելի է ի յառաջագունէ : Եւ այսօր, 23 տարի ետք, արդիւնքը ակընյայտ է : Հայտայի նպատակակէտը իրագործուած է : Հետեւաբար, խորհ. ազդեցութիւնը դէպի հարաւ տարածելու ձգտող քաղաքականութիւնը դարձած է հնարաւոր եւ փաստօրէն յաջողութիւն գըտած է : Միակ արգելքը, որ պայսօր գոյութիւն ունի, Սուէզի ջրանցքն է :

Ռուսիա եւ Հնդկաստան մեծ արժէք կուտան Սուէզի ջրանցքի բացումին, որ կենսական կարեւորութիւն ունի իրենց համար : Այսուհանդերձ, որովհետեւ պատերազմական վիճակը կը շարունակուի գոյատեւել Իսրայէլի եւ Արաբներու միջեւ, իսրայելեան զօրքը կը մերժէ հեռանալ ջրանցքին հիւսիսային ափէն եւ կամ թոյլ տալ, որ ջրանցքը փակող արգելքները վերցուին : Հետեւաբար անցքը կը մնայ փակ :

Թերեւս այս պատճառով է, որ այժմ Մոսկուա կը ձգտի Միջին Արեւելքի մասին համաձայնութեան եզր մը գտնել Արեւմուտքի հետ : Այս իմաստով որոշ քայլեր կ'առնէ ներկայիս Ուոշինկթընի, Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ : Ռուսերը կըրնան տրամադիր ըլլալ կարեւոր դին վըճարել ապահովելու համար հովանաւորեալի դերը, ինչպէս անցեալին Անգլիա, Սուէզի ջրանցքին վրայ :

Թ. Ա. Թ.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՌՈՒԲԷՆ ՄԵԼԻՔ

«ԵԱՆ'Ց»Ի ՄԷՋ

« Եանց » Ակումբի Վեցօրեակին անցեալ Երկուշաբթի օրուան երեկոյթը յատկացուած էր հայ բանաստեղծութեան : Օրուան դասախօսն էր Ֆրանսադիր բանաստեղծ Ռուբէն Մելիք :

Ստուար բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը : Հաւաքոյթը մէկ քանի կարճ խօսքերով բացաւ Եանցի վարչութեան անդամներէն Պ. Հայկ Էսապալեան եւ անմիջապէս խօսքը տուաւ Պ. Վռամ Գույումճեանի, որ, բացատրելէ ետք կազմակերպութեան նպատակը, ներկայացուց Ռուբէն Մելիքը :

Մէկ ժամ եւ աւելի Ռուբէն Մելիք խօսեցաւ հայ բանաստեղծութեան մասին, սկսելով անոր ակունքներէն եւ հասնելով մինչեւ մեր օրերու հայ քերթողութիւնը :

Անկախ իր քերթողական տաղանդէն, այստեղ հարկ ու անհրաժեշտ է ըսել նաեւ թէ Ռուբէն Մելիք ընտիր դասախօս մըն է : Իր կշռութաւոր ու հատընտիր բառերը կը կազմեն նախադասութիւններ, որոնք հեռու են ընկալեալ հռետորական ճամարտակութիւններ ըլլալէ : Ռուբէն Մելիք, միով բանիւ, իր խօսքին ու իր մտքերուն բացարձակ դիտակցութիւնն ու պատասխանատուութիւնը ունեցող դասախօս մըն է :

« Շատ մեծ ծանօթութիւն մը չունիմ հայ բանաստեղծական արուեստին մասին, ըսաւ դասախօսը, միայն՝ երբ դեռ պատանի էի, պատահմամբ ձեռքս անցաւ Աստուր Նաւարեանի «Ծաղկաքաղ հայ բանաստեղծութեան » Ֆրանսերէն հատորիկը, ուր գտայ հայ բանաստեղծներու գործերէն թարգմանութիւններ եւ մէկ քանի նկարներ : Այդքանն ալ սակայն բաւական եղաւ արթնցնելու համար իմ հետաքրքրութիւնս » :

Այս համեստ նախաբանէն ետք, Ռուբէն Մելիք Նարեկացիէն մեկնելով եկաւ մինչեւ Սայաթ Նովան ու Քուչակը, անցաւ յաջորդ շրջաններու հայ աշուղներուն, ժողովրդական անանուն բանաստեղծութեան, Թումանեանի, Տէրեանի, Չարենցի, Վարուժանի, Թէքէեանի եւ կանգ առաւ մերօրեայ սերունդի ներկայացուցիչներ՝ Նիկողոս Սարաֆեանի, Համօ Սահեանի, Յարութ Կոստանեանի, Բիւզանդ Թօփալեանի եւ այլոց քերթողական արուեստին վրայ : Այս ընդարձակ, բացառիկ հմտութեամբ մը պատրաստուած տեսութիւնը ճիշդ հակառակը ապացուցանեց վերեւ ըսած իր խօսքերուն, ի մասին «Հայ քերթողութեան մասին շատ մեծ ծանօթութիւն » մը չունենալուն :

Օրինակ բերելով Ֆրանսական ռեզիսթանսի շրջանի բանաստեղծութիւնը, Ռուբէն Մելիք ըսաւ .

« Գերմանական զրաւման շրջանին Ֆրանսացի քերթող մը բանտարկուած էր դերմանական կեսթափոյին կողմէ ու նետուած մութ զնտանի մը խորը, ուր կարելիութիւն չունէր որեւէ բան ստեղծագործելու, տրուած ըլլալով որ ոչ մատիտ ունէր ոչ ալ թուղթ : Սակայն, այս քերթողը իր մտքին մէջ քանդարկեց բանաստեղծութիւններ մութին մէջ որոճաց զանոնք շարունակ, որոնք աւելի վերջ լոյս ընծայուեցան :

Այս առթիւ Փոլ Էլուար յայտարարեց թէ՝ այդ բանաստեղծը վարուեցաւ ճիշդ այնպէս ինչպէս պիտի ընէր ջուրը ինկած մայր մը՝ որ առանց խորհելու իր կեանքին մասին, ամէնէն առաջ իրեն հետ եղող իր զաւակը ջուրէն դուրս պիտի պահէր, որպէսզի իր արգանդին արգասիքը եղող էակը ջրամոյն չըլլար ...» :

Եւ Ռուբէն Մելիք եզրակացուց. « Հայ քերթողներն ալ ճիշդ այդպէս, դարերու ընդմէջէն, հազար ու մէկ հալածանքներու եւ տառապանքներու, ջարդի ու աքսորի մէջ ալ միշտ ջուրէն դուրս պահեցին հայ քերթողութիւնը եւ զայն հասցուցին այսօրուան պատուաբեր դիրքին» :

Երեկոյթի ընթացքին մէջ ընդ մէջ եղան Ֆրանսերէն եւ հայերէն, հայ քերթողներէն արտասանութիւններ, զորս կատարեցին եանցական երիտասարդ-երիտասարդուհիներ, ինչպէս նաեւ դերասան Արտաշէս Գմբէթեան : Ներկաներր մեծ հաճոյքով ունկնդրեցին Արմէն Լիւպէնի (Շահան Շահնուր) մէկ քերթուածը ուր ներկայացուած էր Սփիւռքի երիտասարդին վիճակուած դժբախտ վախճանը :

Ամէնէն ետքը Վռամ Գույումճեան դարձեալ խօսք առնելով շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, գեղարուեստական բաժնին մասնակցողներուն, ինչպէս նաեւ Ռուբէն Մելիքին եւ խնդրեց այս վերջնոյն որ կարդար իր քերթուածներէն մին : Ռուբէն Մելիք կարդաց իր գործերէն մին որ մեծ տպաւորութիւն թողուց ներկաներուն վրայ, որոնք ջերմօրէն ծափահարեցին քերթող դասախօսը :

Խիստ դեղեցիկ, օգտակար ու շինիչ հաւաքոյթ մըն էր Եանցի այս ձեռնարկը, որուն համար շնորհաւորելի են Եանցականները :

Ա. Գ.

ԾԻԾԱՂ

Մէկը բարեկամին հանդիպելով կ'ըսէ .

— Շաբաթ մըն է որ կինս սարսափելի կը տանջուի :

— Ինչո՞ւ, հիւա՞նդ է, հարց կուտայ բարեկամը :

— Ոչ, կոկորդը կը ցաւի ու խօսիլ չըկրնալով՝ աներեւակայելի կը տառապի, կը պատասխանէ մարդը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (184)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Կան վայրկեաններ, ուր չուանի ծայր մը, ձող մը, ծառի ոստ մը կեա՛նք կը նշանակէ եւ մարդ կը սոսկայ երբ կը տեսնէ կենդանի էակի մը անկէ բաժնուիլը եւ հասուն պտուղի մը պէս իյնալը :

Ցանկարծ մարդ մը նշմարուեցաւ որ նաւուն պարաններուն վրայէն կատուվագրի մը պէս կը մագլցէր : Կարմիր զգեստներէն կը հասկցուէր թէ դատապարտեալ եղեռնագործ մըն էր ան. նաեւ կանաչ գլխարկէն կը հասկցուէր թէ ցկեանս դատապարտեալ էր : Երբ մինչեւ թակաղաղը ելաւ, հովը անոր գլխարկը առաւ տարաւ եւ ահա բաց մնաց մարդուն գլուխը, որու մազերը սպիտակ էին. ըսել է թէ երիտասարդ մը չէր :

Իրօք դատապարտեալ մը որ թիարանի ծառայութիւնը կ'ընէր նաւուն մէջ՝ առաջին վայրկեանին վազելով դիմած էր այն պաշտօնաւորին որու կարգն էր նոյն միջոցին հսկողութիւն ընել նաւուն մէջ, եւ մինչդեռ նաւաստիները կը շփոթէին եւ կը վարանէին, մինչդեռ ամէնքն ալ կը դողային եւ կ'ընկրկէին, հրաման ուղած էր պաշտօնատարէն որ իր կեանքը վտանգէ կայմապահը ազատելու համար : Պաշտօնատարը հաւանութեան նշան մը տալուն պէս, դատապարտեալը կռանը զարնելով՝ իր ոտնաօղակին ամրապինդ շըղթան կտրած, յետոյ չուան մը բռնելով պարաններուն վրայ նետուած էր : Ետքէն միայն յիշուեցաւ ան :

Ակնթարթի մը մէջ առագաստակալ գերանին վրան ելաւ : Քանի մը մանրերկրորդ կանգ առաւ, կարծես թէ նայուածքովը գերանը չափեց : Նայողները կարծեցին թէ դարերու չափ տեւեց այս քանի մը երկվայրկեանը, ուր հովը թելի մը ծայրէն կախուած կայմապահը կ'օրօրէր : Վերջապէս դատապարտեալը երկինք նայեցաւ անգամ մը, եւ քայլ մը առաւ դէպի առաջ : Բազմութիւնը չունչ առաւ. տեսաւ որ գերանին վրայէն վազելով անցաւ ան : Երբ ծայրը հասաւ, հետը բերած չուանին մէկ ծայրը հոն կապեց, եւ միւս ծայրն ալ թողուց որ կախուի. յետոյ այս չուանին վրայէն ձեռքերովը իջաւ, եւ ահա այն ատեն անմեկնելի անձկութիւն մը տիրեց ամէնուն վրայ, վասնզի անդունդին վրայ հիմա ոչ թէ մէկ, այլ երկու մարդ կախուած կը կենային :

Կրնար կարծուիլ թէ եկողը սարդ մըն էր, որ ճանճ մը բռնելու եկած էր, միայն թէ եկող սարդը ոչ թէ մահ, այլ կեանք տալու եկած էր : Տասը հազար հոգի այս խումբին կը նայէին ակնապիշ : Աղաղակ մը, խօսք մը անգամ չէր լսուեր : Ամէնուն յօնքերը միեւնոյն սարսուռով կը պռստէին : Ամէն բերան իր շունչը չէր թողուր որ ելլէ, կարծես վախնալով որ նոյն շունչով չաւելնայ երկու թշուառները տարուբերող հովը :

Սակայն դատապարտեալը չուանին վրայէն սահելով նաւաստիին քով հասած էր : Ժամանակն էր հասնելու, վասնզի եթէ վայրկեան մը եւս ուշանար, մարդը ուժաթափ եւ յուսահատ պիտի իյնար անդունդին մէջ : Դատապարտեալը հաստատօրէն կապեց զայն իր չուանով, որմէ ինք մէկ ձեռքով կախուած էր միւս ձեռքովը կ'աշխատէր : Վերջապէս նորէն առագաստակալ գերանին վրայ ելաւ եւ չուանով անոր վրայ քաշեց նաւաստին, հոն պահ մը բռնեց զայն որպէսզի ուժ առնէ, յետոյ գրկեց եւ առագաստակալին վրայէն քալելով բերաւ մինչեւ այն կոճղը, որով կայմին վարի մասը վերինով կը միանայ. անկէ ալ թակաղաղը տանելով, ընկերներուն ձեռքը յանձնեց կայմապահը :

Այն ատեն բազմութիւնը ծափ զարկաւ. թիապարտներու ծեր պահնորդներ կային, որ լացին. կիները ծովեզերին վրայ զիրար կ'ընդգրկէին, եւ ամէնքն ալ տեսակ մը գթաշարժ աւիւնով պոռացին.— Այս մարդուն ազատում շնորհելու է :

Սակայն մարդը անմիջապէս սկսած էր իջնել որպէսզի նորէն իր բռնի աշխատութեամբը զբաղի : Աւելի շուտ հասած ըլլալու համար պարաններուն վրայէն սահելով իջաւ, եւ սկսաւ ցած առագաստակրի մը վրայ վազել : Ամէն մարդ անոր կը նայէր : Եղաւ վայրկեան մը, ուր բազմութիւնը վախցաւ, տեսնել կարծեց թէ դատապարտեալը կը դեղեւէր եւ կ'երերար. կ'երեւայ թէ յոգնած էր եւ կամ թէ գլուխը կը դառնար : Ցանկարծ բազմութիւնը մեծ աղաղակ մը հանեց. վասնզի դատապարտեալը ծովը ինկաւ :

Անկումը վտանգաւոր էր :

«Ալժէզիրիա» անուն Ֆրէկաթը «Օրիոն»ին քով խարիսխ նետած էր եւ խեղճ թիապարտը երկու նաւին մէջտեղ ինկած էր : Կը վախցուէր որ մէկուն կամ միւսին տակ չսպրդի :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ենովք Ար – մէն (Ծնեալ Փափազեան), Պ. Արա Ար – մէն, Այրի Տիկին Մարի Արապեան եւ զաւակները, Տիկին Ա. Փափազեան եւ զաւակները, եւ համայն ընտանեկան պա – րագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆի

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 6ին, 83 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, այսօր Շորեքշաբթի, Մայիս 8, ժամը 16ին, Փրատոյի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ :

Ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ :

Կը խնդրուի ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահագդ :

Այրի Տիկին Վէրժինի Գըլըճեան եւ համայն ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԳԸԼԸՃԵԱՆի

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 6ին, 79 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, այս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին :

Հաւաքուիլ Շորեքշաբթի ժամը 13·45ին հանդուցեալին բնակարանը, 12 Բիս տը Մատրիտ, Ալֆորվիլ :

Մահագդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

Հ. Ը. Ը. Մ.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Նախագահութեամբ Միութեան նախա – գահ Ալեք Մանուկեանի, մասնակցու – թեամբ Ամերիկայէն, Եւրոպայէն, Մի – ջին Արեւելքէն պատգամաւորներու եւ ունկնդիր հիւրերու, Հինգշաբթի եւ Ուր – բաթ՝ 30 եւ 31 Մայիս 1968ին,

ՓԱՐԻԶ

Օթէլ Քօնթինանթալի չքեղ սրահներուն մէջ, Թուիլըրիի պատմական պարտէզնե – րուն դիմաց :

×

Օրը երեք նիստ՝ առաւօտեան ժամը 9·30էն ժամը 1 կէսօրէ ետք, ժամը 15էն 19, դիւցերուան ժամը 21էն 24 :

Պատգամաւորներ եւ հիւրեր Փարիզ պէտք է ժամանեն դոնէ Շորեքշաբթի օր, 29 Մայիս մինչեւ ցերեկ :

Համագումարին մուտքը բոլորին հա – մար ալ անձնական տոմսով է, ունկնդիր հիւրերու տոմսերու թիւը սահմանափակ է, սրահին կարելիութեան համաձայն :

×

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՓԱԿՈՒՄԻՆ՝

ԱՂՕԹՔ, ԽՈՒՆԿ, ԾԱՂԻԿ

Ա.— ՇԱԲԱԹ, ՕՐ, 1 ՅՈՒՆԻՍ

Գոհաբանական հանդիսաւոր պատա – րագ, առաւօտեան ժամը 9·30ին, փա – րիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 Բիս ժան Կուժօն, երգեցողութեամբ բազմաձայն երկսեռ երգչախումբի մը զոր պիտի ղե – կավարէ ԱՐԱ. ՊԱՐԹԵԼԵԱՆ : Մեներգող՝ Տիկին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ – ՓԱՓԱԶ – ԵԱՆ :

Ցետ աւարտման պատարագի՝ հանդի – սաւոր հոգեհանդիստ՝ Հ. Բ. Ը. Միու – թեան հիմնադիր ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱ – ՐԻ, ՆՈՒՊԱՐ հարազատներու՝ ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐ, ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՑ ՆՈՒՊԱՐ, ՋԱՐԵՀ ՊԷՑ ՆՈՒՊԱՐ, Միութեան նա – խագահներ՝ Գալուստ Կիւլպէնկեանի եւ Արշակ Գարակէօզեանի, մեծ բարեբար – ներ՝ Մելգոնեան եղբայրներու, Գայ – սերլեան ամոլին եւ Ռաֆայէլ Մարկոս – եանի, վարիչ – պատուիրակ Վահան Մա – լէզեանի, Միութեան համայն ողբացեալ ժողովականներու, նուիրատուներու, կը – տակարարներու, դործիչներու եւ անդամ – ներու :

Ներկայ պիտի ըլլան Նուպար դերդաս – տանի անդամներ, ի մասնաւորի Տիկին Առաքել Փաշա Նուպար եւ Տիկին Վահ – րամ Պէյ Նուպար :

Բ.— ԿԻՐԱԿԻ, 2 ՅՈՒՆԻՍ

Խմբական ուխտագնացութիւն ժամը 14·30ին, Օթէլ Քօնթինանթալէն, փէռ Լաչէզի դերեզմանատունը՝ Պօղոս Փաշա Նուպարի, Զօրավար Անդրանիկի եւ Փա – րիզի սրբազան Առաջնորդներ՝ Վռամշա – պուհի Ս. Արք. Քիւպարեանի եւ Տ. Արտա – ւազդ Արք. Սիւրմէեանի չերիմներուն :

« ՈԴԵԿՈՉՈՒՄ »

Փաստաբան Տիգրան Պօյաճեանի կողմէ (Պոսթոնէն, Մասչեսթ Նահանգներ) :

Ցետոյ դարձեալ խմբովին, ուխտա – գնացութիւն դէպի Հայոց վերջին Թագա – ւորին դամբարանը՝ Սէն Տընի :

«ՈԴԵԿՈՉՈՒՄ »

Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Ննօրէն Տ. Գ. Կիրակոսեանի կողմէ :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Ընդունելութիւն ի պատիւ պատ – գամաւորներու եւ հիւրերու :

Համագումարին իբր նախաւոնակ, Չո – րեքշաբթի երեկոյ, 29 Մայիս 1968, ժա – մը .... էն սկսեալ, ընդունելութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Շան դ'Էլի – զէի Թաղամասին մէջ, Բիւ ժան Կուժօն, Մէզոն տէ Սանթրօ, կազմակերպուած Մի – ութեան Փարիզի Երիտասարդաց Ա – կումբին կողմէ, ի պատիւ օտար երկիր – ներէ Փարիզ ժամանող պատգամաւորնե – րու եւ հիւրերու ու իբր առաջին հանդի – պում եւ փոխադարձ ծանօթութիւն :

Մասնաւոր յայտագիր :

Մուտքը հրաւիրատոմսով : Պատգամա – ւորներու եւ հիւրերու անձնական տոմսե – րը մուտքի իրաւունք կուտան :

Բ. Հանդիսաւոր մեծ ճաշ, Շա – բաթ, 1 Յունիս 1968, Փարիզի Հիլթըն պանդոկի շքեղ սրահներուն մէջ, 18 Ա – վընիւ տը Սիւփրէն, *ժամը 13ին, յաւարտ առաւօտեան պատարագին : Հովանաւո – րութեամբ Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Տ. Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, Տիկիններ Առաքել փաշա Նուպարի եւ Վահրամ Պէյ Նուպարի, Հ. Բ. Ը. Միութեան նախա – գահ Ալեք Մանուկեանի եւ փոխ նախա – գահ Երուանդ Հիւսխսեանի, նախագահ Եւրոպայի Շրջանային Կեդր. Յանձնա – ժողովի :*

Ողջոյնի խօսք՝ Երուանդ Հիւսխսեանէ . Պատգամ՝ Ալեք Մանուկեանէ

Ուղերձներ եւ դեղարուեստական բա – ցառիկ յայտագիր : Մանրամասնութիւն – ները յայնորդիւ :

Մասնակցութեան գին՝ 60 ֆրանք, որ իրաւունք կուտայ նաեւ դիշերուան պա – րահանդէսին ազատ մուտքի :

Գ. Աննախընթաց մեծ պարահանդէս, Շաբաթ, 1 Յունիս 1968, Փարիզի Հիլթըն պանդոկի շքեղ սրահներուն մէջ : 18 Ա – վընիւ տը Սիւփրէն, *ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ :*

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

(Ցանկորդիւ մանրամասնութիւնները)

Մուտք՝ ընթրիքով՝ 70 ֆրանք .— Ա – ռանց ընթրիքի՝ 20 ֆրանք :

Արտասահմանի հիւրերու ի դիւրու – թիւն, սեւ գլեստը պարտաւորիչ պիտի չըլլայ այրերու համար, բայց կը թելա – դրուի դոնէ դոց դոյն գլեստ, նախընտ – րաբար կապոյտ :

Պարահանդէսին ընթացքին պիտի քաշ – ուի մեծ վիճակահանութիւն՝ ի ներ կա – յութեան Փէֆֆէքթիւրի ներկայացուցի – չին ու անոր հակակչիռին տակ, վիճա – կահանութիւն՝ կազմակերպուած Միու – թեան Փարիզի Երիտասարդաց Ակումբին կողմէ, միակ մեծ պարգեւը ըլլալով Մի – ութեան նախագահ՝ Պ. Ալեք Մանուկեա – նի նուիրած «ինքնաշարժը՝ Ռընօ, 10 ՄԱԺՕՐ : Վիճակահանութեան տոմսի գին տասը ֆրանք :

Դ. ՇՐՋԱՊՏՈՑՑՆԵՐ

Փարիզի Համալսարանական Ուսանին մէջ Միութեան ՄԱՌԻ – ՆՈՒՊԱՐ Հայ – կական Տունը, — Ուսանողական տուն—, Փարիզի Հայկական Թանգարանը, Փա – րիզի տեսարժան վայրերը, փափաքողնե – րու համար Վէրսայլ եւ կամ՝ Սէնի վրայ չողնաւային պտոյտ, եւն. :

Տեղեկութիւններու եւ տոմսերու հա – մար դիմել Միութեան Փարիզի գրասեն – եակը, հետեւեալ հասցէով.—

COMITE DU CONGRES U.G.A.B.
11, Square Alboni — Paris 16e
FRANCE

Հեռաձայն՝ Փարիզ, 870-03-18:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՋ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձա – նագրութիւնները բացուած են : Մնողք – ներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Աչի գրասենեակը 17, Բիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հե – տեւեալ թուղթերով .—

Livret de Famille,
Carte d'Immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28 Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Փարիզի մէջ, Մայիս 26ին, կէսօրէ ետք :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

25 Մայիս Շաբաթ իրիկուն, Ազգ. Տան սրահը :

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կո – միտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբին եւ Ֆ. Կ. Խա – չի Տէսինի մասնաճիւղի :

26 Մայիս, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Մանրամասնութիւնները չուտով :

Grande Surprise-Partie

Կազմակերպուած Հաճնոյ Հայր. Մի – ութեան երիտասարդաց կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ 22, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիս Պէօ Փարիզ (9) : Հաճելի անակնկալներ, հայ – կական նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ :

Attractions - Ambiance Jeunesse

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիներու կողմէ :

Այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 17ին, Salle Paroissiale, 69, Av. Henri-Barbusse 95 - ARNOUVILLE-LES GONESSE

Կը ներկայացուի « ՋԱՐԻՆ ՎԵՐՋ »ը, երգախառն օփէրէթ Ռ. Մելիճեանի :

Ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը եւ «ԴԻՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՑՍԻՆ» Դ. վարու – ժանի :

Գին 5 Ֆրանք

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՓԱՐԻԶ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ
Նուիրուած

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆի

Ունկնդրութիւն «ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ» Թա – տիւֆոնիք քերթուածին, հայերէն եւ ֆրանսերէն :

Այս Հինգշաբթի, Մայիս 9, ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիս Պլէօ, մեթրօ Քատէ :

Մուտքը ազատ է

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԵՐԷՆ

ԴԱՍԱԽԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շէնքի փոփոխութեան պատճառով Ալ – ֆորվիլի հայերէնի ընդհատուած դաս – ադանդութիւնները կը վերսկսին այս Հինգ – շաբթի, կռանտ – Անսամպլի մանչերու վարժարանը :

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո – միտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, նոր հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս – եան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ– Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՒԱՐ. Հայր. Միութեան Մար – սէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ, Մայիս 11, իրիկ – ուան ժամը 21ին, սովորական հաւաք – ատեղին : Օրակարգ՝ Տեղւոյն վրայ ընթա – ցիկ հարցեր, չատ կարեւոր է : Բոլոր ա – դդամներու ուշադրութեան՝ վարչութի – նը կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ գտնուին այս ամաւերջին կարե – ւոր ժողովին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տա – րեվերջի հանդէսը Յունիս 30, կիրակի

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՑՍԸ ԳՈՑՆ Է ··· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛ ..... ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղջ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնա – կարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրու – թիւն : Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն : Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէումներէմ եւ փլաստիք — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՄԱՅԻՍ
JEUDI 9 MAI 1968
LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11207 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.207

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

15.000 ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ ԵՕԹԸ ԺԱՄ ՔԱԼԵՑԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԱՐԳ ՄԸ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ
ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ
ԵՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իւնէֆի (Ֆրանսայի Ուսանողներու Ազգ. Միութիւն) հրահանգած երկրորդ ցոյցը — Երեքշաբթի իրիկուն — շատ աւելի հանդարտ էր քան նախորդ օրուանը, հակառակ անոր որ մասնակցողներու թիւը կրկնապատիկ էր :

Աւելի քան 15 հազար ուսանողներ հաւաքուած էին Երեքշաբթի իրիկուն ժամը վեցին Պելֆոռի Առիւծին առջեւ եւ մինչեւ կէս գիշեր լուռ տողանցք մը ըրին Փարիզի մէջ, հասնելով մինչեւ Յաղթական Կամար ուր «Միջազգայինը» երգած են: Քանի մը քարեր նետուած են նաեւ «Ֆիկառոյի» խմբագրատան վրայ, ուր ապակիներ կոտրած են :

Ուսանողները չեն փորձած խորտակել ոստիկանական շղթաները, եւ բռնի մըտնել Սոռպոնի պաշարուած գօտիին մէջ : Կէս գիշերէն ետքն է որ միջադէպեր պատահած են երբ Իւնէֆի տուած ցրւումի հրահանգէն ետք, կարգ մը խռովարարներ, ծայրայեղ տարրեր սկսած են անկարգութիւններ ընել եւ ոստիկանութիւնին ալ շատ բուռն հակազդեցութեան դիմած ըլլալով, մօտ հարիւր հոգի վիրաւորուած է ցուցարարներէն եւ 22 ոստիկաններէն: 60 – 70 ցուցարներ ալ ձերբակալուած է եւ պարզուած է թէ ասոնց մեծ մասը ուսանող իսկ չէ :

Բաւական միջադէպեր պատահած են Վավէնի շրջանը եւ երբ քանի մը ցուցարար փորձած են սրճարան մը ապաստանիլ, ոստիկանները արտասուաբեր ռումբերով ներս խուժած են եւ քանի մը հոգի նուաղած են :

Ընդհանուր ձեւով խռովութիւնները ըսկըսած են այն ատեն երբ Իւնէֆի հակակշռէն ելած էր ցոյցը եւ հրապարակի վրայ կը մնային քանի մը խռովարարներ :

× Ազգ. Ժողովը փոխելով իր օրակարգը, Չորեքշաբթի օր կը զբաղէր ուսանողական հարցով : Այս առթիւ դիւանին յանձնուած էին արդէն երկու գրաւոր հարցումներ, մէկը մեծամասնութեան պատկանող երեսփոխանի մը կողմէ, միւսը՝ ընդդիմութեան : Հարցումը նոյնն էր սակայն՝ ո՞վ պիտի վճարէ վնասները :

Արդարեւ օրէնքը կը նախատեսէ որ քաղաքացիական պատերազմի, ապստամբութեան, ժողովրդական շարժումներու եւ օտար պատերազմներու ընթացքին, ապահովագրողները չեն վճարեր վնասները :

ԵՐԲ «ԻՒՄԱՆԻԹԷ» ԵՒ «ՊՐԱՒԴԱ» ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԵՆ

Մոսկուայէն Փարիզ իրարմէ լուր չունենալու հետեւանքով է, հաւանաբար, որ համայնավար երկու պաշտօնաթերթեր բոլորովին տարբեր կարծիք կը յայտնեն նոյն դէպքերուն մասին, հիմնական անկարգապահութիւն մը ցոյց տալով :

Այսպէս Մայիս 7ի Պրաւդան կը դատապարտէր խռովարարները, գրելով .— «Նանթէռի ցոյցերու շարունակութիւնն է: Ասոնք ափ մը «կօշիսթ»ներու գործն էր, որոնք արդելք հանդիսացան որ իրենց ընկերները շարունակեն իրենց դասերը եւ իրենց քննութիւնները անցընեն: Կարգապահութեան Խորհուրդին առջեւ այս խռովարարներու հրաւէրէն ետք, Փարիզի «կօշիսթ» տարրերը անոնց տեղը անցան: Համայնավար ուսանողները որոնք արդար լուծումի մը համար կը պայքարին, երիտասարդական հարցերու շուրջ, կը դատապարտեն «կօշիսթ» եւ թրոցկիստ տարրերու այս գործունէութիւնը, որոնք ուսանողները կը մղեն նըման արարքներու » : Նոյն օրը «Իւմանիթէ» ուրիշ բան կ՚ըսէր . « Տագնապին «հիմնական պատճառները», որոնց մասին նախարարը կը դժուարանայ բացատրուիլ լայնօրէն կ՚արդարացնեն ուսանողներու խոր դժգոհութիւնը » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՏԻԱՆԱՅԻ մէջ տեղի ունեցան նախագահական նախնական ընտրութիւններ, որոնք հիմնական կը նկատուին Նոյեմբերի արդիւնքներուն համար : Հակառակ սպասուածին Պոպ Քենըտին է որ շատ հանդիստ տարբերութեամբ մը, գլուխը հասաւ, ստանալով ձայներու 42 առ հարիւրը :

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ կացութիւնը կը վատթարանայ : Ազգ. ազատագրական ճակատը (Վիէթքոնկ) յայտարարեց թէ Սայկոնը գրաւած պիտի ըլլան Մայիս 10-ին (այդ օրը կը սկսին Փարիզի խօսակցութիւնները) : Արդարեւ Սայկոնի մէջ կռիւները կը շարունակուին : Ոստիկանութեան պետին կցորդը սպաննուած է, չինական Շոլոն թաղին մէջ, զոր Ամերիկացիք կը ռմբակոծեն : Հազարաւոր գաղթականներ կը փախին :

ՓԵՔԻՆԷՆ արտաքսուած է Ժան Վէնսան, Ֆրանսական Ա. ԷՖ Փէի գործակալութեան գրասենեակին պետը :

ՀԱՆՈՅԻ պատուիրակութեան մէկ մասը Փարիզ հասաւ Երեքշաբթի օր : Ամբողջական կազմը 38 հոգիէ կը բաղկանայ :

ՊՐԸԹԱՆԵԸ ամբողջ գործադուլի լայն շարժումի մը ձեռնարկեց : Ցոյցերը, բանուորական, գիւղացիական եւ դժգոհութիւնները կը շատնան անգործութեան հետ :

ԹՈՒՆՈՒԶ խզեց դիւանագիտական իր յարաբերութիւնները Դամասկոսի հետ : Թունուզցի ղեկավարները կը մեղադրեն սուրիական Պաաս կուսակցութիւնը որ անցեալ Մարտին քաջալերած է Թունուզի համալսարանի ուսանողներու ցոյցերը :

ԱԼԱՊԱՄԱՅԻ կառավարիչը, որ առաջին կին կառավարիչն էր, Տիկին Ուալըս, մեռաւ առջի գիշեր 41 տարեկանին, խըլիրդէ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ շատ կտրուկ ոճով կը «ճշդեն» թէ խորհրդային ապահովութեան սպասարկութիւնները մատ չունին Մասարիքի «անձնասպանութեան» մէջ : Թաս կը ճշդէ թէ Չեխոսլովաքիոյ թըշնամիները կը տարածեն այդ զրպարտութիւնները որպէսզի հակախորհրդային մտայնութիւն մը ծագի, քաղաքականօրէն անկայուն մտքերու մէջ :

ՊԵԼԺԻՈՅ թագաւորը այս անգամ ալ Վան Տէն Պօյնանցի յանձնեց կառավարութիւն մը կազմելու պաշտօնը : 38 օրէն աւելի է որ Պելժիա կառավարութիւն չունի, Պօտուէնի բոլոր նշանակած հաւանական վարչապետները ձախողած ըլլալով իրենց առաքելութեան մէջ : Պօյնանց, որ փայլուն յաղթանակ մը տարած էր ընտրութիւններուն, պիտի փորձէ « խօսք հասկցնել » երեք գլխաւոր կուսակցութեանց (քրիստոնեայ–դեմոկրատ, ընկերվարական եւ ազատական) որպէսզի կարենայ համախմբման դահլիճ մը կազմել :

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ Փոմփիտու Թեհրանէն Աֆղանիստան անցաւ : Նախապէս Թեհրանի մէջ յայտարարած էր թէ Ֆրանսական ճարտարարուեստը կը փափաքի մասնակցիլ Պարսկաստանի տնտեսական զարգացման :

ԱԹԷՆՔԻ մէջ ձերբակալուած են յոյն երկու կարեւոր թերթերու տէրերը, այն յանցանքով որ հրատարակած իրենց թերթերը, ճշդուած էջերու քանակութիւնը անցած էին :

ՍՊԻՏԱԿ ՏՈՒՆԸ

Նոյեմբերի վերահաս նախագահական ընտրութիւններէն ետք քաղաքական կեանքէ քաշուելու նախագահ Ճոնսընի որոշումը, այժմէական դարձուց նախագահական իրաւասութեանց ու պատասխանատուութեանց հարցը : Իրականութեան մէջ ի՞նչ է Միացեալ Նահանգներու նախագահը: Ըստ էութեան ի՞նչ կը նշանակէ այդ պաշտօնը: Մինչեւ ո՞ւր կը հասնի ուժը Սպիտակ Տան պետին, ամբողջ աշխարհի ղեկավարներէն ամէնէն զօրաւորին :

Անսահման են Միացեալ Նահանգներու նախագահին իշխանութիւններն ու պատասխանատուութիւնները : Կը ներկայացընեն պարտականութիւններ, որոնք կարգ մը երկիրներու մէջ կը բաժնուին նախագահին (կամ թագաւորին) ու վարչապետին միջեւ :

Ամերիկացի նախագահը, իբրեւ Գործադիր Իշխանութեան պետը, կը նշանակէ գլխաւոր պետական պաշտօնատարները, եւ կը ստորագրէ կամ կը մերժէ տարուան մը ընթացքին Քոնկրէսին քուէարկած հազարէ աւելի օրինագծերը : Կը պատրաստէ եւ Գոնկրէսին կը յղէ երկրի կացութեան ու տնտեսութեան մասին տարեկան տեղեկագրեր եւ կ՚առաջարկէ օրէնսդրական այն միջոցները, զորս անհրաժեշտ կը նկատէ իր ծրագրի գործադրման համար :

Պատասխանատու է արտաքին քաղաքականութեան համար : Համաձայնութիւններ կը կնքէ, ուրիշ երկիրներու պատուիրակներ կ՚ընդունի, դեսպաններ կը նշանակէ եւ ուրիշ կառավարութեանց ներկայացուցիչներու հետ խորհրդաժողովի կը նստի :

Իբրեւ պետութեան ղեկավար՝ պաշտօնական արարողութեանց կը մասնակցի, ականաւոր այցելուներ կ՚ընդունի եւ կը հիւրընկալէ, Մամլոյ, ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի ներկայացուցիչներու հետ հաւաքոյթներ կը կազմակերպէ :

Իբրեւ կուսակցութեան ղեկավար, իր հատուածի քաղաքականութեան ճշդորոշման կ՚աջակցի եւ կը ջանայ՝ որ իր հատուածի թեկնածուները կարեւոր դիրքեր գրաւեն :

Պատերազմի եւ խաղաղութեան ատեն, ազգի զինեալ ուժերու գերագոյն պետն է, շարունակելով ամերիկեան այն աւանդութիւնը, թէ քաղաքական ղեկավարութեան կարծիքը աւելի բարձր է զինուորական ղեկավարութեան կարծիքէն :

Նախագահը կ՚ընտրէ՝ պաշտպանութեան նախարարը, Սպայակոյտերու եւ Ազգային Պաշտպանութեան Խորհուրդի պետերը եւ անոնց միջոցով կ՚ընէ պէտք եղածը, որպէսզի ազգին պաշտպանութիւնը ըլլայ զօրաւոր ու պատրաստ՝ ամէն հաւանականութեան համար :

Պատերազմի ժամանակ՝ նախագահը ռազմագիտական կարեւոր որոշումներ կուտայ :

Նախագահի պարտականութեանց մեծագոյն մասը Սահմանադրութենէն բխող իշխանութիւններ են : Սակայն, ժամանակի ընթացքին յաւելեալ պարտականութիւններ ալ տրուեցան անոր, որովհետեւ, պարագաները անհրաժեշտ դարձուցին զանոնք : Պետական որոշումները կը տրուին նախագահին կողմէ, որ չի կրնար պատասխանատուութիւնը ուրիշներու փոխանցել :

Նախապէս Միացեալ Նահանգներու հիմնադիրներու նպատակը ամենազօր նախագահ մը չէր :

Սակայն, երբ Ամերիկա շուտով զարգանալով նախ՝ մեծ ուժ դարձաւ եւ ապա՝ գերուժ, հարկ եղաւ նախագահին աւելի մեծ իշխանութիւններ ու պատասխանատուութիւններ տալ :

Քիչ սեղմումներ կան կարենալ նախագահ ընտրուելու համար :

Պէտք է Միացեալ Նահանգներու քաղաքացի ըլլալ, հոն ծնած ըլլալ, 35 տարեկան պէտք է ըլլայ եւ ընտրուեէ առաջ, տասնեւչորս տարի Միացեալ Նահանգներու մէջ բնակած ըլլայ :

Երկրի կառավարման երեք ճիւղերու իշխանութիւնները նախատեսուած են Սահմանադրութեան կողմէ եւ այս երեք ճիւղերէն ամէն մէկը ենթակայ է ճշդորոշուած սահմանափակումներու : Ամէն մէկ ճիւղ կը գործէ անկախ : Բայց երեքէն ամէն մէկն ալ կախում ունի միւսներու քայլերէն :

Ասոր արդիւնքը հաւասարակշռումի վճռական դրութիւն մըն է եւ երաշխիք՝ թէ երկիրը բռնատիրաբար պիտի չկառավարուի :

Նախագահը օրէնսդրական միջոցներ կ՚առաջարկէ, բայց, Քոնկրէսը կրնայ մերժել զանոնք քուէարկել, կրնայ զանոնք փոփոխութեան ենթարկել եւ նաեւ ուրիշ օրէնքներ առաջարկել :

Նախագահը օտար կառավարութեանց հետ համաձայնութիւններ կը կնքէ, սակայն, միայն Ծերակոյտի հաւանութեամբ եւ համամտութեամբ :

Թէեւ Վեթոյի իրաւունք ունի նախագահը, սակայն չի կրնար օրէնքի մը քուէարկումը արգիլել :

Նախագահին մերժած մէկ միջոցը՝ ի վերջոյ կրնայ պետութեան օրէնք դառնալ երբ Քոնկրէսի երկու մարմինները (Խորհրդարանը եւ Ծերակոյտը) ներկայ անդամներու առնուազն երկու երրորդով զայն քուէարկեն կրկին :

Սահմանադրութեան համաձայն, Խորհրդարանը իրաւունք ունի նախագահը դատի յանձնելու նախագահութենէ զայն հեռացնելու, եթէ կարենայ ապացուցանել՝ թէ ան իր իրաւասութիւններէն դուրս ելած եւ կամ՝ առանց երկրի շահերը նկատի առնելու գործած է :

Դատը կը տեսնէ Ծերակոյտը :

Գերագոյն Ատեանը կը հակակշռէ նախագահն ալ, Քոնկրէսն ալ, իրաւունք ունենալով ճշդելու՝ թէ Քոնկրէսի քուէարկած մէկ օրէնքը կամ նախագահին հրատարակած գործադիր միջոցները (աքթերը) սահմանադրակա՞ն են :

Գերագոյն Ատեանը Գործադիր եւ Օրէնսդիր Իշխանութեանց թոյլ չի տար իրենց իրաւասութեան սահմաններէն դուրս ելլել եւ կամ Սահմանադրութեան սկզբունքներուն ու ժողովուրդի իրաւունքներուն հակասող քայլեր առնել :

Բոլոր նախագահներէն միայն Ֆրանքլին Ռուզվէլթն էր որ 1944ին, չորրորդ անգամ ըլլալով նախագահ ընտրուեցաւ, սակայն, շատ կարճ ատեն մը միայն նախագահեց (վերջին շրջանին) :

1951ին, փոփոխութիւն մտցուեցաւ Սահմանադրութեան մէջ, որպէսզի սահմանադրական տրամադրութիւն դառնայ այն աւանդութիւնը, զոր որդեգրեց Ճորճ Ուոշինկթըն, որ չուզեց երրորդ անգամ ըլլալով չորս տարուան համար եւս նախագահ ընտրուիլ :

Ներկայիս, ոչ մէկ նախագահ կրնայ երկու անգամէն աւելի նախագահ ընտրուիլ :

Թարգմ. ՎԷՆ

ԱՆՀԱՆԴԱՐՏ ԵՒՐՈՊԱՆ

Ա·

Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ ուսանողները կը չարժին, նոր սերունդը նոր ուղղութեամբ հին սերունդը կը մեղադրէ, նոր ծրագիր կը պահանջէ, նոր խէտ մը կը փնտռէ : «Ճարտարարուեստական դէմոկրասիի սերունդն է», կ'ըսեն Պերքլիի իմաստասէրները :

Շարժումը սկսաւ Պերլինէն , ուր Ըն – կերվարական Ուսանողներու Լիկան ա – պատ համալսարանի ժողովրդականացու – մը պահանջեց : Նոր ծրագիրը, նոր ու – սուցչութիւն եւ ուսանողներու մասնակ – ցութիւն վարչական եւ կրթական գործե – րու : « Ձեր դասաւանդութիւնները ծե – րացած են ձեզի նման, նոր կեանք, նոր աւիւն պէտք է կրթական մեծ հաստա – տութեան » գոչեցին ցուցարարները : Ծայրայեղները կարմիր փողկապ, երկար մազեր կը կրեն, զեկավար ունենալով « Կարմիր Րուսի Տիւչքէ»ն :

Շարժումը սկսաւ 1967 Յունիս 2ին, երբ ձախակողմեան ուսանողներ հրապարակ իջան ցոյց կատարելու Իրանի Շահին այ – ցելութեան դէմ : Բուսի նպատակ ունէր սպաննելու Շահը : Այս եղաւ առաջին փորձը յեղափոխութեան՝ ոսոխկոնու – թեան դէմ, ղերման ընկերութեան դէմ : Ցուցարարներէն մէկը սպաննուեցաւ ոս – տիկանէ մը, ուրիշներ ձերբակալուեցան : Գերմանիոյ վարիչները սովորական մի – ջադէպ մը նկատեցին , երբեք չկրցան նա – խատեսել ապագայ չարժումները, ուսա – նողական պայքարը Պոնի ժողովրդավա – րութեան դէմ : Ընկերային եւ քաղաքա – կան պայմանները ծնունդ տուած էին ծայրայեղներու, որոնք պատն իրենց ոահվիրան յանձին «կարմիր Բուսի»ին , ներկայացուցիչը նոր սերունդին, որ չի յիշեր պատերազմի աւերները, կը տեսնէ հայրենիքին բաժանումը՝ երկու վարչա – կարգերով :

Բուսի, ընկերաբանութեան ուսանող Պերլինի մէջ, 1964ին կը յաճախէ Քալի – Փորնիոյ համալսարանը, կ'աշակերտէ հռչակաւոր Մարքուսիեւ Ատորնոյի, ո – րոնց ժխտական փիլիսոփայութիւնը կը տիրէ զերման ուսանողին ամբողջ ուշա – դին եւ կը պատուաստուի առաջին տարի – ներուն ստացած տպաւորութեանց : Բու – սի ծնած է Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ , քսան տարեկանին փախած է արեւմտեան կողմը, ուր գտած է ազատութիւն՝ քըն – նադատելու ընկերային կարգերը : Ոչըն – չական դաղափարախօսութիւնը, արմա – տացած ուսանողին ուղեղին մէջ , կը դառնայ անվիճելի հաւատք մը : Ներչըն – չուած հաւատքով , վարպետներու քա – րոզչութեամբ ուսանողը կ'ըլլայ առաք – եալ մը, ուսանող ամբոխը մաղնիսացնող , խանդավառող :

Բուսի կը չրջի քաղաքէ քաղաք, կը քարոզէ, կը կազմակերպէ ուսանողներու ըմբոստութիւնը : Գաղափարներու իրականացման համար լաւագոյն միջոցը բռնութիւնն է, քանդելու է հինը՝ նորը կառուցանելու համար : Հին ընկերութիւնը փտած է, պէտք է թաղել եւ ճամբայ բանալ նոր սերունդին :

Ձախակողմեան նոր սերունդին դէմ կը կազմուի աջակողմեան սերունդ մը, նոյն – քան մոլեռանդ, նոյնպէս հաւատացեալ : Այդ սերունդէն մէկը, հինդ տարի փոքր Բուսիէն, տարճանակի երեք հարուած – ներով կը ղեկաւնէ ձախակողմեան ուսա – նողութեան զեկավարը : Երիտասարդին սենեակին պատէն կախուած կը գտնեն Հիթլերի իւղաներկ պատկերը եւ սեղա – նին վրայ դրուած «Իմ Պայքարը» : Հար – ուածողն ալ կը վիրաւորուի ոսոխկոնու – թենէն, կը փոխադրուի նոյն հիւանդանո – ցը, երկու երիտասարդներն ալ կը սպա – նան ծաղկեփունջեր, մէկը՝ ցաւակցու – թիւններ, միւսը՝ չնորհաւորութիւններ :

Լիկայի անդամ ուսանողներ հրապա – րակ կ'իջնեն եւ Մաօ Ձէ Թունկի ռազմա – վարութեամբ կը դրաւեն Պերլինի, Համ – պուրգի , Միւնիխի հրապարակները , կը ճակատին քսան հազար ոսոխկոններու դէմ, հարիւրաւորներ կը վիրաւորուին, հարիւրաւորներ կը ձերբակալուին, որոնց մէջ իր տեղն ունի ընկերվարական զե – կավար Վիլլի Պրանտի որդին : Շարժու – մը խորհրդարանին դէմ, կառավարու – թեան դէմ, ընկերութեան դէմ ըլլալով՝ որդին հօրը դէմ կը չարժի , որովհետեւ կը զործակցի քաղքենի հինցած կառավա – րութեան :

Երկու օր բովանդակ Գերմանիան ապ – րեցաւ անդոհական ժամեր, վարչապետը հանդարտութեան կոչ ուղղեց ամէնուն , Պերլինի ծերակոյտը ժամեր չարունակեց ժողովը : Աարճանակի հարուածը ըմբոս – տութեան մղեց ուսանողները, բայց մի – եւնոյն ատեն յայտնեց, թէ չատ աւելի ուժեղ հոսանք մը կայ, որուն դիմակա – լելու կարողութիւնը չունի ընկերվարա – կան լիկան : Բուսի սոցեալ – դեմոկրատ բանուորները բողոքեցին ուսանողներու յեղափոխութեան դէմ , կրնան մերձենալ ազատականներուն եւ կարզապահութիւն, խաղաղութիւն խոստացող կուսակցու – թեանց : Բանուորները ժամանակին յեղա – փոխական՝ կը հակին աջ, մինչդեռ ուսա – նողներ ժամանակին ազգայնական եւ ա – ւանդապահ՝ կը հակին ձախ :

Կարմիր փողկապներով, կարմիր դրօ – շակներով հրապարակները դրաւող Մա – միականները (Մարքս , Մաօ , Մարքուզ) այժմ կը սպասեն իրենց պետին վերկու – թեան :

Փարիզի մօտ նորակառոյց Նանթերի հա – մալսարանին ձախակողմեան ուսանողնե – րը դրաւեցին դրասենեակները , դադրե – ցուցին դասերը : Մերժեցին մասնակցիլ հոգեբանութեան քննութեան , առարկե – լով թէ չատ միջնադարեան էր : Արդիլե – ցին Քլօտէլի մէկ դործին ներկայացումը, որովհետեւ հեղինակը աչխարհական ըլ – լալէ աւելի «քահանայ» մըն էր :

Համալսարանի դրան մօտ կախեցին դրութիւն մը· «Փրոֆէսէօրնե՛ր, ձեր մը – չակոյթին նման զառամած էք » : «Անկո՛ղ բարբարոս ոսոխկոնութիւնը » :

Ուսանողները կը պահանջէին վիճաբա – նութիւն քանի մը նիւթերու չուրջ (Դրա – մատիրութիւնը եւ բանուորական պայ – քարները — Արեւելեան երկիրները եւ ու – սանողական ու բանուորական պայքարնե – րը — Հակակայսերական պայքարը) :

Համալսարանի ուսուցչական կաճառը փակեց սրահները , դադրեցուց դասա – նադութիւնները : Ուսանողները ցոյցեր կատարեցին, ուսուցչին մէկը յայտարա – րեց, թէ պիտի ստիպուի ատրճանակով համալսարան դալ :

Փոքրամասնութիւն մըն է յեղափոխա – կան խումբը, բայց յանդուգն եւ վճռա – կան : Մեծամասնութիւնը դատապարտեց «մարքս հիւանդ եւ անհաւասարակչիռ ուսանողներու խափանարարութիւնը » սպառնաց հակացոյց մը կատարել , եթէ չարունակուի ըմբոստութիւնը :

ԽՈՐԷՆ ԴԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար·)

ՊԻԹԼԻՍ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՆԻԻԹԱԿԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏԸ

(Ե· եւ վերջին մաս)

Պիթլիսի նահանգը, ըստ վաւերական տղբիւրներու, ունէր աւելի քան 180·000 հայ բնակիչ, երեսուն հազար տուն , ո – րոնց 7500ը քաղաքներու մէջ, 22·500ը՝ գիւղերու :

Գիւղական բնակչութեանց կորուստնե – րը՝ տուն, տղարակ, ջրաղացք, անասո – պարէտ, կարասի, հագուստ , դոհարե – ղէն, արջառ, իսկ քաղաքներու բնակչու – թեան խանութները, վաճառատուները , կալուածները, տպրանքները , մարդկա – յին բոլոր կորուստներն ալ միասին հաշ – ուելով, նաեւ ազգային սեփականութիւն – ները , վաճիք, եկեղեցի, դպրոց, եւն· , մէջէն հաչուով անձ ղլուխ նուազագոյնը 1500 ոսկի տոլար հաչուելով , Պիթլիսի նահանգի Հայերուն կորուստը կ'ըլլայ 270 միլիոն տոլար ոսկի : Հաչուելով այդ դումարին չիսուն տարուան տոկոսները հարիւրին չորսով դումարը կ'անցնի մէկ միլիառ ոսկի տոլարը : Այս դումարը ոչ միայն չէ չափազանցուած, այլ եւ կէսն է իրական կորուստի դումարին : Թուրք կառավարութիւնը 1914 եւ 1915ին ճչղըը – տօքէն արձանագրած է, նախ քան տա – րադրութիւնը եւ ջարդը, Հայերու թիւը, անոնց թողած չարժուն եւ անչարժ ըս – տացուածքները, տեսակը եւ քանակը : Այս մասին կան կեդրոնական կառավա –

րութեան պաշտօնական վիճակադրութիւններ, որոնք կրկնուած են 1914 եւ 1915ին : Ասոնք կը հաստատեն ամէն կասկածէ վեր, որ Պիթլիսի նահանգի հայ բնակչութիւնը 1914ին կը կազմէր 270 հազարի չափ հոգի :

Պիթլիսի նահանգի հայերուն կորուստը կ'ընդգրկէ հետեւեալ գաւառները եւ գիւղերը :

Պիթլիսի նահանգին մէջ կային հետեւեալ աւանները եւ գիւղերը :

Պիթլիսի սահմանին մօտ՝ Մոկը (Մոկս) չորս տասանի ձգելով, այդպէս ըսուած է չորս տասանի մէջ կը մնան կարգով՝ Սօրոն, Վէպէրթան Տաղ, Խորոզ, Խօխանց Տաղ (2750), Սիհասէր Թէփէ (2250), Նուրիսէր 2150, Լինգու, Տէյր Գալմէն Տաղ, Ալէսիփի, Զէյր Մէլէթօ Տաղ (2967), Գապիլ Ձէփիլ (2250), Քէօփէքա, Հէյրան Թիրէմ 2073, Քէփէվանիկ Փէլէքող 2593, Քլունտրա մինչեւ Կէնճի սահմանը :

Վերոյիչեալ լեռնային բարձրութիւն – արեւմտահողմը կը մնայ Թուրքիոյ (Լեռնային բարձրութիւնները մէջ հաչուած են) :

Ըստ Ուիլսընի սահմանագծումին Պիթ – լը եւ Պիթլիսը կը մնան Հայաստանի Սասնոյ լեռնային մասին մէջ Տալուորի մօտ՝ Կուտինօն սահմանագլուխ է, մինչեւ Մուշ՝ Հայաստանի, իսկ հարաւային լեռնային մասը՝ Թուրքիոյ մէջ ուած են :

ՊԻԹԼԻՍԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍՈՒՏԵՐ

Բրիտանական Համայնապետութեան 1967ի թիւին մէջ, Պոլսոյ համալսարանի երեք թուրք փրոֆէսէօրներ՝ Նէճմէտտին Թունճ Տիլէք, Սերքի Էրինճ եւ Էրոլ Թիլ մէրթէլքին՝ ստացող դրութիւն մը ստո – ւորած են , (Տես Բրիտանական Համա – նագիտարան, հատոր 3, էջ 737 (1967) Պիթլիսի Հայերու թիւի մասին ըսած «Առաջին Ընդհանուր Պատերազմի ի – նակ տարիներուն, ռուսական դրա – մով եւ հայ փոքրամասնութեան կող – յարուցուած խառնակութիւններով

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Վեհափառ սուլթանը բարեհաճած է այս նուէրը ընել ձեր ազնուութեան :

Մաք Լայն թաւիչէ տուփը առնելով բա – ցաւ ու չկրցաւ զսպել հիացողական բա – ցադանչութիւն մը : Մինաոյլ ոսկիէ պաղ – մանդակուռ սիկառի հոյակապ տուփ մըն էր, որուն մէջտեղը խոչոր զմրուխտ մը եւ սուտակ մը կը չողային :

— Շնորհակալ եմ, չատ շնորհակալ եմ, վեհափառ սուլթանին այս թանկագին նուէրին համար զոր զուրդուբանքով պի – տի պահեմ, կմկմաց յուզուած չեչտով մը :

— Ձեր շնորհակալութիւնը վեհափառ տիրոջս պիտի յայտնեմ, պատասխանեց ներկայացնող պալատականը եւ կրկին խոնարհութիւն ընելով դուրս ելաւ :

Երբ առանձին մնացին՝ Զիա փաչա ը – սաւ քմծիծաղով մը·

— Լսելիք չկայ· մեծանձն եւ առատա – ձեռն վեհապետ մը ունինք, որ դիտէ ար – քայավայել կերպով վարձատրել իրեն ծառայողները :

— Արդարեւ հոյակապ նուէր մըն է, պատասխանեց Մաք Լայն, որ աչքերը չէր կրնար զատել ադամանդակուռ տու – փին վրայէն… տեսէք անդամ մը ինչ նուրբ ու ճաշակաւոր արուեստագէտ գործ է… :

Եւ թաւչապատ տուփը երկարեց իր խո – սակիցին :

Զիա փաչա առաւ զայն, երկարօրէն դննեց հակկոզի մը պէս եւ ըսաւ·

— Հրաչալի՛ բան է… առնուազն հինդ հարիւր ոսկի կ'արժէ :

Եւ տուփը վերադարձուց Անգլիացիին՝ տարօրինակ ակնարկ մը ուղղելով անոր երեսին : Մաք Լայն հասկցաւ այդ ակնար – կին նչանակութիւնը :

— Կը կարծէք որ այս նուէրը մեր սկը – սած խոսակցութեան վրայ որեւէ ազդե – ցութիւն կրնա՞յ ունենալ, ըսաւ :

— Երբեք այդպիսի նախատինք մը ընել ձեզ մտքէս չեմ անցներ, պատասխանեց Թիկնապահը, ուղելով մեղմել իր կա – կածոտ ակնարկին յառաջ բերած անհա – ճոյ տպաւորութիւնը :

— Ուրեմն չարունակենք մեր խօսքը… կ'ըսէիք թէ կ'ուզէք որ ասկէ հետքը չէ – դոք դիրք մը բռնեմ պատահելիք դէպքե – րուն հանդէպ :

— Ճիշդ այդ ծառայութիւնը պիտի խնդրեմ ձեզմէ :

— Բայց դիտէ՞ք թէ որքան կը դժուա – րացնէք իմ կացութիւնս… ահա վեհա – պետ մը որուն ծառայութեան մէջ պաշ – տօնավարել յանձն առած եմ, որ դիս առաւօրէն կը վարձատրէ, որ ամէն տե – սակ պատիւներով կ'ողողէ եւ կ'ուզէք որ անոր դէմ դաւեմ… միթէ ուղղամտու – թեան դո՞րծ է այս :

— Երբեք դաւելու առաջարկութիւն չենք ըներ ձեզ, այլ միայն չէզոք մնալու, բանի մը չաբաթներ եւ թոյլ տալու մեզ որ մեր ձեռքը եղած միջոցներով փրկենք այն ընկերները որոնք անզութ եւ անողոք բռնաւորի մը ճանկը ինկած են :

— Իրենց յօժար կամքով, աւելցուց Մաք Լայն :

— Այո՛, իրաւ է որ իրենց յօժար կամ – քով տեղի ունեցաւ այս ձերբակալութիւ – նը, չարունակեց Զիա փաչա, բայց որ – պէսզի մեր պատրաստած ծրագիրը կա – րենայ իրագործուիլ, պէտք է որ այդ չորս անձերը ձերբակալուելէ ետք ապրին :

Մաք Լայն ոտքի ելաւ եւ սկսաւ ժուռ դալ սենեակին մէջ, խորին մտատանջու – թեան մը մատնուած : Իր կեանքին մէջ երբեք չէր զտնուած այսպիսի երկդիմի կացութեան մէջ : Երբեք չէր պատահած որ պէտք ունենայ համաձայնելու կամ դաչնակցելու իր հետապնդած անձե – հետ : Ու այս բանը կը նեղէր, կը տա – տեցնէր զինքը :

— Լաւագոյն է որ անմիջապէս մեկ – ընաւ ինքնիրեն, այո՛, ուրիչ ճար չկ – Ձերբակալութիւնը կատարուեցաւ, ու – տարար ինձ յանձնուած պաշտօնը ա – ած է… : Ասկէ ետք հոս մնալով ո – վանդակէն զատ բան մը չեմ կրնար ը – լէ ետք, Մաք Լայն զարձաւ թիկնա – հին քով, աթոռի մը վրայ նստաւ, ա – ձեռքը ծունկերուն վրայ դրաւ, եւ ը – կան ձայնով մը ըսաւ·

— Մէկ ճար կայ բոլոր այս կնճռո – լուծելու եւ ամէն ինչ դիւրացնելու – այն է, իմ անմիջական մեկնումս… – ը առաւօտ կը վերադառնամ Լոնդ – Ընդհակառակն, ձեր հոս մնալը հրաժեշտ է վտանգուած անձերուն պ – պանութեան համար, պատասխանեց – փաչա :

— Բայց ես չեմ ուզեր ապատրաստ – կաշկանդել ձեր չահուն համար, – Մաք Լայն ձայնը բարձրացնելով :

— Սակայն դուք մեր ապատրաստ – կաշկանդեցիք ձեր չահուն համար, – պատասխանեց պալատական թիկնա – ինքն ալ ձայնը բարձրացնելով :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵ

(118 – Շար·)

ԹԻՖԼԻՍԻ
ՊԱՏԱՆԻ ՂՈՒՐԱՆ
ՂՎԻՆԻ
—*—
ԹԱՓԱՐ ՂՎԱՆՑԻ
ՆՈՐ ՀՈՒՅՆ ՊԵ

Զուտ ներքին մաքսատուրքերի մասին դմսիով մաքսատուրքերի մասին ներքին մաքսատուրքերի մասին մաքսատուրքերի մասին մաքսատուրքերի մաս

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Պօղոսեան, Օր. Իրմա Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Մինաս Պօղոսեան եւ զաւակը (Մարսէյլ), Տիկին Մարիամ Փափազեան (ծնեալ Թիլէրեան) եւ զաւակները (Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Ահարոն Թիլէրեան (Ամերիկա), Տիկին Շնորհիկ Մուրատեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Զատիկ Կոթեան եւ զաւակները (Ալֆորվիլ), Տէր եւ Տիկին Նորայր Մարգարեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պալեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Կարապետեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Զօրեան եւ զաւակները (Էքս) խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր, կեսրոջ, մեծ մօր, հօրաքրոջ, տալոջ, խնամիին եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՊԱՅԾԱՌ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Թիլէրեան, Չէնկիլէրցի)

մահը, որ պատահեցաւ Էքս Ան Փրովանս, իր բնակարանին մէջ:

Թաղումը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Մայիս 9ին, ժամը 15·30ին, Վենթապրէնի գերեզմանատունը (Պուշ Տիւ Ռոն) եւ մարմինը կ'ամփոփուի իր ընտանեկան դամբարանը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ադամեան եւ զաւակները, Տիկին Զապէլ Համբարձումեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ քրոջ՝

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Եարճանեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Սրբուհի Տէր-Գալուստեան իր զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (Մայիս 12) Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին

ԴԱՒԻԹ ՏԷՐ-ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը խնդրուի հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ սոյն արարողութեան:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գազանճեան 30 Ֆրանք կը նուիրեն «Հայ-Բոյժ»ին, Արմենակ Դատաւորեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է (28 Ապրիլ) Նահատակաց յիշատակին կատարուած հոգեհանգստին առթիւ հետեւեալ նուէրները.— Պ. Կ. Մարգարեանէն Հայ Ազգ. Միութեան 50 Ֆրանք, Կապ. Խաչի դպրոցին երեսուն, Օհանջանեան ակումբին քսան: Իր տղուն, Անդրանիկ Մարգարեանի մահուան տարելիցին առթիւ:

Պ. Յ. Զարդարեանէն երեսուն իր քրոջ՝ Վիքթորիա Զարդարեանի մահուան քառասունքին առթիւ (որ վախճանած է Հայաստան): Տիկին Քնար Թէրզեանէն յիսուն իր նահատակ ննջեցեալներուն յիշատակին: Յիշեալ գումարները ստանալ Միութեան գանձապահէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախարբ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէնթ Անթուան, Կարտանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս 7ին, Կիրակի օր: Ֆապրը Կուլի ծառաստանին մէջ:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառպօնիէրի չքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիթրոյիթ (Ամերիկա) բնակող հայրենակիցներ Պ. Սնար Պետիկեանէ եւ քրոջմէ Տիկին Պէաղրիս Կիւրինեանէ հարիւր տոլար իրենց մօր ԱՂԱՒՆԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ եւ իրենց փափաքին համաձայն տեղւոյս Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ իրենց ընտանիքի ննջեցեալներու յիշատակին:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՓԱՐԻԶ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ
Նուիրուած

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

Ունկնդրութիւն «ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆ» Ռատիոֆոնիք քերթուածին, հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Այս Հինգշաբթի, Մայիս 9, ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ, մեթրօ Քատէ:

Մուտքը ազատ է

Grande Surprise-Partie

Կազմակերպուած Հաճնոյ Հայր. Միութեան երիտասարդացի կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ 22, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ Փարիզ (9): Հաճելի անակնկալներ, հայկական նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ:

Attractions - Ambiance Jeunesse

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
Երգչախումբի համերգը Դեկտ. 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսը Յունիս 30, Կիրակի:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
ՊԵԼԺԻԱ ԵՒ ՀՈԼԱՆՏԱ

Լիւքս օթոքառով

ՉՈՐՍ ՕՐ ՄԱՅԻՍ 23էն 26

Հաւաքուիլ Հինգշաբթի (Համբարձում) առաւօտ ժամը 8ին Մեթրօ Շաթօ տը Լէնսէն, Քաֆէ Թերմինիւսի առջեւ կամ 8·15ին Կառ տիւ Նոռի առջեւ:

Մեկնում ժամը 8·30ին: Յերեկին ճաշ Ավէն: Ժամանում Պրիւսէլ, Պանդոկ Շեռս: Քաղաքի այցելութիւն եւ իրիկուան ճաշը պանդոկը:

ՄԱՅԻՍ 24 մեկնում դէպի Հոլանտա Անվէրսի ճամբով: Քաղաքի եւ նաւահանգիստի այցելութիւն: Յերէկուան ճաշ: Ժամանում Պրետա, իրիկուան ճաշը պանդոկը (առաջնակարգ):

ՄԱՅԻՍ 25 մեկնում դէպի Ամսթերտամ, Պուա Լը Տիւքի եւ Ութրեխթի ճամբով: Ժամանում «Հիւսիսի Վենետիկը», քաղաքին այցելութիւն զանազան պտոյտներ դէպի Շեվենինկըն, Լա Հէ: Վերադարձ Պրետա: Ճաշ, իրիկուն՝ ազատ:

ՄԱՅԻՍ 26, մեկնում դէպի Փարիզ Մալինի եւ Լուվէնի (ճաշ) ճամբով: Ապա Ուաթերլօ, այցելութիւն եւ ժամանում Փարիզ ժամը 20ի ատենները:

Մասնակցութիւն 175 ֆրանք:

Արձանագրութեան ատեն կանխավճար՝ 50 Ֆրանք:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Չմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար:

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Կիրակի, Մայիս 26, ժամը 20·30ին
SALLE PLEYEL

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Կիրակի առաւօտ, Մայիս 26

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Շաբաթ իրիկուն Մայիս 25, Ազգ. Տան սրահը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Շաբաթ իրիկուն, Մայիս 25ին

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Կիրակի (Մայիս 26) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 2ին

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար:

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են: Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 17, Բիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հետեւեալ թուղթերով.—

Livret de Famille,
Carte d'Immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիներու կողմէ:

Այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 17ին, Salle Paroissiale, 69, Av. Henri-Barbusse 95 - ARNOUVILLE-LES GONESSE

Կը ներկայացուի « ՉԱՐԻՆ ՎԵՐՋ »ը, երգախառն օփէրէթ Ռ. Մելիքեանի:

Ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը եւ «ԴԷՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՅՍԻՆ» Դ. Վարուժանի:

Գին 5 Ֆրանք

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԴԱՍԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Շէնքի փոփոխութեան պատճառով Ալֆորվիլի հայերէնի ընդհատուած դասաւանդութիւնները կը վերսկսին այս Հինգշաբթի, Կռանտ – Անսամպլի մանչերու վարժարանը:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 20·30ին, նոր հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ- Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ, Մայիս 11, իրիկուան ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ՝ Տեղւոյն վրայ ընթացիկ հարցեր, շատ կարեւոր է: Բոլոր անդամներու ուշադրութիւնեան՝ վարչութիւնը կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ գտնուին այս ամավերջին կարեւոր ժողովին:

Հ.Մ.Ը.Մ.

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Ճաշ ԼԻԼԱ ճաշարանին մէջ, Շաբաթ 11 Մայիս, երեկոյեան ժամը 20ին, 24 Ռիւ Սէն Լազառ:

Կը խնդրուի հեռախօսել՝
Ճաշարան Լիլա 874-31-62:
Ս. Սարաֆեան 878-08-96:
Տ. Կէտիմեան 878 – 81 – 67:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է ··· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոնոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ 10 ՄԱՅԻՍ
VENDREDI 10 MAI 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11208 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.208

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԱԿԱՏ ՃԱԿՏԻ

Կարճատեսներ եւ նենգամիտներ ի զուր կը փորձեն վարկաբեկել, նսեմացնել կամ ժխտել Մայիս 28ը: Ի զուր վկայութան կը կոչեն զանազան վերլուծումներ եւ յուշեր, իրենց ուղած իմաստը տալու համար անոր :

Մայիս 28ը կը խտանայ մէկ բառի մէջ. — « Ճակատամարտ »: Կռիւ ճակատ ճակտի եւ յաղթանակ, ճակատադրական պահու մը :

Մնացեալը մանրամասնութիւն է: «Դէպքերու դասաւորում », ինչպէս կ'ըսեն տնարոյս քաղաքագէտներ :

Բանգիտութեան, իմաստակութեան, անպատիւ ուրացման բոլոր մարզանքները ինքնին կը փոշիանան այս լուսապայծառ իրականութեան առջեւ : Եթէ նոյնիսկ հարիւր տարի տեւեն :

Այո՛, օրհասական պայքար եւ յաղթանակ :Ճակատ ճակտի կռիւ ամբողջ մէկ շաբաթ, մասնակցութեամբ հայ ժողովուրդի արի զաւակներուն : Կռիւ՝ խառն ի խուռն զէնքերով, — հրացան, սուր, թնդանօթ, մաւզէր : Ի հարկին եղունգներով : Իրար բզկտելով :

Կռիւ՝ կանոնաւոր բանակի մը դէմ որ կը բաղկանար 35·000 զինուորներէ, կատարեալ սպառազինութեամբ :

Հայկական զօրքը՝ միայն 10 – 12·000: Արդէն ուժասպառ՝ ամիսներու մարտընչումներէն : Զէնքերն ու փամփուշտը համրանքով: Պարենաւորումը պատահական : Զրկուած՝ արտաքին օգնութեան որեւէ պատեհութենէ : Ընդհակառակն պաշարուած չարակամ եւ դաւադիր հարեւաններով :

Իսկ իր կռնակին վրայ ժողովուրդ մը բոլորովին անճար : Առկախ՝ երկնքի եւ երկրի միջեւ: Դատապարտուած՝ հետզհետէ ծիւրելու անօթութեան եւ համաճարակներու ահուսարսափին տակ:

Եւ դեռ միւս մղձաւանջը , — բնաջընջում հուրով եւ սուրով: Ինչպէս երէկ , սահմանէն անդին :

Ուրեմն: «Մահ կամ ազատութիւն »:

Մեր եղերական պատմութեան մէջ անդամ, թերեւս ոչ մէկ ատեն լեռ ու դաշտ այնքան ուժգնօրէն ցնցուած էին այս երկու բառերէն, որքան 1918ի Մայիսի վերջին շաբթուն :

Ոչ մէկ ատեն ապրելու կամքը այնքան ալեկոծութիւն պատճառած էր որքան այդ բախտորոշ օրերուն, երբ ահաւոր երկունքի մը կը մատնուէր Արարատեան դաշտը :

Տարիներ անցած են այդ պատմական ճգնաժամէն ի վեր : Եւ սակայն, դուք այսօր ալ չէ՞ք զգար նոյն սարսուռը, երեւակայութեանը յիշողութեան ելեւէջ մը կատարելով դէպի ետ :

Մնաց որ, տակաւին ոչ մէկ յուշադիր, ականատես կամ ականջալուր վկայ փորձեց տալ այդ ճակատագրական շաբթուական վաւերական , լրիւ պատմութիւնը : Մարդիկ աւելի շատ զբաղեցան քաղաքական տեսութիւններով : Կողմնակի դէպքերու բացատրութեամբ :

Իսկ չարամիտներ օգտուեցան , մինչեւ այսօր ալ կ'օգտուին զանազան հակասութիւններէ, ամբոխին կեր ճարելու համար :

Ամբողջովին միեւնոյն կուսակցութեա՞ն կը պատկանէին այն 12·000 քաջարի ռազմիկները :

Եւ ատոր համա՞ր է որ անպատիւ ուրացումի , վարկաբեկումի մարզանքներ կը կատարեն դաս մը սոփեստներ :

Ուրեմն այս երանելիները անդիտակցաբար մեծագոյն պատիւը կ'ընծայեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ ամէնէն վճռական դերը կատարելով հանդերձ, երբեք իրեն վերապահած չէ Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտներուն փառքը:

Դաշնակցութիւնը այն հսկան է որ կ'ըսէ տարիներէ ի վեր եւ պիտի ըսէ միշտ . — Փոթորիկ մը պայթած էր Արարատեան դաշտին վրայ : Հայ ժողովուրդի զաւակներէն 10 – 12·000 քաջեր պատնէշ կազմեցին, իրենց երիտասարդ արիւնը տրամադրելով անխտիր, եւ ճակատամարտը պսակուեցաւ յաղթանակով ,— Մայիս 28: Տէր չէ՞ք ըլլար այդ փառքին : Երթաք բարով: Ես ներկայ եմ եւ ամէն տարի հպարտութեամբ պիտի հռչակեմ այդ փառքը, տէր կանգնելով ե՛ւ իմ շարքերուս ե՛ւ միւսներու պայքարին ու յաղթանակին :

1948 Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ռիօ Տէ Եաներօ. համալսարանի ճաշարանը պէտք եղածը չէ, որով տղաքը կը փորձեն հրկիզել Մ. Նահանգներու դեսպանատունը: Շաբթուան մը բիրտ բախումներ արիւնոտեցին բազմաթիւ մեծ քաղաքներ եւ սարսեցին Պրազիլի քաղաքական հաւասարակշռութիւնը :

Ռիւտոլֆ Տիւչքէ հասակ նետեց Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Համայնավար իշխանութիւնները արգիլեցին , որ հետեւի համալսարանական ուսումի, եւ, ձերբակալուելու վտանդին տակ՝ ապաստանեցաւ Արեւմտեան – Պերլին՝ տխրահռչակ պատին հաստատումէն առաջ: Որով պատերազմ յայտարարեց Դաշնակցային Գերմանիոյ խորհրդարանական կարգ ու սարքին դէմ : Ըմբոստ Արեւելքի մէջ , ըմբոստ Արեւմուտքի մէջ , ըմբոստ՝ ըմբոստութեան սիրոյն :

« Չեմ պայքարիր,— կ'ըսէ ան.— Ընկերվարութեան համար, որ վարկաբեկուեցաւ իր ձախողութիւններուն հետեւանքով. կը պայքարիմ ընկերվարական ցնորքին համար »:

Բոլոր ծայրայեղ շարժումները, անտարակոյս, կը խանդավառեն եւ իրենց կառքին կը լծեն չնչին փոքրամասնութիւն մը միայն արեւմտեան երիտասարդութենէն: Բոլոր դաստիարակներն ալ կը վկայեն զանգուածին իրապաշտութիւնը , գործնականութեան տեսութիւնը : Այս է պատճառը, որ համակերպութիւնը առաւելագոյն ուժգնութեամբ կը հակազդէ կարգ ու կանոն եւ նիւթական բարօրութիւն ունեցող երկիրներուն մէջ՝ Շուէտ, Հոլանտա, Արեւմտեան Գերմանիա ...

Երիտասարդութեան վերաբերող ամէն ինչ գերագոյն կարեւորութիւն կը ներկայացնէ : Նոյնիսկ եթէ աւելի տկար ըլլար, անհաշտ փոքրամասնութիւնը արժանի է լուրջ ուշադրութեան , յարգանքի եւ մըտահոգութեան :

Մտածումին ժխտական գիծը յստակ է : Կը դատապարտէ խորհրդային եւ քաղքենի ընկերութիւնները հաւասարապէս . ճարտարարուեստի կազմակերպութիւնը , ընկերային կարգապահութիւնը, նիւթական հարստութեան տէր դառնալու տենչը, բաղնիքը եւ, ծայրայեղ արտայայտութեանց պարագային՝ նոյնիսկ աշխատանքը : Մէկ խօսքով կը մերժէ Արեւմուտքը :

Արեւմուտքի հակադրութիւնը Արեւելքն է: Երկիրներու աւելի քան կէսին մէջ մեր գործունէութեան օրէնքները, մեր ձգտումները դէպի կայունը լաւագոյն պարագային արուեստական ուղի մըն է, զոր սպիտակ մարդը առժամեայ կերպով ներմուծած է իրենց կեանքին մէջ: Երազը իրականութենէն աւելի իրական է : Մուրացկանութիւնը աշխատանքէն աւելի առողջ է: Հաւանաբար առանց գիտակցելու եւ որովհետեւ անպայման ու ամէն գինով կ'ուզեն քանդել իրենց օրրանը՝ Արեւմուտքի այս մոլորած զաւակները իրենց աչքերը կը յառեն այս ըմբռնումով առաջնորդուող կեանքին :

Ամէն ինչ պատկառելի է : Սակայն ամէն ինչ տրամաբանական չէ : Քաղաքակրթութեան հիմերը անփոփոխելի են : Մարքսիզմը յաղթանակեց Եւրոպայի կէսին մէջ եւ, սակայն, յիսուն տարի ետք կը տեսնուի, թէ կ'ընթանար ազատախոհութեան կողքին, որուն գիրկը պիտի նետուի ի վերջոյ : Առաւել եւս կարելի չէ Արեւմուտքը փոխարինել Արեւելքով , ինչպէս որ անկարելի է կապկել Արեւելքը Արեւմուտքի օրինակին վրայ :

Ասոր համար է, դժբախտաբար , որ երիտասարդութեան ըմբոստութիւնը իր ներկայ բնոյթին մէջ ոչ մէկ արդիւնք կրնայ տալ : Հին ճոռոմաբանութիւններու նոր թրթռումն է միայն : Արդի ընկերութեան մէջ աջ եւ ձախ բացատրութիւնները իմաստէ բոլորովին զուրկ բառեր դարձած են: Իսկական յեղափոխականները, արեւմտ. ըմբռնումով, առատութեան ստեղծիչներն են, որովհետեւ առատութիւնն է, որ հաւասարութիւն կը ստեղծէ , չափահասութեան կը հասցնէ եւ ազատութեան հիմնական նեցուկը կը հանդիսանայ :

Արեւմտեան աշխարհը կը սպասէ երիտասարդ առաջնորդի մը, երիտասարդ միտքի մը, որ իր ժամանակակիցները առաջնորդէ յառաջդիմութեան ընթացիկ ուղիներէն : Մէկը, որ աշխարհի իրապաշտ եւ ուժական ըմբռնողութիւնը հրամցնէ իր հասակակիցներուն : Քենըտի կանուխ մեռաւ , որպէսզի կարելի ըլլար դիտնալ, թէ ի վիճակի էր այդ առաջնորդը դառնալու : Զինքը փոխարինող դեռ չկայ :

Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ կացութիւնը աւելի պարզ է : Աւելի վըտանգաւոր է: Երիտասարդութիւնը , պարզապէս, ազատութեան ծարաւի է: Ահեղ պայթուցիկ մը :

Չեխոսլովաքիոյ ուղղուած խորհրդային ազդարարութիւնները կը յստականան: « Պրաւդա» իր էջերը լայն կը բանայ Նովոթնիի բարեկամներուն առջեւ : Կեդր .Կոմիտէն կը նախատեսէ միջոցներ ձեռք առնել եթէ Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութիւնը կորսնցնէ իր դեկը : Տիւպչէք կը պայքարի՝ սանձելու համար իր ստեղծած շարժումը : Ակներեւ խոհեմութիւն : Ազատախոհութիւնը յաղթանակած է : Ժողովրդավարութեան հաստատման ուղին բացուած է: Անխոհեմութիւն պիտի ըլլար երկրորդ Փեշտա մը ստեղծել՝ շատ յառաջ եւ շատ շուտ երթալով :

Սակայն երիտասարդութիւնը յախուռն է: Տիւպչէք կորսնցուց իր ժողովրդականութենէն կարեւոր մաս մը, պարզապէս դառնալով սանձող մը: Փրակայի ուսանողները անոր յառաջապահներն էին: Կը մեղադրեն նոր վարչակարգը, որ կ'ուզէ փրկել համայնավարներու հին պահակախումբը :

Սկեպտիկները կրնան եզրակացնել , թէ այս ցայտուն զուգակշիռը ակներեւ կը դարձնէ նոր սերունդի յաւիտենական պայքարը հաստատուած կարգերու դէմ : Ճերմակ երկիրներու երիտասարդութիւնը կարմիր է : Կարմիր երկիրներու երիտասարդութիւնը՝ ճերմակ: Երկուքն ալ սահմանուած են դառնալու վարդագոյն: Յամենայն դէպս հանգստացուցիչ մտածումի ձեւ մըն է այս :

Թ. Ա. Թ.

(Քաղուած «Մաչ»էն)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՍԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻՆ

ՍՈՌՊՈՆ ԵՒ ՆԱՆԹԷՌ

Ուսանողական մթնոլորտը բաւական հանդարտած ըլլալով, Նանթէռի եւ Սոռպոնի դասընթացքները կը վերսկսէին Հինգշաբթի կէսօրէ ետք :

Չորեքշաբթի օր, Նախարարաց Խորհուրդը օրակարգի գլխաւոր հարցը դարձուցած էր ուսանողական ցոյցերը : Նախագահ տը Կոլ ընդունելով հանդերձ որ Համալսարանի յարմարացումը արդիական աշխարհին եւ ազգային անհրաժեշտութեանց խոր փոփոխութեանց կը կարօտի , կը շեշտէր թէ անհրաժեշտ է որ դասաւանդութեան անհրաժեշտ հանդարտութիւնն ու հանդուրժողականութիւնը տեղի չտան մոլեռանդութեան եւ բռնութեան :

Նոյն օրը Ազգ. Ժողովի նիստին առաջին անգամն է գուցէ որ մեծամասնութեան եւ ընդդիմութեան երեսփոխանները, խօսք առնելով իրարմէ շատ տարբեր բաներ չէին ըսեր : Նախարարը՝ Փէյրը-Ֆիթ, կը յայտարարէր թէ «եթէ պայմանները նպաստաւոր ըլլան, Նանթէռի եւ Սոռպոնի դասընթացքները կրնան վերսկսիլ Ուրբաթ կէս օրէ ետք »:

Նոյն իրիկունը, ցոյց մը եւս կ'ըլլար : Այս անգամ 6 – 7000ի կը հասնէր միայն ուսանողներու թիւը, որոնք կը քալէին Հալ օ Վէնէն Լիւքսամպուրկ : Ոչ մէկ միջադէպ կը պատահէր թէեւ քանի մը ելոյթներով ուսանողական պատասխանատուներ կամ Քոհն Պենտիթ ասպարէզ կը կարդային Իշխանութեանց :

Հինգշաբթի առաւօտ Համալսարանի տեսուչը եւ պատասխանատուները խորհրդակցական հանդիպում մը կ'ունենային, վերջնական որոշումը տալու համար, դասաւանդութեանց վերսկսումին համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Գրական Թերթը» շատ բուռն յարձակում մը կ'ընէ չեխ գրագէտ՝ Եան Պրոխազկայի դէմ : «Այդ քնացած անբանը համարձակած է ըսել թէ Մարքս եւ Լենին բան չէին հասկնար գիւղատընտեսութենէ » , կը շեշտէ Թերթը, աւելցընելով .— « Ո՞ւր կը կարծնք որ ըսուի նման խօսք մը՝ Ամերիկա՞, Յունաստա՞ն, Սպանիա՞, Արեւմտեան Գերմանիա՞: Ո՛չ այս գրագէտը չեխ է եւ ոչ մէկ բան նուիրական է ընկերվարական Չեխոսլովաքիոյ մէջ: Յայտարարած է թէ 1948ին իր երկիրը կառախումբը փախցուցած էր»:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մայրաքաղաքին մէջ համայնավար հինգ «կարծր» երկիրներու զեկավարներու բացառիկ վեհաժողով մը գումարուած է չեխ յեղաշրջումը ուսումնասիրելու համար :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ թատրոն գացած է առջի օր կնոջը հետ «Բոլշեւիկները» տեսնելու համար: Գրաքննութիւնը ուզած էր արգիլել թատերգութիւնը , բայց նախարարական միջամտութեան մը շնորհիւ , ներկայացուած էր : Խրուշչեւ ցաւ յայտնած է որ կարգ մը դէմքեր ինչպէս Կամանեւ կամ Զինովիեւ բացակայ են թատերգութենէն, բայց այդ պահուն կինը թեւէն քաշած է ըսելով .— «Եկուր, Նեքիթա , յոգնած ես»:

ՀԱՆՈՅԻ պատուիրակութիւնը Փարիզ հասաւ Մոսկուայի ճամբով: Սայկոնի մէջ կռիւները կը շարունակուին եւ «անձնասպանութեան – քոմանտօները» կը թափանցեն քաղաքին մէջ, որ թիւ մէկ նպատակն է Վիէթքոնկի :

ՊՈՏԱՀ ՀՈՎՏԱՆ

ԵՒ

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻՆ ՀՈՎՏԱՆԻ

ԱՐՁԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ՀԱՏՈՐ Ա.

ՊՈՏԱՀԸ ՀՈՎՏԱՆԻ ՎՐԱՅԷՆ ՆԱԽՕՐՈՔ ՄԸ

Պոտահ Հովտանի մէջ ապրող, տասը տղոց հայրը՝ Հովհաննէս աղան, ամէն առաւօտ կանուխ կ՚ելլէր իր տղերէն մէկուն ձիուն թամբը դնել տալով, ինքն ալ կ՚երթար իր գործերուն։ Ամէն անգամ որ ձիուն թամբը դրուելու կը սպասէր, տղան կը մտածէր, թէ ինչո՞ւ հայրը միշտ ինքն է որ կ՚երթայ, ինչո՞ւ ուրիշ մը չի կրնար երթալ։ Ան ալ կ՚ուզէր երթալ, բայց հայրը չէր ուզեր։ Ինչո՞ւ հայրը չէր ուզեր, որ ինքն ալ երթար։ Ինչո՞ւ հայրը միշտ ինքն էր երթալու համար։ Ինչո՞ւ ուրիշ մը չէր կրնար երթալ։

Հովհաննէս աղան ամէն առաւօտ կանուխ կ՚ելլէր, ձիուն թամբը դրուելու կը սպասէր, ձին կ՚առնէր, կը նստէր ու կ՚երթար։ Ինչո՞ւ ինքն էր միշտ որ կ՚երթար։ Ինչո՞ւ ուրիշ մը չէր կրնար երթալ։

Տղան ամէն առաւօտ կը մտածէր այս մասին, բայց ոչ ոքի հարցուցած էր։ Ինչո՞ւ հարցնէր, երբ գիտէր, որ հայրը չէր ուզեր, որ ուրիշ մը երթայ։ Ինչո՞ւ հայրը չէր ուզեր, որ ուրիշ մը երթայ

ուցիչ Նավիլի նախագահութեան տակ կազմուեցաւ քննիչ յանձնախումբ մը պատերազմէն յետոյ : Մեծ թիւով վկաներ լսուեցան, ընդարձակ տեղեկագրեր պատրաստուեցան եւ հաստատուեցաւ թէ Ռուսերը կոտորած էին լեհ սպաները :

Գերման բանակները կը նահանջէին՝ երբ Վարշաւա ապստամբեցաւ դրաւման բանակին դէմ : Ռուս բանակները կանգ առին տասը քիլոմեթր հեռուն եւ յառաջացան դէպի մայրաքաղաք՝ երբ Լեհերը դէնքերը վար դրած էին բազմաթիւ կորուստներ տալէ ետք : Մոսկուայի բանակը 1920ին մտաւ Լեհաստան ցարական տիրապետութիւնը վերանորոգելու համար, Զօր. Վէկանի հրամատարութեան տակ դրկուած ֆրանսական ուժեր Լեհաստանէն դուրս վտարեցին համայնավար բանակը :

Վարշաւայի ուսանողներն ալ հրապարակ իջան ազատութիւն պահանջելով : Ոստիկանութիւնը բրտօրէն զսպեց շարժումը, համալսարանը փակուեցաւ, ուսանողներ ձերբակալուեցան, ուսուցիչներ պաշտօնանկ եղան :

Լեհաստանի եկեղեցականութիւնը դատապարտեց ոստիկանութեան բիրտ վարմունքը : Գրութեան մէջ ծիրանաւոր Վիշինսկի եւ եպիսկոպոսներ կը հաստատեն, թէ «ուսանողական շարժումը արտայայտութիւնն է ամէն անոնց, որոնք կը ջանան իմաստ մը տալ մարդկային կեանքին, իմաստ մը՝ կապուած ազատութեան եւ ճշմարտութեան համար պայքարին »:

Եկեղեցականութիւնը կը հրաւիրէր կառավարութիւնը լսելու երիտասարդութեան ձայնը : Տիրող վարչակարգը չի լըսեր երիտասարդութեան բողոքը, կ'ամբաստանէ ուսուցիչները որպէս դրդիչ շարժումին : Կուսակցութիւնն ալ երկուքի բաժնուած է, խումբ մը «միջազգայնական » է, ուրեմն սովետասէր, ուրիշ հոսանք մը «ազգայնական», որ նպաստաւոր է ազգային ընկերվարութեան մը ըստեղծումին : Մոքզար, ներքին նախարարը, որ պետն է նաեւ հակասեմական ներշընչումով ազգայնական կազմակերպութեան :

1863 Յունուարին Վարշաւայի ուսանողները ըմբոստացան ռուս վարչութեան դէմ : Գաղտնի կոմիտէ մը, հաստատուած համալսարանին մէջ կը վարէր ըմբոստութիւնը : Լեհերը կը յուսային, թէ արեւմտեան Եւրոպան, որ համակիր էր Լեհաստանի անկախութեան, պիտի օժանդակէր շարժումին : Նափոլէոնի, Փալմերսթընի եւ նոյն իսկ Աւստրիոյ կայսեր դիմումները ապարդիւն մնացին : Ղեկավարներ հրացանազարկ եղան, զանգուածով աքսորուեցան, վանքեր փակուեցան, բիրտ ռուսացումն սկսաւ, հրապարակներու, շուկաներու մէջ արգիլուեցաւ լեհերէնի գործածութիւնը :

Նափոլէոն պաշտպանելով Լեհաստանը՝ զայրացուց Ռուսիան, մինչդեռ Պիզմարք զինուորական համաձայնութիւն կնքած էր Կորչաքովի հետ լեհ ապստամբութեան մը պարագային փրուսիական Լեհաստանի մէջ զինուորական հաւաքում կատարելու համար : Պիզմարք կը յաջողէր Ռուսիան սիրաշահիլ, ցարը Նափոլէոնի դէմ դարձնել : Պարտուի համաձայն կարեւոր թուական մըն է Պիզմարք — Կորչաքով համաձայնութեան թուականը՝ գերման միութիւն ստեղծելու համար : Էտկար Քինէ կ ըդրէր «Թան»ի մէջ. «Գերմանիա կանգ պիտի չառնէ, պիտի մեծնայ հետզհետէ եւ մեզի պիտի զգացնէ իր ուժը, պիտի ձգտի մեզ տկարացնելու » : (21 Յուլիս, 1866) :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը, գեղարուեստական ցերեկոյթ մը կազմակերպած էր, Մայիս 5ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Ժողովուրդը սպասուածէն աւելի հոծ բազմութեամբ փութացած էր լեցնել հանդիսասրահը :

Օրուան նախագահուհի Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան, հանդէսը բանալով, ընդարձակ ու պատկերալից կերպով ներկայացուց Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի, եւ առհասարակ Հ.Օ.Մ.ի զեկավարութեան տակ գտնուող, բոլոր Խաչերու ըլլան անոնք Օգնութեան թէ Գթութեան, կատարած անգնահատելի դերը, ազգապահպանման ու գթասիրական տեսակէտով :'

Յարգելի նախագահուհին ապա թուեց մի առ մի, գաղթաշխարհի զանազան երկիրներու մէջ, Ամերիկայէն, Լիբանան ու մինչեւ Յունաստան, անոնց կատարած ազգօգուտ ձեռնարկները օգնութեան եւ կրթական մարզերու մէջ :

Հպարտանքով յիշեց որ այս կազմակերպութեան անդամներու թիւը կը հասնի 17 հազարի, որոնք անշահախնդիր ոգիով փարած են գործին :

Սրտագին կոչ ըրաւ հայ մայրերուն ու ծնողքներուն, ուժ տալ հայերէն լեզուի պահպանման, ի սէր հայ ժողովուրդի յարատեւման ու գոյութեան :

Խօսնակի պարտականութիւնը կը կատարէր Տիկին Լիլիան Աբրահամեան :

Խօսք առաւ ընկեր Պ. Զպուքճեան, շնորհաւորեց Անիէռ – Պուա Քոլոմպի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը որ առաջին կարգի վրայ կը գտնուի Փարիզեան շրջանին մէջ իր հրապարակային ձեռնարկներով, ու խանդավառութիւն կը ստեղծէ հայ ժողովուրդին մէջ :

Կապոյտ Խաչուհիներու դժուարին պայմաններու մէջ կատարած զոհաբերութիւնները մատնանշեց ըսելով թէ անոնք աւելի ոչ թէ խաչուհի այլ խաչակիրներ են, ազգապահպանման ծանր խաչը իրենց ուսերուն շալկած, գործի են լծուած անձնուէր ոգիով :

Ճոխ էր գեղարուեստական բաժինը :

Ընկեր Օսմանճեանի զեկավարութեամբ կազմուած թատերախումբի մը կողմէ կատարուեցաւ զաւեշտ մը, մասնակցութեամբ Պ. Պ. Ք. Փիլիպպոսեանի, Շ. Փափազեանի, Ժան Ժագ Օսմանճեանի եւ Օրիորդներ Ալին Փափազեանի եւ Առլէթ Պալեանի : Դերակատարները իրենց լաւագոյնը տուին :

Արտասանեց ընկեր Զ. Ղարիպեան, Զարենցէն եւ Ահարոնեանէն իր սովորական ապրումներով :

Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, «Ծիրանի ծառ » եւ «Իմ երգը» մեներգներով իր հաճելի մասնակցութիւնը բերաւ :

Սօսի պարախումբը, զեկավարութեամբ Տիկին Քիւթնէրեանի մեզի տուաւ հրաշալի պարերու փունջ մը, մեծապէս փայլ տալով հանդէսին, նուագի ընկերակցութեամբ : Եղան խմբական զանազան պարեր, խառն խումբի կողմէ, «Լեռնային պարը» մանչերու կողմէ, «Այդեկութք» աղջիկներու կողմէ : Ժողովուրդի բուռն փափաքին վրայ կրկնուեցան պարերը :

Զուգապար մը կատարուեցաւ Օր. Այլամճեանի եւ Վարուժան Գալֆայեանի կողմէ :

«Սայաթ Նովա» համոյթը, ինչպէս միշտ այս անդամ եւս եկաւ ցոյց տալու իր գնահատելի տաղանդը ընտրուած կըտորներու որոնք Հայութիւն կը բուրէին :

Օր. Լիտա Սուրէնեան հրաշալի էր իր երեք պարերով : Նմանապէս, Օր. Սիրանոյշ Զօնթուրեան հմայեց ներկաները իր « Իմ Տաւիղ » մեներգով, խոր տպաւորութիւն ձգելով ներկաներուն վրայ :

Աւելորդ պիտի ըլլար ըսել որ բոլոր դերակատարներն ալ անխտիր ծափահարուեցան, ոգեւորութեամբ ներկայ հասարակութեան կողմէ, որու իսկապէս արժանի էին :

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի այս գեղարուեստական ցերեկոյթը իսկապէս հրաշալի էր ու շինիչ, որու համար գնահատանքի արժանի են տեղւոյն վարչութեան անդամ – անդամուհիները, որոնք ջանք չէին խնայած լաւագոյնս կազմակերպելու համար զայն :

Հանդէսը վերջ դտաւ վարչութեան շնորհակալութեան խօսքերով :

Պ. ՊԱՐԹԵԻ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Ապրիլ 15 – 16ին Հայֆիլհարմոնիայի փոքր դահլիճին մէջ գումարուած է Հայաստանի նկարիչներու Թ. համագումարը :

Համագումարին զեկուցած է նկարիչ Մհեր Աբեղեան, որ նախագահն է նկարիչներու միութեան վարչութեան :

— Հաշուետու ժամանակաշրջանին նկարիչներու տան մէջ եւ այլուր կազմակերպուած են 117 ցուցահանդէսներ : Այցելուներու թիւը եղած է շուրջ մէկ միլիոն :

Նկարիչներու միութեան առաջադրութիւններէն մէկն է՝ հայկական կերպարուեստին ցուցադրումը երկրէն դուրս : Այս տեսակէտէն բաւական լաւ աշխատանք կատարուած է : Հայ նկարիչներու ստեղծագործութիւններուն նուիրուած ցուցահանդէսներ կազմակերպուած են Մոսկուայի, Թիֆլիսի, Լեռնային Ղարաբաղի, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Արեւելեան Գերմանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Լիբանանի, Անգլիոյ, Գանատայի մէջ եւ այլուր :

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

« Հայաստան » հրատարակչութիւնը աշխարհաբար լեզուով հրատարակութեան պիտի յանձնէ հայ ժողովուրդի պատմութեան տարբեր էջերուն վերաբերող անմահ ստեղծագործութիւնները Մ. Խորենացիի, Փաւստոս Բուզանդի, Ագաթանգեղոսի եւ Եզնիկ Կողբացիի :

×

Երեւանի «Հայգորգ» ձեռնարկութիւնը Երեւանի 2750ամեակին առթիւ նախագըծած է «Էրեբունի» անունով գորգը, որու կեդրոնը կ'երեւի Արգիշտի թագաւորին վահանը, իսկ վահանին շուրջ՝ իրարու հետ կը կռուին վիշապն ու առիւծը :

×

Մայիս 14ին Հունգարիոյ մէջ պիտի սկսի հայկական մշակոյթի տասնօրեակը : Փեշտայի, ինչպէս նաեւ Հունգարիոյ զանազան գլխաւոր քաղաքներուն մէջ տասը օր շարունակ իրենց արուեստը պիտի ցուցադրեն Երեւանի օփերայի եւ բեմապարի, թատրոնի եւ Ֆիլհարմոնիայի մենակատարները :

Հունգարական ձայն – պատկերասփիւռը այս առթիւ ճոխ յայտագրով մը պիտի հաղորդէ հայկական երաժշտութիւնը եւ Հայաստանը պատկերացնող փաստանը – կարներ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (186)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Փարիզէն երկու ձեռնածուներ պարոն քաղաքապետէն թոյլտուութիւն առած էին դիւղին մեծ փողոցին մէջ հաստատելու իրենց խրճիթները եւ շրջուն վաճառականներու խումբ մը միեւնոյն թոյլտուութեամբ պղտիկ կրպակներ շինած էին եկեղեցիին հրապարակին վրայ եւ մինչեւ անդամ Պուլանժէի պղտիկ փողոցին մէջ, ուր էր Թէնարտիէ խոհատունը : Այս պատճառաւ պանդոկներու եւ դինետուներու մէջ շատ յաճախորդներ կային, եւ այս պղտիկ ու հանդարտ դիւղը աղմկալի եւ զուարթ կենդանութիւն մը առած էր :

Հաւատարիմ պատմիչ ըլլալու համար կը պարտաւորինք մեր կողմէ աւելցնել նաեւ թէ հրապարակին վրայ ի տես դըրուած հետաքրքրական իրերուն մէջ զառագեղ մըն ալ կար, որու մէջ չգիտեմ ուրկէ եկած եւ բղիկ բղիկ հնոտիներ հագած խեղկատակներ 1823ին Մոնֆերմէյի դիւղացիներուն կը ցուցնէին Պրազիլիոյ այն ահարկու անդղերէն մին, որոնց նըմանը մեր թագաւորական միւզէին մէջ 1845էն ի վեր կայ միայն եւ որոնք աչքի տեղ եռագոյն ծոպ մը ունէին :

Բնագէտները կարծեմ «քարաքարա փոլիպորուս» կ'անուանեն այս թռչունը, : որ «ափիստ»ներու կարգէն եւ ագգղեաններու ընտանիքէն է : Քանի մը պոնափարթեան ծերունի եւ բարեսիրտ զինուորներ, որոնք դիւղին մէջ առանձնական կեանք մը կը վարէին, ջերմեռանդութեամբ այս անասունը տեսնելու կ'երթային :

Ձեռնածուները կը հաւատացնէին թէ եռագոյն ծոպը աննման երեւոյթ մըն է եւ Աստուած յատկապէս իրենց զառագեղին համար ստեղծած էր զայն :

Ծնունդի օրը երեկոյին բազմաթիւ մարդիկ, որոնք սայլորդներ եւ շրջող փերեզակներ էին, Թէնարտիէ խոհատունին ստորին սրահին մէջ սեղան նստած էին եւ չորս կամ հինգ ճրագներու բոլորտիքը գինի կը խմէին : Խոհատունին միւս ամէն սրահներուն պէս այս սրահին մէջ ալ սեղաններ, գինիի անագեայ սառմաններ, շիշեր, արբողներ, ծխողներ կային. լոյսը քիչ եւ աղմուկը շատ էր :

Սակայն 1823ի ամաթիւը նշանակելի էր երկու առարկաներով, որոնք այդ ժամանակ քաղքենիներու դասին մէջ իբր նորելուկ ընդունելութիւն կը գտնէր եւ որոնք սեղանին վրայ էին, այսինքն գեղադիտակ մը եւ թիթեղեայ հայելաճրագ մը : Թէնարտուհին ընթրիքին կը հսկէր, որ բոցավառ պատուական կրակի մը վրայ կը խորովէր, իսկ էրիկը հիւրերուն հետ գինի կը խմէր եւ քաղաքականութեան վրայ կը խօսէր :

Քաղաքական խօսակցութիւններէ զատ որոնց գլխաւոր նիւթերն էին Սպանիոյ պատերազմն ու Անլէմի դուքսը, աղմուկին մէջ կը լսուէին նաեւ միջանկեալ խօսքեր որոնք բոլորովին անտեղի էին, ինչպէս են յետագայ խօսքերը :

— Նանթէրի եւ Սիւրէնի այդիները առատ գինի տուին : Ուրկէ որ տասը տակառ առնուիլ կը կարծուէր, տասներկու առնուեցաւ : Խաղողը շատ հիւթ տուաւ հնձանին մէջ.— Բայց պէտք չէր որ խաղողը հասուն ըլլար : — Այդ դիւղերուն մէջ պէտք չէ որ խաղողը հասնելէն ետք այդիները քաղուին, վասնզի գարնան մէջ գինին շուտ կը թանձրանայ : — Բոլորովին թեթե՞ւ է ուրեմն այդ գինին : Այս կողմի գինիներէն աւելի թեթեւ է : Պէտք է որ խաղողը չհասած քաղուի : եւայլն :

Կամ թէ մլաղաց մը կը պոռար.

— Միթէ տոպրակներուն մէջ եղած բաներուն պատասխանատուն մենք ենք : Այս տոպրակներուն մէջ խել մը պղտիկ կուտեր կը գտնենք զոր զատելու համար չենք կրնար ժամանակ անցընել, եւ որոնք հարկաւորապէս երկնաքարերուն տակէն կ'անցնին ցորենի հատերուն հետ. կուտերն են որոմը, «լիւզէթ», արջընդեղ, վիկն, «Կավըրօլ», «կանեփնատ» աղուիսագի եւ խել մը դեղին նիւթեր, հապա ո՞ւր թողունք նաեւ այն կոպիճները, որոնք տեսակ մը ցորեններու, մանաւանդ Պրըթանեէն ելլող ցորեններուն հետ մեծ մասամբ խառնուած են :

Չեմ ուզեր Պրըթանեի ցորեն աղալ, ինչպէս որ դերանը երկայնութեամբը սըղոցները չեն ուզեր սղոցել, այն դերանները որոնց վրայ բեւեռներ կան : Ալ կրնաք հասկնալ թէ այս պատճառով որքան փոշի կը կազմուի ալիւրին մէջ : Ետքը ալիւրի նկատմամբ զանգատներ կ'ըլլան յանիրաւի. ալիւրին գէշ ըլլալը մեր յանցանքը չէ :

Երկու պատուհանի մէջտեղ սեղանի մը քով հնձող մը նստած էր կալուածատէրի մը հետ. մինչդեռ այս սակարկութիւնը կ'ընէր մարգագետնի վերաբերող աշխատութեան մը համար որ գարնան մէջ պիտի սկսէր :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ Թագ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Պալթաեան եկեղեցիին 50 ֆրանք :

Ողբ. Վալանթին եւ Կարապետ Զամ – պագճեաններու հոգւոց ի յիշատակ, Տիկին Պ. Ճէրահեան եկեղեցիին 20, ի յիշատակ ողբ. Լ. Ճէրահեանի : Այրի Տիկ. Ա. Էթմէքճեան եւ զաւակներ եկեղեցիին 50, ի յիշատակ ողբ. Յ. Էթմէքճեանի : Տիկին Մ. Պըժեան եկեղեցիին 80, Տիկին Ն. Զատէեան Պօմոնի Ազգ. նպաստին 20 : Այրի Տիկ. Գ. Սինանեան եկեղեցիին 50 եւ Ազգ. 50 : Ողբ. ամուս. Վահրամի ի յիշատակ : Օ. Նուրիճանեան Պօմոնի Ազգ. 10 : Այրի Տիկին Մ. Տէր–Ներսէսեան, ի յիշատակ ողբ. ամուսնոյն Յակոբի, եկեղեցիին 10եւ Պօմոնի Ազգ. 10 : Հ. Պօղոսեան 10ական եկեղեցիին եւ Ազգ. : Տէր եւ Տիկին Անդրէասեան Ազգ. 10 : Պ. Պալեան եւ Եփրեմեան եկեղեցիին 10ական : Վառնաճեան ընտանիք ողբ. Անդրանիկի եւ բանաստեղծ Ահարոնի հոգեհանգ. առթիւ, եկեղեցիին 30 : Նոյն առթիւ, Մկըրեան ընտանիք եկեղեցիին 10 : Տէր եւ Տիկ. Լուսարարեան եկեղեցիին 20 : Տիկին Ա. Տ. Գէորգեան եկեղեցիին 10 : Թարուեանի հոգհանգ. առթիւ, Յ. Օհանեան, եկեղեցիին 10 : Այրի Տիկին Ն. Խաչատուրեան, իր ողբ. ամուս. Միհրանի հոգեհ. առթիւ, եկեղեցիին 50, Պօմոնի Կապ. Խաչին 50, Յառաջի բարգաւաճման 50 եւ Հայ – Բոյժին 50 : Այս առթիւ Մարեան ընտանիք եկեղեցիին եւ Կապ. Խաչին 10ական, Ժ. Մկրտիչեան եկեղեցիին 10 : Տիկ. Ա. Տ. Յովհաննէսեան եկեղեցիին 10 : Գ. Տէմիրճեան եկեղեցիին 10, Բարեպաշտ Տիկին մը եկեղեցիին 30, Բժիշկ Մ. Քէչեանի հոգեհ. առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ն. Քէչեան կը նուիրեն «Ժանդակ Տիկնանց Մարմինին 100 եւ Մարսէյլի Կապ. Խաչին հարիւր : Այս առթիւ Տիկ. Լ. Վառնաճեան եկեղեցիին քսան, Ժ. Տիկ. մարմինը, Պօմոնի Կապ. Խաչին 10 : (Շար.)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախառը. Հայր. Միութեան Մար – սէյլի եւ Սէնթ Անթուան, Կարտանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ գաշտահան – դէսը Յուլիս 7ին, Կիրակի օր : Ֆապրը կուլի ծառաստանին մէջ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառլօնիէրի չքեղ սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
Երգչախումբի համերգը Դեկտ. 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսը Յունիս 30, Կիրակի :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի «Օր»ը Մայիս 5 Կիրակի, Ազգ. Տան սրահը :

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐԱ. ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինդչաբթի 20 Յունիս, մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուագախումբին :

×

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի, Միութիւնիս սրահը : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդր. Վարչութիւնը կը պատրաստէ ոտնակատարելու Վասպուրականի Յաղթական Դիւցազնամարտի 53րդ տարեդարձը : Մեծ պատրաստութեամբ : 19, ՄԱՅԻՍ ԿԻՐԱԿԻ :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Ողբ. Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, կառնտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

Grande Surprise-Partie

Կազմակերպուած Հաճնոյ Հայր. Միութեան երիտասարդացի կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ 22, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիս Պլէօ Փարիզ (9) : Հաճելի անակնկալներ, հայկական նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ :

Attractions - Ambiance Jeunesse

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երկու հոգինոց ընտանիքի մը համար միջին տարիքի կին մը կը փնտռուի, որ նաեւ ճաշ պատրաստէ : Առանձին սենեակ եւ լաւ վարձատրութիւն : Դիմել.

Ets. BERLUC
226, Rue St. Denis, Paris
CEN. 54-48

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լեւոն Եսայեան, ծնած Խարբով (1903–50ի առեններըը), կնոջը անունը՝ Շուշանիկ (ծնեալ Զորուհեան) զաւակները՝ Էրիկ եւ Ռուզաննա : Ջինքը կը փնտռէ իր ազջիկը :

Լաւը ունեցողներէն կը խնդրուի զրել «Յառաջ»ին :

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

եւ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24, 1915

Հեղինակ
ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պահանջներու զոհացում տալու համար, Բ. տպագրութիւն մը լոյս տեսած է որ կը ծախուի Հրանտ – Սամուէլի, Բալուեանի (Փարիզ), Ծերիկեանի (Մարսէյլ), գրատուներըը եւ հեղինակին մօտ.—

77, Rue Robert Dupont
92 — ASNIERES
Tél. : 733-11-00

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
ՊԵԼՃԻՒ ԵՒ ՀՈԼԱՆՏԱ

Լիւմս օթոմառով

ԶՈՐՍ ՕՐ ՄԱՅԻՍ 23ԷՆ 26

Հաւաքուիլ Հինդչաբթի (Համբարձում) առաւօտ ժամը 8ին Մեթրօ Շաթօ տը Լէնսէն, Քաֆէ Թերմինիւսի առջեւ կամ 8·15ին Կառ տիւ Նորտի առջեւ :

Մեկնում ժամը 8·30ին : Յերեկին ճաշ Ամէն : Ժամանում Պրիւսէլ, Պանդոկ Շեռա : Քաղաքի այցելութիւն եւ իրիկուան ճաշը պանդոկը :

ՄԱՅԻՍ 24 մեկնում դէպի Հոլանտա Անվէրսի ճամբով : Քաղաքի եւ նաւա – հանգիստի այցելութիւն : Յերկուան ճաշ : Ժամանում Պրեսա, իրիկուան ճաշը պանդոկը (առաջնակարգ) :

ՄԱՅԻՍ 25 մեկնում դէպի Ամսթերտամ, Պուա Լը Տիւքի եւ Ութրեխթի ճամբով : Ժամանում «Հիւսիսի Վենետիկը», քաղաքին այցելութիւն զանազան պուրտներ դէպի Շեվենինկըն, Լա Հէ : Վերադարձ Պրեսա : Ճաշ, իրիկուն՝ ազատ :

ՄԱՅԻՍ 26, մեկնում դէպի Փարիզ Մալինի եւ Լուվէնի (ճաշ) ճամբով : Ամպա Ուաթերլօ, այցելութիւն եւ ժամանում Փարիզ ժամը 20ի առեններըը :

Մասնակցութիւն 175 ֆրանք :

Արձանագրութեան առեն կանխաւճար՝ 50 ֆրանք :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ժամանակ ինքնութեան Ազգ. թուղթը ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 26, ժամը 20·30ին
SALLE PLEYEL

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի առաւօտ, Մայիս 26

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն Մայիս 25, Ազգ. Տան սրահը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն, Մայիս 25ին

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի (Մայիս 26) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի Քաղաքապետարանի սրահը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 16ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան կ... միութիւն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ... բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ... 20·30ին, նոր հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ– կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձակուրդները բացուած են : Ծնողք – ներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 17, Բիս Պլէօ, Մեթրօ Քատէ, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հետեւեալ թուղթերով.—

Livret de Famille,
Carte d'Immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սանուհիներու կողմէ :

Այս Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 17ին, Salle Paroissiale, 69, Av. Henri-Barbusse 95 - ARNOUVILLE-LES GONESSE

Կը ներկայացուի « ՋԱՐԻՆ ՎԵՐՋ »ը, երգախառն օպէրէթ Ռ. Մելիքեանի :

Ֆրանսերէն կատակերգութիւն մը եւ «ԴԷՊԻ ԱՂԲԻՒՐԸ ԼՈՅՍԻՆ» Դ. վարուժանի :

Գինն 5 Ֆրանք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Անթէռ – Պուա Քոլոմպ մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 5էն 7, Լուի Ժե· սրճարանը :

ՀԱՄԱՀԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ, Մայիս 11, իրիկուան ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Օրակարգ՝ Տեղւոյն վրայ քննիչ հարցեր, չատ կարեւոր է : Բոլոր անդամներու ուշադրութեան՝ վարչութիւնը կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ գտնուին այս ամավերջին կարեւոր ժողովին :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԱՊՍԱԿԻ»	**10 Ֆ·**	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծանօթով ազգերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազգերու մասնաւոր պայմանագրութեանց համար դիմել վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
11
ՄԱՅԻՍ
SAMEDI
11 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11209 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.209

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿրԵՄԼԻՆի ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կարլ Մարքսի ծննդեան 150ամեակը տօնուեցաւ Խորհրդային Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու մէջ, ուր պաշտամունքի առարկայ է պետական ընկերվարութեան հիմնադիրը :

Երեւանի ճանապարհուն ալ, հետեւելով միւսներու օրինակին, Ապրիլ 29ի կիրակի առաւն Սփիւռքի Հայութեան ներկայացուց «մաոեբրալիզմ»ի տեսաբանն ու ապագայ վարդապետութիւնը, որմէ հետք ունկնդրեց Մեծ Եղեռնի 53րդ տարեդարձը :

Համայնավար միւս թերթերուն պէս «Սով. Հայաստան» եւս երկար յօդուածներ հրատարակեց Մարքս – Ենկէլս – Լենինի երրորդութեան մասին :

«Մարքսիզմ – լենինիզմ»ի վրայ մաս – նաւոր չեշտ մը կը դրուի վերջերս խոր – հրդային մամլոյն ենթակայ երկիրնե – րու մէջ : Իւրաքանչիւր տեսաբաններ կը ճըգ – նին փաստել թէ հարիւր քսան տարի ետ – քն ալ «կոմունիստական մանիֆեստ»ը չէ հինցած եւ կը պահէ իր արժէքը :

Այս ձիրը մանաւանդ անոր համար, որ հերձուածներ ծայր տուած են բոլշեւիկ երկիրներու մէջ, ուր Կարլ Մարքսի տե – սութիւններն ու վարդապետութիւնը ուղ – ղափառ եւ անսխալական էին նկատուած :

Մոսկուան չատոնց դադրած է հանդիսանալէ ընկերվարութեան համաչխարհային կեդրոնը, որուն «ուքազ»ները պարտադիր էին բոլոր երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց համար :

Եուկոսլաւիայէն ու փոքրիկ Ալպանիայէն ետք հսկայ Չինաստանը «ազատութիւն ընտրեց » : Մաօ Ձէ Թունկ հրապարակ իջաւ իբրեւ իսկական ուղղափառ մարքսական, ամբաստանելով Կրեմլինը, որ չեղած է ընկերվարութեան չիտակ ուղին, թեքած է դէպի աջ եւ ընդդիմադրամատիրական երկիրներու հետ խաղաղ համակեցութեան քաղաքականութիւնը :

Ռումանիա, Քուպա, Լեհաստան, Չե – խոսլովաքիա , ինչպէս նաեւ լատինական Ամերիկայի համայնավար կազմակերպութիւնները չհաւտած կերպով կեդրոնա – խոյս ձգտումները ցոյց տուին վերջերս :

Մոսկուա յղիօրէն մտահոգուած է Չե – խոսլովաքիոյ պարագայով, անոր աչ – խարհաքարական դիրքին պատճառաւ, իբ – րեւ սահմանակից Գերմանիոյ : Չուգեր Քոյլ ատեն, որ անիկա հետանայ իր չէջ – դինէն, մօտենալով արեւմտեան ճակա – տին :

Փրակայի կուսակցական եւ պետական կեանքին մէջ վերջերս առաջ եկած խոր յեղաշրջումները , դէպի ազատականացում ու ապակեդրոնացում առնուած քայլերը ներելի եւ հանդուրժելի չեն կրեմլինի վարիչներուն համար :

Շատ բան փոխուած է 1956էն ի վեր : Մոսկուա այլեւս չի համարձակիր կարգի բերել բանակը ղրկել Փրակա, ինչպէս ղրկած էր Փեշտա՝ տասներկու տարի ա – ռաջ :

Կ'ուզէ սիրաշահիլ Չեխոսլովաքիոյ նոր վարիչները , տնտեսական լայն աջակցութեան խոստումներ շռայլելով անոնց :

Փրակայի պատասխանատու դէմքերը անձամբ գացին Մոսկուա, հաւատարելու համար կրեմլինի չքախոմբին թէ՝ Չե – խոսլովաքիա հաւատարիմ կը մնայ մարքս – լենինեան եւ պրոլետարական միջազ – գայնականութեան սկզբունքներուն եւ ա – մէն կերպով պիտի ջանայ ամրապնդել համաշխարհային համայնավարութեան միասնականութիւնն ու համերաշխութիւ – նը :

Պաշտօնական դիտոդներէն կը հասկցուի սակայն, որ խօսակցութիւնները ջերմ մթնոլորտի մէջ տեղի չեն ունեցած : Ո – րոշեր են մասնագէտներու միջոցաւ քննել երկու երկիրներու տնտեսական դործակ – ցութեան առաջարկները :

Չեխ վարիչներու մեկնումէն քանի մը ժամ ետք՝ Սուսլով, բոլշեւիկ տեսաբա – նը՝ ճառ մը խօսելով Մարքսի ծննդեան 150ամեակին առթիւ, խստիւ քննադատած է բոլոր անոնք, որ կը չեղին անոր դա – դափարականէն :

Միայն Մաօ Ձէ Թունկի անունն է տը – ւած, սակայն չատ թափանցիկ է եղած իր ազդարարութիւնը՝ ուղղուած Չեխոսլո – վաքիոյ, Ռումանիոյ, Քուպայի եւ միւս – ներուն դէմ :

Յոսատացուած դումարը տալէ առաջ, Մոսկուա պիտի սպասէ Փրակայի իշխա – նութեանց բռնելիք դիրքին :

Տարակոյս չկայ , որ Սուսլովի ապդա – րարութիւնը իր խոր անդրադարձը պիտի ունենայ Չեխոսլովաքիոյ մէջ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՍԵՄԻՆ

ՄՄԲ.— Նիւ Եորք Հերըլտի մէջ, ամերիկացի լրագրող Սթանլէ Քարնօյ այսպէս կը տեսնէ Վիէթնամցիներու եւ Ամերիկացիներու խօսակցութիւնները, որոնց Ուրբաթ օր բացուեցան :

Համայնավար Վիէթնամցիները սկսան խօսակցութիւնները Ամերիկացիներուն հետ Փարիզի մէջ : Միեւնոյն տաեն անցեալի փորձերը կը մատնանշէ պիրենք : Արդարեւ, վերջին երկու տասնամեակներուն, այն ինչ որ չհաց են կռուի դաշտին վրայ , կորսնցուցած են բանակցութիւններու ընթացքին : Ապահովաբար այս պատճառով էր, որ ընթացք չտուին բանակցութիւններ կատարելու մասին եղած հրաւէրներուն՝ ուելի պատեհ առիթներուն : Միեւնոյն պատճառով , ապահովաբար, բանակցութիւններու ընթացքին թերահաւատ, կասկածամիտ եւ յամառ ըլլան :

Ահա թէ ինչու կը կարծուի , թէ բանակցութիւնները երկար պիտի տեւեն եւ համայնավարները բանակցելով հանդերձ պիտի չարունակեն կռուիլ :

Հիւս. Վիէթնամցիներու անվստահութեան տրամադրութիւնը կը բխի այն իրողութենէն, թէ անցեալին խաբուած են իրենց թշնամիներէն եւ բարեկամներէն հաւասարապէս : Որոշ իմաստով այս յուսախաբութիւնը կը համապատասխանէ իրականութեան, հետեւաբար արդարանալի է :

Աչք մը նետելով իրենց պայքարի տարիներուն վրայ, Հօ Շի Մին եւ իր ղինակիցները կրնան իրաւամբ նկատել, որ այս կամ այն ձեւով խաբուած են Ֆրանսացիներէն, Անգլիացիներէն, Ռուսերէն եւ համայնավար Չինաստանէն :

Թէեւ յետպայքարի տը կոչ դատապարտեց Ամերիկայի միջամտութիւնը Վիէթնամի մէջ , այսուհանդերձ, Ֆրանսայի այժմու նախագահը մասամբ պատասխանատու է Հնդկաչինի երկարատեւ եւ մեծածախս պատերազմին, որ պատճառ դարձաւ ազգայնական Վիէթնամցիներուն արդար դժգոհանքին եւ համայնավարներու զօրացման :

Արդարեւ, 1943 Դեկտեմբերին, երբ առաջնորդն էր Ազատ Ֆրանսայի ուժերուն, Զօր. տը Կոլ պնդեց, թէ Ֆրանսայի համար «անհրաժեշտ» էր Հնդկաչինը : Ցետպատերազմեան Ֆրանսական կառավարութիւնը հետեւեցաւ այս քաղաքականութեան՝ պատճառ դառնալով , որ Վիէթնամի անկախութիւնը խաղաղ ընթացքու – մով մը ստեղծելու պատեհ առիթներ կորսուին ընդմիշտ :

Ֆրանսական կառավարութեան հարցերէն մէկն էր իր անկարողութիւնը կամ չկամութիւնը զեկավարելու իր պաշտօնատարները եւ բանակը Վիէթնամի մէջ : 1946 Յունիսին, օրինակ, երբ Հօ Շի Մին կը պատրաստուէր Ֆոնթենպլոյի մէջ հանդիպում մը ունենալու Ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ, Հնդկաչինի Ֆրանսացի կառավարիչը ինքնագլուխ հռչակեց կազմութիւնը առանձին պետութեան մը այժմու Մեկոնգ պետերանի (Տելթա) շրջանին մէջ :

Ֆոնթենպլոյի խօսակցութիւնները ձախողեցան եւ, տարօրինակ զուգադիպում թեամբ մը, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան զեկավար Մօրիս Թորէզն էր, որ իբրեւ պատուիրակ Ֆրանսայի վարչապետին ստորագրեց այն հրամանադիրը, որով կը հրահանգուէր զինուորական միջոցներ ձեռք առնել համայնավար Վիէթ Մինի դէմ : Զըրհիլեան ոճով մը Թորէզ յայտարարեց, թէ ինք «նպատակ չունի հաշուեյարդարի ենթարկելու Ֆրանսայի ներկայութիւնը Հնդկաչինի մէջ» :

Ֆրանսացի համայնավարներու այս քաղաքականութեան եռեւ, անշուշտ, կար խորհրդային չահը՝ Ֆրանսայի վրայ տարածել Մոսկուայի ազդեցութիւնը՝ Վիէթնամցի համայնավարները զոհելու գին նով իսկ :

Մոսկուա 1950 Յունուարին միայն ճանչցաւ Հօ Շի Մինի կառավարութիւնը : Այսինքն այս վերջնոյն Ֆրանսայէն անկախանալու եւ երկիրը անկախ հռչակելու յաջտարարութենէն չորս տարի ետք միայն : Այս քայլը առաւ Քորէայի պատերազմի ընթացքին , երբ Խորհ. Միութիւնը մէկ մուխ եղաւ հիւսիսային Ափոյ իրադարձութիւններուն եւ, մանաւանդ, երբ նը – կատեց կարեւորութիւնը ասիացի համայնավարներուն :

Սթալինի մահէն ետք, Մոսկուայի չհաղորդութեան դօտին վերստին Եւրոպան դարձաւ : 1954ի Ժընեւի համաձայնութեան, Մոլոթով դործարկի մտաւ Ֆրանսայի վարչապետ Մենդես – Ֆրանսի հետ՝ իր հեճուկս վիէթնամցի համայնավարներուն :

Հաւաստի աղբիւրներու համաձայն, Մոլոթով մեծ ճնշում բանեցուց Վիէթ Մինի ղեկավարներուն վրայ, որպէսզի ընդունին 17րդ զուգահեռականի բաժանումը, պարագայ մը, որ չէր համապատասխաններ պատերազմի դաշտին վրայ իրենց ունեցած դերակշիռ դիրքին : Ասոր փոխարէն, առաւելաբար Մենդես-Ֆրանսի ջանքերուն չնորհիւ Ֆրանսա վերջոյի ենթարկեց «Եւրոպական պաշտպանողական հաստարակապետութեան » ծրագիրը , որով Գերմանիա հնարաւորութիւն պիտի ունենար վերազինուելու :

Մենդես – Ֆրանսի ջանքերուն չնորհիւ էր, նոյնպէս, որ Շու Էն Լայ, որ նոյն օրերուն Ժընեւ կը գտնուէր, հրաժարեցաւ զօրավիդ կենալէ Վիէթ Մինի քաղաքական եւ հողային պահանջներուն :

Վիէթնամցի համայնավարները եթէ իրենց յոյսը Ժընեւի մէջ դրած էին կազմակերպելիք ընդհ. ընտրութեանց վրայ՝ տիրանալու համար իշխանութեան, կրկին յուսախաբ եղան, այս անդամ խաբուելով Ռուսերէն :

1956 Յուլիսի ընտրութեան վերջին ժամկէտը եկաւ եւ անցաւ, ու Մոսկուա ոչ մէկ բողոք ներկայացուց ընտրութիւնները տեղի չունեցած ըլլալուն համար :

Թ. Ա. Թ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՐՊՈՆԸ ՓԱԿ ԿԸ ՄՆԱՅ

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՆ ԱԼ ՏԵՂԻ ՉԵՆ ՏԱՐ

Հինգշաբթի օր, չորսուկէս ժամը ուղ – ղղակցութենէ մը ետք , Փարիզի համալսարանի տեսուչը եւ երիցպաշտօնները կը հաղորդէին թէ վարչական պատճառներով դասընթացքները պիտի վերըսկսին մաս առ մաս : Նոյն օրը եւ յաջորդ օրը փակ կը մնար Սորպոնը եւ ոստիկանական ուժերն ալ չէին քաչուիր : Ուրբաթ օր կը բացուէր Նանթեռը , բայց դասերը չէին վերսկսեր : Արդարեւ Իւնէֆը եւ փրոֆէսէօրներու սենտիքան ալ անոր միացած կը չարունակեն գործադուլը : Քոհն – Պենտիթ ալ յայտարարած էր Հինգշաբթի իրիկուն թէ ոչ մէկ դաս կըսկսի այ վերսկսիլ ցորչափ մէկ ուսանող բանտարկուած մնայ :

Հինգշաբթի երեկոյեան դէմ, Սորպոնի դիմաց հաւաքուած ուսանողներու առջեւ, ժաք Սովաժօ, փոխ – նախագահ Ուսա – նողներու Ազգ. Միութեան կը յայտնէր թէ տեսուչին կարգացած զեկոյցը բան չի փոխեր իրենց դիրքէն եւ կը պահեն ան – սահման ժամանակի համար գործադուլի հրահանգը : Այս հաւաքոյթին երկու վերտէրներ էին՝ Ասկոն եւ Քոհն – Պենտիթ : Համալսարանի գործադուլ կուգուտի ակադեմիային, կը յայտարարէր .— Հոս եմ, վասնզի երիտասարդութեան յաղթանակին կողմնակից եմ եւ որովհետեւ կը մաղթեմ որ որքան կարելի է չատ դաշնակից դտնէք » :

Յուցարարները պոռալով կը պահանջեն որ Ասկոն «բացատրութիւն» տայ Իւմանիթէի հրատարակած յօդուածներուն մասին :

Իրիկունը Մուֆիւալիթէի մէջ նոր հանրաժողով մը կ'ըլլար, որու կը մասնակցէին նաեւ Գերմանիայէն, Իտալիա – յէն եկած ուսանողներ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒՐԲԱԹ առաւօտ բոլորովին անակընկալ կերպով Սայկոնի կռիւները կը դադրէին, մինչ Փարիզի մէջ նոյն օրը, կէսօրէ ետք կը սկսէին Ամերիկացիներուն եւհիսային Վիէթնամցիները խօսակցութիւնները : Հանոյի պատուիրակը կը յայտնէր թէ նախ եւ առաջ պիտի խօսին ռմբակոծումներու առանց պայմանի դադրեցման մասին :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԷն հասած Ռօյթէր եւ Ա էֆ Փէ հեռագիրներու համաձայն Լեհաստանի խորհրդային զօրքը, որ չեխ սահմանին մօտ կը մնար, չարժման մէջ էր արեւելքէն արեւմուտք :

ՖՐԱՆՍԱՐՑԻ մէջ սրտի փոխարկման նոր գործողութիւն մը կատարուած է Մոնփելիէի մէջ : Բժիչկները չատ մանրամասնութիւն չեն տար հիւանդին վիճակին մասին, որ 48 ժամ ետք դեռ ինքզինքին չէր եկած : 65 տարեկան մարդ մըն էր : Գործողութիւնը կատարած է Փրոֆ. Նէկրը : Տուողն էր 35տարեկան մարդ մը, որ զոհ զացած էր աչխատանքի արկածի մը եւ ղլուխը՝ չախչախուած էր :

ՓՈՄՓԻՏՈՒ Փարիզ կը վերադառնայ Շաբաթ օր, Պարսկաստանի եւ Աֆղանիստանի իր ճամբորդութենէն ետք :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 29ին, ժամը 21ին Երեւանի երկրաչարժի կայանը արձանագրած է չարժ մը՝ չորս պալ ուժգնութեամբ :

«ԵՒ ԿԵԱՆՔ ԱՆՁԱՆՑ ՄԵՐՈՑ»...

Պոլսոյ Ղալաթիոյ եկեղեցիի դպրաց դասը Կեդրոնական վարժարանի ձայնեղ աշակերտներէ եւ այլ երաժշտասէր երիտասարդներէ կազմուած ներկայանալի երգչախումբ մը եղած է միշտ: Պոլսոյ մէջ պատարագի բազմաձայն երգեցողութեան նախակարապետը կը սեպուի: Այս երգչախումբը առաջին անգամ ըլլալով, երգած է Չիլինկիրեանի եռաձայն պատարագը, նմանապէս՝ Եկմալեանի քառաձայն պատարագը: Դարձեալ առաջին անգամ ըլլալով, երգած է մայեսթրօ Էտկար Մանասի եւրոպական դասական ոճով ու ճաշակով պատրաստած բազմաձայն պատարագը:

«Ղալաթիոյ դպրաց դաս» անունը կրող այս երգչախումբի տղաքն էին, որ Ղալաթիոյ եկեղեցիին մէջ Կոմիտաս վարդապետը առաջին անգամ տեսան եւ լսեցին 1910ի ամառը: Նոյն տարին, երբ Կոմիտաս վարդապետ որոշեց Պոլիս մնալ, երգչախումբին տղաքն էին, որ կազմեցին կորիզը «Հայ գուսան» մեծ երգչախումբին եւ առաջին օրէն սկսեալ մշտապէս զօրավիգ կանգնեցան Կոմիտաս վարդապետի աշխատանքին: Իրենց խնդրանքին վրայ, Կոմիտաս վարդապետ մեծ խանդավառութեամբ սկսաւ պատարագի երգեցողութիւնները շարադրել: Ցերեկը գիշերին խառնելով, փոքրիկ երգեհոնին առաջ գլուխը ծռած, մոմի մը պլպլացող լոյսին տակ, ան գրեց ու ջնջեց, մինչեւ որ լսեց հինաւուրց այս երգերուն մէջ իր որոնած հնաւանդ ձայները...

Նոյնքան խանդավառ իր աշակերտները՝ թիւով 25 – 30, ամէն շաբաթ հեւ ի հեւ կ'աճապարէին հասնիլ Ղալաթիոյ եկեղեցիին յարակից մէկ սենեակը, սերտելու եւ լսել ջանալու այս պարզ եղանակներուն մէջ թաքնուած ձայներու ըզմայլելի ներդաշնակութիւնը: Երբեմն, շաբթու մէջ ալ սաները եւ աշակերտներէն ոմանք կը հաւաքուէին Կոմիտաս վարդապետի տունը եւ նոյն օրը պատրաստուած սեւագրութիւններուն վրայ երգի փորձեր կը կատարէին: Այս սեւագրութիւնները յաճախ աւելի քան մէկ շարադրական փոփոխակներ կ'ունենային, որ կ'երգուէին մէկը միւսին ետեւէն, վարդապետին տուած ցուցմունքներուն համաձայն: Սեւագրուած այս նոթաները երբեմն այնպիսի գեղեցիկ ու եթերային հնչիւններու կը վերածուէին, որ սենեակը կ'ողողուէր ծափով ու ցնծութեամբ:

Այսպէս, երկու կամ երեք ամսուան մէջ պատարագը իր ամբողջութեամբ վերծանուած էր արդէն:

Կիրակնօրեայ արարողութիւններէ ետք էր, որ Կեդրոնական վարժարանի ամփիթատրոնի մէջ վերջին փորձը տեղի պիտի ունենար: Այդ առթիւ կէսօրուան ճաշ մը պատրաստուած էր ... «ուտելիքով ու խմելիքով»:

Վերջաւորութեան մօտ, սակայն, մինչ մեներգիչին ձայնը հանդարտօրէն կը տարածուէր՝ խումբը սայթաքեցաւ ձայներու յաջորդական ալիքներու մէջ:

— Ի՞նչ է պատահել... գինո՞վ էք, — հարցուց Կոմիտաս վարդապետ: Կոմիտաս վարդապետ տղոց դէմքերուն շեշտակի նայելով, կարծես թէ ամէն բան կարդացած էր ... իսկոյն շրթունքները մէկ կողմ ծռած եւ գլուխը ետ ու յառաջ ճորճորցնելով՝ կատակեց. «Մի քանի վայրկեան հանգիստ ... գլուխներու հանդարտութեան համար»: Այս ճորճորալը ինքնին բաւական էր բոլոր թմրած գլուխները խելքի բերելու: Ծիծաղ ու ոգեւորութիւն տիրեց սրահին մէջ:

Փոքրիկ դադարէ մը ետք մթնոլորտը փոխուած էր արդէն: Զգաստութիւնը տիրական էր, երբ Կոմիտաս վարդապետ դարձեալ կատակով կ'ըսէր. «Սկսինք... Սկիզբէն մինչեւ վերջը, մէկ շունչով, հասկցա՞ք»:

... Եւ խումբը սկսաւ ...

Ոգեզեղումը կատարեալ ըլլալու էր, քանի որ ամէն ձայն ու խաղ հեշտութեամբ կը սահէր: Ամէն ինչ վեհաշունչ հանդարտութեամբ կը յորդէր: Ձայներու անընդհատ թաւալումներով ու հիացական յափշտակութեամբ կարծես օրհնութիւն կը բաշխուէր: Այս խորհրդաւոր պահուն Կոմիտասի աննման մեներգիչին՝ Հայկին ձայնը կարծես հրեղէն ամպերու մէջէն կը դոռար. «Եւ Կեանք ...»:

Հառաչանքի այս ահեղ փոթորկումի պայթիւնը օղաղ – օղակ փշրուելով, խաղաղութեամբ կը սահէր իր ափերուն վրայ:

Ծափերու յանկարծական հեղեղ մը եւ ապա՝ արեւ ու պայծառութիւն ...

Կոմիտաս վարդապետ իրաւ գինովցած էր երջանկութեամբ:

Այս հինաւուրց երգերու պատարագը՝ Կոմիտասի հրաշափառ շունչով օծանուած, մատուցուեցաւ Ղալաթիոյ եկեղեցիի հնաբոյր կամարներուն տակ, առաջին անգամ ըլլալով:

Յաջորդ Շաբաթ օրը երգչախումբը դարձեալ հաւաքուած էր պատարագի երգերուն մէկ քանի փոփոխութիւնները սերտելու համար:

Խանդավառութեամբ անցաւ այս երգեցողութիւնն ալ, մինչ մութը կոխած էր, եւ ամէն ոք կ'աճապարէր իր տեղը հասնիլ: Զինուորը՝ առանց հրամանի իր փախուստը յայտնի չընելու համար: Հեռաւոր արուարձաններէն եկողները՝ վերջին շոգենաւը չփախցնելու համար: Իսկ անոնք, որ Բերայի կողմերը կը բնակէին, վարդապետին շուրջ բոլորուած, խօսելով ու խնդալով կը բարձրանային Ղալաթիոյ զառիվերէն, դէպի Բերա եւ Բանկալթի:

Այդ Շաբաթ իրիկունն էր, որ Կոմիտաս վարդապետ իր աշակերտներուն «Բարի գիշեր» կը մաղթէր եւ գոհունակ ու երջանիկ՝ իր տունէն ներս կը մտնէր...

53 տարի առաջ, նոյն այդ Շաբաթ գիշերը Կոմիտաս վարդապետ իր տունէն դուրս կը տարուէր ...

Սեւ ու ցուրտ գիշեր ...

Այդ սեւ ու ահաւոր գիշերին մէջ անոր լուսաճանաչ հոգին կը խաւարէր, ինչպէս ամբողջ Հայոց աշխարհը ...

53 տարի առաջ անողորմաբար իր աշակերտներուն ձեռքէն խլուած Կոմիտաս վարդապետին մարմնեղէն խլեակը տակաւին քսան երկար տարիներ խաւարին մէջ թափառեցաւ, մինչեւ որ մոմի պէս հալեցաւ ...

Եւ իսկոյն խաւարը փարատեցաւ ... Կոմիտաս վարդապետի լուսաւոր թեւեր հագած հոգին սաւառնեցաւ ու Հայոց աշխարհի վեհափառ կուրծքին վրայ պայծառացաւ ...

Այսօր: 53 տարիներ ետք:

Ահաւասիկ Կոմիտաս վարդապետն է, որ իր յաւիտենական դամբանին վրայ կանգնած եւ գլուխը դէպի Արարատ բարձրացուցած, կարծես դեռ կը խօսի իր աշակերտներուն.

— Ի՞նչ է պատահեր... գինո՞վ էք:

Բայց, վարդապետ, տես, քու շուրջդ բոլորուողները այլեւս ափ մը «գինով»ները չեն միայն ... համայն Հայոց աշխարհն է... «Հազարք հազարաց ու բիւրք բիւրոց», որ քու ձայնէդ «գինովցած» ու զգաստացած, ահա կը սպասեն քու ձեռքիդ շարժումին, որ միաձայն ու անսայթաք, բոլորը մէկ, միաբերան աղաղակեն.

«Եւ կեանք անձանց մերոց...»:

Մ. ԹՈՒՄԱՃԱՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԱՊՐԻԼ 24 Ը ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան Եղեռնի 53րդ տարեդարձը Ապրիլ 28ի Կիրակին արժանավայել կերպով ոգեկոչուեցաւ Միլանոյի մէջ՝ նախաձեռնութեամբ Իտալիոյ Հայոց կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ քաղաքիս բոլոյ քոյր կազմակերպութիւններուն: Այս տարի հանդէսը բացառիկ շուք մը կը ստանար ներկայութեամբը ծանօթ հայասէր՝ եւ գերման կայսերական բանակի նախկին սպայ՝ Տոքթ. Արմէն Վէկնէրի, որ հակառակ իր աւելի քան ութսունամեայ տարիքին, հաճոյքով ընդառաջած էր իտալահայ կոմիտէի հրաւէրին, իր մասնակցութիւնը եւ ականատեսի վկայութիւնը բերելու յուշատօնին:

Հանդիսութիւններու շարքը սկսաւ առաւօտուն «Քառասուն Մանկանց» եկեղեցւոյ մէջ մատուցուած եպիսկոպոսական հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պատարագով զոր մատոյց գաղութիս հոգեւոր հովիւ Զգօն Եպիսկոպոս որ խօսեցաւ օրուան պատշաճ քարոզ մը: Եկեղեցին լեցուն էր բացի Միլանոյէն, նաեւ մօտակայ ճէնովայէն, Բարմայէն եկած հայրենակիցներու հոծ բազմութեամբ որ փութացած էր իր յարգանքի տուրքը բերելու մեր նահատակներու խնկելի յիշատակին:

Կէսօրէն ետք ժամը 5·30ին Հայ Տան մէջ տեղի ունեցաւ յիշատակի հանդէսը: Ընդարձակ սրահը ամբողջութեամբ լեցուած էր նոյն հաւատաւոր հասարակութեամբ որ հետաքրքիր էր տեսնելու եւ լսելու օրուան բացառիկ հիւրը: Տոքթ. Արմէն Վէկնէր, առաջին աշխարհամարտին որպէս հիւանդապահ սպայ ծառայած է գերման կայսերական բանակի Կ. Խաչի սպասարկութեան մէջ, արեւելեան ճակատին վրայ: Իր այդ պաշտօնին բերմամբ ականատես վկայ եղած է թրքական խժդժութիւններուն եւ զանգուածային ջարդերուն զորս հնարաւորութեան չափով կարողացած է լուսանկարել: Այդ լուսանկարները այսօր կը հանդիսանան հաղուագիւտ փաստաթղթեր թրքական վայրագութիւններուն: Պատերազմի աւարտին Գերմանիա վերադառնալով նուիրուած է հայկական ցեղասպանութիւնը եւ Հայոց արդար իրաւունքները համաշխարհային հանրային կարծիքին եւ խրճին ծանօթացնելու ապերախտ բայց սրբազան աշխատանքին, թերթերու մէջ յօդուածներով եւ դասախօսութիւններով: Ընտանիք կազմելով, իր անդրանիկ աղջկան անունը դրած է «Անոյշ» ի յարգանս այն ժողովուրդին որու գողգոթային եւ ապա յարութեան ներկայ եղած է: Հիթլէրական կառավարութեան իշխանութեան գլուխ անցնելէ ետք, իր ազատամիտ գաղափարներու եւ հալածուած ազգերու՝ Հայերու եւ Հրեաներու պաշտպանութեան ի նպաստ տարած աշխատանքներու համար ենթարկուած է հետապնդումներու, որոնց պատճառաւ ստիպուած է թողուլ Գերմանիան եւ ապաստանիլ նախ Զուիցերիա՝ ապա Իտալիա, ուր կ'ապրի Հռոմ քաղաքին մէջ:

Օրուան նախագահ Պ. Ստեփան Սրապեան մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները, ապա իր բացման խօսքին մէջ ներկայ հասարակութեան ներկայացուց Տոքթ. Արմէն Վէկնէրը որ կը պատկանի Հայութեան անկեղծ եւ անշահախնդիր բարեկամներու փաղանգին ինչպիսիք եղած են Տոքթ. Լէփսիուս, Նանսէն, Մօրկընթաու եւ Ֆրանց Վէրֆէլ, որոնք միջազգային խղճմտանքին առջեւ պաշտպանած են Հայոց արդար իրաւունքները: Աւելցուց նաեւ որ Տոքթ. Վէկնէր եղած է ամենակարեւոր պաշտպան վկաներէն մին, ջարդարար Թալէաթի ահաբեկիչ ազգային հերոս Սողոմոն Թէհլիրեանի դատավարութեան, նպաստելով արդարութեան յաղթանակին, եւ եզրակացուց թէ՝ մենք համբերութեամբ եւ յարատեւութեամբ պիտի պայքարինք արժեցնելու համար մեր իրաւունքները միջազգային սեղաններու վրայ, մինչեւ որ կարենանք մեր սահմաններուն

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Իզզէթ իսկոյն ոտքի ելաւ եւ փութկոտ ձեւով մը եւ բարձրաձայն ըսաւ.

— Փաշա էֆէնտի, կը խնդրեմ հաճեցէք նստիլ:

Նէճիպ Մէլհամէ բոլորակ սեղանին ծայրը պարապ թիկնաթոռի մը մէջ տեղաւորուեցաւ:

Նոյն միջոցին վարագոյրը, որուն մօտ դրուած էր ամբաստանեալներուն յատկացուած թաւշապատ աթոռը, թեթեւ մը սարսռաց: Ապտիւլ Համիտ եկած էր իր տեղը գրաւելու եւ ծածկաբար ներկայ գտնուելու հարցաքննութեան:

— Մեր վեհափառ տիրոջ փափաքին համեմատ, խօսք առաւ Իզզէթ փաշա, հարցաքննութիւնը պիտի սկսինք Սալիհա հանըմէն, որ դաւադիրներու գլխաւորը ըլլալ կը թուի:

— Շատ աղէկ, շատ աղէկ, ձայները լսուեցան մէկ քանի կողմէ:

Իզզէթ, գրասեղանին վրայ, իր քով դրուած արծաթեայ զանգակը հնչեցուց:

Սեւ ըստէնկոթով մօրուսաւոր մարդ մը ներս մտաւ:

— Ներս բերէք Սալիհա հանըմը, ըսաւ Իզզէթ հանդիսական ձայնով մը:

Սեւազգեստ մարդը խոնարհութիւն մը ըրաւ եւ դուրս ելաւ:

Սրահին մէջ ծանր ու ճնշող լռութիւն մը կը տիրէր: Ամէնքը իրենց թիկնաթոռներուն մէջ անշարժ ու արձանացած կը մնային, առանց որեւէ բառ փոխանակելու:

Դուռը բացուեցաւ կրկին ու այս անգամ Սալիհա հանըմ, երկու հետեւորդներով, ներս մտաւ եւ յամրաքայլ սկսաւ յառաջանալ դէպի բոլորակ գրասեղանը:

Սալիհա հանըմ այնքան հա'ստատ ու կորովի գնացքով մը ու այնքան պատկառազգեցիկ վեհութեամբ մը ներս մտած էր, որ բոլոր ներկաները տեսակ մը ակնածանքով համակուեցան:

Երբ բաւական մօտեցաւ սեղանին, Իզզէթ փաշա որ ակնարկը անքթիթ անոր վրայ յառած էր, կէս մը ոտքի ելլելով ըսաւ.

— Հանըմ էֆէնտի, հաճեցէք աթոռին վրայ նստելու, եւ ձեռքովը մատնանիշ ըրաւ թաւշապատ նստարանը:

Սալիհա, առանց բառ մը արտասանելու, ցոյց տուած տեղը ուղղուեցաւ եւ աթոռին վրայ նստաւ, դէմքը դէպի իր դահիճներուն դարձուցած ու իր ակնարկը խրոխտաբար անոնց երեսին ուղղելով:

Իզզէթ փաշա, որ տենդահար ձեռքով մը իր առջեւ դրուած թուղթերու ծրար մը կը խառնշտկէր, գլուխը խոնարհած, դէպի ամբաստանեալը դարձաւ եւ ըսաւ.

— Ի՞նչ է ձեր անունը:

— Սալիհա:

— Ամուսնացա՞ծ էք:

— Այո'... հազարապետ Նէճիպ պէյի հետ:

— Ո՞ւր է ձեր ամուսինը:

— Սուլթան Ապտիւլ Համիտին հարցուցէք:

Սալիհա հանըմ այս խօսքերը արտասանած ատեն փայլակ մը անցաւ իր աչքերուն մէջէն:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, գոչեց Իզզէթ փաշա բարկաճայթ ձայնով մը, ձեզի կը հարցնեմ թէ ձեր ամուսինը ո՞ւր է, ո՞ղջ է... այս հարցումիս պատասխանեցէք ուղղակի:

— Ճիշդ ես ալ ատոր կը պատասխանեմ, շարունակեց Սալիհա հանըմ անյողդողդ ձայնով մը, եւ ձեզի կ'ըսեմ, որ ամուսնոյս, հազարապետ Նէճիպ պէյի ողջ կամ մեռած ըլլալը ձեր սուլթան Համիտին հարցուցէք...:

— Բայց կ'երեւայ թէ դուք ձեր կացութեան ծանրութիւնը չէք ըմբռներ, գոչեց Իզզէթ, երեսին գոյնը նետած, ձեր այդ յանդգնութիւնը այսպիսի ատեանի մը առջեւ ոչ միայն անպատշաճ՝ այլ մի անգամայն յիմարական է... ուստի կը հրաւիրեմ ձեզ որ խելքերնիդ գլուխնիդ ժողվէք ու հարցումներուս կանոնաւորապէս պատասխանէք:

— Կ'ուզէ՞ք որ իմ ու իմ ընտանիքիս պատմութիւնը ընեմ ձեզի, լաւ ուրեմն մտիկ ըրէք, գոչեց կինը գլուխը բարձրացընելով:

— Մենք կ'ուզենք որ մեր հարցումներուն պատասխանէք միայն, ըսաւ Իզզէթ փաշա:

— Եւ ես կ'ուզեմ իմ ուզածիս պէս խօսիլ կամ բոլորովին լռել:

— Բայց մենք կրնանք ձեզ խօսեցնել տալ մեր ուզածին պէս եւ հակառակ ձեր կամքին, ըսաւ Իզզէթ, որ յայտնապէս կը սրմտէր այդ կնոջ յանդուգն ընթացքէն:

Սալիհա հանըմ ամենախորին արհամարհական ակնարկով մը պատասխանեց նախագահին սպառնալիքներուն:

— Իմացա՞ք ըսածներս, գոչեց միւսը դողահար ձայնով մը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(120 – Շար.)

առնել այն սրբազան ժառանգութիւնը զոր մեր պապերը թողած են :

Հետեւեալ զործադրուեցաւ օրուան յայտագիրը որու գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին ծանօթ արուեստագէտներ՝ Օր. Շաքէ Վարդենիսեան եւ Պ. Տիգրան Ժամկոչ – եան : Պ. Գրիգոր Շէյխիկեան արտասանեց Սիամանթոյի «Մօր մը երազը» : Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Տոքթ. Վէկնէր որ հանդի– սականներու ջերմ ծափահարութիւններ – ընդմէջ հայերէն՝ «Բարի լոյսով, եւ ըսաւ .« Յիսուն տարիներ անցան այն օրէն երբ տեղի ունեցաւ հայ ժողովրդեան մեծ սպանդը անապատին մէջ, ուր ականատես վկայ եղայ ես : Կը ցաւիմ որ ղիտցած խաւերէնս չատ տկար է պատկերացնելու այդ եղելութիւնները, բայց սիրեմ ուղեմ պատմել այդ օրերէն երկու դրուագներ : Առաջինը կարծես ա– ռասպել մըն է, բայց սակայն դժբախտ իրականութիւն մը, պատմութիւնը երկու հայորդիներու : Տոքթ. Վէկնէր պատմեց որ հայկական գիւղի մը բնակչութեան կէսը հարիւր հոգի մը բնակչութեան կէսը երբ կը պատրաստուէր վայելել եւ երբ կը պատրաստուէր մեկնելու, աղջկան ձեռքին վրայ կը նըշ– մարէ նշան մը որ իր հետաքրքրութիւնը կը շարժէ : Հարցուփորձերով աղջկան պատմել կուտայ իր ամբողջ կեանքը, եւ երեան կ'ելլէ որ իր հարազատ քոյրն էր որ Թուրքերուն կողմէ որպէս հանրային կին վաճառուած էր հանրատան մը : Ա– կանատես եղած է ուրիշ հետաքրքրական մկրտչի մը : Թէհլիրեանի դատավա – րութեան օրերուն էր երբ տակաւին երի– տասարդ քանի մը ընկերներով կը շրջա – դային Պերլինի փողոցներուն մէջ, կը հանդիպին Գերմանուհի թեթեւաբարոյ աղջկան մը : Երիտասարդներէն մին՝ Պ. Մելիք Օհանջանեան կը մօտենայ աղջկան որ տեսնելով որ դիմացինը օտար հնչու – մով կը խօսի կը հարցնէ ինչ ազգութեան պատկանիլը : Մելիք Օհանջանեան նախ – քան ունենալով Թուրքերու Գերմանիոյ դաշնակից ըլլալու հանգամանքը եւ խոր– հելով աղջկան հաճելի երեւալ, կ'ըսէ թէ Թուրք է : Հազիւ այս բառը արտասանած էր որ Գերմանուհին «Ջարդարարներ , ոճրագործներ » պոռալով կը թքնէ երե – սին : Պահ մը չմած այդ վերաբերումէն, Մելիք Օհանջանեան իր բարեկամներուն դառնալով կ'ըսէ թէ իրեն համար պատիւ մըն էր այս պարագաներու տակ ընդունիլ պոռնիկի մը բերնէն չպրտած թուրքը որ կ'ուղղուէր ոչ թէ իրեն, այլ ջարդարար եւ բարբարոս Թուրքին :

Շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն վե – րապահուած ջերմ ընդունելութեան հա – մար աւելցնելով որ իրեն փոխարէն պիտի արտայայտուի ճարտարապետ Պ. Տրդատ Տէմիրճեան որ եղած է իր հին բարեկամը եւ որ սիրայօժար յանձն առած է թարգ – մանութիւնը ամփոփելու այն երկարաշունչ յօդուածը զոր ինք զրած է եղեռնի յիս – նամեակի առթիւ «Բարի լոյսը» խորա – զրով (*) Պ. Տէմիրճեան բեմ գալով բա – ցատրեց թէ այդ յօդուածը կը բաղկանայ 16 էջերէ որուն մէջ չօշափուած են նաեւ չարք մը հոգեբանական , փիլիսոփայա – կան եւ ընկերաբանական հարցեր , սա – կայն ինք՝ հաւատութեամբը Տոքթ. Վէկ– նէրի յապաղած է զանոնք , ներկայացը– նելով այն մասերը որոնք աւելի մօտէն աղերս ունին օրուան սպառնալիքին : Յօդ – ուածի ընթերցումէն ետք լուսարձակով ցոյց տրուեցան տեղահանութիւնը եւ չար– դերը ներկայացնող նկարներ լուսահան – ուած Տոքթ. Արմէն Վէկնէրի կողմէ : Պ. Ս. Գազանճեան արտասանեց Դ. Վարու – ժանի « Կարօտի նամակը» որմէ ետք բեմ եկաւ տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Վար – դենիսեան որ ազդումով երգեց Բ. Կա – նաչեանի «Ուռին» եւ Ազայեանի «Պիւլ – պիւլը» : Անոր յաջորդեց պարիթոն Պ. Տիգրան Ժամկոչեան որ պատշաճ արտա – յայտութեամբ երգեց անմահն Կոմիտասի «Անտունին» եւ «Կռունկը» : Երկու ար – ուեստագէտներն ալ արժանացան հատա – կութեան ջերմ ծափահարութիւններ – ուն :

Խօսք արուեցաւ Վենետիկի Մխիթար – եան հայրերէն ծանօթ բանաստեղծ Հայր Վահան Յովհաննիսեանի որ եկած էր բե– րելու Մխիթարեան Միաբանութեան մաս– նակցութիւնը օրուան հանդիսին : Իր կարճ բայց կուռ ճառին մէջ Հ. Վահան ըսաւ թէ Յ. այսօր մարդկութիւնը Հայուն անունը կուտայ երբ զեղարուեստի վրայ կը խօսի եւ ոչ թէ ոճրագործ Թուրքին ա– նունը, այսօր մեզ կը կոչեն աչխարհի ա– մէնէն զարգացած եւ մտաւորական ժողո– վուրդը. այս արդիւնքը եկած է զարերու ընթացքին բարբարոսներու դէմ պաչա – պանելով ինչ որ տուած են նախնիքը, եւ երբ այսօր կը տօնենք մեր նահատակներ – ու յիչատակը, վերստին մեր սրտերուն մէջ կը բարձրանայ ծաղկեալ Հայաստան մը , մեր երիտասարդներու աչ – քերուն մէջ կը տեսնենք Հայրենիք մը որ կ'ընթանայ քարատրոփ եւ վստահ եղէք որ այն աւերակ վանքերն ու եկեղեցիներ – րը, այն ծաղկեալ պարտէզները որ այսօր բարբարոսներու ոտքի կոխան եղած են , օր մը մերը պիտի ըլլան :

Բուռն ծափերով ընդունուեցան Հ. Վա– հանի վերջին խօսքերը : Պ. Տիգրան Ժամ– կոչեան արտասանեց Արամայիս Սրապ – եանի «Հայ մայրեր » բանաստեղծութիւ – նը : Երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Հ. Բամպակեանի ներդաշնակօրէն եւ ըղ– գացումով յաջորդաբար երգեց Գ. Կառ– վարենցի դաշնաւորած «Մայր Արաքսի ա– փերով» խմբերգը , Բ. Կանաչեանի «Օ – բօր»ը մեներգով Օր . Շ. Վարդինէսեանի, հուսկ ուրեմն երգուեցաւ «Նահատակաց ողբերգը» որու ընթացքին կ'արտասանէր Տիգրան Ժամկոչեան, իսկ պատառոն վը– րայ ցոյց կը տրուէին տպաւորիչ տեսա – րաններ հայկական սպանդէն :

Նախագահը բեմ հրաւիրեց բանաստեղծ Արամայիս Սրապեանը փակման խօսքը ը– նելու որ սակայն ընդվզումով դադրեց թէ փակման խօսք չի կրնար ըլլալ որքան ա– տեն որ մեղի դէմ գործուած անարդա – րութեան, կամայականութեան , բռնա – կալութեան գաղուկները չեն ջախջախ – ուած, որքան ատեն որ մեր ազգային գա– տի հաչուեհարմարը գաց է մնացած եւ չեն իրագործուած մեր յոյսերն ու ակնկալու– թիւնները , երբ տակաւին մնացած են անհայրենիք , որբացած ու լքեալ մեր հոգեմտսերը ըլլայ Թուրքիոյ սահմաննե– րուն մէջ թէ հայրենի սահմաններէն ան – դին :

Զգօն Եպիսկ.ի պահպանիչով եւ Հայր մերով փակուեցաւ այս զեղեցիկ եւ տը – պաւորիչ հանդէսը : Շնորհաւորելի են խտալահայ կոմիտէն եւ իր կողքին գոր – ծող բոլոր միութիւններն ու արուեստա – գէտները որոնք սատարեցին յուշատօնին յաջողութեան :

Իրիկունը Գալալիէրի պանդոկին մէջ ճաչ մը տրուեցաւ ի պատիւ Տոքթ. Վէկ– նէրի որու մասնակցեցան յիսունի մօտ ազգայիններ, եւ որու ընթացքին բացի Տոքթ. Վէկնէրէ, խօսք առին Տոքթ. Մա– նուկ Խանպէկեան , Տոքթ. Մանուկեան , Տոքթ. Տիգրան Ալեքսանեան , եւ Պ. Թով– մասեան , որոնք չեչտեցին Հայու ապրե – լու իրաւունքը , եւ թարգման հանդիսա– ցան մեր երախտագիտական զգացումնե – րուն օրուան հիւրին հանդէպ :

Հ. Բ.

(*) ԽՄԲ.— Յիշեալ յօդուածը լոյս տե– սած էր Տի Վէլթի մէջ, եւ թարգմանիա – բար հրատարակուեցաւ նաեւ «Յառաջ»ի 1966 Ապրիլ 24 – 26–27–28 եւ Մայիս 2ի թիւերուն մէջ :

Հ.Մ.Ը.Մ· - ՓԱՐԻԶ

Ուրախ ենք յայտնելու թէ այս կազմա– կերպութիւնը, զոր կը վարեն երիտա – սարդներ, կը չարունակէ եւ կը զարգացնէ ներկայիս իր գործունէութիւնը : Արձա– նագրուած են յիսուն մարզիկներ, որոնց զօրավիդ կը կենան մօտ հարիւր պատուոյ անդամներ :

Պասքէթ – պոլի երեք խումբեր (երկու՝ անցեալ տարի) կը տանին Փարիզի չրջա– նի պաչտօնական ախոյենական մրցում – ները : Զբրենք կը մարզէ Փասքալ Եղիկեա– եան, Ֆիզիքական կրթութեան վերոփչ – սէօր (պետական վկայական) :

Վոլէյ խաղացողները ղիրար կը դանեն ամէն Կիրակի առաւօտ բարեկամական մրցումներու համար, Պուլվ. Սիւչէի կա– նաչազեղ մարզարանը :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի յիսնամեակը տղեկոչելու համար, ճառերէ զատ ուրիչ ձեւով, փա– րիզի Միութիւնը ուզեց երկու չօշափելու իրագործումներ ներկայացնել :

Ա.— Սամուէլ Մուրատ վարժարանի մարզական դաչտին արդիականացումը , ուր ամէն Հինգչաբթի կէսօրէ ետք, պաս– քէթի դպրոց մը կայ : 30էն 40 երիտա – սարդներ կը մարզուին մօնիթէօր Խաչա – տուրեանի ղեկավարութեան ներքեւ :

Բ.— Թէնիսի ճիւղ մը հաստատուեցաւ Փիթոյի կղզիին փարբ տէ Սփոռի վրայ :

Յառաջիկայ չորեքշին ծրագիրներու կարգին , յիչենք պասքէթի երիտասարդ աղջիկներու խումբի մը հաստատու – թիւնը (12էն 16 տարեկան) : Ծնողքները կը հրաւիրուին իրենց աղջիկները արձա– նագրել : Մարզաբժչական հսկողութիւ – նը կը կատարեն բժիչկներ՝ Գըզըրեան եւ Ադամեան :

Տեղեկութեանց համար դիմել Պ. Թուրքալեանի 96 Րիւ տէ Փլանչէր (92 , Ռիւէյ) հեռաձայն 967–36–85 :

Եթէ կը խորհիք թէ այս կազմակերպու– թեան աչխատանքը արժանի է քաջալե – րանքի, կրնաք օգնել, պատուոյ անդամ արձանագրուելով զանձապահին մօտ .—

Յակոբ Սալմասեան ,
104, Rue d'Aboukir — Paris (2e)
C.C.F. AGENCE REAUMUR
(95, Rue de Réaumur)
Compte U. G. A. 66,877

Սաացական մը կը ղրկուի , ուամէն տարեվերջի, նուիրատուն նիւթական վա– ւերացուած հաչուեկչիռ մը կը ստանայ :

Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հայաստանի հողամասի ընդերքին մէջ մինչեւ այժմ յայտնաբերուած են 30 տե – սակ մետաղներու աւելի քան 900 հան – քեր : Ներկայիս Հայաստան մոլիբդէնի պաչարներով եւ արտադրութեամբ Սորհ. Միութեան մէջ կը զրաւէ երկրորդ տեղը, իսկ պղինձի արտադրութեամբ՝ երրորդ տեղը :

×

Շինանիւթերու նախարարութեան նա – խաձեռնութեամբ, Երեւանի մէջ հաս – տատուեցաւ Հայաստանի քարերու թան– գարանը :

Տասներկու տեսակ մարմարներ բեր – ուած են Աղվերանի, Արարատի , Իջեւա– նի, Լեղիի, Բջնիի եւ ուրիչ հանքավայ – րերէ :

Ցուցադրութեան դրուած են նոյնպէս երկաթաքարեր , տուֆեր , անկաքարեր եւայլն :

×

Ապրիլ 24ին Հայաստան ժամանած են վերջնապէս հաստատուելու համար 85 Իրանահայեր (18 ընտանիք) :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

— Ասոնք Թրջուած ըլլալը վնաս չունի : Մանաւանդ թէ դիւրութեամբ կը կոըր– ուի : Ցօղը թէեւ աղէկ է, պարոն, բայց եւ այնպէս այն խոտը, ձեր խոտը նորա– բոյս է եւ տակաւին դժուարաւ կը հըն – ձուի : Թող կակուղ ըլլայ, եւ ահա չուտ կը ծռի մանղալին առջեւ :

Եւայլն :

Քողէթ իր սովորական տեղն էր. կրա– կարանին քով խոհարանի սեղանին պան– դիին վրայ նստած էր. հագած լաթերը բզիկ բզիկ էին. հաստ մուճակներ հա – գած էր, առանց դուլպայի եւ կրակի նը– ման : Ոտքերը ամփոփելու այն երկարաչունչ մանուկներուն համար աստուիէ դուլպաներ կը հիւսէր :

Աթոռներուն տակը պղտիկ կատու մը կը խաղար : Մօտակայ սենեակի մը մէջ մանկական առոյգ ձայներ կը լսուէին. ձայնողներն էին Էվոնին եւ Ազիմա, ո– րոնք կը խնդային եւ կը չալակրատէին :

Կրակարանին քով բեւեռ մը պղտիկ խարազան մը կախուած էր :

Տան մէջ տեղ մը ուրիչ մանկիկ մըն ալ կար, որժամանակ ժամանակ խոհատու – նին աղմուկին հետ ազդու աղաղակներ կ'արձակէր :

Պզտիկ տղայ մըն էր ան, որ ձմեռուան մը մէջ Թէնարտուհիին ծնած էր, —«Ջեմ պիտեր ի'նչպէս ունեցայ այս զաւակը, դուցէ յուրաքն եղաւ, կ'ըսէր Թէնարտու– հին» — եւ որ երեք տարու եւ քիչ մըն ալ աւելի էր : Մայրը մեծցուցած էր զայն բայց չէր սիրեր :

Երբ մանուկին անզուսպ ազմուկը ձանձ– րոյթ պատճառելու չափ կը տեւէր ,

— Տղաղ կը ճչէ , նայէ անգամ մը ինչ է ուզածը, կ'ըսէր Թէնարտիէ :

— Հո'գս էր, թող երթայ ճաթի, կը պատասխանէր մայրը :

Իսկ պղտիկը անդրադ մնալով մուխին մէջ կը ճչէր չարունակ :

ԳԼՈՒԽ ՀԹ.

ԵՐԿՈՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ՄՆԱՑՈՐԴ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այս դրքին մէջ Թէնարտիէներու միայն կոզմնական կերպարանքը նչմարուեցաւ տակաւին. այս ամոլներուն բոլորտիքը դառնալու եւ անոնց ամէն կոզմը նայե – լու ժամանակը եկաւ :

Թէնարտիէ 51 տարեկան հասակը մտած էր, իսկ տիկին Թէնարտիէ քառասուն տարեկան հասակը կը մտնէր, քառաս – նամեայ հասակը կնոջ համար յիսուն տա– րեկան կը սեպուի. հետեւաբար կնոջ եւ ամուսնոյն հասակը հաւասարակչիռ էր :

Թէնարտուհին արդէն մեր ընթերցող – ներուն անգամ երեւցած ըլլալով, անոնք դուցէ կը յիչեն քիչ մը թէ թարձրահա – սակ, խարտեաչ, կարմիր, անճնեայ դէր, քառակուսի, ահագին եւ դիւրաշարժ կին մըն էր ան :

Ինչպէս որ ըսինք, այն հսկայածեւ վա– րեհուհիներու ցեղէն էր, որոնք ուշա – ւածառներու մէջ կը ծռին իրենց վարսե– րէն կախուած սալաքարերու հետ :

Ան էր անկողիններէը պատրաստողը, սենեակները կարգադրողը, պէտք եղած – ները մոխրաջուրով լուացողը, կերակուր եփողը, անձրեւ բերողը, դեղեցիկ օդ ը– նող, անունը տեղը չուտիկին տուողը, վերջապէս ամէն բան ընողը : Իրը ծառայ մէկայն Քողէթը ունէր, այսինքն փիլի մը ծառայող մուկ մը : Երբ ճաշը կ'ել– լէր, ապակիները, կարասիները եւ մար– դերը ամէնքն ալ մխահամուռ կը դողա – յին : Անոր լայն դէմքը, որ կարմիր բի – ծերով ծածկուած էր, պարզուսի մը կը նմանէր : Մօրուք ունէր այս առնուհին : Աղջիկի լաթեր հագած բեռնակիր մը տես– լական պատկերն էր ան : Շքեղապէս կը հայհոյէր, եւ պարծանք կը համարէր ըն– կոյզը ձեռքով կոտրելու կարող ըլլալը : Եթէ կարզացած չըլլար քանի մը վէպեր, որոնց չնորհիւ երբեմնակի ճիւղ մը ըլ– լալէ դադրեցով պչրամոլ կնոջ մը այլան– դակ դիմակը կ'առնէր, բնաւ եւ ոչ մէկ – կուն մաքէն պիտի անցնէր ըսել թէ կին մըն է ան : Այս Թէնարտուհին կարծես թէ տարզի կնոջ մը վրայ պատրաստ – ուած պոռնիկի մը պատուղն էր :

Մարդ եթէ անոր խօսիլը լսելու ըլլար, կ'ըսէր թէ քաղաքի ոստիկան մըն էր ան. եթէ դինի խմելը տեսնէր, կրնար ըսել թէ սայլորդ մըն է, եթէ Քողէթը դա – նակոծելը տեսնելու ըլլար, կ'ըսէր թէ դահիճ մըն է : Երբ հանդիստ կը կենար, բերնէն ակռայ մը դուրս կ'ելլէր :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Si vous aimez la Méditerranée, l'ESPAGNE, son Soleil, ses Orange

à ALMERIA l'ANDALOUSE, dans la résidence du CASTEL DEL REY

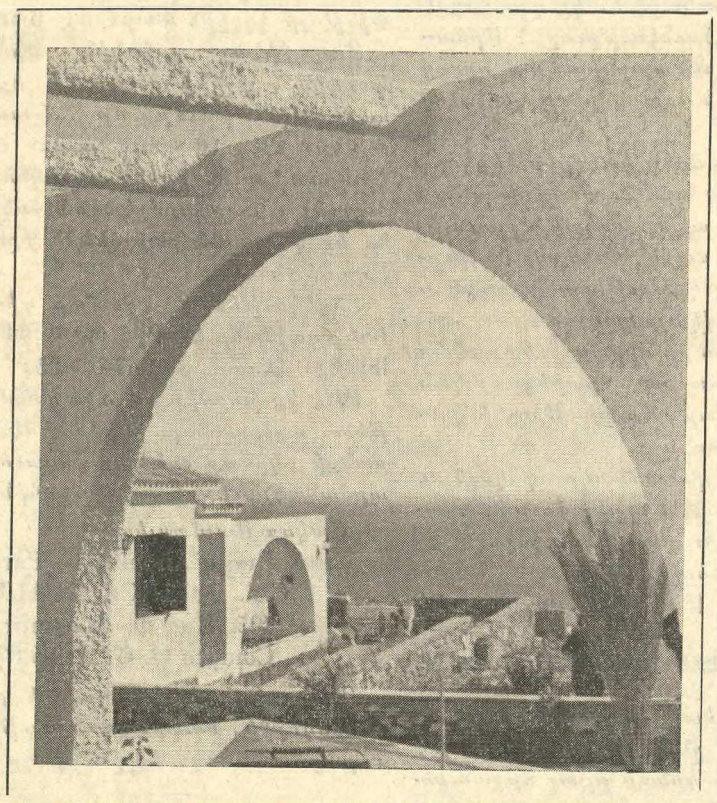

Clés en main, la villa typique de vos rêv

Composée d'un séjour, 2 chambres, cuisine, salle de bains, terrain de 400 m2 y compris, vue plongeante sur la mer et la baie d'ALMERIA — au prix de 34.000 francs — supplément pour piscine privée 4.000 francs.

L'Ensemble résidentiel de CASTEL DEL REY située à 2 kms. de la ville d'ALMERIA, comprend un ensemble de 140 villas édifiées sur un domaine de 100 hectares, promontoire dominant la Méditerrannée.

(*Vue splendide depuis chaque villa*)

L'essor incontestable, pris par la région d'ALMERIA pour ses sites sauvages et pittoresques qui attirent de plus en plus nombreux les cinéastes du monde entier, vous assure la location dans les meilleurs conditions de rentabilité.

Le ski nautique, la pêche sous-marine, Club d'équitation, Tennis, Golf miniature etc... vous assureront des vacances idéales dans votre future propriété.

NOUS ORGANISONS UN SEJOUR WEEK-END D'INFORMATIONS

Premier départ prévu le Samedi 25 Mai 1968 à 12 h. 25, retour le Dimanche 22 h. 30 (vol par Caravelle). Les frais de voyage et de séjour, pour une personne, seront remboursés à tout acquéreur

Renseignements-Réservation : JACQUES TORANIAN

RIVE-GAUCHE IMMOBILIER

42, Boulevard Arago, PARIS (13e) ou téléphonez 707-03-94 — 587-01-56

Այրի Տիկին Անիձա Ալեքսանեան եւ զաւակները՝ Մկրտիչ եւ Նիքոլ, Այրի Տիկին Բերուզ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Վրէժ Թագւորեան եւ զաւակները, եւ համայն ընտանեկան պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, փեսային, եւ մօրեղբօր՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 8ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ առաւօտ, Մայիս 11, ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փավիյոն սու Պուայի գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

Grande Surprise-Partie

Կազմակերպուած Հաճնոյ Հայր. Միութեան երիտասարդացի կողմէ, այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ 22, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Բիւ Պլէօ Փարիզ (9) : Հաճելի անակնկալներ, հայկական նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ :

Attractions - Ambiance Jeunesse

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են : Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 17, Բիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հետեւեալ թուղթերով :—

Livret de Famille,
Carte d'Immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ժողովը այս Երկուշաբթի, ժամը 5էն 7, Լուի ԺԵ. սրճարանը :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ, Մայիս 11, իրիկուան ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Օրակարգ՝ Տեղւոյն վրայ ընթացիկ հարցեր, չատ կարեւոր է : Բոլոր անդամներու ուշադրութիւնն՝ վարչութիւնը կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ գտնուին այս ամավերջին կարեւոր ժողովին :

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ »Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 50ամեակին առթիւ « Հայաստան» Մայիս 28ի նախօրեակին լոյս պիտի տեսնէ 16 էջերով՝ ամբողջութեամբ նուիրուած մեր ժամանակակից պատմութեան բախտորոշ թուականին :

Բացառիկի պատրաստութեան պատճառով, «Հայաստան» լոյս չի տեսներ երկու շաբաթ :

Վարչութիւն «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՊԵԼԺԻԱ ԵՒ ՀՈԼԱՆՏԱ

Լիւքս օթոքառով

ՉՈՐՍ ՕՐ ՄԱՅԻՍ 23ԷՆ 26

Հաւաքուիլ Հինգշաբթի (Համբարձում) առաւօտ ժամը 8ին Մեթրօ Շաթօ տը Լէնսէն, Քաֆէ Թերմինիւսի առջեւ կամ 8·15ին Կառ տիւ Նոռի առջեւ :

Մեկնում ժամը 8·30ին : Ցերեկին ճաշ Ավէն : Ժամանում Պրիւսէլ, Պանդոկ Շեռս : Քաղաքի այցելութիւն եւ իրիկուան ճաշը պանդոկը :

ՄԱՅԻՍ 24 մեկնում դէպի Հոլանտա Անվէրսի ճամբով : Քաղաքի եւ նաւահանգիստի այցելութիւն : Ցերէկուան ճաշ : Ժամանում Պրետա, իրիկուան ճաշը պանդոկը (առաջնակարգ) :

ՄԱՅԻՍ 25 մեկնում դէպի Ամսթերտամ, Պուա Լը Տիւքի եւ Ութրեխթի ճամբով : Ժամանում «Հիւսիսի Վենետիկը », քաղաքին այցելութիւն զանազան պտոյտներ դէպի Շեվենինկըն, Լա Հէ : Վերադարձ Պրետա : Ճաշ, իրիկուն՝ ազատ :

ՄԱՅԻՍ 26, մեկնում դէպի Փարիզ Մալինի եւ Լուվէնի (ճաշ) ճամբով : Ապա Ուաթերլօ, այցելութիւն եւ ժամանում Փարիզ ժամը 20ի ատենները :

Մասնակցութիւն 175 ֆրանք :

Արձանագրութեան ատեն կանխավճար՝ 50 Ֆրանք :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Զմոռնալ Ինքնութեան Ազգ. թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վօյաժ օտարներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 16ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները :—

Տիկին Ն. Մինասեան, իր թոռնիկին, Նաթալիի մկրտութեան առթիւ եկեղեցիին քսան եւ Աղքատաց տասը Ֆրանք : Տկին Ժ. Տէյրմէնճեան եկեղեցիին 5, Տիկին Ա. Նազարեան հինգ, Այրի Տիկին Փարաւոնեան, իւղագին երեք, Այրի Տիկին Լ. Արսլանեան, իր ողբ. ամուսնոյն Յակոբի հոգւոյն ի յիշատակ եկեղեցիին քսան, Կապ. Խաչին քսան եւ Աղք. տասը : Տէր եւ Տիկին Ա. Ծառուկեան եկեղեցիին հինգ : Ողբ. Ակնունի Շաքարեանի մահուան տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ, Բ. Շաքարեան եւ զաւակներ կը նուիրեն եկեղեցիին 30 եւ Կապ Խաչին 20, Տիկին Հ. Շաքարեան եկեղեցիին երեսուն, Կապ. Խաչին քսան եւ Աղք. քսան : Օր. Մարի Շահինեան եկեղեցիին՝ իւղագին 10, Տէր եւ Տիկին Մ. Գասգասեան քսան, Տէր եւ Տիկին Խ. Այվազեան իւղագին 30, Բարեպաշտուհի մը՝ եկեղեցիին 10, Տէր եւ Տիկին Ա. Քիւրտեան եկեղեցիին տասը, Այրի Տիկին Ա. Պապաեան, թաղման կընքահայրութեան տասը : Տիկին Սաթ Ղուկասեան իւղագին տասը : Տէր եւ Տիկին Ա. Տէրտէրեան իւղագին տասը, Տիկին Զ. Փափազեան իւղագին տասը, Տիկին Ս. Ճամճեան դագաղի կնքահայրութեան՝ տասը : Այրի Տիկին Փարաւոնեան եկեղեցիին հինգ, Տէր եւ Տիկին Տէր-Եղիաեան յանուն նորածին Բաֆֆիի, եկեղեցիին 50, Աղաք. 30, Տկին Ա. Գասգասեան դագաղի կնքահայրութեան համար կը նուիրէ հինգ, Տիկին Մէհլէմճեան դագաղի կնքհ. հինգ, Տիկին Ա. Փափազեան իւղագին 5, Տէր եւ Տիկին Ե. Տէր-Մեսրոպեան, գերդաստանի վախճանեալ քահանայից հոգւոց ի յիշատակ եկեղեցիին երեսուն, Տիկին Է. Պէշլեան Պօմոնի Աղք. հինգ, Տիկ. Ե. Թրիկեան դագաղի կնքհ. տասը, Բարեպաշտ Տիկին մը եկեղ. 10, Յ. Զաքարեան, Աղք. տասը, Այրի Տիկին Գասապալեան եկեղեցիին տասը Ֆրանք :

(Շար.)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լեւոն Եսայեան, ծնած Խարքով (1903–50ի ատենները), կնոջը անունը՝ Շուշանիկ (ծնեալ Զոբունեան) զաւակները՝ Էտիկ եւ Ռուզաննա : Զինքը կը փնտռէ իր աղջիկը :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել «Յառաջ»ին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երկու հոգինոց ընտանիքի մը համ... միջին տարիքի կին մը կը փնտռուի, ... նաեւ ճաշ պատրաստէ : Առանձին սենեակ եւ լաւ վարձատրութիւն : Դիմել.

Ets. BERLUC
226, Rue St. Denis, Paris
CEN. 54-48

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախարբ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէնթ Անթուան, Կարտանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս 7ին, Կիրակի օր : Ֆապը Կուլի ծառաստանին մէջ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս Շառպօնիէրի չքեղ սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
Երգչախումբի համերգը Դեկտ. 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսը Յունիս 30, Կիրակի

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի 20 Յունիս մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուագախումբին :

Teinturerie - Pressing

Laverie

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՏՈՒՆ ՄԸ

Ձեր զգեստներու մաքրութեան համար դիմեցէք

Գ. ԵՒ Ս. ՏԻՒՏԻՒՔՃԵԱՆԻ

ՈՒ ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

47, Rue Emile Zola
(94, Rue Gilbert Roussel)
ASNIERES

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
12
ՄԱՅԻՍ
SAMEDI
12 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11210 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.210

ՕՐՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԸՆԴՀԱՏ ԵՒ ԱՆՎՀԱՏ

Հայաստանի անկախութեան հռչակման յիսնամեակը նոր առիթ մը կ'ընծայէ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայութեան, վերստին արծարծելու Հայկական Դատը։

Բարեբախտութիւն մըն է, որ անկա-խութեան Ցիսնամեակը կը զուգադիպի ՄԱԿի կողմէ Մարդկային Իրաւանց տիե-զերական յայտարարութեան քսանամեա-կին։

Ինչպէս զրեցինք, ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը 1968ը յայտարարած է Մարդկա-յին Իրաւանց Միջազգային Տարի։

Հայերուս համար ալ 1968ը Ցիսնամեա-կըն է Հայաստանի անկախութեան։

Ցուհնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը Արեւելիա տարեգլուխէն ի վեր ամէն օր իր առաջին էջի ճակատը, վեց սիւնակի վը-րայ, խորհրդանշական զարդերով շրջա-նակուած վերտառութեամբ մը կը յիշե-ցընէ այս պարագան։

Ստեղծագործութենէն մինչեւ այսօր արդարութիւնը խաչուած է միշտ։

Ահա՛ թէ ինչո՛ւ կ'ըսենք «անիրաւ աշ-խարհ»։

Ջրիստոնէութիւնն ու միւս կրօնքները զարերէ ի վեր արդարութիւն եւ իրա-ւունք կը քարոզեն, իրրեւ հիմնական ըս-կզբունք։

Սակայն «իրաւունքը զօրաւորինն է»-զած աշխարհի սկիզբէն ի վեր։ Անյեղլի այս ճշմարտութեան դէմ անզօր են կրօ-նական բոլոր զաւանանքներն ու մարդա-սիրական վարդապետութիւնները։

Մարդկային իրաւունքներու բռնաբար-ման առաջին զոհերն են եղած Հայերը։

Հայոց պատմութիւնը հին հին զարե-րէն սկսեալ անիրաւութեան դէմ ընդվզու-մի, անարդարութեան դէմ պայքարի չա-բան մըն է եղած։

Աշխարհագրապէս ինկած մեզմէ աւելի հզօր ազգերու ծիրին մէջ, յաճախ աքցա-նի մէջ առնուած արեւելքի եւ արեւմուտ-քի, կամ հարաւի ու հիւսիսի հակամարտ ուժգակից պետութեանց կողմէ, օրհա-սական կռիւներ ենք մղած անհամեմատօ-րէն գերակշիռ ուժերու դէմ եւ պահած մեր ինքնութիւնն ու ազգութիւնը։

Ֆրանսական մեծ յեղափոխութեան ա-նաչին զործն էր եղած պաշտպանել մար-դոց տարբերական իրաւունքները։ Իր զը-ծած հաւատոյ հանգանակը տիպար էր ծառայած յետագային հրապարակ նետ-ուած ընկերվարական ու ժողովրդավա-րական վարդապետութեանց։

Սակայն 1789էն ի վեր թուղթի վրայ զրուած սկզբունքները կարելի չէ եղած իրականացնել կեանքի մէջ։

ՄԱԿը չէր կրնար քանի տարուան մէջ կարեւոր արդիւնքներու հասնելու յաւակ-նութիւնը ունենալ։

Թեհրանի Մարդկային Իրաւանց միջազ-գային խորհրդաժողովը ցոյց տուաւ ան-զամ մը եւս, անժխտելի փաստերով, թէ ո՛րքան անիրաւութիւններ կան տակաւին աշխարհի վրայ։

Բազմաթիւ հարցեր քննուեցան այնտեղ ՄԱԿի անդամ բոլոր երկիրներու պատգա-մաւորներուն կողմէ։ Ու քուէարկուեցան բանաձեւեր, որոնք կոչուած են մնալու մեռեալ տառ, եթէ զանոնք զործադրել տալու համար պինուորական ազդու մի-ջոցներ ձեռք չառնուին։

Մենք ալ ուզեցինք մեր ձայնը լսելի ը-նել տալ Իրանի մայրաքաղաքին մէջ դու-մարուղ միջազգային արիսպագոսին, չնչտելու համար, որ Հայոց իրաւունք-ները բռնաբարուած կը մնան եւ թէ ան-հրաժեշտ է զատապարտել մէկուկէս մի-լիոն Հայեր կոտորող ցեղասպան ազգը։

Անընդհատ ու անվհատ պէտք է յիշե-ցընենք մեր ազգային իրաւունքներն ու քաղաքական պահանջները աշխարհի ճա-կատադիրը անօրինողներուն, օգտագոր-ծելով ներկայացող բոլոր առիթները։ Մինչեւ վերջնական յաղթանակը արդա-րութեան։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ «ԽՄԲԻԿ»ՆԵՐ

Ներկայիս Ֆրանսայի մէջ ծայրայեղ – ձախ հետեւեալ ուսանողական խմբակցու-թիւնները կան.—

Ա) Համայնավար Ուսանողներու Միու-թիւնը Ֆրանսական համայնավար կու-սակցութեան ուսանողական կազմակերպութիւնն է։ 1961ի ատենները, փորձեց աւելի լայն ինքնավարութիւն մը ձեռք ձգել կուսակցութեան նկատմամբ, որով յաճում ցոյց տալով դէպի իտալական համայնավար կուսակցութիւնը։ Տկա – բացած տարիներու տագնապներով, նըշ-ուած հերձուածներով եւ արտաքսումնե-րով, Համայնավար Ուսանողներու Միու-թիւնը, այսօր կուսակցութեան դիծը կը տանի, իր ամսաթերթին «Նուվօ Քլար – թէ»ի մէջ։ Կը բողոքէ դլխաւորաբար «Ուսանողներու աշխատանքի եւ կեանքի պայմաններուն վատթարացման դէմ», պաշտպանելով ամսականաւոր ուսանող – ները.—

Բ) Յեղափոխական ուսանողներու կա-պի կոմիտէն հիմնուած է 1961ին Թրոց-քիստ կազմակերպութեան պատկանող ուսանողներու կողմէ — ծանօթ Լամպէռ-խումբ անունով — խմբուած վերիթէ Թերթին չուրջ։ Կը յայտարարէ թէ ներ-կայիս 1100 անդամ ունի։ Աւոնք, ըստ իրենց, կը գտնուին «բոլշեւիկ» աւանդու-թեան մէջ, զոր զաւաճանած են Ֆրան-սական համայնավար կուսակցութիւնը եւ արեւելեան երկիրներու «պիւրօքրատնե-րը»։ Կ'ուզեն հիմնել «յեղափոխական կու-սակցութիւնը» կամ ընկերակցական կազ-մակերպութիւններ։ Համալսարանական դեռնի վրայ, նախապատման կը նկատեն պահպանել «ուսանողներու ձեռք ձգած ա-ռաւելութիւնները»։ Ամսաթերթ մը կը հրատարակէ՝ Ռեվոլթեր։

Գ) Յեղափոխական համայնավար կու-սակցութիւնը» հիմնուած է 1966-ին համայնավար ուսանողական մի-ութեան Սոռպոն – դրական ճիւղի հարիւրեակ մը չարքայիններու կողմէ, որոնք բողոքած էին այն օժանդակու-թեան դէմ զոր համայնավար կուսակցու-թիւնը կը բերէր Միթերանի թեկնածու-թեան։ Միացած են Թրոցքիստ այլ խըմ-բակի մը ծանօթ «Ֆրանք խումբ» անու-նով։ Իրենց քարոզչութիւնը «հակաչխար-հակալ» պայքարին վրայ հիմնուած է եւ ուսանողական պայքարներու համախո-հութեան վրայ արեւելքի ինչպէս եւ ա-րեւմուտքի մէջ։ Թերթ մը կը հրատարա-կէ Ավան – Կառտ։ Բաւական զործօն խումբեր ունի Քան, Ռուան եւ Հարաւը։

Դ) Համայնավար երիտասարդութեան միութիւն (Մարքսիստ – Լենինիստ) ֆը-րանսական «չինական» չարժումներէն մէ-կընն է։ Հիմնուած է 1966ին Համայնավար Ուսանողներու Միութեան (ՀՈՄ) չրջա-նակներէն, Նորմալ Սիւփէրիէօռի եւ Ի-րաւաբանական համալսարանի։ Իրրեւ մեկնակէտ ունին փիլիսոփայ Ալթիւսէրը։ Շարժումը նախ տեսարանական պարբե-րական մը հրատարակած է Քահիէ մարք-սիստ – լենինիստ։ Ներկայ պաշտօնա-թերը՝ «Ծառայել ժողովուրդին» երկու

թեմա ունի.— Մարքի մտածման եւ չի-նական օրինակին վերլուծումն ու գո-վեստը եւ միւս կողմէ օժանդակութիւնը զործադուլներու եւ հակազդեցութիւննե-րու ընդդէմ Սէ Ժէ Թէ պիւրոքրասիին։

Ե) Հիմ կազմող Վիէթնամ կոմիտէները որ մօտ են վերոյիշեալներուն, հիմնուած 1967ին։ Ուսանողական չենք, կ'ըսեն, բայց իրենց ատրերը զլխաւորաբար բաղկացած են ուսանողներէ եւ լիսէի ա-չակերտներէ։ Իրենց համագումարին (Մարտ) 1500 պատուիրակ կը մասնակ-ցէր։ Առանց պայմանի զօրավիգ կը կենան հիւսիսային Վիէթնամի եւ հարաւային Վիէթնամի ազատագրական Ազգ. ճակա-տին։ Իրենց թերթն է՝ Յաղթանակ Վի-էթնամի համար։

Վերջապէս կարգ անիշխանական խըմ-բակներ մասնակցած են Նանթեռի չար-ժումին։ Անիշխանականներու սեւ դրօշ-ները տեսնուած են ուսանողական վերջին ցոյցերուն առեն։

Թ. Ա. Թ.

ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ԹԱՂԸ ԲՈՑԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՆԴԱՐՏԻՐ

ԲՈՒՌՆ ԿՈՒԻՆԵՐ

ՊԱՏՆԷՇՆԵՐ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

Ուրբաթ օրուան ցոյցը, որ կը սկսէր ժամը 17ին աւեններէն Կոպըլէնէն, անե-րեւակայելի բնոյթ պիտի առնէր կէս գի-շերէն սկսեալ եւ մինչեւ Շաբաթ վաղ ա-ռաւօտեան։ Նախ Ուրբաթ կէսօրէ ետք լիսէներու աշակերտները ճամբայ ելած էին Կոպըլէնէն դէպի Տանֆէռ, ասոնք 14-էն 16 տարեկան տղաք էին, նոյնիսկ աւե-լի փոքր, որոնց նշանախօսքն այն էր թէ ուսանողներու առջեւ դրուած հարցերը այսօր, իրենց վաղուան հարցերն են։

Ժամը 7էն սկսեալ Տանֆէռէն ճամբայ կ'ելլէին մօտ 15 հազար ուսանողներ, ո-րոնց նպատակն էր Արդարութեան նա-խարարութեան առջեւ երթալ ցոյց ընել, պահանջելով իրենց հորս ձերբակալուած ընկերներուն անմիջապէս ազատ արձա-կումը։

Ապահովութեան ուժերը սակայն կը փակէին բոլոր կամուրջները եւ ուսանող-ները չկարենալով հասնիլ իրենց նպատա-կին, կ'որոշէին զրաւել լատինական թա-ղը։ Այդպէս ալ կ'ընէին եւ ոչ մէկ մի-ջադէպ կը պատահէր մինչեւ ժամը 10-10·30, բայց այդ ժամուն, մթնոլորտը կը սկսէր լարուած բնոյթ առնալ եւ յայտնի էր արդէն թէ ամէն ինչ խաղաղ չի կրնար վերջանալ։

Համալսարանի տեսուչ Ռուշ զեկոյց մը կը հրատարակէր, յայտնելով թէ տրա-մադիր է անմիջապէս ուսանողական պատուիրակութիւն մը ընդունելու, միաս-նաբար խօսելու համար այն պայմաններուն մասին, որոնք կրնան թոյլ տալ Սոռպոնի դասերու վերահաստատումը։ Պատասխա-նատուները, ինչպէս՝ Քոհն-Պէնտիթ, որ «յեղափոխական» դէմք դարձած է այլեւս, «Մայիս 22ի չարժումին պարագլուխ» ա-նունով եւ Իւնէֆի փոխ-նախագահ Սո-վաժօ կը տեսնուէին Ռուշի հետ, նախա-պայման դնելով չորս ուսանողներու ա-զատ արձակումը։ Տեսուչը կը յայտնէր թէ իր իրաւասութեանց մաս չի կազմեր, կը տեղեկացնէր նախարարին, որ կը մեր-ժէր որեւէ փոփոխութիւն բերել իր նա-խորդ յայտարարութիւններուն վրայ։ Այս պայմաններուն տակ, խռովութիւն-ները կը վերսկսէին։ Քոհն-Պէնտիթի (այս ուսանողը ծագումով հրեայ զերմանացի է եւ Գերմանիայէն եկած է Նանթէռ) կը խօսէր ու հրահանգ կուտար։ Ու մօտ 30 հազար ուսանողներ զիշերուան 11ին կը կը սկսէին Լատինական թաղի ամբողջ սալայատակները քանդել ու ամբողջ չըր-լականներն ալ մօտ 60 պատնէշներ բար-ձրացնել, ամէն ինչով զոր ուսանողները կը գտնէին, մաւաւանդ կառքերով, զորս կը չարէին Ֆրանսական Վ. զիրէն նման, իսկական պարիսպներ պատրաստելով։ Ծառեր ալ տապալած են եւ այս կացու-թիւնը տեւած է մինչեւ առաւօտեան ժա-մը 2,15, երբ Փարիզի ոստիկանապետը, Ներքին նախարարին համաձայնութեամբ, հրահանգ տուած է Սէ-էռ-էսներուն եւ ոստիկաններուն որ «կարգը վերահաստա-տաեն» Լատինական թաղին մէջ։ Այդ վայրկեանէն կը սկսէին փողոցի ահաւոր կռիւներ, որոնց հետեւանքով վիրաւոր-ներու թիւը քանի մը հարիւրի կը հաս-նէր։ Ճշդրիտ թիւ կարելի չէ եղած տալ, որուան ըլլալով, որ վիրաւորներ կան ա-մէն կողմ։ Այն ատենն է նաեւ որ ուսա-նողները կրակի կուտային բարձրացուած պատնէշները, արդելք հանդիսանալու համար, որ ոստիկանները անցնին։ Ու-սանողները կ'ըսեն թէ Սէ-էռ-էսն է որ կրակի տուած է։ Ամէնօ պարագայի մէջ, այդ ժամէն մինչեւ առաւօտ կռիւները կա-տաղի եղած են։ Ուսանողները կ'ըսեն թէ ոստոիկանութիւնը միայն արտասուաբեր ռումբ չէ զործածած, այլեւ ֆլոռ։ Ոստի-կանութիւնը կը հերքէ, թէեւ լրագրողներ ալ կը հաստատեն թէ ապահովութեան ու-ժերու հակազդեցութիւնը չատ բուռն ե-ղած է։ Նոպէլեան մրցանակաւոր երեք դասախօսներ (Մօնօ, Շուարց, Քասթլէր) զեկոյցով մը կը յայտնէին թէ այլեւս մաս չէն կրնար կազմել Ֆրանսական հա-մալսարանին։

Ամբողջ զիշերը խորհրդակցութիւնները կը չարունակուէին նախարարութիւննե-րու եւ Փարիզի Փրէֆէքթիւրին մէջ։ Ա-ռաւօտեան ժամը 6ին Ժոքս (որ կը փոխա-րինէր նախարարապետ Փոմպիտուն, ա-նոր քացակայութեան), բանակներու նա-խարար՝ Մեսմէռ, Ներքին նախարար՝ Ֆուշէ եւ Ֆոքառ էլիզէ կը փութային եւ աւելի քան ժամ մը կը տեսնուէին նա-խագահ տը Կոլի հետ։

Գիշերը համալսարանի խմբակցութիւնը Ազգային Ժողովի բացառիկ նիստ կը պա-հանջէր։ Քոհն-Պենտիթ կոչ կ'ընէր ձա-խին եւ սենատիքաներուն, որոնք, թէեւ լուրը հաստատուած չէ, կ'որոշէին ազ-գային զործադուլի ձեռնարկել դալ չաբ-թուան մէջ օր մը։

Շաբաթ առտու, ահաւոր պատկեր մը կը պարզէր Լատինական թաղը, մանա-ւանդ կէ-Լիւսաք փողոցը, մինչ մասնակի ցոյցեր կը չարունակուէին։

ԱՆՀԱՆԴԱՐՏ ԵՒՐՈՊԱՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Զեխոսլովաքիոյ մէջ սթալինեան շրջանը վերջ գտաւ խաղաղօրէն : Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի հարիւր յիսուն անդամները որոշեցին նոր դիմադիծ մը տալ երկրին եւ իրականացնել «Լռելեայն Յեղափոխութիւնը », որուն ձեռնարկած էին Յունուարէն ի վեր, սթալինեան Նովոթնիէն խլելով իշխանութիւնը, յետոյ պահանջելով որ քաշուի Հանրապետութեան նախագահութենէն :

Կոմիտէն խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ ընտրական նոր օրէնքը, որ պիտի ըլլայ «ժողովրդականացման հայելին» : Պիտի հաստատուի տնտեսական խորհուրդ մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ դարմանել նախորդ շրջանի տնտեսական սխալները : Պիտի քուէարկուի օրէնք մը «կատարելապէս վերահաստատելու համար հակափաշական դիմադրութիւն կազմակերպող անհատներու, որոնք անարդարօրէն դատապարտուած են » :

Զեխերը վստահութիւն ունին կուսակցութեան նոր քարտուղար Տիւպչէքի վրայ, որ կը գտնուի երկու հակադիր ուղղութեան միջեւ, մէկ կողմէն հանրային կարծիքը, միւս կողմէն Լեհաստանի, Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Խորհ. Միութեան ճնշումները : Եթէ հետեւի հանրային հոսանքին, կրնայ Իմրէ Նակիի վախճանն ունենալ, եթէ ընդդիմանայ հոսանքին , պիտի ըլլայ Կոմուլքա մը, որ կորսնցուցած է ժողովրդականութիւնը : Քարտուղարը Տրեզտէնի մէջ մերժեց ներքին գործերուն միջամտութիւնը, բայց յայտնեց որ «սեփական ընկերվարութիւն » մը պիտի ունենայ առանց բաժնուելու Խորհ. Միութենէն , որովհետեւ տնտեսապէս կապուած են անոր հետ, անկէ կը ստանան քարիւղը. հում նիւթերը : Արտաքին ճնշումներուն կը համապատասխանեն ժողովրդային հակազդեցութիւնները, քարտուղարը կ'ըմբռնէ որ երրորդ ուղին դժուարին է եւ կնճռոտ :

Նորընտիր նախագահն ալ ուսանողներու ծափահարութեան պատասխանեց , թէ Խորհ. Միութեան բարեկամութիւնը եւ զինակցութիւնը անհրաժեշտ են նոր Զեխոսլովաքիոյ համար : Ուսանողներ թափօր կազմած գերեզմանատուն գացին եւ 1948, Մարտ 10ին սպաննուած հայրենասէր Մազարիքի շիրիմին վրայ ծաղկեպսակ մը դրին :

Ընկերվարական ղեկավար Նիննի , ուրախութիւնը կը յայտնէր Փրակայի շարժումին համար, թէեւ կը նախատեսէր դժուարութիւնները : «Կատարուած սըխալներու յայտնաբերումը , գործուած ոճիրներու յայտնութիւնը , տնտեսական դրութեան անկումը , նախագահի մը փոփոխութիւնը չեն կազմեր ազատութեան երաշխիք մը, որուն համար հարկ է հրաժարումը կուսակցութեան լենինեան ըմբռնումէն, պետութեան ըմբռնումէն , որոնք անհաշտ են իսկական ժողովրդավարութեան հետ» : Քարտուղարի ըմբռնումը տարբեր է : «Ժողովրդավարութիւնը կ'ենթադրէ կարգապահութիւն : Ստոյգ է որ ընկերութեան շահուն համար առնուած որոշումները վաւերացուելու են ամէնէն : Նկատի ունենալու է սակայն ուրիշ կէտ մը : Երբ ժողովրդավար կերպով հաստատուած է թէ որո՞նք են տըրուելիք որոշումները, ասոնք պարտաւորիչ կը դառնան եւ փոքրամասնութիւնը տեղի տալու է մեծամասնութեան : Այլապէս անկարգապահութիւն կը պատահի : Միակ իմաստով ժողովրդավարութիւն մը, որուն համաձայն իւրաքանչիւր անհատ կը միջամտէ ամէն խնդիրի մէջ եւ փափաքը կ'ուզէ իրագործուած տեսնել , անիշխանութիւն է միայն եւ բոլորովին տարբեր ճշմարիտ ժողովրդավարութենէ» :

Մամուլը լայն ազատութիւն գտած էր, քարտուղարը կարգի հրաւիրեց եւ յիշեցուց «լրագրողներու խիստ ծանր պատասխանատուութիւնը » : Տնտեսական բարենորոգման հայրը, Օթաղիք , պահանջեց կուսակցութեան ընդհանուր ժողովին գումարումը, կեդրոնական կոմիտէի ամբողջական փոփոխութիւնը : Քարտուղարը յանձնարարեց սպասել : Տրեզտայի տեսակցութենէն յետոյ քարտուղարը խոհեմ վարմունք ունի, յոռետեսներ չեն պակսիր : Արեւելեան Գերմանիոյ եւ Հունգարիոյ սովետ բանակները երկրին սահմաններուն մօտ են, կը սպասեն հրամանի :

Ռումանիա կը ջանայ թօթափել Խորհ. լուծը, շահագործել իր հարստութիւնները, ջնջել ռուսերէնի պարտաւորութիւնը : « Մեր երկիրը առատօրէն կը պահէ կեանքի եւ աշխատանքի անհրաժեշտ նիւթերը : Մարդկային ընկերութեան ամէն ձեւ միշտ գտած է այս երկրին մէջ սնունդ եւ նիւթ տեւելու համար, օգտուելու ենք մեր հարստութիւններէն , դառնալու ենք ճարտարարուեստական երկիր մը» :

Մոսկուա կ'ընդդիմանայ ճարտարարուեստի զարգացման , արտաքին վաճառականութեան , Ռումանիա մնալու է արեւելեան տնտեսութեան մէջ երկրագործական երկիր մը :

Ռումէն համայնավարներ կը յայտարարեն , թէ սլաւ չեն, լատին են, «սլաւ ովկէանին մէջ լատին կղզի մըն են» : Գործարաններ Ովտիոսի անունը կը կրեն : « Մեր նախնիքը չդեգերեցան հայրենիք մը գտնելու համար, որովհետեւ մեր ժողովուրդը կը սերի հռոմէական շինականներէն, երկու հազար տարիէ ի վեր արեւուն ծագիլը կը դիտենք Դանուբէն , Սեւ ծովէն եւ Քարփաթներէն » : Ուսանողներ երգեցին . «Արթնցիր Ռումանիա մահուան քունէդ, ջանա' ազատիլ ստրկութենէդ, ձերբազատուէ ռուսական վտանգէն » :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԿԱՐՄԻՐ «ՊՈԹԻՆ»ՆԵՐԸ

Հոն՝ Օճղի կուշտին, մեծ փեթակին վրայ զրեթէ նոր, զոյգ մը սիրուն կարմիր « պոթին»ներ կը հանդչէին երկար ատենէ ի վեր :

Կ'ըսէին թէ, մեծ աղան Հան գացած օրերուն հետը բերած էր, «Սուրբ տեղուանք»էն չես գիտեր որու համար : Իր ոտքերուն շատ նեղ կուգար : Երկու հասած տղաքներ ունէր, անոնց ոտքերուն ալ անյարմար էր : Երբեմն կը փորձէին հագնիլ, բայց մէկ – երկու ժամէն կը հանէին զանոնք « հուֆ – փուֆ» ընելէն : Երեքն ալ պարտապանած ոտքեր ունէին, « Ապու Հասան »էն փոխ առնուած կարծես :

Իմ նիհար, նեղլիկ ոտքերուս համար ալ շատ մեծ էին, բայց ես, անկեղծ սիրահարած էի անոնց : Ախ, ինչ լաւ կ'ըլլար, եթէ աղան ինծի տար զանոնք , ես կը յարմարցնէի ոտքերուս :

Ես, կէս բերան, անհամարձակ քանի մը անգամ յիշեցուցի իրեն : Մեծ հանըմը ատեն – ատեն կ'ըսէր իրեն,— «Ինչ նետած, փոշիներու տակ կը փճացնես զանոնք, տուր տղուն թող հագնի, բոպիկ է, « խէր » է ...» բայց, աղան միշտ անդրդուելի կը մնար : — «Թող մնայ օր մը պէտք կ'ըլլայ ...» :

Եւ իրօք, օր մը աղան պէտք ունեցաւ անոնց ...

Օր մը զիս իր մօտ կանչեց եւ ցած ձայնով, խորհրդաւոր կերպով փսփսաց ականջիս,— «... Կարմիր պոթին»ներ քուկըդ կ'ըլլան հիմակուընէ , եթէ, այս գիշեր երթաս Մագսուտ աղայենց ջուրին «պանտ»ը քանդես» : Մագսուտ աղային ջուրին պանտը քանդելը պզտիկ գործ չէր, յանդուգն արկածախնդրութիւն մըն էր որ ինծի կը յանձնուէր «կարմիր պոթին»ու փոխարէն :

Եղանակը ամառ էր : Յերեկները տաք կիզիչ արեւ, գիշերները ջրտուքի մեծ եղանակ : Զուրը այդ եղանակին , այդ օրերուն ոսկիի արժէք ունէր, եւ ջուրի համար կարգ «իմս է քուկդ է» ըսելով վայրենի , անհամ կռիւներ տեղի կ'ունենային յաճախ : Մէկուն ջրտուքի օրը եղած պահուն անոր «պանտ»ը քանդել, ջուրին ընթացքը փոխել հաւասար էր մարտահրաւէրի մը :

Ու ես, ողորմելիս «կարմիր սօլեր»ու տէրը դառնալու համար այդ յանդուգն արկածախնդրութիւնը յանձն պէտք էր առնէի : Բայց , «կարմիր պոթին»ներուն փայլը այնքան շլացուցեր էին աչքերս, այնքան կլանէր էին միտքս որ, եթէ մահուան դուռն ալ զրկէին թերեւս վարանումով՝ բայց պիտի երթայի ... պիտի երթայի առանց մտածելու անոր հետեւանքներու մասին :

Մեր աղան, եւ Մագսուտ աղայենք ձըմեռները տարբեր թաղամասին բնակիչ, բայց, ամառները իրենց հնձաններով, արտերով ու այգիներով պատկից : Լաւ դրացիներ էին, բարեկամներ կոչուելու աստիճան, բայց, վերջին ատենները, չես գիտեր ինչո՞ւ քէն ու թշնամի իրարու, ու, ատոր համար ալ մէկը միւսին չարիք հասցնելու հետամուտ :

Մագսուտ աղային տղաքները խիզախ, քաջ, անվախ տղաքներ էին, մինչ մերինները, խեղճուկ, վարանոտ, վախկոտ, բայց դաւադիր : Ու ես, ողբալիս, դաւադրական, յանդուգն գործ մը պիտի կատարէի զոյգ մը կօշիկի տէր դառնալու համար ...

— Այո, կ'երթամ, կ'ընեմ, — ըսի առանց մտածելու անոր հետեւանքներու մասին : Իրիկունը ուշ ատեն, արդէն « կարմիր պոթին»ներու տէր, ոտքերուս լաւ մը զանազան լաթեր փաթթեցի , հագայ մեծ գոհունակութեամբ, թին ուսիս դրած ճամբայ ելայ դէպի Մագսուտ աղայենց ջրտուքի վայրը : Այդ պահուն օդը զով, հաճելի էր, ճամբաները ամայի, լուռ, միակ բանը որ զիս կը խանդարէր լուսնի լոյսն էր, ախ ինչ լաւ կ'ըլլար եթէ մութ, աւելի մութ ըլլար, այդպիսի գործ մը մութին մէջ աւելի դիւրաւ կը կատարուի :

Բայց խոստովանիմ, ծանր մտահոգութիւնն ու անօրինակ վախը կլանած էին ամբողջ էութիւնս : Քայլերս կամքէս ան-

Անդլիոյ մէջ Օքսֆորտի ուսանողներ ցոյց կը կատարեն վարչապետ Ուիլսընի դէմ, Քեմպրիճի ուսանողներ լոլիկ կը նետեն ներքին նախարարին վրայ : Շարժումը ընդհանուր է, ճարտարարուեստական եւ դիտական յառաջդիմութիւնները, քաղաքական վարդապետութիւնները ընկերային նոր պայմաններ ստեղծած են , որոնց յարմարելու դժուարութիւնն ունի նոր սերունդը :

Վարիչները կորուսած են իրենց հեղինակութիւնը, բարդ խնդիրները, որոնք հետզհետէ թնճուկներ դարձած են լուծելու պատրաստ դէմքեր չկան : Իմաստասէր Պերկսոն պատերազմի ատեն կը գրէր. « Մեծ ժողովուրդ մը կառավարելու արուեստը միակն է որ պատրաստելու թեքնիք չունի , ոչ ալ ազգու դաստիարակութիւն, մանաւանդ եթէ խնդիրը բարձր պաշտօններու մասին է : Քաղաքական մարդոց չափազանց հազուագիւտ ըլլալը իմացականութեան որոշ լայնամտութեան պակասէն է : Ուսումնասիրեցէք արդի մեծ ազգերը, պիտի գտնէք մեծ դիտուններու թիւ մը, մեծ արուեստագէտներ, մասնագէտներ ամէն նիւթի մէջ, քանի՞ պետական մեծ մարդիկ կրնաք գտնել, որոնք պարտաւոր են մանրամասնութեանց մէջ լուծել խնդիրներ, ընկերութեանց բարդութենէն իրենց առջեւ դրուած » :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Այո', պատասխանեց Սալիհա ամենայն հանդարտութեամբ, եւ կը սպասեմ որ ի գործ դնէք այն միջոցները որոնցմով զիս պիտի կրնաք խօսեցնել :

— Գուցէ ձեր կնոջական հանդամանքին ապաւինելով կը կարծէք թէ կրնաք անպատիժ կերպով այսպէս ընդդիմախօսել եւ ըմբոստանալ այս բարձրագոյն ատեանին, բայց չարաչար կը սխալիք, հոս ո'չ կին կայ ոչ էրիկ մարդ, այլ վեհապետին ու պետութեան դէմ դաւաճանող ոճրագործներ, որոնց համար փրկութեան ուրիշ յոյս չի մնար եթէ ոչ անկեղծ խոստովանութեամբ մը մեղմացնել իրենց ըսպասող պատիժին սաստկութիւնը... եթէ այդ խոստովանութիւնը յօժարակամ չընէք, այն ատեն կրնաք ապահով ըլլալ թէ տրուելիք պատիժը տասնապատիկ աւելի խիստ պիտի ըլլայ... եւ միեւնոյն ատեն պիտի ստիպուինք դիմելու միջոցներու, որոնք պիտի կրնան ձեր լեզուն բանալ...:

— Ճիշդ այդ միջոցներուն կը սպասեմ ես ալ. հետաքրքիր եմ դիտնալու թէ ի'նչ կերպով պիտի կրնաք խօսեցնել Սալիհան երբ խօսիլ չուզեր, եւ միեւնոյն ատեն լռեցնել՝ երբ խօսիլ կ'ուզէ :

— Ուրեմն կը յամառի՞ք ու կը մերժէ՞ք խօսիլ :

— Ընդհակառակն, պոռաց Սալիհա, որուն սովորաբար տժգոյն դէմքը յուզումէն գունաւորուած էր, ընդհակառակն, խօսիլ կ'ուզեմ եւ եթէ խօսիլ չուզէի հոս չէի գար, որովհետեւ մի կարծէք որ իմ կամքիս հակառակ հոս կը գտնուիմ : Եթէ ձերբակալուեցայ, պատճառը այն է որ ուզեցի ձերբակալուիլ : Միայն թէ պիտի խօսիմ իմ ուզածիս պէս եւ ոչ թէ ձեր ուզածին պէս...:

Այս խօսքերը զորս հանդարտ, բայց միեւնոյն ատեն կորովի շեշտով մը արտասանած էր Թրքուհին, խոր տպաւորութիւն մը գործեցին իբրեւ դատաւոր հոն բազմած պալատականներուն վրայ : Երբեք չէին սպասեր այս նկարագրով մէկը գտնել իրենց դէմը, մանաւանդ կին մը : Ապտիւլ Համիտ ինքն ալ մասնաւորապէս ուզած էր որ նախ եւ առաջ կնոջմէն սկսի հարցաքննութիւնը, ոչ թէ անոր համար, որ այդ կինը խումբին կարեւոր պետերէն մէկը ըլլալ կը թուէր, այլ մանաւանդ որ կը յուսար շատ դիւրաւ խոստովանցնել զինքը եւ անկէ քաղած տեղեկութիւններէն օգտուիլ, միւսները խօսեցնելու համար : Եւ ահա՝ այժմ անյուսալի ընդդիմութեան մը կը բախէին : Սալիհա այնպիսի կորով մը ցոյց կուտար որուն առջեւ ակամայ կ'ընկրկէին : Իզզէթ փաշայի սպառնալիքները որեւէ արդիւնք չէին ունեցած ու հիմա ինք շուարած մնացեր էր : Իրաւցնէ պէ՞տք էր, որ այդ կինը չարչարանքներու ենթարկել տար որպէսզի կարենար զայն խօսեցնել : Ասիկա խնդիր մըն էր, որուն չէր համարձակեր իր կողմէ որոշում մը տալու :

Քովիններուն հետ քանի մը վայրկեան ցած ձայնով խորհրդակցելէ ետք, Իզզէթ կրկին խօսքը տիկինին ուղղեց եւ ըսաւ.

— Ձեր բռնած ընթացքը ոչ միայն անիմաստ ու տարօրինակ է այլեւ միանգամայն վնասակար թէ' ձեզի եւ թէ ձեր ընկերներուն համար, որոնց վիճակը չափազանց կը ծանրացնէք այս կերպով : Ձեր ըսելիքները մի կարծէք թէ նոր յայտնութիւններ պիտի ըլլան մեզի համար : Մենք արդէն ամէն բան գիտենք, հետեւաբար...:

— Հետեւաբար կատակերգութիւն մըն է որ կը խաղաք այստեղ, գոչեց Սալիհա հանըմ, փաշային խօսքը կտրելով, եթէ ամէն բան գիտէք ուրեմն ինչու համար հոս այսպէս հանդիսաւորապէս շարուած կ'ուզէք զիս բռնի հարցաքննել : Ատեա՞ն է այս թէ թատրոն, դատաւո՞ր էք դուք թէ դերասան...:

— Տիկին, չափը կ'անցնէք, պոռաց Իզզէթ բարկութենէն կաս-կապոյտ կըարած, ի՞նչպէս կը համարձակիք նախատել կայսերական աւագանին :

— Կայսերական հացկատակներ ըսէք, աւելի ճիշդ խօսած կ'ըլլաք, պատասխանեց կինը հանդարտութեամբ :

— Լռեցէ'ք, պոռաց Իզզէթ այլայլած, կիսովին կանգնելով թիկնաթոռին վրայ :

Սալիհա արհամարհական ժպիտով մը գլուխը անդին դարձուց :

Այս պայմաններուն մէջ անկարելի էր հարցաքննութիւնը յառաջ տանիլ : Իզզէթ կրկին իր ընկերներուն հետ ցած ձայնով կարճ խօսակցութիւն մը ընելէ ետք ոտքի ելաւ եւ դէպի դահլիճին դուռը ուղղուեցաւ :

Յայտնի էր որ Ապտիւլ Համիտի քով կ'երթար հրահանդ մը առնելու համար :

Իր բացակայութիւնը քառորդի մը չափ տեւեց եւ այդ միջոցին խոր լռութիւն մը տիրեց սրահին մէջ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(121 – Շար.)

կաթ կը դանդաղէին քանի կը յառաջանա–լի, առտուընամս բացայայտ, ակներեւէր ... Ո՞ւր կ'երթայի ... ի՞նչ ընելու ... ես ինչ գործ ունէի Մաք – կ'երթայի ... ես ինչ գործ ունէի Մաք – ան աղայենց հետ ... գոյդ մը կօշի՞կ առնելու համար ... հապա՞ եթէ եաքէն պաղ ձեռքէս առնէր ... Ցետոյ, ինչո՞ւ դպցի քոյրս, քեռայրս չգտայ, անոնցմէ խորհուրդ մը, թելադրութիւն մը չառի ... անապահով անոնք ճամբայ մը կը ցու – ցնէին ինծի ... Ահա, այս խառնափնդոր , ինչ մը ուղեղս քանի կը յառաջանային քայ – լերս :

Բայց, «կարմիր պոթիններ», սա կար– միր, համիչ պոթիններ, որոնք երկու փայլուն աստղերու պէս միշտ կախուած էին աչքերուս դիմաց երենց կախարդիչ տեսքով, զգլխիչ փայլով, անփոխարինե– լի հրապուրանքով ... 0, անոնց տիրա – նալը այժմ գերադոյն նպատակ էր ինծի համար: Ես պատրաստ էի այժմ որեւէ յանձնարարութիւն որքան ալ վտանգաւոր ըլլար ան — անոնց սիրոյն համար :

Ցետոյ, ինչ կար որ, — կը մտածէի, — երկու վայրկեանի դործ, մէկ – երկու թի ցիր, մէկ քանի փոքր քարերու տեղա – հան, լմնցաւ, ջուրը իր ճամբան կը փո– խէր, գործս արդէն վերջացած կ'ըլլար : Ու... այս հակոտնեայ , երկդիմի մտա – ծումներով կլանուած կը չարունակէի ճամբա : Զգոյշ, համրուած քայլերով հասայ նշանակուած կէտը :

Ցորդառատ ջուրը վերէն վար կը սա – հէր հանդարտ ֆշտոցով մը, կուզար կը զարնուէր իր ընթացքին առջեւ ցցուած « պանտ »ին, յետոյ փրփրած ետ կը դառնար կը մանէր արուեստական առուա– կի մը մէջ ու կը չարունակէր իր ընթաց – քը : Շուրջս լուռ, ամայի, լուսնի լոյսը ողողած էր ամէն դիր: Հեռուն տեղ–տեղ լոյսերու պլպլոցներ ու երբեմն ալ դիչե– րային թռչուններու ճուռը :

Շուրջս լաւ մը դննելէ ետք, երբ հա – մոզուեցայ թէ մէկը չկար, թին վար ա – ռի ուսէս եւ վախով ու ամապարանքով գործի սկսայ ...

Բայց ... բայց, հապա՛ թէ թիս խրած էի լարձուն ցեխին մէջ, երբ եաեւէս եր– կու ծանր ձեռքեր չոքեցան վրաս ուսե – րուս վրայ երկաթի ծանրութեամբ ... « ... հա «խնդիր օղլի», հերոս ազաներդ չկրցան գալ այս աւերը գործելու, քեզի պէս խլէզ մը դրկեցին ... լաւ թող ա – նոնց առնելիքը ըլլայ, հիմա ես քու գասդ լաւ մը տամ , — քանի որ օրուան հերոսը դու ես,— անոնցն ալ թող իմ ճիտիս ար– դար պարտքը ըլլայ» :

Ի՞նչ ընէի ... ազատանքս, պատառանքս օդուտ մը չունէնար, տարակուսելի էր : Փախչիլ, ձեռով մը ձեռքէն ազատիլ , բայց ի՞նչպէս, այնքան ամուր բռնած էր ուսերէս: Ուզեցի մէկ երկու բառ փոխա– նակել, անօգուտ, լսել անզամ չուզեց :

Ազատուս աղային տղան, ծանր, ուժեղ ձառներովը սեղմեց ուսերս, ծունկովը կռնակիս քանի մը աքացիներ տուաւ, յե– տոյ դիս պառկեցուց առուին եզերքին կի– սովս ջուրին մէջ : Այժմ իր ծունկերը ղը– րած ուսերուս , երկու ձեռքերով դլուխս բռնած, գայն կը հրէր, կը խոթէր ջուրին մէջ մինչեւ ուսերս, առեն մը կը կենար այսպէս եաքէն երբ կը դգար որ կիսա – խեղճ եղած եմ դուրս կը հանէր ջուրէն, թոյլ կուտար որ չունչս վերադտնեմ ու այսպէս չարունակաբար բազմաթիւ ան – դամներ ...

Ինք ուրախութեան վայրենի քրքիջներ կ'արձակէր, մինչ ես ոչ խօսելու, ոչ պո– ռալու , ոչ իսկ լալու ուժ ունէի : Ջուրը լեցուած կոկորդս, դլուխս մինչեւ ու – սերս ամբողջութեամբ լպրծուն տիղմով ծեփուած՝ միայն չնչհատ հեւք մը ունէի որ ապացոյցն էր դեռ կենդանութեանս :

Ցայտնի էր, մխիքը դրած էր դիս այս ձեւով պիտի մեռցնէր ... ես ալ մահուա– նըս հետ հաշտուած էի ... այլեւս ...

Զեմ յիշեր քանիերորդ «գործողութիւ – նըն » էր որ կը կատարէր դիս ջուրին մէջ խոթել – հանելով, երբ յանկարծ, դիս մէկ կողմ քաշեց, երկարեց թաց հողին վրայ ու մեծ քրքիջով ձայնեց,— «Օհօ՛, ես աղայի տղայ ըլլալով այսպիսի աղ – ուոր պոթիններ չունիմ, ուրկէ՞ քեզի ա– սոնք, ասոնք քեզի չեն վայելեր, ասոնք աւելի ինծի, իմ ոտքերուս յարմար են , չատոնց կը վնտռէի այսպիսի նուրբ, սի– րուն կօշիկներ մը ... » ու ոտքերէս քա– շեց հանեց կօշիկները :

— Իմինս չեն, աղայ, աղայինն են, Աստուծոյ սիրոյն եթէ տուն երթամ դիս ..

= Եթէ տուն վերադառնաս այս պո – թիններուն չնորհիւ պիտի վերադառնաս, այլապէս ... Ալ կը բաւէ, հիմա դնա, ա– դայիդ բարեւ ըրէ, ըսէ որ պոթինները Մաքսուտ աղային տղան Մըշօն առաւ, Թող դայ ինձմէ առնէ : Ու, զարմանալի, դիս այդ վիճակով ձգեց հեռացաւ :

Ես կիսամեռ վիճակով տեղէս չարժելու կարողութիւն չունէի : Քիթ, բերան , ա– կանջ, մազերուս մէջ ամէն կողմ աւազ, տիղմ լեցուած էր, Թրջած հագուստներս կամաց – կամաց կարծես թէ սառոյցի կը– տորներու կը վերածուէին ու ցուրտը ոս– կորներուս հասած էր արդէն :

Աստեն աստեն կը փորձէի տեղէս չար – ժել, ոտքի կենալ , անկարելի էր : Այդ պահուն բան մը որ փոխուեցաւ մէջս , ինչպէս կ'ըսեն «սիրտս քակուեցաւ» եւ սկսայ դառնօրէն լալ, հեկեկալ :

Որքա՞ն ատեն մնացի այդպէս չեմ յի– շեր, երկու անձեր դիս պառկեցուցին ջո– րիի մը քամակին ու տուն փոխադրեցին , եաքէն իմացայ որ անոնք մեր մէկ դրա– ցիին երկու ծառաներն էին — Համայեակը եւ Ֆաչատուրը — որ պատահաբար ան – դեր էին մօտիկ ճամբէն եւ լսած են եղեր իմ հեծկլտուքներս .—

Ազան, փոխանակ անուչ խօսքերու դայ– բացաւ, սաստիկ զայրացաւ որ զդոյշ չեմ չարժած, խոհեմ չեմ եղած, չուրջս լաւ չեմ զննած : Ու... լաւ տիպդ մը եաք իրը պատիժ կարկտան տրեխներս ալ ա – ռաւ ձեռքէս :

Անկէ եաք, Մաքսուտ աղային տղան , դրեթէ ամէն օր մեր դռնէն կ'անցնէր « կարմիր պոթին»ները առքը, ձեռքերը դրպաններէը, «ֆէս»ը ճակատին վրայ ծը– ռած հպարտ – հպարտ սուլելէն :

Ես անճկութեամբ կը նայէի «կարմիր պոթին»ներուն ու սրտանց կը մղկտայի դանոնք կորսնցուցած ըլլալուս համար :

Աղան, տունին մէջ կը յոխորտար կը հայհոյէր , կը սպառնար, «... պիտի զարնեմ, պիտի կտրեմ ,պիտի փչրեմ ...» կը բղաւէր անդադար ,բայց միտս կը խուսափէր Մաքսուդ աղային տղոց հան– դիպելէ :

Այդ տարին մեր արտերը, ջուր – ջըր– տուքի երես ալ չտեսան ... անտէր տա – փաստաններու պէս կիզիչ արեւի չորե– րուն տակ, կանանչ ցանքերը ժամանակէն առաջ թորշմեցան, դեղնեցան, մահացան: Ճամբաներու եզերքը բուսած վայրի խո– տերու պէս :

Երբ ազատ երկիր ինկայ եւ երկու Ֆր· վասակելու հնարաւորութիւնը տրուեցաւ ինծի, առաջին գործս եղաւ գոյդ մը կար– միր պոթիններ գնել, հին, կորսուած պո– թիններուս կարօտը առնելու համար ...

ՄԻՍԱԿ ՄԻՐՋԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԾՆԱԾ ՔԱՂԱՔԸ

Հայաստան անուանի դարձած է իր հը– նամենի քաղաքներով, որոնցմէ չատերը հարիւրաւոր դարերու կեանք ունին : Արդի Հայաստանի քարտէսին վրայ յայտ– նուած են նոր քաղաքներ՝ ամանք հպիս տարուան մը պատմութեամբ : Ասոնցմէ մէկը Հրազդանն է :

Հոս լեռները կը հասնին ամպերուն : Այս լեռներուն մէջ թաքնուած է Հայաս– տանի նոր քաղաքին ծննդեան դաղտնիքը : Այդ լեռներուն դաղտնիքը մէջտեղ հանե– ցին հայ հանքարանները :

Ախտայի մէջ կառուցուած հանքա – քի– միական մեծ գործարան մը, որուն հում նիւթը կը կազմէ ենֆելիճայիճ սիեճիտը :

Գործարանին հետ ծնունդ առաւ նաեւ քաղաքը: Եւ հիմա չինուած են լայն պո– ղոտաները, բացուած են հրապարակները , վեր խոյացած են բազմայարկ չէնքեր՝ վարդապետ եւ նարնջադոյն տուֆէ :

Հրազդանէն կ'անցնի Երեւան – Սեւան երկաթուղին ,որուն կարդ մը ուղիները կ'անցնին ծովի մակերեսէն երկու հազար մեթր բարձրութեան վրայ : Այդ մայրու– ղիով Հրազդան կը կապուի երկրին տնտե– սական կեդրոններուն հետ :

Քաղաքը ամէն օր կ'ընդունի մեքենաներ, չինանիւթեր :

Միայն հանքա–քիմիական դործարանը

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

կը դրաւէ ութսուն հեկտար տարածու – թիւն :

Լեռներու բարձունքին վրայ կեանք կ'առնէ կառոյց մը, որ անմիջական կապ ունի գործարանին հետ : Ամիկա Մարմա– րիկ գետին վրայ կառուցուող արուես – տական լիճն է : Ներկայիս կը կառուցուի 64 մեթր խորութիւն ունեցող ջրամբար – տակ մը, որ պիտի կուտակէ 35 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր : Ջրամբարը ջուր պիտի հայթայթէ Հրազդանի գործարան – ներուն : Տարիներ եաք լեռներուն վրայ հաստատուած այս գործարանը կը սկսի արտադրել յիսուն տեսակ իրեր : Որպէսզի կարելի ըլլայ պատկերացում մը կազմել երկրին տնտեսութեան մէջ այս նոր դոր– ծարանին նչանակութեան մասին , բաւա– կան է ըսել, թէ անիկա հնարաւորութիւն պիտի ստեղծէ Հայաստանի մէջ հաստատ– տելու 19 նոր գործարաններ :

Գալով հում նիւթին՝ ենֆելիճայիճ սիեճիտներուն, անոնց պաշարը, մասնա – դէտներու կարծիքով , կը բաւարարէ չորս հազար տարի :

Հրազդանը պիտի դառնայ ոչ միայն քիմիական մեծ քաղաք մը, այլեւ՝ երկ – րին մեծագոյն էլեկտրաւժի կեդրոնը :

Գործարանին կից կը չինուի Ջերմէլեկ– տրակեդրոնը : Կայանը արդէն սկսած է հոսանք հայթայթել : Ջերմէլեկտրակեդ– րոնը , որ կ'աշխատի բնական կազով, կը մատակարարէ գործարանին եւ Հրազդա – նի արդիւնաբերական ձեռնարկութիւննե– ներուն էլեկտրաւժ, գոլորշի եւ տաք ջուր :

Սկսուած է Հայաստանի ամէնէն մեծ ե– լեկտրակայանին չինութիւնը , որուն հզօրութիւնը պիտի ըլլայ վեց հարիւր հազար քիլովաթ :

Նոր էլեկտրակայանին չինութեան հետ սկսուած են բնակելի տուներու կառու – ցումը : Իսկական քաղաք մը պիտի ըլլայ՝ տասը հազար բնակչութեամբ, դպրոցնե– րով, խանութներով եւայլն :

Հանքարանները հոն յայտնաբերած են նաեւ բարձրարժէք երկաթահանքի մեծ պաշար մը՝ յիսուն միլիոն թոն: Իսկ հա– մաձայն մասնագէտներուն այդ հում նիւ– թին պաշարը կրնայ յետագային հասնիլ երկու հարիւր միլիոն թոնի : Ասոր չը – նորհիւ Հայաստանի մէջ կը հաստատուի արդիւնաբերական նոր ճիւղ մը՝ սեւ մե– տաղագործութեան զարգացման համար :

Մօտ ապագային իր արդիւնաբերու – թեան հզօրութեամբ Հրազդան կը դառ – նայ Հայաստանի երկրորդ քաղաքը Երե– ւանէն եաք:

Ի. ՋԱՆՓՈԼԱՏԵԱՆ

«ԾԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (188)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Իսկ Թէնարտիէ պզտիկ, նիհար, տըժ– դին, անկիւնաւոր, ոսկրոտ եւ վախ տա– ռղծութիւնը քալլաւ էր· իր առաջին թաթերայութիւնը այս կեղծ հիւանդու – թիւնն էր :

Իրը պղտութիւն կը ժպտէր սովորա – բար, եւ քաղաքավարութեամբ կը վար– ուէր ամէն մարդու, նաեւ մուրացիկի հետ եւ պրպէտի մը կերպարանքը ունէր : Ա– պ Տըլուի պատկերներուն չատ կը նմա – նէր: Թէնարտիէի պէրճախրութիւնն էր սայլորդներուն հետ գինի խմել : Ոչ ոք կրցած էր գայն երբեք գինովցնել գի – նիով: Հատ ծխափայտ մը ունէր եւ կը ծխէր: Պլուզ մը, եւ պլուզին տակէն ալ սեւագոյն հին զգեստ մը կը հագնէր: Գրպէտ եւ նիւթապաշտ մը ըլլալ կը կարծէր: Իր բերնին թափթփուքը հաս – տատելու համար չատ անդամ անուններ կը յիշէր, ինչպէս՝ Վոլթէր, Բէյնալ, Բարնի եւ որ աւելի զարմանալին է՝ նաեւ սուրբ Օդոստինոս: Կը հաստատէր թէ «գրութիւն մը» ունի: Սակայն գող մըն էր: Զտեսնուած բան չէ այս բարակ զա– նագանութիւնը· կը պնդէր ան թէ գինի – ուորական ծառայութիւն ըրած է, ինչ – պէս ընթերցողն ալ կը յիշէ· պարծանքով կը պատմէր թէ Վաթերլոյի մէջ 9րդ կամ 6րդ թեթեւազէն զօրադունդի մը մէջ յիս– նապետ ըլլալով մինակը՝ Մահակիր ըս – ուած ձիաւորներու վաշտի մը դէմ դրած եւ ամբատաարափի մը մէջ իր մարմինովը պահելով ազատած էր ծանրապէս վիրա – ւորուած զօրապետ մը: Ահա այս պատ – ճառաւ իր պատին վրայ վայլատակող ծանուցման տախտակ մը դրած էր, եւ խոհատունն ալ «Վաթերլոյի յիսնապետին պինեատունը» կ'անուանէր գիւղին մէջ: Ազատական, դասական եւ պոնափարթեան էր : Ազատականարանին հանդանակութեան մատնակցողներէն մին էր եղած : Կ'ըսուէր թէ գիւղին մէջ ուսում առած էր եկեղե– ցական ըլլալու համար :

Բայց մենք կ'ըսենք թէ պարզապէս հո– լանտայի մէջ ուսում առած է խոհարար ըլլալու համար : Այս բաղադրուած ան – դամը խիստ հաւանօրէն Ֆլանտրի մէջ Լիլյի Թիլիմէնկէնցի մը, Փարիզի մէջ Ֆրանսացի, Պրիւսէլի մէջ Պելժիաց էր եւ հանդարտօրէն մէկ սահմանադլուխէն միւսը կ'անցնէր անդադար: Իսկ Վաթեր– լոյի մէջ ըրած քաղաքագրութեան փ'ինչ ըլլալը արդէն դիտենք :

Ինչպէս լսինք, քիչ մը չափազանցու – թեամբ կը պատմէր զայն: Տեղատուու – թիւնը, մակընթացութիւնը, ծուռումուռ ընթացքը, բախտամոլութիւնը անոր էու– թեան տարրերն էին:

Պատառուն խղճի հեռեւութիւնն է ան– կարդ կեանք, եւ դրեթէ ստոյդ է ըսելը թէ 1815 Յունիս 18ի մրրկալի միջոցին Թէնարտիէ այն տեսակ դինեվաճառ ու միանդամայն աւարառու մարդոց կար – դէն էր, որոնց վրայ արդէն խօսեցանք եւ որոնք դաշտերը չրջելով ոմանց կը ծա – խէն, ուրիշներէ կը դողնան, եւ ընտանի– քով, այսինքն էրիկ, կնիկ եւ զաւակ, ա– մէնքը մէկ կաղ կառք մտնելով՝ բանակ– ներու եաեւէն կ'երթան՝ յաղթող կողմին միշտ յարելու դրդումով :

Այս պատերազմը լրանալէն եաք, Թէ– նարտիէ դրամ ունենալով Մոնֆերմէյ ե– կած էր խոհատուն մը բանալու համար :

Այս դրամը քսակներէ եւ ժամացոյցնե– րէ, ոսկի մատանիներէ եւ արծաթ խա – չերէ կը բաղկանար, որոնք հունձքի ժա– մանակ դիակներով սերմանուած ակօսնե– րէն քաղուած էին: Հետեւաբար չատ մեծ յառաջդիմութիւն մը ըրած չէր այդ դի – նեվաճառը որ խոհավաճառ եղած էր :

Թէնարտիէ չեմ դիտեր ինչ ուղիղ ձե – ւեր ունէր իր չարժումներուն մէջ, որոնք ղօրանոցը կը յիշեցնէին եթէ հայհոյէր· նաեւ կղերանոցը կը յիշեցնէին եթէ երեսը խաչ հանէր : Ազուոր խօսող մըն էր : կար– ծել կուտար թէ դիտուն մըն է :

Այլ սակայն գպրոցին վարժապետը դի– ուած էր թէ ան ազէկ չէր արտասաներ բառերը, ճամբորդներուն հաչիւը յաղո – ղութեամբ կը պատրաստուէր, բայց վարժ աչք մը երբեմն ուղղագրական սխալներ կը նշմարէր անոր մէջ:

Թէնարտիէ ծածկամիտ, ոկրամոլ, դե – դերող եւ վարպետորդի էր: Ձէր արհա – մարհեր իր սպասուհիները, եւ այս պատ– ճառաւ իր կինն ալ սպասուհի չունէր: Այս հակայ կինը նախանձոտ էր: Կը կար– ծէր թէ տիեզերքի ցանկութեան առար – կան էր այս նիհար ու դունատ մարդը:

Թէնարտիէ ամէն յատկութենէ աւելի խորամանկութեան եւ հաւատարակչռու – թեան յատկութիւնը ունենալով բարե – խառն տեսակի սրիկայ մըն էր: Այս տե– սակը սրիկայութեան ամէնէն յոռին է, որովհետեւ կեղծաւորութեամբ կը խառ – նուի:

ՎԻԿՏՈՐ ՀՒԿՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանը չնորհակալութեամբ ստացած է Արամ Շեխիկեանէ (Մարսէյլ) 50 ֆրանք փո – խան ծաղկեպսակի, Տիկին Մ. Ղուկաս – եանէ (Իսի) 500 ֆրանք :

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ »Ի ԲԱՅՄՈՒԻԿ ԹԻՒՐ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

Հայաստանի Հանրապետութեան հիմ – նադրութեան 50ամեակին առթիւ « Հա – յաստան» Մայիս 28ի նախօրեակին լոյս պիտի տեսնէ 16 էջերով՝ ամբողջութեամբ նուիրուած մեր ժամանակակից պատմու– թեան բախտորոշ թուականին :

Վարչութիւն «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախորը. Հայր. Միութեան Մար – սէյլի եւ Սէնթ Անթուան, կարտանի մաս– նաճիւղերուն տարեկան մեծ դաշտահան – դէսը Յունիս 7ին, Կիրակի օր : Ֆապրը Կուլի ծառաստանին մէջ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարե– կան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին. Շա– բաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառլօնիէրի չքեղ սրահներուն մէջ : Մաս– նրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
Երգչախումբի համերգը Դեկտ. 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տա– րեվերջի հանդէսը Յունիս 30 , Կիրակի :

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի 20 Յունիս, մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուա– գախումբին :

×

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի, Մխիթարեանց սրահը : Մանրամասնու – թիւնները յաջորդով :

×

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առ – թիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որ – բերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

POUR

LOUER

VENDRE

ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE AIF

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER

sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE

TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156

42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins

ESTIMATION GRATUITE

10ème année

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Ֆր. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձա – նագրութիւնները բացուած են : Մնողք – ներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի դրասենեակը 17, Րիւ Պլէօ, Մեքրօ Քատէ, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հե– տեւեալ թուղթերով :—

Livret de Famille,
Carte d'Immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur

Grande Surprise-Partie

Կազմակերպուած Հաճնոյ Հայր. Մի – ութեան երիտասարդաց կողմէ , այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ 22, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Րիւ Պլէօ Փարիզ (9) : Հաճելի անակնկալներ, հայ– կական նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ :

Attractions - Ambiance Jeunesse

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի , ժամը 5էն 7, Լուի Ժե. սրճարանը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երկու հոգինոց ընտանիքի մը համար միջին տարիքի կին մը կը փնտռուի , որ նաեւ ճաշ պատրաստէ : Առանձին սենեակ եւ լաւ վարձատրութիւն : Դիմել.
Ets. BERLUC
226, Rue St. Denis, Paris
CEN. 54-48

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
ՊԵԼՃԻՈՒ ԵՒ ՀՈԼԱՆՏԱ

Լիւքս օթոքառով

ՁՈՐՍ ՕՐ ՄԱՅԻՍ 23Էն 26

Հաւաքուիլ Հինգշաբթի (Համբարձում) առաւօտ ժամը 8ին Մեքրօ Շաթօ տը Լէնսէն, Քաֆէ Թերմինիւսի առջեւ կամ 8.15ին Կառ տիւ Նորտ առջեւ :

Մեկնում ժամը 8.30ին : Յերեկին ճաշ Ամէն : Ժամանում Պրիւսէլ , Պանդոկ Շեռա : Քաղաքի այցելութիւն եւ իրիկ – ուան ճաշը պանդոկը :

ՄԱՅԻՍ 24 մեկնում դէպի Հոլանտա Անվէրսի ճամբով : Քաղաքի եւ նաւա – հանգիստի այցելութիւն : Յերկկուան ճաշ : Ժամանում Պրեսա, իրիկուան ճաշը պանդոկը (առաջնակարգ) :

ՄԱՅԻՍ 25 մեկնում դէպի Ամսթերտամ, Պուա Լը Տիւքի եւ Ութրեխթի ճամբով : Ժամանում «Հիւսիսի Վենետիկը », քա – ղաքին այցելութիւն զանազան պատյանները դէպի Շեվենինկըն, Լա Հէ : Վերադարձ Պրեսա : Ճաշ, իրիկուն՝ ազատ :

ՄԱՅԻՍ 26 , մեկնում դէպի Փարիզ Մալինի եւ Լուվէնի (ճաշ) ճամբով : Ա– պա Ութրեխթ, այցելութիւն եւ ժամա – նում Փարիզ ժամը 20ի առեններ :
Մասնակցութիւն 175 ֆրանք :

Արձանագրութեան առեն կանխավճար՝ 50 ֆրանք :

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Ձմռանայ Ինքնութեան Ազգ. Թուղթը Ֆրանսացիներուն համար եւ անցագիր կամ թիթր տը Վոյաժ օտար– ներուն համար :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19:
RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 20 Frs. par AN

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 26, ժամը 20·30ին
SALLE PLEYEL

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի առաւօտ, Մայիս 26

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն Մայիս 25, Ազգ. Տան սրահը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն , Մայիս 25ին

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի (Մայիս 26) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի Քաղաքապետարանի սրահը

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի ՆՊԱՍՏ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ

Կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ
Շաբաթ-Կիրակի, Մայիս 29 , ժամը 20·40ին
THEATRE DE LA POTINIERE, 7, Rue Louis le Grand, Métro : OPERA

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՒԻ

ԻՆՁՈ՞Ւ

Հոգեբանական ողբերգութիւն , 4 արար
Հեղինակ ՏԻԿԻՆ ԼԻԻՍԻ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ Տիկին Հ. Խըտըշեան – Լաշասաները, Օր. Սօնա Վարդանեան, *Օրիորդներ՝* Էվա եւ Սիրանույշ Զօնքրեան, Անի Քէշիշեան, Վերոնիք Խամուճեան, Պ. Պ. Արգար Մարտիրոսեան , Գէորգ Թէրզեան, Վարուժան , Վահրամ Անտոնեան, Թասլաճեան, Վանէսեան, Վահան Սեթեան, Միհրան Գոճայեան :

Prix des places : 15 et 10 franc (5 francs pour les Etudiants)
Les billets sont disponibles chez Madame Bakerdjian, 35 Rue de Trévise
Madame Markarian, 32 Rue de Trévise
et au Secrétariat de l'Union, 32 Rue de Trévise (1er étage)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 23ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԵԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԱՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
15
ՄԱՅԻՍ
MERCREDI
15 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11211 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.211

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՅՑ ԿԸ ՄՆԱՅ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԸ ՏԱԳՆԱՊԸ

Խաղաղութեան մայրաքաղաքի անունին նոր արժանացած, Վիէթնամի խօսակցութեանց պատճառով, Փարիզ կռուի դաշտի կը վերածուէր քանի մը ժամուան մէջ: Մտքի եւ լոյսի երբեմնի օճախ, Լատինական Թաղը անսովոր պատկեր մը կը պարզէր առջի առաւօտ : Քանդուած փողոցներ, մոխրացած կառքերու կը մախքներ ու ամէն կողմ՝ զինուած ոստիկաններ եւ Կարմիր Խաչ :

Գուցէ ոչ մէկ հարց այսքան բարդ եղած է: Տարիներէ ի վեր է, որ կը տեւէ Ֆրանսայի համալսարանական տագնապը եւ ուսանողական սերունդի մը անկայուն գոյավիճակը : Դատապարտել այս երիտասարդութիւնը նոյնքան սխալ պիտի ըլլար, որքան անվարան քաջալերել ըմբսոտ տղաք, որ Եռագոյն կը պատռեն կամ Անծանօթ Զինուորին շիրիմը կը պղծեն:

Կը մնայ հասկնալու փորձ մը կատարել: Բայց այդ ալ այնքան պարզ չէ : Ոչ մէկ սերունդ կրցած է հասկնալ ուրիշ սերունդ մը : Իսկ հասկնալ երիտասարդութիւն մը, որ դեռ ինք ալ, ինքզինքը չէ հասկցած, պիտի նշանակէր որոշ միամտուութիւն յայտնաբերել :

Փարիզի ուսանողական ցոյցերը չմնացին իրենց բուն իմաստին մէջ: Առիթ տուին արհեստաւոր խռովարարներու, որ շահագործեն արդար դժգոհութիւններ:

Արդարեւ, տարիները յաջորդեցին տարիներուն ու չիրագործուեցաւ համալսարանական անհրաժեշտ ու խոստացուած բարեփոխումը : Աւելին՝ յաճախ բարեփոխումներ իրարու յաջորդեցին, աւելի մեծ շփոթութիւն ստեղծելով: Վկայականներ տրուեցան՝ բայց ո՛չ աշխատանք: Նման կացութիւն մը, ի վերջոյ, չէր կրնար չստեղծել վտանգաւոր մթնոլորտ մը, մանաւանդ երբ գործը երիտասարդութեան կը վերաբերի: Այն սերունդին, որ չի գիտեր համբերել, չի սիրեր համակերպիլ եւ ատով իսկ կ՛արդարացնէ իր էութիւնը :

Հարցը այն չէ թէ այդ սերունդն ալ, ինչպէս ուրիշներ այսօր, գլուխ չունի, շրջանի մը մէջ, ուր դէպքերը աւելի մեծ են քան դէմքերը : Քոհն – Պէնտիթներ շատ դիւրին կրնան ստեղծուիլ, արդիական աշխարհին մէջ, ուր իտէալ ունեցող հերոսներու սով կայ, ուր երիտասարդութեան Ճէյմս Պոնտեր կամ Պոնի և Քլայտներ կը հրամցուին օրն ի բուն :

Ու այդ երիտասարդութիւնը նոր բան կը փնտռէ, նոր յոյսերու համար: Նախ կը մերժէ, կը բողոքէ, կը պառթեայ ամէն բանի դէմ: Դեռ չի գիտեր իր ուզածը, իր փնտռածը: Կը պարտկուի փիլիսոփայական պարպուած բառերու ետին, Մաօ կը հոլովէ Մարքսը չհասկցած, Մարքիւս կ՛երգէ Ժօրէս չսերտած ու կը դառնայ շարժում մը, զոր կարելի չըլլար զսպել :

Ցանուն համերաշխութեան, բանուորական դասը, ընկերվարական պարագլուխները կը միանան : Ամբոխը ոտքի ելած է ու այլեւս ոչ ոք գիտէ թէ ինչո՞ւ ելած է եւ ո՞ւր կ՛ուզէ հասնիլ :

Կեանքի բնական ընթացքով, անկարելի չէ որ այսօրուան «յեղափոխականը» դառնայ պահպանողական ու աջակողմ – եան քաղքենին՝ ձախի պարագլուխ, այն օրը, վաղը, երբ երիտասարդները ստիպուին պատասխանատուութիւններ ըստանձնել :

Փոթորիկը կ՛անցնի, կիրքերը կը հանդարտին, օրուան մը «հերոսները» կը մոռցուին, բայց կը մնայ սերունդի մը տագնապը:

«ՅԱՌԱՋ»

ՋԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ՑՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՈՒՍԱՆՈՂ ՈՒ ԲԱՆՈՒՈՐ ԿՈՂՔ ԿՈՂՔԻ

ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ԿՈՉԷՆ ԵՏՔ ՈՐՈՇ ՅՈՅՍԵՐ ԿԱՆ

ՍՈՐՊՈՆԸ ԲԱՑ Է

ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Ուրբաթ գիշերուան ցոյցերը կը հանդարտէին միայն առաւօտեան մօտ, տը խուր իրականութեան մը առջեւ դնելով բոլոր կողմերը : Լուրերը իրարու կը հակասէին, ըստ աղբիւրներուն, համալսարանական դասատուներ, նոպելեան մըրցանակաւորներ կը միանային ուսանողներուն, դատապարտելով խստօրէն ոստիկանական զսպումը : Պաշտօնական աղբիւրներու համաձայն վիրաւորներու թիւը կը հասնէր 359ի, որու 102ը՝ ուսանող եւ 257ը՝ ապահովութեան ուժերու անդամներէն :

Մթնոլորտը լարուած կը մնար մինչեւ իրիկուն երբ Փարիզ կը հասնէր նախարարապետ Փոմփիտու, Պարսկաստան եւ Աֆղանիստան կատարած իր ճամբորդութենէն :

Քանի մը ժամ ետք արդէն, գիշերուան 11ին, ձայնպատկարասփիւռէն կարճ ուղերձ մը կ՛ընէր եւ կը յայտարարէր. — « Պաշտօնական ճամբորդութեան ընթացքին զոր կազմակերպած էին Պարսկաստանի եւ Աֆղանիստանի կառավարութիւնները եւ որ յայտնաբերեց մտաւորական հսկայ վարկը զոր կը վայելէ ներկայ Ֆրանսան այդ հեռաւոր երկիրներուն մէջ, չդադրեցայ խոր տխրութեամբ հետեւելէ համալսարանական խռովքին, ցոյցերուն որոնց տեղի տուաւ եւ որոնք յաճախ այլասերեցան, ստիպելով կառավարութիւնը, որ, ինչպէս իր պարտականութիւնն է, կարգը վերահաստատէ :

« Ուրեմն, վերադարձիս իսկ, հազիւ երեք ժամ առաջ, համախմբեցի ձեռնհաս նախարարները, յետոյ խորհրդակցելէ ետք Հանրապետութեան նախագահին հետ եւ անոր համաձայնութեամբ, որոշեցի որ Սոռպոնը ազատօրէն պիտի վերաբացուի Երկուշաբթիէն սկսեալ : Դասերը վերսկսելով Տեսուչին եւ տուայէններու արագ կարգադրութեամբ :

« Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին որպէսզի քննութիւններու թեկնածուները, չտուժեն իրենց աշխատանքին ստացած յապաղումէն :

« Երկուշաբթիէն իսկ, Վերաքննիչ Ատեանը պիտի կարենայ, ըստ օրէնքին, որոշում տալ ազատ արձակման դիմումներուն մասին, որոնք ներկայացուած են դատապարտուած ուսանողներուն համար :

« Այս որոշումները ներշնչուած են խոր համակրութենէ մը ուսանողներուն նը կատմամբ եւ վստահութենէն իրենց ողջմտութեան հանդէպ :

« Սոռպոնը վերադարձնելով իր սահմանումին, զայն կը վերադարձնենք իր կոչումին, որ է ազատօրէն ընտրուած դասաւանդութեան ուսումը եւ նաեւ, անհրաժեշտ է, մեր համալսարանին վերանորոգումը :

« Այս վերանորոգումը, կառավարութիւնը ու ես, չենք դադրած զայն անհրաժեշտ հռչակելէ եւ պիտի շարունակենք, գործակալութեամբ բոլոր շահագրգռուողներուն՝ դասատու եւ ուսանող :

« Կոչ կ՛ընեմ բոլորին եւ ի մասնաւորի Համալսարանին ներկայացուցչական կազմակերպութեանց պատասխանատուներուն, որ ետ մղեն գրգռութիւնները քանի մը արհեստաւոր խռովարարներու եւ գործակցին արագ եւ ամբողջական հանդարտութեան մը : Ինչ կը վերաբերի ինծի, ես պատրաստ եմ այդ խաղաղեցման :

« Թող այս կոչս լսուի իւրաքանչիւրէն» :

Այս կոչը իր դրական արդիւնքը կուտար որոշ չափով, հանդարտեցնելով մտքերը, բայց ոչ մէկ փոփոխութիւն կը բերէր Ազգ. ընդհանուր գործադուլի որոշումին, որ տրուած էր միասնաբար բոլոր սէնտիքաներու կողմէ, բացի ՍԷ ԷՖ ԹԷ ՍԷէն որ կը մատնանշէր ցոյցին քաղաքական բնոյթը :

Երկուշաբթի օր, Մայիս 13, ընդհանուր գործադուլը կը գործադրուէր բաւական զգալի համեմատութեամբ : Շարժումին միացած ըլլալով մամուլի բանուորներու սենտիքան երեկոյեան թերթերը (երեկոյեան թերթ կը նկատուին անոնք որոնք լոյս կը տեսնեն առաւօտեան ժամը 11էն ետք, յաջորդ օրուան թուականով) ի շարս որոնց «Յառաջ» լոյս չէին տեսներ Երկուշաբթի օր (Մայիս 14ի թուականով) եւ առաւօտեան թերթերը, Երեքշաբթի առաւօտ :

Մեթրօն կը բանէր կէս առ կէս, կառախումբերը, ըստ գիծերու հարիւրէն 30էն մինչեւ 60 համեմատութեամբ : Փակ կը մնային պետական սպասարկութիւնները, դրամատուները, օթոպիւսները կը բանէին մէկ երրորդի համեմատութեամբ, կազ եւ ելեկտրականութիւն դադարներ կ՛արձանագրէին ըստ թաղերու : Թղթատարը կը հետեւէր շարժումին զգալի համեմատութեամբ : Գործադուլը կը խանգարէր նաեւ կեանքը բովանդակ երկրին մէջ :

ՑՈՅՑԵՐԸ

Եունայթըտ Փրէս մամուլի գործակալութիւնը (Ֆրանսական գործակցութիւնը գործադուլի մէջ էր) 171 հազար կը հաշուէր ցուցարարներու թիւը որոնք ժամը 2էն, Երկուշաբթի օր, կը սկսէին համախմբուիլ Ռեփիւպլիքի հրապարակը, տողանցելու համար մինչեւ Տանֆէր – Ռոշըռօ :

Ցոյցին կը մասնակցէին բացի ուսանողներէն, բանուորները եւ քաղաքական պարագլուխներ ինչպէս՝ Միթերան, Կի Մոլէ, Վալտէք Ռոշէ, եւն. եւն. :

Բազմաթիւ կարմիր դրօշներու կողքին, կային նաեւ անիշխանականներու (անարշիսթ) սեւ դրօշները: Ցուցատախտակներու սովորական կարգախօսքն էր՝ «ուսանող, բանուոր համերաշխութիւն» : Ցուցարարները «Միջազգային» կ՛երգէին ու մերթ ընդ մերթ կը պոռային «ՍԷ ԷՌ ԷՍ, սպանիչ » ինչպէս նաեւ բազամաթիւ այլ բողոքներ Իշխանութեան դէմ :

Ժամը երեկոյեան 6էն ետք է, որ Տանֆէռի հրապարակին վրայ, որոշ շփոթութիւն կը ստեղծուէր: Մինչ Ուսանողներու միութեան (ԻՒԵՖ) եւ սէնտիքաներու պատասխանատուներու հրահանգն էր որ ցորցարարները այլեւս ցրուին, Քոհն Պէնտիթ «դէպի Էլիզէ» կը պոռար նախ, ապա ժամադրութիւն կուտար Շան Տը Մառս շարունակելու համար ցոյցը : Հոն խօսք կ՛առնէր ԻՒԵՖի փոխ նախագահը Ժ. Սովաժօ եւ կը հրաւիրէր բոլոր ուսանողները, որ գրաւեն բոլոր համալսարանները եւ հոն մտքերու փոխանակութիւն ունենան : Մէկ միջադէպ մը, որու հետեւանքները կրնային ծանր ըլլալ, կը պատահէր ժամը 8ին ատենները, Տանֆէր, երբ արագօրէն Փոլիս – Սրքուռի կառք մը, որ վիրաւոր երախայ մը կը փոխադէր մօրը հետ (երթեւեկի արկած) կը փորձէր ճեղքել բազմութիւնը անցընելու համար: Անմիջապէս ցուցարարները կը յարձակէին կառքին վրայ, քարկոծելով եւ լինչի բռնելով ոստիկանները : ԻՒԵՖի կարգի սպասարկութիւնն է որ կը յաջողէր ազատագրել կառքը :

Ցուցարարներու թիւը, ինչպէս միշտ կարելի չէ եղած ճշդել : Ըստ ոստիկանութեան կը հասնէր երկու հարիւր հազարի, մինչ կազմակերպիչները 800 հազար կուտան իբրեւ թիւ: Կը մնայ միջին մը հանել: Ցոյցեր եղած են նաեւ դաւառը, մանաւանդ Մարսէյլ, Լիոն: Թուլուզն է սակայն որ ամէնէն կարեւոր ցոյցը արձանագրած է ազատագրումէն ի վեր: Այս ցոյցերու ընթացքին պահանջուած է ոչ միայն Լուսաւորութեան նախարարին, այլեւ Հանրապետութեան նախագահին հրաժարումը :

Երկուշաբթի գիշեր շատ ուշ, ժողովներ եւ մտքերու փոխանակութիւնները շարունակուած են Սոռպոն եւ այլուր : Ուսանողները նոյնիսկ խօսած են Սոռպոնի պատերուն Ֆրէսքներու մասին, նախ զանոնք պարտկած են, ապա համակերպելով որ կարելի է արուեստի գործ նը կատել, որոշած են ձգել: Այս ձեւով է որ ներկայիս ալ կը սկսի «մշակութային յեղափոխութիւն մը » :

A NOS LECTEURS

Par suite de la grève décidée par le Comité Intersyndical du Livre, « Haratch » n'a pas paru hier (numéro daté du Mardi 14 Mai).

LE COMITE INTERSYNDICAL DU LIVRE PARISIEN COMMUNIQUE :

Le comité intersyndical du Livre parisien communique :

« Face aux événements dont l'Université est le théâtre depuis plus de dix jours et dont le gouvernement porte seul la responsabilité, le comité intersyndical :

— affirme son soutien aux revendications légitimes des étudiants, lesquelles correspondent, pour l'essentiel, aux préoccupations des travailleurs ; il exprime son entière solidarité aux étudiants, enseignants et universitaires et exige avec eux : l'arrêt total de la répression policière ; la libération immédiate de tous les emprisonnés ; la réouverture des facultés et de la Sorbonne et le passage normal des examens ; une véritable réforme démocratique de l'enseignement et de de l'Université. Se félicitant de l'accord intervenu entre les organisations confédérales ouvrières, d'étudiants, d'universitaires et d'enseignants, le comité intersyndical du Livre parisien appelle l'ensemble des travailleurs du livre — presse et labeur — à faire grève, vingt-quatre heures, le lundi 13 Mai 1968.

×

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

«Գիրքի բանուորներու Համընկերակցական Կոմիտէին » գործադուլի հրահանգի հետեւանքով «Յառաջ» երէկ լոյս չըսաւ (Մայիս 14, Երեքշաբթիի թուականով թիւը), ինչպէս տեղական իր պաշտօնակիցները :

ՎՐԻՊԱԿ.— « Յառաջ »ի Կիրակի օրուան թիւին վրայ սխալմամբ Շաբաթ մընացած է թէեւ թուականը ճշդուած : Տողաշար մեքենային մէկ ծանր խանգարման հետեւանքով, կարելի չեղաւ թերթին վերջին փորձերը կատարել :

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԱՀԸ

Վերջապէս Ֆրանսացի վիրաբոյժները եւս կրցան փորձել սրտի փոխարկումը, շնորհիւ Ապրիլի վերջին տրուած եւ միայն հիւանդանոցներու վիրաբոյժներուն վերապահուած նոր արտօնագրի մը, որուն անհամբեր կը սպասուէր:

Այս արտօնագիրը, հիմնուելով գիտական – կենսաբանական նորագոյն տուեալներու վրայ, փոփոխութեան ենթարկեց մահուան մինչեւ այժմ ընդունուած դատանիշերը (քրիթեր) եւ դիւրացուց մահէն անմիջապէս յետոյ ներքին գործարաններու բարձումը ու փոխարկումը:

Դժբախտաբար գործողութիւնը ձախող վերջ ունեցաւ: Փոխարկեալ հիւանդը մեռաւ: Կը թուի թէ հիւանդին ընտրութիւնը լաւ կատարուած չէր, քանի որ անոր երակային դրութիւնը նպաստաւոր պայմաններ չէր ներկայացներ: Ինչ որ պատճառ եղաւ, գործողութենէն գրեթէ անմիջապէս յետոյ, արեան դոնդողներու կազմութեան, զորս փոխարկուած սրտին առաջին զարկերը ցրուեցին ամէն կողմ, եւ, խցելով ուղեղին, թոքերուն եւ երիկամներուն երակները, դժուարացուցին անոնց պաշտօնավարութիւնը: Ինչ օգուտ ինքնաշարժի մը շարժակը փոխել, եթէ անոր միւս մասերը մաշած են եւ լաւ չեն գործեր:

Կը թուի թէ Ֆրանսական վիրաբուժական խմբակը, անակնկալօրէն տրամադրելի ունենալով արկածեալ երիտասարդի մը փոխարկելի սիրտը, աճապարած է գործողութեան ենթարկելու սրտագար վատառողջ հիւանդ մը, Ֆրանսայի եւ Եւրոպայի մէջ սրտի փոխարկութեան առաջնութիւնը շահելու նպատակով:

Նշանակելի է որ Ֆրանսացի երեք հրաշակաւոր սրտի մասնագէտներ, որոնք խստիւ քննադատած էին Պառնարտը եւ այպանելով զայն, բախտախընդրութիւն նկատած էին անոր կատարած սրտի առաջին փոխարկումը, գովասանական խօսքեր միայն ունեցան իրենց արուեստակիցներուն համար ...

Հիմա որ Ֆրանսական հիւանդանոցներուն մասնագէտներուն դիւրութիւն տրուեցաւ սրտի փոխարկումներ կատարելու համար, գործողութիւն մը որուն կարելիութիւնը 1975ին միայն կը նախատեսէր Ֆրանսացի անուանի վիրաբոյժ մասնագէտ Փրոֆ. Տիւպոսթ, տեսակ մը մրցակցութիւն սկսած է զանազան երկիրներու մասնագէտներուն միջեւ, որ կրնայ ծանր եւ պատասխանատու ձախողումներու առաջնորդել: Երբ ոգեւորութեան եւ փորձերու սկզբնական շրջանը անցնի, անտարակոյս վիրաբոյժները աւելի զգոյշ պիտի ըլլան թեկնածուներու ընտրութեան մէջ:

Թեկնածուները չէ որ կը պակսին, այլ փոխարկելի առողջ սիրտերը, որոնք հազուադէպօրէն տրամադրելի են: Որովհետեւ սրտի բարձումը պէտք է կատարել երիտասարդ եւ առողջ սիրտ ունեցող հիւանդի մը, ընդհանրապէս արկածեալի մը մահէն անմիջապէս ետք եւ, առանց ժամանակ կորսնցնելու, փոխարկել թեկնածու հիւանդին կուրծքին մէջ: Մինչեւ որ կարելի ըլլայ բնական սրտի տեղ արուեստական սիրտ փոխարկել, ինչ որ սկսած է կիրարկուիլ Ամերիկայի մէջ, կամ տրամադրելի պահածոյ սիրտ ունենալ որուն կարելիութեան լուրը վերջերս տրուեցաւ Ֆրանսայի մէջ, անհրաժեշտ է սպասել արկածեալի մը մահուան, անմիջապէս անոր սիրտը առնելու համար:

Այստեղ հարց կը ծագի թէ ինչպէս պէտք է որոշել մահուան պահը, այսինքն կեանքը մահէն բաժնող իրական սահմանը, որմէ յետոյ արտօնուած է սրտին բարձումն ու փոխարկումը:

Մահը կենսական պաշտօններու վերջնական դադարն է, այն սահմանը զոր անցնելէ յետոյ, այլեւս անկարելի է դէպի կեանք վերադառնալ:

Ֆրանսայի եւ շատ մը երկիրներու մէջ այս սահմանը կամ պահը ճշդող օրինական տրամադրութիւն չկայ: Հնուց ի վեր սրտի, արեան շրջանառութեան եւ շնչառութեան դադարը եւ անոնց ընկերացող կարգ մը երեւոյթներ, իրական մահուան դատանիշերը կը նկատուին, զորս կը հաստատեն քաղաքապետական պաշտօնեաներ կամ բժիշկներ եւ կարգ մը պարագաներու մէջ՝ փորձագէտներ:

Բայց անցեալին մէջ եւ դեռ 1956ին Մէլպուրնի մէջ պատահեցան պարագաներ, երբ մեռեալ նկատուած մարմիններ վերակենդանացան, ինքնաբերաբար կամ բժշկական միջամտութեամբ: Այդ պարագաները նկատի առնելով, Ֆրանսական օրէնքը, առ ի ապահովութիւն, թաղումը կ՚արտօնէ երեւութական մահէն 24 ժամ յետոյ միայն, երբ արդէն դիակը պաղած եւ կարծրացած է:

Հիւանդանոցներուն մէջ միայն կարելի է, դիազննութեան կամ փորձարկութեան համար, 24 ժամէն առաջ դիակ մը կտրատել: Այս պարագային երկու փորձագէտ բժիշկներ զանազան միջոցներով եւ գործիքներով նախապէս կը հաստատեն իրական մահը:

Այս պայմաններուն մէջ կարելի չէր անշուշտ որեւէ գործարան փոխարկել, մանաւանդ որ անդամահատութիւնը կամ դիազննութիւնը պարտադրաբար պէտք է կատարուէին մանրէներով վարակուած դիարաններու եւ ոչ թէ ապանեխուած վիրաբուժասրահներու մէջ:

Ահա թէ ինչու, Տոքթ. Պարնարտի առաջին գործողութենէ ետք, անհրաժեշտ նկատուեցաւ, Ֆրանսայի մէջ եւս ներքին այս կամ այն գործարանին փոխարկումը կարելի դարձնելու համար, մահուան սահմանը ճշդորոշել:

Վերջին 15 – 20 տարուայ դիտարկութիւններն ու փորձարկութիւնները ցոյց տուին որ սրտի եւ շնչառութեան դադարը հանգրուան մըն է միայն դէպի մահ տանող ճամբուն վրայ, ուրկէ կարելի է դէպի կեանք վերադառնալ:

Ներկայիս կիրարկուած վերակենդանացման (բէանիմասիոն) միջոցները կըրնան, կարգ մը պարագաներու մէջ, սրտին բաբախումները եւ շնչառութիւնը վերահաստատել եւ շաբաթներ ու ամիսներ ապրեցնել նոյնիսկ խոր թմբիրի (քոմա) մէջ գտնուող հիւանդներ, անոնց տալով բուժուելու պատեհութիւնը:

Այսպէս է որ բուժուեցաւ Խորհրդային Ռուսիոյ բնագէտ գիտուններէն աշխարհահռչակ Լեւ Լանտաու, որ 1962 Յունուարի սկիզբը կառքի ծանր արկածի մը հետեւանքով գրեթէ ջարդ ու փշուր եղած էր: Նոյն ամսու ընթացքին հինգ անգամ մեռաւ, համաձայն մահուան սովորական դատանիշերուն եւ հինգ անգամ վերակենդանացաւ շնորհիւ դարմանող բրժիշկներուն յոռետես բայց յարատեւ ճիգերուն: Ամիսներ շարունակ թմբրած եւ բոլորովին անգիտակից վիճակի մէջ մնալէ ետք առողջացաւ եւ վերջերս միայն իրապէս մեռաւ:

Այս եւ նման դիտարկութիւններ հաստատեցին որ կեանքին վերջին հանգրուանը կամ սահմանը ոչ թէ սիրտը եւ շնչառութիւնը, այլ ուղեղի գործունէութեան դադարն է: Որքան ատեն որ սիրտը, շնչառութիւնը, եւ ուղեղը կը գործեն, նոյնիսկ շատ տկար, բնականօրէն կամ արուեստական միջոցներու եւ բնախօսական հեղուկներու օգնութեամբ, ենթական ողջ հիւանդ կը նկատուի եւ կեանքի սահմաններուն մէջ կը գտնուի, նոյնիսկ եթէ շաբաթներէ կամ ամիսներէ ի վեր թմբրած վիճակի մէջ է: Կիրարկուած բուժական միջոցները կրնան, ժամանակի ընթացքին, դէպի բուժում առաջնորդել զայն: Այսպիսի հիւանդներու վրայ չէ որ կը կատարուի սրտի կամ այլ գործարանի մը բարձումը:

Բայց երբ դադրած է կամ կը դադրի ուղեղին գործունէութիւնը, զոր կը յայտնաբերէ անոր ընկերացող ելեկտրական ալիքներու յատուկ գործիքով արձանագրութիւնը (ելէկտրո անսէֆալոկրամ), ենթական «ողջ մեռեալ» մը կը դառնայ, նոյնիսկ եթէ սիրտն ու շնչառութիւնը կը շարունակեն գործել: Հիւանդը այլեւս անցած է սովորական թմբրութեան սահմանը (քոմա տէքասէ), ու մտած է մահուան սահմաններուն մէջ: Վերակենդանացման բոլոր միջոցները անզօր կը մընան զայն կեանքի բերելու, նոյնիսկ եթէ շաբաթներ եւ ամիսներ շարունակուին: Ուղեղագրական գործիքը, փոխանակ ելեկտրական ալիքներու, տափակ եւ ուղիղ գիծ մը ցոյց կուտայ, որ եթէ քանի մը անգամ կրկնուի, կը հաստատէ ուղեղին, հետեւաբար ենթակային վերջնական մահը:

Այսուհանդերձ մարմնին զանազան մասերը, հիւսկէնները եւ բջիջները կը շարունակեն արուեստականօրէն ապրիլ, որքան ատեն որ սիրտը եւ շնչառութիւնը կը գործեն վերակենդանացման արուեստական միջոցներով: Անմիջապէս որ դադրեցուին, ենթական իր վերջին շունչը կուտայ եւ դիակ մը կը դառնայ, որուն զանազան մասերը աստիճանաբար կը մեռնին, ինչպէս եղունդները եւ մազերը, որոնք օրերով կը շարունակեն աճիլ:

Ահա այս պայմաններուն մէջ մեռնողներէն է որ փոխարկումի համար կ՚առնուի սիրտը կամ ուրիշ գործարան մը: Եթէ խոր թմբրութեան մէջ գտնուող հիւանդին կամ արկածեալին ուղեղը մեռած է, ինչ որ քանիցս կը ստուգեն ուղեղագրական գործիքով, վերակենդանացման միջոցները փոխարկումէն անմիջապէս առաջ կը դադրեցնեն եւ գործողութեան կը ձեռնարկեն: Լիոնի մէջ երիկամներու բարձումը կը կատարեն նոյնիսկ երբ ուղեղին մահը հաստատուած է, բայց սիրտը եւ շնչառութիւնը տակաւին կը գործեն, որովհետեւ հիւանդը մեռած կը նկատուի:

Այս տուեալներէն կը հետեւի թէ ներկայիս կեանքին վերջին սահմանը ուղեղի մահն է որ նկատի կ՚առնուի փոխարկումներու համար: Իսկ սովորական պարագաներու մէջ սրտին եւ շնչառութեան դադարը եւ 24 ժամուան մէջ դիակնային կարծրացումը բաւական կը նկատուին մահը հաստատելու համար:

Մահուան սահմաններուն ընդլայնումը յոյս ներշնչած է ոմանց թէ օր մը գիտութիւնը պիտի յաջողի, սրտին եւ շնչառութեան նման, մեռած ուղեղները վերակենդանացնել եւ մեռեալները յարուցանել:

Ամերիկացի մը, Ռապըրթ Էթինկէր, 1964ին գիրք մը հրատարակեց, «Մարդը անմա՞հ է» խորագրով, որուն մէջ կ՚աւետէ «սառուցումի դարաշրջանը»: Հեղինակը կը թելադրէ սառեցնել անդարմանելի հիւանդները, օրինակ խլիրդ ունեցողները, այն յոյսով որ գիտութիւնը օր մը պիտի յաջողի զանոնք բուժել:

«Խենթը ըսաւ, խելոքը հաւատաց» կ՚ըսէ ժողովուրդը: 1967 Յունուար 12ին Քալիֆորնիոյ համալսարանի հոգեբաններէն Ճէյմ Պետֆորտի դիակը, իր կտակին համաձայն, խիստ պաղ սառնարանի մը մէջ դրուեցաւ: Ուրիշ հինգ անձեր անոր օրինակին հետեւեցան, այն յոյսով մը գիտութիւնը օր մը պիտի կրնայ յարուցանել զանոնք: Առ ի գիտութիւն ըսենք որ սառեցումը 25 հազար Ֆրանք կ՚արժէ, իսկ պահապանութեան եւ ելեկտրականութեան ծախքերը տարեկան հազար Ֆրանքի կը հասնին:

Վերջին քառորդ դարու ընթացքին «խենթ» որակուած այնքան գաղափարներ իրականացան, որ արդիլուած չէ յուսալ:

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Վերջապէս դուռը բացուեցաւ եւ փաշան կրկին երեւցաւ:

Երբ կրկին բազմեցաւ իր նախագահական աթոռը, դէմքը առջի խստութիւնն ու դաժանութիւնը կորսնցուցած էր: Ժպտերես քովիններուն հետ քանի մը խօսք փոխանակեց եւ յետոյ Սալիհա հանըմին դառնալով՝ ամենայն քաղցրութեամբ ըսաւ.

— Հանըմ էֆէնտի, քիչ մը առաջ, հաւանաբար իմ խօսքերուս ոգին լաւ չըմբռնելով յուզուեցաք եւ կարգ մը խօսքեր ըսիք որոնք այսպիսի ատեանի մը առջեւ անվայել էին եւ ես ալ, բնականաբար ձեր այդ խօսքերէն ազդուած չկրցայ պաղարիւնութիւնս պահել եւ ասկէ յառաջ եկաւ ցաւալի թիւրիմացութիւն մը: Այժմ կը խնդրեմ որ տեղի ունեցած այդ անպատեհ խօսքերը մոռնանք եւ չեղեալ համարինք: Մեր նպատակն է ձեզ ոչ թէ իբրեւ թշնամիներ նկատել եւ ըստ այնմ վարուիլ, այլ ուշի ուշով ուսումնասիրել եւ հասկընալ թէ ի՞նչ պատճառաւ ձեռնարկած էք կարգ մը արարքներու, որոնք դատապարտելի կ՚երեւան մեզի: Եթէ ձեզի այդ արարքներուն մղող պատճառներուն մէջ արդարացի կէտեր կան՝ վստահ եղէք, որ մեր վեհափառ տէրը, իր անսահման բարութեամբը եւ անհուն ներողամտութեամբը նկատողութեան պիտի առնէ զանոնք ու պարտ ու պատշաճը պիտի տնօրինէ իր աննման իմաստութեամբը: Այսպէս ուրեմն, մեր կատարածը հարցաքննութիւն մը չէ, եւ մենք ալ դատաւորներ չենք, այլ տեսակ մը պետական խորհուրդ գումարուած է հոս ձեր գանգատները լսելու համար, ուստի նոյնիսկ ձեր շահը կը պահանջէ որ ամէն բան տեղն ի տեղօք ըսէք:

— Ճիշդ իմ փափաքս ալ այդ է, պատասխանեց Սալիհա հանըմ, որ նուրբ քմծիծաղով մը մտիկ ըրած էր Իզզէթի խօսքերը:

— Ուրեմն այժմ իրարու միտք հասկըցանք, ըսաւ պալատականը զուարթութեամբ, հաճեցէք մեզ ըսել ձեր ո՛վ ըլլալը եւ ի՛նչ նպատակի ծառայելը:

Սալիհա հանըմ իր աթոռին վրայ շարժում մը ըրաւ, երեսը բոլորովին դէպի իր դէմը գտնուողները դարձնելու համար, յետոյ հանդարտ ու վճռական ձայնով մը սկսաւ խօսիլ.

— 43 տարեկան եմ, ըսաւ, եւ ծնողացս երրորդ աղջիկ զաւակն եմ. հայրս, Հիւսնի էֆէնտի, Ապտիւլ Ազիզ կայսեր հաւատարիմ պաշտօնեաներէն էր եւ մինչեւ ետքը, ինչպէս յաջողութեան եւ փառքի վայրկեաններուն, նոյնպէս դժբախտութեան ատեն, հաւատարիմ մնաց անոր: Երբ ամէնքը իր անկումէն ետքը իրեն երես կը դարձնէին ապերախտութեամբ եւ կը սկսէին Ապտիւլ Համիտի նորածաղ աստղին երկրպագել, անիկա հաւատարիմ ու անձնուէր մնաց իր նախկին վեհապետին եւ հակառակ իրեն եղած փայլուն խոստումներուն՝ չուզեց երբեք զայն ուրանալ: Ես այն ատեն տասնեւվեց տարեկան էի, բայց լաւ կը յիշեմ բոլոր այս իրողութիւնները, մանաւանդ որ խեղճ հայրս յաճախ մեզ իր քով կը կանչէր եւ մեզի կը պատմէր իր հոգեկան ամբողջ տառապանքները եւ այն անզօր կատաղութիւնը, որ իր հոգին կը փոթորկէր, իր սիրելի վեհապետին կրած չարչարանքները եւ ստորնացումները տեսնելով: Օր մըն ալ լալով մեզի պատմեց թէ ինչպէս Ապտիւլ Ազիզ մեռած գտնուած էր իր սենեակին մէջ եւ թէ ինչպէս այդ մահը անձնասպանութեան մը կը վերադրուէր: Սակայն հայրս բնաւ երբեք չհաւատաց այդ երակները կտրելով ինքնասպան ըլլալու պատմութեան եւ մինչեւ ետքը կը զոչէր.

«—Սպաննեցին, վատաբար սպաննեցին զինքը:

«Տարի մը ետքը արդէն Սուլթան Մուրատ ալ գահընկէց եղած էր եւ Ապտիւլ Համիտ գահը բարձրացած:

«Այս միջոցին հայրս զիս ամուսնացուց Նէճիպ պէյի հետ որ հազիւ 26 տարեկան, արդէն փայլուն զինուորական մըն էր եւ հարիւրապետի աստիճան ունէր: Թուրքեւռուսական պատերազմի միջոցին էր ու ամուսինս Պոլիս մնացած, Սուլթանին անձնական գունդերուն կը պատկանէր, բայց ամուսնութենէն հազիւ ամիս մը ետք, չկրնալով հանդուրժել Պոլսոյ մէջ ձեռքերը ծալած մնալ, երբ իր ընկերները եւ պաշտօնակիցները հայրենիքի պաշտպանութեան համար պատերազմի դաշտը կը գտնուէին, գործօն բանակի մէջ ծառայելու համար խնդրագիր մատոյց եւ իր փափաքին համեմատ զրկուեցաւ Պարքանեան բանակին մէջ:

«Ամբողջ պատերազմի միջոցին, անօրինակ քաջութիւն մը ցոյց տուաւ, Փլեվնայի հերոսական պաշտպանութեան ժամանակ մէկ քանի անգամներ վիրաւորուեցաւ թշնամիի գնդակներէն եւ ի վերջոյ Օսման փաշայի բանակին հետ գերի ինկաւ, սակայն յաջողեցաւ փախչիլ ու վերադառնալ Պոլիս, ուր խաղաղութիւնը կնքուելէ ետքը աստիճանի բարձրացում ստացաւ ...:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(122 – Շար.)

ՀԱՅԳՈՒԿԱՉ

ԹԱՏԵՐԱՇԱՐ

—*—

ՂՎԻՂՈՓ

ԺՎՎԵ ՂԱՃԱՍԻՆ

ԱՐ ԺՈՒՅՈ

—*—

ՀՎԱՄՈՒՆԻ ՀԵՂ ՄԵԿՆ ԱՐԵՎ ՁԵՂՆ ՀՎԱՄՈՒՆԻՆ Ի ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՀՈՂԻՆ ՎՐԱ ՀՎԱՄՈՒՆԻՆ ՀԵՂ ՄԵԿՆ ԱՐԵՎ ՁԵՂՆ

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Դատաւորեանի եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն, իրենց հօր կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու-սումնասիրաց Միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Շահինեանի իր ամուսնոյն Մկրտիչ Շահինեանի մահուան առթիւ, նաեւ Տէր եւ Տիկին Թադեոր Շահինեանի եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առած – ցած է, Գառնիկ Ա. Սրկ. Վարժապետեանի մխիթարեան, Տիկին Մառի Սահակեանի ձեռամբ պատրաստուած, ծանրագին ոսկեթել բանուած կարմիր սկիհի ծածկոց մը, եւ Մեռելոցին մասնաւոր հոգեհանդստեան պաշտօն կատարուած է, վերոյիշեալ տիկնոջ ննջեցեալներու եւ մանաւանդ անոր նորոգ հանդուցեալ եղբօր Տիրան Յարութիւնեանի հոգւոյն իհանգիստ :

Պ. Անդրանիկ Զալըգեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Լիոնի Կոմիտաս երգչախումբը դպրոցին կը նուիրէ 100 ֆրանք, Պ. Գապագճեան 50 եկեղեցիին, իսկ Պ. Վարդգէս Զալըգեան 30 եկեղեցիին : Պ. Պաղայեան 25 ֆր. Հնազանդ Հէքիմեանի մահուան քառասունքին առթիւ : Տիկին Լուիզ Յովհաննէսեան Մայր Աթոռ Էջմիածնի 50 ֆր., Տիկին Տէս – տանեան եկեղեցւոյս տասը ֆրանք :

Յովսէփ Ազատխանեանի մկրտութեան առթիւ, Հայկազեան վարժարանին կը նուիրեն.— Ասէքխանեան 50 ֆր., Տէմիրճեան, Սուքիասեան, Բաթրիքեան տասնական, Ոսկերիչեան եւ Օպոզեան Բ. 50ական ֆրանք :

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու-սումնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշումով, կոչ սանուհիի մը դտնելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968–69 դպրոցական շրջանին համար :

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները.— 1. 10էն 12 տարեկան ըլլայ : 2. Ծնողքը պէտք է Սեբաստիոյ Նահանգէն ըլլայ կամ դերդաստանէն : 3. Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուցչական կազմի մը քննութենէն ետք : Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ մխաին յաճախած դպրոցին վերջին տարուան նիշերը : Դիմումները ընել մինչեւ Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն.— Շիրվանեան, 65 վուա տ'Իսի, Մալաֆոփ, (Հեռ. 642–75–70) : կամ Հայկազ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար Ժորժ Էս – բրաժէն, Ռուբաս – Պլան Մարսէյլ 7 : (Հեռ. 53–20–49 :

travaux de peinture et de décoration de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՒՍԵԱՆ

22, rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձակուրդի նպատակութիւնները բացուած են : Ծնողք – ներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 17, Րիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հետեւեալ թուղթերով :—

Livret de Famille,
Carte d'Immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախումբ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէնթ Անթուան, կարատանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ ղաչտահանդէսը Յուլիս 7ին, կիրակի օր : Ֆապրը Կուլի ծառաստանին մէջ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառլօնիէրի չքեղ սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
Երգչախումբի համերգը Դեկտ. 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսը Յունիս 30, կիրակի :

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի 20 Յունիս, մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուագախումբին :

×

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, կիրակի, Միւթիւալիթէի սրահը : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Տրապիզոնի Նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կաանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

ԿՈՒԶՈՒԻ

Երկու հոգինոց ընտանիքի մը համար միջին տարիքի կին մը կը փնտռուի, որ նաեւ ճաշ պատրաստէ : Առանձին սենեակ եւ լաւ վարձատրութիւն : Դիմել.

Ets. BERLUC
226, Rue St. Denis, Paris
CEN. 54-48

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը : Գրատունը բաց է ամէն օր (բացի կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14.30էն 19ը :

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած) :

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 26, ժամը 20·30ին
SALLE PLEYEL

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի առաւօտ, Մայիս 26

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն Մայիս 25, Ազգ. Տան սրահը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն, Մայիս 25ին

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի (Մայիս 26) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի Քաղաքապետարանի սրահը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 23ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ Մէջ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով
Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ »Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 50ամեակին առթիւ « Հայաստան» Մայիս 28ի նախօրեակին լոյս պիտի տեսնէ 16 էջերով՝ ամբողջութեամբ նուիրուած մեր ժամանակակից պատմութեան քախտորոշ թուականին :

Վարչութիւն «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐԶԻ ՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. վարչութեան :

Նախաձեռնութեամբ Կրթական Մարմնի :

Հայկազեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, պարեր եւ տրամախօսութիւններ :

Հանդէսի ընթացքին, աւուր պատշաճի ոգեկոչում պիտի ըլլայ նաեւ Վարդանանց վկաներուն համար :

Հանդէսը, տեղի կ'ունենայ այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3ին, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը : Ներբեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Պանեէօ. Քաջանմանուհիի նահիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Չորեքշաբթի (Մայիս 15) ժամը երեկոյեան 8·30ին, ընկերուհի Գարաօղլանեանի տունը, Րիւ Լավուազիէ, Քաշան :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱՋԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԱՊՍԱԿԻ»	**10 Ֆ.**	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ապգամ հրատարակելի եւ ձշգրակուած ծանոլով ապգերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազգերու մասնաւոր պայմանագրութիւններու համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale

Directrice : Arpik Missakian

Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
16
ՄԱՅԻՍ
JEUDI
16 MAI
1968

Le Numéro 0,40 F.

44րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11212 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.212

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ՍՈՒՊՈՆ ԵՒ ՆԱՆԹԷՆ

«ԻՆՔՆԱՎԱՐ» ՀՌՉԱԿՈՒՄԸ

ՈՒՄԱՆՈՂՆԵՐԸ ՆԱԽ ՔԱՆԴԵԼ Կ'ՈՒԶԵՆ

Երեքշաբթի առաւօտ Սոպոն նոյն անոթը երեւոյթն ունէր : Ժողովները կը յարմանուէին, բակին մէջ, երիտասարդ մը, որ կը պարծենար թէ՛ նախնական ուսմանց վկայականի քննութիւնն իսկ չէ յաջողած ճաղ կը նուաղէր դաշնակի վրայ, մինչ Վիքթոր Հիւկոյի արձանը, ձանը կարմիր դրօշով զարդարուած էր : Ուսանողները «ժողովրդական ինքնաւար համալսարան » հռչակած են Սոպոնը , որ բաց է պիչկեր ցերեկ «մաքերու փոխանակութեան» համար : Ուսանողներու ընդհ. ժողովը ուրիչ որոշումներ ալ ըրած է : Օրը մէկ ժամ յայտագիր պէտք է ունենան հետաքրքրէն, այլապէս ան ալ կը դրաւեն : Սոպոնը արդիականացնելու նպատակաւ, Փիւվի տը Շավանի մէկ ֆրէսքեան ալ ներկած են, ապա «աւանդապահները» մաքրած են : Նկատելի է որ տեսական մամուլը չատ աւելի խիստ եւ հեղնական էր երբ այս դէպքերը փեքին կը պատահէին :

Ընդհ. ձգտում մը կայ նաեւ ջնջել տալու բոլոր քննութիւնները, վերջ տալու համար «ընտրութեան» : Հոս սակայն Փրոֆ. Քասթլէր (Նոպելեան մրցանակ) կը բաժնուի ուսանողներէն, «Ուզէլ ջնջել ընտրութիւն եւ քննութիւն կը նշանակէ անհնարինացնել ուսանողներու եւ Համալսարանին ապագան » : Քասթլէր կը չեշտէ թէ այցելած է աշխարհի բոլոր համալսարանները, նաեւ Խորհ. Միութիւն եւ Չի – նաստան «երկրի մը կառոյցը որքան ընկերվարական է, այնքան աւելի խիստ է ընտրութիւնը » : Բայց ուսանողները, դոնէ իրենց անունով խօսողները քննութիւն չեն ուզեր, կամ գոց դիրքով եւ միթինկի ձեւով կ'ուզեն կատարել : Այս առնչու – թեամբ կարգ մը յայտնգակութիւններ ը – ստանալ որ այս տղաքը ոչ մէկ լուրջ ծրագիր ունին, բայց տեսնելով որ ամ – բողջ երկիրը իրենց լուրջի առաւ, կ'ուզեն արտունակել ուշադրութիւն դրաւել : Այ – լանգակութիւնը ալ աւելի մեծ է երբ նը – դոյն ուսուցման սենտիքան կը ներկայա – ցընէ : Մարտ 22ի շարժումին պարագլուխն ալ՝ Քոհն – Պենտիթ, անդրադառ – նալով համաչխարհային մասնակցութեան , Մայիս 13ի ցոյցին, յայտարարած է «ինչ որ ինծի համոյք պատճառեց, այն է որ գլուխն էի տողանցքի մը ուր Մթալինա – կան արիականները կառքին տեսնէին » : Իր բանբերն ալ՝ Քոհն-Պէնտիթ, միայն մէկ երդ կ'երգէր հեռատեսիլէն « ընկերութիւնը ջանդել » :

Այս ամբողջ իրարանցումին կողքին յի – շենք որ երեքշաբթի օր Ազգ. Ժողովի նախին, նախարարապետ Փոմպիտու կա – տարած յայտարարութիւն մը ըրաւ : «Փա – րիզ ծանրակշիռ օրեր ապրեցաւ : Այնքան ալ որ Հանրապետութեան նախագահը երկարօրէն խորհեցաւ մեկնելէ առաջ : Ի վերջոյ մտածեց թէ պետութեան պար – տականութիւնները եւ Ֆրանսայի միջազ – գային դիրքը կը պարտադրեն : Մնաց որ

ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

ՄՄԲ.— Թուրքերը շատ կը զբաղին մեզմով, վերջերս : Ահաւասիկ նմոյշ մը եւս : Հետեւեալ յօդուածը լոյս տեսած է Ենի Կաղէթի մէջ, Մայիս 10ին :

Սեւրի դաշնագրին չիսնամեակին ա – ռիթով, չատ հաւանական է որ արտա – սահմանի Հայերը կարգ մը լուրջ պա – հանջներ ներկայացնեն 1970ին : Փարիզի եւ Պէյրութի մէջ խմբուած Հայ դէկա – վարներ մասնաւոր ծրագրի մը համաձայն կը գործեն , եւ լրջօրէն կ'աշխատին ի խնդիր « Անկախ Հայաստանի» մը : Ա – մերիկայի Հայոց թափած ջանքերուն ա – ռընթեր , այս նպատակով հիմնուած կո – միտէները եւ Պէյրութի մէջ հաստատ – ուած զանազան կազմակերպութիւնները ի – րենց պահանջը մինչեւ ՄԱԿին տանելու աստիճան յառաջ զացած են : Ահաւասիկ քանի մը հատուածներ այն յայտարարու – թենէն, զոր 23 Ապրիլ 1968ին հրատարա – կեց Թեհրանի մէջ «Հայկական Դատի կո – միտէ»ն :

— « Հայկական Դատի Կոմիտէն դիմեց Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան եւ պահանջեց որ մասնակցի Մարդկային Իրաւանց ժողովին, որ պիտի գումարուի Թեհրանի մէջ, 22 Ապրիլ 1968ին : Նախա – պատրաստական Ցանձնաժողովը գումար ուեցաւ 18 – 19 Մարտ Թուականներուն,

---

փարիզ հազիւ չորս ժամ է Պուքրէշէն : Աւելին, Հանրապետութեան նախագահը , իր մեկնումէն առաջ, արտօնութիւն տը – ւաւ որ օգտագործեմ այն իրաւասութիւն – ները զորս կը նախատեսէ Սահմանադրու – թիւնը երբ պետութեան նախագահը բա – ցակայ է կամ ի վիճակի չէ իր պաշտօնը կատարելու : Վերջապէս նախագահ ըը Կոլ ժողովուրդին պիտի խօսի Մայիս 24 – ին » :

Ապա նախարարապետը վերլուծեց տագ – նապը , անդրադառնալով նաեւ խոովա – րարներուն որոնք մտած են ուսանողական շարքերը :— « Կար նաեւ եւ այդ աւելի ծանրակշիռ է, անհատներ որոնք որոշ միտքեր ունէին վճռապէս, նիւթական կարեւոր միջոցներու տէր եւ նաեւ իրենց ձեռքն ունէին փողոցներու կռիւներու յարմար կազմածը , ինչ որ ցոյց կուտար թէ կախում ունին միջազգային կազմա – կերպութենէ մը, եւ որու մասին չեմ կարծեր թէ սխալ կ'ըլլայ ըսել թէ , կը ձգտի ոչ միայն խափանարարութիւն ըս – տեղծելու արեւմտեան երկիրներուն մէջ, այլեւ փարիզը խոովելու այնպիսի տեն մը երբ մեր մայրաքաղաքը Ծայրագոյն Արեւելքի խաղաղութեան ժամադրավայ – րը դարձած է » :

Նախարարապետը ապա երկարօրէն ծանրացած է համալսարանական տագնա – պին վրայ յայտնելով թէ յատուկ յանձ – նախումբ մը պիտի կազմէ որ հանդրուան առ հանդրուան պատրաստէ համալսարա – նական բարեփոխումը : Մ'իթերան պա – տասխանեց :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈՂ. Պուքրէշէ հասաւ , ուր խանդավառ ընդունելութեան արժա – նացաւ : Փոխանակուած ճառերու ըն – թացքին Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը եւ վարչապետ Ջէուչեսքու չեշտը դրին իրենց երկրին ազգ. անկա – խութեան եւ ազատութեան ձգտումին վը – րայ :

ՓԱՐԻԶԻ Պրուսէ հիւանդանոցին մէջ կատարուեցաւ սրտի փոխարկման Գ. գործողութիւնը (Ֆրանսայի մէջ) , 45 տարեկան քահանայի մը վրայ, որ չորս օր ետք գոհացուցիչ վիճակի մէջ էր :

եւ քննեց զանազան կազմակերպութեանց դիմումները, Հայոց Դատի Կոմիտէն ալ պատուիրակ մը ներկայ եղաւ : Վեց հա – րիւրի մօտ դիմումներ եղած էին պատկան յանձնաժողովին , եւ անոնցմէ քսաներե – քը միայն վիճաբանութեան դրուեցան եւ որոշում արուեցաւ : 23 դիմումներէն եօ – թը միայն օրակարգի առնուեցաւ : Հայ – կական Դատի մասին արուած յուշագիրը օրակարգէ դուրս մնաց : Միայն յարմար նկատուեցաւ որ մեր Կոմիտէն ալ մաս – նակցի ՄԱԿի այսօրինակ ժողովներուն » :

« Զարթօնք»ի մէջ ալ Վարժապետեան հետեւեալը գրած է 24 Ապրիլ, 1968ին :

— « Պէտք է վրէժ լուծենք, ոչ թէ բա – ժան բաժան ըլլալով, ոչ թէ գաղթելով , այլ հայրենիք վերադառնալով : Ալ պէտք է վերջ տանք մեր պառակտումներուն , որոնք օտարներու կողմէ նիւթուած էին : Հայրենիքի կարօտով առչորոշ Հայերը երազ մը ունին .— Ամբողջ Հայութիւնը , ամբողջական հայրենիքի մէջ» :

ՔԱՐՏԷՄՆԵՐ, ԳԻՐՔԵՐ, ԴՐՕՇՆԵՐ

Պէյրութի բոլոր խանութներուն, կա – րեւոր չէնքերուն, նոյնիսկ Ամերիկեան Համալսարանի սրահներուն մէջ կախուած են կոչեր , քարտէսներ եւ յայտարարու – թիւնները, որոնց եթէ նայիք, պիտի տես – նէք թէ «Հայրենիքը Արեւելեան Անատո – լուն » է, իսկ «զաղթը» այն ճամբան է ուրկէ 1915ին հեռացած են Թալէաթ փա – շայի կողմէ տարագրուած Հայերը : Մի – ջին Արեւելքի զանազան տեղերը ցրուած Հայերը « Հայրենիք» կը պահանջեն իս – րայէլի նման , յուսալով որ կը միանան միակ հողի մը վրայ : Օրինակ, Հալէպի մէջ գումարուած հաւաքոյթի մը ընթաց – քին, Հնչակներէն Թիւրայր Նայիրի ապտէս ըսած է . —

« Եղբայրներս , մենք այստեղ լալու համար չգումարուեցանք : Մեր նպատա – կըն է ցոյց տալ թէ, հակառակ զործը – ւած անիրաւութիւններու եւ ոճիրներու , որոշած ենք ապրիլ եւ գոյատեւել , չա – րունակել մեր պայքարը, մեզմէ կապար – ւած հողերը ետ առնել : Այս նպատակով է որ գումարուած ենք » :

Իրենց նշանաբանն է՝ «Զօրաւոր ըլլա – լու համար միասին ըլլալ : Ամբողջ աշ – խարհի, մասնաւորաբար Պէյրութի մէջ , հայկական զանազան կուսակցութիւններ եւ քաղաքական կազմակերպութիւններ ո – րոշած են միասնիլ, մինչեւ որ «Դաշտը իրականանայ», Դաշնակ (Ա.Ժակոզմեան) , Հնչակ (ձախակողմեան) եւ Ռամկավար (Ազատական) կուսակցութիւնները միա – ցած են Սուրիոյ մէջ եւ Պէյրութի մէջ ալ պիտի միանան մօտերս : Հայ Գործա – դիր Կոմիտէին նախագահն է Խորէն Ա. , որ կղերականի հանգամանքով Կիլիկիոյ Կաթողիկոսն է : Կիլիկիա անունը կը տըր – ուի Աստանայի եւ չրջակայքին :

Խորէն Ա. Գործադիր Կոմիտէին մէջ հաւաքած է քաղաքական երեք կուսակ – ցութեանց ներկայացուցիչները, եւ ամէն ինչ կազմակերպուած է, իր դրամատունը եւ առեւտրական օժանդակութեան ցանցը ունի : Ուղուրլեան Լիբանանի կեդրոնա – կան Դրամատան առաջին տնօրէնն է : Հակառակ անոր որ Հայերը դիմուորա – կան կազմակերպութիւն մը հիմնելու ի – րաւասութիւն չունին, «Անդրանիկ» սփո – իւռի կազմակերպութեան անունին տակ հա – ւաքուած են 15 – 25 տարու երիտասարդ – ները : Մարզական կարգապահութեամբ կը հասնին այս երիտասարդները, որոնք քսանեւհինգ տարեկանէն ետք ստիպուած են մտնել Անդրանիկ Ազգային Քլիւ – պը, դինարձակութեան մարզանք ընելով :

ՊԼՕՐՈՒԹԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԻՋ ԲԱԽՈՒՄ

Անցեալ ամիս, Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանին մէջ ,լուրջ բախումներ տեղի ունեցան Թուրք եւ Հայ ուսանողնե – րու միջեւ : Հայ ուսանողները, որոնք թիւով չորս հարիւր էին, կը դիմադրէին Թուրք ուսանողները , որոնք 33 հոգի են, եւ այս առթիւ համալսարանին մէջ կը ցուցադրէին Հայոց Ջարդերը պատկերա – գրնող նկարներ : Հայ երիտասարդութիւ – նը անմիջապէս զեկոյց մը հրատարակեց, Թուրքիան մեղադրելով , ամենախիստ լեզուով մը պարսաւելով Հայկական Ջար – դերը :

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԱՄԱՐ ԱՄԷՆ ԻՆՉ ՊԱՏՐԱՍՏ Է

Հայերը այնքան լաւ կազմակերպուած են որ Խորէն Ա.ի հովանաւորած Գործա – դիր Կոմիտէն զատ, չիսուն հոգիէ բաղ – կացած Խորհրդարան մըն ալ ունին, եւ ամէն երեք ամիս կը դումարուին : Հայե – րը ամբողջ աշխարհի կ'ուզեն ծանուցանել թէ կրօնքի, լեզուի եւ մշակոյթի տեսա – կէտով անջատ ազգ մըն են, եւ իրենց ամբողջ կազմակերպութիւններով այդ նպատակին կը ձգտին : Հայեր, որոնք հիւր են Լիբանանի մէջ, կը պատրաստը – ուին կուռիլ յառաջիկային : Հայկական Հարցը այս փուլին մէջ մտած է ներկա – չիս, եւ եղած է դատ մը արտասահմանի մէջ :

ՏԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐ ԵՒ ՋԱՐԴԻ ՑՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

Հայերը Լիբանանի բոլոր անկիւննե – րուն մէջ, պատերու վրայ, նրբանցքնե – րու, խանութներու մէջ տարագրութեան եւ հայրենիքի վերաբերեալ նկարներ , քարտէսներ կախած են : Ահէ զատ, 1915ի Հայոց Ջարդերը յաւերժացնելու համար , Պէյրութի չեռնայեան զօտիին, Պիքֆայա – յի մէջ վիթխարի արձան մը կանգնած են : Այս յուշարձանին հիմնարկէքին օրը , Հայերը զեկոյց մը հրատարակեցին, ի – րենց երախտապիտութիւնը յայտնելով հիւրամեծար Լիբանանեան կառավարու – թեան :

Հայերը կը պահանջեն 1915ի տարա – դրութենէն առաջուան վայրերը , լայնա – ծաւալ հողամաս մը որ կ'երկարի մինչեւ Էրզրումէն անդին : Ամերիկեան մարմ – նէն Տիգրան Պօյաճեան եւ Անդրէասեան պաշտօն ստանձնած են այս իրողութիւնը պարզելու Միացեալ Ազգերուն : Պէյրու – թի Ամերիկեան համալսարանն ալ կը հո – վանաւորէ այս հակաթուրք բացայայտ գործունէութիւնը, որ նպատակ ունի բա – ժան բաժան ընել երկիրը : Ջենք դիտեր թէ ինչու աչք կը գոցեն :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը Փարիզի ախոյեան

Իր դասակարգի Փուլ Փիւալի մրցում – ներուն մէջ, պարտութեան մատնելով Պաս – Սէնի խումբը 2–1ով, Մալաքոֆի դէմ 1–1ով եւ յաղթանակ տանելով Նո – ժանի խումբին դէմ 2–0ով, Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը տիրացաւ Փարիզի ա – խոյենութեան տիտղոսին :

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ՓԱԿ Է

Օֆֆրայի 21 Րիւ Լափերուզ, Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը առժամապէս փակ է : Հաւանաբար վերաբացուի այս Երկուշաբթի առաւօտ :

ՊԱՏԻՎ ՀԱՅՐՈՑԴ

ՎՐ

ՆԱՏԱԼԻ ՀԱՎԱՏՈ

ՊՐԱԶԱՆԻ ՎԱՆՔԻ

ՅԱՎԻՏԱՆԱՑ ՄԵՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ

— Էյ, Ղազարոս աղա, ինչպես ես, ինչ ես անում, ինչ կա չկա, ինչ լուր կա, ինչ նորություն կա, ինչ ես մտածում, ինչ ես ուզում, ինչ ես կամենում, ինչ ես ցանկանում, ինչ ես փափագում, ինչ ես ակնկալում, ինչ ես հուսում, ինչ ես հավատում, ինչ ես հավատացած, ինչ ես համոզված, ինչ ես վստահ, ինչ ես ապահով, ինչ ես ամուր, ինչ ես հաստատ, ինչ ես անսասան, ինչ ես անշարժ, ինչ ես անդրդվելի, ինչ ես անխախտ, ինչ ես անսակարկելի, ինչ ես անվիճելի, ինչ ես անհերքելի, ինչ ես անժխտելի, ինչ ես անառարկելի, ինչ ես անհակաճառելի, ինչ ես անհամաձայնելի, ինչ ես անհակասելի, ինչ ես անհակադրելի, ինչ ես անհակադարձելի, ինչ ես անհակաճառ

ՅԱԳՈՒՅԱՑ

ՊՈՒՇԿԻՆԻ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆ

—*—

ԴՎԱԴՈՓ

ԴՎԱՉԱՐՈՒ ՊՈՒՇԿԻՆ

—*—

ՀԱՅԵՐԵՆ ԸՆԴՀԱՆՐԱՑՎԱԾ ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐՈՎ

ՀԱՏՈՐ ՀԱՐՈՒԹՅԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆ «ՑԱՐԱՋ»Ի

1920

Ի ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵՆԷ ՀԱՅՈՑ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅՈՑ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Նեկտար Փափազեանէ յիսուն Ֆր. ողբացեալ Դաւիթ Տէր-Գալուստեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄ

ՆՈՐԱՇԷՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

Չորեքշաբթի, Մայիս 22 ,

ժամը 10·30ին

Բարձր հովանաւորութեամբ կրթական նախարար՝

ԱԼԷՆ ՓԷՅՐԸՖԻԹԻ

եւ նախագահութեամբ նախարարին ներկայացուց՝ ՊԷՐՆԱՐ ՏՈՐԷՆԻ

Կը հրաւիրուին վարժարանին բարեկամներն և հայ հասարակութիւնը :

26 Rue Troyon , 92 SEVRES

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն , ժամը 21ին , Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21-ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 21-ին, իր սովորական հաւաքատեղին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին, Քաֆէ Սփոռի մէջ:

ՅՈՒՇԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերակցութեամբ :

Մայիս 24, Ուրբաթ իրիկուն Օթէլ Մոտերն :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշումով, կոչ սանուհիի մը գտնելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968-69 դպրոցական շրջանին համար :

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները.— 1· 10էն 12 տարեկան ըլլայ : 2· Ծնողքը պէտք է Սեբաստիոյ նահանգէն ըլլայ կամ գերդաստանէն : 3· Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուցչական կազմի մը քննութենէն ետք : Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ միասին յաճախած դպրոցին վերջին տարուան նիշերը : Դիմումները ընել մինչև Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն. — Շիրվանեան, 65 Վուա տ'Իսի , Մալաքոֆ, (Հեռ. 642-75-70) : Կամ Հայկազ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար Ժորժ Էսթրաժէն, Ռուքաս – Պլան Մարսէյլ 7 : (Հեռ. 53-20-49 :

travaux de peinture et de décoration de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e

MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք , ընտիր Ապրանքներով :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի եւ շրջաններու բոլոր ընկերուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս Ուրբաթ (Մայիս 17) կէսօրէ ետք ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբը : Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ : Ներկայ կ'ըլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը՝ Օր. Ա. Առաքելեան :

Ժողովէն ետք՝ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

×

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են : Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի դրասենեակը 17, Բիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հետեւեալ թուղթերով .—

Livret de Famille,

Carte d'Immatriculation S. S.

Bon de Vacances visé par le Percepteur

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ »Ի ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒԸ ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 50ամեակին առթիւ « Հայաստան» Մայիս 28ի նախօրեակին լոյս պիտի տեսնէ 16 էջերով՝ ամբողջութեամբ նուիրուած մեր ժամանակակից պատմութեան բախտորոշ թուականին :

Վարչութիւն «ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. վարչութեան :

Նախաձեռնութեամբ Կրթական Մարմնի :

Հայկազեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ , պարեր եւ տրամախօսութիւններ :

Հանդէսի ընթացքին, աւուր պատշաճի ոգեկոչում պիտի ըլլայ նաեւ Վարդանանց վկաներուն համար :

Հանդէսը , տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3ին, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախարբ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէնթ Անթուան, Կարտանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս 7ին, Կիրակի օր : Ֆապրը Կուլի ծառաստանին մէջ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երկու հոգինոց ընտանիքի մը համար միջին տարիքի կին մը կը փնտռուի , որ նաեւ ճաշ պատրաստէ : Առանձին սենեակ եւ լաւ վարձատրութիւն : Դիմել.

Ets. BERLUC

226, Rue St. Denis, Paris

CEN. 54-48

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը : Գրատունը Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը :

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա , Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած) :

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրուածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 26, ժամը 20·30ին

SALLE PLEYEL

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի առաւօտ, Մայիս 26

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն Մայիս 25, Ազգ. Տան սրահը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն , Մայիս 25ին

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի (Մայիս 26) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ՝ ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Այս Կիրակի ժամը 16էն 20, Սալ Մազընօ, 88 Բիւ տ'Օպանեը

Կը նախագահէ՝ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. ԿԱՐՕ ՅՈԼՍԷՓԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին , կը մեներգէ Օր. Ալիս Շամիրեան, արտասանութիւն՝ Իսկուհի Հրաչեան եւ Վանիկ Նազարեան :

Կը ներկայացուի՝ Յակոմ Պարոնեանի

ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ

Ղեկավարութեամբ՝ ԺԱՆ ՄԱԿԱՐԵԱՆԻ

Կովկասեան պար՝ Պատրիկ Հրաչեան ,

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել՝ Վ. Պանտիկեանի, 27 Բիւ տ'Օպանեը : Յ. Հացագործեան 15 Բիւ Լոնկ տէ Քափիւսէն, Մ. Շահինեան , 26 Բիւ տէ Փըթիթ Մառի :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 23ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN

Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE

Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 փր., առաքման ծախքով՝ 32 փրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)

C. C. P. Paris 1278-35

Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
17
ՄԱՅԻՍ
VENDREDI
17 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11213 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.213

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

Հայ ազգի ազատագրական շարժումներու տարեգրութեանց մէջ յաւէտ յիշատակելի դէպք մըն է Վանի ու շրջակայքի Հայութեան միամսեայ ինքնապաշտպանութիւնը, որ պատմութեան անցած է «Վասպուրականի հերոսամարտը» պանծալի անունին տակ :

1915ի եղերական օրերուն, երբ Թրքահայութիւնը կը զոհուէր ոճրագործ Իթթիհատի դիւային ծրագրին, Վասպուրականի մեր քաջարի հայրենակիցները փրկեցին Հայութեան պատիւը :

Միաժամանակ փրկեցին բազմահազար Հայեր, այր, կին թէ երախայ, որոնք շրջակայ աւաններէն ու գիւղերէն խուճապահար փախչելով ջարդարարներու առջեւէն, Վան կ'ապաստանէին :

Մուսա Լեռ, Եդեսիա, Շապին Գարահիսար, Տարօն, Ագտաղ, Ֆընտըճաք եւ այլ շրջաններ իրենց կարգին զէնքի պիտի փարէին՝ գլուխ չծռելու համար անարդ դահիճին :

Յեղասպան Թուրքը ժամանակ առաջ, մութին մէջ, իր բոլոր մանրամասնութիւններով պատրաստած էր իր հայաջինջ ծրագիրը, մաքիավելական խորամանկութեամբ եւ իր ցեղին յատուկ վայրագութեամբ :

Ամէն բանէ առաջ ուզած էր քանդել հայկական արծուեբոյները, որոնք ժամանակին շատ սուղ էին արժած օսմանեան բանակներուն :

1914ի Դեկտեմբերէն սկսեալ մասնակի ջարդեր կազմակերպած էր Վասպուրականի եւ Տարօնի զանազան գիւղերուն մէջ :

1915ի Փետրուարին դաւադրօրէն խաբած էր Զէյթունի հերոս զաւակները : Այրերը կախաղան բարձրացուցած էր Մարաշի մէջ, իսկ ժողովուրդը զանգուածօրէն տարագրած՝ դէպի Գոնիայի նահանգի Սուլթանիէ գիւղաքաղաքը :

Յաջորդ հարուածը պիտի ուղղուէր Վանի դէմ : Կուսակալ Թահսին պէյին յաջորդած էր արիւնարբու Ճէվտէթը, որ մերթ փաղաքշանքով, յաճախ սպառնալիքներով ուզած էր ջլատել Հայերու ուժը : Երեք հազար զինուոր եւ հազարաւոր զէնքեր պահանջած էր մեր հայրենակիցներէն, անպաշտպան ձգելու համար ամբողջ շրջանը :

Դաւադրօրէն սպաննել տուած էր Իշխանն ու ընկերները : Խաբեբայութեամբ ձերբակալած եւ դէպի սպանդ զրկած էր օսմանեան երեսփոխան Ա. Վռամեանը :

Օրեր առաջ զինուորներուն խրամ փորել տուած էր Հայկ. Թաղերուն շուրջ : Թնդանօթներ զետեղած էր ռազմագիտական կէտերու վրայ :

Մթնոլորտը ելեկտրականացած էր :

Փոթորիկը պայթեցաւ՝ երբ Թուրք խենէշ զինուորներ ուզեր էին բռնաբարել քանի մը հայ կիներ : Ու հայ զինուորներ փութացեր էին պաշտպանելու հայ կնոջ պատիւը :

Վանեցիք մէկ սիրտ մէկ հոգի, այր, կին թէ երախայ, առանց քաղաքական դաւանանքի խտրութեան՝ ամբողջ մէկ ամիս, ափյափոյ պատրաստուած ծրագրով եւ ռազմական խեղճ միջոցներով կուրծք տուին Թուրք կանոնաւոր զօրքի եւ խուժանի յարձակումներուն :

Վանը չէր ապստամբած օսմանեան իշխանութեանց դէմ, ինչպէս ըստ իրենց սովորութեանց պատմութիւնը խեղաթիւրելով կը դրեն Թուրքերը, յաջս քաղաքակիրթ աշխարհի արդարացնելու համար 1915ի Մեծ Եղեռնը :

Ինչ որ տեղի ունեցաւ 1915 Ապրիլին, տարերային պոռթկում մըն էր, հաւաքական ընդվզում՝ յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ Ֆիզիքական գոյութեան :

Արամ Մանուկեան՝ հին յեղափոխականը դարձաւ կեդրոնական դէմքը, որուն շուրջ բոլորուեցան բոլորը, օրինակելի կարգապահութեամբ ու սրտառուչ անձնազոհութեամբ :

Կտրուած աշխարհէն, Վանեցիք ապրելու, տոկալու բնազդէն մղուած, առանց արտաքին օգնութեան, իրենց սեփական տարրական միջոցներով յաղթանակը տարին թշնամի գերակշիռ ուժերու դէմ :

Ու Մայիսեան առաւօտ մը, արիւնռուշտ Ճէվտէթ, պարտութեան արատը ճակտին, իր բանակին հետ՝ ամօթահար՝ բռնեց անփառունակ նահանջի ճամբան :

Ազատութեան դրօշակը պարզուեցաւ պատմական հայաքաղաքին վրայ, ցնծութեան խանդավառ աղաղակներու մէջ :

Այս փառապանծ յաղթանակին տարեդարձն է, որ կ'ոգեկոչեն դարձեալ Մարսիլիոյ Վասպուրականցիները այս Կիրակի, արժանավայել հանդիսութեամբ մը :

Վասպուրականի հերոսամարտի յիշատակը ներշնչումի աղբիւր մը պէտք է հանդիսանայ նոր սերունդին համար, իբրեւ հպարտութեան, արժանապատուութեան եւ քաջութեան սքանչելի դրուագ մը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻԷԹՆԱՄ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՏԵՂՔԱՅԼ Կ'ԸՆԵՆ

Փարիզի խօսակցութիւնները զգալի յառաջդիմութիւն մը չեն արձանագրած անցեալ Ուրբաթէն ի վեր : Ամերիկեան պատուիրակութեան պարագլուխը՝ Հառիմըն 55 վայրկեան խօսած է, իսկ հիւսիսային Վիէթնամի կողմէ Քսուան Թըւի՝ մէկուկէս ժամ :

Հառիմըն յայտարարած է թէ կէտ առ կէտ քննած է վիէթնամեան նախորդ յայտարարութիւնը եւ թէ բոլորովին կը մերժէ հոն եղած վերագրումները Ամերիկացիներուն : Բայց լաւ է շատ չծանրանալ այդ մասին վրայ, տեւապէս ետ չերթալ, կարենալ յառաջ երթալու համար : Ապա Հառիմըն կը թուէ այն կէտերը, որոնց շուրջ կը թուի թէ երկու կողմերն ալ համաձայն են Ա) Դուք եւ մենք կը խօսինք հարաւային Վիէթնամի մը մասին, անկախ, ժողովրդավար եւ բարգաւաճ : Կ'ըսէք թէ չէզոք պէտք է ըլլայ, ուրեմն հարց չկայ : Բ) Համաձայն ենք խաղաղութիւնը նախատեսելու 1954ի Ժընեւի համաձայնագրերու հիման վրայ, որոնց կ'ուզենք աւելցնել 1962ի համաձայնագրերը Լաոսի վերաբերեալ : Գ) Կը խորհինք թէ հարաւային Վիէթնամցիները իրենք պէտք է կարգադրեն իրենց ներքին հարցերը : Դ) Դուք եւ մենք վերամիացման մասին կը խօսինք խաղաղ միջոցներով, մեր կարծիքով այդ պէտք է ըլլայ նաեւ հարաւի եւ հիւսիսի ժողովուրդին ազատ ընտարութեամբ : Ե) Կը խօսինք նաեւ Ժընեւի համաձայնագրերու զինուորական յօդուածներու յարգանքին անհրաժեշտութեան մասին :

Վիէթնամցիք մտիկ ըրած են, բայց իրենք միշտ կը նախընտրեն ծանրանալ ամերիկեան «ոճրագործութեանց» վրայ : Հանոյի համար երեք նախապայմաններ պէտք է ընդունուին և գործադրուին, որեւէ շինարար աշխատանքէ առաջ : Ա) Ռմբակոծութիւնները պէտք է դադրին 17րդ եւ 20րդ զուգահեռականի միջեւ : Բ) Պէտք է դադրի ուրիշ որեւէ պատերազմական արարք, այսինքն թռուցիկներու ցրւում, ճանաչման օդանաւերու թըռիչք, հոգեբանական պատերազմին :

Քսուան Թուի կը պնդէ նախ որ Ամերիկացիք յարձակողներն են եւ սուտ կը խօսին :

Յաջորդ հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ օր :

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՕՏԷՈՆՆ ԱԼ ԳՐԱՒԵՑԻՆ

ՇԱՎԱՆԻ ՈՐՄՆԱՆԿԱՐՆԵՐԸ ԱՃՈՒՐԴԻ ՊԻՏԻ ՀԱՆՈՒԻՆ

Հինդշաբթիէն ի վեր Ֆրանսայի թատրոնին (նախկին Օտէոն) ճակատը գրուած է. « Երեւակայութիւնը իշխանութիւնը ձեռք կ'առնէ Ֆրանսայի նախկին թատրոնին մէջ », մուտքը ազատ է :

Այս գրաւումը կատարած են Քոհն-Պէնտիթի ընկերները, չորեքշաբթի դիշերուան ներկայացումէն ետք : Ժան-Լուի Պառօ եւ Մատլէն Ռընօ փորձած են «խօսք հասկցնել» : Պառօ շեշտած է թէ իր թատրոնը քաղքենի չէ, թելադրելով որ քաղքենի թատրոններ երթան : Մ. Ռընօ յիշած է որ այդ բեմին վրայ Ժան Ժընէ կը խաղան, Իոնէսքօ եւ Պիքէթ, բայց շատ մտիկ ընող չկար : Այս անիշխանականները որ կարմիր եւ սեւ դրօշներ ալ դրած են թատրոնին վրայ, կ'ըսեն թէ Օտէոնը «հաւաքական ներշնչման վայր»ի վերածուած է :

Այս անհամութիւններուն կողքին, շատ աւելի լուրջ է անշուշտ ուսանողներու քննութեանց պարագան : Մամուլի, ձայնասփիւռի կամ հեռատեսիլի միջոցաւ եղած յայտարարութիւններէն զորս կ'ըսեն Ժեսմար եւ Սովաժօ, կը պարզուի թէ ոչ մէկ ծրագիր կայ պատրաստուած եւ այս տղաքը լաւ գիտնալով հանդերձ թէ ի՞նչ չեն ուզեր, չեն գիտեր թէ ի՞նչ կ'ուզեն : Առայժմ կը խօսին : Կիրակի օր ընդհ. ժողով մը պիտի գումարուի Փարիզ, մասնակցութեամբ նաեւ ամբողջ Ֆրանսայի ուսանողական եւ ուսուցչական ներկայացուցիչներէ եւ հոն պիտի քննուին հարցերը եւ որոշումներ տրուին : Կարեւոր է անշուշտ որ անոնք որ տարի մը աշխատած են կարենան չտուժել, այս խառնակութենէն :

Ամէն պարագայի մէջ, շարժումներ սկսած են նաեւ ծայրայեղներու եւ խռովարարներու դէմ : Ուսանողական զանազան այլ միութիւններ (բժշկութիւն, դեղագործութիւն եւայլն) եւ նորաստեղծ շարժումներ կը փորձեն հակազդել այս կացութեան որպէսզի չվարկաբեկուի համալսարանական ուսանողութիւնը եւ չանտեսուի բուն տագնապը, այս խառնակութեանց քով : Արդարեւ Սոռպոն հաւաքուողները նոր որոշում մը տուած են. — Աճուրդով ծախել Փիւվի տը Շաւանի որմնանկարները որ կը զարդարեն Սոռպոնի պատերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ կը շարունակէ իր այցելութիւնը Ռումանիա : Հինդշաբթի օր կը պտըտէր գաւառները : Խորհրդարանին առջեւ խօսած ճառին մէջ, Տը Կոլ կը շեշտէր. — « Վերահաստատելու համար հասկացողութիւնը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, ամուր ազգեր պէտք են եւ ոչ թէ աշխարհաքաղաքացիական պետութիւններ» :

ՀԱՅՐ ՊՈՒԼՈՆԵԸ, որ նոր սիրտ մը ըստանալէն չորս օր ետք, լաւ էր, յանկարծ ջերմ ունեցաւ հինդշաբթի օր (40 աստիճան) : Պատճառը ծանօթ չէր :

ՎԱՐԴՆ Ի ԲԱՑՈՒԷ...

Վանի հայ ժողովրդական բանահիւսութիւնից մի փշրանք

Աղջիկ. — Վարդն ի բացուէ Վանայ
քեաղքի Էգէստար (1),
Աստուած սիրես, մէկ մ'օրօխկի (2)
դու զիկ տար :
Տղան. — Քեա նազերո՛վ, քեա խօրօտիկ
տիւ վի՞րն ես,
Աշխարհ գիտի, ալամ(3) գիտի, տիւ
իմն ես :

Աղջիկ. — Վարդն ի բացուէ առատըման
խաւխուսոց(4)
Իմ եար բաղչէն կայնէ ձեռն ի ծոց :
Տղան. — Քեա նազերով, քեա սիրունիկ
տիւ վի՞րն ես,
Աշխարհ գիտի, ալամ գիտի, տիւ
իմն ես :

Աղջիկ. — Վարդն ի բացուէ առատըման
շաղերով,
Իմ եար բաղչէն վարդ կը ժողվի
մաղերով :
Տղան. — Քեա նազերով, քեա ծամերով
տիւ վի՞րն ես,
Աստուած գիտի, ալամ գիտի տիւ
իմն ես :

Աղջիկ. — Վարդն ի բացուէ
Վարտէօվրման(5) Կիրակի,
Քո սէրն ինկէ մէջ իմ սրտի պուրակին,
Տղան. — Քեա նազերով, քեա
կարմրաթուշ տի՞ւ վիրն ես,
Աստուած գիտի, ալամ գիտի, տիւ
իմն ես :
Վարդն ի բացուէ Վանայ քեաղքի Էգէստար
Աստուած սիրես մէկ մ'օրօխկի տիւ զիկ
տար :

1) Այգեստան, 2) ուղարկիր, 3) բոլոր մարդիկ, 4) Աքաղաղի կանչ 5) Վարդավառ :

ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. — Սոյն բանահիւսական փշրանքը ունի իւր յատուկ եղանակը, համապատասխան իւր իմաստին կամ բովանդակութեան : Հայ պարմանուհիներն ու տղաները՝ այս երգը իրենց շրթներին երգում էին ծաղկուն այգիներում եւ պարտէզներում սէր, կեանք շնչելով ...

Իսկ ա՞յժմ :

Հազա՛ր, հազար ափսոս ծաղկուն Այգեստանը դարձել մի «դրախտ կորուսեալ» վայր, ուր ներկայիս որջացած են Գորշ-Գայլերը եւ գայլաձագերը : Նրանց կաղկանձն է լսւում այնտեղ :

Այնտեղ խամրել են վարդենու թուփերը, չեն բացւում կոկոնները :

Երեք հազարամեայ մեր վաթանում, այս օրերին աճում են Չար – Փուշն ու տատասկներ միայն ...

Հայկայ որդիներն ակնդէտ սպասում են այն երջանկաբեր օրուան, երբ վարդահեղեղ Արշալոյսը արեւածագէ մեր հայրենիքում, այնտեղ վերայառնէ Վան Այգեստանը, որի այգիներում եւ ծաղկապարտէզներում լսուին նորէն՝

Վարդն ի բացուէ Վանայ քաղքի Էգէստար ...

Ողջո՛յն այն օրուան :

Հ. ԿՈՍՈՅԵԱՆ

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ՓԱԿ Է

Օփփրայի 21 Ռիւ Լափերուզ, Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը առժամապէս փակ է : Հաւանաբար վերաբացուի այս Երկուշաբթի առաւօտ :

ԿԱՐԼ ՄԱՐՔՍ

Մարբսի ծննդեան հարիւրյիսուհամեակին առթիւ բազմաթիւ յօդուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ լոյս կը տեսնեն այս միջոցին : Իւնէսքօն դասախօսութիւններու մասնաւոր շարք մը կազմա – կերպած է , մասնակցութեամբ աշուանի մտաւորականներու : Շուարց հետեւեալ յօդուածը ստորագրած է Նիւ Եորք Հէ – րըլտի մէջ :

Ի . դարու այս երկրորդ կէսին , Կարլ Մարքս , իր ծննդեան 150 տարի առթ , չատերու կողմէ կը նկատուի բոլոր ժա – մանակներու մեծագոյն լմաստասէրը :

Համայնավար վարչակարգ ունեցող եր – կիրներու մէջ , որոնց ընդհանուր բնակ – չութիւնը մէկ միլիառէ աւելի է , կը պանծացուի իբրեւ հիմնադիրը այն վար – դապետութեան , որ իբրեց հիմնական գա – ղափարաբանութիւնը կը կազմէ : Ոչ – համայնավար երկիրներու մէջ իր գաղա – փարները կ'ընդունուին ամբողջովին կամ մասնակի կերպով միլիոնաւոր համայ – նավարներու եւ ընկերվարականներու կողմէ , եւ , միեւնոյն ատեն , նոյնիսկ ոչ – մարքսիստ պատմաբանները , տնտեսագէտ – ները եւ ընկերաբանները համաձայն են , թէ անոր գաղափարները խորապէս ձեւաւո – րած են արդի աշխարհը եւ մեծապէս աղ – դած ակադեմական մտածողութեան կա – րեւոր մասին վրայ :

Այսուհանդերձ , իր կենդանութեան օ – րով , 1818էն մինչեւ 1883 , ան կը նկատուէր երկրորդական դէմք մը : Աւոր հե – տեւանքով ան իր չափահաս տարիքին մեծ մասը անցուց աղքատ պայմաններու մէջ : Հարկադրուած էր ընտանիքին կարիքները հոգալ իր բարեկամներէն , ընկերակիցնե – րէն եւ Ֆ . Էնկելսէ ստացած նիւթական օժանդակութիւններով , ինչպէս նաեւ աշ – խատակից Թերթերու , մասնաւորապէս՝ «Նիւ Եորք Թրիպիւն»ի : Իր դասական գործը՝ «Տաս քսիփթալ»ը նկատուեցաւ այնքան ձանձրացուցիչ եւ դժուար ըն – թեռնլի , որ ռուս գրաքննիչները թոյլ տուին անոր թարգմանական հրատարա – կութեան՝ այն մտածումով , թէ քիչեր միայն պիտի հասկնան բովանդակութիւ – նը :

Մարքսի հիմնական նպատակը եղաւ « դիտական ընկերվարութեան » յայտնու – թիւնը , վարդապետութիւն մը , որ ոչ միայն քննադատեց գրամատիրութիւնը , այլեւ նախատեսեց գրամատիրութեան անյայտացումը եւ անոր փոխարինումը համայնավար ցնորքով՝ հաստատուած բանուոր դասակարգի իշխանութեան վը – րայ : Այս վարդապետութիւնը նախ ըն – դունուեցաւ երկրորդ կամ ընկերվարա – կան , ապա երրորդ կամ համայնավար Միջազգայնականներուն կողմէ : Այս գա – ղափարախօսութեան վրայ հիմնուելով է , որ Լենին ձեռք առաւ Ռուսիոյ իշխանու – թիւնը եւ Մաօ Ցէ Թունկ տէր դարձաւ Չինաստանի :

Մարքսի վերլուծումներուն հիմնակէ – տը եղաւ իր այն յայտնութիւնը , թէ դը – ասած էր պատմութեան օրէնքները , ո – րոնք կը դեկավարեն մարդկային ընկե – րութեան հոլովոյթը : Ան դասաւ , որ պատմութեան շարժիչ ուժը դասակարգա – յին պայքարն է՝ տիրոջ եւ ծառայի , ա – ւատապետի եւ ստրուկի , ինչպէս նաեւ դրամատէրի եւ աշխատաւորի միջեւ , պայքար մը , որ անխուսափելի կերպով վերջ կուտայ ամէն դասակարգային ընկե – րութեան :

Դրամատիրութիւնը , — յայտարարեց Մարքս , — անխուսափելի կերպով պիտի վատթարացնէ բանուորներուն պայման – ները , մինչեւ որ , վերջնապէս , աշխա – տաւորներու յեղափոխութիւնը քանդէ դրամատիրական չահագործական դրու – թիւնը եւ պայմանները ստեղծէ համայ – նավարութեան կառուցման համար :

Մարքս տանտմահակներ չարունակ դը – ծակցեցաւ Էնկելսի հետ , եւ « կոմունիս – տական մանիֆեստը » , որ մարքսիստա – կան հաւանաբար ամէնէն աղդեցիկ դար – ձը է՝ գրուած կարճ այլ սակայն փայ – լուն կերպով , արդիւնքն էր երկուքի գործակցութեան :

Մարքս եւ Էնկելս զանազանութեան ի – րենց նախորդ եւ ժամանակակից ընկեր – վարականներէն , այս վերջինները անուա – նելով « վերացական ընկերվարականներ » , որոնց գաղափարները զուրկ էին գիտա – կան տարրերէ , որոնք ինքնայատուկ կը նկատուին Մարքսիսմի :

Մարքս թէեւ կը փառաւորուի համայ – նավար երկիրներու մէջ , այսուհանդերձ , մեծ խօսք չէ ունեցած ըսելիք ապագայ ցնորքին նկարագրին մասին . եւ , նոյն – իսկ , առիթով մը ըսած է , թէ իր գործը չէ ապագայի ճաշացուցակները կազմել : Իր բազմահատոր գործերուն մեծ մասը եւ յատկապէս եռահատոր « Տաս քսիփթալը » նուիրուած են գրամատիրութեան չահա – գործական բնոյթի պարզաբանման եւ ժ . դարու բանուոր դասին աշխատան – քի ծանր պայմաններու բացայայտմանը :

Մարքսիզմէն անջատուելու այժմու ըն – կերվարականներուն եւ սոցիալ – դեմոկ – րատներու ձգտումը իրականութեան մէջ սկսաւ զարաւերջին երբ ընկերվարակա – ներ , ինչպէս Ֆրանսացի Էտուար Պերնշ – թայն եւ ուրիշներ դիտել տուին , թէ գը – րամատիրութիւնը չընթանար Մարքսի նախատեսած ձեւով : Քննադատները մատնանշեցին բանուորական կուսակցու – թիւններու եւ արհեստակցական կազմա – կերպութիւններու օր աւուր աճող ազդե – ցութիւնը եւ , յատկապէս , տպաւորուե – ցան այն իրողութենէն , որ գրամատի – րութեան յարձակուն զարգացումով կը բարելաւուէր նաեւ աշխատաւոր դաս – կարգին ապրուստի մակարդակը :

Մարքս ծնած էր 1818 Մայիս 5ին , փրուսիական Թրիէր քաղաքը : Ջաւակն էր

ՀԱՅ ԳՐԱԳԷՏԸ

— ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ —

ԵՒ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ

Գնահատելի աշխատանք մը կը տանին Փարիզի հայ ուսանողները իրենց լինքնա – տիպ երեկոներով : Դուրս ելլելով սովա – րական ճամբաներէն եւ մաշած յայտա – դրերէ , կը փորձեն նոր բան մը բերել հայ իրականութեան մէջ , ու եւրոպական ձե – ւով ներկայացնել գրական հարցեր :

Այս փորձերու չարքին , չատ հետաքրք – րական էր այն երեկոն , որ նուիրուած էր Նիկողոս Սարաֆեանի :

Սարաֆեան վաւերական գրագէտ մըն էր : Եթէ անունը չատ չի տեսնուիր — մա – նաւանդ վերջերս — մեր մամուլին մէջ , պատճառը կը բխի իր գլխաւոր արժանի – քէն՝ բծախնդրութենէ : Դժուարահաճ ինքն իրեն հանդիպ , որակը միշտ փոխա – րինած է քանակը :

Գնահատելի է եւ հետաքրքրական երե – ույթ , ինչպէս բացատրեց , միութեան կողմէ , Պ . Ցարութիւն Քիւրքճեան , որ այսօր հայ ուսանողական երիտասարդ – դութիւնը ելած է փնտռելու գրական ա –

հրեայ փաստաբանի մը , որ իր ընտանիքը բողոքական դարձուցած էր , երբ Մարքս հազիւ վեց տարեկան էր :

Դաստիարակուած Պոնի , Պերլինի եւ Ի – ենայի համալսարաններուն մէջ , կը նը – ւիրուի լրագրութեան երբ կը ստանայ իր պակաւորի աստիճանը եւ կը հրատարա – կէ « Ռայնիշէ Ցայթունկ»ը Քէօլնի մէջ :

Մարքս իր չափահաս կեանքին մեծ մա – սը անցուց Լոնտոնի մէջ՝ տեւաբար դրե – լով եւ պրպտումներ կատարելով բրիտա – նական թանգարանին մէջ : Ամուսնացաւ իր մանկութեան տարիքի սիրահար աղ – նուականուհի Ճէնի Ֆոն Վեսթալէնի հետ : Ապրեցաւ թշուառութեան մէջ եւ կորսըն – ցուց իր զաւակներէն չատերը : Կրցաւ միայն երեք աղջիկ հասցնել չափահասու – թեան տարիքին :

Լոնտոն հաստատուելէ ետք Մարքսի քաղաքական գործունէութեան առանցքը կազմեց դեկավար դառնալ Միջազգային բանուորական կազմակերպութեան , ա – ռաջին Միջազգայնականին , որ ծագում առաւ 1864ին : Իր քաղաքական գործու – նէութիւնը յատկանչուած է բուռն պայ – քարներով իր հակառակորդներուն , յատկապէս Փրուտոնի , Ֆիրտինան Լա – սալի եւ Միքայէլ Պախունինի դէմ :

Մեռաւ 1883 Մարտ 14ին եւ թաղուեցաւ Լոնտոնի մէջ : Գերեզմանը նուիրական ուխտատեղի մը դարձած է Միջազգային համայնավարութեան համար :

Թ . Ա . Թ .

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

« ՀՆԱՐՔԸ »

Մայիս 5ի երեկոյեան , Փարիզի Փոլ Ֆարալիք Թատերասրահին մէջ , « Բեմա – սիրաց » Թատերախումբը նախաձեռնու – թեամբ Ցրանատհայ Կապոյտ Խաչի Փա – րիզի մասնաճիւղին , ներկայացուց « Հը – նարքը » վէտակերդութիւնը :

Այս խաղը Ֆրանսացի Թատերագիր Ժան Լէթրաղի « Մումուն » տիտղոսով վա – տրվիլն է , զոր հայերէնի Թարգմանած է Պոլսոյ Թատերական Հիմնարկին քոյ – ծանօթ Պ . Թորգոմ Սրապեան :

Խաղին նիւթը — Վաճառականութեամբ զբաղող մարդ մը , ամուսնացած , ունի հմայուհի մը , որուն յաճախակի այցե – լութիւններ կուտայ , խաբելով իր կինը եւ իր բացակայութեանց իբր պատճառ ցոյց տալով իր առեւտրական գործերը :

Ասոր նման , ուրիշ մարդ մը , որու ամէնէն հաւատարիմ ներ – կայացուցիչներէն մէկն է Սարաֆեան :

Զեռնարկը չաջող էր իր ամբողջութեան մէջ : Բացման խօսքէն ետք , ուր Ց . Քիւրքճեան ընտրուած բառերով բացատ – րեց իրենց սերունդին մօտեցումը Սարաֆ – եանի , լաւագոյնս պարզելով աշխատանքին իմաստը , Գրիգոր Պէլէեան , Ֆրանսե – րէն , վերլուծեց գրագէտին գործը , մէկ – բերումներով (հայերէն կամ Ֆրանսերէն Թարգմանուած) :

Ամէնէն հետաքրքրական եւ հիմնական մասը , վերջին մասն էր , ուր փորձ մը կը կատարուէր փոէմ ռատիոֆոնիի ձե – ւով ունկնդրութեան մը , յաւելեալ՝ լու – սարձակումներ , որոնք կը պատկեր – ազարդէին բանաստեղծութիւնը :

Զայնագրիչ մեքենայի միջոցով կ'ըլլար ունկնդրութիւնը մերթ հայերէն , մերթ Ֆրանսերէն , մինչ պատասխան վրայ վա – գոններով բնանկարներ , մանաւանդ ծո – վանկարներ , տեսողական տպաւորութիւն մը կ'աւելցնէին Սարաֆեանի « Միջերկր – ականի » այնքան խորունկ կտորին վրայ : Բանաստեղծը , ինչպէս մարդը , միշտ ա – ռանձին է իր աշխարհին հետ եւ հատա – նաբար լաւ է որ այդպէս է , քանի որ այդ առանձնութեան չնորհիւ է որ , մանուկէ իրաւ գրագէտը , ինչպէս է Սարաֆեան , կրնայ տալ իր երգն ու կեանքը : Ամ – բողջ աշխարհ մըն է զոր Սարաֆեան պարզեց մեզի առջի դիշեր , այնպէս , ինչպէս ինք կը տեսնէ , կը զգայ :

Հաւանաբար քիչ անգամ , եթէ ոչ եր – բեք , գրագէտ մը այնքան ներկայ եղած է հասարակութեան մտքին ու սրտին , որ – քան առջի իրիկուան երեկոյթին , եղաւ բանաստեղծ Սարաֆեան , որ բացակայ էր :

Ա . Մ .

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՕՔ ՀՈԼՄՍ

ԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Ինչո՞ւ կը վախնաք անցեալէն ... ա – պագային վախցէք , ըսաւ Սալիհա , ո – րուն հանդարտութիւնը չանկարծ տեղի տուած էր բուռն յուզումի մը :

— Մենք ոչ անցեալէն , ոչ ալ ապագա – յէն վախնալու պատճառ մը ունինք , պա – տասխանեց Իզզէթ ինքն ալ բարկութենէն չինկնելով , քանի որ խիզճերնիս հան – դարտ է եւ մեր պարտականութիւնը հա – ւատարմութեամբ կը կատարենք :

— Այո՛ , պոռաց կրկին Սալիհա , ձեր խղճին հանդարտութիւնը ձեր դէմքերուն վրայ նկարուած է :

Եւ չատանկ ժպիտ մը իր դէմքը ծա – մածռեց :

— Այս փոխանակուած խօսքերը որեւէ օգուտ չունին , ըսաւ Ապտիւլ Համիտ սիրական քարտուղարը , եւ եթէ այդպէս չարունակենք վերջը չենք կրնար բերել ... հաճեցէք ժամ առաջ ձեր պատմութիւնը աւարտել եւ մանաւանդ բուն խնդրին կը – րայ խօսիլ :

— Բայց թոյլ չէք տար որ կանոնաւոր կերպով պատմութիւնս առաջ տանիմ :

— Խօսեցէք , տիկին , խօսեցէք , ի սէր Աստուծոյ , պոչեց Իզզէթ անհամբեր եւ ճարահատեալ չեչառով մը :

— Այսպէս ուրեմն , Ապտիւլ Համիտ հայրս իր անձնուիրութեանը համար Այն – թապ աքսորել տալէ ետքը , ուղեց նաեւ ոխակալութիւնը դարձնել իմ ամուսնոյս դէմ , ինչպէս ըսի , տիպար պինուորական մըն էր եւ օրինակելի ընթացք մը ունե – ցած էր պատերազմի առեն : Ինք ազատա – կան եւ համարձակախօս ու միանգամայն անկեղծ անձ մը ըլլալով՝ երբեք կեղծա – ւորութեան նրբութիւններուն վարժուած չէր ու առիթը ներկայացած առեն չէր վարաներ խիստ բառերով քննադատելու Համիտը եւ պինքը չրջապատող կեղծա – ւորներու եւ էնթրիկաններու խմբակը :

Ասիկա բաւական էր արդէն պինքը զա – տապարտելու համար յաչս Ապտիւլ Հա – միտի որ պատեհ առիթի մը կը սպասէր իր վրէժը լուծելու համար , սակայն չէր համարձակեր բացէ ի բաց փորձանք մը բերել այդ մարդուն դէմառն , որ իր քա – ջութեան եւ անկեղծութեանը համար մեծ համակրանք կը վայելէր բանակին մէջ եւ նոյնիսկ իր թշնամիներէն կը պատկա – ռէին լիրմէ : Համիտ սակայն հաստատա – պէս միտքը զրած էր այդ պատուական անձին կորուստը որեւէ ձեւով : Հօրս ա – տորուելէն քանի մը ամիս ետքը , փոքրիկ ապստամբութիւն մը կը ծագէր Արաբիոյ մէջ եւ հարկ կ'ըլլար այդ ապստամբները դադրեցնելու համար զօրաբանակ մը զրկել Եէմէն : Ամուսինս , Նէճիպ պէյ , հրաման կը ստանար այս արչաւախումբին հետ երթալու , հաղարապետի աստիճանով : Ա – սիկա առերեւոյթ պատիւ մը եւ աստի – ճանի կրկին բարձրացում մըն էր իրեն համար , թէեւ ամէնքս ալ կը զգայինք թէ ի՛նչ թաքուն նպատակով կը զրկուէր հոն :

— Բայց , տիկին , կը խնդրեմ , աւելորդ եւ երեւակայական մանրամասնութիւն – ներու մէջ չմտնենք , ըսաւ Իզզէթ որ բնաւ զոհ չէր այդ տեսակ խօսքերու աւ – տատանուելէն երբ միտքը կը բերէր , որ իր վհհափառ ձէրը , վարազոյրին ետե – ւէն բոլոր ատենք կը լսէր , առանց բառ մը կորսնցնելու :

— Կամ ամէնը կը լսէք եւ կամ բան մը չէք լսեր , ըսաւ Սալիհա հանդիմ վճռա – բար , խօսքը կտրելով :

Պահ մը սրահին մէջ լռութիւն տիրեց : Նախատէս երբեք կարելի չէր երեւակա – յել , որ դաւադիրներու հարցաքննութիւ – նը այսպիսի կերպարանք մը պիտի առ – նէր եւ պիտի դառնար Ապտիւլ Համիտի դէմ ամբաստանութիւն մը : Եւ սակայն կարելի չէր յաղթել այդ կնոջ անընկճելի կամքին : Իզզէթ , ինչպէս տեսանք , տար – ցաքննութեան սկիզբը , չուարած ու չիա – թած , դուրս ելեր էր սրահէն ու դաժան խորհուրդ հարցուցեր էր իր վհհափառ տիրոջ , թէ ինչ գիրք հարկ էր բռնել այդ կնոջ հանդէպ : Ապտիւլ Համիտ պատաս – խանած էր .

— Ամէն ջանք ըրէք պինքը խօսեցնելու համար , հոգ չէ , եթէ նոյնիսկ ինձի դէմ ալ նախատական խօսքեր ուղղէ : Նախ թո – ւեցնենք , եւ յետոյ պէտք եղածը կը տես – րինենք :

Կայսերական այս հրահանգը անչուշտ հանդարտեցուցած էր Իզզէթ պատճա – ռայ եւ այնպէս կը զանար տիկնոջ խօս – քը ընդմիջելու եւ խիստ դիտողութիւններ ուղղելու , եթէ ոչ ուրիշ բանի , դոնէ իր տիրոջ հաճելի ըլլալու եւ իր հաւատար – մական ղացուածներուն ապացոյցը տալու համար :

Տեսնելով որ Սալիհա հանդիմ ինքն իրեն խօսքը չարունակելու տրամադրութիւն չունի , Իզզէթ կրկին հրաւիրեց որ խօսքը առաջ տանի :

— Լաւ , ըսաւ ամբաստանեալը , բայց եթէ դարձեալ խօսքս սակաւ սակաւ ընդմէջ ձգէք , դիտցած ըլլաք որ ալ բնաւ չեմ խօսիր :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(124 – Շար .)

ՔԻՉ ՄԸ ՇԻՇԱՂ

Յաճախորդ մը առտնաբոյժին կ'ըսէր – թայ փոած ակռայ մը քաշել տալու համար :

Առտնաբոյժը աքցանը կը մօտեցնէ փոած ակռային, բայց քաշելու պահուն՝ աքցանը կը սահի եւ կը զարնուի յաճախորդին ուռած երեսին : Յաճախորդը՝ ցաւէն կը պոռայ :

Առտնաբոյժը առանց կարեւորութիւն տալու անոր ցաւի ճիչին, կ'ըսէ .

— Կը տեսնէ՞ք : Հարիւր տարի առաջ այսպէս կ'աշխատէին արհեստակիցներս :

Երկրորդ անգամ երբ կը փորձէ փոած ակռան քաշել՝ քովի առողջ ակռան կը կոտրէ :

— Կը տեսնէ՞ք, կը յարէ առտնաբոյժը, այսպէս կ'ընէ քովի չէնքին մէջ զբաղուող առտնաբոյժը :

Իվերջոյ, երրորդ փորձի առեն կը յաջողի արմատախիլ ընել փոած ակռան եւ յաղթական չեչոտով մը կ'ըսէ յաճախորդին .

— Կը տեսնէ՞ք : Այսպէս կը քաշեմ ես :

×

Ամերիկեան ապահովագրական ընկերութիւն մը, հետեւեալ ծանուցումը հրատարակած է թերթերուն մէջ. —

— Ամէն արկածի դէմ կ'ապահովա – դրենք ձեզ մէկ քանի օր առաջ, մեր յաճախորդներէն մէկը, ոտքը կոտրեց եւ անմիջապէս երկու հազար ոսկի վնասուց հատուցում ստացաւ :

Չէք դիտեր : Վաղը կրնաք բախտաւորը դուք ըլլալ :

Երկու բարեկամներ կը զրուցեն :

— Զոքանչիս առողջութիւնը անցեալ շաբթու շատ մտահոգեց զիս, կ'ըսէ առաջինը :

— Իսկ հիմա՞, կը հարցնէ երկրորդը :

— Հիմա չի մտահոգեր այլեւս : Զոքանչս մեռաւ :

Սերունդի կեդր. Ֆրանսայի պարահանդէսը հայկական պարերու փունջ մը ներկայացուց , որմէ եաք տեղի ունեցաւ խնջոյք՝ Չերմ մթնոլորտի մէջ :

Մէջ ընդ մէջ արտասանեցին Տիկիններ Գ. Գայթանճեան, Ա. Սարըկարապետեան, Ա. Ճէվէլէկեան, Ղ. Ահարոնեան , Ց. Տէր – Պետրոսեան , Մ. Մկրտիչեան , մեներգեցին Օր. Ա. Առաքելեան եւ Լ. Աբէլեան :

Խնջոյքի ընթացքին խօսք առաւ ընկեր Հ. Թաշճեան :

Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ .— Տասնամեակներու հանրօգուտ եւ ազգօգուտ գործունէութեան մը վաստակով բեռնաւոր՝ Գր. Կապոյտ Աչէը փարիզէն եաք նաեւ Լիոնի մէջ նշեց իր հիմնադրութեան քառասնամեակը :

Կիրակի, Մայիս 5ին, Հայ Ազդային Տան սրահը լեցուած էր բառին իսկական առումով հոծ բազմութեամբ մը, որ իր ներկայութեամբ , անսաթարկոյս, կ'ուզէր արտայայտել իր անխառն ակրն ու դուրդուրանքը, ինչպէս նաեւ այս կազմակերպութեան զօրավիղ կենալու իր տրամադրութիւնը :

Այլ կերպ կարելի չէ բացատրել այն բազմութիւնը , թէ նման հոգ բազմութիւն մը չատ հազուադէպ առիթներով արձագանգած էր միութեան ձեռնարկներուն մէջ :

Ժամը 16ին, Միութեան տեղական մասնաճիւղի նախագահուհին՝ Տիկին Պերճուհի Մամուլեան դրաւոր պատշաճ ուղերձով մը բացումը կատարեց ներկայ թիւին :

Ինամուած գեղարուեստական յայտագրին իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Օր. Մանթաբեան , Ալթունեան , Տիկին Ա. Սարըկարապետեան եւ փոքրիկն Սարըկարապետեան՝ մեներգներով եւ արտասանութիւններով :

Օրուան նախագահուհին ապա բեմ հրաւիրեց Կապոյտ Աչքի Շրջ. վարչութեան նախագահուհի Օր. Աստղիկ Առաքեան քելեանը, որ ներկայացուց միութեան անցեալն ու ներկայի գործունէութիւնը , անոր ազգօգուտ առաջադրութիւնները՝ համառօտ դիծերով .

Բանախօսուհին յայտարարելէ եաք , թէ «Այսօր , հոս, կը նշենք Կապոյտ Աչքի հիմնադրութեան 40ամեակը» , հարկ համարեցաւ յետադարձ ակնարկ մը նետել անցեալի գործունէութեան վրայ , հաստատելու համար թէ՝ չնորհիւ միութեան անձնուէր հիմնադիրներուն եւ գաղափար կազմող նուիրեալ Աչքուհիներուն , Միութիւնը կարճ ժամանակուան մէջ զարգացաւ, ուռճացաւ՝ դառնալու համար Ֆրանսահայ իրականութեան կեանքի ամենածաւալուն եւ կուռ կազմակերպութիւնը :

Բանախօսուհին հանդամանօրէն թուեց Կապոյտ Աչքի աշխատանքները — օգնութիւն անկեալներու, հիւանդներու , պատերազմի ընթացքին զերիներու, կայան, Հինդշաբթի օրուան հայերէնի դասաւանդութիւններ եւն. : Եզրակացուցած՝ Կապոյտ Աչքը չորս տասնամեակ – ներէ ի վեր ցայտուն եւ այլազան գնահատելի գործունէութիւն մը ցոյց կուտայ բարեսիրական եւ ազգապահպանման կրկնակ մարզերուն մէջ :

Օր. Ա. Առաքելեան խօսեցաւ նաեւ ներկայ աշխատանքներու եւ ծրագիրներու մասին, որոնց չնորհիւ , առաջին առթիւ, կայանը պիտի ստանայ նոր դիմադիծ մը՝ աւելի հանդստաւէտ պայմաններ կազդուրուղ երախաներուն համար :

Շարունակելով իր խօսքը , բանախօսուհին գոհունակութեամբ հաստատեց, թէ Ֆրանսահայ գաղութը բերած է միշտ եւ կը շարունակէ բերել իր անվերապահ օժանդակութիւնը Միութեան՝ բարոյապէս եւ նիւթապէս : Այս օժանդակութեան եւ, մանաւանդ, Միութեան հանդէպ ազդայիններու տածած սէրին չնորհիւ է առաւելաբար, որ Աչքուհիները կրցած եւ հաւատքով գօտեպնդուած կը շարունակեն աշխատիլ եւ նուիրուիլ հանրօգուտ եւ ազգօգուտ գործերու :

Այդ աշխատանքը միշտ պիտի շարունակուի : Հիմնադիրներն ու մեղմէ ան – դարձ մեկնող նուիրեալ Աչքուհիները միշտ պիտի ունենան իրենց յետնորդները : Աշխատողները : Եւ Կապոյտ Աչքը նոր տասնամեակներ պիտի դիմաւորէ գործով եւ նուաճումներով :

Բանախօսութենէն եաք Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութեան անունով Տիկին Ալիս Թօփալեան , Օր. Վիքի Մոսոիչեան, Պ. Պ. Փիէր Թէրզեան եւ Սարգիս Մոսոիչեան, արժանի են ամէն դնահատանքի :

Կ'արժէ մասնաւոր յիշատակութեան մը արժանացնել Փիէր Թէրզեանը, որ կատարեալ յայտնութիւն մը եղաւ Լեւոն Թուճուճեանի (Մուճուն) տիպարին ան – թերի ու այնքան բնական մեկնարկու – թեամբ : Իր մաքուր առողանութիւնը , իր բնական ու անսեթեւեթ շարժուձեւերը, զրաւականներ են ու յոյսեր, յառաջիկայի իր նորանոր բեմական յաջողութիւններուն համար :

Պէտք է սրտանց չնորհաւորել խումբին ղեկավարն ու բեմադիրը՝ Մխէրան Անտոնեանը, որ յարատեւութեամբ կը տանի ծանր ու ապերախտ աշխատանք մը : Արդարեւ, դժուար գործ է եւ մեկնարկու եւ բեմադիր ըլլալը : Այս պաշտօններէն իւրաքանչիւրը, չաճախ արդելք կը հանդիսանան իրարու յաջողութեան : Եւ սա կայն, ի պատիւ Մխէրան Անտոնեանին, պէտք է ըսել որ ան, չնորհիւ իր չատ աշխատանքին , յաղթահարած է բոլոր խոչընդոտները, եւ իր Արմենակի դերին մեկնարկութիւնն ու իր բեմադրութիւնը յաջող էին ու չնորհաւորելի :

Չնորհաւորելի է նաեւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Աչքի Փարիզի մասնաճիւղը, որ Փարիզահայերուն յաճախ առիթը կ'ընծայէ ըմբոշխնելու հայ թատերական արուեստը :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Սակայն եղաւ վայրկեան մը ուր մանկուհին դղրդաց· Թէնարատուհին փուռին վրայ եռացող սանի մը խուփը վերցուց, փոքր բաժակ մը առաւ, աճապարանքով խոհատունին աղբիւրին մօտեցաւ, եւ ծռաքը դարձուց· նոյն պահուն մանկուհին դլուխը վերցնելով անոր ամէն մէկ շարժուձեւերը կը դիտէր : Ծորակէն դեր – ձանի նրբութեամբ քիչ մը ջուր վազեց եւ — Ալ ջուր չէ մնացած եղեր , ըսաւ, եւ պինդ կէսը լեցուց բաժակը :

Մանկուհին այնքան կը վախնար, որ պահ մը լռեց :

— Չ՛հ, ըսաւ Թէնարատուհին կխռովին լեցուած բաժակին նայելով, այսքանն ալ կը բաւէ :

Բողէթ նորէն իր գործով զբաղիլ սկսաւ, բայց քառորդի մը չափ չարունակ կը զդար թէ իր սիրտը ձիւնի դնդակի մը պէս կը ցայտէր : Կը համբերէր վայրկեան – ները որոնք այս կերպով կ'անցնէին, եւ չատ կը փափաքէր անչուշտ որ արդէն լուսցած ըլլար :

Մերթ ընդ մերթ արբողներէն մին փողը կը նայէր եւ բարձրաձայն կ'ըսէր· — Փուռի մը ներսին պէս մութ է դուրս. — կատու մը միայն կրնայ այս մի– ջոցիս դուրս ելլել եւ երթալ առանց կանթեղի :

Եւ ահա Բողէթ կը սարսռէր :

Յոհատունը լչեւանդ փերեզակներէն մին յանկարծ ներս մտաւ եւ խիստ ձայնով մը ըսաւ·

— Ձիուս ջուր չէ տրուեր :

— Կը սխալիք, տրուեցաւ, ըսաւ կինը :

— Կը կրկնեմ թէ չտրուեցաւ, պատասխանեց փերեզակը :

Բողէթ սեղանին տակէն ելլելով, ըսաւ·

— Ո՛հ, այո՛ տրուեցաւ, պարոն, ձին ջուր խմեց, դոյլին մէջէն խմեց, լեփ– լեցուն էր դոյլը, ես անձամբ տուի ջուրը, եւ խօսք ալ ըսի անոր :

Իրաւ չէր Բողէթին ըսածը: Բողէթ սուտ կը խօսէր :

— Ահա ուրիշ մըն ալ որ ափիս չափ մեծ է եւ որ սա տունին չափ մեծ սուտեր կը չտկէ, պոռաց փերեզակը : Ես ալ կ'ըսեմ թէ ձին ջուր ձմեց , հասկցա՞ր, պզտիկ ըղիկ : Երբ ջուր խմած չէ մաս – նաւոր կերպով մը կը չնչէ ան. ահա ա– նով կ'իմանամ թէ ջուր տրուած չէ անոր :

Բողէթ պնդեց իր խօսքին վրայ·— մանաւանդ թէ չափէն աւելի խմեց , չարու – նակ այսպիսի ձայնով մը որ հազիւ հազ կը լսուէր, եւ որ բիրտ ձայն մըն էր, ո– րովհետեւ անձկութեամբ կը խօսէր Բո – ղէթ :

— Ես առանկ խօսքեր մտիկ ընելու ժամանակ չունիմ, կրկնեց փերեզակը, կ'ուզեմ որ ձիուս ջուր տրուի եւ վէճը վերջանայ :

Բողէթ նորէն սեղանին տակը մտաւ :

— Իրաւունք ունի, ըսաւ Թէնարատուհին, եթէ այդ ձիուն ջուր չէր տրուած, պէտք է որ տրուի :

Յետոյ չորս դին նայելով ըսաւ·

— Ո՞ւր դնաց այդ պզտիկը :

Ծռեցաւ եւ նչմարեց Բողէթը, որ ա – զանին միւս ծայրը եւ դրեթէ արբողնե – րուն ոտքերուն տակ կծկուած նստած էր :

— Շո՛ւտ, հոս եկուր նայիմ, պոռաց Թէնարատուհին :

Բողէթ դուրս ելաւ կեցած տեղէն, որ ծակի նման բան մըն էր եւ ուր պահուած էր : Կինը կրկնեց·

— Օրիորդ Շուն–անանուն, դնա՛, ջուր տուր այդ ձիուն :

— Բայց ջուր չկայ, տիկին, ըսաւ Բո– ղէթ մեղմօրէն :

Կինը փողոցին դուռը բացաւ, ըսաւ·

— Ուրեմն դնա բեր :

Բողէթ գլուխը ծռեց եւ դնաց դատարկ դոյլ մը առաւ որ բուխերիկին քովն էր :

Դոյլը՝ իրմէ մեծ էր, եւ մանկուհին կրնար մէջը նստիլ եւ հանդստութեամբ կենալ :

Թէնարատուհին իր փուռին մօտեցաւ, եւ փայտէ դգալով մը սանի մէջ եփող կերակուրին համը նայեցաւ մրմռալով·

— Աղբիւրը ջուր կայ· ասոր պէս չի չորնար ան : Կարծեմ թէ աւելի աղկ է որ սոխերս պատրաստեմ :

Յետոյ դնաց եւ դդրոց մը խառնեց, ո– րուն մէջ սուակ, պղպեղ եւ սոխ կար :

— Ինծի նայէ, օրիորդ դորա, վերադարձիդ հացագործէն մեծ հաց մը առ : Ահա քեզի տասնեւհինդ սու :

Բողէթ գլենչակին մէկ կողմը դրպան մը ունէր· սուակը առաւ՝ առանց բան մը ըսելու եւ գրպանը դրաւ :

Յետոյ քաց դուռին առջեւ՝ դոյլը ձեռքը բռնելով անչարժ կեցաւ : Կարծես կը սպասէր որ օգնող մը ունենայ :

— Տակաւին կը սպասե՞ս, պոռաց Թէ – նարատուհին :

Բողէթ դուրս ելաւ եւ դուռը զոցուեցաւ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԳՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Դատաւորեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ մամուլով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄ

ՆՈՐԱՇԷՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

Չորեքշաբթի, Մայիս 22 ,

ժամը 10·30ին

Բարձր հովանաւորութեամբ կրթական նախարար՝

ԱԼԷՆ ՓԷՅՐԸՖԻԹԻ

եւ նախագահութեամբ նախարարին ներկայացուց՝ ՊԷՐՆԱՐ ՏՈՐԷՆԻ

Կը հրաւիրուին վարժարանին բարեկամներն և հայ հասարակութիւնը :

26 Rue Troyon , 92 SEVRES

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն , ժամը 21ին , Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 21ին, իր սովորական հաւաքատեղին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին, Քաֆէ Սփոռի մէջ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանդստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս բարերարներէն Թագւոր Գամէրի հօր՝ ՅԱԿՈԲ ԳԱՄԷՐԻ մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը խնդրուի հանդուցալին յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ :

ՆՈՒԷՐ

Տոքթ. Ա. Շահպաղլեան 20 Ֆրանք կը նուիրէ «Հայ – Բոյժ»ին եւ տասնական Ֆրանք «Յառաջ»ի, Մշակոյթի Տան Թէհլիրեան սրահին եւ Կապ. Խաչի կայանին: (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Լա Վուլթէն Տէր եւ Տիկին Ազատ Պալեան (Ազատ – մարզիկ), կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց, Բ. զաւկին, Ռոզ, Մէրիի, եւ այս ուրախ առթիւ կը նուիրեն տասը Ֆր. «Յառաջ» օրաթերթին , տասը «Հայաստան » շաբաթաթերթին, տասը Ֆր ալ «Հայ – Բոյժ»ին : (Ստանալ Յառաջէն) :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի եւ շրջաններու բոլոր ընկերուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս Ուրբաթ (Մայիս 17) կէսօրէ ետք ժամը 3ին Ահարոնեան ակումբը : Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը՝ Օր. Ա. Առաքելեան :

Ժողովէն ետք՝ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

×

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են : Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 17, Ռիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հետեւեալ թուղթերով .—

Livret de Famille,
Carte d'Immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 26, ժամը 20·30ին

SALLE PLEYEL

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի առաւօտ, Մայիս 26

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն Մայիս 25, Ազգ. Տան սրահը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն , Մայիս 25ին

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի (Մայիս 26) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ՝ ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Այս Կիրակի ժամը 16էն 20, Սալ Մազընօ, 88 Ռիւ տ'Օպանեը

Կը նախագահէ՝ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի՝ Պ. ԿԱՐՕ ՅՈԼՍԷՓԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին , կը մեներգէ Օր. Ալիս Շամիրեան, արտանութիւն՝ Իսկուհի Հրաչեան եւ Վանիկ Նազարեան :

Կը ներկայացուի՝ Յակոմ Պարոնեանի

ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ

Ղեկավարութեամբ՝ ԺԱՆ ՄԱԿԱՐԵԱՆԻ
Կովկասեան պար՝ Պատրիկ Հրաչեան ,

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել՝ Վ. Պանտիկեանի, 27 Ռիւ տ'Օպանեը : Յ. Հացագործեան 15 Ռիւ Լոնկ տէ Քափիւսէն, Մ. Շահինեան , 26 Ռիւ տէ Փըթիթ Մառի :

ՅՈՒՇԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերակցութեամբ :

Մայիս 24, Ուրբաթ իրիկուն Օթէլ Մոտերն :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Երկու հոգինոց ընտանիքի մը համար միջին տարիքի կին մը կը փնտռուի , որ նաեւ ճաշ պատրաստէ : Առանձին սենեակ եւ լաւ վարձատրութիւն : Դիմել.

Ets. BERLUC
226, Rue St. Denis, Paris
CEN. 54-48

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Նախագահութեամբ Միութեան նախագահ Ալեք Մանուկեանի, մասնակցութեամբ Ամերիկայէն, Եւրոպայէն , Միջին Արեւելքէն պատգամաւորներու եւ ունկնդիր հիւրերու , Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ՝ 30 եւ 31 Մայիս 1968ին,

Օթէլ Քօնթինանթալի շքեղ սրահներուն մէջ , Թիւիլըրիի պատմական պարտէզներուն դիմաց :

Օրը երեք նիստ՝ առաւօտեան ժամը 9·30էն ժամը 1 կէսօրէ ետք, ժամը 15էն 19, գիշերուան ժամը 21էն 24:

Պատգամաւորներ եւ հիւրեր Փարիզ պէտք է ժամանեն գոնէ Չորեքշաբթի օր, 29 Մայիս մինչեւ ցերեկ :

Համագումարին մուտքը բոլորին համար ալ անձնական տոմսով է, ունկնդիր հիւրերու տոմսերու թիւը սահմանափակ է, սրահին կարելիութեան համաձայն:

×

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՓԱԿՈՒՄԻՆ՝
ԱՂՕԹՔ, ԽՈՒՆԿ, ԾԱՂԻԿ

Ա.— ՇԱԲԱԹ, ՕՐ, 1 ՅՈՒՆԻՍ

Գոհաբանական հանդիսաւոր պատարագ , առաւօտեան ժամը 9·30ին , Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ , 15 Ռիւ Ժան Կուժօն , երգեցողութեամբ բազմաձայն երկսեռ երգչախումբի մը զոր պիտի ղեկավարէ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ: Մեներգող՝ Տիկին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ – ՓԱՓԱԶԵԱՆ, եւ Օր. Օր. ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆ եւ ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Յետ աւարտման պատարագի՝ հանդիսաւոր հոգեհանդիստ՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր ՊՕՂՈՍ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ, ՆՈՒՊԱՐ հարազատներու՝ ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐ, ՎԱՀՐԱՄ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐ, ՋԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐ, Միութեան նախագահներ՝ Գալուստ Կիւլպէնկեանի եւ Արշակ Գարակէօզեանի, մեծ բարերարներ՝ Մելգոնեան եղբայրներու , Գայսերլեան ամոլին եւ Ռաֆայէլ Մարկոսեանի, վարիչ – պատուիրակ Վահան Մալէզեանի, Միութեան համայն ողբացեալ ժողովականներու, նուիրատուներու, կըտակարարներու, գործիչներու եւ անդամներու :

Ներկայ պիտի ըլլան Նուպար գերդաստանի անդամներ, ի մասնաւորի Տիկին Առաքել Փաշա Նուպար եւ Տիկին Վահրամ Պէյ Նուպար :

Բ.— ԿԻՐԱԿԻ, 2 ՅՈՒՆԻՍ

Խմբական ուխտագնացութիւն ժամը 14·30ին, Օթէլ Քօնթինանթալէն , Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը՝ Պօղոս Փաշա Նուպարի, Զօրավար Անդրանիկի եւ Փարիզի սրբազան Առաջնորդներ՝ Վռամշապուհ Ս. Արք. Քիպարեանի եւ Տ. Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի շիրիմներուն :

« ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ »

Փաստաբան Տիգրան Պօյաճեանի կողմէ (Պոսթոնէն, Միացեալ Նահանգներ) :

Յետոյ դարձեալ խմբովին , ուխտագնացութիւն դէպի Հայոց վերջին թագաւորին դամբարանը՝ Սէն Տընի :

«ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ »

Հ. Բ. Ը. Միութեան Ընդհ. Տնօրէն Տ. Գ. Կիրակոսեանի կողմէ :

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Ընդունելութիւն ի պատիւ պատգամաւորներու եւ հիւրերու :

Համագումարին իբր նախատօնակ, Չորեքշաբթի երեկոյ, 29 Մայիս 1968, ժամը 21էն սկսեալ, ընդունելութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Շան զԷլիզէի թաղամասին մէջ, Ռիւ Ժան Կուժօն, Մէզոն տէ Սանթրօ, կազմակերպուած Միութեան Փարիզի Երիտասարդաց Ակումբին կողմէ, ի պատիւ օտար երկիրներէ Փարիզ ժամանող պատգամաւորներու եւ հիւրերու ու իբր առաջին հանդիպում եւ փոխադարձ ծանօթութիւն :

Մասնաւոր յայտագիր :

Մուտքը հրաւիրատոմսով : Պատգամաւորներու եւ հիւրերու անձնական տոմսերը մուտքի իրաւունք կուտան :

Բ. Հանդիսաւոր մեծ ճաշ, Շաբաթ , 1 Յունիս 1968, Փարիզի Հիլթըն պանդոկի շքեղ սրահներուն մէջ , 18 Ավընիւ տը Սիւֆրէն, ժամը 13ին, յաւարտ առաւօտեան պատարագին : Հովանաւորութեամբ Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Տ. Սերովբէ Արք. Մանուկեանի, Տիկիններ Առաքել փաշա Նուպարի եւ Վահրամ Պէյ Նուպարի, Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահ Ալեք Մանուկեանի եւ փոխ նախագահ Երուանդ Հիւսիսեանի, նախագահ Եւրոպայի Շրջանային Կեդր. Յանձնաժողովի :

Ողջոյնի խօսք՝ Երուանդ Հիւսիսեանէ .

Պատգամ՝ Ալեք Մանուկեանէ

Ուղերձներ եւ գեղարուեստական բացառիկ յայտագիր: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ :

Մասնակցութեան գին՝ 60 Ֆրանք, որ իրաւունք կուտայ նաեւ գիշերուան պարահանդէսին ազատ մուտքի :

Գ. Աննախընթաց մեծ պարահանդէս , Շաբաթ, 1 Յունիս 1968, Փարիզի Հիլթըն պանդոկի շքեղ սրահներուն մէջ : 18 Ավընիւ տը Սիւֆրէն, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

(Յաջորդիւ մանրամասնութիւններ)

Մուտք՝ ընթրիքով՝ 70 Ֆրանք — Առանց ընթրիքի՝ 20 Ֆրանք :

Արտասահմանի հիւրերու ի դիւրութիւն, սեւ զգեստը պարտաւորիչ պիտի չըլլայ այրերու համար, բայց կը թելադրուի գոնէ գոց գոյն զգեստ , նախընտրաբար կապոյտ :

Պարահանդէսին ընթացքին պիտի քաշուի մեծ վիճակահանութիւն՝ ի ներկայութեան Փռէֆէքթիւրի ներկայացուցիչին ու անոր հակակշիռին տակ, վիճակահանութիւն՝ կազմակերպուած Միութեան Փարիզի Երիտասարդաց Ակումբին կողմէ, միակ մեծ պարգեւը ըլլալով Միութեան նախագահ՝ Պ. Ալեք Մանուկեանի նուիրած «ինքնաշարժը՝ ՌԸՆՕ, ՄԱԺՕՐ : Վիճակահանութեան տոմսի գին տասը Ֆրանք :

Դ. ՇՐՋԱՊՏՈՅՏՆԵՐ

Փարիզի Համալսարանական Ոստանի մէջ Միութեան ՄԱՌԻ – ՆՈՒՊԱՐ Հայկական Տունը, — Ուսանողական տունը Փարիզի Հայկական Թանգարանը , Փարիզի տեսարժան վայրերը, փափաքողներու համար Վէրսայլ եւ կամ՝ Սէնի վրայ շոգենաւային պտոյտ, եւն. :

Տեղեկութիւններու եւ տոմսերու համար դիմել Միութեան Փարիզի գրասենեակը, հետեւեալ հասցէով.—

COMITE DU CONGRES U.G.A.B.
11, Square Alboni — Paris 16e
FRANCE

Հեռաձայն՝ Փարիզ , 870-03-18:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ 18 ՄԱՅԻՍ
SAMEDI 18 MAI 1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11214 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.214

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ԿՏՐՈՒԿ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻՆ

Անսպասելի կերպով, նախարարապետ Փոմփիտու ճառ մը արտասանեց Հինդ-շաբթի իրիկուն ժամը 21·30ին : Կարճ բայց ազդու, Փոմփիտու խօսեցաւ իբրեւ պետութեան ղեկավար մը : Թէ կոչ մըն էր եւ թէ ազդարարութիւն մը, ինչ որ ըսաւ առջի դիշեր.— « Ֆրանսացիներ, Ֆրանսուհիներ, ապացոյցը տուի հանդարտեցման իմ կամքիս : Հանրապետութեան նախագահին համաձայնութեամբ, որ ձեզի պիտի խօսի քանի մը օրէն, Համալսարանը վերադարձուցի իր դասատուներուն եւ իր ուսանողներուն : Ձեռք երկարեցի ամէնէն լայն եւ ամէնէն շինարար խորհրդակցութեան համար : Ազատ արձակեցի ձերբակալուած ցուցարարները : Ամբողջական ներում յայտարարեցի : Կոչերս չլսուեցան բոլորէն : Կատղածներու խումբեր — քանի մը հատը ցոյց տուինք — կ'ուզեն ընդհանրացնել անկարգութիւնը, ազգը եւ մեր ազատ ընկերութեան հիմերն իսկ փճացնելու խոստովանուած նպատակով :

« Ֆրանսուհիներ եւ Ֆրանսացիներ, կառավարութիւնը պէտք է պաշտպանէ Հանրապետութիւնը եւ պիտի պաշտպանէ :

« Խօսքս ձեզի կ'ուղղեմ հանդարտութեամբ, բայց նաեւ կշռուած : Ուսանողներ, մի հետեւիք գրգռիչներու, որոնք իրենք իսկ կը յայտարարեն թէ ձեզմէ երեք քառորդով չեն հետաքրքրուիր : Լըսեցէք իմաստութեան ձայնը : Պատրաստ ենք լսելու ձեր բոլոր պահանջները : Մի սնանկացնէք զանոնք չափազանցութիւններով :

« Ֆրանսացիներ, Ֆրանսուհիներ, ձեզի կը մնայ, ձեր պաղարիւնութեամբ, բայց նաեւ ձեր վճռականութեամբ, ինչ որ ալ ըլլան ձեր քաղաքական նախընտրութիւնները, ցոյց տալ որ կը մերժէք անիշխանութիւնը :

« Կառավարութիւնը իր պարտականութիւնը պիտի կատարէ : Ձեզի կը դիմէ որ օգնէք իրեն » :

Նախարարապետը դիշերը Օթէլ Մաթինեոն կ'անցընէր փոխանակ տուն երթալու :

Այս ճառէն ետք առաջին հակազդեցութիւնը կ'ունենային սենտիքաները : Պէտք է ըսել որ ներկայիս ամէնէն փափուկ կացութիւնը անոնցն է : Բանուորները աւելի յառաջ կ'երթան քան սենտիքաները եւ ասոնց կը մնայ հետեւիլ, փորձել տէր մընալ շարժումին եւ շահագործել ի նպաստ իրենց : Այս է արդէն բոլորին ըրածը : Ընդհանուր խառնակութիւն մը կայ եւ այլեւս ամէն մարդ կը փորձէ ի հաշիւ իրեն օգտագործել :

Զախի դաշնակցութիւնը, գլխաւորութեամբ Միթերանի, կառավարութեան հրաժարումը կը պահանջէ եւ անմիջական ընտրութիւններ : Փոմփիտուի ճառէն ետք «ՓԷ ԷՍ ԻԻ»ն (անջատուած ընկերվարականներ), ՍԷ ԺԷ ԹԷն, «ՍԷ ԷՖ ՏԷ ԹԷն, կը դժգոհին նախարարապետին սպառնական նկատուած շեշտէն :

Ամէն պարագայի մէջ, զանազան շարժումներու մէջ արդէն անհասկացողութիւնները կը շատնան : Մօտ հազար ուսանող Հինդշաբթի իրիկուն Պուլոնեը գացած էին, միանալու այն բանուորներուն որոնք կը գրաւէին Ռընօ գործատունը, բայց բանուորները թոյլ չեն տըւած որ ներս մտնեն, առարկելով թէ պէտք չէ որ օտար տարրեր մտնեն գործատունէ մը ներս, ինչ որ կրնայ պատըրուակ ծառայել իշխանութեան որ ոստիկանութեամբ միջամտէ :

Հինդշաբթի օրուան գլխաւոր շարժումը արդէն բանուորական էր : Իրարու ետեւէ բանուորները կը գրաւէին գործատունները, զանազան պահանջներ եւ պայմաններ դնելով : Բայց շատ յաճախ ուսանող եւ բանուոր համաձայն չէին : Այսպէս մինչ ուսանողները կ'որոշէին ցոյց մը ընել ձայնասփիւռի չէնքին առջեւ (Քոնեաք – Ժէի բաժին) ՍԷ ԺԷ ԹԷ անմիջապէս կը զգուշացնէր նման ձեռնարկէ մը եւ բոլորը կը հրաժարէին այդ ցոյցէն որ նախատեսուած էր Ուրբաթ օրուան համար :

Անորոշ ու շփոթ մթնոլորտը երթալով կը զարգանայ : Շատ են անոնք, ուսանողներուն մէջ, որոնք չեն հասկնար թէ ի՞նչ կ'ընեն Օտէոն, ուր Հինդշաբթի դիշեր մուտքն ալ այնքան ազատ չէր եւ տղաք այն տպաւորութիւնն ունէին թէ կը շահագործուին իրենց անծանօթ նպատակներու համար :

Ժան – Լուի Պառօ յայտարարեց թէ կը հրաժարի Օտէոնի տնօրէնի իր պաշտօնէն, միայն դերասան մնալու համար :

Ոստիկանական ուժեր կը պաշտպանէին Օփերան եւ Էյֆէլի աշտարակը :

Կը մնայ ուրիշ կարեւոր հարց մը, որ է քննութեանց հարցը : Այս առընչութեամբ յայտարարութիւն մը ըրաւ տեղեկատուութեան նախարար՝ Կորս : Շեշտեց թէ բոլոր քննութիւնները տեղի պիտի ունենան եթէ նոյնիսկ թուականի փոփոխութիւններ կրեն :

Յիշենք նաեւ թէ ուսանողական զանազան շարժումներ ալ կան որոնք դէմ են այս անիշխանութեան եւ կ'ուզեն պահել համալսարանին վարկը :

Գործադուլի շարժումները կը վնասեն նաեւ թերթերու ցրւումին, մեսաժըռիներու անակնկալ գործադուլը բոլորովին արդելք կը հանդիսանայ որ թերթերը իրենց վաճառքի տեղը հասնին, մանաւանդ գաւառը, ուր Փարիզեան թերթերը ընաւ չեն հասնիր : Այս գործադուլի հրահանգէն լուր չունի սենտիքան ...:

Ընդհանուր ձեւով շփոթութիւնը կը շարունակուի մինչ արհեստաւոր խռովարարներ կը փորձեն շահագործել ուսանողական եւ բանուորական արդար շարժումներ :

× Փոմփիտուի ճառէն քիչ ետք, կ'իմացուէր որ կառավարութիւնը տասը հազար պահեստի ոստիկան կանչած է :

× Հանրային կարծիքի նոր քննութիւն մը ցոյց կուտայ թէ ուսանողները սկսած են կորսնցնել ժողովուրդին համակրութիւնը զոր վայելեցին առաջին օրէն, մանաւանդ ապահովութեան ուժերու, յարձակումներուն առթիւ : Ներկայիս երեքի վրայ մէկ Ֆրանսացի մնացած է իրենց հետ : Անցեալ շաբթու, Փարիզի մէջ 61 առ հարիւրը կողմնակից էր ուսանողութեան, այսօր այդ համեմատութիւնը իջած է 49 առ հարիւրի, դէմ են՝ 37 առ հարիւր, իսկ մնացեալը կարծիք չի յայտներ : Իսկ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, ուսանողներու հետ է միայն 31 առ հարիւրը եւ դէմ՝ 44 առ հարիւր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ կը շարունակէ իր ռումանական շրջապտոյտը : Միշտ հաղորդակցութեան մէջ կը մնայ Փարիզի հետ, բայց միտք չունի այցելութիւնը կարճ կապելու, թէեւ գաւառները այցելութեան ատեն, իր անձնական կառավելը կը հետեւի ...:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ, զօրակոչի նոր ծրագիր մը կը պատրաստուի պատերազմական վիճակի կամ պատերազմի ընթացքին կիրարկուելիք : Կը նախատեսուի, խաղաղութեան ատեն, զօրակոչի ենթարկել երկու սեռէ բնակչութիւնը, մարզուելու համար որոշ շրջան մը :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ բաժանման 20րդ տարեդարձին առթիւ, զանազան ցոյցեր տեղի ունեցան արաբական բազմաթիւ մայրաքաղաքներու մէջ : Էլ Ֆաթ կազմակերպութիւնը լիբանանեան մամուլին յանձնուած զեկոյցի մը մէջ, կ'ըսէ.— «Կը մերժենք ՄԱԿի որոշումները Պաղեստինի մասին, ու նախ եւ առաջ, 1947ին քուէարկուած որոշումը ՄԱԿի կողմէ Պաղեստինը բաժնելու : Կը մերժենք քաղաքական բոլոր լուծումները որ կրնան սահմանափակել պաղեստինեան գործունէութեան ազատութիւնը : Մենք պիտի չբաւականանանք ջնջելով 1967 Յունիս 5ի յարձակման հետքերը, այլև պիտի շարունակենք մեր գործունէութիւնը մինչեւ որ ամբողջ Պաղեստինը ազատագրուի եւ իր ժողովուրդը իր հայրենիքը վերադառնայ » : Ամմանի մէջ յորդանանեան թերթերը սեւ շրջանակներով լոյս տեսան : Դատարաններու մէջ, փաստաբանները հինդ վայրկեան դադրեցուցած են իրենց աշխատանքը եւ յայտարարած թէ այդ օրուան իրենց շահը պիտի տան արաբական դիմադրութեան ֆոնտին : Պէյրութի մէջ, հինդ հազար հոգի, մեծ մասամբ ուսանող, ցոյց կատարած են : Դամասկոսի մէջ բոլոր գործունէութիւնները հինդ վայրկեան դադրած են : Հանրային ազդեր կը դատապարտեն սիոնականութիւնը եւ աշխարհակալութիւնը :

ՊՐՈՒՍԷ հիւանդանոցի նոր սրտով ապրող քահանան աւելի լաւ էր Ուրբաթ օր : Ջերմը իջած է բայց յայտնի չէ թէ ինչո՞ւ բարձրացած էր :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օր ոսկին զգալի յաւելում մը կրեց Փարիզի սակարանը : Նոյնը եղած է նաեւ Լոնտոն :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Մէկ օրէն միւսը բովանդակ մամուլը սկսաւ իր էջերը լեցնել ուսանողական հարցերով : Մոռցուեցաւ –գրեթէ– Վիէթնամը, եւ մարդիկ իրենք զիրենք գտան երեւոյթի մը առջեւ, որու ոչ կը սպասէին, ոչ ալ կրնային անոր ծաւալը երեւակայել : Մնաց որ, ցուցարարներն ու շահագրգռուողներն իրենք իսկ չէին նախատեսած, այսօրուան կացութիւնը :

Տագնապը նոր չէր անշուշտ, ինչ որ նոր է ստացած բնոյթն է : Օրերու ընթացքին, ոչ ոք կրցաւ զսպել ծայրայեղութիւնները եւ իրար խառնուեցան համալսարանական անհրաժեշտ բարեփոխման հարցը, չինական «մշակութային յեղափոխութիւնը », բանուորական դժգոհութիւններ, ու քաղաքական շահագործումները :

Ինչ որ ամէնէն ողբերգականն է սակայն, այն է որ այսօր բոլոր դժգոհները չեն կրնար իսկ բանաձեւել իրենց ուզածը : Քանդելը անշուշտ միշտ աւելի դիւրին եղած է քան չինելը : Բայց հարցը շատ աւելի ցաւալի կը դառնայ, երբ կը տեսնուի թէ ուսանողական շարժումի մը պատասխանատուներն իսկ ծրագիր չունին եւ օրերէ ի վեր կը գինովնան ճառերով, խօսքերով առանց որեւէ շինարար աշխատանք տանելու : Կը պարզուի որ համալսարանական քննութիւնները պէտք է փոփոխութիւններ կրեն : Այս կէտը նոր չէ, բայց առնուազն զարմանալի է, որ տարիներու ընթացքինԻՒՆԷՖն ինք իսկ չէ պատրաստած ծրագիր մը եւ չի կրնար ձեւակերպել թէ ուզածը ի՞նչ է :

1957 – 58էն ի վեր, ուսանողներու թիւը 170 հազարէն հասած է 602 հազարի : Ասոր հետեւանքով անխուսափելի է որ վկայեալ ու պատրաստուած տղաք, գլխաւորաբար գրական եւ իրաւաբանական ճիւղերու մէջ, ասպարէզ չգտնեն : « Էքսփրէս», որ շահեկան քննութիւն մը կատարած է այս առընչութեամբ, կը գրէ թէ բաւական է աչք մը նետել «Մոնտ»ի ազդերուն վրայ, նկատելու համար որ աշխատանքի 54 առաջարկի վրայ, 51ը կը վերաբերի գիտական, թեքնիք կամ առեւտրական բարձրագոյն վարժարաններու վկայեալներու եւ երեքը՝ իրաւագէտներու, ոչ մէկ հատ «գրական»ներու :

Ապագայի վախը, ուրեմն անձկութեան վիճակ մը ստեղծած է երիտասարդութեան մէջ :

Այսօրուան կացութեան հասնելու համար, անկասկած սխալներ շատ գործուեցան : Շահեկան վերլուծում մը կ'ընէր առջի դիշեր հեռատեսիլէն Մօրիս Տիւվերժէ (Լէօ Համոնի հետ զրոյցին ատեն), բայց ժամանակը սահմանափակուած ըլլալով, առիթ չունեցաւ խստացնելու տագնապը, հակառակ անոր, որ հարցը այլապէս շահեկան բնոյթ ունէր :

Մթնոլորտն ալ այսօր պարապ մը ըստեղծած է : «Էքսփրէս» դիտել կուտայ թէ երբ բոլոր աստուածները, յաջորդաբար մեռած են, զինուորական փառքը, նուաճող ազգայնականութիւնը, դրամատիրութիւնը, ընկերվարութիւնը, կրօնքները, ծրագիր ու աշխատանք չի մնար արդարացնելու համար կեանքի մը նպատակը : Եւ կը փնտռուին նոր հեռանկարներ : Յեղափոխական համայնավար երիտասարդութեան ղեկավարը՝ Ալէն Կրիվին, կ'ընդունի այդ իրողութիւնը եւ կ'ըսէ.— « Կեվարիզմի տեսակ մը կրնայ դէպի յառաջ փախուստ մը ըլլալ, որովհետեւ ուսանողը, հոս, այն տպաւորութիւնն ունի թէ ոչ մէկ ելք կայ » :

Եւ այս է ամէնէն տխուր պատկերը : Անոնք որ կ'ուզեն ամէն բան քանդել, տեղը դնելիք բան չունին : Հերպէրթ Մարքիւզ, որու անունով կը խօսին կարգ մը ուսանողներ, ինք անգամ դժուար կը գտնէ այն վարչակարգը որ ամէնէն հետաքրքրական է ու կ'ըսէ.— «Քուպա... ան ալ միայն այնքան ատեն որ պլոքիւսը կը տեւէ » :

Եւ օրերու ընթացքին, շփոթութիւնը եւ անորոշութիւնը կը ծաւալին : Ոմանք չեն վարանիր կացութիւնը աւելի քան մտահոգիչ, նոյնիսկ վտանգաւոր գտնելու :

Տիւվերժէ կը յիշէր առջի դիշեր որ 1871էն ի վեր Փարիզ պատնէշ չէր տեսած :

Նախարարապետը կը հրաժարի մինչեւ Լիլ իսկ երթալէ, նախագահը ժողովուրդին պիտի խօսի Մայիս 24ին, բայց մինչ այդ կը տիրէ մեծ խառնակութիւն մը : Կարմիր եւ սեւ դրօշները կը բազամանան համալսարաններու, թատրոններու, գործատուններու տանիքներուն վրայ, միթինկները չեն դադրիր, բայց ամբողջ ազմուկին մէջ դեռ դրական ու շինարար ոչ մէկ երեւոյթ կայ : Բոլոր սահմանները անցած են ու ոչ ոք դիտէ այլեւս թէ ո՞ւր կրնայ յանգիլ նման անտիրութիւն մը : Սենտիքաներ կը հետեւին իրենց շարքերուն, որոնք գործադուլի շարժումներ կ'որոշեն հրահանգէն առաջ ու համայնավար կուսակցութիւնը, որ իր պաշտօնաթերթին առաջին թիւերուն մէջ կը դատապարտէր «ծայրայեղներու» շարժումը, չի կրնար յստակ դիրք ճշդել :

Ժամանակակից Ֆրանսան նման տագնապ չէր ապրած եւ անշուշտ լաւ է որ երբեմն նման ցնցումներ ըլլան, թօթվելու համար անուշ – անուշ քնացողները, պայմանաւ որ իր վերջոյ ողջմտութիւնը յաղթէ :

ՀՐԱՏԱՊ ՀԱՐՑ ՄԸ

Տնտեսագիտական բնոյթ ունեցող յօդուածներն ու ուսումնասիրութիւնները, որոնք յաճախ լոյս կը տեսնեն Հայաստանի պարբերական մամուլի եւ, յատկապէս, կարգ մը մասնագիտական բովանդակութիւն ունեցող հանդէսներու մէջ, դժբախտաբար, յստակ եւ, մանաւանդ, ընդհանուր պատկերացում մը չեն տար երկրին տնտեսական վիճակի մասին: Արդարեւ, նման բնոյթ ունեցող յօդուածներն ու նոյնիսկ մասնագիտական նկարագիր կրող ուսումնասիրութիւնները, ընդհանրապէս, կը մատնանշեն միայն առանձին ձեռնարկութեան մը, համայնական տնտեսութեան մը ընդհանուր պատկերը: Մնաց որ նոյն ձեռնարկութեան կամ համայնական տնտեսութեան մասին յաճախ կը հրապարակուին զիրար հակասող գրութիւններ: Այսպէս, մէկ կողմէ յաջողութիւններու եւ նուաճումներու արձանագրում եւ միւս կողմէ՝ ձախողութիւններու եւ թերիներու մատնանշում:

Տնտեսական բնոյթ ունեցող յօդուածները, միեւնոյն ատեն, աւելի շատ կը ձգտին վարդապետական տեսութեան մը արժանիքները մասնանշել, քան՝ պարզել տնտեսութեան կամ արդիւնաբերութեան այդ ճիւղին իրական վիճակը երկրին մէջ:

Որոշ իմաստով ընդունուած ընդհանուր սովորութենէն կը շեղի «Գարուն»ի 1968ի Ա. թիւին մէջ լոյս տեսած «Երիտասարդութեան զբաղուածութեան պրոբլեմները» յօդուածը, ուր հեղինակը՝ Ա. Վարդանեան կը փորձէ առարկայական մօտեցումով եւ հնարաւորութեան սահմաններու մէջ քարոզչական ոլորտներէ ձերբազատուած ձեւով ներկայացնել հրատապ հարց մը՝ «աշխատելու տարիքի հասած կամ հասնող, բայց դեռ աշխատանքի չլծուած երիտասարդութեան գործ գտնելու խնդիրը»:

Երիտասարդութիւնը աշխատանքի հիմնական աղբիւրն է եւ յետպատերազմեան շրջանին գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ աշխատանքի տարիքի սահմանները թեւակոխած երիտասարդներու թիւը խիստ մեծ համեմատութիւններու հասած է: Միեւնոյն ատեն, այսօրուան երիտասարդութեան մէջ մեծ տոկոս կը կազմեն միջնակարգ եւ բարձրագոյն կրթութիւն ստացողները:

Նոյնն է պարագան նաեւ Հայաստանի մէջ:

Ասկէ կը ծագի նաեւ նոր ժամանակներու իւրայատուկ հարցը՝ ոչ միայն կարենալ գործ ապահովել բոլորին, այլեւ իւրաքանչիւր չափահասի տալ աշխատանք մը, որ համապատասխանէ իր հակումներուն եւ ձգտումներուն, նախասիրութիւններուն եւ ընդունակութիւններուն:

Համաձայն յօդուածագրին, 1966ին միջնակարգ դպրոցները աւարտած եւ իրենց ութամեայ կրթութիւնը ստացած երիտասարդներու թիւը եղած է 63 հազար: Ասոնցմէ 29·200ը ստացած է միայն միջնակարգ կրթութիւն, այլ խօսքով չէ շարունակած իր ուսումը աւելի բարձր կարգերու կամ մասնագիտական ճիւղերու մէջ:

Նոյն ուսումնական տարեշրջանին ութերորդէն իններորդ դասարան անցածներու թիւը, որ 1965ին կազմած էր 65–70 տոկոս, հասած է 83 տոկոսի (Խ. Միութեան միւս երկիրներուն մէջ այդ տոկոսը 58–70 է), ինչ որ կարեւոր թիւով երիտասարդներու կ'ապահովէ ուսման շարունակականութիւնը եւ, անշուշտ, ուսման մակարդակի բարձրացումը: Այս ձեւով առանց զբաղումի մնացած է շրջանաւարտ երիտասարդութեան 0·8 տոկոսը միայն: Տարբեր պատկեր մը կը ներկայացնէ միջնակարգ կրթութիւնով գոհացած երիտասարդութեան վիճակը: Աշխատանքի չեն լծուած եւ իրենց ուսումը չեն շարունակած 29·200 ուսանողներ, որ կը կազմէ շրջանաւարտներու 15·5 տոկոսը:

Այս տոկոսին գերակշռող մասը, մօտ 70 տոկոսը, կազմուած է աղջիկներէ, ինչ որ ապացոյց է, թէ անհրաժեշտ չափով զարգացած չեն տնտեսութեան այն ճիւղերը, ինչպէս, օրինակ, հանրային սպասարկութեան ճիւղը, որոնք ընդհանրապէս եւ մեծ մասով կ'օգտագործեն կիներու աշխատուժը:

Յօդուածագիրը կը մատնանշէ նաեւ ուրիշ պարագայ մը: Գիւղերու մէջ գործ գտնելը, բաղդատմամբ քաղաքներուն, ուր կեդրոնացած է արդիւնաբերական, ճարտարարուեստական եւ այլ բնոյթի ձեռնարկութիւններուն մեծ մասը, աւելի դիւրին է: Համաձայն յօդուածագրին 1966ին դպրոց աւարտած եւ աշխատանք չգտած երիտասարդութեան մեծամասնութիւնը՝ 85·3 տոկոսը, բաժին ինկած է քաղաքներուն եւ միայն 14·7 տոկոսը գիւղական վայրերուն: Ասոր պատճառներէն մէկը այն է, որ գիւղէն քաղաք փոխադրուողներուն մէջ կարեւոր թիւ կը կազմեն 16էն 25 տարեկանները:

Հետեւաբար հնարաւոր է եզրակացնել, թէ հակառակ ձեռք առնուած միջոցառումներուն, բաւական մեծ թիւ կը կազմեն այն երիտասարդները (յօդուածագիրը կը խուսափի ճշգրիտ կամ մօտաւոր թիւ մը ներկայացնելէ) որոնք «դուրս մընացած են աշխատանքի եւ ուսման ոլորտներէն»:

Միւս կողմէ, սակայն, «հանրապետութեան ժողովրդական տնտեսութեան կարգ մը ճիւղեր կարիք ունին աշխատուժի, երբեմն՝ խիստ սուր»: Այդ տնտեսութիւններէն է, օրինակ, շինարարութեան ճիւղը, ուր բազմաթիւ ծրագիրներ չեն իրագործուիր աշխատաւոր ձեռքերու պակասին պատճառով: Եւ, հակառակ Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող անգործ երիտասարդներու, պաշտօնի կը կոչուին ուրիշ երկիրներէ հաւագրուած բանուորներ: Այս իրողութիւնը անվիճելի կերպով կը հաստատուի դիտելով «Երեւանի քաղաքային տրանսպորտի մէջ աշխատողները, որոնց զգալի մասը հաւագրուած են երկրին այլ վայրերէն»: Այսինքն խորհրդային այլ երկիրներէ:

Կը պարզուի, ուրեմն, թէ գործը չէ որ կը պակսի, քանի որ համաձայն յօդուածագրին, միայն 1965ին երկրին արդիւնաբերութիւնը պէտք ունեցած է քսան հազար աշխատող ձեռքերու, մինչդեռ ուսումը աւարտած եւ աշխատելու տրամադիր երիտասարդութիւնը գոհացուցած է միայն արդիւնաբերութեան ներկայացուցած պահանջին հազիւ կէսը:

Որով՝ մէկ կողմէ Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունի բաւական կարեւոր թիւ կազմող անգործ երիտասարդութիւն մը, իսկ միւս կողմէ՝ չեն բաւարարուիր տընտեսութեանց կարգ մը ճիւղերու պահանջները աշխատուժի կապակցութեամբ:

Այս հակասական երեւոյթին պատճառները բազմազան են:

Գլխաւորը այն է, որ լուրջ կերպով չեն ուսումնասիրուած Հայաստանի ներկայ երիտասարդութեան հակումներն ու ձգտումները՝ աշխատանքի ձեւին եւ ճիւղին վերաբերեալ:

Արդարեւ՝ «եթէ մէկ կողմէ գոյութիւն ունի աշխատուժի կարիք, իսկ միւս կողմէ կան աշխատուժի չօգտագործուած աղբիւրներ, կը նշանակէ, թէ տնտեսութեան պահանջները եւ աշխատելու տարիքին հասած երիտասարդներուն մասնագիտական պատրաստութիւնը, հակումներն ու ձգտումները իրարու չեն համապատասխաներ»:

Այս է յօդուածագրին եզրակացութիւնը, որ այս առթիւ անհրաժեշտ կը գտնէ հարցին մասնագիտական խոր ուսումնասիրութիւնը՝ լուծելու համար հրատապ հարց մը:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԾՈՎԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԼՈՅՍԸ

Աշխարհի մէջ զանազան արտակարգ երեւոյթներ տեղի կ'ունենան՝ հիւսիսափայլեր, կրկներեւոյթներ (միրաժ) զունաւոր անձրեւ եւ ձիւն: Կատարեալ արտակարգ երեւոյթ է նաեւ ծովին լոյսը:

Գիշեր է, նաւը ճեղքելով արեւադարձային ովկիանոսին ալեկոծ ջուրերը, կը սլանայ յառաջ: Ծովի մակերեսին վրայ, կարծես, կը վառին գոյնզգոյն կրակներ: Նաւաստիները ակնապիշ կը դիտեն այս հիասքանչ տեսարանը:

Գիշերային ծովը միայն արեւադարձային զօտիին մէջ չէ որ գեղեցիկ է: Նոյնիսկ ցրտաշունչ Օխոտի ծովը ցայտուն է այդ զարմանահրաշ երեւոյթով: Հոս պատահած է, որ շարժող նաւին յետնամասին մէջ բռնկած է անսովոր կանաչապիտակաւուն լոյս մը, որ աճելով ատիճանաբար շրջապատած է շոգենաւը: Յետոյ լուսաւոր բիծը բաժնուելով նաւէն, արագ կը շարժի յառաջ:

Ծովի լուսաւորման երեւոյթներ կը նկատուին նաեւ Սեւ, Պալթիկ, Ճափոնական ծովերուն մէջ, նոյնիսկ Սառուցեալ Ովկիանոսին մէջ: Սակայն անոնց լուսաւորութիւնը այնքան պայծառ չէ, որքան միւս ծովերունը:

Ի՞նչ է այս խորհրդաւոր երեւոյթը:

Երկար ժամանակ կը կարծուէր, որ ծովին լուսաւորութիւնը ջուրին մէջ լուծուած ֆոսֆորին այրումին արդիւնքն էր: Կը պարզուի, սակայն, որ ծովի ջուրը մաքուր ֆոսֆոր չի պարունակէր, իսկ լուծուած վիճակին մէջ ալ լոյս չի տար: Հետեւաբար, այդ երեւոյթին պատճառը չի կրնար ըլլալ: Ոմանք կը կարծեն, թէ ցերեկը ջուրը կը կլանէ արեւին ճառագայթները, իսկ գիշերը կ'արձակէ զանոնք: Ճիշդ չէ նաեւ այն կարծիքը, թէ ծովին մակերեսը կը լուսաւորուի ջուրին ելեկտրականացման պատճառով:

Արդ, ի՞նչ է պատճառը: Ուսումնասիրութիւնները ցոյց տուած են, որ ովկիանոսներուն մէջ կ'ապրին անթիւ եւ անհամար մարմիններ, որոնք պարզ աչքով անտեսանելի են կամ հազիւ տեսանելի: Այս մարմինները կը կոչուին ջրիմուռներ, խեցգետնակերպեր եւ ուրիշ շատ միքրօրգաններ: Բոլոր այս մարմինները ազատ կերպով կը տեղափոխուին ալիքներու եւ հոսանքներու կողմէ: Ասոնք լոյս չեն արձակեր երբ կը գտնուին հանդարտ վիճակի մէջ, բայց երբ ծովը կ'ալեկոծի, նոյնիսկ նաւի մը անցքին պատճառով, կէտ ձուկի մը կամ դելփինի մը շարժումներով, իւրաքանչիւր փոքր օրգանիզմ ընդունակ է լոյս արձակելու: Անշուշտ հասկնալի է, որ իւրաքանչիւր մարմնին լոյսի բռնկումները շատ քիչ նկատելի են, բայց երբ լոյս արձակող մարմինները անհամար են՝ համատարած լուսաւոր բիծ մը կը ստեղծեն մեծ տարածութեան մը վրայ: Իսկ իրենց ձեւով եւ գոյնով որքան տարբեր ըլլան այդ բռնկումները, այնքան գեղեցիկ կ'ըլլայ ալեկոծ ծովը:

Բնական է, որ մտածուի թէ արդեւ նման բռնկումները չեն այրեր փոքրիկ անտեսանելի մարմինները: Ոչ, որովհետեւ լոյսին այս ձեւի բռնկումը կենսաքիմիական ազդեցութիւն է, որ տեղի կ'ունենայ առանց ջերմութեան անջատումին: Ծախսելով լոյս արձակող նիւթին պաշարը, մարմինը ոչ թէ կ'ոչնչանայ, այլ կը հանգչի:

Լոյս արձակելու յատկութիւն ունին նաեւ մանրէներու բազմաթիւ տեսակներ, ինչպէս նաեւ կարգ մը մեթիւսներ, ձուկեր եւ գլխոտանիներ: Ձուկերը եւ գլխոտանիները ունին լոյս արձակող յատուկ օրգաններ, որոնք դասաւորուած են

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

— Կը խոստանամ ձեր խօսքը ալ չընդմիջելու, բայց դուք ալ ջանացէք մասնակի իրողութիւններու վրայէն արագ անցնելու եւ բուն նիւթին գալու:

— Ամէն բան կարգով պիտի պատմեմ, պատասխանեց Սալիհա հանդարտութեամբ:

Եւ իր պատմութիւնը առաջ տարաւ հետեւեալ կերպով.

— Ես եւ ամուսինս այնքան սերտ սիրով կապուած էինք իրարու, որ Եէմէն երթալու հրամանը ստանալուն պէս, առանց վարանումի յայտարարեցի թէ ես ալ իրեն պիտի ընկերանայի իմ երկու մանչ զաւակներովս: Ամուսինս ճամբորդութեան դժուարութիւնները եւ կլիմայի դժուարութիւնները ու վնասակարութիւնը նկատի առնելով, ուզեց ընդդիմանալ բայց ես այնքան պնդեցի որ վերջապէս միասին մեկնեցանք մեր զաւակներուն հետ:

Արաբիա հասնելով, ես երկու զաւակներուս հետ մնացի Հոտէյտա, որ ծովեզերեայ քաղաք մը ըլլալով՝ բաղդատաբար աւելի բնակելի է օտարներուն համար, մինչ ամուսինս իր զօրաբանակին հետ մեկնեցաւ ներսերը: Ապստամբները երկար չկրցան դիմադրել եւ մեր հասնելէն երեք ամիս ետքը ամէն բան հանդարտած էր եւ հրաման եկած էր զօրքերը վերադարձնելու:

Կը յուսայինք որ մենք ալ պիտի կրնայինք վերադառնալ եւ արդէն սկսած էինք մեր պատրաստութիւնները տեսնել, երբ բանակի հրամանատար փաշան ամուսինս իր քով կանչելով կը յայտարարէ.

— Ապստամբներու դէմ մղուած կռիւներուն ժամանակ ձեր ցոյց տուած արիութիւնն ու կորովը մեծապէս գնահատուած է եւ ապագայ խառնաշփոթութիւնները արգիլելու նպատակով հարկ դատուած է, որ դուք հոս մնաք իբրեւ վերին օգնական Եէմէնի բանակի հրամանատարին: Ասիկա պատիւ մըն է որ մեծ գոհունակութեամբ պիտի ընդունիք անշուշտ:

Ամուսինս բացարձակապէս մերժած է այդ պատիւը, ըսելով որ կը նախընտրէ Թուրքիոյ մէջ համեստ պաշտօն մը ունենալ, բայց ի զո՛ւր: Հրամանատարը յայտարարած է որ պատերազմական նախարարութենէն եկած հրամանը վճռական է:

« — Բայց ասիկա աքսոր մըն է ուրեմն, գոչած է ամուսինս:

« — Ինչպէս կ'ուզէք այնպէս համարեցէք », պատասխանած է փաշան:

Եւ ահա այսպէս, երկրորդ անգամ ըլլալով, ամուսինս իր քաջութեան եւ հայրենիքի մատուցած ծառայութեանց փոխարէն աքսորի կը դատապարտուէր:

Իրեն հանդէպ ցոյց տրուած այս անարդարութիւնը, սրտմտեցուցած ու դառնացուցած էր իր սիրտը: Այսուհանդերձ ուզեց համբերութեամբ տոկալ ամէն բանի: Հազիւ թէ քանի մը ամիս անցած էր, երբ հրաման ստացաւ Թայիֆ երթալու, ուր կը գտնուէին Միտհաթ փաշա եւ իր ընկերները:

Կառավարիչը այդ հրամանը իրեն հաղորդելով ըսած էր.

— Մեր առած ստոյգ տեղեկութիւններուն համեմատ, Անգլիոյ մէջ, Միտհաթ փաշայի բարեկամներուն եւ կուսակիցներուն կողմէ դաւ մը կը պատրաստուի, աքսորեալները մասնաւոր նաւով մը փախցնելու համար, հետեւաբար ստիպուած ենք ամենախիստ զգուշութիւններ ձեռք առնել եւ այս պատճառով է որ ձեզ հոն կը զրկենք, որպէսզի այդ զգուշութիւններուն վրայ աչալուրջ կերպով հըսկէք: Գիտցէք որ ամենածանր պատասխանատուութիւն մը կայ ձեր վրայ եւ ըստ այնմ աչքերնիդ բացէք:

Այսպէս այդ պատուական ու արի զինուորականին բանտապահի անարդ դեր մը կուտային:

Ամուսինս չուզեց այդ նուաստացուցիչ պաշտօնը ընդունիլ, բայց կառավարիչը դիտել տուաւ որ մերժումը պարզապէս ըմբոստութիւն մը եւ մանաւանդ աքսորեալներու մասին համակրութիւն մը պիտի համարուէր եւ կրնար մեծամեծ փորձանքներ բերել իր գլխուն:

Ամուսինս սրտաբեկ գնաց իր նոր պաշտօնատեղին, մինչ ես ու երկու մանչ զաւակներս մնացինք Հոտէյտա, որովհետեւ անկարելի էր դիմանալ Թայիֆի դարշելի կլիմային:

Հոն ամուսինս, Նէճիպ պէյ, ներկու կը գտնուի այն անարդ խոշտանգումներուն, անլուր ստորնացումներուն, որոնք մատնուած էին Մեծ Հայրենասէրը Միտհաթ փաշա ու իր ընկերները: Կը տեսնէ այն զրկանքները, որոնք ենթարկուած էին, այն ծայրայեղ զգուշութիւններ կոշտ ու կոպիտ պաշտօնեաներու նախատական վարմունքը Համիտի զոհերուն հետ եւ իր ազնիւ ու արի մարդու հոգին կը խռովի ու կ'ըմբոստանայ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(125 - Շար.)

ՊԱՏԱՐԱԳԱՐԱՆ

ՓՇՈՒՆԿԸ

ՊԱՏՄՈՒՎԱԾՔ

ՖԱՆՏԱԶԻԱ

—*—

ԴՎՈՐԿՈ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՊԱՏՄՈՒՄ ԵՆ ՀՎԱԽՈՍՈՒ ԿՅԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

Լոյս ծագելու ժամանակ գեղջուկները, որոնք ամառանոցներ էին գնում, ոտքի էին կանգնում, որպեսզի ժամանակին հասնեն իրենց աշխատանքի վայրերը։ Ամառանոցներում ապրող մարդիկ, ընդհակառակը, ոչ մի շտապողականություն չէին ցուցաբերում։ Նրանք ոտքի էին կանգնում միայն այն ժամանակ, երբ արդեն ուշ էր։ Ամառանոցներում ապրող մարդիկ ոչ մի գործ չունեին անելու։ Նրանք ամբողջ օրը պառկած էին մահճակալների վրա, ծուլորեն ձգվում էին, ծանր հառաչում, ինչպես նաև ամբողջ օրը ուտում էին։ Նրանք ամբողջ օրը ուտում էին, ինչպես ուտում են ամառանոցներում ապրող մարդիկ։ Ուտում էին ամենուրեք՝ տանը, այգում, անտառում, գետի ափին, ուտում էին ամեն տեղ, ուր որ նրանք գնում էին։ Ուտում էին ամեն ինչ, ինչ որ իրենց տրվում էր։ Ուտում էին ամեն ժամանակ, երբ որ նրանք ուզում էին։ Ուտում էին ամեն ինչ, ինչ որ նրանք ուզում էին։ Ուտում էին ամեն ինչ, ինչ որ նրանք կարող էին ուտել։ Ուտում էին ամեն ինչ, ինչ որ նրանք չէին կարող ուտել։ Ուտում էին ամեն ինչ, ինչ որ նրանք ուտում էին

ՆՈՒԷՐ

Քիրազեան ընտանիքը 25ական Ֆր. կը նուիրէ Կարմիր Խաչի, Կապոյտ Խաչի, Աղքատախնամի եւ Որբերու Օգն. Միութեան Սահակ Քիրազեանի մահուան չորրորդ տարեդարձին առթիւ :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

Այս Հինգշաբթի Քրիստոսի Համբարձման տօնն է : Նոյն օրը եկեղեցւոյ համար նշանակուած է նաեւ որպէս Հայ Մանուկներու Հաղորդութեան Օր :

Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալ հանդիսաւոր պատարագին :

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ :

Կը հրաւիրուին բոլոր մանուկները եւս այդ օր ներկայ ըլլալ եկեղեցին եւ մասնակցիլ աղօթքներուն :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄ

ՆՈՐԱՇԷՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

Չորեքշաբթի, Մայիս 22,

ժամը 10·30ին

Բարձր հովանաւորութեամբ կրթական նախարար՝

ԱԼԷՆ ՓԷՅՐԸՖԻԹԻ

եւ նախագահութեամբ նախարարին ներկայացուց՝ ՊԷՐՆԱՐ ՏՈՐԷՆԻ

Կը հրաւիրուին վարժարանին բարեկամներն և հայ հասարակութիւնը :

26 Rue Troyon, 92 SEVRES

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու համար : Ծընողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

×

Տէր եւ Տիկին Մելքոն Աւետիս Կչիկեան (Կուսէնվիլ) կը նուիրեն յիսուն Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանին, իրենց ննջեցելոց յիշատակին :

×

Տէր եւ Տիկին Քլաք Ղազարեան կը նուիրեն հարիւր Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանին, Մայիս 5ի դեղարուեստական ցերեկոյթին յետաձգման առիթով, առ ի քաջալերութիւն :

Պ. Ա. Պէկեան (Քոլոմպ) կը նուիրէ 40 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանին :

Պ. Ժան Յակոբեան կը նուիրէ երեսուն Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 21-ին, իր սովորական հաւաքատեղին :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին, Քաֆէ Սփոռի մէջ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 26, ժամը 20·30ին

SALLE PLEYEL

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի առաւօտ, Մայիս 26

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն Մայիս 25, Ազգ. Տան սրահը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն, Մայիս 25ին

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի (Մայիս 26) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին

Union Générale Arménienne de Bienfaisance

FONDATEUR BOGHOS PACHA NUBAR

Autorisée par l'Arrêté Ministériel du 4 Mars 1948, sub. N° 12.192

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱ

Comité local de Paris : 11, Square Alboni — 75 - PARIS (16e). - Tél. : 870-03-18

Compte Chèques Postaux : Paris 80-1972

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ի նպաստ իր ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԵԱՆ Կազմակերպութեան

Ձեր ծննդեան, հարսանեկան եւ տարեդարձի նուէրներուն համար, վարձատրելու համար ձեր զաւակները իրենց դպրոցական կամ այլ յաջողութիւններուն առթիւ, հանոյք պատճառելու համար ձեր բարեկամներուն

ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ ՏՈՄՍԵՐ

«ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ»

Հրապարակ հանուած Հայկական Բարեդործական Ընդհանուր Միութեան կողմէ եւ օժտուած միակ մեծ պարգեւով մը

ՌԸՆՕ 10 ՄԱԺՕՌ 1968 ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ

Նախագահ Պ. ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ կողմէ նուիրուած

TOMBOLA DE LA JEUNESSE

Վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ 1 Յունիս 1968, Օթէլ Հիլթընի սրահներուն մէջ, 18, Ավընիւ տը Սիւֆրէն, Փարիզ (15), մեծ պարահանդէսին ընթացքին որ պիտի փակէ Հ. Բ. Ը. Միութեան 30 – 31 Մայիսի Փարիզի Համաշխարհային համագումարը :

Տոմսերը որոնց գինն է 10 ֆրանք, կարելի է ստանալ Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնատեղին, 11, Սքուառ Ալպօնի, Փարիզ (16), Թէլ. 870-03-18, թիւ չէքփօսթալի ՓԱՐԻԶ 8019-72 :

Նամակով կատարուած խնդրանքները անմիջական գոհացում պիտի ստանան :

Մի սպասէք

Անմիջապէս կատարեցէք ձեր պատուէրը, Տոմսերուն թիւը շատ սահմանափակ է :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ՝ ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

Այս Կիրակի ժամը 16էն 20, Սալ Մազընօ, 88 Բիւ տ'Օպանեը

Կը նախագահէ՝ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ Պ. ԿԱՐՕ ՅՈԼՍԷՓԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին, կը մեներգէ Օր. Ալիս Շամիրեան, արտանութիւն՝ Իսկուհի Հրաչեան եւ Վանիկ Նազարեան :

Կը ներկայացուի՝ Յակոմ Պարոնեանի

ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ

Ղեկավարութեամբ՝ ԺԱՆ ՄԱԿԱՐԵԱՆԻ

Կովկասեան պար՝ Պատրիկ Հրաչեան,

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել՝ Վ. Պանտիկեանի, 27 Բիւ տ'Օպանեը : Յ. Հացագործեան 15 Բիւ Լոնկ տէ Քափիւսէն, Մ. Շահինեան, 26 Բիւ տէ Փըթիթ Մառի :

Si vous aimez la Méditerranée, l'ESPAGNE, son Soleil, ses Orangers

à ALMERIA l'ANDALOUSE, dans la résidence du CASTEL DEL REY

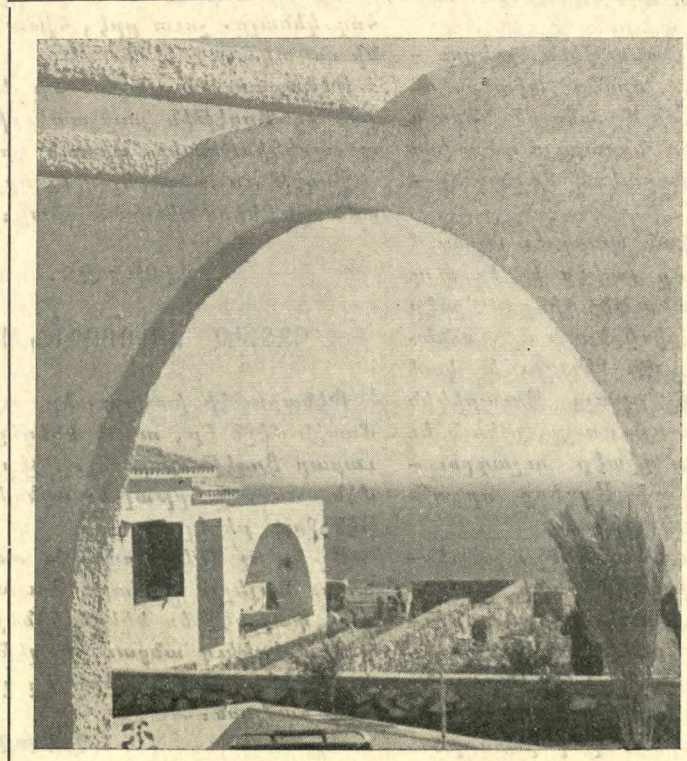

Clés en main, la villa typique de vos rêves

Composée d'un séjour, 2 chambres, cuisine, salle de bains, terrain de 400 m2 y compris, vue plongeante sur la mer et la baie d'ALMERIA — au prix de 34.000 francs — supplément pour piscine privée 4.000 francs.

L'Ensemble résidentiel de CASTEL DEL REY située à 2 kms. de la ville d'ALMERIA, comprend un ensemble de 140 villas édifiées sur un domaine de 100 hectares, promontoire dominant la Méditerrannée.

(*Vue splendide depuis chaque villa*)

L'essor incontestable, pris par la région d'ALMERIA pour ses sites sauvages et pittoresques qui attirent de plus en plus nombreux les cinéastes du monde entier, vous assure la location dans les meilleurs conditions de rentabilité.

Le ski nautique, la pêche sous-marine, Club d'équitation, Tennis, Golf miniature etc... vous assureront des vacances idéales dans votre future propriété.

NOUS ORGANISONS UN SEJOUR WEEK-END D'INFORMATIONS

Premier départ prévu le Samedi 25 Mai 1968 à 12 h. 25, retour le Dimanche 22 h. 30 (vol par Caravelle). Les frais de voyage et de séjour, pour une personne, seront remboursés à tout acquéreur

Renseignements-Réservation : JACQUES TORANIAN

RIVE-GAUCHE IMMOBILIER

42, Boulevard Arago, PARIS (13e) ou téléphonez 707-03-94 — 587-01-56

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ
19
ՄԱՅԻՍ
DIMANCHE
19 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11215 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.215

ԲԱՆԵ՛Ր, ԲԱՆԵ՛Ր, Ի՛ՆՉ ԲԱՆԵՐ

ԿԱՄ ՔԱՆԻ ՄԸ ԺԱՄ ԼԱ ՏԻՆԱԿԱՆ ԹԱՂԻՆ ՄԷՋ

Կէս դիշերը կը մօտենայ, բայց կարծես կեանքը նոր կը սկսի, աւելի ճիշդ բնաւ չի դադրիր, փողոցները լեցուն են, քալելու տեղ հազիւ կը գտնուի, ու աղջիկներ եւ տղաք երթեւեկին կը հսկեն, ոչ մէկ ոստիկան կայ : Լատինական թաղն է :

Ամէն կողմ խումբեր, փոքր խումբեր հաւաքուած մէկուն շուրջ, որ կը խօսի : Ոչ ոք դիտէ թէ ո՞վ է, բայց ամէն մարդ մտիկ կ՛ընէ : Օտէոնի վրայ սեւ ու կարմիր դրօշները կը ծածանին, մուտքին կը հսկէ երիտասարդ մը, բայց չի թողուր որ ոեւէ մէկը ներս մտնէ, ու բողոքներ կը լսուին : Ուսանող մը կը զարմանայ «ի՞նչ գործ ունինք հոս, Օտէոնի մէջ» : Ուրիշ մը, քիչ անդին, մտահոգ է «շահագործում մը կայ, մեզ ուղիներու մէջ կը դնեն որ մեզի անծանօթ են, իմաստ չունի այս բոլորը » :

Ֆրանսայի թատրոնին վրայ գրուած է « Երեւակայութիւնը իշխանութեան գը-լուխ անցաւ Ֆրանսայի նախկին – թատրոնին մէջ» : Այս թատրոնը սակայն ոչ քաղքենի էր ոչ ալ պահպանողական : Ընդհակառակն, Պաճռօ « յառաջապահ » գործեր շատ կը սիրէ եւ գայթակղեցուց շատեր, անցեալ տարի երբ բեմադրեց Ժընէի «Փառավանները » : Չի հասկնար որ ի՛ր թատրոնը գրաւեն, մինչ Մատլէն Ռընօ կը պոռար «քաղքենի ուրիշ թատրոններ կան, հոն գացէք », այսինքն գրաւումին դէմ չէ, բայց իրեն համար գրաւուելիք թատրոնը սխալ ընտրուած է :

Ամէն մարդ կը խօսի ու ամէն խօսող մտիկ ունող ունի : Կա՞րելի է նման առիթ փախցնել : Շատեր կան, որ հաւանաբար տունը չեն կրնար խօսիլ, լռեցնող կայ, ձանձրացող կայ, հոս ազատ է, ինչ ուզէ կ՛ըսէ, ու կը դառնայ օրուան մարդ, մանաւանդ եթէ բախտն ալ ժպտի ու քովէն անցնի լրագրող մը, իր միքրոյով :

Ամէն մարդ ընկերաբան դարձած է, փիլիսոփայ, տրիբուն : Մինի–Կուեվառաններ լեցուցած են փողոցները, բայց ընդհանուր լրջութեան պակաս մը կը տիրէ ամէն կողմ : Տօնավաճառի բնոյթ մը ունի այս ամէնը :

Հոս Օկիւսթ Քոնթ, կարմիր դրօշը կուրծքին անտարբեր կը դիտէ : Մարդ մը կը խօսի, հաւանաբար մեծ դաղափար չունի փոզիթիվիզմի մասին, բայց դրական բաներ կ՛ըսէ : Շատ կը գտնէ ուսանողներու թիւը, իր օրինակը կուտայ «դպրոց գացի, բայց օր մը այլեւս կեցայ եւ արհեստ սորվեցայ », անմիջապէս երիտասարդ մը կ՛ընդմիջէ «կեցար որովհետեւ բանուորի զաւակ էիր, ու չէիր կրնար շարունակել, այդ է զոր կ՛ուզենք փոխել » : «Ո՛չ, կ՛ըսէ մարդը, հանդարտ ձայնով, կեցայ որովհետեւ իմ կարողութիւնս այդքան նկատեցի, բան չէք շահիր մտաւորականներու թիւը աւելցնելով, տեսաք թէ այդ փորձը ձախողեցաւ Խորհ. Միութեան մէջ, որ շատ մտաւորական ունի եւ հոն ալ այլեւս գործ չկայ բոլորին » : Միւսը կը պնդէ «Հոն ձախողեցան, մենք այդպէս պիտի չընենք » : Բայց չեն դիտեր թէ ի՞նչ պիտի ընեն : Խօսակիցը տեղի չի տար «դուք ալ այսօրուան դեկավարներուն ըրածը պիտի ընէք, միայն անոնց տեղ դուք նստած պիտի ըլլաք» ու վէճը կը շարունակուի, ձայնը չի բարձրանար, մտքերու փոխանակութիւն է, ազատարօրէն : Ֆոլքլորիք բան մը կայ այս ամբողջին մէջ : Բազմութիւնը կը շատնայ, Փարիզը փողոց իջած է, ամէն կողմ «Չէ» Կուեվառաներ կան : Ուսանողը գործադուլը կրնայ շարունակել, կ՛ըսէ մարդը, պատասխանատուութիւն չունի, հացի խնդիր չունի, նոյնը չէ բանուորին պարագան :

Սոռպոնը : Անսովոր պատկեր մը բակին մէջ իսկ ուր ամէն ոք իրար կը հրմշտկէ : կողմ Մաօ, Սթալին, Լենին, Մարքս, Կուեվառա, Թրոցքի :

Հոս աղջիկ մը, Մաոյի նկարներն ու մըտածումները կը ծախէ : Ներսը ամէն կողմ, ամէն բանի վրայ հանրազդեր, երբեմն աղտոտ լեզուով, կենդանական բընազդի մը պոռթկումն է կարծես : Չախ կողմը նետ մը՝ «ննջարան»ին ուղղութիւնը ցոյց կուտայ : Հոս ու հոն ինչե՛ր կարելի է կարդալ «Աստուած, ետ մի նայիք, աշխարհը կործանելու վրայ է » : « Ապաքրիստոնէացնենք Սոռպոնը», «որքան յեղափոխութիւն կ՛ընեմ այնքան աւելի փափաք կ՛ունենամ սիրելու » (անշուշտ այս վերջին փափաքը շատ աւելի բաց կերպով արտայայտուած եւ ոչ մէկ կապ պահելով Պղատոնի հետ) : Ասոնք կարճ բաներ են, դեռ ինչե՛ր կան :

Յանկարծ տղայ մը աթոռին վրայ կը բարձրանայ, լռութիւն կ՛ուզէ ու այդ բազմութեան ձեռնբարձ քուէարկութիւնը կը պահանջէ կարդալիք բանաձեւին համար : «Քուէարկողները » միայն ուսանող չեն, այցելուներ, հետաքրքիրներ, լրագրողներ, զբօսաշրջիկներ են, մտիկ կ՛ընեն : Ճառախօսը կ՛ըսէ թէ ամիթատրոնի մը մէջ, վիճաբանութիւններ եղած են Փոմփիտուի ճառէն ետք ու այդ բանաձեւը պատրաստած է, որ հրաւէր մըն է «բոլոր դեմոկրատ, յառաջդիմական, յեղափոխական եւ ընկերվարական ուժերուն» : Քանի մը ձեռք կը բարձրանան : Մէկը կ՛ուզէ որ «յեղափոխական » բառը ջնջուի : Կը պահանջուի որ բացատրէ, մինչ ուրիշներ կը հեռանան «ի՞նչ է բսածը», «անորոշ խօսքեր», «ի՞նչ պիտի ըլլայ այդ բանաձեւը » : Մարդ չի դիտեր, խօսողը ո՞վ է, հանդամանքը ի՞նչ է, ըսածը ի՞նչ է :

Պատկերալից պատմութիւն լատինական թաղին : Լաւ է շատ չպըտըտիլ, չխորացընել, յուսախաբ չըլլալու համար :

Յեղափոխութիւնները միշտ հեռուէն պէտք է դիտել քիչ մը պատրանք պահելու համար :

Ի՛նչ երազներ, ի՞նչ յոյսեր կ՛արթնցնէ ուսանողներու ըմբոստութիւնը, երբ տունը նստած կը լսես թէ երիտասարդութիւնը կը բողոքէ այս ընկերութեան դէմ :

Ուրախութիւն մը կը ծնի : Ուրեմն ամէն ինչ փտած չէ, երիտասարդներ կը բողոքեն, կը պոռթկան... : Պահենք այդ պատրանքը, չերթանք Սոռպոն, չլսենք արդէն մաշած խօսքեր, չտեսնենք քարթեզեան մտքի այս օճախը պաղառի վերածուած, ուր երիտասարդներ կ՛ուտեն, կը խմեն, կը պառկին – կ՛ելլեն եւ յեղափոխութենէ կը ճառեն : Տխուր է պատկերը : Ամէն ինչ բացասական է, ու բացասականէն բան չի ծնիր : Տխուր է այս երիտասարդութեան պատկերը որ վրդոված — արդարօրէն — այսօրուան ընկերութեան դէմ, բան մը չունի տակաւին տեղը դնելիք եւ ասպարէզը կը թողու արհեստաւոր խռովարարներու, որոնց դատը ոչ երիտասարդութեան, ոչ ալ ուսանողութեան դատն է : Եւ վաղը, վնասողը կրնայ մնալ նոյն ուսանողութիւնը, իրա՛ւ ուսանողութիւնը, որ բան մը պէտք է փոխեր աւանդական դրութեան մը մէջ, ցնցեր քարացած մտայնութիւններ, բայց կորսուեցաւ բանաձեւներու մէջ վասնզի չէր դտած ի՛ր բանաձեւը :

Ա. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

ԵՐԿՐԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ԺԱՄԷ ԺԱՄ ԱՆՇԱՐԺՈՒԹԻԵԱՆ ԿԸ ՄԱՏՆՈՒԻ

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ՇՈՒՔԻ ՄԷՋ ԿԸ ՄՆԱՆ

ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Եւրոպա թիւ մէկ ձայնասփիւռի կայանը շատ կը յիշէ Քոհն – Պենտիթի առջի օրուան խօսքը «անոնք որ յեղափոխութիւն կ՛ընեն միշտ կը խաբուին » (անշուշտ շատ աւելի պատկերալից բառով մը) : Արդարեւ այսօր երկրորդական կարգի վրայ կուգայ ուսանողական շարժումը եւ ծաւալ կը ստանայ ընկերային շատ ծանր տագնապը : Եւ այս առթիւ սենտիքաներու, մանաւանդ ՍԷ ԺԷ Թէի (համայնավար) դիրքը շատ յստակ է : Չեն ուզեր որ ուսանողները իրենց միանան կամ իրենց գործերուն խառնուին : Աշխատանքի ընդհ. դաշնակցութեան (ՍԷԺԷ թէ) քարտուղարը Սեկի յայտնեց քանիցս Ուրբաթ օր որ որեւէ ձեւով համաձայն չեն այն ցոյցին եւ տողանցքին զոր ուսանողները կ՛ուզեն ընել Պիյլանքուռի, Ռընոյի առջեւ : Եւ այդ պատճառ եղաւ որ շփոթութեան մատնուի ուսանողութիւնը զեկոյցներ, զիրար հակասող, իրարու յաջորդեն : Ի վերջոյ 1000 – 1500 ուսանող գացին Պիյլանքուռ եւ որեւէ ցոյց չեղաւ : Համայնավարներու դիրքը շատ պարզ է : Երբ Սեկիի հարց կուտայի թէ ի՞նչ կը մտածէ Քոհն – Պենտիթի մասին, ՍԷ ԺԷ Թէի քարտուղարը կը պատասխանէր «Քոհն – Պենտի՞թ, չեմ ճանչնար » :

Շաբաթ օր Անտրիեէօ շատ յստակ խմբագրական մը կը գրէր, ուր կը ձաղկէր Նանթէռի շարժումին պարագլուխը, որու ընթացքը միայն Փոմփիտուի կրնայ ծառայել : Անտրիէօ չուզեր որ արկածախընդիրներ շեղեցնեն բանուորական բուն հարցը : Նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը հրատարակած է կուսակցութեան քաղաքական բիւրօն :

Շաբաթ օր այլեւս երկրորդական գետնի վրայ կուգար ուսանողական հարցը : Արդէն ուսանողներն ալ պառակտուած պատկեր մը կը յայտնաբերեն այլեւս եւ հաւանական է որ Սովաժօ, Ժեսմառ եւ մանաւանդ Քոհն – Պենտիթ օրէ օր «շարք» չունենան իրենց հետ, ընդդիմադիր շարժումներ ալ կը ծաւալին ուսանողական միութիւններուն մէջ :

Բայց հարցը ընկերային տագնապն է : Ամէն բան սկսաւ Սիւտ – Ավիասիոնի գործաւորներով, որոնք միշտ բանտարկած են իրենց տնօրէնը եւ ծաւալեցաւ ամէն օր, ազգայնացած կամ ոչ գործատուները կը գրաւուին ժամէ ժամ եւ հանրային սպասարկութիւններն ալ կը դադրին : Այսպէս փորձելով պատկեր մը տալ կացութեան, կարելի է նկատի առնել հետեւեալ կէտերը .— Գրաւուած են Սիւտ-Վիասիոն, Նոռ–Ավիասիոն, Ռընօ, Պերլիէ, Հիսփանօ – Սուիզա, Ռոն – Փուլէն, Շնէտէռ, Սնեքմա եւն. եւն. : Սէն – Մառիթիմն է որ առաջին կը հանդիսանայ գրաւումներու կարգին, բայց բոլոր նահանգները արագօրէն կը յաջորդեն : Շաբաթ օր բոլորովին դադրած էր երկաթուղին, արուարձաններու եւ երկար ճամբորդութիւններու համար բովանդակ երկրին մէջ : Նոյն էր Էռ Ֆրանսի վիճակը, ոչ մէկ մեկնում Օրլիէն : Մեթրօն կը բանէր բաւական կանոնաւոր ձեւով, բայց ժամէ ժամ փոփոխութիւններ եւ դադարներ կ՛ըլլային եւ կարելի չէր ըլլար յըստակ գաղափար մը կազմել Շաբաթ ցերեկ : Օթոպիւսներու երկու տէփօ (Իվրի եւ Շառլըպուռ) գրաւուած էին բանուորներու կողմէ, անշարժութեան մատնելով 32 գիծեր, գլխաւորաբար արեւմտեան արուարձաններու մէջ : Բոլորովին դադրած էր նաեւ թղթատարը թէ ներքին ըսպասարկութեանց եւ թէ ցրւումի մէջ :

Բայց ընդհանուր եւ ազգային գործադուլի ոչ մէկ հրահանգ կար :

Նախագահ տը Կոլ Փարիզ կը վերադառնար Շաբաթ իրիկուն փոխանակ Կիրակիի, տրուած ըլլալով երկրին կացութեան ծանրակշիռ բնոյթը :

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

«Սոռպոնը ազատեցինք » «Իւնէփը Փեքին թող երթայ» պոռալով վեց հարիւր ուսանողներ տողանցք կատարած են Էթուալէն Մատլէն : Այս տղաքը մաս կը կազմեն նոր շարժումի մը որ ստեղծուած է պաշտպանելու համար ինչ որ նուիրական կայ եւ պայքարելու խռովարարներու դէմ :

Մօտ հազար ուսանող Ուրբաթ գիշեր փորձած են Ծերակոյտ մտնել, բայց ի տես ոստիկաններուն, քիչ մը պոռալ կանչելէ ետք, ցրուած են :

Օտէոնի մէջ ալ յուսախաբութիւն կը տիրէ : Ուսանողները չէին սպասեր որ զիրենք մէջտեղ ձգեն բանուորները : Այդ հաշիւը սխալ եղած էր : Բանուորական դասը երբեք ինքզինքը մօտ չէ զգացած ուսանողներուն, զորս «Պապայի տղաք » կը նկատէ :

× Լուսաւորութեան նախարարութիւնը յայտնեց թէ բոլոր քննութիւնները պէտք է տեղի ունենան : Առանց քննութեան, ոչ մէկ վկայական, շեշտեց կրթական նախարարը :

× Գիւղացիները որոշած են բողոքի իրենց ցոյցը կատարել Մայիս 24ին այսինքն այն օրը երբ տը Կոլ պիտի խօսի :

Կրնայ պատահիլ սակայն որ նախագահը այդ թուականէն առաջ խօսի :

× Չայն – պատկերասփիւռն ալ գործադուլի սկզբունքի որոշում մը տուած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԷԹՆԱՄԻ պատուիրակութիւնը որ Փարիզի Լիւթէսիա պանդոկը իջած էր, տեղափոխուեցաւ առջի օր եւ փոխադրուեցաւ Շուազի Լը Ռուա Մօրիս Թորէզի նախկին ապարանքը, զոր համայնավար կուսակցութիւնը տրամադրեց : Միւս կողմէ փոխ – նախագահ Հըմֆրէ յայտարարած էր առջի օր թէ համաձայնութիւն մը գոյացած է Փարիզ, հիւսիսային Վիէթնամցիներու եւ Ամերիկացիներու միջեւ, որ հետեւեալն է՝ երկու կողմերը կրնան իրենց ուզած մարդիկը միասին բերել : Այս կը նշանակէր որ Ամերիկացիք կրնան հարաւ. Վիէթնամցի տանիլ եւ Հանոյ ալ Ազգ. Ազատ. Ճակատի (Վիէթքոնկ) ներկայացուցիչ : Ուոշինկթընէն Արտաքին նախարարութիւնը հերքեց այս լուրը զոր Հըմֆրէի «կաֆը» կը նկատուի :

ՉԱԽԻ պարագլուխ Միթերան կ՛ուզէ խօսիլ հեռատեսիլէն, կացութեան ծանրակշիռ բնոյթին պատճառով :

ԿՈՍԻԳԻՆ Փրակա գացած է, կ՛ըսուի թէ առողջական պատճառներով է, բայց աւելի հաւանական կը նկատուի որ խօսակցութիւններու համար ըլլայ :

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ընտրութիւններ տեղի կ՛ունենան Իտալիոյ մէջ Կիրակի եւ Երկուշաբթի, 7000 թեկնածու կայ 315 աթոռի համար ծերակոյտին մէջ եւ 630՝ երեսփոխանական ժողովին :

ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Մասնագէտներ կը հաւաստեն, թէ թարմատարիքի անկարեւոր դէպքերը աւելի դիւրութեամբ կը յիշէ մարդ, քան թէ յառաջացեալ տարիքի կարեւոր պատահարները: Թերեւս այդ է պատճառը, որ հիմա միտքս կուգայ պատանեակի իմ անդրանիկ ... հրապարակադրութիւնս : Լոյս տեսած էր Իզմիրի Մեսրոպեան վարժարանի աշակերտներուս հրատարակած խմորատիպ տետրակներէն մէկը եւ ընթերցասիրութեան չուրջ կը դառնար :

Ընթերցանութեան օգուտները թուեր էի հոն : Օգուտ չունեցայ, վարժարանի սաներուն մէջ հոսանք չստեղծեց : Գուցէ եւս էի յանցաւորը, որ քարոզ կարդացեր էի դասակիրքերով փքացած գոռոզներու դէմս : Մեղքի բաժին մը ունէր նաեւ ուսուցչութիւնը, որուն քարացած տեսակէտով՝ դաստիարակութիւնները եւ դասապիրքերը սկիզբն ու վախճանն էին ամբնային իմաստութեան :

Այն դարուն օրերէն կէս դար մը անցեր է, դարձեալ եւ անդամ մը եւս կը մօտենամ նոյն նիւթին, որ այժմէական կը մնայ տակաւին :

Ընդարձակ համալսարան մըն է դիրքերու աշխարհը : Հոն մտնել չատ դիւրին է, մինչեւ 15 տարեկան : 15էն մինչեւ քսան՝ նուազ դիւրին : Քսանէն անդին՝ դժուարք լերանց :

Ի՞նչպէս ընթերցասէր կ'ըլլայ մարդ :

Հետաքրքիրներ կան, որոնք ղեկավարի պէտք չունին : Բնատուր ձնորհքով կը դանեն իրենց ճամբան : Բնածին հրայրքով ընթերցասէրներ են անոնք : Պետրոս Դուրեան ինքնաբերաբար դասաւ Լամարթինը : Բացառիկ եւ սակաւիկ են օժտեալները :

Ուրիշներ իրենց ընտանեկան յարկին կամ միջավայրին օրինակով կը տարուին : Այսպէս՝ աւետարանական ամէն ընտանիք, նկատելով թէ չունեւոր, դիտուն թէ տղէտ, Աւետարան մը կը պահէ իր տունը : Գրաբար կամ լատիներէն չէ այդ Աւետարանը, իր հասկցած լեզուով գրուած է : Առտու իրիկուն հայրը կը կարդայ, մայրը կը կարդայ զայն, յաճախ բարձրաձայն : Զաւակն ալ կը հետեւի անոնց :

Շնորհիւ Աւետարանի, համեմատաբար չատ զարգացած է ընթերցասիրութիւնը անգլեսաքսոն երկիրներու մէջ, ուր ինքնուս մեկենասներ, ինչպէս Գարնէկի, ճոխ մատենադարաններ հիմնած են յօգուտ հանրային մշակոյթին : Փառք կիւթէնպէրկի, որ իր հնարած մեքենայով տպեց իր առաջին հրատարակութիւնը՝ Սուրբ Գիրքը, ամէն ժամանակներու ամէնէն բոնուած մատեանը :

Ի լուր հետաքրքիրներէ եւ չրջապատի օրինակին հետեւորդներէ զատ, ունինք հոծ մեծամասնութիւն մը, որ կը կարօտի ղեկավար ձեռքի, ընթերցասիրութեան հասնելու համար : Ղեկավարը ուսուցչէն է :

Մանկավարժները կը յանձնարարեն ուսուցիչներուն դիւրահասկնալի դիրքեր հայթայթել 10էն 15 տարեկան մանկապատանիներուն : Զուարճալի դիրքեր, պատկերազարդ, ժամանցի համար : Աւետեան մը եաք, հարցնել աշակերտներուն բերանացի տեղեկատուութիւնը կարդացած դիրքերուն եւ կամ ատոնց բովանդակութիւնը չարադրութեան նիւթ դարձնել :

Այս առընչութեամբ՝ կ'արժէ, որ պատմեմ իմ անձնական փորձառութենէս դէպուազ մը : Ի՞նչպէս ընթերցասէր եղայ ես :

Մաղնիսայի ամերիկեան վարժարանը հայերէնի մեր ուսուցիչն էր Թադէոս Տէմէեան (նահատակուեցաւ 1922ին) : Մարզուանի Անաթոլիա դոլչճէն չրջանաւարտ էր : Խանդավառ եւ դեղուն դաստիարակ մը՝ բողոքական եւ Դաշնակցական :

12էն 15 տարեկան էինք աշակերտներս : Ամէնքս ալ կը սիրէինք դինք : Քերական – նութեան դիրք չունէինք : Քերականական կանոնները ընթերցումի ընթացքին մէջ – ընդմէջ կ պարզէր . օրինակը աւելի կը դրօսմէ, քան օրէնքը :

Շաբաթը անդամ մը դաստ՝ ամէնօր – եայ դասաւանդութիւններուն : Մեր դասական դրականութենէն ճաշակ մը տալու համար, պատառիկներ կը կարդար Ռ. Յ. Պէրպէրեանի «Ոտնձ» եւ «Յուշք»էն : Դաս չէր, լաբարանական հանդէս էր : Մենք ունկնդիր էինք միայն : Մաքուր առտանութեամբ կը կարդար, կը բացատրէր, կը մեկնաբանէր : Կը վերնադիր, կը յուզուէր, կը յուզէր : Գրականութեան սէրը այս յուզմունքներէն ծիլ արձակեց իմ մէջս :

Ենթահողը պատրաստ էր, երբ օր մըն ալ, մեր ուսուցիչը Թէոդիկի «Ամէնուն Տարեցոյցը» փոխ տուաւ մեղի ժամանցի համար : Ընթերցանութեան իմ առաջին դիրքս եղաւ պատկերազարդ, չքեղատիպ, պէսպիսուն այդ հատորը : Կենսագրութիւններ, ընտիր հատուածներ, առածներ, զուարճալիք, խմաստուն մտածումներ : Եւ բազմաթիւ լուսանկարներ, ընդորս եղիչէ արքեպ. Դուրեանի փառաւոր դէմքը, «Բանաստեղծ, Բանասէր» մակդրութեամբ : « Բանասէր»ը, իմ դիտնալովս, դրասէր կը նշանակէր բառացի : Բանաստեղծին առընթեր՝ դրասէրը անտեղի աւելորդաբանութիւն չէ՞ր : Հարցուցի, լուսաբանուեցայ :

Ի՞նչ եղաւ իմ անդրադարձս :— Հաճոյք, յուզում, վայելք : Եւ հպարտութիւն : Մեծատաղանդներու ինչ չքեղ ընտրանի ունինք եղեր մենք : Ըսել է, որ կամկար տիրացուներու բազմութիւն չէ, սանկ – նանկ ողորմելի «ռայա» չէ մեր ցեղը : Իշխաններ ունի դրական աշխարհին մէջ : Անկէ եաք պատանիի իմ հետաքրքրութիւններս ուղղուեցան իմացական մեր ոլորտներուն :

Այս բոլորը՝ ըսելու համար, որ դժուար է քարոզներով դրասէր դարբնել դպրոց տեսած կամ դպրոց չտեսած մարդիկ, եթէ անոնց մէջ դպրութեան սէրը չէ ծնած – ծլած ի տղայ տիոց : Համալսարաններէ վկայեալներ իակ, որոնք բողոքով տարիքէն չեն կախարդուած հոգիներ բացող ընթերցումներու վայելքէն, միջակութիւններու մէջ կը լճանան : Ահներեւ է պատճառը. համալսարանականը կը հաղորդուի ուժ – տասը դասատուի իմաստութիւնով, մինչ յարատեւ ընթերցողը հարիւրաւոր, հազարաւոր է – մասատուներու խելք ու կարծիք կը հարցընէ : Եթէ ծաղիկը կը փթթի հարատեւին հովէն, մխքը կը բացուի իմաստուններու դրուագքներէն :

Երանութիւն է ընթերցասիրութիւնը : Ինքնօգնութեամբ եւ հաճութեամբ հասածներ չատ անդամ աւելի հասուն դուրս կուգան, քան տհաճօրէն ուքնելով հասկացուած ակնարկներ : Ինքնուս էր Լառուս, որ պատկերազարդ անդրանիկ համայնագիտարանը յղացաւ : Բարձրագոյն կրթութիւն չէր տեսած մեծատուն դանդն Յ. Օչական, որ կոթողական դործեր արտադրեց : Ամերիկայի Հայուհեան մէջ համալսարանաւարտներու թիւը հինգ հարիւրը կ'անցնի : Անոնցմէ քանի՞ հոգի կը լուսաւորեն մեզ :

ԼԵՒՈՆ ԵՐԿԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԷՐԵՔՈՒՆԻ-ԵՐԵԻԱՆ

Երեւանի հարաւ – արեւելքը, վարդաձէն եւ Արէշ աւաններուն մօտ, վեր կը խոյանայ խորհուրդ բլուր մը, որ յայտնի է Արին – բերդ անունով :

Արին – բերդի զագաթին հինէն ի վեր կ'երեւէին հինաւուրց շինութիւններու հետքեր, սակայն ոչ ոք գիտէր, թէ երբ հիմնուած էին անոնք :

Ցայտնի էր միայն, որ անցեալ դարու վերջերը Նորքցի Պապակ Տէր – Աւետիսեանը Արին – Բերդի ստորոտին դտած էր քար մը, որուն վրայ դրոշմուած էր սեպագիր արձանագրութիւն մը : Գտնուած քարը կը յանձնուի երկու ռուս հնագէտներու՝ Ս. Իւանովսկիի եւ Մ. Նիկոլսկի որոնք այդ թուականներուն կը դբաղէին Երեւան : Նիկոլսկի կը վերծանէ արձանագրութիւնը , որ կ'ը – սէր՝ Արգիշտի Ա. թագաւորը հոս կառուցած է ցորենի չտեմարան , որ ուրարտերէնն կը կոչուի «արին» :

Արին – Բերդը Արգիշտիի անունին կապող առաջին արձանագրութիւնն է այս : Տարիներու ընթացքին հետազօտուեցան կան մեր տիտաններուն :

Այս բոլորը՝ ըսելու համար, որ դժուար է քարոզներով դրասէր դարբնել դպրոց տեսած կամ դպրոց չտեսած մարդիկ, եթէ անոնց մէջ դպրութեան սէրը չէ ծնած – ծլած ի տղայ տիոց : Համալսարաններէ վկայեալներ իակ, որոնք բողոքով տարիքէն չեն կախարդուած հոգիներ բացող ընթերցումներու վայելքէն, միջակութիւններու մէջ կը լճանան : Ահներեւ է պատճառը. համալսարանականը կը հաղորդուի ուժ – տասը դասատուի իմաստութիւնով, մինչ յարատեւ ընթերցողը հարիւրաւոր, հազարաւոր է – մասատուներու խելք ու կարծիք կը հարցընէ : Եթէ ծաղիկը կը փթթի հարատեւին հովէն, մխքը կը բացուի իմաստուններու դրուագքներէն :

Երանութիւն է ընթերցասիրութիւնը : Ինքնօգնութեամբ եւ հաճութեամբ հասածներ չատ անդամ աւելի հասուն դուրս կուգան, քան տհաճօրէն ուքնելով հասկացուած ակնարկներ : Ինքնուս էր Լառուս, որ պատկերազարդ անդրանիկ համայնագիտարանը յղացաւ : Բարձրագոյն կրթութիւն չէր տեսած մեծատուն դանդն Յ. Օչական, որ կոթողական դործեր արտադրեց : Ամերիկայի Հայուհեան մէջ համալսարանաւարտներու թիւը հինգ հարիւրը կ'անցնի : Անոնցմէ քանի՞ հոգի կը լուսաւորեն մեզ :

ԼԵՒՈՆ ԵՐԿԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

բլուրին լանջերը , չրջակաները՝ առաւելարար ճարտարապետ Կ. Յովհաննիսեանի դլխաւորութեամբ :

Հաղարամեայ վէպատակներու, հողի եւ փշրվի թանձր շերտերու տակէն լոյս աշխարհ հանեց երբեմնի էրեբունի քաղաքը իր մեծնաբերդով, պալատական չինքերով եւ սրահներով, մեհեաններով , ցորենի չտեմարաններով եւ դինիի մառաններով :

Պեղումներու ընթացքին յայտնաբերուած արձանագրութիւնները եւ իրեր , որոնք ցուցադրուած են Հայաստանի պատմութեան թանդարանին մէջ :

Ատոնց հիման վրայ կատարուած ուսումնասիրութիւնները կը լուսաբանեն էրեբունիի անտեսական , մշակութային , ռազմական եւ քաղաքական կապերը արտաքին աչխարհի հետ՝ հեռաւոր անցեալին :

Քաղաքը տարածուած էր Արին – Բերդին ստորոտը , մօտակայ բլուրներուն եւ հարթավայրերուն վրայ : Պարզ կ'երեւին հիմնաքարերու վրայ կատուցուած մեծնաբերդին հզօր պարիսպներու մնացորդները :

Քաղաքացիներուն տուները դրեթէ ընդհուպ կ'օղակէին մեծնաբերդը : Պեղումներ կատարուած տուներու մէջ գտնուած են խեցեղէն եւ քարէ պատրաստուած առարկաներ , ցորենաղաց : Բլուրին մօտերը յայտնաբերուած է քաղաքին տուներէն մէկուն սենեակի յատակը՝ պատուած եռկատաքարերով :

Մեծնաբերդը , որ կը դտնուի բլուրին դագաթը , կ'իշխէ չրջապատին վրայ: Այստեղէն կ'երեւան Արարատեան դաշտ եւ Գեղամայ լեռնաչղթան :

Բլուրին դագաթը , որ կը դտնուի ծովի մակերէս բարձրութեան վրայ, բաւական հարթ է եւ կը դրաւէ երկու հեկտար տարածութիւն : Հոս կը դտնուէին մեծնաբերդին դլխաւոր չինքերը :

Խմելու եւ տնտեսական կարիքներու համար մեծնաբերդը ջուր կը ստանար մօտակայ լեռներու աղբիւրներէն : Ամրոցին հարաւ – արեւելքը դտնուած են ուֆէ պատրաստուած ջրատար խողովակներ :

Մեծնաբերդի մուտքին է , — կ'ըսէ Յովհաննիսեան , — որ յայտնաբերուցաւ այն սեպագիր արձանագրութիւնը , որ կը խօսի էրեբունիի հիմնադրութեան մասին :

« Խալդի Աստուծոյ վեհութեամբ, — կ'ըսէ արձանագրութիւնը , — Արգիշտին , Մենուայի որդին , Բիայնիլի (Ուրարտու) երկրի հզօրութեան համար եւ ի սարսափ թշնամի երկիրներու , այս հզօր ամրոցը չինեց քաղաք էրեբունիի անունով » : Արգիշտի կ'աւելցնէ՝ հողը ամայի էր, կատարեցի ես դործեր հզօր այնտեղ Խալդի Աստուծոյ վեհութեամբ , Արգիշտի , Մենուայի որդին , Թագաւոր հզօր , Թագաւոր Բիայնիլի երկրի , տէրը (Վան) քաղաքի » :

Ուրեմն Արգիշտի Թագաւորը յատկերպով կը մատնանչէ քաղաքին անունը :

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ
ԵՒ
ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ԳԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Եւ օդտուելով իր պաշտօնէն կը չանայ մեղմացնել աքսորեալներու թշուառ կեանքը, խստութիւնները դեղչելով եւ կարելի եղածին չափ հանդստութիւն չնորհե – լով բանտարկեալներուն : Իր հրամանին տակ դտնուող տորթադաս պաշտօնեաները առելութեամբ կը տեսնեն ամուսնոյս այս ընթացքը եւ դանազան դրպարտութիւններով ամէն ինչ կը տեղեկադրեն Պոլիս, Նէճիպ պէյը ցոյց տալով իրրեւ դաւադիր մը, որ աքսորեալներու փախուստը կը պատրաստէ : Համիտ որ արդէն ամուսինս այդ պաշտօնին սահմանած էր այսպիսի դրպարտութեան մը տեղի տալու համար, իսկոյն հրահանդ կուտայ որ Նէճիպ պէյ ձերբակալուի ու բանտարկուի :

Այս լուրը առնելուս պէս, երկու դաւակներս Հոռէյտա կը թողում եւ խելայեղ կը մեկնիմ Թայիֆ :

Երբ հոն կը հասնիմ, խեղճ ամուսինս արդէն ամէն յարաբերութենէ դրկուած, դնտանը նետուած էր : Հակառակ իմ բողոքներուս, աղաչանքներուս, ողբերուս ու կոծերուս, անկարելի կ'ըլլայ դինքը տեսնել ... :

— Բայց, տիկին, դիտէ՞ք որքան չեղեանք մեր հարցաքննութեան նիւթէն, ընդմիջեց Իզզէթ փաչա, որ յուսահատութեամբ կը տեսնէր որ տակաւին չատ ժամանակ պիտի անցնէր մինչեւ որ դիրենք չհաւատդող դաւադրութեան եւ սպանութեանց դային :

— Ինչպէս ըսի, նորէն կը կրկնեմ, դոչեց Սալիհա, պէտք է որ ամէն բան լսէք, այս պայմանով միայն պիտի խօսիմ ... եւ արդէն ձեղ չհաւատդող նիւթերուն կը մօտենանք, հետեւաբար քիչ մըն ալ համբերութիւն ունեցէք :

— Լաւ, չարունակեցէք տեսնենք :

— Օրերէ ի վեր ի դուր ճար մը կը փնտռէի ամուսինս դնտանէն ապատելու կամ դոնէ անդամ մը իրեն հետ երես առ երես խօսիլ կարենալու համար, երբ իրիկուն մը, բանտի մարդերէն մէկը դաղտնաբար եկաւ դիս դտաւ եւ ամուսնոյս կողմէ տոմսակ մը յանձնեց ինծի :

Այս տոմսակը կ'ըսէր . «Սիրելի կինս , ալ իրար պիտի չտեսնենք . դիտեմ որ բանտին մէջ օրերէ ի վեր դիս մեռցնելու փորձեր կ'ընեն , այնպիսի մահուամբ մը որ բնական թուի կամ անձնասպանութիւն համարուի : Անշուշտ պիտի յաջողին ի – րենց այս դժոխային ծրագրին մէջ, բայց դուն դիտցած եղիր, եթէ մահուանս լուրը առնես, պարզապէս դիս սպաննած են Ապտիւլ Համիտի հրամանով : Երկու դաւակներս քեղի կը յանձնեմ : Զանոնք Պոլիս տար եւ ջանայ որ կրթութիւն առնեն, մարդ ըլլան, ու օր մը կարենան մեր ամէնուս վրէժը լուծել : Հայրերնին այդ վրէժխնդրութեան յոյսովը միայն պիտի կրնայ հանդիստ քնանալ իր դերեզմանին մէջ» :

— Ահա այդ նամակին խօսքերը, դոչս այնքան տարիներէ եաքը տակաւին բառ առ բառ կը յիշեմ :

Այս չարաչուք տոմսակը առանալուս՝ դրեթէ խելագարեցայ, կրկնի վազեցի բանտը, այս անդամ բռնի ներս մտնելու եւ ամուսինս անպատճառ տեսնելու մտադրութեամբ : Պահապանները դիս ծեծե – լով դուրս հանեցին եւ մարած վիճակի մէջ փոխադրուեցայ տուն, ուր ամբողջ չաբաթ մը տենդային դառանցանքներու մէջ անցուցի : Էրիկս բանտին մէջ կախուած դտնուեր էր ...

Սալիհա հանդիմ իր պատմութենէն եւ անցեալի վերյիշումներէն յուզուած՝ սկսաւ դառնապէս արտասուել : Զինքը մըտիկ ընողներն ալ, հակառակ իրենց առերեւոյթ հանդարտութեան չափազանց յուզուած էին եւ մեծ ճիդով կրնային անտարբեր կերպարանք մը պահել :

Իզզէթ փաչա ելեկտրական կոճակին դպաւ եւ սենեակէս սպասաւոր մը ներս մտաւ :

— Սրճակ մը էթէր եւ ջուր բերէ չուտով, հրամայեց :

Սալիհա սակայն դերմարդկային ծիգ մը ընելով ինքն իր վրայ, կրցած էր իր պարիսպութիւնը դտնել եւ թաչկինակը հանելով աչքերը կը չորցնէր :

Սպասաւորը ջուրն ու էթէրը բերաւ եւ ներկայացուց տիկնոջ որ դաւաթին մէջ քանի մը կաթիլ սրուակէն կաթեցնելէ եաքը խմեց :

Քանի մը վայրկեան եաք բոլորովին հանդարտած էր եւ առանց հրաւէրի չարունակեց պատմել, խօսքը չարունակեց :

— Ամուսնոյս քովէն թողուի մը դրուած էր որուն վրայ անճոռնի դրով նուած էր . «Ճանչցուրութեան վկայութիւն անձնագիր չկրնալով տակաւ անձնագիր կ'ըլլամ, ազօթելով վեհափառ սուլթանի կենացը եւ ներում խնդրելով կնոջմէ զաւակներէս» :

Այս թուղթը անպատկառ առուքիւն էր Ապտիւլ Համիտի ոճիրը ծածկելու մար :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵՄ

(126 – Շար.)

էրէբունի, որ հաղարաւոր սերունդներու բերանէ անցնելով դարձաւ Երեւան :

Քաղաքին հիմնադրութեան մասին կայ նաեւ ուրիշ արձանագրութիւն մը, որ մօտ վեց հարիւր տող պարունակող մեծ քարէ սեպագիրը մըն է՝ փորագրուած վանի ժայռին վրայ : Արձանագրութիւնը, որ նոյնպէս Արգիշտիի բերանով կ՚ըլլայ, որոշ մանրամասնութիւններ կուտայ էրէբունիի կառուցման մասին . «Էրէբունիի քաղաքը ես հիմնեցի Բիայնիլի երկրին հզօրութեան համար եւ սարսափ թշնամի երկիրներու : Մեծ գործեր կատարեցի անյատեղ : 6600 զէրի զինուորներ՝ Ասէ Ծուխանի երկիրներէ ես հոն բնակեցուցի ...» :

Գերիները բերուած էին Հիւսիսային Սուրիայէն, Ասէ եւ Ծուխանի (Ծոփք) շրջաններէն : Վրացի ականաւոր ուրարտագէտ Գ. Մելիքիշվիլի, մեկնաբանելով արձանագրութիւնը , կը գտնէ, որ քաղաքը կառուցուած է այդ գերի զինուորներէ ձեռքով, որոնք օգտագործուած են իբրեւ աշխատուժ : Այս վեց հազար վեց հարիւր զինուորները հանդիսացան էրէբունիի առաջին քաղաքացիները :

Կարմիր բլուրի պեղումներուն ընթացքին գտնուած արձանագրութիւն մը կը մատնանշէ քաղաքին արժէքը՝ անոնց համար, քաղաքական մարզերու մէջ : Վերյիշեալ սեպագիրը փորագրուած է պրոնզէ փոքր յենարանի մը վրայ : Ցենարանը հատնաթար ունեցած է արձանիկ մը, որ կորսուած է : Այս արձանագրութեան մէջ ըսուած է . « Ասէի աստուծոյ , իր սիրակին, այս առարկան պատրաստեց Արգիշտին, Մենուայի որդին , երբ էրէբունի քաղաքը չինեց » :

Այս ձեւով կը պարզուի, թէ բոլոր արձանագրութիւններուն վրայ յատակ մատնանշուած է էրէբունիի հիմնադրութեան փաստը՝ Արգիշտի Ա.ի կողմէ :

Ուրարտուի թագաւորը քաղաքը հիմնած է իր թագաւորութեան հինգերորդ տարին, այսինքն, ինչպէս կը վկայէ Որխորեան արձանագրութիւնը, 782ին Ք. Ա. : Այսպէս 1968ին կը լրանայ Հայաստանի ներկայ մայրաքաղաքին 2750 - ամեակը :

Այժմ քննենք մի քանի մանրամասնութիւններ :

Հոս կան պալատական չէնքերու եւ մեհեաններու մնացորդներ, որոնք մեծ ապացոյցներ կը թողուն երբեմնի իրենց հզօր, փառահեղ ներքին կարգուսարքով : Հանդիսաւոր ընդունելութիւններու յատկացուած դահլիճներուն մեծ մասը սիւնազարդ է, որոնցմէ մնացած են միայն քարէ խարխխները՝ համապատասխան արձանագրութիւններով : Շքեղ որմնանկարներ ունէին այդ դահլիճները :

Պատմութեան թանգարանը այցելող մը կրնայ տեսնել մեր արուեստագէտներուն կողմէ նորոգուած եւ վերակազմուած այդ որմնանկարները , ուր կը հանդիպինք դէպի , բաց - կապոյտ, կարմիր, կապոյտ, սեւ գոյներուն :

Ասոնցմէ մէկուն վրայ պատկերացուած է Ասէի աստուածը՝ կեցած առիւծի մը վրայ : Ձախ ձեռքին մէջ ունի փոքրիկ դաւազան մը , իսկ աջ ձեռքը վեր բարձրացուցած է :

Արգիշտիի հրամանով քաղաքին համար պատրաստուած էին զարդարանքի ծառայող զէնքեր՝ պրոնզէ սաղաւարտներ, վահաններ, կապարճներ՝ զարդարուած բազմաթիւ քանդակներով եւ դրութիւններով : Այդ զէնքերը , որոնք յետագային փոխադրուած են Թէյշէբայինի՝ կարմիր բլուր, գտնուած են պեղումներու ժամանակ :

Շատ հետաքրքրական է էրէբունիի հիմնադիրին սաղաւարտը՝ բազմաթիւ քանդակներով եւ նկարներով : Ուշադրութիւն կը գրաւէ ռազմակառքը , որ կը վարէ անմօրուք զինուոր մը : Անոր կողքին կը տեսնուի մօրուքաւոր անձնաւորութիւն մը՝ երեւի բարձրաստիճան զինուորական մը : Կառքին ետեւը կայ ոտզգ մը, վրան փոքր դրօշակ մը . հայկական հողի վրայ առաջին դրօշակի նմոյշն է այս :

Ուրարտուի անհումէն եաք (Ք. Ա. վեցերորդ դարուն վերջերը),— կ՚ըսէ Կ. Ծովհաննիսեան, — անոր պատմական յաջորդներուն վրայ տեղծուեցաւ հայկական պետութիւնը, որ իր պատմական կեանքին առաջին օրէն իսկ բախում ունեցաւ Աքեմենեան Իրանի աշխարհակալ ձգտումներուն հետ եւ երկար պարբեր - ներէ եաք ժամանակ մը ինկաւ անոր տիրապետութեան տակ : Էրէբունին, որ ռազմական եւ վարչական կարեւոր կեդրոն մըն է, պահեց իր արժէքը : Սակայն ամբողջին պալատը եւ մեհեանը ենթարկուեցան զգալի փոփոխութիւններու : Ա- քեմենեան տիրապետութեան շրջանին քաղաքը ապրեցաւ իր երկրորդ պատմական կեանքը, վերափոխուելով եւ յարմարելով նոր պայմաններուն :

Արին – Բերդի պեղումները կը շարունակուին : Հնագէտին բրիչը կրնայ նոր յայտնութիւններ ընել : Եւ, իսկապէս, կը բացուին նոր հզօր պարիսպներու հետքեր, դահլիճներ եւ սենեակներ , կը գտնուին բարձրարուեստ որմնանկարներ եւ հնագիտական այլ նիւթեր :

Հնագիտութեան առընթեր միջոցները ձեռք առնուած են բարեկարգելու Արին – Բերդը : Պիտի հարթուի բլուրին գագաթը, ուր պիտի գետեղուին յայտնաբերուած իրերը :

Կ. ՂՈՐՂԱՆԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՅԵՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՈՎԿԻԱՆՈՍՆԵՐԸ 2000 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Կենսաբանական տեսութիւնները մեզի կը յիշեցնեն , թէ կեանքը ծնունդ առած է ովկիանոսներու փլասենթայի հեղուկին մէջ եւ թէ մենք մեր մարմնային բաղկացութեան մէջ կը պահենք հետքերը այն ծննդանոցին , ուր բաբախած է կեանքի առաջին զարկը : Զուգադիպութիւնները չեն : Այսօր կը փնտռենք ովկիանոսներու ջուրը : Մեզ դէպի հոն կը մղէ մարդա - խիտ աշխարհի մը մէջ տարածութեան պակասի զգացումը , ինչպէս նաեւ անոր աղբիւրները աւելի չուտով օգտագործե - լու պահանջը պահու մը՝ երբ ցամաքի վրայ անոնք սպառելու վրայ են :

Զափազանցութիւն պիտի ըլլար ըսել , թէ երկու հազար թուականին, մարդկութիւնը պիտի յարմարի ովկիանոսին իրրեւ կեանքի սովորական միջավայրի՝ հոն ապրող միւս ոտնաւորներուն առընթեր, ինչպէս Դլմիններուն, որոնց հետ արդէն սկսաւ եղբայրանալ : Սակայն կարելի է պնդել , թէ երկու հազար թուականին ովկիանոսը պիտի դարձնէ չհատգործման մնայուն հիմք մը :

Այսօրուան անապատներուն հետ բաղդատութիւնը համոզիչ է : Անապատներու մէջ չինուեցան հազորդակցութեան ճամբաներ եւ լաւ օժտուած մնայուն կէտեր , ուր մարդը կը տեղաւորուի արտահանելու համար քարիւղ կամ այլ հանքանիւթեր : Այսպէս պիտի ըլլան նաեւ ովկիանոսները երկու հազար թուականին: Առայժմ ա - նոնց մէջ թափանցելու եւ գտնուելիք ճանչ - նալու փուլին մէջ կը գտնուինք : Ջուրերու խորքը ճանչնալու գաղափարական խորա - դրունումներուն աւելցան նոր եղանակներ : Անսպասելի էր յատակի քանդակը — ցամաքի լեռներէն աւելի բարձր լեռներ , ա - ւելի ընդարձակ դաշտեր եւ նոյնիսկ գե - տեր : Կ՚ըսուի , թէ այս գետերուն վրայ ապագային կարելի պիտի ըլլայ կառուցանել ամբարտակներ , ստանալով ուժեր , որոնք պիտի վերածուին էլեկտրականութեան : Մարդիկ ներկայիս կը հաստատուն ընկղմելու մրցանիշեր , վարժուելով ապրիլ խորութիւններու մէջ : Տարբերու - ծարաններու մէջ ակած են երեսալ սար - քաւորումներու , ծփուն գործարաններու, քաղաքներու եւ ընդծովեայ տուներու ուրուագիծերը , իսկ տնտեսագէտները կը չեշտեն ընդերքայ գործողութիւններուն հաստութաբերութիւնը : Վերջերս , ՄԱԿի մէջ սկսան վիճաբանութիւններ ընդծով - եայ հողամասերու իրաւական հարցերու վերաբերեալ :

Մարդը ցամաքի վրայ որոշդէն դար - ձաւ հողագործ , մինչդեռ ովկիանոսին վրայ մնաց ձկնորս : Երկու հազար թուականին, ան այս միջավայրին մէջ պիտի դառնայ նաեւ ագարակատէր : Ան պիտի բազմացնէ ձուկի որոշ տեսակներ : Այ - սօր , տարեկան երեսուն միլիոն թոն ձուկ նենդէներու արտադրութեամբ ովկիանոսները երկնցէ հսկայ հարստութենէն կը թիւի մը չափ միայն կը նպաստեն մարդկութեան սնանումին :

Հսկայ նշանաձողեր պիտի տեղադրեն մնայուն յենակէտներ՝ ձկնորսութեան , արդիւնաբերութեան եւ օդերեւութաբանական կայաններու համար : Ծովը ամայի պիտի չըլլայ , իսկ անոր տեսքը մարդուն պիտի չզրացնէ իր մենութիւնը եւ փոքրութիւնը : Կերպընկալ նիւթէ հսկայ պահարաններ անուշ ջուրը պիտի փոխադրեն հոսանքներէն ի վեր : Ծովեզերքները, ուր տեղադրուած են, պիտի ըլլան հիւրընկալ գործարաններ , պիտի օժտուին մեծ քանակութեամբ տաք ջուրով, ինչ որ պիտի երկարէ զուարճութեանց եւ ծովախաղերու եղանակը :

Վերջին քանի տարիներու ընթացքին , Մ. Նահանգներու ծովեզերեայ ջուրերու խորերէն ստացուած քարիւղի տարեկան արտադրութիւնը տասնապատկուեցաւ՝ բարձրանալով այս երկրին քարիւղի ընդհանուր արտադրութեան ութ առ հարիւրին : Վերջերս հիւսիսային ծովին մէջ ճգտուած բնական կազի պահեստները հազար միլիառ խոր . մեթր տարողութիւն ունին :

Ովկիանոսներու խորը կը դանուին զանազան հանքանիւթեր , զորս կարելի պիտի ըլլայ օգտագործել :

Մօտաւոր ապագայի համար կը նախատեսնուի 150 մեթր խորութեան մէջ եր - կարատեւ մնալու կարելիութիւնը եւ ա - ւելի կարճ ժամանակի մը համար 220 մեթր խորութեան մէջ : Մինչեւ երկու հազարի կէսին , ջրասոյզներու խումբեր պիտի ապրին եւ աշխատին յիսուն մեթր խորութեան մէջ, իսկ դարավերջին՝ հազար մեթր խորութեան մէջ :

Այս հեռանկարները յանդուգն կը թըւին բաղդատմամբ այժմու արդիւնքներուն, որոնք, սակայն, օրէ օր կը դերազանցուին չնորհիւ թեքնիք նոր միջոցներու :

Մ. Մ.

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Մարդուն մէկը յիմարանոց մը կ՚այցելէ եւ տնօրէնին հետ ունեցած տեսակցութեան ընթացքին կ՚ըսէ .

— Իմացած եմ, որ երբեմն խենթ չեղող մարդիկ ալ կը բերեն ու կ՚արգելափակեն հոս :

Տնօրէնը կը պատասխանէ .

— Այո, բայց առիկա կարեւորութիւն չունի , որովհետեւ, չարաթ մը եաք ա - նոնք ալ կը խենթենան ...

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Բայց չուտ աներեւոյթ եղաւ յետին խրճիթին յետին նշոյլը, եւ ահա խեղճ Նահուշին մութին մէջ մնաց , եւ չարուեցաւ իր ճամբան : Սակայն հետզհետէ խռովիլ ղգալով քալելու առեն որչափ որ կրնար դողլին ճարմանդը կը չարժէր . այս չարժումին ճայնը ընկերը մը կը սեպէր ի - բեն :

Քանի կը յառաջանար, խաւարը այ - սւելի կը թանձրանար : Փողոցները այլեւս բոլորովին մութ էին : Բայց կնոջ մը հանդիպեցաւ, որ անոր անցնիլը տեսնելով դարձաւ եւ անչարժ կեցաւ կամաց մը մրմռալով .

— Բայց ո՞ւր կրնայ երթայ այս պըզտիկը . արդեօք անտէր մանո՞ւկ մըն է : Ցետոյ կինը ճանչցաւ Քողէթը եւ ըսաւ .

— Արտո՞յան է եղեր ...

Քողէթ անցաւ դերբուկ եւ ամայի ճամբաներու լափլուրինթոսէն որով Մոնֆերմէյի դիւղը Շէլի կողմէն կը վերջանայ : Քողէթ բաւական համարձակութեամբ դէպ նաց այն ճամբաներէն, որոնց երկու կողմերը տուներ, նաեւ միայն պատեր տեսած էր :

Մերթ ընդ մերթ պատուհանի մը ճեղքէն ճրագի մը ճառագայթիլը կը տեսնէր, եւ զգալով թէ լոյս եւ կեանք է հոն, թէ այդ սենեակին մէջ մարդիկ կան, իր քայլը կարծես մեքենաբար կը թուլնար : Երբ վերջին տունին անկիւնէն անցաւ, Քողէթ կանգ առաւ : Դժուարութեամբ կրցած էր վերջին կրպակէն անդին երթալ, բայց վերջին տունէն անդին երթալը անհնարին կը թուէր իրեն :

Դոյլը դետին դրաւ, ձեռքը մաղերուն մէջ ընկղմեց եւ սկսաւ յամրաբար դլուխը քերել . ահաբեկ եւ երկմիտ մանուկ - ներու սովորական չարժում մըն է այս : Ալ Մոնֆերմէյէն դուրս, դաշտերու մէջն էր : Իր առջեւ խաւարին եւ ամայի տարածութիւն կար : Ցուսահատութեամբ այս մթութեան նայեցաւ ուր ալ մարդ չկար, ուր գազաններ կային եւ ուր դուցէ ճիւաղներ ալ կային : Ուշադիր նայեցաւ, եւ գազաններուն խոտերու վրայ քալելը լսեց, նաեւ յայտնապէս ճիւաղներ տեսաւ, որոնք ծառերուն մէջ կը խլրտէին : Այն առեն նորէն առաւ դոյլը . երկիւղը յանդգնութիւն մը կուտար Քողէթին :

— Վա՛չ, ըսաւ մանկուհին, կ՚ըսեմ թէ ջուրը հատեր է :

Եւ համարձակութեամբ Մոնֆերմէյ վերադարձաւ :

Հազիւ թէ հարիւր քայլ առած էր, եւ ահա նորէն կանգ առաւ ու սկսաւ դլուխը քերել : Հիմա ալ իրեն երեւցողն էր թէ - նարտիէի սոսկալի կնիկը՝ իր բորենիի բերանովն ու բարկութեամբ փայլատակող աչքերովը :

Մանկուհին աղիողորմ նայուածքը անդամ մը առջեւը եւ անդամ մը ետին դարձուց . ի՞նչ ընէր . ի՞նչ ընէր, ո՞ւր երթար : Առջեւը Թէնարտուհիին ճիւաղը կար, ետեւն ալ դիչերուան եւ անտառ - ներուն ուրուականները :

Քողէթ աւելի Թէնարտուհիէն վախցաւ քան թէ ուրուականներէն, ուստի նորէն դէպի աղբիւրը երթալ սկսաւ՝ վազելով : Գիւղէն դուրս ելաւ վազելով, անտառը մտաւ առանց բանի մը նայելու, առանց բան մը լսելու : Վազելէ դադրեցաւ երբ չունչը հատաւ, բայց չընդհատեց իր քայլը : Ցիմարի մը նման կ՚երթար առանց գիտնալու թէ ուրկէ կ՚երթար :

Վազելու առեն լալ կ՚ուզէր :

Անտառին դիչերային սարսուռովը համակուած էր քոորովին :

Ալ չէր մտածեր, ալ չէր տեսներ : Անհուն մթութիւնը այս պզտիկ էակին դէմ կը դնէր : Մէկ կողմէն ամբողջ խաւարը, միւս կողմէն ալ չամանդաղ մը :

Անտառին եզրէն մինչեւ աղբիւրը հօթ կամ ութ բոպէի ճամբայ մնացած էր միայն : Քողէթ ճամբան գիտէր, որովհետեւ ցորեկը բազմիցս անցած էր անկէ : Զարմանալին այն է որ ճամբէն չչեղեցաւ : Կարծես բնազդումէ մը անորոշապէս կ՚առաջնորդուէր, բայց ոչ աջ կողմը կը նայէր եւ ոչ ձախ կողմը՝ վախնալով որ ոստերուն եւ մացառներուն մէջ բան մը կը տեսնէ : Այսպէս երթալով աղբիւրը հասաւ :

Այս աղբիւրը բնական նեղ աման մըն էր, զոր ջուրը աւազուտ գետնի մը վրայ պեղած էր, եւ երկու ոտք խորութիւն ունէր . չորս կողմը մամուռներ եւ նկարաւոր մեծ խոտեր կային, որոնք Հանրի Դ.ի փողկապներ կ՚անուանուին : Քանի մը խոշոր քարերով յատկացուած էր այս աղբիւրը ուրկէ առուակ մը կազմուելով, խոյս կուտար պզտիկ եւ հանդարտ կարկաչով :

Քողէթ չսպասեց որ չունչ առնէ : Գլխերուան մութը խիստ թանձր էր, բայց այս աղբիւրը դալ սորված էր ան :

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
Կիրակի , Մայիս 26, ժամը 20·30ին
SALLE PLEYEL
252, RUE DU FBG. ST-HONORE, PARIS (8e) — Métro : TERNES

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ **ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ**
ԿԸ ԽՕՍԻՆ
EDOUARD DEPREUX (Ancien Ministre)

ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ **ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ**
Ուղերձ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
«ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ» երգչախումբը, ղեկավար՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Նայիրի» պարախումբը, պարուսոյց Է. Պուռնութեան
Կ'արտասանէ՝ Պ. Սարգիսեան

ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ
Խօսնակ ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ
Օթօքառներ կը մեկնին բոլոր շրջաններէն Մուտք 5 Ֆրանք

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Կիրակի առաւօտ, Մայիս 26

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Շաբաթ իրիկուն Մայիս 25, Ազգ. Տան սրահը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Շաբաթ իրիկուն , Մայիս 25ին

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Կիրակի (Մայիս 26) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 2ին

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Հմայեակ Ալեքսանեան եւ զաւակները Մկրտիչ եւ Նիքոլ եւ Տիկին Փերուզ Յակոբեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ , դրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ փեսային ՀՄԱՅԵԱԿ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԻ կսկը-ծալի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Պ. Պաղտիկ Քըլըճեանի մահուան առթիւ Այրի Տիկին Նուարդ Երամեանէ երեսուն Ֆրանք , Տիկին Սամուէլեան յիսուն, Պ. Ֆիլիբ եւ Գաթըրին Օհանեանէ (Շաւիլէն) քսան: Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Ճիրանեան Արթինէ 15 Ֆրանք իր թոռան ծննդեան առթիւ :

×

Անիէռ Պուա Քոլոմպի Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին Կիրակի, 5 Մայիսին կազմակերպած հանդէսին , ինչպէս նաեւ բոլոր նուիրատուներուն :

×

Սէն Ժերոմի թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի: Ողբ. Մարտիրոս Նէվշէհիրլեանի մահուան առթիւ, Նէվշէհիրլեան ընտանիք եւ Հ. Մարաշլեան 50ական Ֆրանք , Դաւիթեան եղբարք (ատամնաբոյժ) , Տէր-Մինասեան ընտանիք, Ն. Կիրիտլեան եւ Ն. Նաճարեան 20ական, Կ. Շամլըեան, Բ. Բրուտեան: Ա. Մէլէմէթճեան, Յ. Մէլէմէթճեան, Օ. Ժամկոչեան, Գ. Նաճարեան , Յ. Ղրուչեան, Շ. Համբարձումեան , Կ. Օհանեան, Կ. Աճէմեան, Ռ. Ասարլըքեան եւ բարեպաշտ Տիկին մը 10ական , թաղիս եկեղեցւոյ : Տ. Մուշեղեան, Ս. Կիրակոսեան, Ո. Շէրպէթճեան, Ժ. Բրուտեան, Ծ. Մէրհամէթճեան, Մինասեան ընտանիք, Բալամութեան եւ Ա. Մանկասարեան 10ական Ֆր. թաղիս դպրոցին: Բալամութեան տասը ծերանոցին, նոյնպէս Հայկ Իտիրեանի մահուան առթիւ Յ. Աղաեան քսան Ֆրանք , Ա. Մանկասարեան, Պար Անթուան, Մ. Տէրտէրեան տասնական եկեկեղցւոյ : Շ. Համբարձումեան հինգ Ֆր. եկեղեցւոյ : Թաղականութիւնս ցաւակցութիւն կը յայտնէ ննջեցեալի պարագաներուն :

×

Սէնթ Մարկրիթի Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Եղսա Յակոբեանի թաղման փոխան ծաղկեպսակի Հ. Յ. Դ. Համազասպ խումբէն քսան Ֆր., Տիկին Եղսա Եղիկեանէ 15, Պ. Յարութիւն Լաւազանեանի թաղման փոխան ծաղկեպսակի Մարգար Ծերուկեանէ քսան , Արմենակ Մանուկեանէ քսան եւ Մուրատ Ծերուկեանէ քսան Ֆրանք :

Թաղականութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Յակոբեան եւ Լաւազանեան ընտանիքներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար եկեղեցւոյ եւ աթոռներու նորոգութեան :

	Ֆրանք
Նախկին ցանկիւ գումարը	278·133·50
Տէր եւ Տիկին Մեսրոպեան	5000·00

Տիկին Ալան Լ. Մուրատեան իր համայն ննջեցելոց յիշատակին 200 , Տէր եւ Տիկին Նշան Ժամկոչեան եւ զաւակը , Հմայեակ Ալեքսանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 100, Տիկին Սոնա Կէնճեան 100, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ժամկոչեան , Հմայեակ Ալեքսանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի յիսուն, Պ. Խաչիկ Խաչիկեան նոյն առթիւ յիսուն Ֆրանք :

Ընդհ. գումար 282·633·50 Ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Միք. Շահինեանի մահուան առթիւ .— Կարապետ Միսաքեան յիսուն Ֆրանք , Կ. Թօփալեան, Բ. Ազատեան, Ա. Գարաեան, Մ. Քէհէեան , Հ. Գարաեան, Գ. Ժամկոչեան, Թ. Գասպարեան, Ե. Ատանալեան, Գ. Կիւրինեան, Թ. Գալիքեան , Յ. Գաճապըրըքեան, Կ. Աշնամեան, Հ. Քէյիշեան, Յ. Շիրվանեան տասնական , Կ. Պալեան, Կ. Գարակէօզեան, Ա. Մինասեան, Գ. Աւետիքեան հինգական, ՅԱ. Գարակէօզեան , Լ. Գաշըքէմանեան, Կ. Ազատեան, Մ. Աճէմեան, Ս. Տաւուտեան , Ա. Քիրէմիտճեան տասնական , Թ. Դանիէլեան հինգ Ֆրանք : (Ընդհ. գումար՝ 275 Ֆրանք):

Սոյն գումարին հարիւր Ֆրանքը Իսիի Կ. Խաչին, հարիւրը Փարիզի Կարմիր Խաչին եւ 75 Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման : (Կարմիր Խաչի գումարը ստանալ «Յառաջ»էն) :

Այս առթիւ Իսիի Զաւարեան կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Թագուոր Շահինեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

Այս Հինգշաբթի Քրիստոսի Համբարձման տօնն է : Նոյն օրը եկեղեցւոյ համար նշանակուած է նաեւ որպէս Հայ Մանուկներու Հաղորդութեան Օր :

Փարիզի եւ շրջակայից բոլար դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալ հանդիսաւոր պատարագին:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս. պատարագ :

Կը հրաւիրուին բոլոր մանուկները եւս այդ օր ներկայ ըլլալ եկեղեցին եւ մասնակցիլ աղօթքներուն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԷՍԻՆ.— Վասպուրականի հերոսամարտի 53րդ տարեդարձը կը տօնուի Յունիս 9ին: Կը խնդրուի Տէսինի կազմակերպութիւններէն եւ միութիւններէն նկատի ունենալ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի ՆՊԱՍՏ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ
Կազմակերպուած Հայ Ուսանողներու Օգն. Միութեան կողմէ
Չորեքշաբթի, Մայիս 29 , ժամը 20·40ին
THEATRE DE LA POTINIERE, 7, Rue Louis le Grand, Métro : OPERA

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ

ԻՆՉՈՒ

Հոգեբանական ողբերգութիւն , 4 արար
Հեղինակ ՏԻԿԻՆ ԼԻՒՍԻ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ Տիկին Հ. Խըտըշեան -Լաշասաներ, Օր. Սօնա Վարդանեան, *Օրիորդներ՝* Էվա եւ Սիրանոյշ Չօնթրեան, Անի Քէշիշեան, Վերոնիք Բամպուճեան, Պ. Պ. Աբգար Մարտիրոսեան , Գէորգ Թէրզեան, Վարուժան , Վահրամ Անտոնեան, Թասլաքեան, Վանէսեան, Վահան Սեթեան, Մինաս Գոճաեան :

Prix des places : 15 et 10 franc (5 francs pour les Etudiants)
Les billets sont disponibles chez Madame Bakerdjian, 35 Rue de Trévise
Madame Markarian, 32 Rue de Trévise
et au Secrétariat de l'Union, 32 Rue de Trévise (1er étage)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄ
ՆՈՐԱՇԷՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
Չորեքշաբթի, Մայիս 22 ,
ժամը 10·30ին

Բարձր հովանաւորութեամբ կրթական նախարար՝
ԱԼԷՆ ՓԷՅՐԸՖԻԹԻ
եւ նախագահութեամբ նախարարին ներկայացուց՝ ՊԷՐՆԱՐ ՏՈՐԷՆԻ

Կը հրաւիրուին վարժարանին բարեկամներն և հայ հասարակութիւնը:
26 Rue Troyon , 92 SEVRES

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու համար: Ծընողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին , 15 Բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են : Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 17, Բիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հետեւեալ թուղթերով .—

Livret de Famille,
Carte d'Immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Առաքեկեղեցւոյ Ազգ. վարչութեան : Նախաձեռնութեամբ Կրթական Մարմնի :

Հայկազեան վարժարանի աշակերտներու կողմէ երգեր, արտասանութիւններ, պարեր եւ տրամախօսութիւններ :

Հանդէսի ընթացքին, աւուր պատշաճի ոգեկոչում պիտի ըլլայ նաեւ Վարդանանց վկաներուն համար :

Հանդէսը , տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը ճիշդ 3ին, Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ :

POUR
LOUER
VENDRE
ACHETER

AGENT IMMOBILIER AGREE A.I.F.

Consultez en toute confiance

Jacques TORANIAN

DIRECTEUR DU CABINET
RIVE GAUCHE IMMOBILIER
sur rendez-vous
à l'AGENCE ou à DOMICILE
TÉLÉPHONE :
POR 0394 — JUS 0156
42, BOULEVARD ARAGO — PARIS
Métro : Gobelins
ESTIMATION GRATUITE
10ème année

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ՄԱՅԻՍ
MARDI
21 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11216 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.216

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳՈ՛Ղ, ՍԻՐՏԸ ԴՈՂ

1965էն ի վեր, երբ Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ վերարծարծուեցաւ Հայկական Դատը եւ թրքական ցեղասպանութիւնը մոռացութեան գուրէն հանուելով, կրկին քաղաքակիրթ աշխարհին առջեւ պարզուեցաւ, թուրք մամուլը սկըսաւ զբաղիլ Հայերով :

Նպատակն էր սուտ ու խարդախ ամբաստանութիւններ ու զրպարտութիւններ յերիւրելով, վարկաբեկել Հայերը եւ արդարացնել թրքական անարդարանալի եւ անորակելի ոճիրները, որոնց նմանը մինչ այդ երբե՛ք չէր տեսնուած աշխարհի պատմութեան մէջ :

Փաստերը մէջտեղն են սակայն : Օտար յարգելի անձնաւորութիւններ ականատեսի իրենց անհերքելի վկայութիւնները հրատարակած են ժամանակին եւրոպական լեզուներով :

Լորտ Ճէյմս Պրայսի հաւաքած ստոյգ տեղեկութիւնները Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարութեան կողմէ պաշտօնապէս հրատարակուած է Կապոյտ Տետրակներու շարքին մէջ : Թարգմանուած նաեւ Ֆրանսերէնի :

Տոքթ. Եոհաննէս Լէփսիուս Գերմանիոյ արտաքին նախարարութեան պաշտօնական վաւերաթուղթերը Հայկ. ջարդերուն մասին՝ ամփոփած է իր « Գաղտնի Տեղեկագիր»ին մէջ :

Անտրէ Մանտէլշթամ, Պոլսոյ ռուսական դեսպանատան աւագ թարգմանը՝ իր «Օսմանեան Կայսրութեան ճակատագիրը» համբաւաւոր գրքին մէջ արձանագրած է բազմաթիւ ջախջախիչ փաստեր, որոնք կը դատապարտեն Իթթիհատի ոճրագործ կառավարութիւնը :

Պոլսոյ ամերիկեան դեսպան Հէնրի Մորկընթաու իր Յիշատակներուն մէջ, մանրամասնօրէն նկարագրած է թրքական վայրագ ոճիրները :

Տոքթ. Կիպընզ, Առնոլտ Թոյնպի, Ռընէ Փինոն, Հարրի Շթիւրմէր, Արմին Վէկնէր, Ինկա Նալպանտեան եւ զանազան ազգութեանց պատկանող բազմաթիւ այլ հեղինակներ անարդութեան սիւնին գամած են թուրք կառավարութեան հետ նաեւ թուրք ազգը, իբրեւ հեղինակն ու գործադրողը ցեղասպանութեան հրէշային ծրագրին :

Թուրք թերթերը պարբերաբար կը խօսին Հայկ. Դատի հետապնդման համար սփիւռքի մէջ կատարուած զանազան ձեռնարկներուն մասին :

Վերջին օրինակը կուտայ Պոլսոյ Ենի Կազէթէ թերթը (Յառաջ, 17 Մայիս), որ սուտն ու իրաւը իրար խառնելով, կ՛ուզէ միտքերը պղտորել եւ հանրային կարծիքը հանել Հայերուն դէմ :

Եթէ միայն ներքին քարոզչութեան համար ըլլային իր ցափռտուքները, կարելի էր լուռ անցնիլ :

Սակայն ակներեւ կը տեսնուի, որ իր յետին միտքն է Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութեանց ուշադրութիւնը հրաւիրել Հայերուն վրայ, որ տասնեակ տարիներէ ի վեր, իբրեւ պարկեշտ ու հաւատարիմ քաղաքացիներ, իրենց շինարար աշխատանքն ու արդար քրտինքը ի սպաս կը դնեն հիւրընկալ երկիրներու վերելքին ու բարգաւաճման :

Պատրուակ բռնելով Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան կողմէ ՄԱԿի մօտ կատարուած դիմումը, մասնակցելու Մարդկային Իրաւանց Թեհրանի Միջազգային Խորհրդաժողովին, ամբոխավար թուրք թերթը ուժ տալով իր երեւակայութեան, մտացածին պատմութիւններ կը յերիւրէ :

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Խորէն Ա. զբաղած է վանքին եւ իր թեմերուն շինարարական, կրօնական ու վարչական գործերով միայն : Իր գործունէութիւնը հրապարակային է եւ ամէնքը գիտեն :

Ենի Կազէթէ քաղաքական ղեկավարգործիչի դեր կը վերագրէ անոր : Իբրեւ թէ «Գործադիր Կոմիտէ» մը կազմեր է երեք կուսակցութեանց ներկայացուցիչներով : Կոմիտէն իր գրամատունը եւ առեւտրական օժանդակութեան ցանցը ունի եղեր :

Այս ո՛չինչ :

Ունի եղեր նաեւ յիսուն հոգինոց ... խորհրդարան մը, որ երեք ամիսը անգամ մը կը գումարուի : Անշուշտ դաւադրական նպատակներով :

Լիբանանի Հայերը ունին եղեր նաեւ « Անդրանիկ» անունով մարզական միութիւն մը, որուն 15–25 տարեկան երիտասարդ անդամները 25էն ետք կը մտնեն եղեր « Անդրանիկ Ասպետական Քլիւպ»ը, զինարձակութեան մարզանք ընելու համար :

Ու յաչս կառավարութեան իբրեւ վըտանգաւոր տարր մը մատնանշել ուզելով Հայերը՝ կը գրէ թէ անոնք թէեւ «հիւր են Լիբանանի մէջ, բայց կը պատրաստուին կռուիլ յառաջիկային», գրաւելու համար Արեւելեան Անատոլուն, որ Հայոց «Հայրենիք»ն է :

Թուրք բարբարոսութեան զոհ մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու յիշատակին Պէյրութի արուարձան Պիքֆայայի բարձունքին վրայ կառուցուելիք յուշարձանը քունը փախցուցած է թուրք յօդուածագրին, որ իր գրութիւնը կը վերջացընէ՝ մեղարդելով Լիբանանի կառավարութիւնը, որ ինչո՞ւ աչք կը գոցէ Հայերու հակաթուրք գործունէութեան :

Լիբանան եւ արաբական նորազատ երկիրները իրենց մորթին վրայ դարերով զգացած են Թուրքին եաթաղանն ու վայրագութիւնները : Շատ լաւ կը ճանչնան Հայերը :

Ենի Կազէթէներու ցափռտուքները կը մատնեն մտայնութիւն մը, զոր կարելի է բացատրել երեք բառով, — գո՛ղ, սիրտը դող :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ ԲԱՆԹՈՂ

ԵՐԿՐԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ԿԱՄԱՑ ԿԱՄԱՑ ԿԸ ԴԱԴՐԻ

ՈՉ, ՄԵԹՐՕ, ՈՉ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ, ՈՉ ՕԹՈՊԻՒՍ, ՈՉ ԹՂԹԱՏԱՐ, ՈՉ ՕԴԱՆԱՒ, ՈՉ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ

ՔԱՂԱՔԱՔԱՆ ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

Նախագահ տը Կոլ Փարիզ կը վերադառնար Շաբաթ դիշեր, բայց հակառակ ըսպասուածին, չէր կանխեր իր խօսելիք ճառը : Կիրակի օր քանի մը անգամ կ՛ընդունէր նախարարարապետ Փոմփիտուն, որ կը յայտնէր լրագրողներուն տը Կոլի կարծիքը, խտացած քանի մը բառի մէջ.— « Բարեփոխում այո՛, խառնակութիւն ո՛չ» : Խառնակութեան համար տը Կոլ շատ հին բառ մը գործածած է՝ շիանլի, որ ստիպած է ամէնուն Լիթրէի, Լառուսի, կամ Ռոպերի դիմել :

Կիրակի օր գլխաւոր նորութիւնը կը վերաբերէն քաղաքական պարագլուխներու զանազան յայտարարութեանց, բայց նախքան այդ ճառերը, փորձենք գործադուլին ընդհ. պատկերը պարզել :

Բովանդակ երկրին մէջ, ոչ երկաթուղի կայ, ոչ ալ փոխադրական որեւէ ուրիշ միջոց : Օրլին փակ է, Էռ Ֆրանս կրցած էր քանի մը մեկնում ապահովել Պրիւսէլէն, ճամբորդները Փարիզէն Պրիւսէլ օթոքառով փոխադրելով : Մեթրօ եւ օթոպիւս բոլորովին դադրած էին, բայց կազի եւ ելեկտրականութեան համար, սենտիքաները միացեալ զեկոյց մը կը հրապարակէին, յայտնելով ելեկտրականութեան բանուորներուն, որ հոսանքի որ եւ է դադար փափաքելի չէ, երկրին այս կացութեան մէջ :

Թղթատարը ընդհանուր գործադուլի մէջ է, բազմաթիւ գրասենեակներ ալ գրաւուած էին անձնակազմին կողմէ, բայց ոստիկանները պարպած են, առանց միջադէպի, ապահովելու համար աշխատանքի ազատութիւնը : Նախարարը կոչ մըն ալ ըրած էր փոսթի պաշտօնեաներուն որպէսզի ապահովեն նուազագոյն սպասարկութիւն մը :

Գործադուլի շարժումին կը միանային, Երկուշաբթի օր, դրամատունները, ապահովութեան ընկերութիւնները, աղբահաւաքները, եւն. եւն. :

Մօտ 250 գործատուն գրաւուած են բանուորներուն կողմէ : Երկուշաբթի օր, ասոնց կարգին հարկ կ՛ըլլար աւելցնել՝ Փէօժօ եւ Սիթրոէն : Գործադուլի շարժումին կը միանային նաեւ Մարսէյլի նաւահանգիստի պաշտօնեաներն ու բանուորները :

Ընդհանուր ձեւով սակայն պէտք չէ անտեսել թէ սենտիքաները ընդհ. գործադուլի ոչ մէկ հրահանգ տուած են, աւելի կը հետեւին բանուորական շարժումին քան կ՛առաջնորդեն :

Կարեւոր է նաեւ Իւմանիթէի բռնած դիրքը : Երկուշաբթի օր, թերթին անունին կողքին իսկ ազդարարութիւն մը կը հրատարակէր, ուր կը շեշտուէր.— «Ապըստամբական գործադուլ յանձնարարող թռուցիկներ գտնուած են Փարիզեան արուարձանին մէջ : Աւելորդ է ըսել որ նըման կոչերը չեն գար սէնտիքալ կամ դեմոկրատ կազմակերպութիւններէ : Գըրգռիչներու գործն է, որոնք պատրուակ կ՛ուզեն տալ կառավարութեան որ զըսպումի դիմէ : Բանուորները պիտի գիտնան աջալուրջ ըլլալ նման խաղեր ձախողեցնելու համար » :

× Քանի մը հազարը կ՛անցնի այն զբօսաշրջիկներու թիւը որ, գործադուլի հետեւանքով, Ֆրանսայի մէջ «արգելափակուած է » :

× Շաբաթ իրիկուն, ազգայնական զանազան շարժումներ տեղի ունեցած են Էթուալի հրապարակը : Աւելի քան հինգ հազար երիտասարդներ տողանցած են ցուցատախտակներով «համայնավարութիւնը պիտի չանցնի » : Փոքր միջադէպեր եղած են երբ Օքսիտան շարժումի պատասխանատուները ուզած են ուրիշ ցուցատախտակով մը առաջնորդել տողանցքը՝ «Ֆրանսան Ֆրանսացիներուն » :

× Կիրակի օր, մինչ զբօսաշրջիկ եւ Փարիզցի Սոռպոն կամ Օտէոն կը փութային իբրեւ «տեսարժան վայր» փոխանակ Լուվր կամ Վերսայլ երթալու, որոնց կարեւորութիւնը այլեւս երկրորդական բնոյթ ստացած է, քաղաքական պարագլուխներ դիրք կը ճշդէին :

Փիէռ Մենտէս – Ֆրանս կը յայտարարէր թէ վարչակարգը այլեւս միայն մէկ ծառայութիւն կրնայ ընել երկրին՝ քաշուիլ :

Վալտէք – Ռոշէ (համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար) շեշտելով թէ ներկայ դէպքերը դատապարտումն են կոլիստ իշխանութեան, կ՛ըսէ թէ ժամանակը եկած է հարազատ ժողովրդավարութիւն մը հաստատելու :

Ռընէ Քափիթան, նախկին նախարար, կոլիստ (ԻԻ Տէի անդամ) յայտարարած է թէ պիտի քուէարկէ արգելքի բանաձեւը, զոր Զախը Ազգ. Ժողովի պիտի ներկայացնէ վաղը, իբրեւ կոլիստ : Քափիթանի համար այդ ձեւով միայն կարելի կրնայ ըլլալ փրկել Ե. Հանրապետութինը :

Քոնթ տը Փարին նամակ մը գրած է տը Կոլի ուր կ՛ըսէ թէ պէտք է փնտռել իսկական արժէքները, որոնք պէտք է ուղղութիւն տան երկրին :

Ուսանողական ճակատի վրայ նորութիւն չկայ : Մտքերու փոխանակութիւնները կը շարունակուին, բայց ընդհ. պատկերը շատ կը փոխուի մէկ զաքաքէն միւսը կամ նոյնիսկ մէկ համալսարանէն միւսը : Գլխաւոր հարցը անշուշտ քննութեանց կը վերաբերի : Մարսէյլի բժշկական համալսարանի ուսանողները «Ֆաշիստ» որակուած են, որովհետեւ պարպած են համալսարանը, որպէսզի կարենան քննութիւն անցընել շաբթուան ընթացքին : Երկուշաբթի օր Փարիզի մէջ պիտի գումարուէր ուսանողական ընդհ. ժողովը (Էթա ԺԵՆԵՈ) բայց շատ հաւանական էր որ գաւառի պատուիրակներ չկարենային մինչեւ Փարիզ հասնիլ :

× Մոսկուայի մէջ մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւին Ֆրանսայի կացութեան : Կրեմլինի համար «միակ լիազօր խօսակիցը տը Կոլը կը մնայ » :

Չինաստան տարբեր կարծիք ունի անշուշտ « Նոր Չինաստան» մամուլի գործակալութիւնը կը դատապարտէ համայնավար կուսակցութիւնը, որուն անդամները «վերաքննական » որակուած են :

COMMUNIQUE DU COMITE INTERSYNDICAL DU LIVRE PARISIEN C. G. T.

« Le Comité intersindical du Livre parisien C. G. T. communique :

« Le Comité intersyndical du Livre pasien C.G.T., conscient de la situation qui se développe dans tout le pays, estime que l'information ne doit pas rester du seul domaine de la radio et de la télévision, jusqu'ici sous contrôle gouvernemental.

« En conséquence, le Comité intersyndical du Livre parisien C.G.T. a décidé de laisser paraître la presse dans la mesure où celle-ci accomplira avec objectivité le rôle d'informateur qui est sa vocation. Ayant ses propres revendications à faire aboutir, il affirme sa solidarité avec tous les travailleurs en grève. Il reste convaincu que la lutte engagée dans un mouvement qui va en s'amplifiant dans la plus grande unité amènera la pleine satisfaction de leurs légitimes revendications ».

LA PRESSE PARISIENNE COMMUNIQUE

Dans les circonstances dramatiques que traverse le pays, la presse parisienne, selon ses traditions de toujours, continuera à informer avec objectivité ses lecteurs de toutes les tendances de l'opinion et à enregistrer les expressions que portent sur les événements les diverses formations et de dire en conscience à ses lecteurs, et en fonction de ses propres convictions, ce qu'il pense et ce qu'il suggère.

ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՄԱՆԿԱՐՆԵՐ

ՏԻՐԱՆ ՉՐԱՔԵԱՆ

Տիրան Չրաքեան (Ինտրա) Պոլսոյ հայ գրականութեան ցայտուն դէմքերէն է : Ան մեր գրական պատմութեան մէջ ծանօթ է ոչ միայն իր «Ներաշխարհ» արձակ բանաստեղծութիւններու եւ «Նոճաստան» քերթուածներու հատորներով , այլեւս իբրեւ շատ զարգացած անձնաւորութիւն մը, որ ունեցած է բանաստեղծի, նկարիչի եւ իմաստասէրի յատկութիւններ :

Ծնած է Պոլիս 1875ին: Մանկութիւնը կ'անցընէ Սկիւտար, նկարիչ Ումետիկի տունը : Հոս կը զարգանայ ապագայ գրագէտին նկարիչի շնորհը, իսկ յետագային ան իր արուեստը կը կատարելագործէ Պէրպէրեան վարժարանին մէջ :

Գրել կը սկսի երիտասարդ տարիքէն : 1890ին Արեւելքի մէջ լոյս կը տեսնէ ա-նոր առաջին բանաստեղծութիւնը՝ « Ծովը »: 15ամեայ Չրաքեանի ոտանաւորները կը տպագրուին Պոլսոյ հայկական թերթերուն մէջ: Կը զբաղի նաեւ թարգմանական գործով : Կը թարգմանէ Ալ-Ֆրէտ տը Միւսէի գործերը, որոնցմէ քանի մը հատը լոյս կը տեսնեն պարբերական մամուլի էջերուն մէջ :

Տակաւին պատանի, Չրաքեան «Արեւելք»ի մէջ լոյս կ'ընծայէ Չօպանեանի « Բանաստեղծութեան մահը » յօդուածին դէմ գրած իր խօսքը՝ «Բանաստեղծութիւնը չի մեռնիր» խորագրով : Մերժելով այն կարծիքը, թէ՝ «Ամէն բան ըսուած է, հետեւաբար նոր բանաստեղծութեան համար ոչ նիւթ կայ, ոչ ալ հոգիներու մէջ տեղ», Չրաքեան կը պատասխանէ. « Ան միշտ եղած է ու պիտի ըլլայ»:

Սակայն Չրաքեան համբաւի տիրացաւ իր « Նոճաստան » եւ յատկապէս «Ներաշխարհ» գործերով, որոնք միանգամայն նորութիւններ էին մեր գրականութեան մէջ :

« Մեր գրականութեան մէջ բացառիկ գիրք մըն է ներսով ու դուրսով: Հետաքրքիր եւ մտածել տուող գիրք մը երիտասարդ հոգիի մը, ուր կը մաքառի իր եսը ազատելու համար զռեհկութիւններէ, տափակութիւններէ ... Անիկա շահեկան է իր մեծաշռինդ քնարերգութեամբ, իր նրբամոլ ու մանրայոյզ մտքերով եւ այն ամէն անակնկալներով՝ որ դուրս կուգայ իրմէ ...»,— «Ներաշխարհ» հատորին մասին գրած է Արտաշէս Յարութիւնեան « Բիւզանդիոն»ի մէջ :

« Ներաշխարհ»ը խոր ներշնչումով գրուած գործ է, խօսք՝ ուղղուած Աստծոյ, բնութեան, արարչութեան : Նկարիչին եւ բանաստեղծին գրիչին տակէն դուրս եկած են բնութեան հոյակապ պատկերներ: Սեւ ծովի եւ անտառներու անոր նկարագրութիւնները չունին իրենց նմանը մեր գրականութեան մէջ: Այս գործը իր ամբողջութեանը մէջ բանաստեղծութիւն եւ իմաստասիրութիւն է : Չրաքեանի համար գրականութիւնը ունէր նկարչութեան խորհուրդը : Ծովը, երկինքը, ծառ ու ծաղիկը, մարդն ու աշխարհը ամբողջովին խորհուրդներ էին, որոնք կ'արտայայտուէին կտաւի վրայ եւ բանաստեղծութիւններու մէջ :

Ռ. Պէրպէրեան «Ներաշխարհ»ի յառաջաբանին մէջ խօսելով գիրքին արժանիքներուն եւ թերութիւններուն մասին , գրած է. «Այս գիրքը գրական լուսափայլ տաղանդի մը շքեղագոյն դափնին ըլլալու բոլոր նախադրեալներն ունի »:

Չրաքեան միայն լոյսի եւ գեղեցիկի , սիրոյ բանաստեղծ չէր : Անոր գրչին տակ կենդանութիւն առած է նաեւ քաղաքը իր աղմուկով , ընկերային կեանքով , կիրքերով եւ բախումներով :

Առաջին համաշխարհային պատերազմի օրերուն Թուրքիոյ մէջ տիրող բռնութիւններն ու դաժանութիւնները մեծապէս ազդեցին մտաւորականութեան տրամադրութիւններուն վրայ : Յուսահատութիւնն ու խորհրդապաշտութիւնը անցան գրականութեան մէջ՝ խտացնելով կեանքին մութ ու յոռի կողմերը : Մթնոլորտը յագեցած էր տառապանքով եւ յուսալքութեամբ: Չրաքեանի մէջ մեռած էր յոյսի պայծառ շողը :

Յոգնած ու յուսաբեկ, Չրաքեան սկըսաւ ներբողել ցնորքն ու միայնութիւնը : « Հասարակական ամբողջութիւնը կազմուած է խորապէս անհատական, ինչպէս նաեւ էապէս մարդկային պէտքերու չարաչար զեղջման շնորհիւ »,— գրած է ան պաշտպանելով «անձին բուն արժէքը»: Չրաքեան կ'երազէր «անպայքար կեանք մը», կապանքներէ եւ բռնութիւններէ ազատ անհատական երջանկութիւն մը , կեանքի եւ լոյսի երջանկութիւն : Մարդկութեան ազատութիւնը եւ բարօրութիւնը կ'երազէր՝ առանց կռիւի ու պայքարի, « մարդկային խումբի աշխատակցութիւն՝ մի համերաշխ ու հանդարտ ձեւի մէջ »:

1908ին, ճնշումի դաժան տարիներուն , Պոլսոյ մէջ լոյս կը տեսնէ Չրաքեանի «Նոճաստան»ը, ուր զետեղուած են անոր 1905 – 1908ի տարիներուն գրած 40 գողտրիկ տաղերը: Այս գրքոյկը նուիրուած է հոգիներու յաւերժութեան :

Այնուհետեւ կը պատրաստէ «Թղենի » խորագիրը կրող բանաստեղծութիւններու հաւաքածոն , որ ժամանակակիցներու վկայութեամբ պիտի ըլլար Չրաքեանի ստեղծագործութիւններուն գլուխ – գործոցը : Հաւաքածոն դեռ լոյս աշխարհ չեկած՝ այրուեցաւ հեղինակին ձեռքով համաշխարհային պատերազմի առաջին օրերուն, իր միւս գործերուն հետ : « Եթէ կարելի ըլլար, որ ջնջէի, ինչ որ գրած եմ, բոլորը ինչ որ խօսած եմ, եթէ կարելի ըլլար անհետանար անցեալը, եղած չըլլայի ինչ որ եղած եմ, որպէսզի ճըշմարիտ լոյսը միայն տարածեմ շուրջս»:

Ներքին եւ արտաքին պատճառներով խախտուեցաւ անոր հոգեկան հաւասարակշռութիւնը :

1921 Փետրուարին, Կիլիկիոյ մէջ, Թուրքերու դէմ դաւած ըլլալու ամբաստանութեամբ կը ձերբակալուի եւ նոյն թուականի Ապրիլին շղթայակապ կ'ուղարկուի աքսոր: Թուրք ոստիկանի հրսկողութեամբ, մտրակներու հարուածներուն տակ, ան, հիւանդ, հետիոտն կ'անցնի Նեյդի, Կեսարիա, Պիլեճիկ, Մալաթիա, կը հասնի Տիգրանակերտ եւ կը կնքէ իր մահկանացուն : Ոստիկանը ձիով քարշ կուտայ Չրաքեանի դիակը մինչեւ Սիլվանի կամուրջը եւ եօթը կալանաւորներու վկայութեամբ կը հաստատէ Չրաքեանի «բնական մահը»: Ընկերները կը թաղեն մարմինը Սիլվանի կամուրջին մօտ, ցորենի արտին եզրին :

1921 Ապրիլ 14ին, 46 տարեկան հասակին, կը կտրուի հայ անուանի մտաւորականին, մեծ արուեստագէտին եւ բանաստեղծին կեանքի թելը : Հայութեան զանձարանին մէջ ժառանգ կը ձգէ «Ներաշխարհ » եւ «Նոճաստան» հաւաքածոները, մանկավարժական գրութիւններ եւ նկարներու փոքր հաւաքածոյ մը :

Ա. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ

« Գրական Թերթ »

ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ուրոյն աշխարհ մըն է գիրքերու աշխարհը, անծայրածիր տարածութեամբ : Լեռնակուտակ կը դիզուին , կ'աւելնան հատորները : Միացեալ Նահանգներու մէջ շուրջ երեսուն հազար մատեան լոյս կը տեսնէ տարին : Ֆրանսայի մէջ՝ 12 հազար : Դար մը առաջ նոյն քանակութիւնն էր, 12 հազար, ինչ որ յառաջդիմութիւն մը չէ, բնակիչներու թիւը աճած ըլլալով :

Եթէ գիրքերու թիւը չի բարձրանար Ֆրանսայի մէջ, գնող – կարդացողներու թիւն ալ չի բարձրանար: Կը թուի , թէ տարեկան 12 հազարը լիուլի կը յագեցնէ Ֆրանսայի յարաճուն ժողովուրդը : Ասկէ կը հետեւի, որ գրասէրներու թիւը հետզհետէ կը նուազի: Եւ այս՝ հակառակ կրճատեալ գիներով «գրպանի գիրք» կոչուած սիրուն հրատարակութիւններուն :

Վերջերս կատարուած պրպտումներէն հաստատուեցաւ , որ յիսուն միլիոն Ֆրանսացիներուն 58 առ հարիւրը ընթերցող չէ : Այսինքն 29 միլիոն քաղաքացիներ գիրք չեն կարդար: Ոչ մէկ գիրք : Ոչ իսկ միտք չյոգնեցնող ոստիկանական կամ լրտեսական վէպեր : Անհաւատալի իրողութիւն մըն է այս՝ երկրի մը մէջ , ուր գրել կարդալ չգիտցող չկայ :

Մութ կը մնայ այն կէտը, թէ ո՞ր դասակարգին կը պատկանին անտարբերները: Որոշ տուեալներու լոյսին տակ կարելի է յայտնել , որ առաւելաբար պաշտօնեաներէ եւ գործաւորներէ կը բաղկանան անոնք : Ֆրանսայի դրամատէր-գործատէրերը ընթերցասէր են ընդհանրապէս : Կը կարդան իրենց վայելքին համար , նաեւ իրենց մասնագիտութեան զարգացումին համար : Չեն նմանիր մեր ունեւորներուն , որոնք չէնք շնորհք կ'ատեն գիրքն ալ, գրողն ալ :

Հանրային ընթերցանութեան զարկ տալու համար, Դանիա տարեկան 17 Ֆրանք կը յատկացնէ մարդ – գլուխ : Ամերիկա՝ 12 Ֆրանք , Քանատա՝ վեց Ֆրանք, իսկ Ֆրանսա՝ ... 65 սանթիմ: Ոմանք այս նպաստին ճղճիմութեան կը վերագրեն բազմաթիւ Ֆրանսացիներու գիրքերէ ի սպառ հրաժարումը :

Եթէ Ֆրանսա, ուրիշ ազգերու բաղդատմամբ , յետամնաց է ընթերցասիրութեան մէջ, մենք՝ Հայերս փարսախներով ետ կը մնանք Ֆրանսացիներէն : Նորութիւն մը չէ ըսածս , օթեկ երդ է :

Քանի՞ ընթերցող ունինք Սփիւռքի Հայութեան մէջ: Ըսել կ'ուզեմ՝ գիրք կարդացող : Ստոյգ չենք գիտեր : Եկէք վերիվերոյ հաշիւ մը ընենք հետեւեալ տուեալներով .

Սփիւռքի հայակոյտը մէկ միլիոն ընդունինք (այս թիւն ալ վերիվերոյ է): Մեր հրատարակութիւնները կը սպառին սա չափով. 1) 100էն 200: 2) Բռնուած գիրքեր՝ 4–500: 3) Սիրուած հեղինակներու գործեր՝ 900–1000 օրինակ: Ուրեմն, միջին հաշուով վեց հարիւր գնող – կարդացող ունինք :

Գուցէ սխալ է այս հաշիւը: Ըսենք հազար: Ըսենք երկու հազար: Ըսենք 2500 : Մէկ միլիոնի վրայ կ'ընէ հարիւրին 0·25: Ըսել է, որ Սփիւռքի Հայութեան 99·75 առ հարիւրը գիրք չի կարդար : Մէկ միլիոնի վրայ 997·500 Հայեր կռնակ դարձուցած են գիրքին : Ըսել է, որ մեր հեղինակները կը տքնին, կը ստեղծագործեն ամէնը, ամէնը 2500 ընթերցողի համար : « Խաւարակուռն Արեւելք»ը Թուրքերը չեն, մենք ենք :

Այս պայմաններուն մէջ, մեր գրագէտները կը դեղեւին , հեղինակութիւնները կը ցանցառին: Վահէ Օշականի համաձայն, Սփիւռքի մէջ երեք հարիւր հատոր լոյս տեսեր է կէս – դարու ընթացքին : Ուրիշ խօսքով՝ տարին վեց գիրք :— Պատառ մը հաց :

Մինչ Ֆրանսա, յիսուն միլիոն բնակիչով 12 հազար հատոր կ'արտադրէ , ըՍփիւռքի մեր մէկ միլիոնը տարեկան վեց գիրքով կը գոհանայ : Մեր մամուլին մէջ ցրուած հատորավայել աշխատասիրութիւններն ալ չմոռնալով , ըսենք՝ քսան գիրք : Համեմատութիւնը պահելու համար , տարին առնուազն 200ի հասնիլ պէտք էր մեր մատենական արտադրութիւնը :

Ընթերցող չկայ, ուստի եւ հեղինակ

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Ամուսինս պարզապէս բանտին մէջ խեղդած էին Պոլսէն եկած հրամանի մը վրայ, ինչպէս քիչ ետքը ստուգուեցաւ նոյնիսկ խեղդողներէն մէկուն խոստովանութեամբը, որ իր գործած անլուր ոճրին ազդեցութեան տակ՝ իրաւցնէ անձնասպան եղաւ, ամէն բան գալ ինծի պատմելէ ետք:

Սիրտս ու հոգիս ատելութեան եւ վրէժխնդրութեան կրակովը լեցուած՝ վերադարձայ Հոտէյտա, որպէսզի երկու որբ զաւակներս առնեմ եւ հայրենիքս վերադառնամ: Բայց գազան Ապտիւլ Համիտի դժոխային սեւ հոգին տակաւին չէր յագեցած վրէժխնդրութեան ծարաւէն: Երբ մեկնիլ ուզեցի՝ բացարձակապէս արգիլեցին ինձ, ըսելով որ Պոլսէն մասնաւոր արտօնութիւն մը պէտք էր ատոր համար: Ամբողջ երկու տարի այդ արտօնութիւնը չեկաւ, հակառակ անընդհատ խնդրանքներուս: Յուսահատօրէն կը տեսնէի որ երկու զաւակներս օրէ օր հալումաշ կ'ըլլային այդ դժնդակ ու մահացու կլիմային տակ եւ անզօր կատաղութեամբ մը չէի գիտեր ի'նչ ընելիքս:

Նոր կառավարիչ մը եկած էր Հոտէյտա որ քիչ շատ աղնուասիրտ եւ բարի մարդու մը համբաւը կը վայելէր: Այս մարդը որ կը խղճար իմ վիճակիս վրայ եւ անկեղծօրէն կը բաղձար դարման մը տանիլ անոր, վերջապէս օր մը ըսաւ ինծի.

« — Գիտե՞ս, ինչու համար քեզ չեն արտօներ Պոլիս դառնալու:

« — Ինչո՞ւ համար, հարցուցի:

« — Որովհետեւ կը վախնան թէ հոն դառնալէդ ետքը ամուսնոյդ մահը եւ բանտարկութիւնը խնդիր պիտի ընես եւ իր խեղդուած ըլլալու պարագան մէջտեղ պիտի հանես :

« — Եւ միթէ պէտք չէ՞ որ այդ բանը ընեմ, գոչեցի:

« — Ափսո՛ս, տիկին, ոչ թէ միայն պէտք չէ որ այդ բանը ընէք, պատասխանեց կառավարիչը, այլ պէտք է որ գրաւոր խոստմնառութիւն մը ընէք թէ երբեք այդ խնդիրը պիտի չյուզէք, եւ միայն այս կերպով գուցէ յաջողիք վերադարձի արտօնութիւնը ստանալ:

« — Երբեք այդպիսի վատութիւն մը չեմ գործեր, գոչեցի »:

Բայց կառավարիչը այն ատեն կոչում ըրաւ իմ մայրական զգացումներուս: Ըսաւ թէ եթէ առանձին կին մը ըլլայի, միմիայն անձիս պատասխանատու, անշուշտ իրաւունք ունէի ուղած կերպովս վարուելու: Բայց մէջտեղը երկու որբեր կային, որոնց կեանքը վտանգի մէջ էր Հոտէյտայի մէջ եւ որոնց համար պատասխանատու էի իմ ամուսնոյս հանդէպ: Այս արդարացի առարկութիւնը իր ազդեցութիւնը գործեց եւ պահ մը վարանելէ ետք, կրկին ու կրկին ստիպումներուն վրայ, տեղի տուի եւ հաւանեցայ պէտք եղած յանձնառութեան գիրը ստորագրելու: Կառավարիչը խոստացաւ պէտք եղած կերպով այս թուղթը պատրաստել:

— Եւ վերջապէս Պոլիս վերադարձաք ձեր զաւակներուն հետ, ընդմիջեց Իզզէթ փաշա:

— Ինչո՞ւ այդքան կ'աճապարէք, պատասխանեց Սալիհա հանըմ նուրբ ժպիտով մը, փաշա էֆէնտի... արդեօք Հոտէյտայի օդը անհաճո՞յ է ձեզի:

— Ոչ, բայց, վերջապէս ասոնք անկարեւոր մանրամասնութիւններ են:

— Գուցէ ձեզի համար, բայց ոչ ինծի. ու Ապտիւլ Համիտի համար յանձն առի այդ ստորնութիւնը եւ թուղթ մը ստորագրեցի, որով կը յայտարարէի թէ ամուսինս անձնասպան եղած էր եւ թէ ես ալ համոզուած էի ատոր առաջին օրէն, թէ իր ձեռքի գիրովը անձնասպանութիւնը նախապէս ծանուցած էր ան. ասկէ զատ թուղթս կը վերջացնէի աղօթքներ ընելով Ապտիւլ Համիտի արեւշատութեան համար: Այս թուղթը Պոլիս հասնելէն ամիս մը ետքը արտօնութիւն կը տրուէր ինծի հայրենիքս վերադառնալու: Ասկէ զատ՝ Ապտիւլ Համիտ մեր ճամբու ծախքերն ալ վճարելու շնորհը կ'ընէր: Պոլսոյ մէջ սակայն կեանքս անտանելի էր. ոչ ոք ունէի քովս: Ծնողքս աքսորուած էր Այնթապ. ի զուր արտօնութիւն խնդրեցի անոնց քով երթալու: Անկարելի եղաւ հրաման ստանալ: Իմ եւ զաւակներուս նիւթական անցուկ վիճակը ներկայացուցի սուլթանին: Որպէսզի զիս ստիպէ Պոլիս մնալու, հրաման ըրաւ, որ իր անձնական գանձէն երկու զաւակներս զինուորական վարժարանը դրուին եւ ինծի ալ փոքրիկ ամսական մը յատկացուց:

Այս կարգադրութեամբ նիւթապէս գոնէ քիչ մը հանգստացայ, թէեւ հոգեկան տառապանքս օրէ օր կը սաստկանար:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(127 – Շար.)

չկայ : Հեղինակ չկայ, ուստի եւ ընթեր-ցող չկայ :

×

Ընթերցանութեան մարզին մէջ վճռա-կան դեր մը կատարելու կոչուած են հանրային մատենադարանները : Որով-հետեւ ոչ ոք ի վիճակի է տիրանալու իր անձնական միջոցներով, որքան ալ լայն ըլլան անոնք, հին դարերու եւ նոր ժա-մանակներու գրական ստեղծագործու-թեանց ամբողջութեան : Մատեաններու թէ մամուլի լրիւ հաւաքածոյին : Ֆրան-սայի մէջ լոյս տեսնող տարեկան 12 հա-զար գիրքերը ամբողջութեամբ դնելու համար միլիոնատէր պէտք է ըլլայ մարդ :

Ֆրանսայի պետական մատենադարան-ները թէեւ հանրային են, բայց հանրու-թեան մեծագոյն մասին զարգացումին չեն նպաստեր : Արդարեւ, անոնք ընթերցա-տուն են միայն : Գիրք փոխ չեն տար, տունը կարգալու համար : Այս արդելքը կը զարնէ, ի մասնաւորի, բնակչութեան մեծամասնութիւնը կազմող աշխատաւոր-ները, որոնք զբաղած են մատենադարան-ներու բաց ժամերուն : Ֆրանսայի 29 մի-լիոն քաղաքացիներուն անընթերցասիրու-թեան պատճառներէն մէկն ալ այս է :

Տեղեկատուութեան մը համաձայն, Անգլիոյ մէջ փոխ կը տրուին տարին 12 գիրք՝ մարդ - գլուխ : Ամերիկայի մէջ՝ հինգ գիրք, իսկ Ֆրանսայի մէջ՝ հազիւ մէկ գիրք :

Թանգարան կամ պահարան չեն մատե-նադարանները : Անոնցմով հետապնդուած նպատակը գիրքերու հաւաքածոյ դիզելէ աւելի, մշակոյթին շրջանառութիւնը դիւ-բացնել է համայն ժողովուրդին մէջ : Ար-դելքներու փշաթելեր անվրէպ կը ջլատեն հետաքրքրութիւններու հոսանքը :

Ներկայիս, Փարիզի ամէնէն ճոխ հայ-կական մատենադարանը Նուպարեան մա-տենադարանն է : Դժբախտաբար մասնա-ւոր պիւտճէ մը չունին նոր հրատարա-կութիւններ կամ հիներէն գիրքեր դնելու համար : Կը գոհանան նուէրներով, ինչ որ բաւական չէ :

Մինչեւ անցեալ տարի գիրք փոխ կը տրուէր ընթերցողներուն : Կորուստներու առաջքը առնելու համար, վերջ տրուեր է այդ գրութեան : Փոխ տրուածները հաղ-ուագիւտ կամ անդտանելի հրատարակու-թիւններ չէին արդէն : Հետեւաբար, հա-րիւր գիրքի վրայ 2–3ի կորուստը մեծ վը-նաս մը չէ : Արդար ալ չէ քանի մը զան-ցառուի յանցանքին երեսէն պարտաճա-նաչներն ալ պատժել, մէկ ջուրով լուա-լով ամէնքն ալ : Մաղթելի է, որ նախկին գոյավիճակը վերահաստատուի, ընձեռե-լու համար ամէնուն գրադարանէ մը բս-պասուած օգուտները :

Շնորհիւ մատենադարանապետ Տոքթ. Արմենակ Սալմասլեանի ձեռներէցութեան եւ յարատեւ ջանքերուն, հայաստանեան հրատարակութիւնները կանոնաւորաբար եւ ամբողջութեամբ կը հասնին :

ՌՈՒԲԷՆ ՄԱՄՈՒԼԵԱՆ

Ծնած է 1898ին Թիֆլիս : Եօթը տարե-կան էր, երբ իր ծնողքին հետ կը փոխա-դրուի Փարիզ : Կը յաճախէ Մոնթէնի լիսէն : 1910ին վերստին Թիֆլիս է : Քա-նի մը տարի ետք կը մեկնի Մոսկուա՝ յա-ճախելու տեղւոյն համալսարանի իրաւա-բանական ճիւղը : Սակայն կը սիրէր թատրոնը, հետեւաբար կէս կը ձգէ ու-սումը եւ 1918ին վերադառնալով Թիֆլիս՝ կը հիմնէ իր թատերախումբը եւ երկու տարիներու ընթացքին կը գրէ ու կը բե-մադրէ քանի մը թատերախաղեր :

1920ին Մամուլեան կը մեկնի Անգլիա : Լոնտոնի մէջ կը բեմադրէ երգախառն թատերգութիւն մը, որ թէեւ շատ յա-ջող չէր, այսուհանդերձ, հնարաւորու-թիւն կը ստեղծէ իրեն մեկնելու Մ. Նա-հանդներ :

1929ին Մ. Նահանդներու մէջ կը նկա-րահանէ առաջին խօսուն ժապաւէններէն մէկը՝ « Ծափահարութիւններ»ը : Ապա « Տոքթէօր Ճէքիլ եւ Մըսթըր Հայքը », որ մեծապէս կը դնահատուի շարժար-ուեստի քննադատներ Ժան Փիէր Կիւրոս-տոնի եւ Փուասէի «Ամերիկեան շարժա-րարուեստի քսան տարիները»գիրքին մէջ :

1931ին աղմկալի յաջողութիւն կը գտնէ « Քաղաքին փողոցները » նկարը : Տարի մը ետք «Սիրէ զիս այս գիշեր» ժապաւէ-նին մէջ կը ցուցադրէ իր բեմադիրի բազ-մակողմանի տաղանդը :

Ամերիկեան շարժարուեստի պատմա-բան Ճէքոփսի կարծիքով այս վերջին գործը հեղինակին տաղանդին ու կարո-ղութիւններուն բարձրակէտն է : « Հաճե-լի ժապաւէն մըն է. անոր մէջ կայ միտ-քերու եւ նուրբ զգացումներու անսահ-ման հարստութիւն : Մամուլեան երբեք չէ հասած նման բարձրութեան, ոչ մի-այն ինքը՝ այլեւ՝ Լիւփիշն ու Ռընէ Քլէ-րը,— կը գրէ Ճէքոփսը : Ժապաւէնին գլխաւոր դերը ստանձնած էր Մորիս Շը-վալիէն :

Մամուլեան նոր յաջողութիւն մը ար-ձանագրեց իր «Երգ երգոց»ով (1933) :

Գլխաւոր դերը կը կատարէր Մառլէն Տիէթրիխ : Քանի մը տարի ետք կը նկա-րահանէ «Քրիստինա թագուհին»՝ Կրեթա Կարպոյի խաղարկութեամբ : Տարի մը ետք կը բեմադրէ «Վերստին կ'ապրինք » ժապաւէնը՝ քաղուած Թոլսթոյի « Յա-րութիւն» վէպէն :

1935ին Մամուլեանի անունը համաշ-խարհային հռչակ ստացաւ շարժարուես-տի պատմութեան մէջ : Բեմադիրը նկա-րահանեց աշխարհի առաջին գունաւոր ժապաւէնը՝ «Փէկի Շարփ»ը : 1956ին Վե-նետիկի մէջ կայացած շարժանկարի փա-ռատօնին իտալացի ծանօթ քննադատ Քասթելլօ գրեց . «Այսօր վերստին տես-նել «Փէկի Շարփ»ը կը նշանակէ ներկայ գտնուիլ մեծ տօնահանդէսի մը ... Անոր մէջ ամէնէն յատկանշականը գոյներն են : Ասիկա գունաւոր ժապաւէնին նախակա-րապետն է » :

Այդ շրջանին եւ աւելի ետք Մամուլեան պաստառի վրայ կը հանէ փայլուն նկար-ներու փունջ մը : Ասոնց մէջ դերեր ունե-ցած են Ֆրետերիք Մարչ, Ուիլիըմ Ուայ-լըր, Ֆրէնք Քափրա, Թայրըն Փաուըր եւ ուրիշներ :

Մեծ է Մամուլեանի վաստակը թատե-րական արուեստի մէջ եւս : Երեսունա-կան թուականներուն կը բեմադրէ ամե-րիկացի ծանօթ երգահան Ճորճ Կըրշուինի «Փոռքի եւ Պես» օփերէթը, որ մեծ ըն-դունելութիւն կը գտնէ Մ. Նահանդներու եւ այլ երկիրներու մէջ :

Յետագային կը բեմադրէ «Օքլահո-մա»ն : Այս գործը խանդավառ ընդունե-լութիւն կը գտնէ, անոր սալերը քանի մը օրուան մէջ կը վաճառուին հարիւր հա-զարաւոր օրինակներով : Մամուլեան այս գործը կը բեմադրէ նաեւ Փարիզի մէջ :

Քանի մը տարի առաջ մամուլը հաղոր-դեց, թէ Մամուլեան պիտի նկարահանէ « Կղէոպատրա» ժապաւէնը : Սակայն հայ արուեստագէտը հրաժարեցաւ այդ միտքէն, որովհետեւ նկարահանումները, փոխանակ Եգիպտոսի մէջ կատարուելու, կը ծրագրուէր կատարել Անգլիոյ մէջ :

Մամուլեան շարժանկարէն եւ թատրո-նէն զատ, կը սիրէ նաեւ գրականութիւնն ու նկարչութիւնը : Ազատ ժամանակ դա-սախօսութիւններ կուտայ համալսարան-ներու եւ ձայն - պատկերասփիւռի առ-ջեւ : « Կը սիրեմ դասախօսութիւններ տալ արուեստի մասին եւ կ'ուզեմ թատրոնին ու շարժարուեստին հանդէպ ունեցած սէ-րը հաղորդել ուրիշներուն » :

Ունի նաեւ գրական ու մենագրական քանի մը գործեր :

Շուտով լոյս պիտի ընծայէ իր տարիներ-ու աշխատանքին պտուղը կազմող Շէյ-քըսփիրի «Համլէթ»ին նոր մեկնութիւնը :

Մ. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

Աւա՛ղ, ասոնց լեզուն կը խրտչեցնէ ա-րեւմտահայ ընթերցողը, որ չի դիտեր ռուսերէն, չի դիտեր թաթարերէն, մշակ-ուած որձեւէգ, խորթ ու խրթին հայերէ-նը ըմբռնելու համար : Խրտչումի ուրիշ պատճառ նաեւ այդ հրատարակութիւնն-երուն երեւանեան ուղղագրութիւնը, որ ամէնէն մոլի ընթերցողն իսկ կը խորշե-ցընէ :

Երբ կը կարդամ յաջողութիւնը «հաջո-ղութիւն» տառագրուած եւ յառաջը՝ «հառաջ», խաչեալ Մեսրոպի հաչն ու հա-ռաչը կը լսեմ :

ԼԵՒՈՆ ԵՐԿԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երգահան Է. Միրզոյեան վերստին նա-խագահ ընտրուեցաւ Հայաստանի երգա-հաններու միութեան :

Նորընտիր նախագահը ծանօթ երգահան մըն է : Ծնած է 1921ին Գորի, Վրաստան, 1941ին կ'աւարտէ Երեւանի երաժշտանո-ցը : Դասախօս է Կոմիտաս երաժշտանո-ցին մէջ : Ունի բազմաթիւ ստեղծագոր-ծութիւններ՝ համանուագներ, քանթաթ-ներ, սոնաթներ, ռոմանսներ, երգեր եւ ժապաւէնի երաժշտութիւն :

×

Ապրիլին 305 հոգի ներգաղթեցին Հայաստան :

×

Երեւանի Մատենադարանը հրատարա-կեց Է. դարու հեղինակ Վ. Ռաբունիի «Ա-րիստոտէլի կատեգորիներու վերլուծու-մը » երկը : Գրաբար բնագրին հետ կայ նաեւ ռուսերէն թարգմանութիւնը :

×

Հնագէտ Ս. Սարգարեան Գեղամայ լեռներուն մէջ երեւան հանեց Ք. Ա. 10 – 3րդ դարերու ժայռանկարներ, որոնք կը պատկերացնեն տեղացի լեռնականն-երուն կենցաղը :

×

Արզաքանի մօտերը գտնուեցաւ հանքա-յին տաք ջուրի աղբիւր մը, որուն յատ-կանիշերը գրեթէ յար եւ նման են Վիշիի ջուրերուն :

ԾԻԾԱՂ

Ե՞ՐԲ ՎՏԱՆԳ ՉԿԱՅ

Քարոզիչ մը Օքլահոմայի մէջ հնդիկ ցեղի մը քրիստոնէութիւն քարոզելու կ'երթայ : Ընթրիքէն ետք աղօթքի պա-հուն քարոզիչը կը հարցնէ հնդիկ տան-տիրոջ .

— Արդեօք ձեր մօտ ձգած գոյքերս գո-ղութեան վտանգի ենթակայ չե՞ն :

— Բացարձակապէս ոչ ,— կը պատաս-խանէ Հնդիկը : — Երկու հարիւր մղոն տարածութեան վրայ ոչ մէկ սպիտակ կայ ...

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (199)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Մութին մէջ ձախ ձեռքը երկնցնելով աղբիւրին վրայ երկնցած նորաբոյս կաղ-նի մը փնտռեց, վրան կռթնելով աղբիւ-րին վրայ ծռեցաւ եւ դոյլը ջուրին մէջ ընկղմեց : Այնպիսի սոսկալի վայրկեանի մը մէջ կը գտնուէր, որ իր ուժը եռա-պատկուեցաւ :

Մինչդեռ այսպէս ծռած էր, զենջակին դրպանը աղբիւրին մէջ կը պարպուէր, բայց Քոզէթ չդիտեց պարպուիլը : Հաց առնելու համար իրեն տրուած 15 «սու»ի դրամը ջուրին մէջ ինկաւ : Քոզէթ ոչ դրամը տեսաւ եւ ոչ ալ իյնալը լսեց : Դոյլը լեցնելով վեր առաւ եւ խոտին վը-րայ դրաւ :

Յետոյ դիտեց, որ յոգնութենէն ուժը հատած էր : Անշուշտ կ'ուզէր մեկնիլ ան-միջապէս, բայց դոյլը լեցնելու համար այնքան աշխատած էր, որ չկրցաւ քայլ մը առնել, ուստի ստիպուեցաւ նստիլ : Կարծես թէ խոտին վրայ ինկաւ եւ կըծ-կուած մնաց :

Աչքերը գոցեց, յետոյ նորէն բացաւ, պատճառը չէր դիտեր, բայց ուրիշ կերպ չէր կրնար ընել : Քովն էր դոյլը, որուն մէջ ջուրը յուզուելով սպիտակ հրային օձերու նման շրջաններ կը կազմէր :

Գլխուն վերեւը երկինք ընդարձակ սեւ ամպերով ծածկուած էր, որոնք կարծես թէ ծխային որմերու ճակատներ էին : Մթութեան աղետաւոր դիմակը կարծես թէ այս մանկան վրայ կը հակէր անորո-շապէս :

Լուսնթագը անդունդներուն մէջ կը քը-նանար :

Մանկուհին շուարուն աչքերով այս մեծ աստղին կը նայէր, զոր ինք չէր ճանչ-նար եւ որմէ կը վախնար :

Իրօք մոլորակը նոյն պահուն խիստ մօտ էր հորիզոնին եւ կ'անցնէր միդա-յին թանձր խաւի մը մէջէն որ սոսկալի կարմրութիւն մը կուտար անոր : Մառա-խուղը որ տխուր կարմրութիւն մը ու-նէր, աստղը կ'ընդարձակէր, կարծես թէ լուսեղէն վէրք մըն էր այս :

Ցրտաշունչ հով մը կը փչէր դաշտէն : Անտառը խաւարամած էր. տերեւները ա-մենեւին չէին շարժեր. ամառուան անո-րոշ եւ թարմ նշոյլներուն եւ ոչ մին կ'ե-րեւէր : Մեծամեծ ոստեր սոսկալի կեր-պով կը կանգնէին անտառին մէջ, որու անծառ տեղերուն վտիտ եւ տձեւ մացառ-ները կը սուլէին : Բարձր խոտերը հիւ-սիսային հովէն շարժելով օձաձուկերու պէս կը վխտային : Մորենիները կը գա-լարուէին ճիրանանման եւ որսեր բռնել ուզող երկայն թեւերու պէս : Քանի մը չորաբեկ խռիւներ՝ հովէն աւրուելով, արագօրէն կ'անցնէին եւ կարծես թէ սար-սափելով խոյս կուտային իրենց ետեւէն ինկող բանի մը առջեւէն : Ամէն կողմէ սոսկալի տարածութիւններ կը նշմար-ուէին :

Մթութիւնը ահարկու բան է, մարդ լոյս կ'ուզէ : Ով որ մթութեան մէջ կ'ըն-կըղմի, սրտին ճնշուիլը կը զգայ : Երբ աչքը չի տեսներ, միտքը կը խռովի. մու-թին մէջ, դիշերուան մէջ, անթափան-ցելի սեւութեան մէջ ամէնէն աներկիւղ-ներն անգամ անձկութեամբ կը գրաւ-ուին : Ոչ ոք կրնայ դիշերը անտառին մէջ առանց դողալու քալել մինակ :

Մթութիւնն ու ծառերը երկու ահար-կու թանձրութիւններ են : Անորոշելի խո-րութեան մէջ ցնորական իրողութիւն մը կ'երեւի : Քովէդ քանի մը քայլ անդին անընմբռնելի բաներ կը ծրագրուին ճի-ւաղային յայտնութեամբ : Անջրպետու-թեան կամ նոյնիսկ քու ուղեղիդ մէջ չդի-տեմ ինչ անյայտ եւ անըմբռնելի բաներ կը տեսնուին որոնք քնացած ծաղիկնե-րու երազին պէս կը ծփան : Հորիզոնը ա-նագորոյն դիրքեր կ'առնէ : Խաւարամած եւ ահագին անջրպետին դոլորշիները կը ծծես : Կը վախնաս, եւ ետեւդ նայելու փափաք կը զգաս : Կը վախնաս, որովհե-տեւ տեսած առարկաներդ են խաւարին խոռոչները, վայրենական երեւոյթ առ-նող իրեր. անբարբառ կերպարանքներ, որոնք կը ցրուին երբ կը մօտենաս, ար-ձակուած մազերու նման մթագին իրեր, բարկալի փունջեր, կապտագոյն ճահիճ-ներ, աղէտաւոր տեսարանի վրայ ան-դրադարձող սոսկալի երեւոյթներ, լռու-թեան դերեզմանական անբաւութիւն, ան-բաւութիւն, անծանօթ էակներ, որոնք գուցէ յանկարծ երեւան ելլեն, ոստերու խորհրդաւոր հակումներ, ծառերու ահա-լի ոլորումներ, սարսռող խոտերու եր-կայն երախակալներ, եւ այս ամէն ա-ռարկաներու դէմ անպաշտպան կը մնաս :

Չկայ յանդգնութիւն մը, որ չսարսռի եւ չզգայ անձկութեան մերձաւորութիւն : Սոսկալի բան մը կը զգաս, կարծելով թէ հոգիդ մթութեան հետ առնուելով հետը կը միանայ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Կիրակի , Մայիս 26, ժամը 20·30ին
SALLE PLEYEL
252, RUE DU FBG. ST-HONORE, PARIS (8e) — Métro : TERNES

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ **ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ**
ԿԸ ԽՕՍԻՆ

ÉDOUARD DEPREUX (Ancien Ministre)

ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Ուղերձ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի կողմէ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
«ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ» երգչախումբը, ղեկավար՝ ԿԱՐՊԻՒ ԱՓՐԻԿԵԱՆ
Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Նայիրի» պարախումբը, պարուսոյց է· Պուռնուրեան
Կը մեներգէ Լուիզ Նալճեան *Կ'արտասանէ՝ Պ·* Սարգիսեան

ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ

Մօտնակ ընկեր ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆ

Օթօֆառներ կը մեկնին բոլոր շրջաններէն — Մուտք 5 ֆրանք

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի առաւօտ, Մայիս 26

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն Մայիս 25, Ազգ· Տան սրահը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն , Մայիս 25ին

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի (Մայիս 26) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տէսինի հաղաքապետարանի պ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 2ին

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 89-րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վարժարանին հանդուցեալ հիմնադիրներուն , բերարներուն, խնամակալուհիներուն , ուսուցիչներուն եւ պաշտօնեաներուն համար յառաջիկայ Կիրակի Մայիս 26ին , Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ : Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Պ· Պօղոս Մանոյեան եւ զաւակները կը յանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ (26 Մայիս) Սէն Լուի կրանվիէն Ս· Գէորգ եկեղեցին , իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՍԻՐԱՆՈՒՇ ՄԱՆՈՑԵԱՆԻ
(Ծնեալ Աճէմեան)

մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Ընտանեկան բոլոր պարագաներով չը-նորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ա-նոնց որոնք յուղարկաւորութեան ներկայ գտնուեցան, Հ· Յ· Դ· վարուժան խումբին եւ անհատներուն, որոնք զրաւոր ծաղկեպսակներով , նուիրատուութեամբ մասնակցեցան իրենց սուգին, իրենց կնոջ եւ մօր սիրեցեալ ՍԻՐԱՆՈՑՇ ՄԱՆՈՑԵԱ-ՆԻ մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ· Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները : Հանգուցեալ Քնարիկ Արզումանեանի մահուան քառասունքի եւ Եղսա Արզումանեանի մահուան քսաներորդ տարելիցին առթիւ, Պ· Խաչիկ Արզումանեան եւ զաւակները Պարսկաստան Ռաֆֆի տան նորոգման 100 եկեղեցիին, Առաջնորդարանին , Կ· Խաչին, Հ· Մ· Ը· Մ·ին 50ական ֆրանք , Օր· Ա· Արզումանեան Առաջնորդարանին եւ Կ· Խաչին քառնական , Հայր Սուրբին 10, Այրի Տիկ· Գէորգեան եկեղ· , 10 , Այրի Տիկին Սուքիասեան եկեղ· 10, Տէր եւ Տիկին Սահակեան 15, Ղ· Ասլանեան 10, Տէր եւ Տիկ· Միքայէլեան 10, Գ· Սաղըեան 10, Գ· Սաղըեան Առաջ· 10, Տէր եւ Տիկին Թիւթիւնեան եկեղ· 10, Բալուցեան Առաջ· 10 ֆրանք :

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

Այս Հինգշաբթի Քրիստոսի Համբարձման տօնն է : Նոյն օրը եկեղեցւոյ համար նշանակուած է նաեւ որպէս Հայ Մանուկներու Հաղորդութեան Օր :

Փարիզի եւ շրջակայից բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալ հանդիսաւոր պատարագին :

Այս առթիւ, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր Ս· պատարագ :

Կը հրաւիրուին բոլոր մանուկները եւս այդ օր ներկայ ըլլալ եկեղեցին եւ մասնակցիլ աղօթքներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Հայ «Նաւասարդ» պարախումբի վարչութիւնը եւ իր բոլոր անդամները իրենց սրտագին երախտագիտութիւնը կը յայտնեն ԿԻՒԼՊԻՆԿԵԱՆ Հիմնարկութեան, որ զնահատելով խումբին հանրօգուտ նպատակը եւ օտար միջավայրի մէջ Հայ անունին պատիւ բերող իր գործունէութիւնը, առ ի քաջալերութիւն , հազար տոլար նուիրած է , ինչ որ անհրաժեշտ նպատակ մը կը կազմէ, պարախումբին նոր տարազներու պատրաստութեան :

Վարչութիւնը այս առթիւ իր ջերմ չը-նորհակալութիւնները կը յայտնէ նոյն-պէս խումբին պատուոյ անդամուհի Օր· Հայկանոյշ Թորոսեանի, որ ամէն առթիւ իր աջակցութիւնը կը բերէ խումբին վերելքին եւ յաջողութեան :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄ

ՆՈՐԱՇԷՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

Ջորեքշաբթի, Մայիս 22 ,
ժամը 10·30ին

Բարձր հովանաւորութեամբ կրթական նախարար՝
ԱԼԷՆ ՓԷՅՐԸՖԻԹԻ

եւ նախագահութեամբ նախարարին ներկայացուց՝ ՊԷՐՆԱՐ ՏՈՐԷՆԻ

Կը հրաւիրուին վարժարանին բարեկամներն և հայ հասարակութիւնը :

26 Rue Troyon , 92 SEVRES

ՖՐ· ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՋ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձակուրդի ընթացքին ամէն օր, առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ կէսօր, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հեռաձայնել թուղթերով ·—

Livret de Famille,
Carte d'Immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին արձակուրդի ընթացքին ամէն օր, առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ կէսօր, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հեռաձայնել թուղթերով ·—

Livret de Famille,
Carte d'Immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ի նպաստ իր ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԵԱՆ Կազմակերպութեան

Ձեր ծննդեան, հարսանեկան եւ տարեդարձի նուէրներուն համար, վարձատրելու համար ձեր զաւակները իրենց դպրոցական կամ այլ յաղորդութիւններուն առթիւ, հանդէս պատճառելու համար ձեր բարեկամներուն

ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ ՏՈՄՍԵՐ

«ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ»

Հրապարակ հանուած Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան կողմէ եւ օժտուած մեկ մեծ պարգեւով մը

ՈՐՈՇՈՒՄԸ 10 ՄԱՅԻՍԻ 1968 ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ

Նախագահ Պ· ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ կողմէ նուիրուած

TOMBOLA DE LA JEUNESSE

Վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ 1 Յունիս 1968, Օթել Հիլթընի սրահներուն մէջ, 18, Աւընիւ տը Սիւֆրէն , Փարիզ (15), մեծ պարահանդէսէն ետք Թացքին պիտի փակէ Հ· Բ· Ը· Միութեան 30–31 Մայիսի Փարիզի Համաշխարհային Համագումարը :

Տոմսերը որոնց գինն է 10 ֆրանք, կարելի է ստանալ Հ· Բ· Ը· Միութեան կեդրոնատեղին, 11, Սխուառ Ալպոնի, Փարիզ (16), Թել· 870-03-18 թիւ չէֆ–փոսթալի ՓԱՐԻԶ 8019–72

Նամակով կատարուած խնդրանքները անմիջական զոհացում պիտի ստանան :

ՄԻ ՍՊԱՍԷՔ

Անմիջապէս կատարեցէք ձեր պատուէրը, Տոմսերուն թիւը շատ սահմանափակ է :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՋ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Հայ կարմիր Խաչի Օգափ· կայանի արձանագրութիւնները բացուած են Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու համար : Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Հայ կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին , 15 Բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8), երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԷՍԻՆ ·— Վասպուրականի հերոսամարտի 53րդ տարեդարձը կը տօնուի Յունիս 9ին : Կը խնդրուի Տէսինի կազմակերպութիւններէն եւ միութիւններէն նկատի ունենալ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Հ· Մ· Ը· Մ·Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, կիրակի, Միութիւնական Ժողովի սրահը : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախումբ· Հայր· Միութեան Մայիսեան եւ Սէյլի եւ Սէնթ Անթուան, կարտանէի նահիւղերուն տարեկան մեծ ղպատանդէսը Յուլիս 7ին, կիրակի օր : Կուլի ծառաստանին մէջ :

×

Յ· Կ· Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին, բաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ Շաուպօնիէրի չքեղ սրահներուն մէջ : Ծրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
Երգչախումբի համերգը Դեկտ· 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի բեվերջի հանդէսը Յունիս 30 , կիրակի :

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի 20 Յունիսի մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուագախումբին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Union Générale Arménienne de Bienfaisance
FONDATEUR BOGHOS PACHA NUBAR
Autorisée par l'Arrêté Ministériel du 4 Mars 1948, sub. N° 12.192
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՊՕՂՈՍ ՆՈՒԲԱՐ ՓԱՇԱ
Comité local de Paris : 11, Square Alboni — 75 - PARIS (16e). - Tél. : 870-03-18
Compte Chèques Postaux : Paris 80-1972

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
22
ՄԱՅԻՍ
MERCREDI
22 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11217 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.217

ԲԱՆԹՈՂՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ ՎԵՑ ՄԻԼԻՈՆԸ Կ'ԱՆՑՆԻ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԸ ՍԿՍԱՒ

ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ԼՌԷ ՄԻՆՉԵՒ ՈՒՐԲԱԹ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻՆ

ԴՐԱՄՆ ԱԼ ԿԸ ՊԱԿՍԻ

ԱՊԱԳԱՆ ԱՆՈՐՈՇ ԿԸ ՄՆԱՅ

Եթէ Ֆրանսա շատ տեսած է գործադուլի շարժումներ, կը թուի թէ ոչ մէկ անգամ այս աստիճանին հասած էր : Արդարեւ տակաւին չէ կազմակերպուած նոյնիսկ փոխադրական միջոցներու կանոնաւոր դրութիւն մը, զինուորական քամիոններով : Ամէն բան կ'ըլլայ կամացկամաց : Փարիզը թաղուած է աղբերուն մէջ եւ տակաւին լուծում չէ գտնուած :

Ամէն պարագայի մէջ կեանքը օրէ օր կը դժուարանայ եւ Երկուշաբթի օր բաւական խուճապ ստեղծուած էր, գլխաւորաբար դրամի եւ վառելանիւթի պատճառով : Ինչ կը վերաբերի Էսանսին, ապահովութիւն կը տրուի թէ ոչ մէկ վտանգ կայ, բայց այնքան սպառում եղած է Երկուշաբթի, որ կարգ մը վաճառորդներ ի վիճակի չէին գոհացում տալու Երեքշաբթի օր : Երեքշաբթի օր, որոշուած է նաեւ թէ նախապատուութիւն պիտի տրուի բը-ժիշկներուն :

Գալով դրամին, արդէն իսկ խուճապ ստեղծուած էր Երկուշաբթի : Թէեւ Պանք տը Ֆրանսը ապահովութիւն կուտար որ դրամ կայ, ընդհ. գործադուլի կը ձեռնարկէին նաեւ Պանք տը Ֆրանսի պաշտօնեաները եւ անել կացութիւն մը կը ստեղծուէր : Գործադուլը տարածուած էր նաեւ ձայն – պատկերասփիւռին եւ թատրոններուն, դերասաններուն ընդհ. ժողովը գործադուլի հրահանգ տուած ըլլալով :

Մէկ օրէն միւսը գործադուլի շարժումները ոչ թէ բարելաւում չէին կրեր, այլ ընդհակառակն աւելի անշարժութեան կը մատնէին երկրին կեանքը :

Կարեւոր յայտարարութիւններու կարդին յիշենք որ Երկուշաբթի օր, Պիյանքուռի մէջ Սէ Ժ Էթէի (համայնավար) ընդհ. քարտուղարը Սեկի շատ յստակ ճառ մը խօսած է եւ ըսած.— «Եթէ ներկայ կառավարութիւնը անհետանայ մեր ճշգրիտ պահանջներու կարգադրութենէն առաջ, նոյնքան վճռականութեամբ պիտի ներկայացնենք յաջորդին, ինչ որ ալ ըլլայ ան : Պիտի չգոհանանք խոստումներով, թոյլ պիտի չտանք որ մեր գործունէութեան պահանջատէր հեռանկարները մոռցուին ի շահ անորոշ ձեւաւորումներու » :

Այս յայտարարութիւնը ուշադրութիւնը դրաւած է բոլոր ձեռնհաս շրջանակներուն, որոնք այդ խօսքերուն մէջ ազդարարութիւն մը կը տեսնեն յառաջիկայ կառավարութեան, նոյնիսկ Մենտէս – Ֆրանսի մը, որ շատերուն համար, հաւանական յաջորդ մը կը նկատուի Փոմփիտուի :

Զորեքշաբթի օրուան համար գործադուլի հրահանգ տրուած էր նաեւ Ազգ. կրթութեան դաշնակցութեան կողմէ : Բոլոր դպրոցները եւ լիսէները պէտք է փակուէին :

× Երկուշաբթի գիշեր Ժան – Փօլ Սարթրը Սոռպոն գացած է խօսելու ուսանողներուն : Ճշդելէ ետք թէ եկած է իրրեւ մտաւորական եւ ոչ քաղաքադէտ, Սարթրը իր ուրախութիւնը յայտնած է որ քաղքենի ընտանիքներու զաւակները, միացած բանուորներուն, յեղափոխութիւն կ'ընեն : Փիլիսոփան, որ մեծ ազդեցութիւն ունեցած է Ֆրանսայի երիտասարդութեան վրայ (այդ ազդեցութիւնը դրական կամ բացասական կարելի է նկատել ըստ փւրաքանչիւրի տեսակէտին) պատասխանած է նաեւ եղած հարցումներուն :

× Նանթէռի շարժումին պարագլուխը՝ Քոհն – Պէնտիթ չէ կրցած Պրիւսէլ երթալ, միթինկի մը մէջ խօսելու համար, որովհետեւ Պելժիացիք մուտքի արտօնութիւն չեն տուած : Ապա, Քոհն Պէնտիթ փորձած է Պերլին երթալ եւ Օրլի հասած է : Հոն ալ զարմանքով լսած է Լուֆթանսայի պաշտօնեայէն թէ ոչ մէկ թըռիչք կայ : Պէտք է ըսել թէ Քոհն – Պէնտիթ շատ բախտ չէ ունեցած վերջերս : Կիրակի օր ալ չէ կրցած խօսիլ Սէն Նազէռի մէջ, ինչպէս կ'ուզէր : Կը շարունակէ սակայն զանազան տեսակցութիւններ տալ աջ – ձախ (մանաւանդ ՝ ձախ) : Նուվէլ Օպսերվաթէօր յաւելեալ բացառիկ մը հրատարակեց Երկուշաբթի, ուր երկար խօսակցութիւն մը լոյս տեսած է Սարթրի եւ Քոհն – Պէնտիթի միջեւ : Այս վերջինը ուրիշ թերթի մը մէջ ալ կ'ըսէ թէ եթէ մինակ մնայ, անձնասպան կ'ըլլայ :

× Ուսանողական զանազան շարժումներ կան որոնք կը համախմբուին եղած խառնակութեանց դէմ դնելու համար : Ասոնց գլխաւորն է՝ Սելան (համալսարանական ազատութեանց համար, ուսանողներու կոմիտէ) :

× Նախագահ տը Կոլ Երկուշաբթի ամբողջ օրը, շարունակած է իր խորհրդակցութիւնները, ընդունելով նախարարները յաջորդաբար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԷԹՆԱՄԻ խօսակցութիւնները կը շարունակուին Զորեքշաբթի օր, Փարիզի մէջ : Թէեւ ոչ մէկ յառաջդիմութիւն կայ բայց ամերիկեան պատուիրակութեան պարագլուխը՝ Հառիմըն յայտարարած է թէ անելի մէջ չեն :

ԻՏԱԼԻՈՅ երեսփոխանական ընտրութեանց վերջնական արդիւնքները թէեւ ծանօթ չեն, բայց արդէն իսկ կը պարզուի որ համայնավար եւ Տէմօ – Քրիսթիանի մօտ հարիւրին հինգ համեմատութեամբ ձայն շահած են :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ մէջ, օթոքառ մը փոսրինկած է (Մալաթիայի մօտ), 15 մեռեալ եւ 19 վիրաւոր կան բոլորն ալ ուսուցիչ եւ աշակերտ :

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ
ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ՄԻՇՏ ՓԱԿ Է

Օֆփրայի Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը միշտ փակ կը մնայ : Մամուլով կը յայտարարենք վերաբացման թուականը :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ

ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
(ԻՒԵԷՓ)
ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Կազմակերպութիւն մը որ մահամերձ էր յանկարծ կեանքի եկաւ, ուսանողական անակնկալ դէպքերու հետեւանքով :

Ալժերիոյ պատերազմէն ի վեր, Ֆ. Ո. Ա. Մ.ը կամ Իւնէֆ չէր յաջողած հետաքրքրել ուսանողները եւ այսօր Նանթեռի շնորհիւ, առաջին գիծի վրայ կը գըտնուի :

Ուսանողական ամէնէն հին սենտիքան է, որ նաեւ քաղաքական դեր կ'ուզէ խաղալ այսօր : Փոխ – նախագահը Ժաք Սովաժօ կը յայտարարէ .— « Անդարձելի ֆենոմէն մըն է .— Համալսարանի արմատական առարկութիւնը անբաժանելի է հաստատուած իշխանութենէն, այլ խօսքով, արդէն իսկ պայքարը քաղաքական դետնի վրայ է » :

Նորութիւն չէ : Իւնէֆը միշտ փորձած է քաղաքական գործունէութիւն ունենալ, այն օրէն որ մինոսները (քաղաքական գոյն տալու կողմնակիցները) 1957ին, ձեռք առին միութեան ղեկը :

Տարւոյն սկիզբը սակայն, չէր կրցած ազդել ուսանողութեան վրայ եւ գրեթէ մաժոսներու (ոչ – քաղաքական ձգտում) ձեռքը պիտի անցնէր : Այսվերջինները կամաց–կամաց ձեռք առած էին փարիզեան խմբակցութիւնները եւ կը յուսային նաեւ մեծամասնութիւն ունենալ գաւառի մէջ : Դէմ քաղաքական գործունէութեան, ասոնք գլխաւորաբար մատաակրարման բարեփոխումներ կ'ուզեն : Իւնէֆի յաջորդական սպայակոյտերը ի զուր փորձած էին Ալժերիոյ պատերազմէն ետք ուսանողները շահագրգռել որեւէ քաղաքական գործունէութեան, ձախողած էին : Կազմակերպութիւնը նաեւ նիւթական տագնապի մէջ էր եւ շարժումը երթալով կը պառակտուէր : Մաժոսները պատրաստ էին ժառանգելու :

Նանթէռի Մարտ 22ի շարժումը (Քոհն–Պէնտիթ) պատճառ պիտի ըլլար որ Իւնէֆը յարութիւն առնէ :

Քոհն – Պէնտիթ շուտով կ'անդրադառնար թէ առանց Իւնէֆի բան չի կրնար ընել : Իր շարժումը, Նանթէռի մէջ սահմանափակուած, հազիւ 300 – 400 ուսանող կը համախմբէ : Իւնէֆը դէշ – աղէկ յիսուն հազար անդամ ունի : Կը մնայ սակայն ուրիշ կէտ մը, եթէ «կատղածները» դիտեն թէ ի՛նչ կ'ուզեն Իւնէֆը թէմա մը կը փնտռէ : Յետոյ Մարտ 22ի շարժումը » եւ Ֆէռը (յեղափոխական ուսանողներու դաշնակցութիւնը) Իւնէֆի հայթայթեցին կարգ ու կանոնի սպասարկութիւնը, որ կը պակսէր :

Ոստիկաններու հետ կռիւները օգտակար եղան այն տեսակէտով որ համախոհութեան եւ համերաշխութեան ալիք մը ստեղծուեցաւ : Դէպքերու ծանրակշիռ բնոյթին առջեւ «ոչ – քաղաքականներու» պլոքը փլած է եւ անոնք որ «ոչ–յանձնառու»ի դիրք կը բռնէին առժամապէս միացած են Իւնէֆին :

Կայ նաեւ ուրիշ կազմակերպութիւն մը, մրցակից Իւնէֆին, Ֆնէֆը (Ֆրանսայի ուսանողներու ազդ. դաշնակցութիւն) որ հող կորսնցուց : Խռովութիւններէն առաջ փորձած էր համախմբել «խելօք» ուսանողները : Մասամբ յաջողած էր, բայց միջադէպերը ամէն բան փոխեցին : Խելօքները կատղեցան :

« Մարտ 22ի շարժումէն» զատ Իւնէֆը զինակից մըն ալ պիտի գտնէ Սնէ Սիւփի (Բարձրագոյն Ուսուցման Սենտիքա) մօտ : Ապահով չէ անշուշտ որ Ժէսմառի հոսանքը իսկապէս ներկայացնէ ուսուցիչներու եւ փրոֆէսէօրներու բուն կարծիքը : Իվերջոյ այդ կազմակերպութեան մէջ է, ի մէջ այլոց կոլիստ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Ռոպէռ Փուժատ, որ գրականութեան դասախօս եղած է Տիժոն :

Իւնէֆը նախագահ ալ չունի : Արդարեւ Ժաք Սովաժօ փոխ – նախագահ է, տրուած ըլլալով որ ընտրութիւնները հրաժարեալ նախագահին տեղը նոր մը ընտրելու, կռիւով վերջացած էին եւ այդ պատճառով ջնջուած :

Սովաժօ, մէկ օրէն միւսը հսկայ շարժումի մը գլուխը գտնուեցաւ : Ի՞նչ պիտի ընէ : Պէտք է խուսափի գործունէութեան պակասէն, պէտք չէ «տեղը» տայ Մարտ 22ի շարժումին : Արդ, իրեն կը մնայ զբաղիլ նախ ամէնէն հրատապ հարցով՝ քննութիւնները :

Քաղաքական դետնի վրայ, Իւնէֆը կապուած է ՓԷ ԷՍ ԻԻին (Ընկերվարական անջատուած թեւ՝ Տէփրէօ), բայց կ'ուզէ պահել շփումը ձախ բոլոր կուսակցութիւններուն հետ :

Սովաժօ կը պահանջէ նախ որ անմիջապէս հաստատուի ուսանողական իսկական իշխանութիւն մը, վեթոյի իրաւունքով համալսարաններու մէջ տրուած բոլոր որոշումներուն մասին : Իւնէֆին համար այս որոշումը թոյլ պիտի տայ ուսանողներուն որ այլեւս «նորագինի տեղ չառնուին» :

Գլխաւոր նպատակն է նաեւ շարժումին միացնել բանուորները : Այդ դետնին վրայ սակայն Սէ Ժէ Թէն շատ յստակ կերպով «տեղը նստեցուց » ուսանողները : Այդ պատճառով է որ Սովաժօ, Երկուշաբթի օր տեսնուեցաւ Սէ ԷՖ ՏԷ Թէի հետ եւ մամուլի ասուլիս մըն ալ տուաւ, սենտիքային ընդհ. քարտուղարին հետ :

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ի յիսնամեակի առթիւ կազմակերպուած հանդիսութիւնը, որ տեղի պիտի ունենար այս Կիրակի օր, Փլէյէլի մէջ, յետաձգուած է ցնոր տնօրէնութիւն, նկատի ունենալով երկրին պայմանները :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յետաձգուած է Յունիս 8ին :

ԲԱԳՈՒԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ

Բագուի Բազմարուեստի (Փոլիթեքնիք) Հաստատութեան ուսանողները վերջերս պահանջած են իրենց դասատուներէն մէկուն արտաքսումը : Բողոքի նամակը որ 58 ստորագրութիւն կը կրէ, տեսուչին ուղղուած է եկ'ըսէ մանաւանդ որ դասատուն շատ խիստ է եւ անարդար քննութեանց ընթացքին : «Նոյեմբերէն մինչեւ Փետրուար, չորս անգամ փորձեցինք քննութիւն անցընել եւ ամէն անգամ կը ձախողէինք : Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու կը խորհինք թէ յանցանքը դաստիարակներունն է, գլխաւորաբար փրոֆ. Ալիէֆի : Փրոֆ. Ալիէֆ հազուադէպօրէն մեզի հարցումներ կ'ընէ դասին հարցերուն մասին : Կը խորհի թէ պէտք է աւելի լայն ծանօթութիւններ ունենանք շինարարութեան արուեստին մասին, ընդհանրապէս » :

Կոմսոմոլկայա Պրաւդա, որ արձագանգ կը հանդիսանայ այս պատմութեան, կ'ըսէ թէ համալսարանին տեսուչը, հաւանաբար ընթացք կուտար ուսանողներուն այս պահանջին, բայց քննութիւն մը ի յայտ բերած է որ 58 ստորագրութիւններէն 29ը կեղծ էին, մնացեալն ալ առանց կարդալու ստորագրած է :

«ԾԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՅ»...

Ճիշդ թուականը չեմ յիշում, եւ այդ կարեւոր էլ չէ։

Այն տարի, Փարիզում, տեղի ունեցաւ Ազգերի Դաշնակցութեան Ազգային կազմակերպութիւնների Միջազգային Համագումարը։

Այդ համագումարին ներկայացուած էր եւ Հայաստանը։ Հանրապետութեան պատուիրակութեան կազմից պիտի մաս նակցէին Ալեքսանդր Խատիսեանը եւ Արշակ Ջամալեանը։ Բայց Արշակը, ըստ սովորութեան, այդ օրերին բացակայ էր Փարիզից։ Ճամբորդութեան մէջ էր չգիտեմ արեւելքո՞ւմ թէ հիւսիսում։ Խատիսեանը ասաց ինձ. «Գնանք միասին»։ Գնացինք։

Համագումարը բազմամարդ էր եւ բազմալուկ։ Նախկին վարչապետներ, նախկին նախարարներ, նախկին դիւանագէտներ, բոլոր նախկին մարդիկ հաւաքուել էին երկարատեւում ճառեր խօսելու։ Եւ ինչպէս ընդունուած է մի քանի ժողովներում Ազամ – Եւայի օրերից սկսած, ամէնքը ճառում էին խաղաղութեան մասին, մինչ իրենց կառավարութիւնները պատրաստւում էին պատերազմի։

Եւ զարճալ, ինչպէս ընդունուած է բոլոր միջազգային ժողովներում, Համագումարը վերջացաւ փառաւոր հացկերոյթով,— ամէն անգամ ինձ վճարեց իր ճաշի դինը։ Եւ, ի հարկէ, նորից՝ պերճաբան ճառերը խաղաղութեան եւ ժողովուրդների ազատութեան ու եղբայրութեան մասին։ Կարզը այդպէս է հնուց ի վեր. նախ՝ ճառեր խաղաղութեան մասին, յետոյ՝ պատերազմ։ Խաղաղութիւն եւ պատերազմ յաջորդաբար՝ ըստ փրոթոֆոլի։

Հացկերոյթն էլ ըստ փրոթոֆոլի էր։ Տեղերը դասաւորուած էին մեծ հոգածութեամբ. վերը՝ մեծերը,— վայրկեան ա նուններ չողչողուն տիտղոսներով, մեծ պետութեանց ներկայացուցիչներ, վարը՝ աղքատ Ղազարոսի զաւակները։ Պնակների դէմքերի վրայ խնամքով ծալուած սպիտակ անձեռոցիկ, վրան՝ ճի թենիի ոստով զարդարուն տոմս երկրի եւ պատգամաւորի անունով «Արմենիա, Ս. Վրացեան»։ Աջկէսը՝ ճերմակ մեխակների ծաղկեփունջ,— խաղաղութեան խորհրդանշան։

Գրաւեցի տեղս։ Ձախ ու ճախ՝ ինձ նման Ղազարոսներ։

Հազիւ սաւանի մեծութեամբ անձեռոցիկս բացել էի, ճախ հարեւանս, ժպիտը աչքերում, հարցրեց.

— Կարելի՞ է իմանալ, թէ ո՞ր երկիրն էք ներկայացնում։

— Արմենիա, պատասխանեցի ես հը պարտ։

— Արմենի՞ա, արտասանեց հարեւանս, զարմացած եւ վարանումով։

— Այո, Արմենիա, ի՞նչ կայ որ։

— Ոչինչ, ոչինչ, խնդրեմ։

Ու սկսեց հետաքրքրութեամբ հարցումներ ուղղել Հայաստանի մասին։ Եւ վերջը.

— Թոյլ տուէք ներկայացնել ինձ, ես էլ Լեհաստանի պատուիրակ եմ՝ ծագումով հայ։ Վերջին բառը արտասանեց առանձին հանդիսաւորութեամբ։

Ծագումով Հայ... ինձ անծանօթ չէր Լեհաստանի Հայոց ողբերգական պատմութիւնը։ Ես ու այս ծագումով հայ լեհը միեւնոյն ճակատագիրն ենք ունեցել։ Մեր նախահայրերը միասին էին տարագրուել Հայաստանից, շատ դարեր առաջ, Անիի կործանումից յետոյ։ Միասին անցել էին Վոլգայի ափերը, Թաթարըստան։ Միասին փախել Թաթարների անհրապոյր աշխարհից։ Մեր հատուածը հաստատուել ու ծաղկեցրել էր Խրիմի թերակղզին, վերջը խաբէութեամբ տարագրուելու համար Դոնի եզերքները։

Լեհ ազգակից պապերը գաղթել էին Լեհաստան ու Մաճառստան, չէնացրել Գալիցիան ու Տրանսիլվանիան եւ Եան Սոբէսկու բանակում կռուել էին Թուրքերի դէմ, Վիէննայի մօտ։ Ճարտար վաճառականներ, հմուտ արհեստաւորներ, խորհրդական դեսպաններ, գինուորականներ էին եւ քաղաքական ու մշակութային մեծ անձնաւորութիւններ էին տալ իրենց հիւրընկալ ազգերին՝ վերջը ձուլուելով նրանց հետ։ Դարձել էին հայ քթերով եւ հայ աչքերով լեհեր, մաճառներ եւ ռումէններ...։

— Այո, ես էլ ծագումով Հայ եմ... Լեհաստանում շատ են ինձ նման ծագումով Հայեր։ Մենք ունեցել ենք եւ ունենք ծագումով հայ մեծ մարդիկ,— բանաստեղծներ, դիւանագէտներ, տնտեսագէտներ, քաղաքագէտներ։ Հայ արտասանեց նա հայերէն, առանձին շեշտով։

Ես նկատեցի, որ իմ ազակողմեան հարեւանը ուշադրութեամբ հետեւում էր մեր խօսակցութեան։ Եւ օգտուելով մի պահ լռութիւնից՝ դարձաւ մեզ։

— Թոյլ տուէք, պարոններ, ներկայացնեմ ինձ՝ հունգարացի պատուիրակ։ Ես էլ ծագումով Հայ եմ...։

Այսպէս, դարերով իրարից անջատուած երեք Հայեր նստել էինք կողք կողքի, իրար դէմ Փարիզում, Ազգերի Դաշնակցութեան Ազգային կազմակերպութիւնների Միջազգային Համագումարի ճաշասեղանի շուրջ, ուր ճառեր էին խօսում խաղաղութեան եւ ժողովուրդների ազատութեան ու եղբայրութեան մասին...։

Այդ Համագումարից ոչինչ չի մնացել իմ մտքում։ Ազգերի Դաշնակցութիւնն էլ իր Ազգային կազմակերպութիւններով վաղուց դարձել է թառամած յիշատակ, բայց դեռ իմ աչքի առջեւ են «ծագումով Հայ» լեհի եւ «ծագումով Հայ» մաճառի երջանիկ դէմքերը, որ հանդիպել էին «ծագումով հայ» մի երրորդ՝ իրենց սրտին հարազատ Հայի, որից դարերով բաժանուած էին։ Ո՛հ, Հայի ճակատագիրը, դարեր շարունակ արիւն է հոսում, դարերի միջից արիւն է խօսում...

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Երեւանի համալսարանին մէջ այժմ ի – րենց ուսումը կը ստանան 12 հազար ու – սանողներ, իսկ կը հրատարակուին ութ պարբերականներ, տարին միջին հաշուով հինգ հարիւր գիրքեր (դասագիրք, բա – ռարան, դասախօսութիւններու նիւթեր, ուսումնասիրութիւններ եւայլն)։

Իր գործունէութիւնը զգալի կերպով ընդարձակած է համալսարանին «Միութ» հրատարակչութիւնը, որուն հիմնական նպատակն է՝ ուսանողներուն եւ ուսուց – չական կազմին սեփականութիւնը դար – ձնել հայագիտական եւ հայրենագի – տական գրականութիւնը։ Բազմաթիւ գիտական աշխատութիւններ կը հրատա – րակուին նաեւ բնագիտութեան, քիմիա – գիտութեան, լեզուաբանութեան, ուսո – ղագիտութեան եւ այլ նիւթերու վերա – բերեալ։

«Միութ» հրատարակչութիւնը պար – բերաբար լոյս կ'ընծայէ հայ ազգին եւ, մասնաւորապէս, համալսարանի երախ – տաւոր, ականաւոր գիտնականներ՝ Մ. Ա – բեղեանի, Հր. Աճառեանի, Յ. Մանանդ – եանի աշխատութիւնները ու յուշերը։ Վերջին տարուան ընթացքին լոյս տեսան Ս. Սարգսեանի «Նախնադարեան հասա – րակութիւնը Հայաստանում» մենագրու – թիւնը, «Հայ ժողովրդի պատմութիւ – նը» եւայլն։

Համալսարանը ունի քանի մը պարբե – րականներ։ «Երեւանի համալսարան» չարաթաթերթը լոյս կը տեսնէ 1924էն ի վեր։ Թերթը արձագանգ կը հանդիսանայ ուսանողներու առօրեայ կեանքին, համա – լսարանի ներքին կեանքին եւ այլ հար – ցերու մասին։ Թերթը ունի միութերու փոխանակութեան բաժին մը, ուր բանա – վէճեր կը բացուին լեզուի, գրականու – թեան եւ այլ հարցերու շուրջ։

«Բանբեր Երեւանի համալսարանի» հանդէսը լոյս կը տեսնէ տարին երեք անգամ։ Հանդէսին նպատակն է նպաս – տել ընկերային գիտութիւններու զարգա – ցումին, ընդլայնել հայագիտութեան շըր – ջանակները։

Հանդէսին առաջին թիւին մէջ հայ ժո – ղովուրդի եւ հայ գրականութեան կապ – ուածման մասին կը խօսի Փրոֆ. Մ. Մկրեան։

Տեղ գտած են նաեւ նոյն թիւին մէջ Վ.

ՄԷԿ ՔԱՆԻ ՏԱՐԻԷՆ ԲՈԼՈՐ ՄԱՐԴԻԿԸ ԱԿՆՈՑ ՊԻՏԻ ԿՐԷՆ

Քսան տարի եաք, զրեթէ բոլոր մարդիկը ակնոցաւոր պիտի ըլլան։ Գէթ այսպէս կ'ըսեն ակնաբոյժները, որոնք կը չեշտեն՝ թէ մարդոց տեսողութիւնը օրէ օր կը վատթարանայ։

Շատ մը երկիրներու մէջ, կացութիւնը արդէն բաւական դէշ է։ Առողջ տեսողութեան տէր եւ ակնոցի `պէտք չունեցող մարդիկը փոքրամասնութիւն են ներկայիս ...

Օրինակի համար, Անգլիոյ մէջ, երեք մարդերէն երկուքը ակնոց կը գործածեն, իրենց կեանքի որոշ մէկ շրջանին։ Ակնոց չգործածող մնացեալ մարդոց կէսն ալ՝ ըստ մասնագէտներու կարծիքին, առաւել կամ նուազ չափով թերի տեսողութիւն ունի։

Թերի տեսողութեան այս անհամոյ երեւոյթը ներկայիս կը նկատուի բոլոր

Եկարեանի «Հայ ազգային ազատագրական պայքարի պատմութիւնից», Ա. Աբրահամեանի «Ծածկագիր թուականների վերծանութիւն»ը, Վ. Վարդանեանի «Ռամկօրէն Քերթողի ողբը», Հր. Աճառեանի «Հայոց դերը օսմանեան կառավարութեան մէջ» եւ այլ արժէքաւոր նիւթեր։

Վերջերս լոյս տեսաւ «Բանբեր»ի երրորդ թիւը՝ չահեկան նիւթերով։

Համալսարանը 1967էն սկսեալ լոյս կ'ընծայէ «Գիտական տեղեկագիր»ը պարբերաթերթը հայերէն եւ ռուսերէն բաժիններով։ Հանդէսը, որ լոյս կը տեսնէ տարին երեք անգամ, կ'ընդգրկի բնական գիտութիւններու, ուսողագիտութեան, կենսաբանութեան, բնագիտութեան, քիմիագիտութեան մասին լուրջ ուսումնասիրութիւններ։

Հրապարակ ելաւ նաեւ նոր հանդէս մը՝ «Երեւանի համալսարան»ը, որուն նպատակն է լուսաբանել համալսարանի առօրեան, տարբերակուածարաններու մէջ կատարուող գիտա – հետազօտական աշխատանքները, անուանի մտաւորականներու եւ գիտնականներու կեանքն ու գործունէութիւնը։

Հանդէսը լոյս պիտի տեսնէ տարին երկու անգամ։

Համալսարանին մէջ կը հրատարակուի նաեւ «Երիտասարդ գիտաշխատող» ընկերագիտական եւ բնագիտական հանդէսը։ Լոյս կը տեսնէ տարին երկու թիւ՝ հայերէն եւ ռուսերէն բաժիններով։

Փ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԱՊՏԻԿ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ԳԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Կրնա՞ք զգալ թէ ի՛նչ սարսափելի բան է քու սիրական ամուսինդ խեղդամահ ապանոել տուող մէկու մը չնորհներովը ապրիլ։ Զաւակներս երբ խելահասու – թեան տարիքին հասան, այն առեն ի – րենց մի առ մի պատմեցի հօրերնուն եղերական մահը եւ թողած վրէժխնդրու – թեան կտակը։ Երկուքն ալ լալով ուխտեցին իրենց հօր վերջին կամքը յար – գել...։

Իր զաւակներուն յիշատակը մթագնեց Սալիհա հանըմի ճակատը եւ արցունքի կաթիլներ երեւցան իր աչքերուն մէջ։ Թաչիինակը հանեց աչքերը սրբեց եւ չարունակեց.

— Այդ թուականներուն խուլ պայքար մը արդէն սկսած էր Համիտի բռնակալութեան դէմ։ Հայերը արդէն ըմբոստութեան դրօշակը պարզած էին եւ իրենց դէմ հալածանքը կատաղօրէն կը չարունակուէր։

Թուրք երիտասարդութիւնն այ կ'ար – թընար եւ ազատական Թուրքեր չկրնա – լով ապրիլ Պոլսոյ ճնշող ու անբռնացնող մթնոլորտին տակ, հեռացեալ կը թողէ – ին իրենց հայրենիքը եւ կ'երթային արտասահման ազատ երկնքի տակ նոր Թուրքիոյ ապագան պատրաստելու...։ Պոլսոյ մէջ չարժումը տակաւին չատ անշան էր եւ Ապտիւլ Համիտի հալածանքները ահի ու սարսափի մատնած էին ամէնքը։ Դպրոցական երիտասարդութիւնը մանաւանդ բուռն թափով մը փարած էր ազատական չարժումին եւ խլրտումներ տեղի կ'ունենային, առեն առեն, մասնաւորաբար բժշկական ու գինուորական համալսարաններու մէջ։ Զաւակներս երբ նականաբար չէին կրնար հետեւ մնալ այդ չարժումներէն իրենց հօր կտակը կար որ ամէնէն աւելի կը մղէր զիրենք հոսանքին մէջ եւ ես, բնականաբար, ոչ թէ զիրենք կը քաջալերէի եւ կը մղէի դէպի կրաւորականութիւն՝ այլ դէպի ըմբոստացում։

Եւ սակայն պէտք է ըսել որ այս վարժարաններուն մէջ եղած չարժումները որեւէ գործնական պարտքի չէին յանդեր եւ միմիայն գաղափարին սահմաններու մէջ կը մնային։ Զաւակներս յաճախ կը կրկնէին ինձ.

— «Անգամ մը որ գպրոցական չրջանը աւարտենք ու բանակին մէջ մտնենք, այն առեն պիտի կրնանք մեր ընկերներով գործնականապէս մեր գաղափարները յաղթանակել տալ եւ անշուշտ մեր սիրելի հայրը իր գերեզմանին մէջ պիտի հրճուի ու մեղ պիտի օրհնէ։

Այս յոյսերով կը սնանէինք ամէնքս։

Եւ սակայն սուլթան Համիտ արդէն սկսած էր իր կասկածոտ աչքերը դարձնել երկրին ապագան եւ յոյսը եղող այդ գպրոցական պատանիներուն վրայ եւ իր գիշատիչ ճիրանը դէպի անոնց երկարել։

— Բայց, տիկին, այդ պատմութիւնները կարճ կապեցէք, ըսաւ Իզզէթ փաշա անհամբերութեան չարժում մը ընելով։

— Լռեցէք եւ գիս մտիկ ըրէք, պոռաց Սալիհա հանըմ բարկացած չեշտով մը, զաւակներուս վրայ կը խօսիմ եւ չեմ ներեր որ ընդմիջէք...։

Նախազահը ստիպուեցաւ կրկին տեղի տալ այդ տարօրինակ կնոջ իշխանական ձայնին ազդուելով։

— Խօսեցէք տիկին, խօսեցէք, կմկմաց։

— Ապտիւլ Համիտ իր հալածանքը սկսաւ նախ գպրոցներէն դուրս վտարելով ազատական համարուած ուսուցիչները եւ անոնց տեղ դնելով իր լրտեսներու եւ հացկատակներու խումբէն մարդիկ։ Իր այս արարքը ալ աւելի արծարծեց, ըզպրոցականներու մէջ, ազատական ոգին ու այն առեն բուն իսկ այդ գպրոցական պատանիներուն դէմ սկսաւ անլուր հալածանքը։ Նախ այդ պատանիներուն մէկէն ազատական գաղափարներ ունեցողները վնտռեցին գպրոցէն — անոնց ապագան ջախջախելով, յետոյ այդ պատիժը անբաւական համարելով՝ Ապտիւլ Համիտ դանոնք աքսորեց եւ ի վերջոյ, ալ աւելի արմատական մէջոցի մը դիմելու համար, այդ վայրագ հրէշը զանոնք ծովամոյն խեղդել տուաւ ծածուկ կերպով։

— Առասպելներ են առոնք, տիկին, ըսաւ Իզզէթ փաշա որուն ձայնը կը դողդղէր՝ հակառակ պաղարիւն մնալու համար իր ըրած ջանքերուն։

— Չէ, փաշա էֆէնտի, իրողութիւններ են, ափսո՜ս, գոչեց Սալիհա հանըմ, առասպելանման իրողութիւններ արդարեւ։

— Ինչ որ է, չարունակեցէք ձեր մտքիւնը... բարեբախտաբար ձեզ մտիկ ընողները կարող են դատել ձեր ըսածներուն արժէքը։

Սալիհա հանըմ Իզզէթի այդ խօսքերը ընդունեցաւ արհամարհանքի ժպիտով մը եւ չարունակեց.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(128 – Շար.)

ՖՈՒՏԲՈԼԸ

ԴԱՍԸՆԹԱՑ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ՓՈՔՐԸ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԱՑ

—*—

ՅՈՎՀ. ՍԻՐՈՒԾԻ

Նախ բուն խաղի մասին խոսելուց առաջ ուզում եմ ասել մի քանի խոսք մեր ֆուտբոլի մասին։ Ինչպես գիտեք, մեր ֆուտբոլը ծնունդ է առել ոչ թե մեր հողում, այլ Ամերիկայում։ Այնտեղ ֆուտբոլը ամենասիրելի խաղն է։ Ամերիկացիները ֆուտբոլ խաղում են ամեն տարի, ամեն օր։ Ամերիկայում ֆուտբոլ խաղալու համար կան հատուկ մարզադաշտեր, որոնք շրջապատված են հսկայական տրիբունաներով։ Ամերիկայում ֆուտբոլ խաղում են ոչ միայն տղաները, այլև աղջիկները։ Ամերիկայում ֆուտբոլ խաղում են ոչ միայն երիտասարդները, այլև ծերերը։ Ամերիկայում ֆուտբոլ խաղում են ոչ միայն ամառը, այլև ձմռանը։ Ամերիկայում ֆուտբոլ խաղում են ոչ միայն ցերեկը, այլև գիշերը։ Ամերիկայում ֆուտբոլ խաղում են ոչ միայն արևի տակ, այլև անձրևի տակ։ Ամերիկայում ֆուտբոլ խաղում են ոչ միայն չոր եղանակին, այլև ցեխի մեջ։ Ամերիկայում ֆուտբոլ խաղում են ոչ միայն ոտքով, այլև գլխով։ Ամերիկայում ֆուտբոլ խաղում են ոչ միայն գնդակով, այլև ամեն տեսակ առարկաներով։ Ամերիկայում ֆուտբոլ խաղում են ոչ միայն ֆուտբոլիստները, այլև ամբողջ ժողովուրդը

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 89-րդ տարեդարձին առիթով հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վարժարանին հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն, խնամակալուհիներուն, ուսուցիչներուն եւ պաշտօնեաներուն համար յառաջիկայ Կիրակի Մայիս 26ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Պօղոս Մանոյեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ (26 Մայիս) Սէն Լու Կրանփէն Ս. Գէորգ եկեղեցին, իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՍԻՐԱՆՈՒՇ ՄԱՆՈՅԵԱՆԻ
(Ծնեալ Աճէմեան)

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Այրի Տիկին Հայկուհի Թէրզիպաշեան, իր ողբ. ամուսնոյն Արամի հոգւոյն ի յիշատակ մեր եկեղեցին յիսուն Ֆրանք, «Հայ-Բոյժ»ին յիսուն, Պօմոնի Կապ. Խաչին քսան, Աղքատաց սնտուկին քսան եւ Օժ. Տիկ. Մարմինին տասը: Այրի Տիկ. Մարի Արապիկեան եւ որդին, ողբ. ամուսնոյն եւ հօր, Մանուկի հոգւոյն եկեղեցիին 30: Տիկին Պ. Աղաւնեան եկեղեցիին տասը եւ Աղք. տասը: Յ. Մերճանեան գերդաստանի ննջեցելոց հոգւոյ, եկեղեցիին քսան եւ Կապ. Խաչին տասը: Ժ. Տէրտէրեան ողբ. մօրը, Ֆընտուխի ի յիշատակ, եկեղեցիին տասը, Մեռելոցին, Վ. Գամպէրեան եկեղեցիին իւղագին 20, Կ. Զամպանգճեան իւղագին տասը: Տիկ. Վ. Չէօրէքճեան իր ողբ. ամուսնոյն Սարգիսի հոգւոյն եկեղեցիին յիսուն: Այրի Տիկին Գ. Աւագեան իր ողբ. ամուսնոյն, Յարութիւնի հոգւոյն եկեղեցիին տասը: Տիկին Վարդանեան ննջեցելոց հոգւոց եկեղեցիին քսան: Տիկին Ա. Յարութիւնեան ննջեցելոց հոգւոց եկեղեցիին 15: Այրի Տիկին Ե. Խարօեան ողբ. որդւոյն Համբ.ի եւ ամուս. Արշակի հոգւոց եկեղեցիին քսան: Տէր եւ Տիկին Յ. Նիկողոսեան եւ Տիկին Պապիկեան գերդաստանի ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ եկեղեցիին յիսուն: Տիկն Ռ. Տօրումեան, նընջեցելոց հոգւոց եկեղեցիին տասը: Տիկին Ա. Պէզիրճեան, ննջեցելոց հոգւոց եկեղեցիին տասը: Տիկին Սվաճեան ննջեցելոց հինգ: Տիկին Շալճեան ննջեցելոց հոգւոց եկեղեցին տասը: Տիկին Շիշմանեան նընջեցելոց հոգւոց իւղագին 10 Ֆրանք:

×

Պ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները: Հանգուցեալ Մկրտիչ Սուքիասեանի տարելիցի հոգեգանգիստին առթիւ Այրի Տիկին Ա. Սուքիասեան եկեղեցւոյ քսան Ֆրանք, Կ. Խաչին քսան, Տիկին Զ. Պօղոսեան եկեղեցւոյ տասը, Այրի Տիկին Կէտիքեան Կ. Խաչին 10, Այրի Տիկին Աէպիկեան Կ. Խաչին տասը, Օր. Նալպանտեան եկեղեցւոյ բարեզարդման յիսուն, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան 30, Ճնտոյեան 10, Սողոյեան յիսուն, Կ. Խաչին տասը, Հանգուցեալ Տէրիմեանի քառասունքին հոգեհանգս. առթիւ Պ. Տէրիմեան եկեղեցիին յիսուն, Տէրիմեան եւ զաւակներ 50, Տէր եւ Տիկին Աւետիսեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Քէմիւշեան տասը: Հանգուցեալ Պարտիզպանեան քառասունքի հոգ. հան. առթիւ Պ. Խաչէրեան կը նուիրէ եկեղ. 10: Կ. Տէրտէրեան հան. Քնարիք Արզումանեանի քառասունքին հոգ. առթիւ Առաջնորդարանին տասը, Կ. Տէրտէրեան եկեղեցւոյ տասը, Տիկին Ալէքսանեան եկեղեցւոյ քսան, Տէր եւ Տիկ. Ծատուրեան 40 Ֆրանք:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Բ. Ը. Մ.

Փարիզի մէջ այս ամսուան վերջը տեղի ունենալիք Հ. Բ. Ը. Միութեան Համագումարը եւ յարակից հանդիսութիւնները յետաձգուած են ծանօթ աննախատեսելի պատճառներով:

Նոր թուականը պիտի յայտարարուի յետագային:

Ինքնաշարժին վիճակահանութեան տոմսերուն վաճառումը կը շարունակուի: Վիճակահանութեան տեղի ունենալիք թուականը յառաջիկային պիտի ծանուցուի:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հրանդ Բալուեանի նուիրուած յուշի երեկոն որ տեղի պիտի ունենար այս Ուրբաթ իրիկուն:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար:

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են: Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը 17, Ռիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հետեւեալ թուղթերով.—

Livret de Famille,
Carte d'Immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան այժմէն իսկ պէտք է դիմեն հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY

Հեռաձայն.— 927 - 01 - 72:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու համար: Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10-12:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԷՍԻՆ.— Վասպուրականի հերոսամարտի 53րդ տարեդարձը կը տօնուի Յունիս 9ին: Կը խնդրուի Տէսինի կազմակերպութիւններէն եւ միութիւններէն նկատի ունենալ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի, Միւթիւալիթէի սրահը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Համախարբ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէնթ Անթուան, Կարտանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս 7ին, Կիրակի օր: Ֆապրը Կուլի ծառաստանին մէջ:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառպօնիէրի չքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

×

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
Երգչախումբի համերգը Դեկտ. 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսը Յունիս 30, Կիրակի:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 23ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

Union Générale Arménienne de Bienfaisance
FONDATEUR BOGHOS PACHA NUBAR
Autorisée par l'Arrêté Ministériel du 4 Mars 1948, sub. N° 12.192

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՒԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱ

Comité local de Paris : 11, Square Alboni — 75 - PARIS (16e). - Tél. : 870-03-18
Compte Chèques Postaux : Paris 80-1972

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ի նպաստ իր ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԵԱՆ Կազմակերպութեան

Ձեր ծննդեան, հարսանեկան եւ տարեդարձի նուէրներուն համար, վարձատրելու համար ձեր զաւակները իրենց դպրոցական կամ այլ յաջողութիւններուն առթիւ, հանոյք պատճառելու համար ձեր բարեկամներուն

ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ ՏՈՄՍԵՐ

«ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ»

Հրապարակ հանուած Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան կողմէ եւ օժտուած միակ մեծ պարգեւով մը

ՌԸՆՕ 10 ՄԱԺՕՌ 1968 ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ

Նախագահ Պ. ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ կողմէ նուիրուած

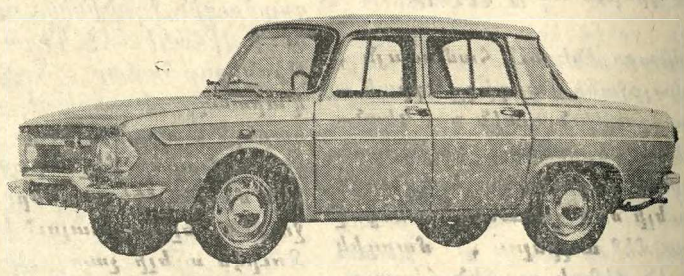

TOMBOLA DE LA JEUNESSE

Վիճակահանութեան նոր թուականը կը ծանուցուի առանձին: Օթէլ Հիլթընի սրահներուն մէջ, 18, Ավընիւ տը Սիւֆրէն, Փարիզ (15), մեծ պարահանդէսին ընթացքին պիտի փակէ Հ. Բ. Ը. Միութեան 30-31 Մայիսի Փարիզի Համաշխարհային համագումարը:

Տոմսերը որոնց գինն է 10 ֆրանք, կարելի է ստանալ Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնատեղին, 11, Սքուառ Ալպոնի, Փարիզ (16), Թէլ. 870-03-18 թիւ չէք-փոսթալի ՓԱՐԻԶ 8019-72

Նամակով կատարուած խնդրանքները անմիջական զոհացում պիտի ստանան:

ՄԻ ՍՊԱՍԷՔ
Անմիջապէս կատարեցէք ձեր պատուէրը, Տոմսերուն թիւը շատ սահմանափակ է:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
23
ՄԱՅԻՍ
JEUDI
23 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11218 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 44e ANNÉE — No 11.218

ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ՄԻՇՏ ԴԱԴՐԱԾ Է

ԳՐԱՒՈՒՄՆԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԿԸ ՅԱՋՈՐԴԵՆ

ՏԸ ԿՈԼԻ ՃԱՌԻՆ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ

ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻՆ

Ընդհ. գործադուլին եօթներորդ օրը, կացութիւնը ոչ մէկ բարելաւում արձանագրած է, ընդհակառակն ամէնէն չըսպասուած գրաւումները կամ գործադուլները իրարու կը յաջորդեն եւ անմիջականին համար, ոչ մէկ նշան կայ որ բան մը կրնայ փոխուիլ : Երեքշաբթի օր շարժումը հասաւ մեծ վաճառատուներուն, ինչպէս Կալըռի, Փրէնթան եւն. : Գրաւումներու կարգին ալ յիշենք որ քատրերը գրաւած են իրենց կեդրոնատեղին, բայց ոստիկանութիւնը ցրուած է առանց միջադէպի : Գրաւուած է Բժիշկներու Կարգի (Օռտռը տէ Մետըսէն) կեդրոնը եւ բժիշկները յայտնած են թէ այլեւս չեն ճանչնար ինչ որ կայ եւ ամէն բան պիտի փոխուի եւ նոր բան շինուի :

Գրաւուած է նաեւ գրողներու ընկերութեան կեդրոնատեղին : Գրաւումը կատարած է գրողներու խմբակ մը գլխաւորութեամբ Նաթալի Սառօթի եւ Միշէլ Պիւթոռի : Այս առթիւ կոչ մըն ալ պատրաստած են, ուր կը յայտնեն թէ որոշած են գրողներու նոր միութիւն մը հիմնել, որ սերտ կապ պահէ ուսանողներու եւ գիրքի աշխատաւորներու հետ : Այս շարժումին միացած են Ժան – Փօլ Սարթր, Սիմոնն տը Պուվուառ, Քլօտ Ռուա, Մարկրիթ Տիւրաս եւն. :

× Աշխատանքի ընդհատումները տարածուած են պանդոկներու : Փլազա – Աթենէ, Ժորժ Ե., Մէօրիս եւն. գրաւուած են պաշտօնէութեան կողմէ :

× Ֆոլի – Պերժէռն ալ գրաւուած են պաշտօնէութեան կողմէ : Յիշենք սակայն թէ ընդդէմ դերասաններու սենտիքային գործադուլի հրահանգին, Ալէն Տըլոն գլուխն անցած է ուրիշ շարժումի մը, որ կը հրահանգէ աշխատիլ : Արդարեւ դերասաններու այս խումբն ալ կը շեշտէ թէ նման գործադուլ մը իմաստ չունի եւ պէտք է յարգել աշխատանքի ազատութիւնը : Այդ առընչութեամբ կ'առաջարկէ որ դերասանները իրենց շահը տրամադրեն բանթողներու ընտանիքներուն :

Բանթողներու թիւը ութ միլիոնի կը հասնի եւ աննախընթաց բնոյթ ունի :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎ

Ազգ. Ժողովի առաջին նիստէն իսկ յայտնի եղաւ թէ կառավարութիւնը պիտի չիյնայ, այլ խօսքով արգելքի բանաձեւը (մոսիոն տը սանսիւռ) պիտի չըստանայ հարկ եղած ձայները (244) :

Ազգ. Ժողովի նիստը մասնաւոր շահականութիւն մը չունէր : Պէտք է նոյնիսկ ըսել թէ ճառախօսները հանդարտ էին եւ ելոյթները՝ մարած : Յատկանշական միակ դէպքն էր ձախ կոլիստ՝ Ռընէ Քափիթանի հրաժարումը երեսփոխանի իր աթոռէն : Արդարեւ Զօր. տը Կոլի հին ընկերը առջի օր յայտարարած էր թէ որոշած է քուէարկել արգելքի բանաձեւը, որովհետեւ ըստ իրեն կառավարութիւնը պէտք է իյնայ : Կը թուի թէ ի վերջոյ նախընտրած է հրաժարիլ, խղճի հարցեր չունենալու համար :

Ազգ. Ժողովի նիստին յաջորդաբար խօսք առին կրթական նախկին նախարար Պիյէռ (Ձախ դաշնակցութիւն) որու պատասխանեց Փոմփիտու, (բուն ճառը պիտի խօսէր յետադային, այս անգամ պարզապէս կը պատասխանէր Պիյէռի), Վալտէք – Ռոշէ (համայնավար), Տիւհամէլ (Կեդրոն), Փուժատ (կոլիստ), Կի Մոլէ (Ձախի դաշնակցութիւն), Միշէլ Տըպրէ (ելմտական նախարար), տը Պրօյլ (անկախ – հանրապետական) :

Ընդհ. կարծիքն այն է թէ Փոմփիտու պիտի չիյնայ ինչ որ սակայն յաղթանակ մը կարելի չէ նկատել իրաց կացութեան մէջ : Տը կոլի կը վերագրուի դահլիճը հիմնապէս բարեփոխելու ծրագիր մը : Նախարարապետէն զատ, իրենց նախարարութիւնը կը պահեն հաւանաբար ելմըտական (Տըպրէ) եւ Արտաքին (Քուվ տը Միւրվիլ) :

Ձախի երեսփոխան Մառոզելլի առաջարկած է որ ձախի դաշնակցութեան բոլոր երեսփոխանները հրաժարին եթէ արգելքի բանաձեւը չքուէարկուի :

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

Արտասահմանը որոշ մտահոգութեամբ կը հետեւի Ֆրանսայի դէպքերուն, երբ նոյնիսկ բառախաղերու կը դիմէ, ինչպէս անգլիական թերթ մը որ ութ սիւնակի վրայ կը խորագրէր՝ Իթ'զ Ճենըռըլ Քառս, որ անշուշտ քառսը ընդհանուր է կը նշանակէ, բայց նաեւ բառախաղ մըն է զօրավարին համար : Գերման եւ բրիտանական մամուլը այն կարծիքն ունին թէ տը Կոլ անգամ մը եւս պիտի փրկուի, բայց այս անգամ շնորհիւ համայնավար կուսակցութեան :

Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը՝ Իզվեստիա խոհեմութեան կոչերու արձագանգ կը հանդիսանայ. — « Մարդիկ կան Ֆրանսայի մէջ, գործադուլի եւ միթինկի այս օրերուն որ կ'ուզեն շատ արագ երթալ : Գործատուներուն մէջ «ինքնավարիչ» կոմիտէներ կազմուած են, երբեմն ինքնաբերաբար, երբեմն տաք գլուխներու կամ անիշխանականներու ազդեցութեան տակ» : Իզվեստիա կը դատապարտէ ծայրայեղ «ձախականները» (կօշիսթ) :

Փեքին հոգւով սրտով Ֆրանսացի «բանուորներուն եւ ուսանողներուն կողքին է» : Ամերիկա մտահոգ է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ ալ ուսանողական իրարանցում կայ : Կարմիր դրօշ պարզուած է համալսարանին վրայ :

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ՄԻՇՏ ՓԱԿ Է

Օֆփրայի Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը միշտ փակ կը մնայ : Մամուլով կը յայտարարենք վերաբացման թուականը :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ի յիսնամեակի առթիւ կազմակերպուած հանդիսութիւնը, որ տեղի պիտի ունենար այս Կիրակի օր, Փլէյէլի մէջ, յետաձգուած է ցնոր տնօրէնութիւն, նկատի ունենալով երկրին պայմանները :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յետաձգուած է Յունիս 8ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յետաձգուած է ցնոր տնօրինութիւն :

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

« Յառաջ » վաղը լոյս չի տեսներ (Մայիս 24ի թուականով) Համբարձման տօնին առթիւ :

Մեր յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Շաբաթ Մայիս 25ի թուականով, եթէ գործադուլի օրէ օր ծաւալող շարժումները բոլորովին անկարելի չդարձնեն թերթին հրատարակութիւնը :

Ինչպէս մեր ընթերցողները կը նկատեն (գոնէ Փարիզի հատագնորդները) «Յառաջ»ի խմբագրութիւնն ու անձնակազմը, ամէն զոհողութիւն աչք առնելով, կը շարունակեն կատարել մամուլի իրենց պարտականութիւնը, մանաւանդ նման տագնապալի օրերու :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Տասը օրուան ընթացքին դէպքերը այնքան արագութեամբ եւ նոյնիսկ իրար հրմշտկելով կատարուեցան, որ շահեկան է, հաւանաբար պատմականի փորձ մը ընել, հետեւելով Էքսփրէսի մէջ, Ժորժ Սիւֆէռի հրատարակած յօդուածին. —

Զօր. տը Կոլ կը սիրէ փոթորիկները : 1940էն ի վեր արհամարանքով կը դիտէ մարդիկը, ենթարկուած, ինչպէս կ'ըսէ, ծովի անհանգստութեան : Կը ձգէ որ ալեկոծութիւնը շարունակուի, ու իր բառին կախարդութեամբ, ելլէ ու ծովը կը հանգստացնէ : Այս անգամ չկրցաւ : Երկու շաբթուան խռովութիւններէ ետք, գուցէ կը յիշէ իր հին խօսքերէն մին՝ իշխանութիւնը չառնուիր, կը ժողվուի : այս անգամ թէեւ կը թուի թէ ժողվողը Փոմփիտուն եղաւ :

Բայց հովը յանկարծ կը բարձրանար : Զօրավարը կը տատամսի, կը սիրէ կանոնները : Եթէ նախարարապետը բացակայ է, փոխարինողին (Ժոքս) կը մնայ գործերու կանոնաւոր ընթացքը ապահովել : Տը Կոլ դէմ չէ բարեփոխումներու, բայց կ'ուզէ որ կարգն ու կանոնը յարգուին :

Մայիս 6ին, առաջին միջադէպէն ետք, Ֆուշէ, Ժոքս եւ Փէյրըֆիթ կողմնակից են հանդարտեցման : Լուսաւորութեան նախարարը՝ Փէյրըֆիթ, նախկին Նորմալիէն, արգելք կը հանդիսանայ որ ոստիկանութիւնը գրաւէ նաեւ Էքոլ Նորմալը, առանց սակայն տեղեակ պահելու Էլիզէն : Փէյրըֆիթ կ'ըսէ նաեւ թէ Սոռպոնը պիտի վերաբացուի, բայց փակ կը մնայ : Ուրբաթ գիշեր կռիւը կը ծագի ամբողջ լատինական թաղին մէջ : Ժոքս, Ֆուշէ եւ Թրիքօ (Էլիզէի ընդհ. քարտուղարը) նախ կը վարանին : Ոստիկանապետը, Կռիմօ, որ շաբաթ մը առաջ գրաւոր հրահանգ մը ուղած էր Սոռպոնը գրաւելու համար (ինչ որ կը նշանակէ թէ համաձայն չէր) կը պնդէ որ ոստիկանութիւնը միջամտէ, պատնէշները դեռ չըբարձրացած : Բայց լիսէի աշակերտներ կան ամբոխին մէջ, յետոյ ցուցարարներուն եւ Ներքին նախարարութեան միջեւ կապ կը պահուի մեթը Սարտայի կողմէ, Իւնէֆի փաստաբան եւ ձախակողմեան կոլիստ :

Պատնէշներու ետին, փորձ կը կատարուի ժամանակ շահելու : Ֆուշէ չուզեր որ վաղ առաւօտեան, արեւը ծագի ապըստամբ թաղամասի մը վրայ, կարմիր դրօշներով : Ժամը 2·30ին, տը Կոլ քունէն ելած, իր արտօնութինւը կուտայ թաղը մաքրելու : Զորս ժամ ետք կ'ընդունի Ժոքս, Ֆուշէն, Մեսմէռը, Թրիքոն եւ Ֆոքառը : Մտահոգ է : Առաջին անգամ կ'ըսէ «ոչ մէկ բան կը կարգադրուի բռնի ուժով» :

Այդ է նաեւ Փոմփիտուի կարծիքը, երբ Օրլի կը հասնի Շաբաթ իրիկուն :

Լրագրողներուն կ'ըսէ միայն « Գաղափարներ ունիմ, բայց դեռ չեմ կրնար ըսել թէ ի՞նչ են » : Ուղղակի վարչապետարան կ'երթայ, ուր կ'ընդունի Ժոքսը, Ֆուշէն, Փէյրըֆիթը, ապա՝ Կիշառ, Ֆրէ եւ Թրիքօ : Բոլորին ցոյց կուտայ իր ճառը, որու գլխաւոր մասը պատրաստած է օդանաւին մէջ : Կ'առարկեն թէ Զօր. տը Կոլ կրնայ չհամաձայնիլ հանդարտեցման իր քաղաքականութեան : Կը զարմանան որ «որոշեցի» կ'ըսէ : Նախարարապետը ականջ չի կախեր : Գիտէ որ, Զօրավարը, հեղինակաւոր, միայն հեղինակաւոր մարդը կը յարգէ : Էլիզէ կ'երթայ, ուրկէ համաձայնութիւնը առած դուրս կ'ելլէ : Ժամ մը ետք կը խօսի : Յաջորդ առաւօտ գործադրութեան կ'անցնի : Շապան – Տէլմաս կը տեղեկանայ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Ազգ. Ժողովին օրակարգը : Ժոքս, կրկին Արդարութեան նախարար, կը տեղեկանայ թէ պէտք է ազատ արձակէ ձերբակալուածները : Փէյրըֆիթ, որ կրթական նախարարի իր հրաժարականը տուած է, մերժումի դիմաց կը գտնուի : Փոմփիտու վճռական է «իւրաքանչիւրը իր տեղը պիտի մնայ եւ աշխատանքը տանի » :

Արդէն ըմբոստութիւն մը ըլլալէ կը դադրի : Յեղափոխութեան մը սկիզբն է :

Փոմփիտուի թաքթիքը յստակ է եւ պիտի չփոխէ : Կ'ուզէ օգտագործել ուսանողական շարժումը ճզմելու համար, հին համալսարանը, որու անկումը նախատեսած է : Նախագահ տը Կոլի հետ, նկատի առած է ուսուցանող մարմնին փլուզումը՝ խօսքով ձախ, գործով պահպանողական : Պէտք է արագօրէն գործէ եթէ կ'ուզէ օգտուիլ կացութենէն, ձգելով հանդերձ որ ուսանողական շարժումը յոգնի :

Սոռպոնի ուսանողներուն մէջ, արդէն սկսած է պառակտումը : Մեծ մասը քննութիւններուն մասին կը մտածէ : Բայց Օտէոնն ալ կը գրաւուի, յետոյ իրարու ետեւէ կը հասնին գործատուներու գրաւումը : Նախարարապետը չաճապարեր : Հոգեբանական պայքար է զոր կը տանի : Յաղթանակը, ժողովրդապետութեան մը մէջ — եւ Ֆրանսան ժողովրդապետութիւն մըն է, հոգ չէ թէ խորթ երկու դարէ ի վեր — կը պատկանի անոր որ իրեն կը կապէ հանրային կարծիքը :

Հանրային կարծիքի վերջին քննութիւնները ցոյց կուտան թէ օրէ օր ուսանողութիւնը կը կորսնցնէ ժողովուրդին համակրութիւնը :

Փոմփիտու անգամ մըն ալ կը խօսի : Կը յայտնէ թէ անիշխանութեան պիտի չհանդուրժէ, կարգ ու կանոնը հաստատող կայ : Ուսանողներուն տեղը ժամէ ժամ կը գրաւեն բանուորները : Հարցը աւելի ծանր է եւ նոյն ատեն նուազ ծանր, վասընդի գիտեն թէ ի՛նչ կ'ուզեն : Միշտ կարելի է բանակցիլ բանուորներուն հետ. ու Տըպրէ թող վճարէ, ինչպէս կ'ըսեն :

Բայց Փոմփիտու խնդրոյ առարկայ ըրած է ոչ միայն քաղաքական մարդու իր ճակատագիրը այլեւ վարչակարգի մը ճակատագիրը :

ՆՈՏԻԿ ՀԱՅԱՏԱՑ

ՎԻ

ԸԲԼՈՒԻՉ ՀԱԼՈՒՆ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ԿՅԱՆՔԻՑ

ԱՂԱ ՎԱՀՈՍՅԱՆ ՄԵ

— Մկրտիչ Հովհաննէսի դէմքն էր այդ, ինչպէս միշտ, երբ ուզում էր ինչ-որ բան ասել ինձ, բայց չէր համարձակվում, կամ չէր կարողանում։ Ես ինքս էլ գիտէի, թէ ինչ էր ուզում ասել նա, բայց ես էլ չէի համարձակվում։ Ես էլ չէի կարողանում։ Ես էլ ուզում էի ասել նրան մի բան, որ ինքս էլ չգիտէի, թէ ինչ է

ԹԱՆԻ ՆԱՆԱՅԻ

ՀԱՎԱՔ ՂՎԱՆԱՆ

—*—

ՔՈՓՔՈՓ

ՂՎԱՆԱՆ ՂԱՆԱՅ

ՓՅՈՒՆԱՐԱՐ

Ֆիլոսոփոս ծերունի օրը կնո-
ջից եկած մուրհակի փոխարէն
վճարեց իր ամբողջ ունեցուածքը
և դուրս եկաւ տնից մերկ ոտքե-
րով։ Այդ ժամանակ նա 1823ին
էր։ Ինքն իրեն ասում էր, որ
ինչ-որ բան պիտի պատահի։ Եւ
իրաւ, ճանապարհին հանդիպեց
մի ծանօթ վաճառականի, որ
նրան ասաց, թէ ինքը Մեծն Պե-
տրոսի արտասահման ուղարկած
նաւերից մէկի վրայ է գործում
և ուզում է Ամստերդամ գնալ։
Ֆիլոսոփոսը ուրախացաւ, որ
կարող է ազատ ճանապարհորդել
և նաւի վրայ ոչինչ չվճարել։
Նաւապետը նրան ընդունեց ոչ
թէ իբրեւ ուղեւոր, այլ իբրեւ
նաւաստի։ Ֆիլոսոփոսը ուրա-
խացաւ, որ կարող է ծառայել
նաւապետին, որովհետեւ նրա
մէջ տեսաւ մի մարդ, որ կա-
րող է իրեն շատ օգտակար լի-
նել։ Նաւապետը ոչ միայն ազա-
տեց նրան նաւավարձից, այլ
և խոստացաւ նրան վճարել
ամսական 25 ռուբլի։

Ֆիլոսոփոսը ուրախ էր, որ
կարող է ծառայել նաւապետին,
որովհետեւ նրա մէջ տեսաւ մի
մարդ, որ կարող է իրեն շատ
օգտակար լինել։ Եւ այս էլ
պատճառն էր, որ նա ամենայն
ջանասիրութեամբ կատարում էր
նաւապետի հրամանները։

Ֆիլոսոփոսը ոչ միայն ծա-
ռայում էր նաւապետին, այլ
և նրա ընտանիքին։ Նա ամեն
օր գնում էր շուկայ, գնում էր
ամեն տեսակ պէտքեր, որոնք
անհրաժեշտ էին տան համար։
Նա ամեն օր լուացք էր անում,
սենեակները մաքրում, ճաշ էր
եփում, սեղանը պատրաստում,
ամանները լուանում, ինչպէս
նաեւ նաւապետի երեխաների
հետ էր խաղում։ Նա ամեն ինչ
անում էր, որ նրանք գոհ մնան
իրենից։ Եւ իրաւ, նրանք գոհ
էին նրանից։ Նաւապետը նրան
ասում էր, որ ինքը ոչ միայն
ազատ է նրանից, այլ և ամսա-
կան 30 ռուբլի է տալու նրան։
Ֆիլոսոփոսը ուրախ էր, որ
կարող է ամսական 30 ռուբլի
վաստակել։ Նա ամեն ինչ ան-
ում էր, որ նաւապետը գոհ մնայ
իրենից։ Նա ամեն ինչ անում էր
նաեւ նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 40
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 40 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների համար։
Նա նրանց համար խնձոր էր
գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչպէս
նաեւ ուրիշ պտուղներ։ Նա
նրանց համար խաղալիքներ էր
գնում, որոնք նրանց շատ դուր
էին գալիս։ Նա նրանց հետ
խաղում էր, նրանց հետ պարում
էր, նրանց հետ երգում էր։ Նա
ամեն ինչ անում էր, որ նրանք
գոհ մնան իրենից։ Եւ իրաւ,
նրանք գոհ էին նրանից։ Նաւա-
պետը նրան ասում էր, որ ինքը
ոչ միայն ազատ է նրանից, այլ
և ամսական 50 ռուբլի է տալու
նրան։ Ֆիլոսոփոսը ուրախ էր,
որ կարող է ամսական 50 ռուբլի
վաստակել։ Նա ամեն ինչ անում
էր, որ նաւապետը գոհ մնայ
իրենից։ Նա ամեն ինչ անում էր
նաեւ նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 60
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 60 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 70
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 70 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 80
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 80 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 90
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 90 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 100
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 100 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 110
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 110 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 120
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 120 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 130
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 130 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 140
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 140 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 150
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 150 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 160
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 160 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 170
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 170 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 180
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 180 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 190
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 190 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 200
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 200 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 210
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 210 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 220
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 220 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 230
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 230 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 240
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 240 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 250
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 250 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 260
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 260 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 270
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 270 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 280
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 280 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 290
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 290 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 300
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 300 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 310
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 310 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 320
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 320 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 330
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 330 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 340
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 340 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 350
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 350 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 360
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 360 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 370
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 370 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրանց համար խնձոր
էր գնում, ընկոյզ, նուռ, ինչ-
պէս նաեւ ուրիշ պտուղներ։
Նա նրանց համար խաղալիքներ
էր գնում, որոնք նրանց շատ
դուր էին գալիս։ Նա նրանց
հետ խաղում էր, նրանց հետ
պարում էր, նրանց հետ երգում
էր։ Նա ամեն ինչ անում էր,
որ նրանք գոհ մնան իրենից։
Եւ իրաւ, նրանք գոհ էին նրա-
նից։ Նաւապետը նրան ասում
էր, որ ինքը ոչ միայն ազատ է
նրանից, այլ և ամսական 380
ռուբլի է տալու նրան։ Ֆիլո-
սոփոսը ուրախ էր, որ կարող է
ամսական 380 ռուբլի վաստակել։
Նա ամեն ինչ անում էր, որ
նաւապետը գոհ մնայ իրենից։
Նա ամեն ինչ անում էր նաեւ
նաւապետի երեխաների հա-
մար։ Նա նրան

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայ Նախկին Սպայից Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ի յիշատակ

ՋՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ այն սպաներու,, ենթասպաներու եւ զինուորներու, որոնք քաջաբար ինկան Սարտարապատի, Բաշ-Աբարանի եւ Ղարաքիլիսէի պատմական հերոսամարտերուն ընթացքին եւ փրկեցին հայրենիքն ու Ս. Աթոռը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նաւէրները. Լիոնաբնակ Տէր եւ Տիկին Փողարեանէ 50 Ֆրանք մեր եկեղեցին պայծառութեան համար : Տիկին Շ. Շահլամեան իւղագին տասը, Ղ. Տէրտէրեան իւղագին հինգ, Այրի Տիկին Նաճառեան եկեղեցիին տասը, Պ. Վանօեան ողբ. Գ. Գաբրիէլեանի հոգւոյն ի յիշատակ, եկեղեցիին քսան, Ժ. Նուրեան եկեղեցւոյ պայծառութեան քսան, Տէր եւ Տիկին Հ. Մարգարեան եկեղեցիին հինգ, Վ. Տ. Վարդանեան իւղագին տասը եւ Կապ. Խաչի դպրոցին տասը, Տէր եւ Տիկին Կուտսուզեան իւղագին 15, Այրի Տիկին Ս. Սանտալեան ննջեցելոց հոգւոց, եկեղեցիին քսան, Տէր եւ Տիկին Յ. Ներսէսեան եկեղեց. պայծ. տասը, Տէր եւ Տիկին Յ. Մկրեան իւղագին տասը, Տէր եւ Տիկին Խ. Տօրումեան, իւղագին 20, Տէր եւ Տիկին Յ. Պանտիկեան իւղագին տասը, Այրի Տիկին Վ. Դարբինեան, իւղագին տասը եւ Կապ. Խաչին՝ տասը, Տիկ. Ասատուրեան իւղագին տասը, Տիկ. Մ. Բէիզեան ննչեցելոց հոգւոց, եկեղեց. տասը, Ա. Հրաչեան, Ս. Զատկի առթիւ եկեղեցիին տասը, Կապ. Խաչին տասը եւ Աղք. տասը, Տիկ. Փափազեան, իւղագին տասը, Տիկին Ճընտոյեան եկեղեց. պայծ. տասը, Տէր եւ Տիկին Ս. Սիլօհեան, իւղագին երեսուն եւ Աղք. երեսուն, Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Պաղտասարեան, իր ողբ. ամուսնոյն, Գրիգորի հոգւոյն ի յիշատակ, եկեղեցիին յիսուն, Տիկ. Ա. Քիւբէլեան իւղագին քսան, Այրի Տիկին Ա. Թագագճեան իւղագին տասը, Այրի Տիկին Գրիգորեան եւ Տէր եւ Տիկին Գոնտուրաճեան, ննջեցելոց հոգւոց եկեղեցիին տասը Ֆրանք :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան այժմէն իսկ պէտք է դիմեն հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY

Հեռաձայն .— 927 - 01 - 72 :

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը: Գրատունը Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը:

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած):

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրուածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հ. Բ. Ը. Մ.

Փարիզի մէջ այս ամսուան վերջը տեղի ունենալիք Հ. Բ. Ը. Միութեան Համագումարը եւ յարակից հանդիսութիւնները յետաձգուած են ծանօթ աննախատեսելի պատճառներով :

Նոր թուականը պիտի յայտարարուի յետագային :

Ինքնաշարժին վիճակահանութեան տոմսերուն վաճառումը կը շարունակուի : Վիճակահանութեան տեղի ունենալիք թուականը յառաջիկային պիտի ծանուցուի :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ԻՆՉՈ՞Ի

Հոգեբանական ողբերգութեան ներկայացումը, որ տեղի պիտի ունենար Զորեքշաբթի Մայիս 29ին :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու համար: Ծընողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԷՍԻՆ.— Վասպուրականի հերոսամարտի 53րդ տարեդարձը կը տօնուի Յունիս 9ին: Կը խնդրուի Տէսինի կազմակերպութիւններէն եւ միութիւններէն նկատի ունենալ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փարիզի մէջ Հոկտեմբեր 13ին, Կիրակի, Միւթիւալիթէի սրահը : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Համախարբ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէնթ Անթուան, Կարտանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս 7ին, Կիրակի օր : Ֆապրը Կուլի ծառաստանին մէջ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառպօնիէրի չքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի համերգը Դեկտ. 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսը Յունիս 30, Կիրակի:

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի 20 Յունիս, մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուագախումբին :

×

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 23ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հրանդ Բալուեանի նուիրուած յուշի երեկոն որ տեղի պիտի ունենար այս Ուրբաթ իրիկուն :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են : Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի դրասենեակը 17, Բիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հետեւեալ թուղթերով .—

Livret de Famille,
Carte d'Immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշումով, կոչ սանուհիի մը գտնելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968–69 դպրոցական շրջանին համար:

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները.— 1. 10էն 12 տարեկան ըլլայ: 2. Ծնողքը պէտք է Սեբաստիոյ նահանգէն ըլլայ կամ գերդաստանէն: 3. Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուցչական կազմի մը քննութենէն ետք : Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ միասին յաճախած դպրոցին վերջին տարուան նիշերը : Դիմումները ընել մինչեւ Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն. — Շիրվանեան, 65 Վուա տ'Իսի, Մալաքոֆ, (Հեռ. 642–75–70): Կամ Հայկազ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար Ժորժ Էսթրաժէն, Ռուքաս – Պլան Մարսէյլ 7 : (Հեռ. 53–20–49:

ԱՐԻԻՆՈՏ ԷՋԵՐ

եւ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24, 1915

Հեղինակ

ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պահանջներու գոհացում տալու համար, Բ. տպագրութիւն մը լոյս տեսած է որ կը ծախուի Հրանտ – Սամուէլի, Բալուեանի (Փարիզ), Ծերիկեանի (Մարսէյլ), գրատունները եւ հեղինակին մօտ.—

77, Rue Robert Dupont
92 — ASNIERES
Tél. : 733-11-00

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Ի դիտութիւն Ֆրանսահայութեան Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսայի մէջ գոյութիւն ունեցող իր բոլոր քոյր մասնաճիւղերուն :

Մեծ պատրաստութեամբ կ'ոգեկոչեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան յիսնամեակը, Յունիս 1, 2, 3 օրերու ընթացքին, Հոգեգալստեան օր, Վալիէրի մէջ, իսկ բուն տօնակատարութիւնը Յունիս մէկ, Շաբաթ ժամը 21ին, Ժիմնազ թատրոնին մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

travaux de peinture et de décoration de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 փր., առաքման ծախքով՝ 32 փրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
25
ՄԱՅԻՍ
SAMEDI
25 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11219 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.219

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

"ՍԷ-ԺԷ-ԹԷ"Ն ԿԸ ԽՋԷ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ԹԵՐԹԵՐՆ ԱԼ ԿՐՆԱՆ ԴԱԴՐԻԼ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄՆԱՅ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Կ'ՈՒՇԱՆԱՆ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՇԱՏ ԼԱՐՈՒԱԾ Է

Զորեքշաբթի իրիկուն արգելքի բանաձեւը միայն 233 ձայն կը ստանար (244 ձայն պէտք է) եւ Փոմփիտուի դահլիճը կը մնար գործի գլուխ : Յատկանշական է դիտել թէ ներկայ օրէնսդրութեան 6րդ արգելքի բանաձեւն է (մոսիոն տր սան-սիւռ) եւ նաեւ ամէնէն քիչ ձայն ըստացողը :

Քուէարկութենէն առաջ ամէնէն կարեւոր դէպքն էր նախկին նախարար Փիզանիի (ձախ – կոլիստ) որոշումը, բանաձեւը քուէարկելու, որմէ ետք իր հրաժարականը կուտար երեսփոխանական աթոռէն :

Հակառակ անոր որ Ժիսքառ տ'Էսթէն կը յայտնէր թէ իր խմբակցութիւնը (անկախ – հանրապետական) պիտի չմիանայ ընդդիմադիրներուն, իր ելոյթով խիստ քննադատութիւնը կ'ընէր կառավարութեան եւ կ'ըսէր նոյնիսկ թէ ըստ երեւոյթին, կառավարութիւնը չէր հասկցած դասը :

Հինգշաբթի օր, չորս ժամ տեւող նախարարաց խորհուրդէ մը ետք, կառավարութեան բանբերը կը յայտնէր թէ ոչ մէկ ըսելիք ունի եւ պէտք է սպասել տը Կոլի ճառին :

Շատեր չեն հասկցած սակայն այս ճառին յապաղումը : Արդարեւ Սէ Ժէ Թէի ընդհ. քարտուղարը՝ Սեկի, որ կացութեան տէր կրցաւ դառնալ գործադուլի առաջին շարժումներէն իսկ, դժուար թէ կարենայ երկար զսպել դժգոհ տարրերը կամ անջատ պահել բանուոր եւ ուսանողական ծայրայեղ շարժումները եթէ Փոմփիտուի խոստացած խօսակցութիւններն ու բանակցութիւնները դեռ երկարին :

Արդարեւ Համբարձման օրը, մթնոլորտը կրկին լարուած էր : Այս անդամ պատրուակն էր Ներքին նախարարութեան մէկ որոշումը, որ կ'արգիլէրՔոհն – Պէնտիթի կրկին մուտքը Ֆրանսա : Արդարեւ Նանթէռի շարժումին պարագլուխը Գերմանիա եւ Ամսթերտամ գացած էր, հոն ալ տարածելու համար իր յեղափոխական գաղափարները եւ այդ միջոցին է որ Ֆրանսական կառավարութիւնը կ'որոշէր փակել սահմանագլուխները ոչ միայն Քոհն – Պէնտիթի այլեւ բոլոր խռովարար օտար տարրերուն առջեւ, որոնք կրնան փորձել Ֆրանսա մտնել :

Քոհն – Պէնտիթի դէմ այս արգելքը յաջորդական ցոյցերու տեղի կուտային, Զորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի, մինչ Քոհն Պէնտիթ ասպարէզ կը կարդար նախ Ամսթերտամէն ապա Ֆրանքֆորթէն : Արդարեւ Ամսթերտամի մէջ կը յայտարարէր թէ «Ֆրանսական եռագոյնը եղած է պատռուելու համար : Դէպի յաղթական կամար գացինք ցոյց ընելու, աւելցուցած է Քոհն – Պէնտիթ, որովհետեւ ... արձան մըն է (հոս գործածած է Ֆրանսական պատկերալից բայց չդրուելիք բացատրութիւն մը) : »

Քոհն – Պէնտիթ յայտարարած է նաեւ թէ ամբողջ Ֆրանսական բանակն ալ եթէ ոտքի ելլէ ինք նորէն գիտէ թէ կրնայ Ֆրանսա մտնել :

Սէ Ժէ Թէի եւ Իւմանիթէի համար, կասկած չկայ թէ Քոհն – Պէնտիթ միջազգային կազմակերպութեան մը գործակալն է խռովութիւն ստեղծելու համար : Յիշենք թէ Սէ Ժէ Թէն դէմ արտայայտուած էր Զորեքշաբթի օրուան ցոյցին եւ դատապարտած Իւնէֆը իբրեւ «անհաւատալի կերպով ինքնահաւան կազմակերպութիւն մը» : Այդ ցոյցին ընթացքին, քանի մը հազար ուսանող տողանցած են — «բոլորս ալ գերման Հրեաները ենք» պոռալով :

Հինգշաբթի իրիկուն բոլորովին անըսպասելի կերպով չկազմակերպուած ցոյց մը կը սկսէր, ժամը ութէն ետք, հաւանաբար գրգռիչներու մղումով եւ քանի մը ժամէն բախումները տեղի կ'ունենային ապահովութեան ուժերուն եւ ցուցարարներուն միջեւ, Լատինական թաղին մէջ :

Ուսանողները եւ ուսանողական պատասխանատուները ոչ մէկ հրահանգ տուած էին ցոյցի (հրահանգ տրուած էր Ուրբաթ օրուան համար) եւ ըստ ականատեսներու արդէն, կարելի էր ըսել թէ պատնէշ բարձրացնողները ոչ ուսանող էին, ոչ ալ շատ երիտասարդ մարդիկ : Ընդհակառակն ուսանողները կը փորձէին զսպել ցուցարարները եւ իրենք ապահովել կարգի սպասարկութիւն մը, արգելք հանդիսանալու համար որ բախումները շարունակուին :

Ոստիկանապետ Կռիմօ, մամուլի ասուլիսով մը, կը հաստատէր թէ միջադէպերը կը բազմանային երբ խռովարարներ սկսած էին քարկոծել Սէ ԷՌ ԷՍները : Ժամը 11ին արդէն կացութիւնը աւելի կը վատթարանար եւ Իւնէֆ, «Մարտ 22ի շարժում» եւ Սնէսիւփ միացեալ զեկոյցով մը կը խոստովանէին թէ գրգռութիւնները եղած են «հակակշռէ դուրս եւ ոչ – հակակշռելի տարրերու կողմէ» : Կռիմօ կ'ըսէ նաեւ թէ 210 հոգի ձերբակալուած են, որոնցմէ ոչ մէկը ուսանող է : Վիրաւորներու թիւը, ըստ նոյն աղբիւրներուն 140ի կը հասնի : Ասոնց կէսը ցուցարարներէ կազմուած է, միւս կէսն ալ ապահովութեան ուժերէն :

Կարեւոր ցոյցեր եւ այս անդամ հրահանգուած եւ կազմակերպուած, նախատեսուած էին Ուրբաթ օրուան համար, տը Կոլի ճառին օրը : Ուսանողական եւ բանուորական սենտիքաները սակայն տարբեր գրդապատճառներով, կը կազմակերպէին այս ցոյցերը :

Սէ Ժէ Թէ (Աշխատանքի Համայնավար Սէնտիքան) եւ ընկերակցական միւս շարժումները հանդարտ ցոյց մը կը հրանհանգէին ժամը 4·30ին համար Պալառէն Օսթերլից : Այս ցոյցը բողոք մըն է այն յապաղումին դէմ զոր կառավարութիւնը կ'արձանագրէ խօսակցութիւնները սկսելու համար : Միւս կողմէ ժամը 6·30ին համար, ուսանողական շարժումը՝ Իւնէֆ, «Մարտ 22»ը եւ բարձրագոյն ուսուցման սենտիքան (Սնէսիւփ) ցոյց մը կազմակերպէին բողոքելու համար Ֆրանսա մտնելու այն արգելքին դէմ որու ենթկայ է Քոհն – Պէնտիթ : Այս վերջինը պիտի փորձէր մտնել Քէլնի կամուրջէն, օգնութեամբը Սթրազպուրկի ուսանողներու : Իրեն համար կասկած չի վերցներ թէ ի մօտոյ, կրկին Սոռպոն պիտի ըլլայ : Այս ցոյցին համար, համախմբումի չորս կէտեր նշանակուած էին՝ Փորթ տը Մոնթրէօյլ, Սթալինկրատ, Փորթ տը Քլիշի եւ Փորթ տէ Լիլիա :

Վախ կայ անշուշտ որ Հինգշաբթի գիշերուան դէպքերը կրկնուին եթէ ուսանողները չկրնան հակակշռել այն տարրերը որ կը մտնեն իրենց շարքերը, եւ որոնք ոչ մէկ կապ ունին ուսանողութեան կամ համալսարանական որեւէ հարցի հետ : Ասոնք բաւական պատնէշներ ալ բարձրացուցած էին, կառքերով, աղբերով, ծառերով եւ ամէն ինչով զոր գտած են : Քանի մը պատնէշներու կրակ ալ տրուած էր : Կարգ մը վկայութիւններու համաձայն, ոստիկանական որոշ ուժեր բաւական կոպտութիւն ալ ցոյց տուած են եւ երբեմն մարդոց հանդէպ, որոնք ցուցարար չէին : Ոստիկանապետը կը բացատրէ թէ ընդհանուր ձեւով ապահովութեան ուժերը շատ պաղարիւնութիւն ցոյց տուած են, բայց անկարելի է նաեւ որ բուռն բախումներ չպատահին : Պատնէշները եւ հրդեհներ եղած են գլխաւորաբար Սէն – Միշէլ, Փլաս Սէնթ Անտրէ տէ զՍռ, Մօպէռ – Միւթիւալիթէ, Պուլվ. Սէն Ժերմէն, եւն. :

Կռիմօ կոչ մըն ալ ըրած է որ Սէ Ժէ Թէ եւ ուսանողական շարժում հրաժարին Ուրբաթ օրուան ցոյցէն :

× Նախարարաց նոր խորհուրդ մը տեղի պիտի ունենայ Երկուշաբթի օր :

× Ուրբաթ օր նաեւ անկարելի էր թերթ գտնել Փարիզի մէջ : Բոլոր թերթավաճառներն ու կրպակները փակ էին : Կարգ մը թերթեր լոյս անդամ չէին կըրնար տեսնել : Այսպէս Փարիզիէն Լիպերէի գրաշարները կը մերժէին շարել խորագիր մը, որ, ըստ իրենց, չէր համապատասխաներ իրականութեան : Թերթին խմբագրութիւնը իբրեւ խորագիր պատրաստած էր — « Աշխատանքը կը վերսկսի կարգ մը տեղեր » :

× Օրէ օր անշուշտ ժողովուրդը կը սկսի խուճապի մատնուիլ : Առաջին առթիւ վառելանիւթը սկսաւ պակսիլ : Փարիզի մէջ հազիւ քանի մը փոմփեր բաց էին, անոնց առջեւն ալ անվերջանալի «պոչեր» բռնած էին կառքերը : Կը պակսի նաեւ շաքարը եւ կարգ մը այլ ապրանքներ : Բայց գլխաւորաբար դրամի պակասն է, որ կը նեղէ ժողովուրդը :

Փարիզը ուրիշ վտանգ մըն ալ կ'ապրի, որ առողջապահական է, աղբերուն պատճառով որ լեցուցած են մայրաքաղաքը :

× Կարգ մը ցոյցեր ալ տեղի ունեցած են դաւառը : Լիոնի եւ Պորտոյի մէջ քանի մը հարիւր ուսանողներ բողոքած են Քոհն – Պէնտիթի ի նպաստ :

× Ուսանողները գրաւած են Պրիւսէլի Ազատ համալսարանը եւ սեւ ու կարմիր դրօշները պարզած են :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Ուրբաթ առաւօտ ոստիկանապետ Կրիմօ կոչ մը կ'ընէր ուսանողներուն եւ բանուորական շարժումներուն որ 24 ժամով յետաձգեն ցոյցը :

× Մամուլը իր ամբողջութեան մէջ կը դատապարտէ նախագահին ճառին յապաղումը, որ անհասկնալի է նման կացութեան մը մէջ : Ֆրանս – Սուառի մէջ Ժան Ֆերնիօ կը գրէ թէ Ֆրանսա ներկայիս երկու ղեկավար ունի, երկու մարդ որ կացութեան տէր են՝ տը Կոլ եւ Ժորժ Սեկի (Սէ Ժէ Թէի քարտուղար) եւ Ֆերնիօ կ'ըսէ թէ ամէնէն դժուար պայմաններուն մէջ եղողը տը Կոլը չէ, այլ՝ Սեկին է : Ճիշդ է որ սկիզբէն ի վեր Սեկի, վճռական դեր խաղաց եւ իր վճռականութեամբ առաջքն առաւ շատ աւելի ծանր դէպքերու, սկիզբէն իսկ իրենց տեղը նստեցնելով ծայրայեղ ուսանողները : Սեկիի այս դիրքը սակայն, որ չափաւորական կը նկատուի սենտիքային կարգ մը ծայրայեղներուն կողմէ, պատճառ եղաւ որ իր Սէ Ժէ Թէէն հրաժարի Պարժոնէ :

× Բանթողներու թիւը 9 միլիոնի կը հասնի : Արդէն Ֆրանսայի գործօն տարրին կէսը չաշխատիր :

Վերջին պահուն կը հաղորդեն թէ Փոմփիտու որոշած է Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 3ին ընդունիլ Սենտիքաներու պատասխանատուները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃՈՆՍԸՆ աղդարարութիւն մը ըրաւ Հանոյի որ, ըստ նախագահին, օրէ օր կ'աւելցնէ իր զինուորական ուժը հարաւային – Վիէթնամի մէջ, մինչ տեղքայլ կ'ընեն Փարիզի խօսակցութիւնները : Արդարեւ թէեւ խաղաղութեան մասին կը խօսուի, բայց կատաղի կռիւներ կը շարունակուին Վիէթնամի մէջ եւ Ամերիկացիք մեծ թիւով զոհեր ունին : Վերջին 15 օրուան ընթացքին՝ 1111 մեռեալ :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐԸ կ'ուզեն յետաձգել « Մայրերու Տօնը» որ Մայիս 26ին է : Ծաղկավաճառները դէմ են որովհետեւ արդէն գնած են ծաղիկները : Ամէն պարագայի մէջ քիչ մը տարօրինակ է անշուշտ որ օրացոյցի տօնի մը թուականը փոխուի :

ՓԵՔԻՆԻ մէջ երկու միլիոն «Կարմիր պահակներ » տողանցք մը ըրած են ի նպաստ Ֆրանսացի ցուցարարներուն : « Նոր Չինաստանի » համար ուսանողական ներկայ շարժումները ապացոյցներն են «Մաոյի գաղափարներու տարածման » աշխարհակալ եւ արեւմտեան երկիրներու մէջ :

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ համայնավար կուսակցութիւնը որոշեց որ քաղաքական ուրիշ կուսակցութիւններ պէտք չէ գոյութիւն ունենան :

ԻՏԱԼԻՈՅ նորընտիր Խորհրդարանը իր առաջին նիստը պիտի գումարէ Յունիս 5ին :

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ՄԻՇՏ ՓԱԿ Է

Օֆփրայի Հայ Գաղթականաց Գրասենեակը միշտ փակ կը մնայ : Մամուլով կը յայտարարենք վերաբացման թուականը :

ԵՐԳԱՀԱՆ ՅԱՐՕ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

—o—

Հայ արդի երաժշտութեան զարգացման իր նպաստը բերած երգահան մը եղաւ Յարօ Ստեփանեան, որուն ծննդավայրը՝ Գեանջան (այժմ Կիրովաբադ) կը պահէր իր նահապետական կենցաղը, ղրկիմը : Այս իրողութիւնը ազդած է ապագայ ե–րաժիշտին հոգեբանութեան, նկարագրին եւ խառնուածքին վրայ :

Բախտը ունեցաւ հետեւելու Ռոմանոս Մելիքեանի դասընթացքներուն : Այս վերջինն էր, որ քաջալերեց իրեն դառնա–լու երաժիշտ – երգահան մը :

Զորս տարի չարունակ , 1923 – 1927, Մոսկուայի մէջ յաճախեց Գնեսինի եր–ժըշտանոցը , ուր դասընկեր ունեցաւ ա–պագայ ուրիշ մեծ երգահան մը՝ Արամ Խաչատուրեան : Ապա մեկնեցաւ Լենին–գրատ , ուր յաճախեց տեղւոյն երաժըշ – տանոցին երգահանի բաժինը :

1930ին ամարտելով իր ուսումը , կը տեղափոխուի Երեւան :

Յարօ Ստեփանեանի համար 30ական թուականները եղան ստեղծագործական արդիւնաւոր տարիներ : Արդարեւ յօրի – նեց յատկանշական գործեր :

1933ին Երեւանի մէջ հիմնուեցաւ օփե–րան եւ հայֆիլհարմոնին, որոնք պէտք ունէին ազգային նոր գործերու՝ բեմա – դրելու եւ ներկայացնելու համար :

Յ. Ստեփանեան հայ երգահաններուն մէջ առաջինը եղաւ, որ լծուեցաւ այդ նոր աչխատանքին եւ գրեց օփերա մը՝ « Քաջ Նազարը» : Դերենիկ Դեմիրճեանի կողմէ հմուտ կերպով մշակուած ժող – ովրդական հէքեաթը մեծ ժողովրդակա – նութիւն կը վայելէ : Երգահանը յաջո – ղած է ստեղծել պատկերաւոր տիպարներ. ձգտած է կերարկել առերդի սկզբունքը՝ դրեթէ բոլորովին հրաժարելով երգայ – նութեան աւանդական ձեւերէն :

Դարասկիզբին Կոմիտաս երազեց դրել « Սասունցի Դաւիթ » օփերան, որ ծանօթ պատճառներով անիրականալի մնաց : Յ. Ստեփանեանի յօրինած « Սասունցի Դա – ւիթ օփերան առաջին փորձն էր՝ երա – ժըշտութեան մէջ բացայայտել գիւցազ – նական այդ հոյակապ վիպերգութիւնը : Լիրբերթոյի հեղինակ Դ. Դեմիրճեանի հետ երգահանը քննարեց վիպերգութեան երրորդ ճիւղը :

« Սասունցի Դաւիթ » օփերան մեծ տա–րազի գործ է — նախերգանքով եւ վեր – ջաբանով : Ի տարբերութիւն իր « Քաջ Նազարի»ն, հոն համեմատաբար մեծ տեղ կը գրաւէ ժողովուրդը : Ողբերգական եւ խանդավառ տրամադրութիւնները արտա – յայտող խմբերգները օփերային լաւա – գոյն հատուածներն են :

Գրած է նաեւ ուրիշ երեք օփերաներ՝ « Լուսաբացին » , « Արմենուհին » եւ « Նունէ »ն :

Հեղինակած է, նոյնպէս, երեք համա – նուագներ , որոնց մէջ ամէնէն ամբող – ջականը եւ աւարտածը առաջինն է , որ լրացուց 1944ին : Այդ վիպերգական – տրամաբանական համանուագը նուիրուած է մեր ժողովուրդին անցեալին եւ իր կեր–պարային բովանդակութեամբ զուսպ է , խոր եւ ազդեցիկ : Երգահանը համուս – թեամբ օգտագործած է միջնադարեան հոգեւոր երգերու առանձին դարձուածք – ները եւ չարականին ինքնատիպ մեղեդի – ներէն մէկը :

Յ. Ստեփանեանի ստեղծագործական կեանքին մէջ երգը կարեւոր արժէք մը ներկայացուցած է :

Իր երգերուն մէջ ան նուրբ հոգեբան մըն է, մարդկային յոյզերու եւ ապրում–ներու լաւ մեկնաբան մը : Երգին միջոցով հեղինակը մարդոց հետ կը կիսէ իր նուի–րական զգացումները եւ մտորումները , կը դառնէ գեղարուեստական ընդհանրաց – ման համոզիչ ձեւեր :

Երգահանին սիրած սեռերէն էին սենե–կային գործիքային ստեղծագործութիւն–ները : Դաշնակի համար գրուած 16 փրե–լիւտները եւ լարային fորթեթները վկա – յութիւններ են երգահանին դեղարուես – տական հարուստ երեւակայութեան մա – սին :

Յ. Ստեփանեանի ազգային վառ ար – ուեստը անող կենարար աղբիւրը ժողո – վըրդական ստեղծագործութիւնն էր : Յ. Ստեփանեանի մօտ ազգային զգացումը ե–րաժշտութեան մէջ պայմանաւորուած էր ոչ միայն ժողովրդական երաժշտութեան արտայայտչական գիծին ըմբռնումով , այլեւ հայ գեղջուկին նկարագրին ըմ – բռնումով : Ահա թէ ինչ կը գրէ երգա – հանը այս մասին :— « Յառաջընթաց չարժումը հնարաւոր է ոչ թէ անցեալն ընդօրինակելու, այլ անցեալն ուսումնա–սիրելու հիման վրայ » :

« Ղարդաղիլի եւ ուրիշները » կը կոչ – ուի Յարօ Ստեփանեանի տաղանդաւոր գործերէն մէկը, որ ի տարբերութիւն ա–նոր բոլոր ստեղծագործութիւններուն , պատմուածքներու չարք է : Գանձակի հարուստ ժողովրդական ստեղծագործու–թիւնը հազուագիւտ իրապաշտութեամբ եւ հիւմըրի արտակարգ զգացողութեամբ իր արտացոլումը գտած է այդ հիանալի պատմուածքներուն մէջ : Ակադ. Կ. Մե–լիք – Օհանջանեան իրաւամբ այդ պատ – մուածքները կը նկատէ «Նրբակերտ» կենսախինդ հիւմըրով համեմուած , դու–նագեղ ու հնչեղ մանրավէպեր , որոնց նմանը ցարդ չի ղիտուել մեր գրականու – թեան մէջ :

Մ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ՎԱՂԸ ԴԱՐՁԵԱԼ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՕՐ Է

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

Առաւօտեան դէմ անձրեւ եկաւ : Ցորդ , տեղատարափ : Ամպէս , ինչպէս լինում է միայն բարխաններում : Օդը մաքրուեց ու մի պահ նոյնիսկ մեղմացաւ տօթը : Այժմ արդէն կարծես մի նոր վայրում է–լինք աչխատում , փոխուել էր մեղ չրջա – պատող տեսարանը , եթէ կարելի է դա տեսարան անուանել : Աւազակաբլուրնե – րը թրջուելուց քարացել էին ու ասես նրանք էլ անտարբեր էին դժբախտու – թեանը :

Երբեմն մէկն ու մէկը , որ փորձում է բարձր պահել կրծքին հակուող գլուխը , քնկոտ ձայնով հարցնում է .

— Զի երեւո՞ւմ ...

Ես ոչինչ չեմ պատասխանում : Ներանք այլեւս ոչինչ չեն հարցնում : Առանց այդ էլ ամէն ինչ պարզ է :

Ախր ինչպէս այդպէս եղաւ : Մենք զո–մը վերջացրինք ու ետ ենք դնում : Բայց չէ՞ որ դեռ պատերը չէինք չարել : Սա ինչ է : Ինքնաչա՞րժ : Ո՞րտեղից : Իսկ Սարգի՞սը : Ի՞նչպէս նա յայտնուեց դեկի մօտ : Չէ՞ որ նա պիտի կորած լինէր : Ախ , ինչ պայծառ է փայլում աւազաբիւ–րեղը · ինչի՞ց է , փորում եմ աւազը , փո–րում , յանկարծ ... տակից արեւի պէս – ռունկն է երեւում : Ես սոսկումով ետ եմ քաչւում ...

— Ո՞վ է ... հը , ի՞նչ կայ ...

— Եկաւ , եկաւ , — քաչում է մէկը : Դաւիթն է : Ես վեր եմ ցատկում , նետ – ւում դէպի դուռը ու աչքերիս չեմ հաւա–տում : Սարգիսը կանդնել է ու ժպտում , երջանիկ աչքերով մեղ է նայում : Ուսին էլ մի ոչխար կայ ...

— Սարգիս ջան,— գոռում եմ ինձնից անկախ , ու զղում , որ արցունքները հո–սում են երեսովս :

Համբուրում եմ նրա փոչոտ երեսը , դէմքը , գլուխը ...

— Կորած Սարգիս ջան ...

Նա ոչինչ չի պատասխանում , միայն յոգնած ու երջանիկ ժպտում է ու ցոյց տալիս ոչխարը .

— Սա մի բան արէք ...

— Սա , սա , ո՞րտեղից :

— Զգիտեմ , մի հօտ կար , բռնեցի ու բերի ...

— Ի՞նչ հօտ ... իսկ չորա՞ը :

— Զգիտեմ , թողէք մի քիչ պառկեմ , յետոյ կ'ասեմ ...

Նա հէնց չորերով նետւում է անկողնին ու փակում աչքերը :

— Քնիր , քնիր ,— յորդորում եմ ես , ու բոլորս դուրս ենք գալիս :

×

Հիմա արդէն ուշ է : Ինքնաչէն փայտէ սեղանին ճգճգում է դեռեւս տաք խորո–վածը : Ոչինչ , որ առանց համեմունքնե–րի , ոչինչ , որ հացը «պետոնային» է , այսինքն մի չաբաթուայ հնութիւն ունի , որ տղաները երբեմն կատակով պիւսի տեղ հաց են չարում : Հայատանից ե–կած սովորութեան համաձայն խորով–ածը խորհրդանչում է ինչ որ արտակարգ բան , ուշ կամ ուրախութիւն ...

Բոլորը օղնում են Դաւթին , սեղան–նին դասաւորում ու աչխատում ամէն կերպ օգտակար լինել :

— Կանչեցէք Սարգսին :

— Սարգիս ...

— Սարգիս , — կանչում են բոլորը հերթով :

Մէկը նետւում է նրան արթնացնելու :

— Սարգիս ջան , այստեղ նստիր :

— Չէ , ինձ մօտ :

Նա դեռ քնաթաթախ է , բայց էլի ժըպ–տում է նոյն երջանիկ աչքերով :

— Հը , տէ պատմիր :

— Ուտենք , յետոյ :

— Համ կեր , համ էլ կը պատմես :

— Երեք – չորս , — գոչում է Դաւիթը ու ինքն էլ օրինակ տալիս :

— Սկսեցինք ...

— Անմահական է ...

— Դէ պատմիր ...

— Ինչ պատմեմ , — ծուլօրէն սկսում է Սարգիսը : Գնացի , գնացի , ծայրը չէր ե–րեւում , էդ անտէրը մի ղլուխ հետա–նում էր ...

— Յետո՞յ , փոթորիկի ժամանա՞կ որ–տեղ էիր ...

— Ճանապարհին . մէկ էլ տեսնեմ վա–յոց , մայուն , ոչխարի հօտը խրտնած փախչում է : Երեւի գոմի դուռն էր բաց–ուել : Հէնց փոթորիկը սկսուեց , ոչ–խարները պառկեցին , էդ ես էլ իրենց ա–րանքում : Մի կերպ անցկացրի , յետոյ մի ոչխար չալակեցի ու եկայ ...

— Բա որ փամանա՞ն ...

— Ո՞վ պիտի իմանայ ... համ էլ հօ սուված չէինք կոտորուելու ... — Ու այդպէս էլ կերանք խորովածը :

×

Մնունդը եկաւ յաջորդ օրը : Պարզուեց, որ մեր ուղղութեամբ ոչ մի կարաւան չի եղել , որ ուտելիք ուղարկեն , փորձել են մեքենայով ուղարկել , մեքենան խրուել է աւազների մէջ ու մնացել ... իսկ յե–տոյ որոչել են ուղարկել մի ամբողջ ա–սուս , պաչար ...

— Մի ամսուան ինչ ենք անում , չու–տով դոմը կը վերջացնենք ու կը գնանք— ասում է Դաւիթը :

Իսկ «Թմբլիկը» անկիւնից նետում է .

— Ոչինչ , չկերած օրերի տեղը կը հա–նենք :

Ու աչքով է անում Սարգիսին :

Իսկ Սարգիսը զարձեալ լուռ ժպտում է :

Դաւթի «Տրանզիստորը» խուլ ձղձղ–ում է :

— Ալօ , ալօ , ես Մոսկուան եմ , ես Մոսկուան եմ , ալօ , ալօ , լսում եք ինձ , ես Մոսկուան եմ , ալօ , ալօ ...

Դաւիթը ականջները սեղմում է ափե–րով , որ չլսի , բայց ձայնը կրկնուում է ամէն կողմից :

— Ալօ , ալօ , ես Մոսկուան եմ , ալօ , ալօ , լսում եք ինձ , ես Մոսկուան եմ , ալօ , ալօ ...

Ամէնքը լռում են : Ականջները լարուած են : Ձայնը կրկնուում է :

— Ալօ , ալօ , ես Մոսկուան եմ , ալօ , ալօ , լսում եք ինձ , ես Մոսկուան եմ , ալօ , ալօ ...

Ամէնքը ոտքի են ելնում : Ոչ ոք չի նկատում , որ Թմբլիկը ոտաբոբիկ դուրս է վազում : Ոչ ոք չի նկատում , որ Թմբլիկը ոտաբոբիկ վազում է դէպի ձիւնը : Ոչ ոք չի նկատում , որ Թմբլիկը ոտաբոբիկ վազում է դէպի ձիւնը ,

ԳԱՐԵԳԻՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
ՆՈՏԱՐ ՔԱՂԱՔԻ
—*—
ՔՎԱՐԱՆՏԱ
ԺԱՄԱԿ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ
ՀԱՍՑԵ

կերթ Կիպրոսի, Սկզբում Իսկեսի ծովուն ու ծովուն մէջ ինկաւ մեր վիճակը, ապա

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայ Նախկին Սպայից Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ի յիշատակ

ԶՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ այն սպաներու,, ենթասպաներու եւ զինուորներու , որոնք քաջաբար ինկան Սարտարապատի , Բաշ-Աբարանի եւ Ղարաքիլիսէի պատմական հերոսամարտերուն ընթացքին եւ փրկեցին հայրենիքն ու Ս. Աթոռը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է՝ հետեւեալ նուէրները .—

Ողբ. Տիկին Արմենուհի Ազարեանի մահուան առթիւ, եղան հետեւեալ նուիրատուութիւնները՝ փոխան ծաղկեպսակի.— Այս առթիւ, եկեղեցւոյս Թաղ. Խորհուրդը գոհունակութեամբ կը յայտնէ թէ՝ ողբ. Արմենուհի Ազարեան, Պօմոնի եկեղեցիին կտակած է՝ հազար Ֆրանք: Ղ. Տէրտէրեան եկեղեցիին տասը , Լ. Տիւքտիւքեան եկեղ. քսան, Անդիսեան Աղք. տասը, Տէր եւ Տիկին Քէօսէեան եկեղ. տասը եւ Աղք. տասը: Հ. Կարապետեան Սէն Ժեռոմի դպրոցին տասը , Գ. Քէստիկեան եկեղ. քսան, Ս. Փափազեան եկեղեց. տասը : Սէմէրճեան ընտանիք եկեղեցիին տասը : Տիկ. Յ. Տօնիկեան եկեղ. տասը, Տիկ. Ա. Հիւսեան իւղագին տասը: Տիկին Մ. Գէորգեան իւղ. 10, Յ. Յակոբեան Պօմոնի Աղք. սնտուկին տասը, Տէր եւ Տիկին Հ. Մարգարեան եկեղ. հինգ, Գ. Տօրումեան իւղ. տասը , Գ. Տէմիրճեան եկեղ. տասը, Բարեպաշտ Տիկին մը եկեղ. տասը, Տիկին Ե. Ճգնաւորեան իր ողբ. մօր, Մարիամ Զաքարեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ կը նուիրէ Կապ. Խաչի դպրոցին յիսուն, Աղք. սնտուկին 50 , «Հայաստան» շաբաթաթերթին 50 եւն.:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու համար: Ծընողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին , 15 Բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան այժմէն իսկ պէտք է դիմեն հաստատութեան տնօրէնութեան ,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY

Հեռաձայն .— 927 - 01 - 72 :

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը: Գրատունը Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը:

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա , Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած):

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրռածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հ. Բ. Ը. Մ.

Փարիզի մէջ այս ամսուան վերջը տեղի ունենալիք Հ. Բ. Ը. Միութեան Համագումարը եւ յարակից հանդիսութիւնները յետաձգուած են ծանօթ աննախատեսելի պատճառներով :

Նոր թուականը պիտի յայտարարուի յետագային :

Ինքնաշարժին վիճակահանութեան տոմսերուն վաճառումը կը շարունակուի : Վիճակահանութեան տեղի ունենալիք թուականը յառաջիկային պիտի ծանուցուի :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ԻՆՉՈ՞ Ի

Հոգեբանական ողբերգութեան ներկայացումը, որ տեղի պիտի ունենար Զորեքշաբթի Մայիս 29ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԷՍԻՆ.— Վասպուրականի հերոսամարտի 53րդ տարեդարձը կը տօնուի Յունիս 9ին: Կը խնդրուի Տէսինի կազմակերպութիւններէն եւ միութիւններէն նկատի ունենալ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Համախարբ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէնթ Անթուան, Կարտանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս 7ին, Կիրակի օր : Ֆապրը Կուլի ծառաստանին մէջ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառպօնիէրի շքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի համերգը Դեկտ. 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսը Յունիս 30 , Կիրակի:

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի 20 Յունիս, մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուագախումբին :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Les Monuments Arméniens
du IVe au XVIIe siècle

par
EDOUARD UTUDJIAN

Ed. A. MORANCÉ — Paris
Prix 49 Fr. chez l'auteur
94, Rue St. Lazare — PARIS (9e)

travaux de peinture
et de décoration
de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ
22, rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88
Մաքուր աշխատանք , ընտիր Ապրանքներով :
ԴԻՒՐԱՄԱՏՁԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 23ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշումով, կոչ սանուհիի մը գտնելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968–69 դպրոցական շրջանին համար:

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները.— 1. 10էն 12 տարեկան ըլլայ: 2. Ծնողքը պէտք է Սեբաստիոյ նահանգէն ըլլայ կամ գերդաստանէն: 3. Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուցչական կազմի մը քննութենէն ետք : Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ միասին յաճախած դպրոցին վերջին տարուան նիշերը : Դիմումները ընել մինչեւ Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն. — Շիրվանեան, 65 Վուա տ'Իսի , Մալաքոֆ, (Հեռ. 642–75–70): Կամ Հայկազ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար Ժորժ Էսքրաժէն, Ռուքաս – Պլան Մարսէյլ 7 : (Հեռ. 53–20–49:

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

եւ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24, 1915

Հեղինակ

ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պահանջներու գոհացում տալու համար Բ. տպագրութիւն մը լոյս տեսած է որ ծախուի Հրանտ – Սամուէլի, Բալուեան (Փարիզ), Ծերիկեանի (Մարսէյլ), գրատունները եւ հեղինակին մօտ.—

77, Rue Robert Dupont
92 — ASNIERES
Tél. : 733-11-00

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է ··· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ'····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ'Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոնոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներրքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 75 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 90 Ֆ· Հատը 0,40

ԿԻՐԱԿԻ
26
ՄԱՅԻՍ
DIMANCHE
26 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11220 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 44e ANNÉE — No 11.220

ՏԸ ԿՈԼ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԻ ԿԸ ԴԻՄԷ

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՀԱՑՈՒՄ ՁՍՏԱՑԱԻ

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԵՒ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՅՈՅՑԵՐ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԵՒ ԲԱՀՈՒՄՆԵՐ ՓԱՐԻԶ ԵՒ ԳԱԻԱՌ

ՇԱՏ ԲԱՆ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

Ժամը 4ին արդէն սենափքաներու (Սէ ժի թի մանաւանդ) եւ համայնավար կուսակցութեան հրաւէրով, բանուորական զանգուածը երկու հսկայ ցոյց կը կատարէր մին Պալառէն Օսթերլից, միւսը՝ Պոթիյէն Հավը – Քօմարթէն: Այս ցոյցը, որու գլխաւոր կարգախօսներն էին «տը Կոլ հրաժարէ՛», «տասը տարի կը բաւէ», եւն. եւն., ժամը վեցէն սկսեալ, աւանդական կարգապահութեամբ, կը ցրուէր: Տարբեր էր սակայն ուսանողական ցոյցը, որ կը սկսէր ժամը 18·30ին, չորս տարբեր կէտերու վրայ, որոնց վերջին կայանն էր՝ Կառ տը Լիոն: Նախքան այս ցոյցին մասին խօսիլը սակայն, հարկ է ըսել թէ ժամը ութին, ձայն – պատկերաստիւռէն կը խօսէր նախագահ տը Կոլ: Այս ճառին չատ կը սպասուէր եւ յապաղումն ալ կը դատապարտուէր արդէն աւելի քան 24 ժամէ: Ընդհ. ձեւով ըսենք թէ ճառը մեծ նորութիւն մը չբերաւ: Տը Կոլ անդամ մը եւս «բաց» չէք մը կը պահանջէր ֆրանսացի ժողովուրդէն, որու պիտի դիմէ հանրաքուէով, Ցունիսին, եւ եթէ «զանգուածային այո» մը չտանայ, պիտի քաշուի, Տը Կոլ յայտարարեց .— « Ի՞նչ է տարողութիւնը ներկայ համալսարանական ապա ընկերային դէպքերուն: Հոն կը տեսնուի բոլոր նշանները, որ կը ցուցան բերէն մեր ընկերութեան փոփոխութեան մը անհրաժեշտութիւնը, փոփոխութիւն, որ պէտք է ընդգրկէ իւրաքանչիւրին աւելի գործնական մասնակցութիւնը, ընթացքին եւ արդիւնքին այն գործունէու թեան, որ ուղղակի իրեն կը վերաբերի: Անշուշտ, այսօրուան տակնուվրայ կացութեան մէջ, Պետութեան առաջին պարտականութիւնն է, ապահովել, հակառակ ամէն բանի, երկրին տարրական կեանքը, ինչպէս նաեւ հանրային կարգը: կ'ընէ: Իր պարտականութիւնն է նաեւ օգնել որ կրկին ամէն բան քալէ, ուշնշելով այն չփոփոխները որոնք կրնան դիւրացնել: Պատրաստ է: Այո՝ անմիջականին համար: Բայց եթէ, անտարակոյս կառոյցներ կան զորս պէտք է փոխել, այլ խօսքով, բարեփոխում պէտք է, վանդի քաղաքական, անտեսական եւ ընկերային այն հսկայ փոփոխութիւնը մէջ, զոր մեր ժամանակի Ֆրանսան կը կատարէ, եթէ ներքին եւ արտաքին բաղաքականութեան: Ահկէ խոր խռովութիւնները, նախ երիտասարդութեան մէջ, որ մտահոգ է իր իսկ դերէն եւ զոր ապագան կը մտահոգէ, չատ յստակ: Այդ պատճառով, համալսարանի տապնաւը, ծագած այդ մեծ մարմնին անկարողութենէն, ազգին արդի պահանջներուն յարմարելու, ինչպէս նաեւ երիտասարդներուն դերին եւ աշխատանքին, բազմաթիւ միջավայրերու մէջ ծնունդ առաւ անկարգութեան, լքումի կամ աշխատանքի դադարի մակընթացութեան մը: Ահկէ կը հետեւի որ մեր երկիրը անդամալուծութեան առջեւ է: Մենք ենք որ ըսինք թէ մեր ուսանողութիւնը կը ներկայացնէ ֆրանսական ամբողջ ազգաբնակչութեան 1/20ը, որ ինքնին մեծ թիւ մըն է: Ուրեմն, ամէն ինչ կրնայ սկսիլ համալսարանէն, ուրկէ ամէն ինչ սկսաւ: Ուրկէ ալ ամէն ինչ կրնայ վերսկսիլ:

« Կեցցէ Ֆրանսան » :

Պէտք է ըսել թէ այս ճառը ոչ մէկ մեծ պատրուաքներէն զերծ, բացի անշուշտ կոչ – լիստ չրջանակներէն : Նման ճառերն ալ, ինչպէս այն կառոյցները որոնց մասին կը խօսուի, վերանորոգման կը կարօտին : Բոլորը միաձայն են նկատելու համար թէ Ռեֆերանտէոմ չէ ալ՝ փլէպիսիթ է եւ ընդհ. ձեւով կարծիքներու համապրութիւն մը կարելի է նկատել Մենդէս – Ֆրանսի յայտարարութիւնը . «Շէմած եմ : Եօթը օրուան խորհրդածութենէ ետք, առաջարկներու կը սպասէի եւ կը յուսայի նոր բան մը, որ ճեւաւորում մը ներկայացնէր, միջոց մը՝ դուրս ելլելու համար այն մեծ տագնապէն ուր մխրճուած է երկիրը : ... Փլէպեսիթ մը, խօսակցութեան նիւթ չէ, պայքարի նիւթ է : Ժողովուրդը արդէն ո՛չ պատասխանեց : Ցունիսին պիտի չսպասէ մերժելու համար հրաժարումի նոր առաջարկը որ իրեն կ'ըլլայ : Արդէն իսկ պայքարը յստակ իմաստ ունի »:

Քիչ տարբերութեամբ նոյն յուսախաբութիւնը կամ քննադատութիւնը կը յայտնեն քաղաքական այլ պարագլուխներ կամ անհատներու ղեկավարները :

Իրականին մէջ այս ճառը ոչ թէ բան չսորսեց, այլեւ ցոյց տուաւ, որոշ չափով, թէ տը Կոլ լաւ չէ չափած տագնապին խորութիւնը եւ իր ճառին բովանդակութիւնը հեռու կը մնայ ամենօրեայ իրականութենէն :

Այս իրականութիւնը չատ ծանր է: Օրէ օր, աւելի ճիշդ, դիչերէ դիչեր Փարիզէն դաւառ, կռիւները կը չատնան, զրդռութիւնները, պատնէշները, ու նաեւ վիրաւորները :

Ուրբաթ օր չատ հանդարտ կ'անցնէր բանուորական կազմակերպութենց ցոյցը, որ ըստ Իւմանիթէի համախմբած էր չորս հարիւր հազար հոգի : Այս ցոյցին ընթացքին եւ ցրումին տակն ալ ոչ մէկ միջադէպ կը պատահէր, Սէ ժի թիէի կարգապահութեան սպասարկութիւնները տարիներու փորձառութիւնը ունենալով ցոյցի կազմակերպութեան :

Նոյնը չէր սակայն իրիկուան ցոյցը, զոր կազմակերպած էին ուսանողական առնուն կրող զանազան չարժումներ : Ձորս կէտերէ մեկնելէ ետք, այս ցուցարարները կը հասնէին կառ տը Լիոն : Տասը հազար կը նկատուի ասոնց թիւը, բայց չատ աւելի քիչ է անշուշտ թիւը անոնց, որոնք կ'ուզեն տակն ու վրայ ընել քաղաքը եւ կը թուի թէ քալ ծանօթ մարդիկ են կեռիլլաններու: Պատնէշներ, հրդեհներ, փողոցներու քանդումներ, կառքերու հրդկիզումներ իրարու յաջորդեցին ամբողջ դիչերը, մինչեւ Շաբաթ վաղ առաւօտ : Փարիզի մէջ, ամէնէն վնասուած թաղերն են՝ Կառ տը Լիոն, Ֆօպուր Սէնթ–Անթուան, Րիւ տը Լիոն, Սէն – Միշէլ, Օ – ոէոն եւ մանաւանդ Պուլս, ուր հրդեհը սկսած էր արդէն : Կը պարզուի թէ այս մարդիկը լաւ ծանօթ էին վայրերուն եւ չատ դիւրութեամբ, բոլոր ապակիները կոտրելէ ետք, բարձրացած են Սակարա – նին տանիքի վրայ սեւ դրօչակը պարզելու համար : Ունին բոլոր գործիքներն ու դէնքերը եւ կազմածները, որոնք կը փաստեն թէ մասնագէտներու գործ է կատարուածը եւ ոչ ուսանողական չարժում : Նոյն – իսկ Կարմիր Խաչի կառքի տակ քօղար – կուած , խռովարարներ ահազին աչխատանք կը տանին փարիզէն դաւառ : Ա – սոնցմէ ոմանք սպառնացած են ողջ – ողջ այրել Սակարանին դռնապանին երիտա – սարդ աղջիկը :

Շատ ծանր միջադէպեր եղած են նաեւ Լիոն, Նանթ, Սթրազպուրկ եւ այլուր :

Լիոնի հաչուեկչիռը ամէնէն ծանր է : Վիրաւորներու թիւը 250 կը նկատուի , որու մօտ հարիւրը չատ ծանր վիճակի մէջ: Մեռած է ոստիկան մը, որու վրայ տապալած են բեռնատար կառք մը :

Փարիզի մէջ դեռ կարելի չէր եղած Շաբաթ առաւօ ճչդել զոհերու թիւը : Ամէն կողմ վիրաւորներ կան բայց ճչդրիտ բան մը կարելի չէ ըսել : 131 կը հաչուուի ա – պահովութեան ուժերու վիրաւորներու թիւը :

Զայնասփիւռի կարգ մը կայաններու տեղեկութենց համաձայն դաւառի մէջ ծագած խռովութիւններու հեղինակները Փարիզէն գացած էին : Այսպէս Լիոնի մէջ բռնուած է կառք մը, զինգաիրներ – րով, զէնքերով , եւ մէջն ալ հինգ երի – տասարդներով, որոնք թէեւ Սոռպոնի « կարգի սպասարկութեան» քառթեր ալ ունէին , բայց ուսանող չէին :

Այլ քաղաքներու մէջ ալ բախումները, փողոցի կռիւները չատ են, ինչպէս նաեւ վիրաւորներու թիւը :

Սեէսիւփի (բարձրագոյն ուսուցում , այսինքն փրոֆէսէօրներ) ընդհ. քարտուղարը՝ Ալէն Թէսմառ, Շաբաթ առաւօ ղեկոյցով մը կը բողոքէր ոստիկանութեան բռնութեանց եւ հալածանքին դէմ , մինչ ներքին նախարարը Փէկրիճ (աւա – զակներու ընկերութիւն) կը վերագրէր բոլոր զրդռութիւններն ու յարձակումները:

× Քոհն – Պէնտիթ փորձած է Ֆրանսա մտնել, բայց 75 վայրկեան միայն կրցած է մնալ հողամասին վրայ, ուր յայտնուած է իրեն թէ արգիլուած է իրեն Ֆրանսան, իրրեւ խռովարար տարր: Պատասխանած է թէ պէտք է Սոռպոնի տեսուչ՝ Ռոշն ալ արգիլել , վասնզի ան է առաջին խռովարարը, քանի որ ոստիկան – նութիւնը կանչած է Սոռպոն : Սահմանէն հեռացած պահուն, ըսած է նաեւ «ցտեսութիւն մըն է միայն, ես դիտեմ թէ ինչպէս կրնամ Ֆրանսա մտնել »:

Ընդհ. ձեւով կացութիւնը ծանր է, անվճանական տարրեր երթալով կը ծանրացընեն անապահովութեան մթնոլորտը, որ կը տիրէ Ֆրանսայի մէջ :

Շատ բան կը սպասուէր Փոմփիտուի տեսակցութիւններէն , որոնք կրնան դնել ճամբան բանալ բնականոն կեանքի վերադաստատման :

× Ցոյցեր ըրած էին նաեւ դիւզացիները եւ միջադէպերու ընթացքին վիրաւորներ պատահած են Նանթի մէջ :

× Բրիտանական մամուլը Շաբաթ առաւօտ քաղաքական պատերազմի սեմին կը նկատէր Ֆրանսան եւ կը նկարագրէր «Ուրբաթ դիչերուան ապստամբութիւնը » եւ սակարանին կրակ տրուելու փորձը :

× Աղբերու վիճակը երթալով մտահոգիչ կը դառնայ թէեւ կարգ մը թաղերու մէջ բանակը պէտք եղածը կ'ընէ: Գեղամանափորողներն ալ տեղւոյն վրայ գործադուլ կ'ընեն , հոն ալ իշխանութիւնները պիտի փորձեն հեռացնել բանթողները որպէսզի մեռելները թաղուին :

× Միլանոյի ուսանողները զրաւած են կաթոլիկէ Էնթիթիւն , ըստ ձայնաս – փիւռէն :

ԱՆՓՈԽԱՐԻՆԵԼԻՆ

(ՄԱՅՐԵՐՈՒ «ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Ամէն մարդ բաւական ուժ չունի սիրելու, պէտք է հզօր ըլլալ, այդ ընկճող սէրը ուրախութեամբ կրելու համար հոգւոյն մէջ :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

Ա.

Երկունքով բռնուած աշխարհը ոտքի է այսօր : Տեւական խաղաղութեան մը երկունքով, մարդկութեան մոռցնել տալու համար իր անմոռանալի վիշտերն ու տառապանքները : Աւելի բարձր ու վսեմ գաղափարականով մը հաղիւ թէ մտահոգ ըլլայ մարդը՝ նմաններուն պարգեւելու համար վարձատրութիւնը իր գերմարդկային զոհաբերութեանց :

Սրտայոյզ է պատկերը մանաւանդ, երբ գեղարուեստով ու գիտութեամբ աստուածացած քաղաքակիրթ դարն է որոնողը՝ խաղաղութիւն կոչուած ցանկալի իշխանուհին, որուն հրաշափառ ընդունելութեան հրաւիրուած են մարդկութեան երկու կէսերը հաւասարապէս :

Եւ ահա կինը, երկաթեայ բազուկներու զուգընթաց, ոսկի նժարը ձեռքին, յափշտակուած իր վսեմ պաշտօնով, կը կրէ ձիթենին վերամբարձ, ձիթենին օծուն՝ իր քրմական մելանոյշ երգերով, ձիթենին միւռոնուած՝ իր միլիոնաւոր որդիներուն անդին արիւնով :

×

Դարերու քանդածը կը շինուի դարերով :

Կնոջ այրերու հետ հաւասարութեան իրաւունքը իրողութիւն է այլեւս : Իրաւունք եւ պարտականութիւն կեանքի բոլոր սահմաններուն վրայ հաւասարապէս : Կինն է կանգնած այրերու կողքին, առնական խրոխտ կեցուածքով, իր հայրերու, այրերու եւ եղբայրներու պողպատեայ թնճուկը մաքրելու համար, կնոջական փափուկ մատներով : Կինը՝ որուն ծնունդը « ամօթոյ նշան » համարուեցաւ իր իսկ հայրերէն, ժամանակի մեծամեծ իշխաններէն, պալատականէն թէ հասարակ քաղաքացիէն, կղերէն թէ աշխարհականէն, որոնց «վախ ու սոսկում» ազդած էր ան : Եւ զոր նախատինքի զանազան ձեւերով ուրացան կնոջ արժանապատուութիւնը :

Մէկըզմէկէ աւելի ընդվզեցուցիչ են օրինակները, աղջկան մը ծնունդի մասին. գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ ալ, մինչեւ այսօր, «աղջի՞կ է» հարցումը կուտան անձկութեամբ, ինչ որ կը մատնէ հեղինակին անորակելի տգիտութիւնը :

Եւ սակայն ծնաւ ու մեծցաւ աղջիկը, իր կամքէն անկախ : Եւ անպայման իր սիրելու կոչումով, սէր կապեց բոյսերու եւ կենդանիներու : Մայր չունեցողներուն մայր կը զգար ինքզինքը : Նուիրուեցաւ բարեգործութեան : Իր հեղահամբոյր բընաւորութեամբ, լուռ ու յարատեւ, պայքարեցաւ աղջիկը ամէն նախապաշարումի դէմ, որոնք միայն ժառանգականնիւթական մտահոգութենէ առաջ կուգային : Ու աղջիկը դարձաւ տանը ուրախութիւնը, ինչպէս մանչը դարձած էր ծնողքին պարծանքը :

Դարերը յաջորդեցին դարերու : Կինը մնաց անձնուէր (որակեալ ստրուկ) ծառայողի դերին մէջ, երբ ամէն ազդէ մարդասէրներու շքախումբ մը անհաշիւ թուղթ ու մելան սպառեց, սպառելով գրելու ամէն ձեւ ու եղանակ, կինը իր թմբիրէն արթնցնելու եւ իր կոչումին բարձրութեան հասցընելու համար, այն խորունկ համոզումով թէ կինը ստորադաս դիրքի մէջ պահելով, աշխարհն ու մարդկութիւնն էր որ կը զրկուէր յառաջդիմութեան եւ խաղաղութեան կարօտ վիճակէն : Հետեւաբար, անհրաժեշտ էր կինը հաւասարեցնել այր մարդուն, բայց հաւասարութեան տարբերութեանց մէջ : Այս եղաւ վերջին կարգախօսը : Կինը ազատագրելէ ետք միայն կարելի պիտի ըլլար ճանչնալ անոր բուն դիմագիծը : Աղջիկը զինուած իր աննման սէրերով, այր մարդու կողքին, տարած էր առաջին յաղթանակը, եւ մարդկային ամէն օրէնքէ մերժուած այդ «տկար» արարածը, նմանը չտեսնուած իր կնոջական զօրութեամբ, օրէնքները տապալեց եւ սկսաւ բարձրանալ առաքինութենէ առաքինութիւն, տառապանքէ տառապանք : Ու խորտակելով բոլոր թշնամի դիմադրութիւնները, հիանալի շարժումով մը կիներու կացութեան մէջ մեծ փոփոխութիւն առաջ եկաւ : Սկսաւ կիներու զարգացման յեղաշրջումը բոլոր յառաջադէմ երկիրներու մէջ : Բացուեցան համալսարաններու դռները կիներու առաջ որոնք ծարաւի էին ուսման եւ գերութեան : Կիներու եւ այրերու հաւասար կրթութեամբ, աստիճանաբար ճշդուեցաւ երկու սեռերու բնութեան տարբերութիւնը : Ու այլեւս կիները վայելեցին իրական անկախութիւն մը : Բարձրը դիրքեր գրաւեցին լրագրութեան մէջ, եղան օրէնսդէտ, երդուեալ դատարաններու անդամ : Կիներ որոնք հրատարակութիւններով կնոջ շահերը պաշտպանեցին անխիղճ շահագործողներու դէմ : « Ոտքը շղթայակապ մէկու մը ընթացքէն իր արագութիւնը դատել անիրաւ է » : Ու քալեց յաճաջացաւ կինը յարատեւ : Իր հանճարեղ սրտին շնորհիւ ընկերական կեանքի մէջ գործեց բարձր իշխանութիւններու հետ, յանուն ժողովուրդի եւ մարդկութեան, իր սէրը բարձրացնելով դիւցազնական վսեմութեան : Եւ ահա կինը, սիրոյ խորանին այդ դեղեցիկ զոհը, իր ձեռք բերած ազատութեան եւ կրթութեան շնորհիւ, ցաւալի պայքարի մը մատնուեցաւ : Կինը կրթուելով, ինքզինքը հեռու զգաց կնոջական կոչումէն ու դարձաւ յաւակնոտ, թշուառ ընդհանրապէս : Դարձաւ այրուկին : Այրերէն չըգնահատուած ու չքաջալերուած կինը, այր մարդոց յատուկ աշխատանք գտաւ իր ապրուստը հայթայթելու համար, տնտեսական անկախութիւնը խարիսխ համարելով սեփական անկախութեան : Ու կինը նմանեցաւ թաղարէն պոկուած եւ օտար դաշտի մէջ նետուած ծաղիկի մը ու կերպարանափոխ եղաւ ան, չկարենալով ըմբռնել թէ ինչ բանի սահմանուած է ինքը :

Այսպէս ընկերային կեանքի դռները բաց գտնելով իր առջեւ, իբրեւ այրերու լաւագոյն ազդակ, կինը քաջալերուեցաւ արտաքին աշխարհէն : Կնոջ օժանդակութեան շնորհիւ պատերազմները աւելցան : Պատերազմներու շնորհիւ բարձրացաւ կնոջ դիրքը : Ապրուստի հարկը շատ հեռուները տարաւ կնոջ պաշտօնին գաղափարը, անցնելով բընական ամէն սահման : Ու կինը դարձաւ թափառական : Դարձաւ «զինուորեալ» կեանքի բոլոր սահմաններուն վրայ հաւասարապէս : Ու, դէպքերու յաջորդականութեամբ որ կը ձեւաւորէ մարդուն եւ իրերու կեանքը, դուրսը մնաց կինը : Այրի կինը հարկադրուեցաւ նետուիլ իր բոյնէն դուրս, նուիրուիլ հացին : Խամրեցուց իր դարուն կեանքը, ապրեցնելու համար իր զաւակները : Տունէն դուրս ելաւ կինը, հետեւելով իր սրտին, խնամեց եւ սփոփեց իր հիւանդ եւ կարօտ եղբայրները, մայրական անհուն սիրով ու զոհաբերութեամբ : Եւ միշտ կինը, պատերազմներու աւերներուն շնորհիւ մնալով ծառայելու իր դերին մէջ, անսպասելի արագութեամբ մը ձեռք բերաւ իր ազատագրումը :

Կնոջ՝ իր կոչումին տիրանալու սկիզբն եղաւ աշխարհի ամենամեծ յեղափոխութիւնը : Քրիստոնէութիւնը անուղղակի կերպով օգնեց կնոջ կացութիւնը վերականգնելու : Փոխադարձաբար, քրիստոնէութիւնը իր դարաւոր գոյութիւնը կը պարտի կնոջ : Յեղափոխութիւնը սկսած էր : Ստրուկ եւ անարգուած կինը, այն « կինը որ թունաւոր եւ իժէն աւելի դառն» էր, ի պատուի եղաւ : Յիսուսի վարդապետութեան ամէնէն զօրաւոր դաշնակից՝ կիները կը համարուէին, պարզ սուրբերէն ալ վեր : Զինուորեալք տեառն զօրութեանց» : Ու յենած իր հաւատքին, ոտքի կանգնեցաւ կինը, իբրեւ ամբողջ ժողովուրդ մը : Հարիւրներով, հազարներով կը մարտիրոսուէին, գերազանցելով այրերը : Քրիստոնեայ կիներու բանակը սկսաւ պայքարիլ հեթանոս կիներու դէմ : Մրցումը սոսկալի էր : Յաղթանակեց սէրն ու զութը : Մեծահարուստ տիկիններ՝ ծպտուած գերիի հագուստներով, կերակուր կը տանէին բանտարկուած քրիստոնեաներու : Ու հակառակ իրեն վերագրուած ամբաստանութեանց, կինը հանդիսացաւ առաքինութեան տիպար մը, յարգանք ներշնչելով զօրաւոր սեռին : Գողգոթայի վէրքերը պաշտել ու վազած արիւնը համբուրել սորված կինն էր որ սորվեցուց դիւցազնանալ, յանուն քրիստոնէութեան : Այս եղաւ առաջին շրջանը ուր այրերը խորհեցան կինը համարիլ հաւասար այր մարդուն :

ԱՆՆԱ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

(Շար.)

ԷՋԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՓԵՐԱՅԻ 100ԱՄԵԱՅ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

«ԱՆՈՒՇ»Ի ՄԱՍԻՆ

(ՅԱՊԱՒՈՒՄՆԵՐՈՎ)

Թումանեանի անմահ «Անուշ»ը իր ազգային – կենցաղային վաւերականութեամբ ու համամարդկային գաղափարներով, զգացմունքների խորութեամբ եւ արտայայտման անկեղծութեամբ, կերպարների բանաստեղծականութեամբ եւ երաժշտականութեամբ ... հայ դրականութեան այդ անզուգական զարդը մեծ դեր է խաղացել հայ երաժշտութեան զարգացման գործում : Դրա համար էլ « Անուշ »ի երաժշտական կեանքի իւրաքանչիւր էջ հայ երաժշտութեան պատմութեան տեսակէտից որոշակի հետաքրքրութիւն ունի :

Յայտնի է, որ երաժշտա – բեմական մտայղացումով առաջինը «Անուշ»ի նիւթին է դիմել Կոմիտասը, այնուհետեւ Եղիշէ Պաղտասարեանը, ապա Արմէն Տիգրանեանը, որին եւ վիճակուեց աւարտուն օփերա ստեղծելու պատիւը եւ, վերջապէս, Վարդան Սարգսեանը : Բնորոշ է, որ չորս մտայղացումներն էլ ծագել են պոեմի երկրորդ՝ վերջնական խմբագրութեան լոյս տեսնելուց յետոյ, մի քանի տարուայ ընթացքում եւ իրարից անկախ, Էջմիածնում, Մոսկուայում, Ալեքսանդրապոլում եւ Կ. Պոլսում :

Առաջին երեքի պատմութիւնը բաւական լուսաբանուած է, սակայն քիչ բան է յայտնի է Վ. Սարգսեանի մտայղացման ու դրա իրականացման վերաբերեալ :

Յ. Թումանեանի պոեմի հատուածների վրայ գրուած Վ. Սարգսեանի երաժշտութիւնը մտայղացուած չէ որպէս օփերա, դրանք առանձին երգեր են : «Անուշը» պէտք է բեմադրուեր որպէս երգախառն տռամ :

Մինչեւ այժմ «Անուշ» օփերա ձեռնարկած հայ հեղինակների համար մի բան ընդհանուր է եղել, բոլորն էլ այն մը տայղացել են որպէս երգային օփերա, օփերան որպէս երգերի շարք, երգը՝ որպէս հերոսների հոգեբանութեան ու հոգեվիճակի, ինչպէս նաեւ «պոեմի» բովանդակութեան բացայայտման միջոց : Վարդան Սարգսեանը նոյնպէս դիմել է երգային ձեւին :

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Ծերունին դուրս ելլելէ ետքը, գէշ աղէկ տեղաւորուեցանք սնտուկի մը վրայ, մինչ պատանին, մեր դէմը, ուռկաններու կոյտի մը վրայ բազմեցաւ :

— Տղաս, ըսաւ Հաղգը պէյ, խօսքը պատանիին ուղղելով, այս տիկինը քու երկու սիրելի ընկերներուդ, Զէքիի ու Արիֆի մայրն է, եւ կ՚ուզէ որ քու բերնէդ լսէ ամբողջ պատմութիւնը զոր երէկ ինծի պատմեցիր. ուստի ծայրէ ծայր անդամ մըն ալ կրկնէ, առանց բան մը ծածկելու... ինչպէս ըսի քեզի, ալ վախնալիք բան մը չունիս եւ քու անձիդ ապահովութիւնը երաշխաւորուած է... քանի մը ժամէն պիտի մեկնիս այս անիծեալ տեղէն ու ալ ազատ պիտի ըլլաս գազանին ճիրաններէն :

Զաւակներուս, Զէքիի ու Արիֆի անուններուն յիշատակութիւնը լսելով, խորին յուզում մը զգացի եւ սիրտս սկսաւ անօրինակ սաստկութեամբ մը բաբախել, բայց եւ այնպէս հզօր ճիգ մը ըրի չտկարանալու համար : Պատանին վեհերոտ ակնարկ մը պտըտցնելէ ետքը իր շուրջը սկսաւ հետեւեալ պատմութիւնը ընել.

— Շաբաթ առտու կանուխ Սկիւտարէն իջայ, ժամանակին դպրոցս գտնուելու համար, երբ կամուրջ ելայ, ոստիկան մը ու լրտես մը քովս գալով զիս հրաւիրեցին իրենց ընկերանալու, ըսելով որ մէկ քանի տեղեկութիւններ պիտի հարցնէին : Թէեւ կասկածեցայ եւ մտածեցի ընդդիմանալ, բայց այդ երկու անձերը այնքան քաղաքավարութեամբ եւ ակնածանքով կը վարուէին հետս, որ ի վերջոյ խոհեմութիւն համարեցայ հետերնին երթալ, մտածելով որ դիմադրութիւնը դուցէ անօգուտ տեղը վիճակս պիտի ծանրացնէր, մանաւանդ որ իրենք ալ մէկ քանի անդամ կրկնեցին թէ քառորդի մը խնդիր էր երթալ ու վերադառնալս :

Միասին կառք մը մտանք եւ ուղղուեցանք Զապթիէի դուռը, ուր զիս առաջնորդեցին սրահ մը, պատուիրելով որ հոն սպասեմ մինչեւ որ փաշան գայ :

Ժամ մը ետք ոստիկան մը եկաւ եւ զիս ոստիկանութեան նախարար Շէֆիք փաշայի քով առաջնորդեց : Փաշան անունս, հօրս անունը, ծննդավայրս ու տարիքս հարցնելէ ետքը, — «Այո, ըսաւ, ճիշդ մեր փնտռած դպրոցականն ես» — «Ուրիշ հարցում մը ունի՞ք ընելիք, հարցուցի : — «Ոչ», պատասխանեց : — «Ուրեմն կրնա՞մ մեկնիլ» : Փաշան փոխանակ պատասխանելու, զանգակը հնչեցուց ու ոստիկանական պաշտօնեայ մը կանչել տուաւ որուն հետ ցած ձայնով քանի մը խօսք փոխանակեց : Յետոյ պաշտօնեան քովս եկաւ եւ ըսաւ. — «Եկուր ինծի հետ» : Երբ դուրս ելանք, ոստիկան մը ընկերացաւ մեղի եւ երեքս մէկ իջանք վարի բակը :

— «Միթէ այլեւս վարժարան չե՞մ կրնար վերադառնալ, արդէն ուշ մնացի», հարցուցի պաշտօնեային :

— «Հոգ մի ըներ, կը վերադառնաս, պատասխանեց պաշտօնեան, միայն թէ տակաւին պզտիկ գործողութիւն մըն ալ կայ կատարուելիք :

Այս ըսելով՝ նշան ըրաւ հոն գտնուող պարապ կառքի եւ երեքս մէկ մէջը մըտնելով ճամբայ ելանք : Ի զուր, կառքին մէջ ուզեցի հասկնալ այս անակնկալ ձերբակալումին պատճառը, որովհետեւ փաշան որեւէ հարցում չէր ուղղած ինծի եւ գոհացած էր միմիայն ինքնութիւնս հասկնալով, բայց պաշտօնեան չուզեց բացատրութիւն մը տալ, հաւանօրէն ինքն ալ բան մը չէր գիտեր : Կառքը մեզ բերաւ Սարայ Պուռնուի ծովեզերեայ զօրանոցը : Հոն վար իջանք եւ զիս առաջնորդեցին բանտի նման փոքրիկ խուց մը եւ դուռը վրայէս կղպեցին, առանց որեւէ խօսք ուղղելու : Կասկածն ու մտատանջութիւնը պաշարած էին զիս, բայց ի՞նչ կրնայի ընել... կէսօրին մօտ խցիկին դուռը բացուեցաւ եւ պահապան մը հաց մը եւ կուժ մը ջուր դրաւ գետնին վրայ ու կրկին դուռը կղպելով մեկնեցաւ :

Ժամեր անցան, իրիկուն եղաւ, մութը կոխեց եւ տակաւին ոչ ոք երեւցաւ : Սպասումէ ու մտատանջութենէ վաստակաբեկ, երկնցայ գետնին վրայ ու քունս տարաւ : Կէս դիշերին մօտ էր երբ յանկարծ դուռը բացուեցաւ եւ երեք հոգի, որոնց մէկուն ձեռքը լապտեր մը կար, երեւցան սեմին վրայ. իրենցմէ երկուքը քովս մօտեցան, թեւերս կռնակիս կապեցին եւ ըսին. — «Քալէ տեսնենք» : Մութ նրբանցքէ մը անցնելով հասանք ծովեզրը քարափին վրայ, ուր խոշոր նաւակ մը կը սպասէր : Նաւակին մէջ արդէն ութ-տասը հոգի կը նշմարուէին... զիս ալ հոն մըտցուցին : Առաջ, մութին մէջ, չէի կրցած հոն գտնուողներուն դէմքերը որոշապէս տեսնել, բայց անդամ մը որ նաւակ մը տայ իսկոյն ճանչցայ ընկերներս, զինուորական վարժարանի աշակերտները...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(131 – Շար.)

ԳՅՈՒՏԱՎԱՃԱՌ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՐՈՋ ՎԱՀԱՆ ՔԱՐՊԵՏԵԱՆ

ՆՈՐ ՏՈՒՆ ԵՒ ԽԱՆՈՒԹ

ՀԱՍՑԵ ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ՍԵՆՅԱԿՆԵՐՈՎ

ՊԱՏՐԱՍՏ Է ԸՆԴՈՒՆԵԼ ՀԱՒԱՏԱՑՅԱԼՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Պիւքիւճեան եւ զաւակները, Օր. Տիգրանուհի Ապաճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ապաճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մարտիկ Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Էօզ – Զիլինկիր (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Թէքեըլտըզ (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Թանրըկէօրիւր, Տէր եւ Տիկին Արա Գափամաճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Արթօ Թէքեըլտըզ (Պոլիս) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօրաքրոջ, մեծ մօրաքրոջ, ազգականին եւ բարեկամին՝

ՕՐ. ԻՆԹՈՍ ԵԱՂՃԵԱՆի

(Բնիկ Պոլսեցի)

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 23ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի, (Մայիս 29) ժամը 15ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը խնդրուի ներկայս իբրեւ մահազդ ընդունիլ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու համար: Ծընողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 Ռիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան այժմէն իսկ պէտք է դիմեն հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY

Հեռաձայն — 927 – 01 – 72:

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

եւ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24, 1915

Հեղինակ

ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պահանջներու գոհացում տալու համար, Բ. տպագրութիւն մը լոյս տեսած է որ կը ծախուի Հրանտ – Սամուէլի, Բալուեանի (Փարիզ), Ծերիկեանի (Մարսէյլ), գրատունները եւ հեղինակին մօտ.—

77, Rue Robert Dupont
92 — ASNIERES
Tél.: 733-11-00

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը: Գրատունը Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը:

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն: Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ:

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած):

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրուածը կը գտնէք:

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հ. Բ. Ը. Մ.

Փարիզի մէջ այս ամսուան վերջը տեղի ունենալիք Հ. Բ. Ը. Միութեան Համագումարը եւ յարակից հանդիսութիւնները յետաձգուած են ծանօթ աննախատեսելի պատճառներով:

Նոր թուականը պիտի յայտարարուի յետագային:

Ինքնաշարժին վիճակահանութեան տոմսերուն վաճառումը կը շարունակուի: Վիճակահանութեան տեղի ունենալիք թուականը յառաջիկային պիտի ծանուցուի:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

« ԻՆՉՈ՞Ի »

Հոգեբանական ողբերգութեան ներկայացումը, որ տեղի պիտի ունենար Չորեքշաբթի Մայիս 29ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԷՍԻՆ.— Վասպուրականի հերոսամարտի 53րդ տարեդարձը կը տօնուի Յունիս 9ին: Կը խնդրուի Տէսինի կազմակերպութիւններէն եւ միութիւններէն նկատի ունենալ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Համախարբ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէնթ Անթուան, Կարտանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս 7ին, Կիրակի օր: Ֆապրը Կուլի ծառաստանին մէջ:

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառպօնիէրի շքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

×

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի համերգը Դեկտ. 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսը Յունիս 30, Կիրակի:

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի 20 Յունիս, մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուագախումբին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Les Monuments Arméniens du IVe au XVIIe siècle

par

EDOUARD UTUDJIAN

Ed. A. MORANCÉ — Paris
Prix 49 Fr. chez l'auteur
94, Rue St. Lazare — PARIS (9e)

travaux de peinture et de décoration de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22, rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով:

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 23ին, Մոնմորանսիի ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ԵՐԵՔ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Երեք ճամբորդութիւնները ալ երթ ու դարձ օդանաւով, լաւագոյն պայմաններու մէջ:

ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզէն մեկնում՝ Յուլիս 31ին, վերադարձ՝ Օգոստոս 16:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզէն մեկնում՝ Օգոստոս 3, վերադարձ՝ Օգոստոս 19:

ԵՐՐՈՐԴ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ.— Մեկնում Փարիզէն՝ Սեպտեմբեր 11ին, վերադարձ Սեպտեմբեր 27ին:

ՄԻԱԿ ԳԻՆ՝ 1950 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOUR

22, RUE DU 4 SEPTEMBRE — Tél. RIC. 77-40 — CCP 5974-66 PARIS

ուր կարելի է անձամբ դիմել Կ. ՈՒՆՃԵԱՆի, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ ցերեկէ ետք ժամը 15–18:

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի, 13, Ռիւ տը Ֆար, ժամը 15էն 18 (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝ 48 – 94 – 75):

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆԻ, 154, Ռիւ Պարապան: Հեռաձայն 60 – 01 – 11:

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆի — ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱՅԵԱՆԻ:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է ··· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro: Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél.: GRE. 09-47

11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél.: STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր: Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոնոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը:

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
28
ՄԱՅԻՍ
MARDI
28 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11221 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.221

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ՓՈՂՈՑԸ ԿԸ ԽՕՍԻ

Շատ դժուար է անշուշտ հասկնալ թէ խնպէս ի՞նչ պատահեցաւ, յանկարծ, Ֆրանսայի:

Տասը տարի է, երկրին Նախագահը եւ Վարչապետը ամէն առթիւ կը նկատէին, գոհունակութեամբ, թէ երբեք Ֆրանսան այսքան կայունութիւն չէ արձանագրած իր քաղաքական կեանքին մէջ, ոչ ալ այսքան վարկ վայելած օտարներու յօտ:

Ապիկա պատճառ էր նաեւ որ ղօր. տը Գոլ կարենայ ապարէպէ կարգալ Ատլանտեան կազմակերպութեան եւ Մէյցեալ Նահանգներուն, փորձէ իր տեսակէտը պարտադրել Հասարակաց Շուկային, նէդ դէ Վորս. Մէյթիւնը արեւելեան երկիրներու հետ իր չփումներով, ճանչնայ համայնավար Չինաստանը եւ վերջապէս՝ չվարանի Խորհրդէը դատապարտելէ, խանդավառելով Արաբները:

Ներքին ճակատի վրայ, կռճնած այն համբաւին, զոր կը վայելէ 1940 Յունիս 18ի իր կոչէն ի վեր, տը Գոլ հետեւելով իր կառավարութիւնը, երկրորդական գծի վրայ ձգեց Վորհրդարանը, խուսափելով անոր հետ խօսելէ կենսական հարցերուն շուրջ ու ձգձգեց ան հրաժեշտ բարեփոխումներ, աշխատանքի եւ համալսարանական մարզերուն մէջ:

Հաւանաբար այս ամբողջին ծանր հաշուեցոյցն է, զոր այսօր պարտի վճարել վարչաձեւը:

Նէչտնք, թէ ի յառաջադունէ միայն խանդավառութիւն կրնայ պատճառել եւ բիւրաստղութեան մը պոռթկումը, ուսանողութեան մը վրդովումը: Շարժումը վարակիչ ոգեւորութիւն մը ստեղծած էր: Ձեռնակ գլուխով փրոֆեսէօրներ, Նոպէլեան մրցանակաւորներ կողք կողքի իրենց աշակերտներուն հետ, կ'ուզէին փոխել համալսարանական մաշած դրութիւն մը: Ամէն մարդ համաձայն էր: Բայց, յանկարծ, միայն բարեփոխում պահանջող այս ուսանողութիւնը խեղդուեցաւ ուրիշ շարժումներու մէջ: Հարցերը փոխուե – ցան եւ գարձան քաղաքական, ոլոկաններ իրարու յաջորդեցին, համալսարան եւ թատրոն գարձան հանրային վիճաբանութեանց օճախներ, փողոցներ քանդուեցան, կառքեր կրակի տրուեցան, պանկէներ բարձրացան, անտեսուեցան ուսանողական այն յանձնախումբերը, որ լուռ ու մունջ ծրագիր կը պատրաստէին զանազան համալսարաններու մէջ:

Խօսքը տրուած էր փողոցին:

Փոքմուու շարքային, փորժ Սեկի, առաջին օրէն ղէպ վտանգը: Մոսկուա արձակած էր «լա»ն եւ Սեկի գիտէր իր երկին եղանակը: Զինական եւ այլ հոգեբանական սպառնալիք մը տեսաւ եւ բանուորը հեռացուց ուսանողէն:

Ու տաղնապը բաժնուեցաւ երկուքի՝ բանուորական եւ ուսանողական: Առաջինը ոչ կամ կանուխ լուծումի մը կը յանգի, փոխարժք գիջումներով: Սեկի ծանօթ է Մօրիս Թորէզի խօսքին՝ «պէտք է վերջացնել գիտնալ գործադուլ մը»:

Կայ սակայն երկրորդը, որ օրերու ընթացքին այլասերեցաւ կը մնայ բուն ուսանողներուն գանել իրենց ճամբան ու պարտադրել իրենց տեսակէտները, երբ անոնք գրական են ու չինարար: Ձմխրուքի մը ընել չուզող կարգախօսներու մէջ, չքանդել ամէն բան երբ գեռ չինել չեն գիտեր, չկարծել որ ընկերութիւն մը փոխելով, մարդը կարելի է փոխել:

Դառնացած ձերունին կ'ըսէր ամերի – կացի նոր գեսպանին թէ «ապագան Ա – ռուծոյ է», բայց դժուար է գիտնալ թէ որո՞ւ է ապագան, երբ փողոցը կը խօսի:

«ՅԱՌԱՋ»

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾ ՄԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԱԻ

ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ՅԱՋՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ՆՈՐ ՅՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ օր ժամը 3ին կր սկսէին խօսակցութիւնները նախարարապետ Փոմ – փիտուի եւ սենտիքաններու ներկայացուցիչներու միջեւ: Բացի չորս սենտիքաններէն, ներկայ էին նաեւ գործատիրու – թեան Ազգ. Խորհուրդի նախագահը եւ կարգ մը դէմքեր:

Բանակցութիւնները դժուար էին եւ ոչ ոք յոյս ունէր թէ անմիջական կարգադրութիւն մը կարելի էր յուսալ: Նիստերը կը չարունակուէին գրեթէ առանց ընդհատումի եւ վերջապէս երկուշաբթի առաւօտ ժամը 7,50ին (ամբողջ գիշերը տեւած էր նիստը) նախարարապետ Փոմփիտուի կը կարդար համաձայնութեան նախագիծը: Այս նախագիծը պիտի վաւերացուի չորեքշաբթի կամ հինգշաբթի, երբ սենտիքաններու պատասխանատուները, պարզելէ եաք համաձայնագրին տարամագրութիւնները բանուորներուն, առնեն անոնց համաձայնութիւնը:

Նախարարապետը չէշտեց թէ ձեռք ձգուածը չատ կարեւոր է, նոյնիսկ եթէ սենտիքանները որոչ վերապահութիւններ ունին դեռ եւ պահանջներ:

Փոմփիտուի յայտնեց երկուշաբթի առաւօտ ժամը 8ին թէ համաձայնագիրը կը նախատեսէ հետեւեալ կէտերը.—

Սմիկը (երաշխաւորուած նուազագոյն ամսական) կը բարձրանայ ժամական 3 ֆրանքի: Հանրային եւ ազդայնացած հաստատութեանց մէջ, ամսականները 7 առ հարիւրի յաւելում մը կը կրեն Յունիս 1ին եւ 3 առ հարիւր Հոկտեմբեր մէկին:

Աշխատանքի ժամերու համար, կը նախատեսուի որ տարիներու ընթացքին (սահմանափակուելու համար չաբաթական 40 ժամի, այն հաստատութեանց մէջ ուր ներկայիս 48 ժամ է կամ աւելի) կարգադրութիւններ պիտի ըլլան:

Գործատիրութեան Ազգ. Խորհուրդը ընդունած է նաեւ քննել հանգստեան կոչուելու տարիքը (60 կը պահանջուէր): Կառավարութիւնը կը խորհի նաեւ յատկացում մը ընել ընտանեկան նպաստներու 3 կամ աւելի զաւակ ունեցող ընտանիքներուն: Որոչ բարեփոխման պիտի ենթարկուի նաեւ «միակ ամսականի» պարագան (ընտանիքներ ուր կինը չաշխատիր): Հոկտեմբեր մէկէն յաւելում պիտի կրէ ծերերու տրուած նպաստը: Շատ կարեւոր փաստաթուղթ մը պատրաստուած է նաեւ սեմնտիքալ իրաւունքին համար, գործատեղիներու մէջ: «Ցեղաշրջում մըն է եթէ ոչ յեղափոխութիւն մը», ըսաւ Փոմփիտու այս առթիւ:

Տակաւին պիտի քննուին եկամուտի տուրքի պայմանները եւ այլ հարցեր: Կառավարութեան նախաձեռնութեամբ, գնումի կարողութեան չուրջ խօսակցութիւններ պիտի ըլլան 1969 Մարտին եւ այնուհետեւ ամէն Մարտի:

Փոմփիտուի համար ինչ որ պատրաստուած է արդէն արդիւնաբեր աշխատաքն մըն է: Ցիշենք նաեւ թէ սենտիքաները կ'ուզէին որ վճարուին գործադուլի օրերը: Այս առընչութեամբ տրուած է հետեւեալ որոչումը՝ ներկայիս պիտի վճարուին ամսականներու կանխավճարնե – րը իսկ գործադուլի օրերը մինչեւ Դեկտ. 31 պիտի հաստուցուին զանազան ձեւե – րով, այսինքն դլխաւորաբար յաւելեալ ժամերով կամ տօնական օրերու աշխատանքով:

Փոմփիտու ըսաւ նաեւ թէ Ֆրանսական Գործատիրութեան Ազգ. Խորհուրդը նը – կատել առած է թէ տրուած որոչումները ծանր պիտի ազդեն երկրին տնտեսութեան վրայ:

Ինչ կը վերաբերի Ընկերային Ապահովութեան հրամանագիրներուն, որոնց ընդունումը կը պահանջէին բոլոր սենտիքաները, հետեւեալ միջին ճամբան գտնուած է: Կառավարութիւնը մերժած է առաջարկուածը, բայց յայտնած թէ տրամադիր է Ազգ. Ժողովի վիճաբանութենէ նիւթը դարձնելու եւ ի հարկին բարեփոխում ընդունելու:

Եզրակացութեան մէջ, Փոմփիտու չէշտեց տրուած որոչումներու կարեւորութիւնը եւ ժողովին բացառիկ ծանրակշիռ բնոյթը:

Սենտիքաները բոլորովին գոհ չեն եղածէն: Սէ–ժէ–թէի կողմէ, Սեկի յայտնեց թէ եթէ ոչ ամբողջական գոնէ մասնակի լուծում մը գտնուած է: Ներկայիս արդէն բոլոր ներկայացուցիչները սենտիքաներու գործատուն գործատուն կը չրջին բանուորներուն պարզելու համար ինչ որ ձեռք ձգած են: Ամէն պարագայի մէջ տակաւին գործադուլը չի կրնար գադրիլ եւ նոյնիսկ ամէնէն լաւատես հեռանկարով, եթէ նախագիծը վաւերացուի, բնականոն կեանքը կրնայ վերսկսիլ միայն գալ երկուշաբթի:

× *Շաբաթ եւ կիրակի ընդհ. ձեւով հանդարտ էր երկրին կեանքը բացի Պորտոյէ, ուր չաբաթ գիշեր ծանր բախում – ներ պատահած են համալսարանին առջեւ:*

Նոր յոյց որոչած էր Իւնէփը երկուբշաբթի օրուան համար: Ժամը 17ին պիտի հաւաքուէին Կոպլէյն – Սէն Մարսէլ պողոտաներու անկիւնը եւ երթան Սթատ Շաւլէթի, մի թինկ մը ընելու համար: Այս յոյցին կը միանար Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ն բայց ոչ մէկ ուրիշ կազմակերպութիւն: Համայնավար սենտիքան ընդհակառակն կը հրահանգէր չմասնակցիլ: Յոյցին պիտի չմասնակցէր նաեւ «Մարտ 22ի» չարժումը բայց պիտի մասնակցէր մարզարանի հանրաժողովին: Յոյցին մասնակցելու կողմնակիցի չէր նաեւ Սնէսիւփը, արդարեւ Ալէն Ժեսմառ կը վախնայ որ փողոցի յոյցերը եւ անկարգութիւնները սարսափեցնեն ժողովուրդը, որ այդ պատճառով մը կոլի ի նպաստ քուէարկէ:

Ուսանողական միջազգային տան մէջ խօսած իր ճառին մէջ, Ժեսմառ դէմ արտայայտուած է Լիոնի մէջ ալ պատահած են (ոստիկանի մը սպանութիւնը): Շեչատած է այդ իրիկունը թէ իր ճառը անձնական բնոյթ ունի միայն:

× *Վերջին պահուն հասած լուրերու համաձայն, որոչ «կարծրացում» մը կայ բանուորներու մօտ, որոնք գոհացած չեն թուիր պատրաստուած համաձայնութեան նախագիծէն: Ցոաչոն, որ Ռենոյի բանուորներուն կը պարզէր եղածը, բողոքներ լսած է:*

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԱՄ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՍԷՆՏԻՔԱՆԵՐԸ

Շատ կը խօսուի ներկայիս ֆրանսական աշխատաւորական սենտիքաներու մասին, որոնց ձեռքն է երկրին կեանքին բնական – նոն ընթացքը եւ որոնց ուժը յայտնուեցաւ աւելի քան երբեք, վերջին տասը օրերուն:

Շահեկան է նախ նկատել թէ այս անդամ, սենտիքաները չէին որ գլուխն էին գործադուլի չարժումին, այլ հետեւեցան բանուորական որոչումներուն եւ արագօրէն տէր գարձան կացութեան: Այս առնչութեամբ, պէտք չէ նաեւ անտեսել թէ նոյնիսկ ընդհանուր գործադուլի ոչ մէկ հրահանգ տրուած է տակաւին եւ հակառակատոր երբեք այսքան ծաւալ ստացած չէր որեւէ գործադուլի չարժում:

Ասոնց գլուխը կը գտնուի կարեւորագոյնը՝ Աշխատանքի Ընդհ. Համադաչ – նակցութիւնը (ՍԷ–ժԷ–ԹԷ), որ գաշտնի չի պահեր իր համայնավար բնոյթը:

73 տարեկան է ՍԷ–ժԷ–ԹԷն եւ ունի մէկուկէս միլիոն անդամ: Այլ խօսքով, թէ՛ ամէնէն հինն է եւ թէ ամէնէն կարեւորը թուական գետնի վրայ:

Իր գլուխը կը գտնուի 41 տարեկան նախկին ուղեվար մը, որ առաջնակարգ դէմք գարձաւ վերջին օրերուն: Ալճի եւ կեդրոնի չրջանակներն իսկ համաձայն էին ընդունելու թէ աւելի քան իչխանութիւնը, ինչն էր որ առաջքն առաւ չատ ծանր դէպքերու, երբ վճռական կեցուածքով, բաժնեց բանուոր եւ ուսանող, ի հարկին գատապարտելով այս վերջինին երբեմն ծայրայեղ ելոյթները: Արդարեւ ժորժ Սեկի մեծ դեր խաղաց ու կը խաղայ ներկայ պայմաններուն մէջ, յանձն առնելով նոյնիսկ իր խոկ կազմակերպութեան աւելի «տաք գլուխներու» դժգոհութիւնները:

Սեկի այս պաչտօնէն գատ, է նաեւ քաղաքական պատասխանատու դէմք մը համայնավար կուսակցութեան մէջ, անդամ ըլլալով անոր Քաղաքական Բիւրոյին:

ՍԷ–ժԷ–ԹԷն երկար ժամանակի մը համար երեք հեռանկար ունի: Նախ՝ սահմանաչակները, աշխատանքը եւ աշխատանքի պայմանները: Ապա՝ գատերը, որոնց թիւը օրէ օր կ'աւելնայ եւ վերջապէս՝ երիտասարդները: «Մօտ մէկ միլիոն երիտասարդ, այս կամ այն ձեւով, առանց աշխատանքի է: Մինչեւ 1970, երկրին գործունեայ ժողովուրդը հարիւրէն 25ի չափ 25 տարեկանէն վար տարր պիտի ունենայ: Պէտք է գրաղիլ ասոնց – մով» կ'ըսէ ժորժ Սեկի:

Մինչեւ 1967, ՍԷ–ժԷ–ԹԷն դուրս ձգուած է սենտիքա–գործատէր բանակցութիւններէն: Մասնակի անգործութեան հատուցումէն ի վեր է որ Գործատիրութեան դուռները բացուեցան իր առջեւ: Ասիկա կը պարտի դլխաւորաբար ուրիշ սենտիքալի մը՝ ՍԷ. Էֆ. Տէ. Թէ. (Աշխատանքի ժողովրդավար Ֆրանսական Համադաչնակցութիւն), որ կոմմնակից է սենտիքաներու մէջեւ գործունէութեան որոչ միասնականութեան մը: Բայց չատ մը տարակարծութիւններ կը մնան երկու կազմակերպութեանց մէջեւ: ՍԷ–ժԷ.Թէի համար ժամանակը իրեն համար կ'աշխատի: Կարծիքն է նաեւ Սեկիի՝ յամառ եւ համբերող: Այդ ժառանգութիւնը ստացած է նախկին ընդհ. քարտուղարէն՝ Պլնուա Ֆրաչոն, 71 տարեկան, որու յաջորդեց:

(Յաջորդով՝ ՍԷ Էֆ. Տէ. Թէ.)

ԵՐԿՈՒ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

ԱՆՈՆՑ ՊԱՏՄԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔՆ ՈՒ ԻՄԱՍՏԸ

Հռովմայեցի մատենագիրը, Ովրատիոս, իր Արուեստ Քերթողականը կ'աւարտէ սա բառերով.

Laudator tempores acti

Այս բառերով Ովրատիոս կ'ակնարկէ հիւանդութեան մը, որ կը ճարակի առաւելապէս ծերերուն մօտ, երբ կ'ուրանան ներկան՝ գովեստն հիւսելու համար անցեալին, (իմա՛ իրենց ապրած օրերուն):

Հիւանդութիւնը ունի հակադիր երես մըն ալ, ճիշդ ինչպէս ոսկեդրամ մը, եւ վարակուածները կ'ուրանան անցեալը՝ գովեստն հիւսելու համար ներկային, (իմա՛ իրենց ապրած օրերուն):

Վերջին այս ախտերեւոյթը կը յիշեցնէ հաւկուրութիւնը, որու ենթականերուն տեսողութիւնը վերջ կը գտնէ՝ երբ մայրը կը մտնէ օրուան արեւը:

Անոնց համար, որոնք պատմութիւնը կը համարին իրականութիւն մը, անցեալը, ներկան եւ ապագան կը կազմեն ամբողջութեան մը ատաղձները: Գիրք մը, որ ներկան միայն ցոյց կուտայ, պատմութիւն չէ դեռ, վասնզի անարատ յղութեան հրաշքները եկեղեցիներու մէջ միայն կը պատմուին, բայց երբեք ժողովուրդներու կեանքին մէջ, երբեք Հայոց պատմութեան մէջ, որ անցեալ մը ունի՝ պատերազմներու մէջ թափուած արիւնով գրուած, սպառածները կենդանացնող քաղաքակրթութեամբ մը վկայուած, պապիւրոսներուն բոցէ լեզու տուող բարբառով մը աւանդուած:

Քրիստոսէ աւելի հին, անարատ յղութեան մաշած հէքեաթէն աւելի հին իրականութիւն մը, հայ ժողովուրդին պատմութիւնը, անխուսափելի պարտութիւններով եւ հրաշալի յաղթանակներով հիւսուած, մենք կը համարինք անցեալ մը՝ որ ներկայ է միշտ, եւ ներկայ մը՝ որ իր ուժը կ'առնէ անցեալէն, շարունակելու համար նոյն կամքը ժամանակներու յաւիտենականութեան մէջ: Այս կամքը կը կոչուի պահպանել հայ ժողովուրդին ինքնութիւնը, այդ ինքնութիւնը կը կոչուի ապահովել հայ ժողովուրդին ստեղծագործական կարելիութիւնները, այդ ստեղծագործական կարելիութիւնները կը կոչուին պահանջ դնել հայ ժողովուրդին աշխատանքի կենսական տարածութեանց:

Եթէ կ'ուզէք տարազել բոլոր այս պայմանները, ահա ձեզի կարճ, ճիշդ եւ զօրեղ տարազը, — ամբողջական Հայաստան:

Զիս չի գոհացներ տարազը, նուազ դիտական, զոր տուեր է նախորդ սերունդը, — Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան: Տրուած այդ երկու ստորոգելիներն ալ, պատմականօրէն անճիշդ եւ վիճաբանութեան հրաւէր կարծես, կը մատնեն մտածելու աճապարանք մը, դէպքերու այլեկոծութեան մէջ ակադեմական տարազը զոհելու մեղք մը, վերջապէս թերի բանաձեւում մը, կամ մեղանչում մը հանդէպ մեր պատմութեան:

Մենք ամբողջական կ'անուանենք այն Հայաստանը, որ հողով չէ միայն ամբողջացած, այլ եւ ժողովուրդով, որ ժողովուրդով չէ միայն ամբողջացած, այլեւ մշակոյթով, որ մշակոյթով չէ միայն ամբողջացած, այլեւ պատմութեամբ, այսինքն անցեալով եւ ներկայով, նաեւ ապագայ կարելիութեանց պայմաններու ապահովութեամբ: Ուրեմն պատմութիւն կը կոչենք այն ուժը, որ անցեալ է ստեղծած, ներկայ է կառուցած եւ կուտայ ապագայի ներշնչումը եւ երազը, միշտ ա՛լ աւելի կատարեալ, աւելի լուսաւոր, աւելի իտէալական յաւելում մը ընելու յուսադրութեամբ, հարուստ խոստումներով:

Ահա թէ ինչո՛ւ մենք կը մերժենք ոմանց Նոյեմբերեան թուականը, անով ըսկիզբ դնելու յաւակնութիւնները, երբ անարատ յղութեան քոյրերուն պատմած ձեւով՝ մեզի կը ներկայացնեն Հայաստան մը, որ կարծես ունեցած չըլլար անցեալ, որ կարծես ունեցած չըլլար Մայիս 28 կամ ազգային ցանկութիւններով պայքարող հին ժողովուրդի մը ոգորումներուն արձանագրութիւնը:

Մենք հաւկուր կը կոչենք, ուրեմն, անոնք որ Նոյեմբեր 29 կը տօնեն, բայց կը մերժեն տօնել Մայիս 28: Մենք «անարատ յղութեան քոյր» կը կոչենք անոնք որ կ'ուրանան Մայիս 28ի պատմութիւնը՝ յայտարարելով որ ծնած է արդի Հայաստանը առանց ունենալու հայր, որ Մայիս 28 կը կոչուի, առանց ունենալու մայր՝ որ նախասովետ. պատմութիւն կը կոչուի, եւ ոչ երբեք միայն ու միայն Լենինի ... ոչ իսկ խոստացածը: Արդարեւ, Հայաստան մը կար Լենինէն առաջ, Լենինի բարբառը խօսող ժողովուրդէն ալ առաջ:

Եթէ լերան մը երգով դինովցող մեր ժողովուրդը չկրցաւ իր շուքը տարածել եւ երկարել աւելի հեռուն քան այդ լերան շուքը, (այստեղ ըսելիքներ շատ կան, բայց կը վերապահեմ ուրիշ առիթներու), տափաստաններու բախտաւորութեամբ իր շուքը երկարած, մեծցած, վեցերորդ աշխարհամաս մը կազմելու չափ իրեն սահման դծած ժողովուրդի մը դրացնական պարտադրութիւնը, ուզենք թէ չուզենք, կ'ընդունինք՝ ինչպէս մեր նախահայրերը նմանօրէն ընդունած էին, հաշտուելով պարթեւական Հայաստան, հռովմէական Հայաստան, բիւզանդական Հայաստան, արաբական Հայաստան կոչուած իրականութեանց հետ:

Այսօր, սակայն, մէկ բան կ'աւելցնեմ. — Լերան շուքը սահման մը ունի, չի կըրնար երկարիլ տեսողութեան մը ընդգրկած ատրածութենէն անդին: Եթէ Մեծն Տիգրանի դծած սահմանները ուզէք ներկայացնել այս տեսութեան հակափաստ, ձեզի կը յիշեցնեմ Միհրդատ Եւպատորը, հանճարեղ այդ Պոնտացիին դաշնակցութիւնը: Լեռը դուք չէք կրնար երկարել, հովանոցի մը դերէն աւելին չի կրնար տալ լեռը: Խորենացիին խօսքն ալ, «սահման քաջաց զէնն իւրեանց», տափաստանն է որ կը հաստատէ: Լեռը շատ շատ դետ կը շինէ՝ ջուրերուն փախուստ պատճառելով դէպի դաշտ, դէպի տափաստան: Լեռը անիծուած է Սենաարի աշտարակէն ի վեր, կը բարձրացնէ դէպի երկինք, կը ցրուէ իր ուժերը, կը մղէ դէպի օտարութիւն: Ահա թէ ինչո՛ւ պակսած է աշխարհակալական տենդը մեր երակներուն մէջ: Եւ իրաւ, տափաստանն է, դաշտն է որ դէպի հորիզոն, դէպի անսահման հորիզոնը կը մղէ մարդիկը: Արդարեւ, տափաստան կը նշանակէ արշաւ, ձիարշաւ, վազք դէպի անծայրածիր հորիզոնները:

Իսկ մենք այն ժողովուրդն ենք, բանաստեղծ, որ լերան մը գագաթէն արեւածագ դիտելով ենք կշտացած, Աստուծոյ հետ խօսելով ենք գոհացած, արեւը առաջին անդամ տեսնելու բախտով մըն ենք պարծենցած, լեռներուն մէջ ու վայրի, չտաշուելիք ցեղերու մէջ Քրիստոս մը բերելու պատիւով մըն ենք ուռած:

Քիչ գրոցս այս խօսքերէն շատ հասկըցէք դուք:

Բայց կ'ուզեմ որ հասկնաք նաեւ, հասկըցնէք նոյնպէս, Արաքսի ափերուն վրայ ըլլայ թէ Սէն գետի ափերուն վրայ, թէ Հայոց պատմութիւնը սըմսարներուն ծախելիք ապրանքը չէ, մարշէ – նուարի մասնագէտներուն աւանդած ուսումը չէ, Նոյեմբեր 29 տօնելով «Հայաստանասիրութեան» վկայական ստանալու նիւթ չէ, զբօսաշրջիկներու կարաւան կազմելու համար բէքլամի ցուցատախտակ չէ, մեղաւոր ծրագիրներով ներգաղթ սարքելու վարպետութիւն չէ:

Ես որ վարժութիւնն ունիմ աւանակը կոչելու աւանակ, եւ իմաստունը՝ իմաստուն, ահա կ'ըսեմ անոնց որ չեն մասնակցիր Մայիս 28ի տօնակատարութեան՝ մասնակցելու համար Նոյեմբեր 29 քառնավալին (կ'ակնարկեմ հանդէսին ձեւին). — Նոյեմբեր 29 կ'ընդունիմ հանդուրժելի՝ դէպքերու եւ ժամանակի պարտադրութեամբ, ինչպէս կը հաստատէ Դեկտեմբեր 2ի փոխադարձ հասկացողութիւնը (ետքէն եղծուած ու կեղծուած), այն համակերպութեամբ(*), զոր ցոյց տուած են մեր նախահայրերը հանդէպ Տիգրոնի, Հռոմի կամ Բիւզանդիոնի, բայց չեմ կրնար ընդունիլ, որ մոռցուի տօնել Մայիս 28 թուականը, առանց որուն՝ չեմ դիտեր թէ այժմ «Սովետական Հայաստան» կոչողները ի՞նչ պիտի կոչէին Երեւանի աւերակները՝ երբ Թուրքը անցնէր Մայիս 28ի յաղթանակը տանող հերոսներուն դիակներուն վրայէն:

Այսքան ազատ խօսելու, այսքան ազատ բանաձեւելու, հայօրէն արտայայտուելու համարձակութիւն չեմ տար ձեզի, ո՛վ Նոյեմբերեան «անարատ յղութեան ... եղբայրներ», (քիչ մնաց «քոյրեր» պիտի ըսէի՝ բայց պիտի չսխալէի):

Չեմ տար, չե՛մ տար, — համարձակութիւնը կը տեսնէք միայն մե՛ր ճակատին վրայ: Ձեզի կը մնայ պոռալ «սովետական Հայաստան»՝ ճիշդ ինչպէս պիտի համակերպէիք պոռալ «ռուսական Հայաստան»: Մեզի համար, ի՛նչ ստորոգելի ալ տաք Հայաստանի, ի՛նչ թուական ալ տաք Հայաստանով մեր պատմութիւնը շարունակելու մեր կամքին, Մայիս 28ը կը մնայ սկիզբ մը եւ յաղթանակ մը նոր օրերու մեր ցանկութեանց, Հայոց պատմութեան յառնող ոգիին համար:

Արդարեւ, տարիներ առաջ, այս թերթին ողբացեալ խմբագրապետը, այն ազատամտութեամբ եւ ազատախօսութեամբ՝ որ յատուկ էին իրեն, պատգամեց այստեղ «ծնունդ» անուանելով Մայիս 28 եւ «Մկրտութիւն»՝ Նոյեմբեր 29:

Կրկնամկրտութիւնը ապահովաբար թողլով վաղուան:

Դուք քաջ չէք, ո՛վ Նոյեմբերիկներ, դուք վախկոտ էք, ինչպէս պիտի ըսէր Պուշկին, եւ չէք կրնար արտասանել այս երկու թուականները, մանաւանդ «Մայիս 28», նո՛յն մեծարանքով, նոյնիսկ ի յարգանս Սարդարապատի անմահ հերոսներուն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այդ համակերպութիւնը չի նշանակեր թէ պէտք է հանդուրժել նաեւ, երբ էջմիածնի կաթողիկոսարանին ստացագիրները հրամայուին տպել միայն ռուսերէն լեզուով (այդ ստացագիրներուն Ֆոթոքոփին ունիմ քովս, — անցեալ տարի տրուած ստացագիր մըն է): Ինչո՛ւ զարմանալ, երբ կաթողիկոս մը իր գահակալութեան տարեդարձը տօնելով եւ Նոյեմբերեան թուականը յիշատակելով իր օրացոյցներուն մէջ, կը մոռնայ Մայիս 28 թուականը եւ էջմիածինը փրկող Սարդարապատի յաղթանակը:

ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՇՔԸ

Ամբողջ յիսնամեակ մը Մայիսեան պանծալի Յաղթանակը որակեցինք ՀՐԱՇՔ: Հրաշք, որովհետեւ աշխարհիկ հայեցումով, Հայութեան այս պատմաբարձէք սխրանքը մեկնաբանեցինք իրբեւ փաստացի հերքումը անկարելիութեան գաղափարին: Հրաշք նկատեցինք հայ պետականութեան վերականգնումը, որովհետեւ հայ քաղաքական եւ յեղափոխական միտքը չհամարձակեցաւ ձեւակերպել իր քաղաքական ծրագիրը եւ տենչերը ազգային պետականութեան առաջադրանքով եւ հեռանկարով:

Մայիսեան այս աննախընթաց իրագործումը հրաշք միայն յորջորջել կը նշանակէ անակնկալի մը դիմաց ապշահար, բերանաբաց մնալ, մեր ազգային անզօրութիւնն ու անկարողութիւնը հաստատել եւ վերագրել այդ՝ մեր հասողութենէն վեր անյայտ ուժերուն:

1918 Մայիսեան վեհապանծ եւ անկորընչելի յաղթանակը ոչ թէ հրաշք էր, այլ ապոկալիպս՝ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ: Յայտնութիւնը Հայութեան ազգային ներաշխարհի, հոն խլրտող թաքուն, աննընկալելի եւ անկշռելի ուժերուն, որ անկարելի յաղթանակներ կերտելու ներզօրութիւնը՝ փոթանսիէլ ունին: Մայիս 28ի նուաճումը մեր ներաշխարհի թաքուն ուժերուն առկայութիւնը յայտնաբերեց եւ քաղաքական դիտակցութեան սահմաններէն ներս թափանցեց: Վերջնապէս դիտակ դարձանք, որ Հայութիւնը ազգային պետականութեամբ հունցուած խմոր է, որ Հայութիւնը մինչ այդ լոկ ազգութիւն էր եւ հիմա պետական ազգ դարձաւ:

Առանց պետականութեան Հայութիւնը ազգութիւն է իր ուժականութեամբ, որովհետեւ ան կը ներփակէ ազգութեան մը բոլոր նախադրեալներն ու յատկանիշները: Հայութիւնը հոգեմտաւոր մի համատեղում է, որ իր մշակոյթով ինքնուրոյն է եւ մայր յատկանիշներով յատակորէն զանազանելի ուրիշ ազգութիւններէն: Մշակոյթ եւ ազգութիւն նոյն ստորոգութիւնն է: Համաշխարհային վերլուծող միտքը չէ կրցած զայն սահմանել եւ բնո-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Ամէնքս ալ այնքան սարսափած էինք, որ չէինք կրնար բերաննիս բանալ եւ իրարու խօսք մը ուղղել:

Նաւակը ճամբայ ելաւ եւ գնաց մօտեցաւ քիչ մը անդին, ծովուն բացը կեցող փոքրիկ շոգենաւի մը, որուն ծխնելոյզը կը մխար: Մեզ շոգենաւ մտցուցին եւ հոն տեսանք որ մեր ընկերներէն ուրիշ դպրոցականներ ալ կան, ամէնուն ալ թեւերը կապուած...: Հազիւ թէ ոտքերնիս շոգենաւ դրած էինք եւ ահա ճամբայ ելաւ եւ Սարայ Պուռնուէն գառնալով սկսաւ յառաջանալ Մարմարայի բացերը...: Ահռելի մղձաւանջ մը ամէնուս միտքը պաշարած էր ու կը զգայինք մեզի սպասող սոսկալի վախճանը, բայց մեր վրայ տիրած արհաւիրքը այնքան սաստիկ էր որ, ինչպէս ըսի, կարող չէինք բառ մը իսկ արտասանելու... պահ մը աչքս շուրջս պտըտցուցի եւ տեսայ որ ինձմէ քիչ մը անդին կեցած էին Զէքի ու Արիֆ պէյերը, տիկնոջ զաւակները, ինչպէս քիչ մը առաջ ըսինք, իմ լաւագոյն եւ սիրելի ընկերներս: Գերագոյն ճիգ մը ընելով մօտեցայ իրենց եւ ըսի.

— «Ո՞ւր կը տանին մեզ:

— «Ծովուն յատակը, մեր անյայտացած ընկերներուն քով, պատասխանեց Զէքի պէյ, խեղճ մայրերնիս...:

«Եւ երկու եղբայրները սկսան արտասուել լռիկ:

«Քիչ մը անդին կեցած էր նաեւ Օսման պէյը, ձեր զաւակը, նոյնպէս սարսափահար կերպարանքով մը: Կամաց կամաց սիրտ առինք եւ սկսանք խօսակցիլ իրարու հետ, սակայն ասիկա շատ երկար չտեւեց... մեր դահիճները խսկոյն վրայ հասան եւ իրարմէ հեռացուցին:

«Վերջապէս Զէքմէճէի բացերը շոգենաւը իր ընթացքը դանդաղեցուց...: Կամըրջակին վրայ երեւցան ութ տասը հուժկու եւ չարաշուք դէմքով անձեր, ձեռքերնին երկաթի խոշոր կտորներ բռնած եւ ուսերնուն վրայ պարապ պարկերով... Ալ կասկած չկար, մեր վերջին ժամը հասած էր. ահռելի վայնասուն մը թնդաց շոգենաւին մէջ, ողբի, կոծի, յուսահատութեան աղաղակ մը բարձրացաւ ամէն կողմէ... նորանոր մարդիկ երեւցան կամըրջակին վրայ, որոնք կատաղի թափով մը յարձակեցան ամէնէն աւելի աղմուկ բարձրացողներուն վրայ ու բռնի կապկըպելով պարկերուն մէջ դրին եւ անոնց շուրջը մէկ քանի երկաթ ձողեր կապելէ ետքը ծովը նետեցին... կարելի չէր երեւակայել աւելի ահռելի, աւելի անլուր, աւելի սարսափեցուցիչ տեսարան մը... տեսայ նաեւ ձեր զաւակը Օսման պէյը, որ նոյնպէս ծով կը նետէին ու յետոյ միւսները... ես սարսափահար ածկիւն մը կծկտած էի, լուռ ու շունչս բռնած, սակայն կը զգայի որ ի վերջոյ կարգը ինծի պիտի գար... յանկարծ անձնապաշտպանութեան բնազդէն մըզուած, երբ տեսայ թէ երկու հոգի դէպի ինծի կուգային, խելայեղ ոստում մը ըրի, գլխովս ու մարմնովս մէկ կողմ հրեցի երկու դահիճները եւ ձեռքերս կրանակիս կապուած՝ ինքզինքս յաջողեցայ ծովը նետել...:

Ջուրին մէջ գերմարդկային ճիգ մը ընելով յաջողեցայ նախ թեւերէս մին եւ յետոյ միւսը կապանքներէն ազատել եւ շնորհիւ լաւ լողացող մը ըլլալուս, կրցայ բաւական ատեն ջուրին տակ մնալէ ետքը ծովուն երեսը ելլել: Աղէտալի շոգենաւը միշտ հոն էր եւ ճիշդ գլուխս դուրս հանած միջոցիս նոր պարկ մը ծովը նետուեցաւ եւ շուրջը կապուած երկաթներուն պատճառաւ ուղղակի յատակը իջաւ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(132 – Շար.)

ըշել : Ցարդ թափուած ճիգերը եղած են ճատրակի վրայ յատկանիշներու մի խաղ, որ դեռ աւարտած չէ :

Հայ մշակոյթը Հայութեան անհան-դարտ եւ ստեղծարար հոգին է, որ արտացոլուեր է անհամար ձեւերով եւ երանգներով, որոնք իւրայատուկ են միայն իրեն : Աշխարհի բոլոր եկեղեցիները, կրօնքին համընթաց եւ անոր ներքին մղումով կը ձգտին դէպի տիեզերականութիւն, բացի հայկական եկեղեցիէն, որ կ'ամի, կ'ուռճանայ հայ ոգիի աւիշով : Ան աշխարհի միակ ազգային եկեղեցին է : Երգ, պար, լեզու, նկար, քանդակ, գրականութիւն եւ ճարտարապետութիւն գերազանցօրէն հայկական են : Մինչեւ իսկ օտար փոխառութիւնները հայ հոգիի բովէն անցնելով, ազգայնացած եւ հայացած են : Հայոց պատմութիւնն անգամ ինքնատիպ է : Չկայ մի այլ ազգի պատմութիւն, որ իր ակնառու գիծերով եւ եզրերով հանդիտութիւններ ունենայ մեր պատմութեան հետ :

Հայութիւնը Հայաստանի բնութեան եւ ժողովուրդի հարազատ ծնունդն է : Հայութիւնն է ստեղծեր իր բնօրրանը եւ անոր բնութեան տարերքն է, որ իր հերթին ստեղծեր է հայ ազգութիւնը : Հայաստան երկրի ամէն մի մասնիկը շունչ ունի . անկենդան չէ : Հայաստանի հողը, ջուրը, ցուրտը, լոյսն ու խաւարը սոսկ երկրաբանական եւ օդերեւութաբանական իրողութիւններ չեն, այլ հայաշունչ եւ ներգործուն ոգիներ : Հայն ու Հայաստան երկիրը մերուեր, թրծուեր են արարչական անտարազելի բեղմնահիւթով, որ կը կոչուի հայ ազգութիւն :

Ազգութիւն, անկախութիւն եւ պետականութիւն շաղապատուած հասկացութիւն է, բայց նաեւ միաձոյլ իրականութիւն : Ազգութիւնը ինքնին անկախութիւն է, հոգեւոր անկախութիւն, որու քաղաքական անօթը պետականութիւնն է :

Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը արձանագրութիւնն է ազգային անկախութեան : Ան միաժամանակ ստեղծեր եւ պայքարեր է, անվհատ եւ տեւաբար կուրծք է տուեր բնութեան տարերքին եւ մարդու չարիքին իր ազգութիւնը պահպանելու, մինչեւ իսկ երբ զրկուած է եզեր պետականութենէ :

Ազգութիւնը ազգի վերածուելու համար պէտք ունի հայրենիքի, քաղաքական անկախութեան կառոյցի, որ ակունքն ու պատուանդանն է ազգ. զօրութեան : Առանց պետականութեան, ազգութիւնը քաղաքական արբանեակ մըն է, շահախնդիր օտարի քմայքին՝ խաղալիք : Ազգային պետութիւնը այն բարեբեր եւ կենսատու կլիման է, որ ազգութեան հընարաւորութիւն կ'ընծայէ իր ներզօր ուժերը վերբերելու եւ կենսագործելու : Ազգային պետութիւնը այն քաղաքական ազգակն է, որ կը դիեցնէ ազգային հանճարը, ազատօրէն կ'արտահանէ ազգային

ՕՐՈՒԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԱՌԹԻՒ

Աշխարհի երեսին, ազգային ինքնուրոյնութիւն եւ պետականութիւն ունեցող բոլոր ազգերու կեանքէն ներս, նուիրական մէկ թուական կայ — անկախութեան թուականը :

Մնացած բոլոր հարցերուն մասին, կրնան տարակարծութիւններ գոյութիւն ունենալ երկրի մը կեանքէն ներս. զանազան կուսակցութիւններ, իրենց ուրոյն կարծիքն ու գործելակերպը կրնան ունենալ բոլոր հարցերու առընչութեամբ, բայց անոնցմէ ոչ ոքի մտքէն կ'անցնի խնդրոյ առարկայ դարձնել իրենց ազգային -պետական գոյութեան հիմքը կազմող անկախութեան թուականը :

Այս ձեւի ազգերն են, որոնք իրենց ճակատագրին տէրը դարձած են աշխարհի վրայ :

Իսկ ի՞նչ է մեր՝ Հայերուս պարագան :

Բոլորս ալ հայրենասէր ենք. բոլորս ալ մեր ազգը կը սիրենք. բայց մեր ժողովուրդին մէկ մասը չըմբռներ կամ չուզեր ըմբռնել նոր դարերու մեր վերածնունդը խորհրդանշող Մայիս 28ի իմաստը :

Խօսք չունինք Հայաստանի ժողովուրդին մասին : Ան, տակաւին չի կրնար Մայիս 28 պանծացնել :

Բայց ի՞նչ ըսել արտասահմանի կարգ մը Հայերուն մասին, որոնք Մայիս 28ի խորհուրդը կը շփոթեն քաղաքական առժամեայ տարակարծութիւններու հետ :

Ճիշդ չէ՞ միթէ, որ ազգովին կ'ընդունինք մեր պատմական – հոգեկան եւ ազգային ամբողջ հին ժառանգութիւնը, որ կարելի է ամփոփել երկու հիմնական գաղափարներու մէջ — նախ՝ մեր հողերուն վրայ խաղաղ ապրելու իրաւունք. եւ ապա՝ այդ իրաւունքը մեզի զլացողներուն դէմ՝ ազատատենչութեան պայքար : Իսկ 1915ի ցեղասպանութեան ոճիրէն ի վեր, այս երկու հին ու հիմնական գաղափարներուն վրայ աւելցած է նաեւ՝ հայ մնալու համար ամենօրեայ պայքար եւ մեր հողային դատի իրականացման իտէալ :

— Ո՞ր Հայը կը ժխտէ Հայկ Նահապետի իտէալը — որ էր՝ ապրիլ իր հողերուն վրայ, թէկուզ խեղճ՝ բայց ինքնավար :

— Ո՞ր Հայը ինքզինք չի նկատեր թոռը՝ Վարդան Մամիկոնեանի եւ Աւարայրի քաջերուն, որոնք իրենց կեանքը տուին, որպէսզի Հայերը չկորսնցնեն իրենց խղճի ու մտքի ազատութիւնը :

— Մեր ազգային ձգտումներուն խորհրդանիշը դարձուցած ենք Սասունցի Դաւիթը, որ կը պայքարէր՝ իր հողերուն վրայ, իր ճակատագրին տէրը պահելու համար հայ ժողովուրդը :

Ո՞ր Հայուն սիրտը չուրախանար երբ կը տեսնէ թէ այսօր՝ սքանչելի կոթող կայ Երեւանի մէջ, Սասունցի Դաւիթի խոյանքը եւ իտէալը խորհրդանշող, հայ ժողովուրդին դարաւոր իտէալը մարմնացընող :

— Ո՞ր Հայուն մտքէն կ'անցնի ուրանալ արժէքը՝ մեր ազգային զարթօնքի կերտիչները հանդիսացող Խ. Աբովեանի, Մ. Նալբանտեանի, Բաֆֆիի, Խրիմեան Հայրիկի եւ բազմաթիւ ուրիշներուն :

— Հայաստանէն ներս եւ Հայաստանէն դուրս հայ մարդ չկայ այլեւս, որ յուզումով չխոնարհի Սիամանթօներու եւ Դանիէլ Վարուժաններու իտէալին առջեւ :

Մինչ՝ տակաւին դեռ երեք տարի առաջ Հայաստանի ժողովուրդը իրաւունք չունէր ոգեկոչելու Ապրիլ 24ը, ապրիլեան նահատակներու յուշարձան կայ այսօր, թէ Հայաստանի մէջ, թէ Հայաստանէն դուրս : Ջարդուածի, հալածուածի հոգեբանութենէն վերջապէս ազատած՝ Ապրիլ 24ի օրը, իւրաքանչիւրիս համար, Հայու մեր ուխտը վերանորոգելու թուականը դարձած է :

Բայց, երբ հարցը կուզայ եւ կը հասնի նոր դարերու մեր ազգային պաշտօնական գոյութեան հիմնադրութեան խնդրին — այսինքն՝ Հայկի, Վարդանի, Սասունցի Դաւիթի, Բաֆֆիներու, Սիամանթօներու եւ մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու իտէալին իրականացման՝ Մայիս 28ին, արտասահմանի Հայութեան մէկ մասը կանգ կ'առնէ, եւ մէկ ակընթարթի մէջ ինքզինքը կը ժխտէ : Մէկ ակընթարթի մէջ կը մոռնայ իր հոգեկան եւ պատմական ամբողջ անցեալը, աչքի առջեւ պահելով միայն՝ ներկայ, ժամանակաւոր, արուեստական եւ փոփոխելի տարակարծութիւնները : Չի կրնար զանազանել, որ կուսակցական տարակարծութիւնը մէկ բան է, իսկ աշխարհի քաղաքական քարտէսին վրայ Հայաստանի մը անունը դրոշմող Մայիս 28ը՝ տարբեր բան է :

Քանի՞ հոգի, ասոնցմէ, յստակ գաղափար մը ունի, թէ ինչ պայմաններու տակ ծնաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

Եթէ միայն յանձն առնեն կարդալ Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսէի, Սարդարապատի ճակատագրական պայքարին նկարագրութիւնը, կը հասկնան գոնէ, թէ ինչու, նոյնիսկ Խորհ. Հայաստանի մէջ, այսօր կոթող կը կանգնեցուի այդ ճակատամարտներուն ի յուշ : Ճակատամարտներ, որոնք կը յիշեցնեն Սասունցի Դաւիթի կռիւը Մսրայ Մէլիքին դէմ :

1918 Մայիս 23էն Մայիս 28, Սարդարաբատի, Ղարաքիլիսէի մէջ, Թուրքերուն ուզածն էր՝ բնաջնջել Հայութեան մնացած կէսն ալ եւ արգիլել քաղաքական Հայաստանի մը ստեղծումը. արգիլել Մայիս 28ի մը հաւանականութիւնը :

Թուրքերը գիտէին թէ ինչ կ'ուզեն : Բայց ձախողեցան : Մեր Պատմութեան երկրորդ Աւարայրը ծնունդ տուաւ Մայիս 28ին, Հայաստանի Հանրապետութեան, զոր առաջին անգամ իրենք է որ հարկադրուեցան ճանչնալ Պաթումի դաշնագրով :

Ճիշդ է, երկար կեանք չունեցաւ Անկախ Հանրապետութիւնը : Փոքր էր, հիւծուած, «անձեւ քաոսի եւ աւերակներու կոյտ» :

Իր վրայ դրոշմուեցաւ Խորհրդային Հայաստանի հանրապետութիւնը :

Վարչակարգը փոխուեցաւ. բայց մնաց Հայաստանը :

Վարչակարգը դարձեալ կրնայ փոխուիլ, կամ բարեփոխուիլ : Եւ միշտ կը մնայ Մայիս 28էն ծնած Հայաստանը :

Համայնավար վարչակարգի տակ գտնուած երկիրներէ ներս այժմ ծայր տուած ազգայնական–ազատական շարժումները՝ Չեխոսլովաքիայէն, Ռումանիայէն, Հունգարիայէն կրնան ծաւալիլ երկրէ երկիր, կրնան պարտադրել անվերադարձ փոփոխութիւններ, կրնան բերել յարաճուն ազատութիւն : Ազատ Հայաստանի մեր իտէալը պիտի իրագործուի, ուշ կամ կանուխ, նոյն ինքն համայնավար վարչակարգի տակ գտնուող բոլոր ժողովուրդներու միահամուռ ճիգէն ծնած փոփոխութիւններով :

Երեւանի մէջ, ինչ ալ ըլլայ իշխանութեան գլուխ գտնուող կառավարութեան քաղաքական հայեցակէտը, Սարդարաբատի յուշարձանէն ետք պիտի բարձրանայ նաեւ Սարդարաբատի արդիւնքը եղող Մայիս 28ի կոթողը : Ոմանց կարծածին չափ ալ ուշ չէ այդ օրը : Մտայնութիւններու բռնած ընթացքը այդ ենթադրել կուտայ :

Ու այն ատեն, հայ ժողովուրդի բոլոր զաւակները, ուր ալ գտնուին, ինչ գաղափարի ալ պատկանին, պիտի կարենան շեշտել վերջապէս՝ Մայիս 28 կերտող Արամ Մանուկեաններու իրագործած յարութեան մեծ ու կենսական նշանակութիւնը : Բոլորս մէկ պիտի կառչինք միջազգային – իրաւական մեր միակ ժառանգութեան՝ Սեւրի դաշնագրին, որ մեզի ձգած է միայն երկուքուկէս տարուան կեանք ունեցած Անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւնը :

Հայ ժողովուրդը, իր ամբողջ արտասահմանով, Երեւանի օրհնութեամբ, ու թերեւս նաեւ գործակցութեամբ, պիտի կարենայ իր ամբողջ ճիգը պրկել իր հոգային դատի աշխատանքին շուրջ — այսինքն՝ ամբողջական Հայաստանի արդար եւ անուրանալի իտէալին շուրջ :

Եւ մեծագոյն յոյսեր պիտի ունենայ քան երբեւիցէ՝ իրականացած տեսնելու համար զայն :

ՇԱՔԷ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Մոնթրէալ

յուզաշխարհի թաքուն խլրտումները արուեստի հանդերձանքով եւ համամարդկային ընտանիքի մէջ կը գրաւէ իր արժանի տեղը :

Մայիսեան յաղթանակը հրաշադեղ յայտնութիւն մըն էր : Ապրիլեան մահասփիւռ արհաւիրքէն ետք, երբ Հայութիւնը իր օրհասը կ'ապրէր, բանականութենէ անկախ հայ ներաշխարհի թաքուն զօրութիւնը համակեց բոլոր Հայերը, որոնք բոլորանուէր տքնանքով եւ հերոսական խոյանքներով, դաստակերտեցին Հայաստանի Անկախ Պետականութիւնը : Այդ զօրութիւնը ոչ թիւ է, ոչ կշիռ է, ոչ դատում է եւ ոչ ալ իմացականութիւն, այլ ներիմացումով ընկալելի Ոգի մը, որուն վրայ կ'իշխէ հաւատքը : Հաւատքն է, որ հրաշք կը գործէ. հաւատքն է, որ մարդը աստուածային էակ է դարձուցեր, որ ատակ է հոգեզմայլ հրաշքներ գործելու :

Սարդարապատի յաղթանակը դարբնեցին ոչ թէ մարտնչող ողջ ժողովուրդը առանձին այլեւ մեր միլիոնաւոր խնկելի մեռեալները, Հայոց պատմութեան եւ մըշակոյթի տիտանները, յեղափոխական շարժռաց մարտիկները եւ յաւերժական Արարատը :

Բազմութիւն էինք, դարձանք մէկութիւն,
Ազգութիւն էինք, դարձանք ազգ,
Ազգասէր էինք, դարձանք հայրենասէր
Եւ տէր՝ պետական գիտակցութեան :

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (204)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Յետոյ այս ծառին եւ քարերու դէզին մէջտեղի անջրպետին վրայ ժամանակ մը երթեւեկեց՝ այնպիսի մարդու մը պէս, որ կ'ուզէ դիտել թէ արդեօք մօտերս փորուա՞ծ է հողը :

Յետոյ ուշաբերեցաւ եւ սկսաւ անտառին մէջէն իր ճամբան շարունակել :

Ահա այս մարդն էր Քոզէթին հանդիպողը :

Անտառին մէջէն դէպի Մոնֆերմէյ յառաջացած ժամանակ նշմարած էր այս պզտիկ ստուերը որ հեծումով մը կը դնէր դետինը, յետոյ նորէն կ'առնէր եւ կը սկսէր քալել :

Մարդը մօտենալով տեսած էր թէ նորաբոյս մանուկ մըն է ան եւ ջուրի ահագին դոյլ մը կը տանէր :

Այն ատեն մանուկին քովը գացած եւ լռելեայն դոյլին ճարմանդը բռնած էր :

ԳԼՈՒԽ ՁԴ.

ՔՈԶԷԹ ԱՆԾԱՆՕԹ ՄԱՐԴՈՒՆ ՀԵՏՆ Է ՄՈՒԹԻՆ ՄԷՋ

Ինչպէս ըսինք, Քոզէթ վախցած չէր :

Մարդը ծանր եւ ցած ձայնով ըսաւ անոր.

— Որդեա՛կ, այդ բեռը շատ ծանր է քեզի համար :

Քոզէթ գլուխը վերցուց եւ պատասխանեց :

— Այո՛, պարոն :

— Ինծի տուր, ես տանիմ, կրկնեց մարդը :

Գօզէթ թող տուաւ դոյլը. մարդը ըսկըսաւ անոր քովէն երթալ :

— Իրօք շատ ծանր է, ըսաւ ինքնին : Յետոյ շարունակեց .

— Պզտիկ, քանի՞ տարու ես դու :

— Ութ տարեկան, պարոն :

— Այս դոյլին հետ միթէ հեռու տեղէ՞ կուգաս :

— Անտառի մէջի աղբիւրէն կուգամ :

— Միթէ հեռո՞ւ է երթալու տեղդ :

— Գրեթէ քառորդ մը կը տեւէ :

Մարդը պահ մը լռեց եւ յետոյ յանկարծ ըսաւ.

— Մայր չունի՞ս դուն :

— Չեմ դիտեր, ըսաւ մանկուհին :

Եւ առանց ժամանակ տալու մարդուն, որ խօսքը շարունակէ, շարունակեց.

— Չեմ կարծեր թէ ունենամ : Ուրիշներ ունին, բայց ես չունիմ :

Եւ պահ մը լռելէն ետք կրկնեց .

— Կարծեմ թէ բնաւ մայր ունեցած չեմ :

Մարդը կանգ առաւ, դոյլը վար դրաւ, ծռեցաւ եւ երկու ձեռքերը մանկուհիին երկու ուսերուն վրայ դրաւ՝ ջանալով որ մութին մէջ անոր նայի եւ երեսը տեսնէ :

Քոզէթին նիհար եւ վտիտ դէմքը երկինքի կապտագոյն նշոյլով անորոշապէս կը ծրագրուէր :

— Անունդ ի՞նչ է, հարցուց մարդը :

— Քոզէթ :

Մարդը կարծես թէ ելեկտրական ցընցում մը ունեցաւ : Նորէն նայեցաւ մանկուհիին, յետոյ ձեռքերը Քոզէթին ուսերուն վրայէն վերցուց, դոյլը բռնեց եւ սկսաւ քալել :

Պահ մը ետք հարցուց.

— Պզտիկ, ո՞ւր կը բնակիս :

— Մոնֆերմէյ, եթէ կը ճանչնաք :

— Հո՞ն պիտի երթանք հիմա :

— Այո, պարոն :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգափ· կայանի արձանագրութիւնները բացուած են Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու համար: Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին , 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8), երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն ա-նոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները ղնել վարժարան այժմէն իսկ պէտք է դիմեն հաստատութեան տնօրէնուհւոյն ,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY

Հեռաձայն ·— 927 – 01 – 72 :

ԱՐԻԻՆՈՏ ԷՋԵՐ

եւ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24, 1915

Հեղինակ

ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պահանջներու դոհացում տալու համար, Բ· տպագրութիւն մը լոյս տեսած է որ կը ծախուի Հրանտ – Սամուէլի, Բալուեանի (Փարիզ), Ծերիկեանի (Մարսէյլ), դրատուններէն եւ հեղինակին մօտ ·—

77, Rue Robert Dupont

92 — ASNIERES

Tél. : 733-11-00

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տրապիզոնի նահանգի Հայր· Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն· Մարմնի տարեկան հանդէսը, կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յայտնի:

ԿՈԶ ՍԱՆՈՒՀԻՒ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Ռուսմնասիրացի Փարիզի Կեդր· վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշումով, կոչ սանուհիի մը դանելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968–69 դպրոցական չրջանին համար:

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները ·— 1· 10էն 12 տարեկան ըլլայ: 2· Ծնողքը պէտք է Սեբաստիոյ նահանգէն ըլլայ կամ դերդաստանէն: 3· Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուցչական կազմի մը քննութենէն ետք : Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ միասին յաճախած դպրոցին վերջին տարուան նիշերը : Դիմումները ընել մինչեւ Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն· — Շիրվանեան, 65 վուա տ'Իսի , Մալաֆոփ, (Հեռ· 642–75–70): կամ Հայկազ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար ժորժ Էսպրաժէն, Ռուբաս – Պաւ Մարսէյլ 7 : (Հեռ· 53–20–49:

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա· Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը: Գրատունը Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը:

Բազմատեսակ գիրքեր ·— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ :

Նաեւ հայկական տիպարերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա , Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած):

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրուածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ՖՐ· ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար :

Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են : Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի դրասենեակը 17, Րիւ Պլէօ, Մեթրօ Քատէ, Շաբաթ օրերը ժամը 16էն 19, հետեւեալ թուղթերով ·—

Livret de Famille,

Carte d'Immatriculation S. S.

Bon de Vacances visé par le Percepteur

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԷՍԻՆ ·— Վասպուրականի հերոսամարտի 53րդ տարեդարձը կը տօնուի Յունիս 9ին: կը խնդրուի Տէսինի կազմակերպութիւններէն եւ միութիւններէն նկատի ունենալ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Համախառը· Հայր· Միութեան Մարսէյլի եւ Սկնթ Անթուան, կարտանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ դաշտահան – դէսը Յուլիս 7ին, կիրակի օր : Ցապրը կուլի ծառաստանին մէջ :

×

Ֆ· Կ· Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառլօնիէրի չքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

երգչախումբի համերգը Դեկտ· 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսը Յունիս 30 , կիրակի:

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինդշաբթի 20 Յունիս, մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուագախումբին :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Les Monuments Arméniens
du IVe au XVIIe siècle

par

EDOUARD UTUDJIAN

Ed. A. MORANCÉ — Paris
Prix 49 Fr. chez l'auteur
94, Rue St. Lazare — PARIS (9e)

travaux de peinture et de décoration de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22, rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք , ընտիր Ապրանքներով :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	**10 Ֆ·**	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար դիմել վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԽԸՏԸՐԵԱՆ ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԻՔ

ՄԷԿ ԿՈՂՄԸ՝ **ՎԱՐԴԱՆ**
ՄԻԻՍ ԿՈՂՄԸ՝ **ԷՋՄԻԱԾԻՆ**
ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար վստահելի հասցէ մըն է՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

ԼՈՑՍԸ ԳՈՑՆ Է ··· ԳՈՑՆԸ ԼՈՑՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՑՍ ՏՈՒԷ՛ ····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՑՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԵՔ – ԶԱՐԴԱՐԵՔ – ՆԵՐԿԵՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր գեղչ ունենալ:

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէումներ եւ փլասթիք — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS

ՀԱՐԱՏՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
29
ՄԱՅԻՍ
MERCREDI
29 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11222 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.222

ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ

ՆՈՐ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԻՏԻ ՍԿՍԻՆ

ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ՃԱՌԵՐ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ Կ'ԱՄՐԱՊՆԴՈՒԻ

Սենտիքաները որոշ վերապահութիւններ ցոյց տուած էին արդէն երբ երկուշաբթի առտու կը հրապարակուէր համաձայնագրին նախագիծը, զոր 30 ժամ խօսակցութիւններէ ետք, պատրաստած էին կառավարութիւն, գործատէր եւ սենտիքա, Օսմանեան Կայսրութեան նախկին դեսպանատան՝ Օթէլ տիւ Շաթըլէի մէջ (Ընկերային Հարցերու Նախարարութիւն):

Այս նախագիծին դէմ արտայայտուեցան առաջին առթիւ Ռընոյի բանուորները երբ Պընուա Ֆռաշոն կը ներկայացնէր եղածը:

Բանուորներու կողմէ պատգամաւոր մը, որ պազը կը ներկայացնէ, բառերը չի ծամծմեր, եօթը կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը կը ներկայացնէ.— Գործադուլի օրերու ամբողջական վճարում — նուազագոյն ամսական՝ 1000 Ֆրանք — Շաբաթական 40 ժամ աշխատանք, բայց վճարում 48 ժամի վրայ — Հանգստեան թոշակ 60 տարեկանին, կիներու համար՝ 55 — Սենտիքալ ազատութիւն աշխատանոցի աստիճանին վրայ — Վերադարձ շարժուն չափանիշի (էշէլ մոպիլ): «Ծերուկը» (Ֆռաշոն) կը փորձէ լուսաբանութիւններ տալ բայց դիմացը վճռական են, մինչեւ «ծայրը» կ'ուզեն երթալ:

Մօտաւորապէս նոյն վճռականութիւնը կայ ամէն կողմ, վերջին լուրերու համաձայն, միայն հանքագործներ են (ածուխ եւ հանք) որ տրամադիր են համաձայնութեան դետին մը գտնելու:

Միւս կողմէ, Սիթրոյէնի տնօրէնութիւնը դատարան դիմած է, պահանջելու համար իր ութ գործատուներու մէջ գտնուող բանթողներու արտաքսումը, առարկելով որ իրենց ըրածը դէմ է աշխատանքի ազատութեան սկզբունքին եւ գործատուներու ներքին ապահովութեան: Հաւանական չէ որ բռնի արտաքսում կատարուի: Բանթողներու կեդր. կոմիտէն բուռն կերպով բողոքած է այս քայլին դէմ, որ ի դէպ, առնուած էր շաբաթ մը առաջ:

ՇԱՌԼԵԹԻԻ ՑՈՅՑԸ

Ֆրանսայի Ուսանողներու Ազգ. Միութեան (Իւնէֆ) հրաւէրով ցոյց մը կազմակերպուած էր երկուշաբթի օր: Այս ցոյցին իր մասնակցութիւնը կը բերէր Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ն բայց միւս սենտիքաները մանաւանդ Սէ. Ժէ. Թէ.ն ոչ միայն չէին մասնակցիր, այլեւ այս վերջինը ղգուշութեան հրաւէր մը կ'ուղղէր իր շարքերուն:

Ցոյցը կը մեկնէր Սէն Մարսէլ – Կոպլէն անկիւնէն եւ կը հասնէր Շառլէթի մարզադաշտը, ուր կը համախմբուէին՝ 50-60 հոգի ըստ Եւրոպա թիւ 1 ձայնասփիւռի կայանին, 35 հազար, ըստ Օռոռի, 30 հազար ըստ Ֆիկառոյի եւ 20 հազար ըստ Իւմանիթէի: Այս ցուցարարներուն մէկ երրորդը բանուորներէ կազմուած էր: Ամէն պարագայի մէջ, շեշտակի կերպով քաղաքական բնոյթ ունէր:

Ցիշենք այս առթիւ թէ Բարձրագոյն Ուսուցման Սենտիքայի (Սնէսիւփ) ընդհ. քարտուղարը՝ Ալէն Ժէսմառ հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն: Այս հրաժարումը երկու տարբեր ձեւով կը բացատրուի: Ոմանց համար իր գործունէութիւնը չէր վաւերացուած համագումարի մեծամասնութեան կողմէ (Սենտիքան համագումար ունէր Շաբաթ օր), ըստ ուրիշներու ինք է որ հեռացած է, որպէսզի միայն քաղաքական ասպարէզի նուիրուի:

Շառլէթիի միթինկին ներկայ էր նաեւ Մենտէս – Ֆրանս, որ ուսանողական շարժումին սկիզբէն, միշտ ներկայ է Լատինական Թաղ կամ այլուր եթէ նոյնիսկ գործօն մասնակցութիւնը չի բերեր:

Ընդհանուր ձեւով, այս հաւաքոյթին ընթացքին քննադատուած է ոչ միայն կառավարութիւնը եւ տը Կոլը, այլեւ Սէ. Ժէ. Թէ.ն եւ համայնավար կուսակցութիւնը: Ոմանց համար Սեկի եւ համայնավար կուսակցութիւնը չեն օգտագործած առիթը «պրոլետարական» յեղափոխութիւնը կատարելու եւ իշխանութեան խաղը խաղացած են: Ցուցարարները «տը Կոլ, հրաժարէ'»էն զատ, կը պոռային նաեւ «Սեկի, հրաժարէ'»:

Առաջին խօսողը եղած է, կազմակերպիչը՝ Ժաք Սովաժօ, Իւնէֆի քարտուղար: Կը թելադրէ որ միջադէպեր չըլլան «ոչ թէ անոր համար, որ կը ժխտենք բիրտ ուժը երբ անհրաժեշտ է: Բայց չենք կարծեր որ այսօր արդիւնաւէտ զէնք մը ըլլայ: Վասնզի ինչ որ կառավարութիւնը կ'ուզէ, բաժնել է մեր պայքարին ամէնէն նպաստաւոր տարրերը, ժողովուրդին մնացեալ մասէն: Ապա, խօսքը կուտայ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ի ներկայացուցիչին, որ կը շեշտէ թէ իրենց (իմա' բանուորներուն) եւ ուսանողներու պայքարը նոյնն է «ժողովրդավարութիւն կ'ուզէք Համալսարանին մէջ, մենք ալ՝ գործատեղիին մէջ»:

Կը յաջորդէ՝ Բանուորական Ուժի (Էֆ. Օ.) մէկ բանբերը, ապա «Մարտ 22ի շարժումին» ներկայացուցիչը եւ խօսքը կը տրուի նախկին Սէժէթիսթ, Պառժոնէի, որ սենտիքայէն հրաժարեցաւ, դժգոհ՝ Սեկիի դիրքէն: Կը բացատրէ իր հրաժարումին երկու պատճառները.— «Առաջինը Սեկիի յայտարարութիւնն է ուսանողական շարժումին նկատմամբ, միւսը՝ Սէ. Ժէ. Թէ.ն չուզեց տեսնել շարժումին յեղափոխական բնոյթը: Հոս Թրոցքիստ չկայ, Մարտ 22ի շարժում չկայ, համայնավար չկայ, մաոյիսթ չկայ այլ՝ կան աշխատաւորներ, ուսանողներ, դասատուներ, որոնք կ'ուզեն վերջ տալ կոլիստ վարչակարգին»:

Խօսած է նաեւ Ալէն Ժէսմառ, շեշտելով թէ «յեղափոխական շարժումը կը քալէ: Բանակցութիւն չկայ գործատիրուրութեան հետ, պայքար կայ»:

Ցոյցը կը վերջանայ ու Իւնէֆի կարգի սպասարկութիւնը կը յաջողի կարգն ու կանոնը պահել եւ ցրումը կը կատարուի:

× Փարիզի մէջ, գործատուներու հանրաժողովներէն զատ, Սէ. Ժէ. Թէ.ն տասնեւերկու հաւաքոյթ կազմակերպած էր: Կը պարզուի որ շարժումը «քաղաքականացնելու» ձգտում մը կայ:

× Կարգ մը ցոյցեր ալ եղած են զաւառը, առանց միջադէպի: Զէնք, fnf – թէյլ Մոլոթով եւ ռումբեր գտնուած են Լիոն, ուսանողի մը կառքին մէջ: Երկու անհատներ ալ ձերբակալուած են իբրեւ կասկածելի fոմիսէռ Լաքրուայի սպանութեան համար:

× Բարձրագոյն Ուսուցման (Սնէսիւփ) սենտիքան միայն 5000 անդամ ունի, մինչ բարձրագոյն ուսուցման մէջ 23 հազար փրոֆեսէօր կայ: Այս կէտին վրայ կը հրաւիրուի ժողովուրդին ուշադրութիւնը փրոֆեսէօրներու խումբի մը կողմէ, առանձին զեկոյցով:

× Վալտէք Ռոշէ նամակ մը գրած էր Զախի պարագլուխ Միթերանի՝ «Պ. նախագահ եւ սիրելի բարեկամ» ըսելէ ետք, համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը կ'ուզէր որ տեսնուին միացեալ ծրագիր մը պատրաստելու համար: Միթերան ալ «Պ. ընդհ. քարտուղար եւ սիրելի բարեկամ»ին կը պատասխանէր թէ պատրաստ է տեսնուելու եւ ժամադրութիւն կուտար երեքշաբթի ժամը 17ին: Նոյն օրը, առաւօտեան 11ին, Միթերան մամուլի ասուլիս մը կուտար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՐԷՄՈՆ ՎԷՆՍԻ բուն անունով Հանրի-Ռէմոն Յովհաննէսեան (հայրը՝ Հայ, մայրը Ֆրանսուհի) մեռաւ առջի օր, 64 տարեկանին: Հեղինակն էր ծանօթ օփերէթներու, ինչպէս Էօն տը լա Քանըպիէռ, Թրուա տը լա Մառին, եւայլն, եւայլն: Ծնած էր Մարսէյլ եւ կ'ապրէր Քանի շրջանը: Մեռաւ Նէօյիի ամերիկեան հիւանդանոցը:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն որ միջադէպեր կը պատահին Յորդանան գետի ափին: Ըստ սովորութեան Իսրայելցի եւ Յորդանանցի մէկը միւսին վրայ կը ձգէ յարձակման պատասխանատուութիւնը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէկ կարեւոր պատուիրակութիւն, գլխաւորութեամբ Ուլպրիխթի Մոսկուա կը հասնի չորեքշաբթի օր:

ՎԻԷԹՆԱՄԻ խօսակցութիւնները կը շարունակուին Փարիզի մէջ, բայց ոչ մէկ յառաջդիմութիւն կայ: Հառիմրն ըսած է թէ արդիւնքի հասնելու համար, բոլորովին գաղտնի տեսակցութիւններ պէտք է ունենան: Տեղւոյն վրայ, այսինքն Վիէթնամի մէջ, կացութիւնը չէ փոխուած: Վիէթքոնկը կը շարունակէ յարձակումները, նոյնիսկ՝ Սայկոնի շրջանը եւ ոչ աւելի հեռու քան 9 քիլոմեթր նախագահական պալատէն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍԱԿԻՑՆԵՐԸ

ԿԱՄ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՍԷՆՏԻՔԱՆԵՐԸ

Բ.

ՍԷ. ԷՖ. ՏԷ. ԹԷ.

ՍԷ ԷՖ ՏԷ ԹԷՆ, (Ֆրանսական Աշխատանքի Ժողովրդավար Համադաշնակցութիւն) ունի 600·000 անդամ: Իր գլուխը կը գտնուի գործաւոր մը՝ Էօժէն Տէքան, ծնած ճարտարարուեստական շրջանի մը՝ Նոռ նահանգի Լոմ քաղաքին մէջ:

Էօժէն Տէքան, քառասունեւվեց տարեկան, հայր երկու զաւակներու, իր ամբողջ պատանեկութիւնը անցուցած է Նոռի հովերուն մէջ եւ Լոռէնի գորշ երկինքին տակ: Տասնեւերեք տարեկանին կը սկսի աշխատիլ, յաջորդաբար ձեռք զարնելով տասնեակ մը արհեստներու՝ ելեկտրական աշխատաւոր, հացագործի աշկերտ, սրուակ լուացող, ջուլհակ եւայլն: Ամէնէն վերջը կը դառնայ մետաղագործութեան ճիւղի աշխատաւոր:

Իր ղեկավարած Աշխատանքի Համադաշնակցութեան պատմութիւնը կը բնորոշուի չորս թուականներով.— 1887ին այս կազմակերպութեան հիմը կը դնէ կղերական մը՝ Հայր Հիէրոն որ կը ստեղծէ ճարտարարուեստի եւ վաճառականութեան Սենտիքա մը: Շուտով այս սենտիքան պիտի կոչուէր Ֆրանսայի Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Համադաշնակցութիւն (Սէ. Էֆ. Թէ. Սէ): 1936ին բազմաթիւ երիտասարդ կաթոլիկ գործաւորներ կ'արձանագրուին այս կազմակերպութեան, բերելով անոր գործաւորական աշխուժութիւն մը որ կը պակսէր իրեն:

1940ին Սէ. Էֆ. Թէ. Սէ.ն, Սէ. Ժէ. Թէ.ի կողքին կը ձեռնարկէ ընդյատակեայ աշխատանքի: Զորս տարի ետք, միշտ Սէ. Ժէ. Թէ.ի հետ, կը հռչակէ ապըստամբական ընդհանուր գործադուլ: Վերջապէս, 1964ին Սէ. Էֆ. Թէ. Սէ.ն փոխելով իր պիտակը, կը վերափոխուի Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ի, լքելով քրիստոնէական ամէն բնոյթ: Այս որոշումը պատճառ կը դառնայ որ կազմակերպութենէն հեռանան 70·000 գործաւորներ, որոնք կ'ուզէին անպայմանօրէն պահել քրիստոնէական սենտիքան:

Ո՞վ է որ կը հրամայէ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ին: 44 անդամներէ բաղկացած խորհուրդ մը, որ կ'որոշէ պահանջներու ծրագիրները եւ կազմակերպութեան քաղաքական ուղղութիւնը: 15 հոգիէ բաղկացած «սպայակոյտ» մը պաշտօն ունի կիրարկելու տրուած որոշումները:

Այսօր Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ն ունի իր մարտկոցները.— Նահանգներու տեսակէտով՝ Ֆրանսայի Հիւսիսը, Արեւմուտքը, Արեւելքը, Կեդրոնը (իր տկար կողմերն են՝ Միջերկրականը եւ հիւսիս-արեւմուտքը): Արհեստներու տեսակէտով — մետաղագործութիւնը, շինարարութիւնը, դրամատուները (իր տկար կողմը՝ հանրային պաշտօնէութիւնը):

Ամէն ժամանակներուն ալ — մասնաւորաբար Ալժերիոյ պատերազմի ընթացքին — Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ն ներկայ գտնուած է բոլոր այն պայքարներուն մէջ ուր կը նկատէր արդարութիւնն ու խաղաղութիւնը վտանգուած: Ինքզինքը կը հռչակէ ընկերվարական, բայց ոչ քաղաքական կուսակցութիւններու ընկերվարութիւնը, այլ այդ վարդապետութեան տնտեսական ըմբռնումովը: Եւ սակայն, 1967 Նոյեմբերի իր համաժողովէն ի վեր, կազմակերպութեան ղեկավարները կանոնաւոր շփումներ ունեցան ոչ – համայնավար ձախ կուսակցութիւններու, մասնաւորաբար Զախերու Համադաշնակցութեան հետ:

Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ի ընդհ. քարտուղար Էօժէն Տէքանի ուրիշ մէկ նպատակակէտն է նաեւ «բարեշրջել» Ֆրանսական սենտիքայականութիւնը, նպաստելով Ֆրանսական սենտիքայական երեք կեդրոններու միացումին: Ինքն էր գլխաւոր նախաձեռնարկներէն մին 1966 Յունուարին կայացած այն որոշումին, որուն համաձայն Սէ. Ժէ. Թէ.ն եւ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.ն պիտի գործեն միացած: Փորձեց «մօտեցում» մը նաեւ Ֆ. Օ. (Աշխատաւորներու Ուժ) հետ, սակայն այս բոլորը չանցան առանց ցնցումներու:

Էօժէն Տէքան կ'ըսէ. «Մեր երկիրը պէտք ունի սենտիքայական զօրաւոր ժողովրդավար շարժումի մը: Քաղաքական իշխանութիւնը եւ գործատէրերը պէտք է գիտնան որ, այն գետնին վրայ ուր պէտք կայ խօսիլ ու գործել աշխատաւորներուն համար, մեզ պիտի գտնեն միշտ հաստատակամ եւ պայծառամիտ»:

(Յաջորդով՝ ԷՖ-Օ — Բանուորական Ուժ)

ԱՆՓՈԽԱՐԻՆԵԼԻՆ

(ՄԱՅՐԵՐՈՒ «ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այսպէս անցաւ կինը դարերու ընդմէջէն, սիրտը սեղմած կուրծքին, լուռ ու խորհրդաւոր: Անցաւ կինը մեծավայելուչ կնամեծարութեան ասպետական շրջանին, արժանանալով միշտ վեհանձն, միշտ ազնիւ մարդասէրներու յարգանքին, յանուն Քրիստոնէութեան: Կինն էր որ չխնայեց իր զոհերը Խաչակիրներու հաւատաքընական բոցերուն, տարքուած կրօնական հանդիսաւոր արարողութիւններով, «անլուր եւ զարհուրելի» տանջանքներէ ետք: Կինն է միանգամայն, որ պատճառ դարձաւ աղէտալի գործերու կրօնի իր մոլեռանդ սիրովը:

Անթիւ անհամար զոհեր տուաւ մարդկութիւնը այս ճակատին վրայ, որ Քրիստոնէութիւն եւ Քաղաքականութիւն շրփոթուած իրարու հետ գործադիր իշխանութիւններու կողմէ, մեծանուն կայսրեր եւ կայսրուհիներ յաջողցուցին մեծ ծրագիրներ, ականջ չկախելով խղճի եւ արդարութեան ձայնին:

Դառն է արդարեւ, հետեւիլ ազգերու պատմութեան եւ առանց ընդվզումի ունկընդրել օրէնքներու ապօրինի գործադրութիւնը, աշխարհի ղեկավարներուն կողմէ: Մանաւանդ դառն է յիշատակութիւնը՝ իրենց լաւ ու վատ գործերով նշանաւոր կիներու, որոնք սուղ արժեցին մարդկութեան: Կիներ՝ որոնք այրերու կողքին, իշխանութեան ղեկը իրենց ափին մէջ պահած, ուղղակի կամ անուղղակի, դարերով օժանդակեցին արտաքին աշխարհին: Աշխարհ մը ուր՝ խիղճ եւ արդարութիւն խեղդուեցան քաղաքականութիւն կոչուած լափիւրինթոսին մէջ: Մինչ կինը մնաց դուրսը, իրեն անծանօթ սահմաններու բերանը, յոգնած ուժասպառ: Անգիտակից ազատութեան մը փոխարէն, ան զոհեց իր սեռին յատուկ անգերազանցելի դիրքն ու մեծութիւնը, անհամեմատօրէն բարձր ու վսեմ վայելքը իր աստուածային կոչումին:

Հարկ է շեշտել որ թէեւ կեանքը իր անխուսափելի յեղափոխութիւններով եկաւ ու յեղաշրջեց կնոջ ճակատագիրը, բայց չկրցաւ տալ պատասխանատուութեան այն բարձր զգացումը եւ գիտակցութիւնը որ կնոջն է: Չէր կրնար տալ: Կինը իր էութեամբ, իր սիրով՝ արուեստ եւ գիտութիւն է, որուն անծանօթ պիտի մնայ այրերու աշխարհը յաւիտենապէս եւ բնականօրէն: Նոյնպէս կիներու անծանօթ պիտի մնայ այրերու աշխարհը, առ յաւէտ:

Այս է բնութեան անյեղլի օրէնքը: Եւ այս օրէնքին անփոփոխելի պատգամը պիտի բերէ մարդկային ազգի խաղաղութիւնը: Փաստ է սակայն որ իբրեւ բնութեան օրէնք, յեղափոխութիւններով հարուստ կեանքը քաշեց դուրս հանեց կինը իր պատեանէն, համոզուած ըլլալով որ առանց կնոջ օժանդակութեան որեւէ ձեռնարկի յաջողութիւն անկարելի է: Կտրելկապելու լաւագոյն գործիքը եղաւ կինը, որ վերջ տալով այրերու հզօրութեան, ինքը դարձաւ այրուկին:

Այս եղաւ դերը եսամոլ եւ նիւթապաշտ աշխարհին, ուր թառամեցաւ կինը: Նիւթապաշտ մարդը թառամեցուց կինը. մեռցուց իմաստը տիեզերքի ազնիւ սէրերուն: Պատերազմներու հետեւանքով ան չափէն աւելի անհատականացաւ: Անհատականութիւն մը որ կը հակասէ ճշմարիտ ազատութեան բարձր գաղափարին, երբ կինը իբրեւ ազատադրուած դուրս կուգայ սպասարկելու քաղաքական աշխարհին, իբրեւ ազատ-գերի:

Պատմութիւնը կը կրկնուի: Յեղաշրջումէ յեղաշրջում, նոր դարաշրջան մը սկսաւ կիներու գործունէութեան: Այրեր՝ ընդհանրապէս, ընտանիքի նիւթական մըտահոգութեամբ մինչեւ պետական գործերու յաջողութիւնը, կնոջ ուժին եւ կարողութեան կ'ապաւինին: Անցեալէն այն տարբերութեամբ որ այսօր աւելի պատրաստուած, քսաներորդ դարու կինն է որ կանգնած է իրենց կողքին, ձայնի հաւասար իրաւունքով, լուծելի եւ անլուծելի բոլոր խնդիրներու մէջ հաւասարապէս: Այս անդամ ալ կը զոհուի կինը իր նորանոր զոհերով ու զոհողութիւններով: Եւ սիրոյ եւ գորովի սահմանուած կնոջ սիրտը կը դառնայ վառարանը աւերիչ կիրքերու:

Քաջալերելով ու մղելով կինը դէպի քաղաքական ասպարէզ, դէպի պետականութիւն, այրերը սիրայօժար կը հրաժարին կեանքի զմայլելի բանաստեղծութենէն, որուն գործօն հեղինակը կինն է: Կորուստ մը որ կը գլէ կ'անցնի ցարդ յիշուած բոլոր կորուստները, երբ կինը այր մարդու դիմակ կ'առնէ ու կ'այլակերպի. ան այլեւս ոչ այր է, ոչ կին, կը բազմի այրերու յատուկ աթոռին վրայ, եւ նոր տարազով կը մնայ պայքարի հին գործիքը, քաղաքական փշոտ ասպարէզին:

Յետո՞յ... ի բնէ ուշիմ եւ խորաթափանց կինը, մտաւորական բարձր կարողութիւններով օժտուած, բնականաբար, ստիպուած է աթոռի կռիւին ալ մասնակցիլ: Արժէքի խնդիր չկայ այլեւս: Կինը հանած է ոտքի շղթան եւ ազատ է քալել վազելու եւ բարձրանալու, հաւասար այր մարդուն: Հաւասար իր խելքովն ու մըտքովը: Երբեմն բան մըն ալ աւելի: Հետեւաբար, անխուսափելի կը դառնայ փառատենչ պայքարը, զանազան ճամբաներով: Ու այս անդամ, այրերը՝ մտահոգ գեղեցիկ սեռին գերազանց ուժին առջեւ, յետ-քայլով մը իր տեղը պիտի սահեցնեն կինը, դէպի ընտանիք: Դէպի ընկերային սրբավայրը, ուր կը ծաղկի նորածիլ կեանքը, մարմնաւորելով ստեղծագործութեան վսեմ խորհուրդը: Ու հին մտքով նորաձեւ մարդասէրներ պիտի հարկադրուին ձեռք առնել ոսկի գրիչը, հեռացնելու համար կինը իրենց սահմանէն, եթէ կինը յամառի կառչիլ իրեն անծանօթ դիրքերու, լքելով իր անբաղդատելիօրէն մեծ ու բարձր դիրքը, իր ոսկեհիւս պատուանդանը ընտանիքին մէջ:

Յարգելով ընկերային կեանքի յառաջդիմութիւնը, բնական ճամբով, կ'ընդունինք միանգամայն որ կինը, փաստօրէն դուրսը պիտի մնայ, քանի որ չարիքը նուիրագործուած է ընդհանուր հաւանութեամբ, մինչեւ որ կեանքը գտնէ իր բնական վիճակը:

Եւ սակայն որպէսզի գեղեցիկ սեռին առաքելութիւնը չվրիպի, իբրեւ հաշտարար, պիտի զգուշանայ, բնականաբար, քաղաքական լարի վրայ խաղալէ: Քաղաքական լուրջ շատ վտանգաւոր գիծ մըն է կիներու համար: Քաղաքական խնդիրներով զբաղող կին մը շատ աղետաբեր կրնայ ըլլալ իր ազդեցութեանը մէջ: Մանաւանդ երբ կիրքերը իրենց գագաթնակէտին կը հասնին: Կարելի է վերաշինել գիտութեան աւերը, բայց անկարելի է վերաշինել կնոջ պատճառած աւերը:

Այսպէս ուրեմն, անելի մատնուած աշխարհի մեծերը, կը հրաւիրեն կինը որպէսզի լուսաւորէ իրենց ճամբան, եւ կարելի ըլլայ մարդկութիւնը դուրս հանել քաոսէն, ու ազատել պողպատեայ շղթաներու եւ ոսկի սիւներու արգելքէն...:

Որովհետեւ բնութիւնը քաղաքակրթութեան իբրեւ միակ հնարաւոր խարիսխ՝ դրաւ ճշմարիտ սէրը. հզօր սէրը որուն ուժերէն եթէ վեր իսկ ըլլայ յաղթել Զարին, դէթ կարող է ստեղծել մեղմացուցիչ տրամադրութիւններ, ծառայելով խաղաղութեան սուրբ դատին:

Ահա հրամայական պարտքը իգական սեռին: Իսկ ճամբան ուրկէ պիտի անցնի կինը, հարկադրուած իր առաքելութեան պատասխանատուութենէն, փուշ ու տատասկով լեցուն է տակաւին: Պիտի արիւնին կնոջ փափուկ ու քնքոյշ մատները վարդ-կարմիր արիւնով, մինչեւ հոն ուր... կը սկսի մուտքը իր սեփական սահմանին:

Այն ատե՞ն... կինը անմահացած իր դիւցազնական մահերով, ծանօթացած իր անձին, իր կոչումին, հեռո՛ւ մահուան ծառայողներու անհաւասարակշիռ կարաւանէն, հպարտ ու վսեմ իր աստուածային երկունքով, իր սէրերովն ու կարօտովը կենսայորդ, կ'առաջնորդէ կեանքը դէպի ճշմարիտ խաղաղութիւն:

Եւ ահա գեղեցիկ սեռը ներս մտած իրեն ԱՆՓՈԽԱՐԻՆԵԼԻ բուրաստանէն, նուիրուած իր աստուածային ստեղծագործութիւններուն կը խոնարհի իրեն երանութեան պատճառ՝ զաւակին առջեւ, պաշտամունքի լրջութեամբ, մայրական հմայքը դէմքին ու սէրը կուրծքին տակ: Այսպէս ան կը հերոսանայ իր ընտանիքի կատարելագործումով: Ընտանիքին՝ որ պիտի մնայ միակ անկորնչելի բեկորը բոլոր ջրհեղեղներու վրայ, իբրեւ նուիրական տապանը բովանդակ մարդկութեան: Ընտանիքին՝ ուրկէ կը մեկնի ազատագրուած եւ ինքնավստահ այր մարդը, բարձր բռնած Խղճի եւ Արդարութեան ոսկի նժարը, իր առնական հզօր բազուկներուն մէջ:

×

Հաճելի եւ հրամայական պարտաւորութիւն մըն է մանաւանդ մայրերու «Օր»ուան առթիւ, մասնաւորել մեր մեծարանքը հայ մայրութեան հանդէպ:

Յուզիչ է սակայն, հայ մօր հպիլն անդամ... թէպէտ յարգելու համար զինքը որդիական ջերմ արտայայտութիւններով, որ լաւագոյն վարձատրութիւնն իսկ է մօր մը համար:

Ողջունելով մեր մայրերը որոնք կ'ապրին իրենց օրերու Օրը, իբրեւ անկեղծ սիրոյ եւ անձնուիրութեան ինքնատիպ ախոյեաններ, պարտք կը զգանք փառաւորել մեր լուսարձակ մայրերու անմահ յիշատակը: Յիշատակը՝ սրբազնասուրբ մեր մայրիկներուն որոնք մահացան աչքի իրենց լոյս, սրտի յոյս առիւծանման որդիներովն ու սիրասուն թոռնիկներովն ու ծորիկներովը՝ անմե՛ղ, անարատ: Եւ մահացան անոնք բաց երկնքի տակ, քրիստոնեայ Աստուծոյ մը լոյս աչքերուն առջեւ: Եւ որ կը մնայ միակ անսուտ վկան մարդկային Իրաւունքի եւ Արդարութեան:

Եւ դիտեց Ամենակարողն ու տեսաւ զարհուրելի երկունքը իր պատուական հայ ժողովուրդին, որուն սուրբ եւ արդար արիւնովը վերածնաւ ու դրոշմուեցաւ Հայոց պատմական եւ պաշտելի հայրենիքը:

Կ'արժէ մէջբերել մեր հայրենի բանաստեղծ Մարօ Մարգարեանի հետեւեալ սրտայոյզ քառեակը.—

Երկու մեծ պարգեւ, երկու գանձ ունեմ
Անարատ որդի, ու ջինջ հայրենիք,
Առանց հայրենիք որդուս ո՞ւր տանեմ.
Առանց իմ որդւոյ էլ ի՞նչ հայրենիք:

ԱՆՆԱ ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

ԼԵՒՈՆ ՄՍԵՐԵԱՆՑ

Հայ – եւրոպական մշակութային կապերու տարեդրութեան մէջ իր պատուաւոր տեղը ունի բանասէր Լեւոն Մսերեանց:

Ծնած է Մոսկուա, 1867 Մայիս 3ին: Միջնակարգ կրթութիւնը ստացած է Լազարեան ճեմարանին մէջ: Աւարտած է Մոսկուայի համալսարանի պատմա-լեզուաբանական բաժինը:

1897ին Պետերբուրգի համալսարանին մէջ կը պաշտպանէ իր մագիստրոսական աւարտաճառը՝ «Հայ բարբառագիտու-

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ

ԵՒ

ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Սարսափահար, կրկին ջուրին մէջ մխըրճեցայ եւ սկսայ լողալ յատակէն, մինչեւ որ շունչս սպառելով ստիպուեցայ կրկին երեսը ելլել: Բարեբախտաբար մթութիւնը այնքան սաստիկ էր եւ շոգենաւին մէջ այնպիսի իրարանցում մը կը տիրէր որ ոչ ոք ուշադրութիւն դարձուց ինծի եւ հաւանօրէն դահիճները այնպէս ենթադրած էին, որ թեւերս կապուած ըլլալով ես ալ խեղդուած էի: Կամաց կամաց լողալով բաւական հեռացայ շոգենաւէն, որ իր եղեռնական գործը աւարտելով ճամբայ կ'ելլէր, Պոլիս դառնալու համար:

Ես միշտ կը շարունակէի յուսահատ յամառութեամբ մը լողալ, թէեւ փրկութեան յոյս չունէի եւ կը զգայի թէ քիչ ատենէն ուժասպառ պիտի ըլլայի:

Այս տագնապալի կացութեանս մէջ յանկարծ սեւ կէտ մը նշմարեցի ծովուն երեսը. թերեւս նաւակ մըն էր եւ այս մտածումը նոր ուժ տուաւ ինձ եւ սկսայ յետին ճիգս թափել, անոր մօտենալու համար: Այո, չէի սխալած, ձկնորսի նաւակ մըն էր, որ հակառակ եղած արգելքին, գիշեր ատեն ելած էր ձկնորսութեան:

Սկսայ օգնութիւն աղաղակել եւ ձայնս լսուեցաւ նաւակին մէջ գտնուողներէն որոնք իսկոյն դէպի իմ կողմս սկսան թիավարել: Քանի մը վայրկեան ետքը արդէն նաւակին մէջն էի: Կէս ժամ ետք կը հասնէինք այս տնակը, ուր պէտք եղած անմիջական խնամքները ամենայն ազնուութեամբ տրուեցան ինծի: Երբ յուզումս հանդարտեցաւ, յիշեցի իսկոյն իմ տագնապալի կացութիւնս եւ խորհեցայ իմ ազատարարներուս միջոցով լուր զրկել Հագգը պէյի, որու հասցէն գիտէի, որպէսզի դար զիս տեսնէր, քանզի Պոլսոյ մէջ ծնողք չունենալով չէի գիտեր թէ որո՞ւ դիմէի:

— Ահաւասիկ, փաշա էֆէնտի, շարունակեց Սալիհա հանըմ, այս սոսկալի պատմութիւնը, զոր ըրաւ այդ դպրոցական պատանին: Երկու զաւակներուս այս նահատակութիւնը զիս անէացուց: Այն հզօր ճիգը զոր ըրած էի պաղարիւնութիւնս պահելու եւ պատանիին ամբողջ պատմութիւնը լսելու համար, բոլորովին սպառեց հոգեկան եւ ֆիզիքական զօրութիւնս եւ երբ պատմութիւնը աւարտեցաւ, ուշակորոյս դետին ինկայ, անկենդան դիակի մը պէս...: Երբ տնեցիներուն եւ Հագգը պէյի խնամքներուն շնորհիւ խելքս գլուխս եկաւ եւ աչքերս բացի, ուրիշ խցիկի մը մէջ գտայ ինքզինքս, դետին փռուած անկողնի մը վրայ:

Սալիհա հանըմ իր այս երկար պատմութենէն վաստակաբեկ, պահ մը լռեց եւ թաշկինակը հանելով ճակատը եւ երեսները սրբեց: Նոյն միջոցին դուռը բացուելով՝ ներս մտաւ Իզզէթ փաշա եւ դնաց կրկին բազմելու նախագահական աթոռը, որուն վրայ առժամեայ կերպով նստած էր Թահսին փաշա:

— Տիկին, եթէ կը հաճիք, շարունակեցէք ձեր պատմութիւնը, ըսաւ Իզզէթ փաշա ծայրայեղ քաղաքավարութեան շեշտով մը:

«Երբ Հագգը պէյ տեսաւ որ տագնապս անցած է, շարունակեց Սալիհա հանըմ, ըսաւ ինծի. «Տիկին, այն հարուածը որ ձեզ կը ջախջախէ, նոյն սաստկութեամբ կ'իջնէ նաեւ իմ վրաս. ձեր ձեռքէն ձեր երկու մանչ զաւակները կը խլեն ու ծովուն մէջ խեղդամահ կը յափշտակեն. մեր երկու սիրտերը միեւնոյն վէրքերով կ'արիւնի եւ երկուքիս հոգիներն ալ միեւնոյն տանջանքներով կը գալարուին: Այս ահռելի ցաւերուն մէջ մէկ բան կրնայ մեզ մխիթարել, այն է՝ վրէժխնդրութիւնը... վրէժխնդրութիւն յանուն մեր զաւակներուն եւ յանուն հայրենիքի բոլոր զոհուած զաւակներուն... թող մեր կեանքը ալ ասկէ ետքը միակ նպատակ մը ունենայ այն է հայրենիքի փրկութիւնը եւ բռնաւորին ջախջախումը: Այս բեղնաւոր աշխատութեան մէջ միայն կրնանք մեր արած սրտերուն սփոփանքը գտնել եւ առկալ կեանքի բեռին»:

Այս խօսքերը ամբողջ էութիւնս ցնցեցին, յիշեցի ամուսինս ու իր վրէժխնդրութեան դերագոյն կտակը ու զաւակներս, որոնք այդ կտակին գործադրութեան նուիրուած էին եւ ահա իրենք ալ զոհ կ'երթային արիւնարբու բռնակալութեան... այդ ժամուն հոգիիս մէջ արձագանգեց հարիւրաւոր մայրերու ողբն ու կոծը եւ վրէժի աղաղակը եւ յանկարծ թօթափելով կանացի տկարութիւնս ոտքի ելայ եւ Հագգը պէյի ձեռքը սեղմելով դոչեցի. «Այո՛, թող այս վայրկեանէն մեր երկուքիս ճակատագիրը միանայ միեւնոյն նպատակին շուրջը, բռնակալութեան տապալումը, եւ հայրենիքի փրկութիւնը թող ըլլայ ասկէ ետքը մեր կեանքին միակ նպատակը եւ թող մեր ամբողջ հոգեկան ու ֆիզիքական զօրութիւնն ու կարողութիւնը դէպի հոն ձգտի»:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(133 – Շար.)

թեան ուրուագիծեր» (մաս առաջին, Մը-
չոյ բարբառի եւ գրաբարի հնչիւնարա-
նական համեմատութիւնը), որ լոյս կը
տեսնէ նոյն թուականին: Չորս տարի ետք
այդ ծաւալուն աշխատութեան երկրորդ
մասով՝ «Մշոյ բարբառին ձեւաբանու-
թիւնը գրաբարի եւ միջին հայերէնի հա-
մեմատութեամբ», կը պաշտպանէ իր դոկ-
տորական աւարտաճառը:

Գիրքին երկրորդ հատորին հրատարա-
կութեան առթիւ, ռուս ականաւոր պատ-
մարան եւ գրականագէտ, «Յոյն եւ լա-
տին հին գրողներու հաղորդած տեղեկու-
թիւնները Սկիւթայի եւ Կովկասի մասին»
աշխատութեան հեղինակ Վ. Լատիշեւ կը
գրէր. «Մեր աչքին առջեւ է չափազանց
լուրջ, մանրակրկիտ եւ խորապէս մտած-
ուած աշխատութիւն մը»: Այդ գիրքը
գնահատուեցաւ նաեւ Ն. Մառի, Ա. Մե-
յէի, Հր. Աճառեանի կողմէ:

1901-1905ի շրջանին Լ. Մսերեանց կը
պաշտօնավարէ Լազարեան ճեմարանին
մէջ՝ դասաւանդելով համեմատական լեզ-
ուաբանութիւն եւ հին պարսկերէն:

1905-1915ին փրոֆեսէօր է Վարշաւա-
յի համալսարանին մէջ. կը ղեկավարէ
համեմատական լեզուաբանութեան ամ-
պիոնը եւ կը վարէ Հին Արեւելքի պատ-
մութեան դասընթացքը: 1915ին կը վե-
րադառնայ Լազարեան ճեմարանը, որ ի-
րեն համար «ազգային լուսաւորութեան
օրրան» էր, «հեռաւոր հիւսիսում հայկա-
կան լուսաւորութեան կանթեղի նրբա-
հիւս պատրոյգը»:

Այդ տարիներուն փրոֆ. Ի. Ցվետաեւի
հետ դարձաւ Մոսկուայի դեղարուեստա-
կան թանգարանի (այժմ՝ Պուշկինի թան-
գարան) կազմակերպիչներէն մէկը:

Բանասէրին գրչին կը պատկանին ռու-
սերէն եւ Ֆրանսերէն 120 գիտական աշ-
խատութիւններ: «Ուրուագիծեր»էն զատ,
յատուկ ուշադրութեան արժանի են «Վա-
նի սեպագիր արձանագրութեան մեկնա-
բանութեան առթիւ», «Սթրազպուրկի ե-
գիպտական – արամէական պապիրոսը եւ
անոր արժէքը իրանական բանասիրու-
թեան համար», Սոփոկլէսի «Անտիգո-
նէն», «Հայկական աղբիւրներ խառը ժա-
մանակի մասին», «Ը. դարի հայկական
ձեռագրերի գրչութիւնը եւ մանրանկար-
ները» եւայլն:

Բանասէրը գործած է հայրենի միջա-
վայրէն հեռու եւ գրած է մեծ մասամբ
ռուսերէն, բայց մշտական կապ պահած է
հայ մտաւորականներու հետ: Յ. Մա-
նանդեանի, Ս. Կանայեանի, Հ. Աճառ-
եանի, Ն. Բիւզանդացիի եւ ուրիշ մտա-
ւորականներու հետ անոր ունեցած աշ-
խոյժ նամակագրութիւնը կը վկայէ, թէ
անմիջական գործակցութիւն հաստատած
է հայագիտական նիւթերու պատրաստու-
թեան գործին մէջ:

Լ. Մսերեանց անգնահատելի ծառայու-
թիւն մատուցած է մեր մշակոյթին եւ
պատմութեան ուսումնասիրութեան մար-
զին մէջ:

Գ. ՄԱԴՈՅԵԱՆ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԱՂՕԹՔԸ

Աշխարհիս վրայ մարդիկ կան, որ կը հաւատան, մարդիկ ալ կան, որ չեն հաւատար. ես անոնցմէ եմ, որ կը հաւատան: Հիմա՞ միայն կը հաւատամ, եւ միթէ այսօ՞ր սկսայ աղօթել: Կրնամ ըսել, թէ կեանքիս մէջ օր մը չէ եղած, որ չաղօթեմ: Աշխարհի մէջ այնքան անիրաւութիւններ կան, եւ այնքան խեղճ է մարդը, որ մեր ներսը գտնուող արդարութեան զգացումը եւ մենութեան զգացումը մեզի կը սորվեցնեն, թէ այս աշխարհը անցք մըն է միայն, կամուրջ մը:

Անուրանալի է մարդկային բանականութեան համար, որ ամէն արդիւնք պատճառ մը ունի: Երբ կը տեսնենք այս աշխարհը եւ երբ մանաւանդ գիտութեան աչքով կը տեսնենք այն աշխարհները, որոնք անհունօրէն կը մեծնան եւ այն միւս աշխարհները, որոնք անհունօրէն կը փոքրանան եւ կը կազմեն ինչ որ ՏԻԵԶԵՐՔ կը կոչենք, երբ կը տեսնենք այն զարմանալի ներդաշնակութիւնը եւ կարգը, որոնք կը վարեն այս տիեզերքը, նոյնիսկ մեր բանականութիւնը կը հրաչակէ, թէ ամենակարող զօրութիւն մը, ամենագէտ իմացականութիւն մը այս մեծ շինուածքին ճարտարապետը եղած է:

Այլ եթէ անտեսանելի ըլլայ այս տիեզերքը մեր պարզ աչքերուն ու մեր մտքի աչքերուն, եթէ չըլլայ տիեզերքը մեզի համար, կը բաւէ որ կայ ու կը լսենք, կը զգանք ներքին ձայն մը, որ կ՚ըսէ. «Այս բանը գէշ է, մի՛ ըներ, իսկ այս բանը աղէկ է, ըրէ՛»: Ներքին ձայն մը, որ կ՚ըսէ մեզի, թէ ստեղծող մը ունինք եւ թէ դատող մը ունինք. եւ այն ձայնը մեզի կ՚ըսէ. «Աղօթէ ստեղծողիդ, եւ դատաւորիդ առջեւ սփռէ քու խոստովանութիւններդ ու զղջումներդ»:

Ես այս ձայնը միշտ լսած եմ ներսիդիս եւ զօրաւորագոյն հնչած է իմ մէջս ամէն անգամ, երբ կատարելու վրայ եղած եմ այնպիսի գործ մը, որ ծանր հետեւանք պիտի ունենար կեանքիս մէջ: Աւա՛ղ, միշտ չեմ հնազանդած այս ձայնին, եւ ազէտներս միշտ այդ անհնազանդութենէս առաջ եկած են:

Մարդիկ կան, որ կը խեղդեն այս ձայնը իրենց սրտին մէջ կամ կը գօսացնեն իրենց ականջն ու սիրտը այս ձայնին դէմ: Ես բնաւ չեմ խեղդած զայն, եւ աստուածային արդարութեան ու գթութեան առջեւ՝ այս միայն իրաւունքս մընացած է:

Մարդ, որ աշխարհի մէջ կը թաւալի եւ կեանքի պատերազմը կը մղէ, պիտի տեսնէ պայծառ ու զուարթ օրեր, այլեւ շատ անգամ անձրեւոտ օրեր, հողմ ու փոթորիկ պիտի փչեն ու կայծակ պիտի գոռայ եւ սլաքներ ու ռումբեր պիտի սուրան չորս կողմը, եւ երբեմն ալ պիտի հարուածեն զինք: Այս է բաժինը ամէն մարդու, որ կ՚ապրի: Կեանքը պատերազմ մըն է թէ՛ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս: Այլ այն մարդը, որ միշտ լսած է իր ներսիդին Աստուծոյ ձայնը եւ այդ ձայնին միշտ հնազանդած, ան կը վայելէ ներքին երանութիւն մը, որուն չեն հասնիր ու չեն ազդեր փոթորիկներն ու սլաքները, ան կը վայելէ խղճմտանքի զուարթութիւնը, զոր ոչ ոք կրնայ կապտել իրմէ:

Մարդս ա՛յնքան վտանգներով շրջապատուած է, ա՛յնքան թշնամիներ ունի. իր ամէնէն մեծ թշնամին ինքն է, իր տկարութիւնները, իր մոլութիւններն են: Իյնալէն ետք ո՞վ ոտքի պիտի կանգնեցնէ զինք, եթէ ոչ Աղօթքը:

Ուրեմն՝ կ՚աղօթեմ: Մեր հայրը մեզի սուրբ եւ անկապտելի ժառանգութիւն մը թողուց.— հաւատքը, բարեպաշտութիւնը, աղօթքը: Ուրիշ ինչ ժառանգութիւն որ թողած ըլլար, մինչեւ հիմա վատնած էինք. այս ժառանգութիւնն ալ թէեւ կը վատնուի, այլ նորէն կը ստացուի:

ԳՐԻԳՈՐ ՕՏԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՁՄԵՌՆԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

Առանց նկատի ունենալու անգիր պատմութեան միլիոնաւոր դարերու շրջանը ստորեւ կը ներկայացնենք բացառիկ ձմեռները պատմութեան ընթացքին, քաղուած՝ վերջին երկու հազար տարուան պատմական հատուկտոր արձանագրութիւններէ:

Քրիստոսէ առաջ 66ին, Պոնտոսի Միհրդատ թագաւորը, Ազով եւ Սեւ ծովը միացնող Քիմերքի սառած նեղուցին վրայով, յարձակեցաւ բարբարոսներու հեծելազօրքին դէմ: Մինչդեռ, տարի մը առաջ, նոյն նեղուցին մէջ տեղի ունեցած էր նաւամարտ մը:

Քրիստոսէ ետք, 811ին, սառեցան Դանուփ, Էլպա եւ Սէն գետերը: Բեռնատար կառքեր շրջագայեցան սառած գետերուն վրայէն:

1011ին, պատմութեան մէջ աննախընթաց բան, սառեցաւ Նեղոս գետը:

1408ին, սաստիկ ձմեռ էր Փարիզի մէջ: Խորհրդարանի քարտուղարը իր մէկ յուշագրութեան մէջ կը յիշատակէ, թէ սաստիկ ցուրտին պատճառով, իր փետուրէ գրիչին ծայրի մելանը կը սառէր գրած ատեն:

1410ին սաստիկ ձմեռ էր Ֆրանսայի մէջ: Անհաւատալի բայց իրաւ: Ցուրտին պատճառով գետինը այնքան կարծրացաւ, որ կարելի չեղաւ փոս փորել եւ մեռելները թաղել:

1558ին, Ֆրանսայի մէջ ձմեռը այնքան կծու եղաւ, որ տակառներու մէջ գրտնուող գինին սառեցաւ եւ տակառները ճաթեցան:

ԱՐԵԳԱԿԸ ԵՒ ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ

Միջին հաշուով, օրական մինչեւ յիսուն հազար փոթորիկներ կը ծագին երկրագունդին վրայ: Փոթորկաբեր ամպերուն վիթխարի ուժը ամէն վայրկեան կը թափի հարիւրաւոր փայլատակումներու մէջ:

Երկրի վրայ ուժի գրեթէ բոլոր տեսակներուն աղբիւրը արեգակն է: Եւ փոթորիկները բնականաբար իրենց «լիցք»ը կը ստանան Արեգակէն: Ահա թէ ինչո՛ւ որոշ կապ մը գոյութիւն ունի փոթորիկներու թիւերուն եւ արեգակնային ճառագայթումի ուժգնութեան միջեւ: Արդ, մինչեւ վերջին ժամանակներս կարգ մը գիտնականներ կը նկատէին, թէ փոթորիկներու յաւելումը առաւելագոյնս կը համապատասխանէ արեգակնային գործունէութեան, իսկ ուրիշներ կը նկատէին, թէ փոթորիկներու առաւելագոյն թիւին եւ արեգակնային ուժի Երկրին վրայ հասնելուն միջեւ զուգադիպութիւն չկայ:

Վոյեքով երկրաբնագիտական կեդրոնական դիտարանին գիտնականները կազմեցին քարտէս մը, որուն վրայ առաջին անգամ ըլլալով նշանակուեցան վերջին տասը տարիներու ընթացքին աւելի քան 2000 կայաններէ ստացուած տուեալները՝ փոթորիկներու թիւին մասին: Այդ տուեալները բաղդատուեցան արեգակնային գործունէութեան փուլերուն հետ եւ հաստատուեցաւ՝ թէ արեգակնային ուժի աճման փոփոխութիւններուն առջեւ փոթորկային հակազդեցութիւնը նոյնը չէ երկրագունդի տարբեր վայրերուն վրայ:

Միայն երեք շրջաններու՝ Կեդրոնական Ափրիկէի, Միջին Եւրոպայի եւ Արեւելեան Ասիոյ մէջ, փոթորկալի օրերուն թիւը արեգակնային գործունէութեան նոյն փուլին մէջ կը փոխուի: Իսկ երկրի մնացեալ մասին համար յատկանշական է հակառակ կապը. արեգակէն հասնող ուժին քանակութիւնը որքան աւելի մեծ ըլլայ, փոթորիկները այնքան հազուադէպ կ՚ըլլան:

Եւ եզրակացութիւնը անսպասելի եղաւ. հաւանական է որ ընդհանուր աստիճանի վրայ, փոթորկային գործունէութիւնը արեգակնային գործունէութեան հակառակ երեւոյթը կ՚առնէ: Երկրաբնագէտները ասիկա կը բացատրեն այն իրողութեամբ որ բարձր էներժիի մասնիկներուն հոսանքները, տիեզերական ճառագայթները, հաւանաբար մեծ դեր կը խաղան երկրային մթնոլորտի ելեկտրական դաշտին մէջ: Մինչեւ վերջին ժամանակները դեռ մեզի ծանօթ չէին այն կապերը, որոնք գոյութիւն ունին տիեզերական ճառագայթներուն եւ մթնոլորտին մէջ տեղի ունեցող փրոսեսիւսներուն (զարգացումներուն) միջեւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (205)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Պահ մը եւս կանգ առաւ, յետոյ կըրկնեց.

— Քեզի ո՞վ այս ժամուն անտառը զըրկեց որ երթաս ջուր բերես:

— Տիկին Թէնարտիէ:

— Ի՞նչ կ՚ընէ այդ Թէնարտիէ տիկինդ, հարցուց մարդը՝ անտարբեր կերպով մը հանելու ջանալով ձայնը, որ սակայն տարօրինակ սասանում մը ունէր:

— Իմ տիրուհիս է ան, եւ պանդոկ մը կը բանեցնէ:

— Պոնդո՞կ, ըսաւ մարդը: Լաւ ուրեմն այս դիշեր հոն կ՚իջնեմ: Առաջնորդէ ինձ դէպի այդ պանդոկը:

— Ահա հոն կ՚երթանք, ըսաւ մանկուհին:

Մարդը բաւական շուտ կը քալէր:

Քոզէթ առանց դժուարութեան ետեւէն կ՚երթար: Ալ յոգնութիւն չէր զգար: Մերթ ընդ մերթ աչքերը վերցնելով մարդուն կը նայէր տեսակ մը հանդարտութեամբ եւ անմեկնելի լքումով մը: Բնաւ սորված չէր մանկուհին Նախախնամութեան դիմելու եւ աղօթելու: Սակայն իր վրայ բան մը կը զգար որ յոյսի եւ ուրախութեան նման բան մըն էր և որ դէպի երկինք կը վերնար:

Քանի մը բոպէ անցնելէն ետք, մարդը կրկնեց.

— Միթէ սպասուհի չկա՞յ Տիկին, Թէնարտիէի տունը:

— Ոչ, պարոն:

— Մինա՞կ ես դուն:

— Այո, պարոն:

Պահ մը եւս լռութիւն տիրեց: Ապա Քոզէթ ձայնը հանելով.

— Այսինքն երկու պզտիկ ալ կայ:

— Ո՞վ են այդ պզտիկ աղջիկները:

— Փոնին եւ Զելմա:

Մանկուհին այս կերպով կը պարզէր վիպային անունները, որոնք սիրելի էին տիկին Թէնարտիէին:

— Ի՞նչ են այդ Փոնին եւ Զելմա ըսածդ:

— Տիկին Թէնարտիէի օրիորդները, այսինքն աղջիկները:

— Է՛, ի՞նչ կ՚ընեն ատոնք:

— Ո՛հ, ըսաւ մանկուհին, գեղեցիկ պուպրիկներ ունին անոնք, նաեւ անանկ բաներ, որոնց մէջ ոսկի կայ, լեփ-լեցուն են բաներով: Կը խաղան, կը զուարճանան:

— Ամբողջ օ՞րը:

— Այո, պարոն:

— Դուն ի՞նչ կ՚ընես:

— Ես կ՚աշխատիմ:

— Ամբո՞ղջ օրը կ՚աշխատիս:

Մանկուհին վեր վերցուց աչքերը, որոնց մէջ արտասուք կար եւ մթութեան պատճառով չէր երեւար, ապա պատասխանեց.

— Այո, պարոն:

Եւ պահ մը լռելէ ետք շարունակեց.

— Երբեմն գործս լմնցնելէ ետք ես ալ կը խաղամ, եթէ հրաման տրուի:

— Ի՞նչպէս կը խաղաս:

— Ինչպէս որ կրնամ: Կը թողուն զիս որ խաղամ, բայց շատ պուպրիկ չունիմ: Փոնին եւ Զելման չեն ուզեր որ իրենց պուպրիկներով խաղամ: Կապարեայ պըզտիկ թուր մը ունիմ միայն եւ, սա չափ է, ըսաւ մանկուհին իր մատը ցոյց տալով:

— Այդ թուրը անշուշտ չի կտրեր, այնպէս չէ՞:

— Ինչո՞ւ չէ, պարոն, աղցանը եւ ճանճի գլուխ կը կտրէ:

Գիւղը հասան:

Քոզէթ փողոցներուն մէջէն օտարականը առաջնորդեց: Հողագործին առջեւէն անցան, բայց Քոզէթ մոռցաւ առնել հացը, զոր պանդոկը պիտի տանէր:

Մարդը դադրած էր անոր հարցումներ ընելէ, եւ տխուր լռութիւն կը պահէր:

Երբ եկեղեցիէն բաւական հեռացան, մարդը տեսնելով այն ամէն կրպակները որոնք ամէն կողմէ բաց էին, հարցուց Քոզէթին.

— Տօնավաճա՞ռ կայ հոս:

— Այո պարոն: Ծնունդի տօնավաճառն է:

Երբ բաւական մօտեցան պանդոկին, Քոզէթ վեհերոտութեամբ անոր թեւին դպաւ:

— Ի՞նչ կայ աղջիկս:

— Ահա պանդոկին մօտեցանք:

— Լաւ, ի՞նչ կ՚ուզես:

— Թոյլ տուէք որ ես տանիմ դոյլը:

— Ինչո՞ւ:

— Որովհետեւ եթէ տիկինը տեսնէ թէ բերողը ուրիշ մըն է, զիս պիտի ծեծէ:

Մարդը դոյլը Քոզէթին յանձնեց:

Վայրկեան մը ետք խոհատունին դուռին առջեւ հասան:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԻԿՕ

(Շար.)

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու համար: Ծընողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 Բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան այժմէն իսկ պէտք է դիմեն հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY

Հեռաձայն .— 927 - 01 - 72 :

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

եւ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24, 1915

Հեղինակ

ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պահանջներու գոհացում տալու համար, Բ. տպագրութիւն մը լոյս տեսած է որ կը ծախուի Հրանտ – Սամուէլի, Բալուեանի (Փարիզ), Ծերիկեանի (Մարսէյլ), գրատունները եւ հեղինակին մօտ.—

77, Rue Robert Dupont

92 — ASNIERES

Tél. : 733-11-00

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻՒ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշումով, կոչ սանուհիի մը գտնելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968–69 դպրոցական շրջանին համար:

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները.— 1. 10էն 12 տարեկան ըլլայ: 2. Ծնողքը պէտք է Սեբաստիոյ նահանգէն ըլլայ կամ գերդաստանէն: 3. Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուցչական կազմի մը քննութենէն ետք : Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ միասին յաճախած դպրոցին վերջին տարուան նիշերը : Դիմումները ընել մինչև Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն. — Շիրվանեան, 65 Վուա տ'Իսի, Մալաքոֆ, (Հեռ. 642–75–70): Կամ Հայկազ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար Ժորժ Էսթրաժէն, Ռուքաս – Պլան Մարսէյլ 7 : (Հեռ. 53–20–49:

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը: Գրատունը Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը:

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած):

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրռածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԷՍԻՆ.— Վասպուրականի հերոսամարտի 53րդ տարեդարձը կը տօնուի Յունիս 9ին: Կը խնդրուի Տէսինի կազմակերպութիւններէն եւ միութիւններէն նկատի ունենալ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Համախարբ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէնթ Անթուան, Կարտանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս 7ին, Կիրակի օր : Ֆապրը Կուլի ծառաստանին մէջ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառպօնիէրի չքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի համերգը Դեկտ. 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսը Յունիս 30, Կիրակի:

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի 20 Յունիս, մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուագախումբին :

Teinturerie - Pressing

Laverie

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՏՈՒՆ ՄԸ

Ձեր զգեստներու մաքրութեան համար դիմեցէք

Գ. ԵՒ Ս. ՏԻՒՏԻՒՔՃԵԱՆԻ

ՈՒ ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

47, Rue Emile Zola

(94, Rue Gilbert Roussel)

ASNIERES

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Les Monuments Arméniens du IVe au XVIIe siècle

par

EDOUARD UTUDJIAN

Ed. A. MORANCÉ — Paris

Prix 49 Fr. chez l'auteur

94, Rue St. Lazare — PARIS (9e)

travaux de peinture et de décoration de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e

MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN

Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE

Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)

C. C. P. Paris 1278-35

Tél. : DANton 88-65

ԽԸՏԸՐԵԱՆ ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՄԷԿ ԿՈՂՄԸ՝ ՎԱՐԴԱՆ

ՄԻԻՍ ԿՈՂՄԸ՝ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար վստահելի հասցէ մըն է՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette, PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է ··· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի

Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)

Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոնոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներրքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)

166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)

4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)

48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
30
ՄԱՅԻՍ
JEUDI
30 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11223 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.223

ՈՉ ՄԷԿ ԲԱՐԵԼԱՒՈՒՄ ՈՉ ՄԷԿ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

ՄԷ. ԺԷ. ԹԷ.Ի ՆՈՐ ՅՈՅՑ ՓԱՐԻԶ ԵԻ ԳԱՒԱՌ

ՄԻԹԵՐԱՆ ԱՊԱԳԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏԱԾ Է

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ ԸՐԱՒ

ԲՈԼՈՐ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲՆՈՅԹ ՍՏԱՑԱՆ

Ոչ մէկը կրնայ ըսել թէ ի՞նչպէս եւ ե՞րբ վերջ կրնայ դնել այն աննախընթաց քաոս կացութիւնը, ուր կը դտնուի Ֆրանսա եւ այս՝ իբրեւ հետեւանք Նանթէռի համալսարանին մէջ պատահած միջադէպի մը:

Ընդհանուր զործադուլը միշտ կը չարունակուի բովանդակ երկրին մէջ, ուր հանոյն ալ երթալով կը պակսի եւ ան հատուկան կառքերն իսկ չեն կրնար մասամբ փրկել երթեւեկի բարդութիւնները: Զործատուները միշտ զրաւուած են, կարմիր դրօշները կը ծածանին եւ Սէ. Ժէ. Թէ. մինակ կը մնայ չորեքշաբթի օրուան յոյժին համար, վասնզի դիրք բռնած էր, առաջին օրէն իսկ Տավիտ Քոհն-Պէնտիթի դէմ եւ բոլոր սենտիքաները կը պաշտպանեն Նանթէռի երիտասարդը, որ մինչեւ հոս բերաւ երկիրը: Ֆրանսական սենտիքաները, Իւնէֆ եւ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ. զլխաւորաբար եւ զանազան այլ կազմակերպութիւններ կամ թերթեր (ձախ կաթոլիկէ Էսփրին ալ) կը զատապարտեն կառավարութիւնը որ արդիլած էր Քոհն-Պէնտիթի Ֆրանսա մուտքը, Ա-մերիկաեցի ըրած յայտարարութեանց համար ու նաեւ խռովարար տարր նկատուելով:

Քոհն-Պէնտիթ ըսած էր սակայն թէ երբոր ուզէ կը վերադառնայ Փարիզ: Արդպէս ալ ըրաւ եւ երեքշաբթի իրիկուն, ժամերը սեւ ներկած, ներկայացած է Սոռպոնի հանդիսականներուն եւ բաւական յանդգնութեամբ ասպարէզ կարզած իշխանութիւններուն: Շեչուած է թէ պիտի տապալէ ղրամատիրական վարչակարգը, թէ խռովարարը՝ Ներքին Նախարար Ֆուշէն է. ան պէտք է արտաքսել եւ պէտք չէ «փղոցը ձգել ոեւէ մէկուն: Ոչ ոք պէտք է մոռնայ թէ մենք ծագումնաւինք այն չարժումին, որ կը զարգացնայ ներկայիս»:

Տեղական թերթերը բաւական տեղ կուտան «կարմիր Դանիէլին» բացի Իւմանիթէն որ վեց տող կը նուիրէ դէպքին, ծրդ էջին մէկ անկիւնը:

Երեքշաբթի օր, կարգ մը կարեւոր քաղաքական եւ սենտիքալ հանդիպումներ տեղի կ'ունենային եւ յայտարարութիւններ ալ իրարու կը յաջորդէին: Նախ Միթերանն էր որ մամուլի ասուլիսով մը կը բացատրէր թէ ի՞նչպէս կը տեսնէ կացութիւնը եւ կը պարզէր իր պատրաստած ապագան.—

«Պարզ է որ Չանրապետականները ո՛չ պիտի պատասխանեն հանրաքուէին, բայց պէտք է պատրաստել յաջորդութիւնը»: Միթերանի համար, ապ Կոլի մեկնումէն յետք, Յունիս 16ին, (երէք աւելի առաջ Ֆ. Կ'ըսէ Ձախի պարագլուխը), կը սկսի առաջին փոխանցման կառավարութիւն մը: Ասոր գլուխը մնալու պարտաւո է, բայց կը տեսնէ նաեւ ուրիշ անձեր՝ Մենդէս – Ֆրանս: Հոս փակագիծ մը կ'ընենք՝ Մենդէս – Ֆրանս կարելի է յիշել թէ չատ կը կրկնուի նախկին վարչապետին անունը, դանդան կողմերէ, կամ իբրեւ նախարարապետական կամ նոյնիսկ իբրեւ նախագահ (Ֆապրը–Լիւս Մոնտի մէջ): Այս առժամեայ դահլիճը պիտի դործէ միայն մինչեւ նախագահին ընտրութիւնը եւ կազմուած պիտի ըլլայ տասը անդամներէ, առանց մենաչնորհի (մինչ որ կարծել կուտայ թէ Միթերան կրնայ համաչնաւար նախարարապետ առնել): Ապա Հանրապետութեան նոր նախագահը (որու պաչտօնին թեկնածուն է) պիտի լուծէ Խորհրդարանը եւ երես – փոխանական նոր ընտրութիւնները պիտի ճչդեն նոր մեծամասնութիւն մը:

Այս է Միթերանի ծրագիրը: Քանի մը ժամ եաք, նախարարապետ Փոմփիտու մամուլի ասուլիսով մը կարդ մը նոր որոշումներ կը հաղորդէր:

Փոմփիտու կը յայտնէր թէ ընդունած է Լուսաւորութեան նախարար Փէյրըֆիթի հրաժարականը (տրուած 15 օր ա – ռաջ) եւ ինք պիտի ապահովէ անոր պաչտօնը: Ուրեմն տրամադիր էր դիմելու յայտնի համալսարանականներու, որ – պէսզի արդէն իսկ պատրաստուի անհրաժեչտ բարեփոխումներու ուսումնասիրութեան մեքենան: Իւնէֆը եւ Սընէսիփը քիչ եաք պիտի մերժէին այս առաջարկը, բոլորովին յայտնի ընելով թէ այլեւս ամէն ինչ քաղաքական բնոյթ ստացած է: Արդարեւ կը կրկնէին թէ նախ վարչակարգը պէտք է փոխուի:

Ընկերային դետնի վրայ, նախարարապետը յայտնեց թէ հսկայ ճիգէ մը եաք է որ լուծումի մը հասած էին բանակցութիւններով, բայց բանուորական կեդրոններն ալ պէտք է անդրադառնան թէ ի՞նչ ծանր հետեւանքներ ունի աչխատանքի դադարը: Փոմփիտու առաջարկեց որ դործատուներու մէջ գաղտնի քուէարկութիւն կատարուի հասկնալու համար թէ ո՞վ կողմնակից է զործադուլի եւ ո՞վ դէմ: Բայց կարգ մը սենտիքաներ «հակաժողովրդավար» կը զտնեն այդ դրութիւնը: Թէեւ զործադրուեցաւ փոքրաթիւ աչխատավայրերու մէջ եւ տեղ–տեղ աչխատանքը վերսկսաւ:

Ամբողջ օրը չարունակուեցան նաեւ զանազան բանակցութիւններ աղգային – ցած չրջանակներու եւ պատասխանատուներու միջեւ: Ասոնք սակայն զոհացուցիչ արդիւնքներ չէին տար եւ ելեկտրական – նութեան ու կազի Սէ. Ժէ. Թէ.ի պատգամաւորները ժողովը կր ձգէին կ'ելլ – թային:

Նոյն օրը, տեսակցութիւն տեղի կ'ու – նենար համաչնաւար կուսակցութեան պատասխանատուներու եւ Ձախի Դաչ – նակցութեան պարագլուխներու միջեւ: Ա՛յս առթիւ հրապարակուած դեկոյցը կ'ը – սէ թէ մտքերու փոխանակութեան ար – դիւնքը պիտի ենթարկեն իրենց կազմա – կերպութեանց, ապա կրկին տեսնուին:

× Չորեքշաբթի առաւօտ վերջին պահուն կը հաղորդէին թէ Նախարարաց Խորհուրդի նիստը, որ տեղի ունենար առաւօտն, յետաձգուած է յաջորդ օրուան, առանց որեւէ պատճառ յայտնելու:

× Զորեքշաբթի առաւօտ ռումբ մը կը պայթէր կոլիստ պաչտօնաթերթ՝ Լա Նասիոնի առջեւ (ռիւ տը Լիլ), վնասները միայն նիւթական են:

× Օռռո կը յայտնէր չորեքշաբթի առաւօտ թէ Սահմանադրական Խորհուրդը իրաւական պետնի վրայ համաձայն չէ հանրաքուէին: Հարցը կը քննուի:

× Ֆրանսական մամուլի զործակալութիւնը (Ֆրանս–Փրէս) զործադուլ սկսաւ չորեքշաբթի օր:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍԱԿԻՑՆԵՐԸ

ԿԱՄ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՍԷՆՏԻՔԱՆԵՐԸ

Գ.

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺ (ԷՖ. Օ.)

Ընկերվարական ձգտումով, Բանուորական Ուժը իբրեւ օրինակ ունի չուէտական սենտիֆալիզմը: Ներկայիս ունի հինդ հարիւր հազար անդամ:

1953 Օգոստոսին, բովանդակ Ֆրանսայի մէջ, զործադուլի չարժումները ան – դամալոյծ ըրած են հանրային բոլոր ապասարկութիւնները: Ընկերակցութեան կեդրոնատեղին, Ավընիւ Տիւ Մէն, ընդհ. քարտուղարը՝ Պոթրօ կ'ըսէ.— «Պէտք է կեցնել: Պէտք է փրկել վարչաձեւը, թէ ոչ իշխանութիւնը ձեռք պիտի առնեն»:

Այս սպառնալիքին եաին, Բանուորական Ուժին համար համաչնաւարները կան:

Տարիները անցած են, Բանուորական Ուժը փոխած է իր ընդհ. քարտուղարը: Ներկայիս նախկին զրաչար մըն է, 43 տարեկան, Անտրէ Պերժըրոն որ կը վարէ սենտիքան: Ծնած է Պելֆոռի չրջանը, բողոքական ընտանիքի մը մէջ, բայց հակաչնաւարութիւնը կը մնայ:

— Բանուորական Ուժը կը մերժէ Սէ. Ժէ. Թէ.ի համաչնաւար ղեկավարներուն բոլոր կոչերը, յայտարարած է վերջերս, Պերժըրոն:

Լաւ հասկնալու համար այս կացութիւնը, պէտք է դիտնալ թէ բանուորական երեք մեծ կեդրոններուն ամէնէն երի – տասարդը, Բանուորական Ուժը, ծնած է Սէ. Ժէ. Թէ.ի հերձուածէն: 1947ին, ապ մը չարքայիններ մեղադրելով համաչնաւարները որ «զաղթանականացուցած» են Սէ. Ժէ. Թէ.ն, կը հեռանան չարժումէն, հիմնելու համար ինչ որ կը կոչեն «ազատ սենտիքալիզմը»:

Այսօր Էֆ. Օ. կը պահէ իր ծագումին հակահամաչնաւարութիւնը: Բաժանում – մէն ի վեր, կամուրջ չկայ այլեւս Սէ. Ժէ. Թէ.ի եւ իրենց ղեկավարներուն միջեւ:

Էֆ. Օ.ի «թերդերը» արմատ ձգած են զլխաւորաբար հանրային սպասարկութեան մէջ.— պետական պաչտօնեայ, Պետութեան զործավարներ եւ պաչտօնեաներ ընդհանրապէս: Նուազ հող գտած է մետաղագործութեան, հանքերու եւ չինարարութեան մէջ: Հաստատուն է Փարիզի հիւսիսը եւ արեւմտեան հիւսիսը, քիչ տեղ գրաւած է երկրին արեւմտեան չրջանը: Նուազ պահանջկոտ չըլլալով հանդերձ Սէ. Ժէ. Թէ.էն կամ Սէ. Էֆ. Տէ. Թէ.էն, Բանուորական Ուժը միչտ ուրիչ ճամբայ բռնած է՝ մչտական բանակցութեան ճամբան: Իր ղեկավարները միչտ կողմնակից եղած են կանոնաւոր չփումներու կառավարութեան հետ եւ խօսակցութիւններու՝ զործադրութեան, թէեւ այս ընթացքը չատ արդիւնաւէտ չէ եղած:

— Կողմնակից եմ սենտիֆալիզմի մը որ ներչնչուի քառասուն տարուան փորձառութիւն ունեցող չուէտական սենտիֆալիզմէն, կ'ըսէ Պերժըրոն: Այլ խօսքով՝ կանոնաւոր խորհրդակցութիւններ զործատիրութեան եւ սենտիքային միջեւ ուր իւրաքանչիւր կողմ իր առաջարկները կ'ընէ, ուր վիճաբանութիւն մը կ'ըլլայ եւ ուր կարելի կ'ըլլայ համաձայնութիւններու կամ միջին ճամբաներու յանգիլ ընկերային խաղաղութեան հասնելու համար:

Էֆ. Օ.ի նպատակներէն մէկն է: Ընդհ. քարտուղարին զրասենեակին մէջ ցուցատախտակ մը կայ ուր տպագիր զրուած է «Երեք անդամ մտածէ խօսելէ առաջ եւ եօթն անդամ՝ զրելէ առաջ»:

(Յաջորդով՝ Քատրերը)

ԿԱՐՕ ՈՒՇԱԳԼԵԱՆ

(Կ. ՊԵՏՈՒՇ)

Յաւուր կ'իմանանք թէ չորեքչաբթի առաւօտ, Մայիս 29ին, իր մահկանացուն կնքած է թերթիս վաղեմի աչխատակիցը՝ Կարօ Ուչաղլեան, որ Կ. Պետուչ ստորագրութեամբ երկար տարիներ «Պուտ'մ ծիծաղ» բերած է «Յառաջ»ի ընթերցող – ներուն:

Ծնած Քէօթահիա, մեր բարեկամը 83 տարեկան էր: Իր ուսումը կատարած է Քէօթահիա, ապա Պոլսոյ մէջ հրատարակած է «Հայ Սկաուտը»: Եղած է վարչական անօրէն «Յառաջ»ի առաջին օրէն իսկ (Օգոստ. 1925) մի քանի տարի ստորագրելով «Օրին օրին»ներ, որ յետագային կը վերածուէին կիրակնօրեայ տարեւոր «Պուտ'մ ծիծաղ» վերնագրով:

Ժամանակ մը հրատարակած է նաեւ գաւեչտաթերթ մը՝ «Խարտոց»:

Հին եւ մնայուն անդամ «Յառաջ»ի ընտանիքին, մեր ողբացեալ բարեկամը ուշնէր սուր գրիչ մը: Սրամիտ ու դիտող, միշտ հրապուրած է ընթերցողը իր հիւմուրով:

Տակաւին առիթը կ'ունենանք խօսելու իր մասին:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները՝ առանձին:

Մեր ցաւակցութիւնները իր եղբայրներուն եւ ընտանեկան պարագաններուն:

ՊՈՒՇԿԻՆԻ ԱՆՀԱՅՏ ԳՐՎԱԾՆԵՐԸ

ՀԱՅԵՐԵՆ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Ա. ՀԱՅԿԱԶՆ

ԱՆՀԱՅՏ ՀԵՔԻԱԹ

Ա

Ամառ էր, 1833 թուականի ամառ։ Ես Պետերբուրգից մեկնել էի Նիժնի Նովգորոդ՝ Մակարիի տօնավաճառին մասնակցելու։ Ինձ ընկերացող էր Պ. Պ. Սոբոլևսկին, որ ինձ պէս գնում էր տօնավաճառ։ Ես ճանապարհ էի ընկել ոչ թէ առևտրական նպատակով, այլ ուզում էի ծանօթանալ ռուսական ժողովրդական կեանքի հետ, որ ինձ համար մինչև այդ օրը մի անծանօթ աշխարհ էր։ Ես ուզում էի տեսնել ռուսական գիւղը, ռուս գիւղացուն, ռուս մուժիկին, որ ինձ համար մի առեղծուած էր։ Ես ուզում էի ծանօթանալ նրա սովորութիւնների, հաւատալիքների, երգերի, առածների հետ։ Ես ուզում էի ծանօթանալ նրա հետ, որովհետև ես գրող էի, և ինձ համար ամենամեծ հետաքրքրութիւնը մարդկային էր։

Ես ուզում էի տեսնել ռուս գիւղացուն

ՊԵՏՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ՂԱԶԱԽԻ ՂՈՒՆԴ
ՖՈՆԴԻ
—*—
ԺԱՄԱԿ ՂԱԶԱԽԻ
ԱՀԱՐՈ ՄԵՀ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՀԱՅԿԱԶՅԱՆԻ ՀՐԱՄԱՆՈՎ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ՎԱՐՁԱՏՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀՀ ՍՍՀՄ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՈՇՈՒՄ Է.

1. Հայկական ՍՍՀ պատվավոր աշխատավորներին՝ ՀՀ ՍՍՀՄ Գերագույն Սովետի Նախագահության 1938 թվականի հունվարի 15-ի հրամանագրով սահմանված կարգով, վարձատրման ենթարկել.

ա) Հայկական ՍՍՀ Գերագույն Սովետի Նախագահության Պատվոգրով՝ 1000 ռուբլի դրամական պարգևատրությամբ.

Ալեքսանյան Ալեքսանդր Ալեքսանդրի — Երևանի պետական համալսարանի ռեկտոր.

Ալեքսանյան Ռուբեն Ալեքսանդրի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի վարիչ.

Ամատունի Ալեքսանդր Ստեփանի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ասլանյան Կարո Ասլանի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Բաբայան Ռուբեն Ալեքսանդրի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Գրիգորյան Ռուբեն Գրիգորի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Զաքարյան Ռուբեն Հովհաննեսի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Թամրազյան Ալեքսանդր Գրիգորի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ղազարյան Ռուբեն Ղազարի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Վարդան Ալեքսանդրի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Վլադիմիր Ալեքսանդրի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Սերգեյ Ալեքսանդրի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Ռուբեն Ալեքսանդրի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Ռուբեն Վարդանի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Ռուբեն Սերգեյի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Ռուբեն Վլադիմիրի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Վարդան Ռուբենի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Սերգեյ Ռուբենի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Վլադիմիր Ռուբենի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Ռուբեն Սերգեյի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Վարդան Վլադիմիրի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Սերգեյ Վարդանի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Վլադիմիր Սերգեյի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Ռուբեն Վլադիմիրի — Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ամբիոնի դասախոս.

Ֆանարջյան Վարդան Ռուբեն

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանի արձանագրութիւնները բացուած են Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու համար: Ծընողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 Բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան այժմէն իսկ պէտք է դիմեն հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY

Հեռաձայն — 927 - 01 - 72 :

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

եւ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24, 1915

Հեղինակ

ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պահանջներու գոհացում տալու համար, Բ. տպագրութիւն մը լոյս տեսած է որ կը ծախուի Հրանտ – Սամուէլի, Բալուեանի (Փարիզ), Ծերիկեանի (Մարսէյլ), գրատունները եւ հեղինակին մօտ.—

77, Rue Robert Dupont
92 — ASNIERES
Tél. : 733-11-00

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻՒ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշումով, կոչ սանուհիի մը գտնելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968–69 դպրոցական շրջանին համար:

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները.— 1. 10էն 12 տարեկան ըլլայ: 2. Ծնողքը պէտք է Սեբաստիոյ նահանգէն ըլլայ կամ գերդաստանէն: 3. Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուցչական կազմի մը քննութենէն ետք : Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ միասին յաճախած դպրոցին վերջին տարուան նիշերը : Դիմումները ընել մինչև Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն. — Շիրվանեան, 65 Վուա տ'Իսի, Մալաքոֆ, (Հեռ. 642–75–70): Կամ Հայկազ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար Ժորժ Էսթրաժէն, Ռուքաս – Պլան Մարսէյլ 7 : (Հեռ. 53–20–49:

ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ Է

43, Rue Richer - métro Cadet

Տիկին Ա. Բալուեան կը շարունակէ իր գործունէութիւնը: Գրատունը Բաց է ամէն օր (բացի Կիրակիէ) ժամը 10էն 12 եւ 14·30էն 19ը:

Բազմատեսակ գիրքեր.— Պատմական, բանասիրական, գրական ուսումնասիրութիւններ, վէպ, բանաստեղծութիւն : Արտասահմանեան եւ Հայաստանեան հրատարակութիւններ :

Նաեւ հայկական տիսքերու ճոխ հաւաքածոյ (Ֆրանսա, Ամերիկա եւ Հայաստան պատրաստուած):

Այցելեցէք եւ անպայման ձեր փընտրուածը կը գտնէք :

Կ'ընդունի նաեւ ապսպրանքներ արտասահմանէն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ
ԹԵՐԹԵՐԷՆ ԱՐՏԱՏՊԵԼ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԷՍԻՆ.— Վասպուրականի հերոսամարտի 53րդ տարեդարձը կը տօնուի Յունիս 9ին: Կը խնդրուի Տէսինի կազմակերպութիւններէն եւ միութիւններէն նկատի ունենալ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Համախարբ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի եւ Սէնթ Անթուան, Կարտանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս 7ին, Կիրակի օր : Ֆապրը Կուլի ծառաստանին մէջ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառպօնիէրի շքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ
Երգչախումբի համերգը Դեկտ. 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսը Յունիս 30, Կիրակի:

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի 20 Յունիս, մասնակցութեամբ Քոնսէր Քոլոնի նուագախումբին :

Teinturerie - Pressing
Laverie

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՏՈՒՆ ՄԸ
Ձեր զգեստներու մաքրութեան համար դիմեցէք

Գ. ԵՒ Ս. ՏԻՒՏԻՒՔՃԵԱՆԻ

ՈՒ ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ
47, Rue Emile Zola
(94, Rue Gilbert Roussel)
ASNIERES

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Les Monuments Arméniens du IVe au XVIIe siècle

par

EDOUARD UTUDJIAN

Ed. A. MORANCÉ — Paris
Prix 49 Fr. chez l'auteur
94, Rue St. Lazare — PARIS (9e)

travaux de peinture et de décoration de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ
22, rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88
Մաքուր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով :
ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԽԸՏԸՐԵԱՆ ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՄԷԿ ԿՈՂՄԸ՝ ՎԱՐԴԱՆ
ՄԻՒՍ ԿՈՂՄԸ՝ ԷԶՄԻԱԾԻՆ
ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար վստահելի հասցէ մըն է՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է ··· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է
ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք
Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի
Եթէ ներսը եւ դուրսը
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ
ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e
Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)
Tél. : GRE. 09-47
11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)
Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղջ ունենալ :

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոնոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)
166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)
4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)
24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)
48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. — Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. — Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
31
ՄԱՅԻՍ
VENDREDI
31 MAI
1968

LE NUMÉRO 0,40 F.

44ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 11224 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 44e ANNÉE — No 11.224

ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՄ, Կ'ԸՍԷ ՄԵՆՏԷՍ

ՏԸ ԿՈԼ ՓՈԼՈՄՊԷ ԳՆԱՑ – ԵԿԱԻ ԲԱՑՑ ՈՒՐԻՇ ՏԵՂ ԱԼ ՀԱՆԴԻՊԱՅ Է

ՓԱՆԻ ՄԸ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ՍԷ-ԺԷ-ԹԷ.Ի ՅՈՅՑԻՆ

ԿՈԼԻՍՏՆԵՐՆ ԱԼ ՅՈՅՑ Կ'ԸՆԵՆ

ԼՈՒԾՈՒՄ ԳՏՆԵԼԸ ԴԺՈՒԱՐ Է

ՀԱՆՐԱՔՈՒԷՆ ՀԱԻԱՆԱԿԱՆ ՉԷ

Ի պատասխան Մ.Թ.Ի.ի առաջարկին եւ երկար խորհրդակցելէ ետք Մ.Թ.Ի.ի, Տէֆէնի, Մոլէի եւ Պիյէռի հետ, նախկին վարչապետ՝ Մենդէս-Ֆրանս հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ չորեք շաբթի երեկոյեան.— «Ներկայիս, չենք գիտեր թէ ո՞ւր հասած է վարչակարգը, ո՞ւր հասած են հիմնարկութիւնները, ո՞ւր են կառավարութեան որոշումները: Չենք գիտեր թէ այս վերջինը պիտի ընդունի՞ իր ձախողութիւնը եւ անկէ քաղէ եզրակացութիւնները: Այս պայմաններուն մէջ, աշխատանքի երկար ժողովէ մը ետք, քննեցինք զանազան վարկածները եւ փնտռեցինք թէ ի՞նչ որոշումներով կրնանք դէմ դնել այս զանազան վարկածներուն: Առանց զարմանքի, նկատեցինք թէ ինչ որ ալ ըլլան պատահելիք դէպքերը, ի վերջոյ, մեր պատասխանը մեզ կը տանի փոխանցման կառավարութեան կամ առժամեայ կառավարութեան մը կազմութեան: Լուծումն է զոր ձախի ընդդիմութիւնը մէկէն կը դնէ: Ամէնէն առաջ, անշուշտ, մտահոգուեցանք գիտնալու համար թէ ի՞նչ պէտք է ընէ այս կառավարութիւնը, որպէսզի կացութիւնը չվնասէ երկրին: Իրականին մէջ, բացայայտ է որ փոխանցման այս դահլիճը, պէտք է պարբասէ հիմնարկութեանց, տնտեսութեան եւ ընկերային վէրաձակներու ընդմէջէն, միաւորը անցք մը ընելու համար կառոյցի անհրաժեշտ բարեփոխմանց կարելիութիւնները: Բայց այս կառավարութիւնը ոչ մէկ ի – մաստ կ'ունենայ եթէ արժանի չըլլայ վստահութեանը բոլոր մարդոց որոնք ի – րենց քշնամութիւնը ցոյց տուին ներկայ վարչաձեւին: Կենսական ուժերը, որոնք արտայայտուեցան զործադուլներու, հանրահաւաքներու մէջ եւ ամէն տեղ պէտք է միացուին առանց մենաչնորհի: Ամէն ինչ որ կը բաժնէ յառաջդիմութեան այս ուժերը, դատապարտելի է եւ վնասակար: Մարդու մասին չխօսեցանք: Բայց ազգութեան մասին խօսեցանք եւ ըսինք որ Մ.Թ.Ի.ի ինքն էր միակը որ կրնար վստահութիւն ներշնչել: Ձէկ, որոնք կրնան ինձի վստահիլ: Ձէկ պիտի չմերժեմ պատասխանատուութիւն – ոչ կառավարութիւն մը չէ, զոր պիտի կազմենք բայց զործունեայ կառավարութիւն մը, պատրաստելու համար ճամբան դէպի աւելի արդար ընկերութիւն մը: Բայց այս կառավարութիւնը դէմ պէտք է դնէ անձնական եւ սահմռկողական հարցեր: Դեռ պէտք է խօսինք ամբողջական համաձայնութիւն մը իրագործելու համար: Արդարեւ պէտք չէ յուսախաբ ընել յառաջդիմութեան ուժերու ապստամբ: Նման ճիգ մըն է զոր մեզմէ կը սպասեն բանթողները: Անշուշտ զժուարու – թիւններ կան: Բայց ամէն պարագայի մէջ, բոլորս ալ պիտակից էինք, այս խօսակցութենէն ետք, մեր պատասխանատուութեան եւ ճիգերը զորս ըրինք, կրնամ ըսել, զրական եւ պողպեր են»:

Գրած էինք թէ Մենդէսի կողմնակից – ները կը չատնան, հասնելով մինչեւ իսկ փէթէնի փաստաբան՝ Ժաք Իզորնիի, բայց կը թուի թէ համայնավարները չատ տաք չեն, մանաւանդ երբ կ'ըսեն թէ «Հրաչքմարդ» ու լուծում չկայ: Այս ձեւով արտայայտած կ'ըլլան իրենց ընդդիմութիւնը Մենդէսի (կեդրոնական կոմիտէի զեկոյց՝ հրատարակուած Իւմանիթէի մէջ, Մայիս 30ին):

ՅՈՅՑԵՐ

Իւմանիթէի համաձայն 800 հազար հոդի կար, չորեքշաբթի Պասթիյէն Սէն–Լազար, թէեւ երեք հարիւր հազար կը նկատուի ընդհանրապէս մամուլին կողմէ եւ 100·000 հազար միայն կը յայտարարէ Փրեֆէկթիւրը: Սէ· ժէ· Թէ·ի այս ցոյցը, այս անգամ պահանջներու չրջագիծէն ելած էր եւ բոլորովին քաղաքական բնոյթ ստացած է: Ցուցատախտակները ընդհանրապէս կը կրկնէին՝ «Տը Կոլ հրաժարէ՛», «Ժողովրդական կառավարութիւն», «Տասը տարի, կը բաւէ՛», «Ասիէօ, տը Կոլ, ասիէօ», եւայլն: Սէ· ժէ· Թէ·ի եւ համայնավար կուսակցութեան պատասխանատուներէն զատ տողանցքին գլուխը կը նկատուէին Առակոն, Էլզա Թրիոլէ, Ժան–Լիւք Կոտար եւայլն, եւայլն:

× Օրուան (չորեքշաբթի) ամէնէն տարօրինակ առեղծուածն էր նախագահ տը Կոլի տեղափոխութիւնը: Առաւօտուն իսկ կը հաղորդուէր որ Նախարարաց Խորհուրդի նիստը յետաձգուած էր, որով հետեւ նախագահ տը Կոլ Քոլոմպէ մեկնած էր: Օրուան մէջ կը լսուէր թէ տը Կոլ Քոլոմպէ չէ: Վերջապէս կը հասնէր իրիկուան ժամը 6,30ին, մինչ մեկնած էր առաւօտուն: Գլխաւոր ենթադրութիւններն անոնք էին որ տը Կոլ, պարզ է, ուրիշ տեղ մը զացած է: Ոմանք կ'ըսէին թէ Մխիթարեան զացած է տեսնուելու համար դինուորականներու հետ, նաեւ իր փեսին՝ զնդ· աը Պուասիէօ: Փարիզ կը վերադառնար հինգշաբթի առաւօտ նախագահելու համար Նախարարաց Խորհուրդին, որմէ ետք, ժամը 17,30ին, նախագահական մը կ'ընկեր Ազգ· Ժողովին: Բոլորը համաձայն էին ընդունելու որ վարչակարգին եւ երկրին համար վճռական օրն էր՝ հինգշաբթի: Զանազան հաւանականութիւններ կային բայց չորեքշաբթի ի վեր մարդարէ չէ մնացած Ֆրանսայի մէջ: Ոմանք կ'ըսէն թէ տը Կոլ պիտի հրաժարի (թէեւ չատ չի նմանիր իր նկարագրին եւ բսած է նաեւ՝ չեմ մեկնիր Լուի–Ֆիլիպի պէս): Ուրիշներ կը խորհին թէ 16րդ յօդուածը պիտի զործադրէ (բացարձակ իշխանութիւն) եւ նոր նախարարապետ մը պիտի նշանակէ կամ հինին (Փոմպիտու) չուրջ նոր զահլիճ մը (Ազգ· Միութեան զահլիճ):

Ցիշենք որ կոլիստներն ալ ցոյց պիտի ընէին հինգշաբթի ժամը 18ին Քոնքորտի հրապարակը: Լուռ ցոյց մը ի պաշտպանութիւն Հանրապետութեան եւ ապստամբեալ Հանրապետութեան: Այս ցոյցին լուրը չարել կը մեր – ժէին կոլիստ պաշտօնաթերթ՝ Լա Նա – սիոնի զրաչարները եւ թերթը լոյս չէր տեսներ, հինգշաբթի օր:

Հինգշաբթի առաւօտ Ժիսքառ յայտարարութիւն մը կ'ընէր ուր կը չեշտէր թէ կառավարութիւնը այլեւս ոչ մէկ պատճառ ունի մնալու, քանի որ չկրցաւ իսկ վերջ դնել զործադուլին: Բայց դէմ է փոխանցման զահլիճի մը, բնականոն կառավարութիւն մը կրնայ զալ, իր կարծիքով: Բայց տը Կոլ պէտք է մնայ եւ բարեփոխումներու ու կայունութեան հաստատումէն բաւական եզ, պատ ընտրութիւններ կրնան նոր խորհրդարան մը բերել:

Լէքանիւէ (կեդրոն – Դեմոկրատ, նախկին Թեկնածու նախագահութեան) դէմ է որ տը Կոլ թիւ 16 յօդուածին դիմէ, որ կրնայ արիւնալի բախումներու տեղի տալ: Ինք ալ կողմնակիցն է Մենդէս – Ֆրանսի:

× Ժաք Սուսթել Լիոն հրապարակուած յայտարարութեամբ մը կը չեշտէ թէ երկրին չահը կը պահանջէ տը Կոլի մեկնումը:

× Օտար մամուլն ալ սկսած է մտահոգուիլ: Լոնտոնի Իվընինկ Սթանտարտը կ'ըսէ թէ տը Կոլ պիտի հրաժարի: Կուարտիրը (ազատական) կը զրէ թէ ինչ որ ալ ըլլայ կառավարութիւնը որ պիտի յաջորդէ, այդ կառավարութիւնը ընգդիմը պիտի դանէ տնտեսական եւ ընկերային ահաւոր դժուարութիւններու առջեւ: Պրիւսէլի Լը Սուաըը (անկախ) կը զրէ «Քաղաքական պատերազմի սեմի՞ն», աւելցնելով «Վարչակարգը այլեւս ոչ մէկ բանի վրայ ազդեցութիւն ունի եւ ընդդիմադիրներն ալ զիրար չեն հասկնար»: Ուշինկթըն Փոստ կը նկատէ որ բանուորական զանգուածները պահանջէ աւելի բան կ'ուզէ՝ ընկերային պատասխանատու նոր կարգ մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՎԻԼԹՆԱՄԻ նոր վարչապետը յայտարարած է թէ «նախաձեռնութիւնը պիտի առնենք փորձելու համար վերջ դնել պատերազմին»: Միւս կողմէ Ամերիկացիք կ'ըսեն թէ յուսալքուած չեն խօսակցութիւններէն:

ՕՌԵԿՈՆԻ (Ամերիկա) նախնական ընտրութեանց մէջ, ծերակուտական Մք. Քարթի պարտութեան մատնեց Քենըտին: Այս վերջինը յայտարարեց թէ՝ կը քաշուի, եթէ Քալիֆորնիոյ մէջ ալ նոյն արդիւնքը տան «փորձի» այս ընտրութիւնները:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ կառավարութիւնը որոշած է արդիլել զերման ուսանողներու Ֆրանսա երթալը, որպէսզի հոն չերթան խռովութիւն առեղծելու:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ ԿՈՉԸ

Մայիս 29 թիւով, Փարիզիէն Լիպերէ հետեւեալը կը զրէ «Կարմ» լուսերուն մէջ.—

«Պ. Սիմոն Վրացեան 86 տարեկան, վերջին վարչապետը Հայաստանի ողբացեալ Հանրապետութեան — հիմնուած Մայիս 1918ին եւ անհետացած 1920 Դեկտեմբերին, բաժնուելու համար Խորհ. Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ — կոչ մը ըրած է Պէյրութի հիւանդանոցի իր անկողինէն: Կոչ կ'ընէ որ «ազատութիւն եւ արդարութիւն» տրուին իր ժողովուրդին եւ որ Հայկական Հարցը ՄԱԿի օրակարգի նիւթ զառնայ»:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍԱԿԻՑՆԵՐԸ

ԿԱՄ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՍԵՆՏԻՒԱՆԵՐԸ

Դ.

Սէ· ժէ· Սէ·

(ՔԱՏՐԵՐՈՒ ԸՆԴՀ· ՀԱՄԱԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ)

Սէ· ժէ· Սէ·ն (Քատրերու Ընդհ· Համագաշնակցութիւն) իր կազմին մէջ ունի 200·000 անդամներ: Եւ սակայն, «Քատրեր» կոչումը կրող այս կազմակերպութեան մէջ կան նաեւ ճարտարապետներ, մասնագէտ հսկիչներ, արհեստագէտներ, վաճառականութեան ներկայացուցիչներ եւայլն:

Քատրերու աշխարհը, իրականին մէջ, այսօր դէմ յանդիման կը գտնուի թուականն հարցին: Հետզհետէ անոր չարքերը կը ստուարանան: Քան տարիէ ի վեր իր անդամներուն թիւը եռապատկուած է, ներկայացնելով 15 առ հարիւրը երկու միլիոն աշխատաւոր բնակչութեան: Եւ այս հոսանքը աւելի եւս պիտի չեշտաւորուի: 2000 թուականին անոնց թիւը պիտի հասնի 3·500·000ի:

Անոնք կը բացատրեն· «Ոչ անկեալ իշխաններ կ'ուզենք ըլլալ, ոչ ալ չբմբրըռնուած մասնագէտներ...»:

Այսպէս, ուրեմն, Քատրերու Ընդհ· Համագաշնակցութիւնը չորս ղլխաւոր նպատակներ ընտրած է՝ հասատանուն պահել աշխատավարձերը, մերժել ընկերային սակերու սահմանափակումի ջնջումը, տուրքերու թեթեւցում, կանոնաւոր զործադրութիւն հանդստեան թոշակի զրութեան՝ որուն կ'անդամակցին 70 հազար նախկին քատրեր եւ 50 հազար այրիներ:

Քատրերու սենտիքայականութիւնը նոր չէ: Եթէ ան ծնունդ առած է 1936ին, այսուհանդերձ իր ծագումը կ'երթայ մինչեւ 1891 թուականը: Իր զեկավարութեան զլուխը կը գտնուին 15 առաջնորդներ, ինչպէս նաեւ 750 անդամներէ բաղկացած Համաժողով մը: Այս «բուրդ»ին զագաթը կը բաղմի Թղթագործարանի մը վերատեսուչը՝ յիսունչորսամեայ Անտրէ Մալթէօ:

Այս վերջնոյն բոլոր բարեկամները կը հաստատեն թէ ան անխոնջ «կռուազան» մըն է:

«Երեք տարիէ ի վեր, կ'ըսէ ան, մի – ջազգային մրցակցութիւնը զործի վրայ է: Մեր երկիրը նորաթոր մը հանդիսանալու վտանգը աչք առած է: Այլեւս բան սկսած է չարժիլ: Ուրեմն, քատրի մը համար հետզհետէ աւելի քան հազուագիւտ կը զառնայ մտածել ասպարէզ մը չունենալ միակ ձեռնարկութեան մը մէջ: Ասիկա է մեր բովանդակ ըմբռնումը խնդրոյ առարկայ բոլոր ձեռնարկութիւններուն վերաբերմամբ»:

(Յաջորդով՝ Գործատիրութիւնը)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ԽԻՍՏ ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մեր ժողովուրդին եւ հայրենիքին վիճակուած Մեծ Աղէտէն աւելի քան յիսուն տարի ետք ցաւալի է հաստատել, թէ դեռ չէ գրուած Հայոց Մեծ Եղեռնի, 1915 Ապրիլ 11–24ի ամբողջական պատմութիւնը՝ փաստերու մանրամասն յիշատակութեամբ:

Հարիւրաւոր հատորներ կրնան կազմել տասնամեակներէ ի վեր մեր պարբերական մամուլին եւ հանդէսներուն մէջ սփռուած սրտառուչ պատմութիւններն ու յուշագրութիւնները մեծ ողբերգութեան մասին:

Կան անշուշտ նաեւ առանձին հատորներով լոյս տեսած ականատեսներու վիկայութիւններ եւ, մանաւանդ, ջարդերու եւ տեղահանութիւններու երբեմն հանդամանօրէն ներկայացուած մատնանշումներ՝ հայրենի բնակավայրերու նուիրուած յուշամատեաններու մէջ:

Այսուհանդերձ, ընդհանրապէս բոլորն ալ կը կրեն մասնակի բնոյթ, այլ խօսքով կը ներկայացնեն առանձին անհատներու ոդիսականը կամ՝ տուեալ բնակավայրի Հայութեան կրած աղէտը աւելի քան յիսուն տարի առաջ:

Մեծ Եղեռնը համապարփակ շրջագիծի մը մէջ եւ, մանաւանդ, փաստերու մատնանշման ճամբով ներկայացնելու փորձեր կատարուած են անցեալին:

Այս ուղղութեամբ եւ իմաստով շահեկան աշխատանք մը կատարած է Արամ Անտոնեան, որ ձեռքի տակ ունենալով Նայիմ պէյի մօտ գտնուած փաստաթուղթերը ի մասին Մեծ Եղեռնի, զանոնք իրենց բնագրով եւ թարգմանութեամբ ներկայացուցած է իր «Մեծ Ոճիրը» հաստափոր հատորին մէջ: Վերոյիշեալ աշխատութիւնը, որ յետագային լոյս տեսաւ նաեւ Ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուներով, շահեկան եւ գնահատելի փորձ մըն է 1915ի Եղեռնը ներկայացնելու կարելիութեան սահմաններուն մէջ լրիւ, եւ փաստերը միայն ունենալու իբր հիմք:

Գերմանացի ծանօթ հայասէր Տոքթ. Եոհան Լեփսիուս, իր կարգին, հրապարակեց գերման Արտաքին նախարարութեան դիւաններուն մէջ գտնուող տեղեկագիրները հայկական ջարդերու մասին:

Շահեկան է նաեւ Գեր. Յովհաննէս Նազլեան եպիսկոպոսի «Յիշատակներ»ը (Ֆրանսերէն), ուր հեղինակը երկու հատորներու մէջ ներկայացուցած է մասնաւորաբար հայ կաթողիկէ հոգեւորականութեան սպանդը 1915ին:

Կարեւոր տուեալներ կը պարունակէ նոյնպէս Գրիգորիս Եպս. Պալաքեանի «Հայ Գողգոթան»:

Շահեկան աշխատութիւններու շարքը կարելի է երկարել՝ թուելով կարգ մը գործեր եւս Թրքահայութեան բնաջնջման մասին:

Հարկ է, սակայն, հաստատել վերըստին, թէ վերջին հինգ տասնամեակներուն հրատարակուած աշխատութիւններուն զգալի մասը ունի զուտ յուշագրական բնոյթ: Իսկ մէկ մասը կը գոհանայ շրջանի մը աղէտին յիշատակումով:

Յամենայն դէպս անվիճելի է այն փաստը, որ ցարդ չէ հրատարակուած Մեծ Եղեռնի ամբողջական պատմութիւնը:

Այս բացը մասամբ կը լրացնէ, վերջերս, Պէյրութի մէջ «Համազգային»ի նախաձեռնութեամբ լոյս տեսած «Ցեղասպան Թուրքը» աշխատութիւնը, որուն հեղինակը, ծանօթ հրապարակագիր եւ հայ մամուլի անխոնջ աշխատակից Հայկազն Գ. Ղազարեան, շուրջ 430 էջերու եւ 27 գլուխներու մէջ կը բացայայտէ Թրքահայութեան բնաջնջման ծրագիրն ու այդ ծրագրին իրականացման մանրամասնութիւնները շրջանէ շրջան:

Տասնամեակներու յամառ, տքնաջան եւ, յատկապէս, ծրագրուած աշխատանքի մը արդասիքը եղող վերոյիշեալ հատորը խիստ շահեկան է բովանդակութեան տեսակէտով: Մասնաւորապէս այն իրողութեամբ, որ հեղինակը իր մերկացումները կը կատարէ փաստերու մանրամասն յիշատակութեան ճամբով:

Թրքական աղբիւրներուն մօտենալու եւ հայկական ջարդերու մասին թրքական փաստաթուղթերուն ծանօթանալու առաջին բարեդէպ պատեհութիւնը տրուած է իրեն 1920ին, Կ. Պոլիս, երբ իբրեւ անգլիական բանակի սպայ, պաշտօնավարած է թուրք ծովային նախարարութեան կեդրոնատեղիին մէջ: Հոն է, արդարեւ, որ առաջին անգամ պրպտած ու երեւան հանած է կարեւոր թիւով եւ յատուկ շահագրգռութիւն ներկայացնող փաստաթուղթեր ի մասին Հայերու հալածանքին, հայ զինուորներու եւ սպաներու տարագրութեան եւ սպանութեան, պաշտօնեաներու արտաքսման, զինուորականներու կողմէ Հայոց տուներու գրաւման եւայլն:

Տարիներու ընթացքին եւ գրեթէ ամէնուր՝ Հայկազն Գ. Ղազարեան պրպտած եւ երեւան հանած է նաեւ զանազան վաւերաթուղթեր, քաղած է զանազան տուեալներ հայկական ջարդերու մասին: Եւ այդ վաւերաթուղթերուն ու փաստացի տուեալներուն հիման վրայ հեղինակը, տարիներ շարունակ, գնահատելի մտադրութեամբ մը եւ նախաձեռնութեան ոգիով մը մամուլին յանձնեց, եւ այդ ճամբով պատմութեան սեփականութիւնը դարձուց հայկական եղեռնին մանրամասնութիւնները Պոլսէն մինչեւ դաւառ:

Վերոյիշեալ հատորը, որ հիմնականին մէջ կը բովանդակէ ցարդ մամուլին մէջ հրապարակուած յօդուածներուն զգալի մասը, կը հաստատէ երկու անվիճելի իրողութիւն:

Նախ այն՝ որ հայկական ջարդերը կանխամտածուած բնոյթ ունէին: Համաշխարհային առաջին պատերազմը պատեհ առիթ մըն էր պարզապէս թուրք իշխանութիւններուն համար գործադրելու իրենց ծրագիրը: Ապա նաեւ այն՝ որ Թուրքը ազգովին ցեղասպան է եւ ազգովին պատասխանատու է ցեղասպանութեան համար:

«Ցեղասպան Թուրքը» աշխատութեան հրատարակութեան առթիւ հրապարակ կուգայ հարց մը, որ այսօր աւելի քան երբեք՝ ստացած է այժմէական բնոյթ:

Մեծ Եղեռնէն աւելի քան հինգ տասնամեակ ետք, այժմ, աշխարհ աղօտ գաղափար միայն ունի մարդկային տարեգրութեան մէջ արձանագրուած առաջին մեծ ցեղասպանութեան՝ հայկական ջարդերու մասին:

Հայկական Դատի հետապնդման աշխատանքներուն առընթեր եւ իբրեւ լրացուցիչ մասը այդ աշխատանքներուն, անհրաժեշտ է տեւաբար լուսարձակի տակ հանել եւ օտար հանրային կարծիքին ուշադրութեան յանձնել ժողովուրդի մը դէմ գործուած քստմնելի ոճիրին մանրամասնութիւնները: Յիշեցնելու համար, մասնաւորապէս, մեր պահանջները Թուրքիայէն, որ քաղաքական իրաց կացութեան մէջ կը փորձէ պատմութեան փոշիներուն մէջ թաղել զանոնք:

Ահա թէ ինչո՛ւ աւելի քան այժմէական դարձած է ներկայիս հրատարակութիւնը հայկական եղեռնի պատմութեան՝ օտար լեզուներով:

Հայկազն Գ. Ղազարեանի «Ցեղասպան Թուրքը» հատորը ունի բոլոր տուեալները դառնալու նման ձեռնարկի մը հիմնական աղբիւրը, աւելին՝ գործը:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՆՈՐ ՇԷՆՔԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Մայիս 22ի չորեքշաբթի օրը պատմական թուական մը պիտի կազմէ Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տարեգրութեանց մէջ: Այդ օրն է, որ տեղի ունեցաւ պաշտօնական բացումը նորակառոյց շէնքին:

«Պատմական» կ՚ըսենք ո՛չ միայն նշելու համար կարեւորութիւնը այս վերջինին, այլեւ յանդգնութիւնն ու քաջութիւնը վարժարանի տեսչութեան, որ հակառակ բոլոր աննպաստ պայմաններուն, մանաւանդ հակառակ փոխադրութեան միջոցներու դժուարութեանց, — իբրեւ հետեւանք ընդհանուր գործադուլին, — ուզած էր անպայման ծրագրուած օրը կատարել հանդիսաւոր արարողութիւնը:

Հայու անդրդուելի կամք:

Բնութիւնն ալ իր մասնակցութիւնը կը բերէր տիրող խռովայոյզ կացութեան, բարակ անձրեւով մը, որ կը շեշտէր մթնոլորտի տխրութիւնը:

Կարգ մը հրաւիրեալներ, որոնց շարքին պետական ու պաշտօնական անձնաւորութիւններ եւ հայկական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ, չէին կըրցած ներկայ ըլլալ բացման հանդիսութեանց:

Արարողութիւնը սկսաւ կէսօրէ առաջ պատարագով, որ տեղի ունեցաւ վարժարանի մատրան մէջ, հիւրերու ներկայութեամբ:

Կրթական նախարարի ներկայացուցիչը ուշացած ըլլալով, Սերովբէ Արք. Մանուկեան կատարեց բացումը, մկրատելով շէնքին մուտքը փակող աւանդական ժապաւէնը:

Կէսօրին վարժարանի հանդիսասրահին մէջ տեղի ունեցաւ դպրոցական հանդէսը, Փրոֆ. Ֆրետերիք Ֆէյտիի բացման խօսքով:

Աշակերտական երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Պ. Եանպէկեանի՝ «Մարսէյէզ»էն զատ երգեց քանի մը հայկական ծանօթ երգեր: Եղան արտասանութիւններ՝ հայերէն, անգլերէն եւ իտալերէն՝ աշակերտներու կողմէ, հարազատ առոգանութեամբ: Երկու աշակերտներ Ֆրանսերէնով ներկայացուցին տեսարան մը Քոռնէյի «Պողիկտոս Հայկազն»էն (Փոլիէօքթ):

Հանդէսէն ետք տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւնը ըմպելիներով ու աղանդերներով: Այդ միջոցին հասաւ Կրթական նախարարին ներկայացուցիչը՝ Պ. Տօրէն:

Յայտագրի վերջին մասը կը կազմէր ճաշը, զոր ներկայանալի եւ անթերի կատարելու համար ջանք չէին խնայած վարժարանի տեսչութիւնն ու աշակերտներու Ծնողաց Միութեան տիկինները:

Բացի Կրթական նախարարի ներկայացուցիչէն, ճաշին ներկայ էին Փարիզի իտալական հիւպատոսը, Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու վարժարանի տնօրէնին կողմէ Պ. Ալէն Կիյյէրմօ, հայ երեք յարանուանութեանց եւ զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները:

Ճաշասեղանին կը նախագահէր Պ. Ֆ. Ֆէյտի:

Ճաշի ընթացքին խօսք առաւ Պ. Տօրէն, որ ըսաւ թէ հակառակ երկրի ծանր պայմաններուն — որոնց պատճառաւ ուշ էր հասած հանդէսին — իրեն համար պատիւ մըն էր ու յուզիչ պարտականութիւն մը՝ քանի մը խօսք ըսել, յանուն Ազգային Կրթութեան նախարար Ալէն Փէյրֆիթի:

Շեշտեց, որ Ֆրանսա եւ Հայաստան շատ հին ու խոր կապեր ունին դարերէ ի վեր: Հայերն ու Ֆրանսացիները հասարակաց խոր գիծեր ունին, մասնաւորաբար մշակութային ու հոգեկան կապեր: Այսպէս, Հայաստան առաջին քրիստոնեայ պետութիւնն է եղած, իսկ Ֆրանսա՝ Եկեղեցւոյ առաջին (անդրանիկ) զաւակը:

Քիչ առաջ տեսչութեան դրասենեակին մէջ տեսայ, ըսաւ, հայ հին եկեղեցիներու նկարները: Ես ծնած եմ Ֆրանսական դաւառի մը մէջ, որուն եկեղեցիները շատ կը նմանին հայկականներուն: Ուրեմն նոյն դարուն Հայեր ու Ֆրանսացիներ նման ճարտարապետական կառուցումներ են ըրած: Երկու ազգերը իրար միացնող գլխաւոր կապ մըն է ասիկա: Այս մէկ:

Երկրորդ: Առաջին աշխարհամարտի եղերական դէպքերէն ետք մեծ թիւով Հայեր եկան Ֆրանսա, ուր իրենք զիրենք հարազատ զգացին իրենց երկրին պէս: Վարդապետները ըսին ինծի թէ Ֆրանսա ծնած հայ փոքրիկները կը մոռնան իրենց լեզուն: Շատ ցաւալի է այս: Ձեր զաւակները պէտք է սորվին իրենց լեզուն, հաւատարիմ մնան իրենց կրօնքին եւ անխախտ պահեն սէրը հանդէպ իրենց հայրենիքին:

Երրորդ: Ֆրանսա լաւ ընդունելութիւն է ըրած բոլոր այն ժողովուրդներուն, որոնց գոյութիւնը վտանգուած է: Ֆրանսացիք անձկութեամբ հետեւեցան ձեր ազգի տառապանքներուն ու մեծ ցաւ զգացին, երբ Հայերը վտարուեցան իրենց հայրենիքէն: Չխօսի՛նք այդ մասին: Այսօրուան հաւաքոյթը շատ անդորրիչ է եւ սփոփարար: Անդորրիչ է տեսնել, որ հակառակ այն զարհուրելի տառապանքներուն, որոնց ենթարկուեցաւ հայ ազգը, տակաւին քսաներորդ դարուն կը շարունակէ ծաղկիլ անիկա, իր լեզուով ու կրօնքով:

«Ֆրանսայի անունով անկեղծօրէն կը շնորհաւորեմ ձեզ: Կեցցէ՛ Ֆրանսա, կեցցէ՛ Հայաստան»:

ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ ԵՒ ՇԵՐԼՈՔ ՀՈԼՄՍ

ԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԹՈՒՐՔ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԸ

Իզզէթ փաշա, որ հարցաքննութեան միջոցին երկու անգամ իր տիրոջ քով գացած էր, անոր հրահանգները ստանալու համար, ինքն ալ իր վեհափառ տիրոջ կարծիքէն էր, այն է ամբաստանեալին հետ մեղմութեամբ վարուիլ եւ թոյլ տալ որ ուզածին պէս խօսի եւ յետոյ վճռել թէ ի՛նչ դիրք բռնելու էր անոր հանդէպ:

Երբ հարցաքննութիւնը լմնցաւ, Իզզէթ երրորդ անգամ ըլլալով ներկայացաւ իր վեհափառ տիրոջ որ քունը աչքերէն փախած, թիկնաթոռի մը մէջ նստած էր:

— Վեհափառ տէր, ըսաւ, կը յուսամ որ ձեր հրամանները կէտ առ կէտ կատարուեցան, թէեւ դժբախտաբար չկըրցանք տակաւին մեղի պէտք եղած տեղեկութիւնները առնել իրմէ, այսուհանդերձ կը յուսամ որ վաղուան հարցաքննութեան մէջ կարելի պիտի ըլլայ զինքը հարկ եղածին պէս խօսեցնել:

— Այո՛, նախ պէտք է զինքը խօսեցնենք ու յետոյ յաւիտեան լռեցնենք, պատասխանեց Համիտ չարաշուք դէմքով մը:

— Այդ կնոջ անպատկառ համարձակախօսութիւնը արդարեւ անպատիժ չի կըրնար մնալ, ըսաւ Իզզէթ:

Ապտիւլ Համիտ չպատասխանեց եւ պալատականը տեսնելով որ այլեւս խօսակցութիւնը աւարտած է, կամաց մը դուրս ելաւ, մանաւանդ որ խոնջէնքէն ու քնատութենէ ոտքի վրայ կենալու կարողութիւն չունէր:

Բռնակալը իր թիկնաթոռին վրայ երկընցած, գրեթէ անքուն անցուց, երեւակայութիւնը ահռելի մղձաւանջներով խռովուած Սալիհա հանըմի ամբաստանութիւնները, իր գործած ոճիրներուն յիշատակումը, իր գլխուն տեղացող նախատինքներն ու անէծքները զինքը վերիվայր շրջած էին:

Արեւը արդէն ծագած էր երբ հազիւ կրցաւ պահ մը աչքերը փակել...:

Պալատին մէջ ամէն մարդ ոտքի վրայ էր արդէն եւ ամէնքը մտատանջ կերպարանքով մը կը մեկնաբանէին նախորդ գիշերուան դէպքերը: Չորս ձերբակալեալներու Եըլտըզ բերուիլը ամէնուն ծանօթ էր արդէն եւ գիտէին թէ Սալիհա հանըմ երկար հարցաքննութիւն մը կրած էր որուն միջոցին ուրիշ բան չէր խօսած, եթէ ոչ բռնակալութեան երկարամեայ շրջանի ոճիրներուն թուումը ըրած էր ամենաբուռն բառերով: Ու խորհրդաւոր կերպով իրարու կը կրկնէին, սարսափահար դէմքով մը, անոր ըսածները, որոնք կտոր կտոր իմացած էին ներկայ գտնուող պալատականներուն բերնէն:

Ամէնուն կարծիքն ալ նոյնն էր:

— Այդ կինը օր մը աւելի պիտի չկրնար ապրիլ այլեւս...:

Ու կը զարմանային, որ Ապտիւլ Համիտ մինչեւ հիմա հրաման չէր ըրած զայն բնաջինջ ընելու:

Երկու բարձրաստիճան ներքինիներ որոնք ազատ մուտք ունէին սուլթանին քով եւ երկու պալատական թիկնապահներ անկիւն մը հաւաքուած այսպիսի խօսակցութեան մը զբաղած էին, երբ Ապտիւլ պէյ իրենց մօտեցաւ:

Չերքէզը ուրախ եւ ճառագայթող դէմք մը ունէր:

— Վստահ եմ որ, ըսաւ, ձերբակալուած կնոջ Սալիհա հանըմի վրայ կը խօսիք:

Չորսը մէկէն կասկածոտ դէմքով մը ունոր նայեցան, յետոյ ներքինիներէն մին պատասխանեց.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(135 – Շար.)

ԷՋԵՐ ՀԱՅՈՑ ՏԱՐԵԳՐՈՒԹԵՆԷՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՏԱՍՆԵՒՄԷԿԵՐՈՐԴ ԴԱՐ

1045. Սեւ տարի մըն է, քանի որ կործանեցաւ Անիի թագաւորութիւնը. Պետրոս կաթողիկոս Անիի ամրոցին 40 բանալիները ուղարկեց Բիւզանդիոն, կայսրին: Այս վերջինը, որ նենդ կերպով քովը կանչած եւ կալանաւորած էր 16 տարեկան Գագիկ Բ.ը, բանալիները ցոյց տուաւ թագաւորին: Հայոց թագաւորը պատասխանեց. «Հայոց տան տէրը եւ թագաւորը ես եմ եւ ես քեզի չեմ տար Հայոց երկիրը»:

1048. Սելճուկները առաջին անգամ խուժեցին Հայաստան՝ Վասպուրականի ճամբով անցնելով Բագրեւանդ եւ Բասենի դաշտ. ժամանակակից պատմագիրը կը վկայէ՝ «Անոնք հուրով եւ սուրով, գերեվարութեամբ ասպատակեցին եւ աւերեցին 24 գաւառներ»: Ուրիշ վկայ մը՝ Իպրն էլ-Ասիր կ'ըսէ, որ Սելճուկները «վերցուցին ամէն բան, կողոպտեցին եւ գերի տարին աւելի քան 100·000 հոգի»: Կ'ըսեն, թէ Հայաստանէն անոնք աւարը տարած են 10·000 սայլերով, որոնց մէջ գտնուած են 19·000 վահաններ:

1049. Սելճուկներու արշաւանքներէն ետք, հիմնովին կործանեցաւ Հայաստանի մեծ քաղաքներէն մէկը՝ Արծնը, որ մինչեւ այսօր կը մնայ աւերակ վիճակի մէջ:

Այս հարիւրամեակին աշխուժացաւ առեւտուրը: Հայերը կ'արտածէին հացահատիկ, աղած ձուկ, գինի, չոր միրգ, ձի, ջորի, երկաթ, պղինձ, աղ, բորակ, ներկեր, մետաղեայ իրեր, զէնքեր, ոսկիէ եւ արծաթէ իրեր, զարդեր, բուրդէ եւ մետաքսէ բանուածքներ, ծաղկազարդ ու ոսկեթել դիպակներ, ծածկոցներ, նաեւ գորգեր ու կարպետներ, ջնարակած կաւէ եւ յախճապակիէ ամաններ եւայլն:

Կարաւանները Հայաստան կը բերէին հնդկական համեմներ եւ թանկագին քարեր, պերճանքի առարկաներ, չինական եւ կեդրոնական Ասիոյ մետաքսէ բանուածքներ, խեցեղէն, ռուսական մորթեր եւ մուշտակներ:

Հայաստանէն կ'անցնէին (արեւելքէն – արեւմուտք) երկու մայրուղիներ. հիւսիսային մայրուղիին ճամբաներուն վրայ էին՝ Նախճուան, Դուին, Անի, Կարս, Կարին, Արծն, Երզնկա քաղաքները: Հարաւային մայրուղին Մարաղայէն եւ Թաւրիզէն կ'անցնէր Վանի լիճին աւազանը, ապա Միջագետք եւ Ասորիք, իրարու կապելով Հեր, Վան, Բերկրի, Արճէշ, Մանազկերտ, Խլաթ, Բաղէշ, Արզն, Նըփըրկերտ եւ այլ քաղաքներ:

Այս քաղաքներէն զատ, կը կազմաւորուին նաեւ ուրիշ փոքր քաղաքներ, ինչպէս՝ Մուշը, Ոստանը, Կապանը, Լոռին:

Թ.–Ժ. դարերուն Հայաստանի ամէնէն մեծ քաղաքը Անին էր, որ, մօտաւոր հաշուով, ունէր 10·000 բնակելի տուն եւ շուրջ 100·000 բնակիչ:

Երկրորդ քաղաքը Դուինն էր, Ժ. դարուն ունէր ընդարձակ շուկայ եւ մեծ արհեստանոց:

Երրորդ քաղաքը Կարսն էր՝ ԺԱ. դարուն հռչակուած իր հարստութեամբ:

Չորրորդ քաղաքը Վանն էր՝ իր Ամրական միջնաբերդով: Ծանօթ էր մետաղագործութեամբ, առանձնապէս՝ ոսկերչութեամբ: Քաղաքին նաւահանգիստն էր Աւանց գիւղը. կ'արտածէր տառեխ ձուկ, որ կը ծախուէր Պաղտատի, Մուսուլի, Անտիոքի, Դուինի, Պարտաւի շուկաներուն մէջ:

Հինգերորդ քաղաքը Արծն էր՝ հարուստ եւ բազմամարդ:

Այս դարավերջին Կիլիկիոյ մէջ հաստատուեցաւ Ռուբինեան թագաւորութիւնը՝ գոյատեւելով շուրջ 300 տարի:

ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ԴԱՐ

Այս դարուն սելճուկ Թուրքերը ասպատակեցին Հայաստանը:

1126. Գանձակի Հարուն էմիրը Սիւնիք արշաւեց՝ ասպատակեց Արեւիկ եւ Կապան գաւառները:

1170. Ինկաւ Բաղաբերդը, եւ Սելճուկները, այս ձեւով, քանդեցին հայկական վերջին իշխանութիւնը բուն Հայաստանի մէջ: Ստ. Օրբելեան կը պատմէ, թէ Էլդկուզ Աթաբէկի զօրքերը, գրաւելով Բաղաբերդը, ոչնչացուցին Տաթեւի վանքին 10·000 ձեռագիրները:

1196–1202. Զաքարէ եւ Իվանէ Զաքարեանները, հայ – վրացական բանակի մը գլուխը անցած, ազատագրեցին Արցախը, Սեւանայ լիճին շրջակայքը եւ ամբողջ Սիւնիքը: Ազատագրուած հայկական բոլոր հողերուն իշխանութիւնը Թամար թագուհին յանձնեց Զաքարեաններուն:

ՏԱՍՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ԴԱՐ

1206. Սելճուկ Թուրքերու ձեռքէն ազատագրուեցաւ Կարսը:

Հայաստանի մէջ հաստատուեցաւ ինքնավար իշխանութիւն՝ Զաքարեաններու գլխաւորութեամբ: Լուծի տակ մնացին Վասպուրականի, Մոկաց, Աղձնիքի նահանգները, Տուրուբերանի եւ Բարձր Հայքի մեծ մասը եւ Հայաստանի արեւմտեան գաւառները:

1254. Հեթում Ա. կը դաշնակցի Մանգու խանի հետ, որու շնորհիւ կ'ապահովէ Կիլիկիոյ անկախութիւնն ու խաղաղութիւնը:

Դարուն մեծ դէմքը եղաւ Թորոս Ռոսլին:

ՏԱՍՆԸՉՈՐՈՐԴ ԴԱՐ

Դարավերջին կը կործանի Կիլիկիոյ թագաւորութիւնը:

1375. Փետրուարին Մեմլուքները պաշարեցին Սիսը: Հայերը հրկիզեցին քաղաքը եւ Լեւոն Զ. անձնատուր եղաւ:

1386. Լենկթիմուր ասպատակեց Հայաստանը:

ՏԱՍՆԸՎԵՑԵՐՈՐԴ ԴԱՐ

1514–1916. Օսմանցի հրոսակներ գրաւեցին քանի մը հայկական գաւառներ՝ Երզնկա, Կամախ, Բարձր Հայք, Տուրուբերան, Ծոփք, Մշոյ դաշտ:

1555. Մայիս 29: Օսմանեան պետութեան եւ Սեֆեւեան Պարսկաստանի միջեւ հաշտութիւն կնքուեցաւ, որու համաձայն առաջին անգամ Հայաստան բաժնուեցաւ Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ: Սահմանագիծը դարձաւ Հայկական Պարը: Բարձր Հայքը, Տուրուբերանը, Աղձնիքը, Ծոփքը եւ Վասպուրականի նահանգները եղան Թրքական իշխանութեան ենթակայ, իսկ Շիրակը, Գուգարքը, Արարատեան դաշտը, Սիւնիքը եւ Վասպուրականի արեւելեան մասերը՝ Պարսկաստանի:

Այս դարաշրջանի կեանքի մասին Թադէոս Սեբաստացի կը գրէ. «Ոչ գեղ, ոչ քաղաք թողուցին, զամենայն հրով այրեցին, զայգիքն ամէն կտրեցին, զարտորայքն ամէն այրեցին, զամենայն սրով մաշեցին»:

Այս դարուն սկսաւ մանկահաւաքը՝ ենիչերական զօրամասերը կազմակերպելու համար: Երկուքէն – հինգ տարեկան հայ երախաները հաւաքեցին եւ վարժեցուցին զինուորական գործին:

1512. Կիւթէնպէրկի գիւտէն 50 տարի ետք, Վենետիկի մէջ լոյս տեսաւ առաջին հայերէն տպագիր գիրքը՝ «Պարզատումար»ը:

ՏԱՍՆԸԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐ

1604. Աշնան Պարսիկները Արարատեան դաշտին մէջ կեդրոնացուցին զանազան գաւառներէ տեղահանուած ժողովուրդը, որ կը հասնէր «ի ստորոտէ լերանցն Գառնւոյ մինչ ի եզրն Երասխայ մեծ գետոյն», իսկ երկարութիւնը՝ երկու–երեք օրուան ճամբայ, այսինքն՝ 70–100 քիլոմեթր երկարութիւն:

Տեղահանուեցաւ բարեկեցիկ Ջուղան եւ այրուեցաւ քաղաքը:

ՏԱՍՆԸՈՒԹԵՐՈՐԴ ԴԱՐ

1794. Հնդկահայ գաղութը ապրեցաւ իր ծաղկումի դարը: Մատրասի մէջ լոյս տեսաւ հայերէն առաջին թերթը «Ազդարար»ը:

1722. Ապստամբ Հայերը աշնան ազատագրեցին Ղարաբաղը՝ հաստատուեցաւ հայկական իշխանութիւն:

1723. Սիւնիքի հայկական ուժերը Դաւիթ բէկը հռչակեցին ընդհանուր հրամանատար: Տարուան մը պայքարէ ետք, շրջանը ազատագրուեցաւ եւ հաստատուեցաւ հայկական իշխանութիւն՝ Դաւիթ բէկի գլխաւորութեամբ:

1724. Թրքական բանակը պաշարեց Երեւանը: Մեծ ճակատամարտին յաղթականը եղան Հայերը, որոնք կորսնցուցին 2·000 զինուոր:

1725. Օսմանեան հինգ հազարնոց բանակը մտաւ Վարանդայի շրջանը: Հայերը համաձայնեցան չդիմադրել: Կերակրելու եւ օթեւան տալու պատրուակով զանոնք բաժնեցին փոքր խումբերու, տեղաւորեցին գիւղերու մէջ, իսկ գիշերը բոլորին կոտորեցին: Ազատեցան միայն 350 Թուրքեր:

1727. Թշնամին պաշարեց Հալիձորի բերդը: Դաւիթ բէկի հնարամտութեան շնորհիւ Թուրքերը պարտուեցան՝ կռուի դաշտին վրայ ձգելով հազարաւոր դիակներ եւ 148 դրօշակ:

Երկրորդ յաղթանակը տարին Մեղրիի մէջ, նոյն տարին, Մխիթար սպարապետի, Տէր–Աւետիսի հերոսական ջոկատները:

1795. Աղա Մահմէտ խան 50·000նոց բանակով մը արշաւեց Ղարաբաղի վրայ: 30 օրուան պաշարումէ մը ետք, Երեւան ինկաւ:

ՏԱՍՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐ

1804. Մայիսին ռուսական բանակը արշաւեց Երեւանի վրայ. Յուլիսին տեղի ունեցաւ մեծ ճակատամարտը, որու ընթացքին Պարսիկները չարաչար պարտուեցան: Հակառակ այս յաղթանակին, Ռուսերը առանց պատճառի հեռացան շրջանէն, որու հետեւանքով Հայերը ենթարկուեցան Պարսիկներու վրէժխնդրութեան:

1805. Շիրակի շրջանը, Ղարաբաղը, Զանգեզուրը, Ղափանը, Մեղրին գրաւուեցան ռուսական բանակներու կողմէ:

1828. Կնքուեցաւ Թուրքմենչայի պայմանագիրը՝ Արեւելեան Հայաստանը կըցուեցաւ Ռուսաստանի:

Յ. Մ.

Ջերմ ծափերով ողջունուեցան Պ. Տօրէնի անկեղծ ու յուսադրիչ խօսքերը:

Փրոֆ. Ֆէյտի ակադեմական ճառով մը հիւրերուն ծանօթացուց վարժարանի ծրագրէն ետք հայ լեզուի ճկունութիւնը, բառակազմութեան յարմարութիւններն ու մշակոյթի բոլոր ճիւղերը արտայայտելու դիւրութիւնները: Բացատրեց Հայութեան բերած նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան՝ անցեալին մէջ եւ այսօր: Յիշեց անունները Հայաստանի այն գիտնականներուն, որոնք ներկայիս հռչակ ունին աշխարհի մէջ, շեշտելով որ հայկական ստեղծագործ հանճարը արժանի է հիացումի:

Յետոյ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, որ պատուած էին հանդէսը: Անոնց շարքին ճարտարապետ Ապրօ Գանճեանի, որ նոր շէնքի յատակագիծն էր կազմած եւ շինութեան աշխատանքներուն հսկած:

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի նախկին սաներու անունով խօսեցաւ Պ. Վահրամ Պարկիրճեան, որ յիշեց մասնաւորապէս Կարդինալ Վէրտիէի մէկ խօսքը՝ ուղղուած շրջանաւարտներուն. — «Պահեցէ'ք ձեր լեզուն, ապրեցէ'ք իբրեւ Հայ, իբրեւ ժառանգորդներ ձեր դարաւոր ազգին»:

Խօսք առաւ նաեւ Արեւելեան Կենդանի Լեզուներու վարժարանի ռումաներէնի դասախօս Պ. Այէն Կիյյէրմօ, յանուն տընօրէն Միրամպէլի, որ դպրոցին մէջ ուսանողներու հսկողութեան տակ գտնուելուն՝ չէր կրցած անձամբ գալ: Պ. Կիյյէրմօ քանի մը հայերէն բառերով սկսաւ իր շնորհակալութեան եւ շնորհաւորութեան խօսքը: Յաջողութիւն ու բարգաւաճում մաղթեց վարժարանին եւ լաւագոյն օրեր՝ հայ ազգին:

Վերջին խօսողն եղաւ Սերովբէ Արք. Մանուկեան (հայերէն), որ ըսաւ թէ Հայերը ունին ածական մը՝ բնորոշելու համար Ֆրանսան, — «ասպետական»: Հինէն ի վեր Ֆրանսա «ասպետական» պաշտպանութիւն ցոյց տուած է հանդէպ հայ բազմաչարչար ազգին: Ու նախարարի ներկայացուցիչին միջոցաւ Հայութեան շնորհակալութիւնը յայտնեց ասպետական Ֆրանսային:

Ժամը 5ն էր, երբ վերջացաւ հանդէսը: Ներկաները իրենց ջերմ շնորհաւորութիւններն ու շնորհակալութիւնները յայտնեցին վարժարանի տեսչութեան:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (207)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Սակայն մարդը իր ծրարն ու գաւազանը բազմոցի մը վրայ դնելէ ետք սեղանի մը քով նստած էր, որուն վրայ Քոզէթ շուտով շիշ մը գինի եւ բաժակ մը դրած էր: Այն վաճառականը, որ ջուրը ուզած էր ձիուն համար, անձամբ դոյլը տանելով ձիուն ջուր տուած էր: Քոզէթ նորէն սեղանին ներքեւ իր տեղը նստած եւ սկսած էր գուլպաները հիւսել:

Մարդը, որ իր լեցուցած գինիին բաժակովը հազիւ շուրթները թրջած էր, տարօրինակ ուշադրութեամբ մը մանկուհիին կը նայէր:

Քոզէթ տգեղ էր: Եթէ երջանիկ ըլլար, գուցէ աղուոր երեւէր: Արդէն այս պըզտիկ տխուր կերպարանքը յիշեցինք անգամ մը: Քոզէթ նիհար եւ գունատ, եւ գրեթէ ութ տարեկան էր, թէեւ հազիւ վեց տարեկան կրնար կարծուիլ: Անոր մեծ աչքերը որոնք տեսակ մը մթութեան մէջ ընկղմած կ'երեւէին՝ այնքան լացեր էին, որ իրենց կենդանութիւնը գրեթէ կորսուեր էր: Փեննիին խորշերը ծռութիւն մը ունէին, որ սովորական վիշտէ կը հետեւի, եւ որ սովորաբար դատապարտեալներն ու յուսաբեկ հիւանդները կ'ունենան: Ձեռքերը, ինչպէս մարդը գուշակած էր, այնքան ցրտահարեր էին, որ ալ չէնք շնորհք չունէին:

Նոյն պահուն կրպակին նշոյլը անոր վրայ ծաւալելով ոսկորներուն անկիւնները երեւան կը հանէր եւ սոսկայի նիհարութիւնը կը ցուցնէր, եւ որովհետեւ միշտ կը տագնապէր ցուրտէն, սովորութիւն ըրած էր ծունկերը քով քովի բերելու եւ սեղմելու:

Հագած լաթերը բզիկ բզիկ էին, ով որ այս հագուստը ամառը տեսնէր, պիտի մեղքնար, իսկ եթէ ձմեռը տեսնէր, պիտի սոսկար: Վրայի բոլոր լաթերը ծակուած կտաւներ էին միայն, ասուի ցնցոտի մը անգամ չունէր: Տեղ տեղ մարմինը կը տեսնուէր, եւ ամենուրեք կապոյտ կամ սեւ բիծեր կը նշմարուէին, որով կը հասկցուէր թէ Թէնարտուհին մանկան մարմնին ո'ր կողմերուն դպած էր: Մերկ ոտքերը կարմիր եւ վտիտ էին: Անրակները այնքան զոգաւոր էին, որ տեսնողին լալը կուգար:

Այս մանկուհին իր ամբողջ կերպարանքովը, գնացքովը, դիրքովը, ձայնը հանելու եւ խօսքէ մը ետք ուրիշ մը ըսելու կերպովը, նայուածքովը, լռութեամբը, ամենափոքր շարժումովը միայն մէկ գաղափար կ'արտայայտէր եւ կը թարգմանէր, այսինքն վախը:

Վախը իր վրայ ծաւալած էր. գրեթէ անով պաշարուած էր. վախէն արմուկները ազդրերուն քով կը բերէր, ներբանները միջազգեստներուն տակ կ'առնէր, կարելի եղածին չափ քիչ տեղ կը բռնէր. պէտք եղածին չափ շունչ կ'առնէր կուտար, որուն աւելնալէն զատ ուրիշ փոփոխութիւն կրելը անկարելի էր: Բիբին մէջ ապշութեամբ գրաւուած խորշ մը ունէր ուր սարսափ կը նշմարուէր:

Այնքան մեծ էր այս վախը, որ Քոզէթ ջուրը բերած ատեն թէեւ վրան գլուխը թրջուած էր, սակայն չէր համարձակած կրակին մօտենալու եւ լաթերը չորցնելու, եւ լռելեայն սկսած էր իր գործովը զբաղիլ:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Գէորգ Ուշագլեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Ուշագլեան եւ իրենց զաւակը, Հրայր, Այրի Տիկին Աղաւնի Ուշագլեան եւ իր զաւակը Բաֆֆի, իր բոլոր ազգականներն ու բարեկամները, խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց անմոռանալի եղբօր, տաքրոջ, հօրեղբօր եւ ազգականին

ԿԱՐՕ ՈՒՇԱԳԼԵԱՆԻ

(Նախկին պատասխանատու քարտուղար Հ·Մ·Ը·Մ·ի եւ խմբագիր «Հայ–Սկաուտ» թերթի)

կսկծալի մահը, որ պատահեցաւ 83 տարեկանին՝ Մայիս 29ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, ներկայ գործադուլներու պատճառաւ, ընտանեկան սեղմ շրջանակի մէջ, Շաբաթ 1 Յունիս, առաւօտեան ժամը 9ին, բնակարանէն Փանթէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար իրենց ընտանեկան դամբարանը:

Կարելիութիւն ունեցող բարեկամները կրնան հաւաքուիլ բնակարանը՝ 137, Ֆօպուռ Փուասոնիէռ, շաբաթ առաւօտ ժամը 9ին:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ· կայանի արձանագրութիւնները բացուած են Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներու համար: Ծընողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին, 15 Բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8), Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որոնք կը փափաքին իրենց աղջիկները դնել վարժարան այժմէն իսկ պէտք է դիմեն հաստատութեան տնօրէնութեան,

1, Bld. du Nord — 93 - LE RAINCY

Հեռաձայն .— 927 – 01 – 72 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տրապիզոնի նահանգի Հայր· Միութեան խնջոյք – ճաշը, Մայրերու Օրուան առթիւ, Յունիս 9, Կիրակի ժամը 13,30ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն· Մարմնի տարեկան հանդէսը, Կիրակի 24 Նոյեմբերին, Կռանտ Օթէլի մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԱՐԻՒՆՈՏ ԷՋԵՐ

եւ

ԱՊՐԻԼ 11 – 24, 1915

Հեղինակ

ՄԵՍՐՈՊ ՏԷՐ – ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պահանջներու գոհացում տալու համար, Բ· տպագրութիւն մը լոյս տեսած է որ կը ծախուի Հրանտ – Սամուէլի, Բալուեանի (Փարիզ), Ծերիկեանի (Մարսէյլ), գրատունները եւ հեղինակին մօտ.—

77, Rue Robert Dupont

92 — ASNIERES

Tél. : 733-11-00

ԿՈՉ ՍԱՆՈՒՀԻԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Սեբաստիոյ նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր· վարչութեան եւ Մարսէյլի մասնաճիւղի որոշումով, կոչ սանուհիի մը դտնելու համար Դպրոցասիրաց Տիկնանց վարժարանի համար 1968–69 դպրոցական շրջանին համար:

Թեկնածուն պէտք է լրացնէ հետեւեալ պայմանները.— 1· 10էն 12 տարեկան ըլլայ: 2· Ծնողքը պէտք է Սեբաստիոյ նահանգէն ըլլայ կամ գերդաստանէն: 3· Թեկնածուն որբ կամ աղքատ ընտանիքի զաւակ ըլլայ :

Ընտրութիւնը պիտի կատարուի ուսուցչական կազմի մը քննութենէն ետք : Թեկնածուն պէտք է ներկայացնէ դիմումին հետ միասին յաճախած դպրոցին վերջին տարուան նիշերը : Դիմումները ընել մինչև Յուլիս 15 հետեւեալ հասցէներուն. — Շիրվանեան, 65 Վուա տ'Իսի, Մալաքոֆ, (Հեռ· 642–75–70): Կամ Հայկազ Մարտիրոսեան, 73 Պուլվար ժորժ Էսթրաժէն, Ռուքաս – Պլան Մարսէյլ 7 : (Հեռ· 53–20–49:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Les Monuments Arméniens

du IVe au XVIIe siècle

par

EDOUARD UTUDJIAN

Ed. A. MORANCÉ — Paris

Prix 49 Fr. chez l'auteur

94, Rue St. Lazare — PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՏԷՍԻՆ.— Վասպուրականի հերոսամարտի 53րդ տարեդարձը կը տօնուի Յունիս 9ին: Կը խնդրուի Տէսինի կազմակերպութիւններէն եւ միութիւններէն նկատի ունենալ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

Համախարբ· Հայր· Միութեան Մարսէյլի եւ Սէնթ Անթուան, Կարտանի մասնաճիւղերուն տարեկան մեծ դաշտահանդէսը Յուլիս 7ին, Կիրակի օր : Ֆապրը Կուլի ծառաստանին մէջ :

×

Ֆ· Կ· Խաչի Լիոն մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբեր 16ին. Շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Շառպօնիէրի շքեղ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Երգչախումբի համերգը Դեկտ· 7ին

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեվերջի հանդէսը Յունիս 30 , Կիրակի:

IMPRIMERIE SPÉCIALE

DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Teinturerie - Pressing

Laverie

ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՏՈՒՆ ՄԸ

Ձեր զգեստներու մաքրութեան համար դիմեցէք

Գ. ԵՒ Ս. ՏԻՒՏԻՒՔՃԵԱՆԻ

ՈՒ ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

47, Rue Emile Zola

(94, Rue Gilbert Roussel)

ASNIERES

travaux de peinture

et de décoration

de tous styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

22,rue Stendhal, PARIS 20e

MEN. 64-88

Մաքուր աշխատանք , ընտիր Ապրանքներով :

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	60 Ֆ·	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ·	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ·	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ·	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ·	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ·	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ·	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ·	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան :

ԽԸՏԸՐԵԱՆ ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՄԷԿ ԿՈՂՄԸ՝ ՎԱՐԴԱՆ

ՄԻԻՍ ԿՈՂՄԸ՝ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար վստահելի հասցէ մըն է՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

H. PASDERMADJIAN

Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE

Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie

Գին 30 ֆր·, առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)

C. C. P. Paris 1278-35

Tél. : DANton 88-65

ԼՈՅՍԸ ԳՈՅՆ Է ··· ԳՈՅՆԸ ԼՈՅՍ Է

ՁԵՐ ՏԱՆԸ ԼՈՅՍ ՏՈՒԷ՛····· ԹՈՄԼԱՔԻ ԳՈՅՆ ՏՈՒԷ՛Ք

Ձեր բնակարանը կը լուսաւորուի

Եթէ ներսը եւ դուրսը

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԷՔ – ԶԱՐԴԱՐԷՔ – ՆԵՐԿԷՔ

ԹՈՄԼԱՔ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՎ

PEINTURES THOMLAC

16 bis, Bd. Sébastopol, Paris 4e

Tél. ARC. 26-61 - Métro : Halles et Chatelet

136, RUE DES BOURGUIGNONS — ASNIERES - BOIS COLOMBES (Seine)

Tél. : GRE. 09-47

11, Bd. DE LA REPUBLIQUE — LA GARENNE (Seine)

Tél. : STA. 19-06

Ամէն գնորդի կը նուիրուի յատուկ տետրակ մը, որու շնորհիւ կրնայ 10–30 առ հարիւր զեղջ ունենալ:

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ամէնէն արդիական, նուրբ եւ ընտիր ճաշակով պատրաստուած՝ առաջնակարգ ներկեր : Բնական եւ արուեստական բազմերանգ գոյներու մեծ ընտրութիւն: Նորոյթ իւղաներկեր, պատի գեղեցիկ թուղթերու ճոխ ընտրութիւն: Գետնի համար՝ ամէն տեսակ — լինոլէոնոլէոմ եւ փլասթիք — ծածկոցներ

TAPIFLEX — TAPISOM — CARPETTE

Ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներրքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

52, RUE CHALON, PARIS 12e — 64, Bld. DE BELLEVILLE, PARIS (20e)

166, Av. ARISTIDE BRIAND — PAVILLONS-sous-BOIS (Seine)

4 bis, RUE PAUL VAILLANT COUTURIER — ARGENTEUIL (S. et O.)

24, RUE PAUL VAILLANT-COUTURIER — ALFORTVILLE (Seine)

48 bis, RUE DALAVRAC FONTENAY-sous-BOIS